Yaratık

JOHN FOWLES

İngilizce'den Çeviren:
Sevdat Kitap Kırkoğlu

JOHN (ROBERT) FOWLES

(1926-2005) İngiliz romancı, hikâyeci, şair ve denemeci. Fowles, mit ve gizemi gerçekçilik ve varoluşçu düşünce ile birleştiren romanlarıyla yüzyılın önemli yazarları arasına girmiştir. Gerilim romanı, Victoria dönemi romanı, ortaçağ öyküsü ve otobiyografi gibi geleneksel düzyazı biçimleriyle deneyler yapmış, bu biçimler aracılığıyla yirminci yüzyıl sanatını ve toplumunu yorumlamıştır. Fowles karmaşık durumlar ve efsane, sanat ve tarihten alınma unsurlarla dolu sahneler yaratan, anıştırma ve betimleme tekniklerini sık kullanan bir yazardır. Romanlarının anlatı yapısı güçlü, karakterleri canlı ve inandırıcıdır. Bu karakterlerin çoğu toplumun genelgeçer kurallarının dışında yaşar; romanların dramatik gerilimi bu karakterlerin kendilerini yeniden değerlendirmelerini gerektiren can alıcı dönüm noktalarına ulaşmalarıyla sağlanır. Fowles'un kadın kahramanları zeki ve bağımsızdır; erkek kahramanlar ise hayatlarındaki bulmacalara yanıt arayan, genellikle kararsız tiplerdir ve yalıtılmış durumdadırlar. Çoğu zaman, aradıkları basit çözümleri bulamadıkları gibi, arayışları esrarın daha da artmasıyla sonuçlanır. Fowles her şeyi bilen Tanrı-yazar rolünü reddeder; bu tavrı, romanlarını okuru tatmin edecek finallerle bitirmeyi reddetmeyi de içerdiği için bazı okurlarını kızdırmıştır. Oysa Fowles yarattığı karakterlere kendi sınırları içinde seçme ve davranma özgürlüğü tanımanın yazar sorumluluğunun gereği olduğuna inanır. Bu uygulama, Fowles'un, iradesini ve bağımsız düşüncelerini kullanarak topluma uyum göstermeye direnen ve böylece şansın hayat üzerindeki etkisini sınırlayan "sahici" insan anlayışına koşuttur.

İlk romanı *The Collector* (1963) [*Koleksiyoncu*, Çev. Münir Göle, Ayrıntı Yay., 2001] büyük bir ticari başarı kazanmış, kitap hakkında yapılan değerlendirmelerde hikâyenin Herakleitos'tan alınan, Az, yani seçkinler ile Çok, yani kitleler arasındaki mücadele temasını işlediği vurgulanmıştır. Fowles bir düşünce metni olan ikinci kitabı *The Aristos*'ta (1964) [*Aristos-Yaşam Üzerine Notlar*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yay., 2001] sanat, din, siyaset ve toplum hakkındaki düşüncelerine yer vermiştir. *The Magus* (1965) [*Büyücü*, Çev. Meram Arvas, Ayrıntı Yay., 2006] labirentimsi yapısıyla Fowles'un anlatı ustalığını gözler önüne serer. Yazımına 1952'de başladığı bu roman ilk kez 1965'te yayımlanmış, 1977'de yazarın yaptığı birçok üslup ve yapı değişikliğiyle tekrar basılmıştır. *The French Lieutenant's Woman* (1969) [*Fransız Teğmenin Kadını*, Çev. Aslı Biçen, Ayrıntı Yay., 1999] Fowles'un en başarılı ve yenilikçi romanı olarak değerlendirilmiştir. *The Ebony Tower* (1974) [*Abanoz Kule*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yay., 2008] her biri bir sanat biçimiyle bağlantılı ve yaratım sürecinin bir yönüyle ilgili öykülerden oluşur. Ayrıntı Yayınları'nın programında bulunan *Daniel Martin* (1977) bir adamın kendini arayışını konu alan, Fowles'un deyişiyle "duygusal anlamda otobiyografik" bir romandır. *Mantissa* (1982) [*Mantissa*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yay., 2001] cinsellikten edebiyat kuramına bir dizi konuyu ele alır ve modern edebiyatta yazarın rolü üzerine odaklanır. Akıl ile boş inanç, delilik ve doğaüstü, özgürlük ve rastlantı, bilim ve büyü gibi kavramların tartışıldığı, çarpıcı bir gerilim romanının ötesine uzanıp metafizik boyutlara da erişen son romanı *A Maggot* (1985) [*Yaratık*] ise on sekizinci yüzyılda Shaker mezhebinin ortaya çıkışını konu edinir. Kendi yapıtlarının yazılış serüveninden toplumsal analizlere kadar çeşitli yazılar içeren en son yapıtı *Wormholes* (1998) [*Zaman Tüneli*, Çev. Süha Sertabiboğlu, Ayrıntı Yay., 2004] ise makale ve söyleşilerinden oluşuyor.

1968 yılından itibaren Fowles İngiltere'nin güneyinde, küçük bir liman kasabası olan Lyme Regis'te yaşamıştır. Yaşadığı yerin yerel tarihine duyduğu ilgiden dolayı 1979'da Lyme Regis Müzesi'nin küratörlüğüne atanan Fowles, 7 Kasım 2005'te yaşama veda etmiştir.

Ayrıntı: 276
Edebiyat Dizisi: 95

Yaratık
John Fowles

Kitabın Özgün Adı
A Magot

İngilizce'den Çeviren
Serdar Rifat Kırkoğlu

Yayıma Hazırlayan
Can Kurultay

Düzelti
Ayten Koçal

© Sheil Land Associates Ltd. & Akçalı Ajans

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak İllüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244
Topkapı/İst. Tel.: (0212) 612 31 85

Birinci Basım 2000
İkinci Basım 2011
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-277-7
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Eminönü İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 01 05 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

John Fowles

Yaratık

Öndeyiş

Maggot (kurtçuk) sözcüğü kanatlı bir yaratığın larva evresini ifade eder; bu satırların yazarı yazılı bir metnin de en azından bu anlama geleceğini umut etmektedir. Ancak sözcüğün bugün kullanımdan düşmüş olan daha eski bir anlamı daha vardır; sözcük gelip geçici ani heves ya da tuhaflık anlamına da gelmektedir. Sözcüğün kapsamı on yedinci yüzyılın sonlarıyla on sekizinci yüzyılın başlarında genişlemiş, özel bir adı bulunmayan dans ezgileri hatta birilerinin tuhaf bulunan düşünceleri için de kullanılır olmuştur: Mr. Beveridge'nin *Maggot*'ı, *Lord Byron*'cığımın *Maggot*'ı, *The Carpenter*'ların *Maggot*'ı vb. Elinizdeki bu kurmaca *maggot* da o dönemin müzik ezgileriyle benzer nedenlerle yazılmıştır: Belli bir temaya duyulan saplantıdan ötürü. Kitabı kaleme alışımdan birkaç yıl önce, yüzleri olmayan ve görünüşte belli bir gerek-

çeleri de bulunmayan küçük bir seyyah topluluğu, zihnimden öylesine geçip bir olaya doğru yöneldiler. Besbelli ki geçmiş bir zaman söz konusuydu çünkü atlara binmişlerdi ve ıssız bir manzaranın içindeydiler; ancak bu son derece ham imgenin ötesinde, hiçbir şey yoktu. Bu imgenin nereden geldiğini de, bilinçaltımdan niye böyle inatla sürekli yükseldiğini de bilmiyorum. Atlılar belli bir yere doğru asla ilerlemediler. Bir sinema projektörüne takılmış bir film sekansı gibi, ya da, kaybolup gitmiş bir mitten arta kalan son bir şiir dizesi gibi, gök çizgisi boyunca atlarını sürüp durdular sadece.

Derken bir gün atlılardan biri bir çehre kazandı. Rastlantı eseri olarak elime genç bir kadının suluboya bir resmi geçmişti. Resimde sanatçının adı yazılmış değildi, yalnızca resmin bir köşesine, mürekkepli bir kalemle İtalyanca olarak *16 Temmuz 1683* notu düşülmüştü. Bu kesin tarih belirgin bir özelliği olmayan resmin kendisi kadar hoşuma gitti ilkin; ama giderek, uzun süre önce ölmüş olan kızın yüzündeki, gözlerindeki bir şey, açıklamaya gelmez bir var olma isteği, ölmeye karşı çıkış, yavaş yavaş zihnimi işgal eder oldu. Ölüme bu karşı koyuş arzusuydu belki de bu kadınla çok daha sonraları yaşayan ve benim hayranlık duyduğum bir başka kadını bir araya getiren.

Bu kurmaca yapıtın sözünü ettiğim o ikinci kadınla yaşamöyküsel olarak hiçbir ilgisi yok; ancak elinizdeki yapıt onun doğumuyla son buluyor, hemen hemen onun doğduğu yılda ve tam da onun doğmuş olduğu gerçek yerde. Yapıttaki o çocuğa kadının tarihteki gerçek adını verdim; ancak ben elinizdeki yapıtı tarihsel bir roman olarak görmüyorum. O kendine özgü, tuhaf bir tür; bir *maggot*, bir yaratık.

John Fowles, 1985

Uzun yıllar önce bir nisan ayının son günü, akşamüstü, perişan görünüşlü küçük bir seyyah topluluğu, İngiltere'nin güneybatısının en uç noktalarında, ıssız bir yaylayı aşmaktadırlar. Hepsi de at sırtındadır, fundalıklı arazi boyunca yürüyüş temposunda ilerlemektedir. Baharın hiçbir belirtisinin hissedilmediği bu yüksek ve çıplak ortamda, kapalı gökyüzünün tekdüze griliğinde, insanın içini karartan bir atmosfer vardır; yolculuğun da, mevsimin de sıkıntısı üzerlerine çökmüştür. İzledikleri turbalarla kaplı yol, kurumuş funda ve süpürgeotlarının büründüğü çorak bir fundalıktır; aşağılarda, dik yamaçlı bir vadiyi kaplayan sık ağaçlar henüz yapraklanmadığından karanlığı artırmaktadır. Daha uzaklar ise bir pus perdesi içinde kaybolmuştur. Seyyahların giysileri de ortamın genel görünümüne uyum sağlamışçasına pek göze çarpmaz.

Havada hiç esinti yoktur, gün adeta can sıkıcı bir beklenti içinde gerilip kalmıştır. Sadece, iyice batıya doğru, ince bir sarı ışık demeti, insanda daha iyi havaların geleceği umudunu uyandırmaktadır.

Sessiz kafilenin başında, otuzuna yaklaşmış, sırtında barut rengi bir palto, ayağında çizmeler ve başında da kalkık kenarları gümüşi bir şeritle kibarca süslenmiş üç köşeli bir şapka olan bir adam bulunmaktadır. Bindiği hayvanının bacakları da, giysilerinin alt kısmı da çamur içindedir; anlaşılan yol arkadaşları da bütün gün boyunca, balçıkla kaplı yerlerde yolculuk etmiştir. Atını, elindeki dizginleri gevşekçe tutarak ve kamburunu çıkarmış halde sürmekte ve önündeki yola, sanki onu görmüyormuşçasına sabit gözlerle bakmaktadır. Birkaç adım ardında, daha küçük ve daha tombulca bir atın sırtında, kendisinden yaşlı bir adam vardır. Paltosu koyu gri, şapkası siyah ve süssüzdür bu adamın, o da sağına soluna bakmadan, kendini sessiz sakin yürüyüp duran atının adımlarına tümüyle terk etmiş bir halde, bir elinde tuttuğu küçük kitabı okumaktadır. Onun ardında ise, daha iri bir atın sırtında iki kişi oturmaktadır: üstünde uzun kollu bir gömlek, kalın deri bir ceket ve dizlerine kadar uzanan bir pantolon bulunan, uzun saçlarını ensesinde toplamış, şapkasız bir adam ile, onun önünde, ata bir amazon savaşçısı gibi oturup sırtını adamın göğsüne dayamış olan –adam onu sağ eliyle belinden tutmaktadır– genç bir kadın. Kadın kahverengi kapüşonlu bir harmani giymiş ve her yanını öyle sarıp sarmalamıştır ki yalnızca gözleri ve burnu gözükmektedir. Bu iki kişinin ardında, yuları bağlı bir yük atı yürümektedir. Hayvan ahşap bir sandık taşımaktadır; sandığın bir yanına deriden, büyük bir bavul, öteki yanına ise köşeleri bakırla berkitilmiş daha küçük boyda tahta bir kutu bağlanmıştır. Bundan başka, hayvanın sırtında, bir iple sıkı sıkıya tespit edilmiş, çok sayıda başka çıkın ve torba da bulunmaktadır. Aşırı yüklü hayvan, başı eğik, güçlükle ilerlemekte ve grup da ona adım uydurmak zorunda kalmaktadır.

Sessizce ilerliyor olsalar da, göze çarpmamış değillerdir. Sarplığı yer yer kayalara ve küçük yarlara dönüşen vadinin üzerindeki hava, kendi bölgelerine yapılan bu tecavüzü derin ve uğursuz seslerle protesto eden çığlıklarla uğul uğuldur. Bu tehdit dolu sesler rahatsız edilmiş bir kuzgun topluluğundan gelmektedir. Kuzgunlar, tek başlarına yaşamıyordu o zamanlar; sürüler halinde, kırlık yerlerde toplaşıyorlar, hatta bazen kentlerde de gözüküyorlardı. Daireler çizerek havaya yükselen bu kara beneklerin ürküntüsünde, dikkat dolu husumetlerinde, uğursuzca bir yan vardır. O gün yolculuk eden bu insanların hepsi de, kuzgunların bu kötü ününü bilmekte ve onların uğursuz çığlıklarından gizli gizli korkmaktadır.

Baştaki iki atlının hal ve tavırlarından, sıradan bir işçiyle onun karısı olduğu anlaşılan öteki iki kişiyle bu ıssız yerde sırf güvenlik amacıyla birlikte yolculuk ettikleri düşünülebilir. Kuzgunların tepelerinde döne döne uçmaları böylesi bir açıklamayı doğrulamaya yetmemekle birlikte insan, baştaki atlıya şöyle bir göz atıverince bu açıklama apaçık hale gelmektedir; baştaki atlının paltosunun altından bir kılıç kınının ucu çıkmakta, paltonun öteki yanındaki bir çıkıntı ise eyere bakır kabzalı bir tabancanın asılı olduğunu düşündürmektedir. İşçinin de eyerinin arkasında elinin uzanabileceği bir mahfazanın içinde bir tabancası vardır ve yük hayvanının sırtında bir ağla kaplı bagajın üstüne uzun namlulu fitilli bir tüfek bağlanmıştır. Yalnızca, en yaşlı ikinci atlı silahsız gözükmektedir. O dönem için, bir istisna oluşturan budur. Ancak bir rastlantı eseri karşılaşmış olsalardı, iki beyefendi mutlaka birbiriyle sohbet eder ve yol genişlediğinde de yan yana giderlerdi. Ne var ki, bu ikisi tek söz etmezler; adam da kadınla hiç konuşmaz. Sanki hepsi de kendi ayrı dünyalarında kaybolmuş gibidir.

Yol, yaylanın aşağısında, vadide ilk görünen ormanlıklara doğru eğim kazanmaya başlar. Bir-iki mil ötede, bu ormanlıklar da yerlerini tarlalara bırakmaktadır; tarlalardan gene bir iki mil sonra da iki vadinin kavuşum noktasında, ince bir duman örtüsü ardında, ne oldukları anlaşılamayan bir bina yığını ile bir kilisenin heybetli kulesi az çok seçilebilmektedir. Gökyüzü batıda bulut demetleri arasında amber renkli pırıltılar göstermeye başlamıştır şimdi. Başka seyyahlarda bu bile, bir söz söyleme vesilesi, bir iç rahatlığı yaratabilirdi; ama bunlar hiç tepki göstermezler.

Derken, yolun ağaçlık araziye saptığı noktada, seyyahlara doğru ilerleyen, at sırtında bir başka siluet belirir. Bu yeni gelen kişi manzaraya biraz renk katar çünkü soluk da olsa kırmızı renkte bir binici ceketi giymiş, süvari şapkasını andıran bir şapka takmıştır. Yaşı pek belli olmayan, uzun bıyıklı, bodur görünüşlü bir adamdır. Eyerinin arkasındaki uzun kama ile mahfazası içindeki bir karabinanın koskoca tahta dipçiği, insana seyyahların başına yollarda neler geldiğini düşündürmektedir; keza, karşısında yaklaşan kafileyi görür görmez, adeta onlara meydan okumak istercesine atını mahmuzlayıp tepeyi daha bir hızlı çıkmak ister gözükmesi de bu kanıyı doğrular gibidir. Ne var ki kafile ne korku, ne de heyecan gösterir. Yalnızca atını sakin sakin sürerken kitap okumakta olan en yaşlı adam kitabını kapatır ve onu paltosunun cebine koyar. Kırmızı giysili adam, kafilenin başındaki genç beyefendiye dokuz on adım kadar yaklaşınca, atının dizginlerini çekerek genç beyefendiyi

durdurur, elini şapkasının kenarına götürerek genç beyefendiyi selamlar ve onun yanında yürümek üzere atını döndürür. Bu arada bir şeyler söyler, genç beyefendi ise ona bakmaksızın başını sallar. Kafileye katılan adam bir kez daha elini şapkasına götürür, derken atını kenara çeker ve kafiledeki çift yanına gelene değin bekler. Dururlar; yeni gelen adam çiftin eyerinin arkasındaki halkaya doğru eğilir ve yük atının yularını çözer. O anda bile aralarında tek söz edilmez. Kafileye yeni katılan kişi, şimdi yük hayvanını peşisıra çekerek, kafilenin en arkasındaki yerini alır; sanki o da hep onların arasında olmuş gibidir, bu kayıtsız görünüşlü topluluğun bir başka dilsiz üyesidir.

Yapraksız ağaçların arasına girerler. Yol, kış yağmurları sırasında geçici bir dere yatağına dönüştüğünden, gitgide daha dikleşmekte ve zorlaşmaktadır. Atların nallarının taşlara daha sık çarptığı duyulur. Seyyahlar dar bir koyağı andıran bir yere varırlar; kaya yamaçların eğimli yüzleri yaya yürümeyi bile son derece güçleştirmiş gözükmektedir. Başta giden sürücü bu durumun farkında değil gibidir ama atı duraksayıp sinirli hareketler yapar. Art ayaklarından biri sürçer, bir an hayvan binicisini de sürükleyerek düşecek gibi olur. Ama her ikisi de dengelerini yeniden bulurlar. Biraz daha yavaş ilerlerler, derken at bir kez daha kayar gibi olur, ürken hayvanın nalları yerde telaşlı takırtılar çıkarır ama bir süre sonra daha düz bir zemine gelirler. Hayvan hırıltılı hırıltılı kişner. Adam, yol arkadaşlarının neler yaptıklarını görmek için arkasına bile bakmaksızın yoluna devam eder.

En yaşlı beyefendi durmuştur. Ardından gelen çifte bir göz atar. Adam parmağıyla küçük bir daire işareti yapıp yeri gösterir: Atlarınızdan inin ve dizginlerinizi ele alın, demek istemektedir. Arkadaki kırmızı giysili adam, daha önceki yol deneyiminin kazandırdığı öngörüyle, atından çoktan inmiş, yük atını yol kenarındaki çıplak bir ağaç gövdesine bağlamaktadır. En yaşlı beyefendi, atından iner. Atlardan inilmesi gerektiğini bildiren kişi de, göze çarpan bir ustalıkla, ayağını sağ üzengiden kurtarıp bacağını hayvanın sırtının üzerinden atarak tek bir çevik hareketle yere iner. Kollarını kadının inmesine yardımcı olmak için uzatır, kadın eğilip kendini adama doğru bırakır, adam onu kavrayıp yere indirir.

Adamların en yaşlı olanı, atını ardında çekerek sakınımla koyaktan aşağı iner, onu deri ceket giymiş çıplak kafalı adam ve atı izler. Kadın ayaklarının bastığı yeri görebilmek için eteklerini hafifçe kaldırarak arkadan yürür. Sıradaki en son kişi olan kırmızı ceketli adam da yokuşun sonuna varır, atının dizginlerini tutması için deri ceketli adama

uzatır, sonra dönüp ağır ağır yük atının bulunduğu yere doğru tırmanır. Yaşlı beyefendi yeniden gayretle eyerine yerleşir ve atını sürmeye devam eder. Kadın ellerini kaldırıp harmanisinin kapüşonunu geriye iter, sonra da yüzünün alt kısmına sardığı beyaz kumaş parçasını gevşetir. Gençtir, üzerinde bir kadından çok bir genç kız havası vardır, yüzü solgundur, koyu tondaki saçları yassı tepeli hasır bir şapkanın altında sıkı sıkıya toplanmıştır; şapkanın kenarlarını çene altından bağladığı mavi kurdelelerle yanaklarının üzerine düşürmüştür; o dönemde taşrada yaşayan alt sınıf İngiliz kadınlarının giydikleri türden bir şapkadır bu. Kızın harmanisinin altında da, önlük olduğu anlaşılan küçük bir beyaz kumaş parçası gözükmektedir. Belli ki bir hizmetçi falandır bu kız.

Kız, harmanisinin üst düğmelerini ve şapkasının kurdelelerini çözerek yoldan biraz uzaklaşır ve yol kenarındaki menekşelerin üzerine eğilir. Kızın yol arkadaşı, onun bükülmüş sırtını, ellerinin canlı hareketlerini, altta gizlenen menekşeleri ortaya çıkarmak için kalp biçimli yeşil yaprakları yolan sol elini, mor renkli küçük menekşe demetini tutan sağ elini dikkatle gözlerini dikerek seyreder. Kızın bu davranışının sebeplerini anlayamıyormuş gibi gözlerini onun üzerinden ayırmaz.

Adamın nüfuz edilmez tuhaflıkta bir yüzü vardır; bu yüzdeki ifade eksikliğinin, okuması yazması olmayan bir kişinin aptallığını mı, elinde tuttuğu iki atın yazgısına benzer bir yazgının boyun eğmişlikle kabullenilişini mi yoksa daha derinlerdeki bir şeyi, her türlü zarif şeyin bir reddini, vaktini çiçek toplamakla yitiren güzel görünüşlü genç kızlar karşısında duyulan kuşkucu, sert bir tutumu mu dışa vurduğunu söylemek zordur. Ama bu yüz aynı zamanda dikkat çekici bir biçimde düzgün, oranları uyumlu bir yüzdür; öyle ki bu yüz, Yunan kökenli olmadığı besbelli olan bu çevik, doğuştan atletik yapılı, güçlü genç adama, klasik güzelliğe ilişkin bir şey, bir Apollon'un soğuk güzelliğini de eklemektedir. Çünkü bu yüzdeki en garip yan, gözlerdir, mavilikleri buz gibidir, adeta bir körün gözleridir bunlar ama besbelli ki adam kör falan değildir. İnsana verdiği nüfuz edilemezlik izleniminde bu gözlerin büyük payı vardır; çünkü hiçbir duygu belirtisi göstermez, hep uzaklara bakıyor, sahiplerinin başka bir yerlerde olduğunu düşündürüyor gibidir. İnsan gözü değil de, birer fotoğraf makinesi objektifidir sanki bu gözler.

Derken kız doğrulur ve elinde tuttuğu küçük çiçek demetini koklayarak yol arkadaşının yanına döner; sonra onun da çiçekleri koklayabilmesi için, turuncu ve gümüşi lekelerle kaplı mor menekşeleri, ciddi bir yüz ifadesiyle ona doğru uzatır. Gözleri bir an karşılaşır. Kızın gözleri daha sık görülen bir renktedir, sarıya çalan kahve tonundadır;

kız gülümsemez ama bakışlarında az çok meydan okuyan, muzipçe bir ifade vardır. Menekşe demetini ona biraz daha yaklaştırır. Adam kısacık bir an çiçekleri koklar; başını sallar, sonra da, sanki bu menekşelerle vakitlerini yitiriyorlarmış gibi, hâlâ öteki atın dizginleri elinde olduğu halde, dönüp aynı zarif çeviklik ve denge duygusuyla, eyerine yerleşir. Kız, ağzını bir kez daha örtmek için, gevşemiş keten eşarbını sıkarak, atın üzerinde oturan adamı bir an daha seyreder, sonra da menekşelerini sakınımla, burnunun tam altına, beyaz kumaştan çatkısının içine tıkar.

Asker ceketli adam yük atıyla gelir –işemek için yukarda atın yanında bir an durmuştur– deri ceketli adamın tuttuğu atını alır ve yularını yeniden düğümler. Kız kendi bineceği atın omuz hizasında ayakta durmuş beklemektedir; derken, bildik gözüken bir ritüel içinde, asker görünüşlü adam gelir, kızın karşısına geçer, sonra eğilir ve kıza ata binmesi için üzengi yapmak üzere ellerini birleştirir. Kız, sol ayağını adamın el çukuruna koyar, sıçrar ve bir battaniye ile kaplı eyere kadar yavaşça kaldırılarak, hâlâ hiçbir harekette bulunmamış olan deri ceketli adamın önündeki yerini alır. Gözlerini aşağı doğru çevirir; burnunun altındaki menekşe demeti gülünç bir bıyık gibi gözükmektedir. Kırmızı ceketli adam işaretparmağını şapkasına götürür ve göz kırpar. Kız başını çevirir. Bunu görmüş olan deri ceketli adam, yük atını ansızın mahmuzlar ve at hemen ağır aksak bir tırısa geçer. Derken hayvanın dizginlerini kuvvetle çeker ve kız ona daha çok yanaşmak zorunda kalır. Asker giyimli adam, yumrukları kalçasında, bir an onların uzaklaşmalarını seyreder, sonra kendi atına binip onların ardından gider.

Ağaçlık arazide yılankavi bir yol izlerken, kulaklarına hafif bir ses çalınır asker giysili adamın. Genç kadın şarkı söylemeye ya da daha doğrusu kendi kendine bir şarkı mırıldanmaya başlamıştır: *Daphne'nin Şarkısı* adı verilen, melankolik, eski bir halk şarkısıdır bu; o dönem için bile eski bir şarkı sayılır. Ne var ki, önceki yoğun sessizliği bir anda delip geçmiş olan bu insan sesinde melankoliden çok bir çeşit saygısızlık var gibidir. Arkadaki adam, sesi daha iyi duyabilmek için atını biraz daha hızlandırır. At nallarının gürültüsü, arada sırada baş gösteren deri gıcırtıları, koşum metallerinin hafif tıngırtısı, aşağılarda akan suyun şarıltısı, vadinin öteki yanında uzaklarda şakıyan bir ardıç kuşunun belli belirsiz gelen sesi kızın boğuk sesi kadar kesintilidir. Ötedeki çıplak dalların arasından, altın renkli bir ışık sızmaktadır; batan güneş burada ilk kez bulutların arasında doğrudan bir çatlak bulmuştur.

Şimdi çevreye egemen olan şarıldayan suyun sesidir. Kısa bir süre hızlı ve öfkeli akan bir fundalık deresinin ve daha yeşil bir bitki örtüsü-

nün üstünde yollarına devam ederler. Çevrelerinde menekşeler, yabanıl kuzukulakları, eğreltiotları, çuhaçiçekleri, zümrüt yeşili yumuşak hasırotları vardır. Yolun burada daha sakin olan su seviyesine kadar indiği, daha sonra da sığ bir geçide doğru kavis çizdiği ağaçsız küçük bir düzlüğe ulaşırlar. İki beyefendi suyun karşı tarafında at sırtında onları beklemektedir. Bekleyenlerin efendi, gecikenlerin de hizmetkârları olduğu aşikârdır artık. Biraz daha gerideki yaşlı olanı, burnuna bir enfiye kutusu götürür. Kız şarkı söylemeyi keser. Üç atlı hızla akıp duran suyun altındaki taşlar arasında tökezleye tökezleye, yassı taşlara basmaya çabalayarak, etrafa sular sıçratarak karşıya geçerler. Adamların daha genç olanı kıza, onun çiçekten bıyığına doğru dik dik bakar. Sanki bu gecikmeden kızı sorumlu tutuyor gibidir. Kız ona bakmaz ama kendisini kolları arasında güvenle tutan yol arkadaşına daha da yaklaşarak büzülür. Ancak üç at ve yükleri karşı kıyıya sağ salim geçtiklerinde, genç beyefendi atını çevirir ve kafile, daha önceki düzen içinde, yine suskunluğa gömülmüş olarak ilerleyişini sürdürür.

* * *

Birkaç dakika kadar sonra beş kişiden oluşan bu kafile ağaçların gölgesinden çıkmış ve bir kez daha açık arazide yola koyulmuştu. Vadi dibi burada bir hayli genişlemekte, yol uzun bir çayırlığı katederek hafif bir eğim almaktaydı. O günlerde İngiltere'nin batısındaki tarım ekonomisine tek bir hayvan egemendi: koyun ve koyunlara hasredilmiş geniş otlaklar. O dönemlerde koyunların yayıldığı yüz dönümlük koskoca çayırlar bugünün sık çitlerle çevrilmiş, ekili, dip dibe küçük tarlaların oluşturduğu görüntüden çok daha alışılmış bir manzaraydı. Uzaklarda, fundalıklı arazideyken kilise kulesini seçtikleri küçük kent görünüyordu. Önlerindeki uzun çayırlığı üç dört koyun sürüsü kaplamıştı; çevrede, kahverengi kıvırcık tüylü gocukları içinde, ellerinde değnekleriyle ilk Hıristiyan kiliselerinin piskoposlarını andıran monolitik siluetler halinde bir o kadar da çoban vardı. Birinin yanında iki çocuk görülüyordu. O dönemin Exmoor Horns adı verilen koyunları bugünün koyunlarından daha küçük, daha cılızdı ve kısa tüylüydü. Tepeyle vadinin sonunun kavuştuğu noktada, seyyahların soluna doğru, iri taşlarla çevrili bir alan, biraz daha ötede bir başka alan vardı.

Genç beyefendi, yaşlı olanı yanına yaklaşsın diye hafifçe dizginlere asıldı; bundan böyle, yine hiç konuşmamakla birlikte, yan yana ilerlediler. Çobanın yanındaki iki çocuk, koyunları kırptığı çayırdan yolun

kenarına kadar koşup, kafilenin epey önünde durarak gözlerini efsanevi bir dünyadan geliyor gibi gözüken bu gerçekdışı yaratıkların üzerine merakla diktiler ve onların yaklaşmalarını beklediler. Sanki gelenlerin kendilerini göremediklerini akıllarından geçiriyor gibiydiler. Her ikisi de çıplak ayaklıydı, küçük oğlan da kız kardeşi de gelenlere hiç selam vermediler ve karşılığında hiç selam da almadılar. Genç beyefendi onları hepten görmezden gelmiş, yaşlı olanı ise onlara sadece şöyle dalgınca bir bakış atmıştır. Hizmetkâr da onları görmezden gelir; kırmızı ceketli adama gelince, o, böylesine önemsiz bir seyirci kitlesi önünde bile, kendisine bir ağırbaşlılık havası vermiştir. Süvari alayının gösteri yürüyüşüne katılan bir asker gibi, vücudunu dikleştirmiş ve atını ileriye bakarak sürmüştü. Aralarında tek gülümseyen genç kadındı, gözleri karşılaşınca, küçük kıza tebessüm etti.

Üç yüz metre boyunca iki çocuk seyyahların yanında kah yürüdü kah koştu. Derken, birdenbire, oğlan öne doğru fırladı, yolu tıkayan bir çit kapısı vardı önlerinde. Çocuk kapının mandalını kaldırıp iyice açılana kadar da itti. Sonra, gözlerini yere dikip bir elini ileri uzatarak, orada öylece durdu. Yaşlı beyefendi elini paltosunun cebine götürüp yere doğru bir metelik attı. Metelik yerde yuvarlanırken oğlan ile kız kardeşi itişip kakışarak paranın ardında koşuşturdular ama parayı ilk ele geçiren oğlan çocuğu oldu. Derken bir kez daha, ufak kollarını ileriye uzatıp, avuçlarını çanak gibi açarak, başları önlerinde, kafilenin geri kalan bölümü önlerinden geçerken öylece durdular. Genç kadın sol eliyle demetinden bir tutam menekşe alıp onları küçük kıza fırlattı. Menekşeler, kızın saçları hiç kuşkusuz bitle kaplı eğik başının üstünden geçerek önce koluna çarptı, sonra da yere düşerek dağıldı. Çocuk, bu anlaşılmaz işe yaramaz hediyeye şaşakalmış bir halde, kolları iki yana düşmüş, menekşelere baktı uzun uzun.

Bir çeyrek saat sonra beş atlı küçük C... kentinin eteklerine gelmişlerdi. Burası sözcüğün modern anlamında bir kent sayılmazdı, yalnızca, nüfusu böylesine az olan bir bölgede, çevre kasabaların herhangi birinden birkaç yüz kişi daha fazla yaşamaktaydı C... kentinde. Burası, kendisine dört yüz yıl önce, yani o sıralar olduğundan daha bayındır ve umut dolu zamanlarda bahş edilen çok eski bir ayrıcalık belgesi dolayısıyla da bir kentti ayrıca ve bu ayrıcalık, çok gariptir ki, kentin uyuşuk belediye başkanı ile küçücük belediye kuruluna, parlamentoya hâlâ iki üye seçebilme olanağını sağlamaktaydı. Kent, barındırdığı birkaç dükkân sahibi ve zanaatçı, haftalık bir pazaryeri, iki üç bira ya da elma şarabı imalathanesinin yanında yer alan bir han, hatta çok eski

bir ortaokul –tabii yaşlı bir öğretmenle yedi öğrencisinden oluşan bu yere bir ortaokul denilebilirse eğer– ve bir de yöre kilisesinin papazına sahip olmakla övünç duymaktaydı. Bütün bunların dışında sıradan bir kasabadan başka bir yer değildi C...

Doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbir şey, kentin ortaçağdan kalma kilisesinin sivri tepeli ve mazgallı heybet dolu kulesinden daha şaşırtıcı olamazdı. Kilise, şimdi dört yüz yıl kadar önce kendisini inşa eden cemaatten çok daha az müreffeh ve çok daha az kendinden emin bir nüfusun yaşadığı bu bölgeye egemendi ve artık geçmişe ait bir kalıntı olmaktan öte bir anlam da taşımamaktaydı. Yörede hâlâ bir malikâne vardı gerçi ama içinde sürekli olarak hiçbir soylu kişi yaşamıyordu. Yöre çok ücra bir yerdeydi ve o dönemin Büyük Britanya'sında benzeri çoğu yerde olduğu gibi, paralı yollardan, arabaların geçmesine elverişli yollardan da yoksundu. C... kenti özellikle de, doğal güzellik anlayışının doğrudan doğruya Fransız ya da İtalyan usulü bahçelerle, Güney Avrupa'nın klasik manzaralarıyla, kısacası sanat kurallarına göre düzenlenmiş, disipline edilmiş doğayla sınırlı olduğu bir çağda, hiçbir çekicilik taşımıyordu.

İşte bu yüzden iyi eğitim görmüş bir İngiliz seyyahın gözünde, bu vahşi görünümlü manzaralarda ve C... gibi küçük kentlerin sıradan, yavan binalarında romantik ya da pitoresk hiçbir şey yoktu. Çöl gibiydi böylesi yerler, beğeni sahibi olduğunu iddia eden kişilerin gözünde son derece değersizdi. Dönemin, belli bir düzene sokulmamış vahşi doğaya hiç sempatisi yoktu. Bu doğa tehdit dolu bir yabanıllık, insanın Düşüş'ünün, Cennet Bahçesi'nden sonsuza dek sürgünün içe işleyen, çirkin bir anısıydı. Bu ilkel yabanıllıkta yararsız olan her şey, yeni bir ticaret çağının eşiğinde olan ve kârdan başka bir şey düşünmeyen püritenlerden oluşmuş bir ulusun değerlerini de tehdit etmekteydi gerçekte. Dönem (birkaç kitap kurdu ve bilgin dışında) Yunan ve Roma dünyaları dışındaki antik dünyaya da kapalıydı. Botanik gibi, kurulmalarının üzerinden epey zaman geçmiş doğal bilimler bile, temelde vahşi doğaya karşı düşmanca bir tavır alıyor, onu yalnızca evcilleştirilecek, sınıflandırılacak, kullanılacak, sömürülecek bir şey olarak görüyordu. Böyle daracık sokakların, Tudor dönemi bu evlerin ve tıkış tıkış kulübelerin bulunduğu kentlere bugün ancak bazı ilkel topraklarda... bir Afrika kasabasında ya da bir Arap *souk*'unda rastlayabiliriz belki ve Tufan öncesi bir barbarlıktan başka bir şeye tanıklık etmez buralar.

Bir yirminci yüzyıl insanı, iyi eğitim görmüş bu iki seyyahın duyarlıklarıyla gözlerine sahip olup da geçmişe bir yolculuk yapabilseydi

eğer, çok korunaklı bir yere, zamanın durup garip bir dinginliğin hüküm sürdüğü bir bölgeye, Clio'nun durup darmadağınık saçlarını kaşıyarak, "Acaba şimdi nereye gitmek gerek?" diye merak eder gözüktüğü tarih dönemlerinden birine döndüğü izlenimine kapılırdı mutlaka. Zira nisan ayının bu son günü –İngiliz Devrimi'nin doruk noktası olan 1689 tarihi ile, Fransız Devrimi'nin başlangıcı 1789'dan hemen hemen aynı zamansal uzaklıkta bulunan bu an– Tarih'in bir duraklamaya işaret eden bir çeşit gündönümü anıdır. Her türlü evrimi, iki doruk tarih arasındaki denge noktalarının bir art arda gelişi olarak görenler, bugün buna Tarih'in damarlarında kanın toplanması anı derlerdi kuşkusuz. Bu, önceki yüzyılın şiddetli aşırılıklarına karşı bir tepki dönemidir ve dünyanın çehresini değiştirecek yeni bir sarsıntının tohumlarını da (belki de yere fırlatılan şu metelik ve menekşe olayında) içinde taşımaktadır. Şuna hiç kuşku yok ki tüm İngiltere kendini en sevdiği ve durmadan sürdürdüğü ulusal hobilerinden birine kaptırmaktaydı o sıralarda: Derinden derine içine kapanmak ve her türlü değişikliğe karşı inatçı bir nefret duymak.

Ancak Tarih'in devinimsiz gözüken birçok döneminde olduğu gibi, yaşam koşulları o günün altı milyon İngilizi için –hatta alt sınıflar için bile– o kadar da güç değildi. Yol kenarında dilencilik yapan şu iki çocuk hiç kuşkusuz yırtık pırtık giysilerle dolaşıyorlardı; ama hiç olmazsa açlıktan ölme tehlikesiyle de karşı karşıya değildiler. Ücretler geçmişte olduğundan ve gelecek iki yüzyıl içinde olacağından daha yüksekti. Aslı aranırsa, Devon vilayeti o sıralar refah içinde yaşamaktaydı. Son beş yüzyıldır limanları, tekneleri, kentleri ve köyleri geniş ölçekli yün üretimi ve ticareti sayesinde gitgide daha çok gelişiyordu. Ancak gelecek yetmiş yılın ani değişimi içinde, bu ticaret yavaş yavaş azalmaya yüz tutacak ve sonunda da daha hafif giysilere öncelik tanıyan yeni giyim alışkanlıkları ve aynı zamanda da İngiltere'nin kuzeyindeki sanayi gelişimi dolayısıyla hepten ortadan silinecekti. Ama o sıralar, Avrupa'nın yarısı, hatta sömürge Amerikası ile imparatorluk Rusyası, giyimleri için Devon yünü talep ediyor, ünlü serj ve perpetuana kumaşlarından satın alıyordu.

C... kentinin saman damlı hemen hemen tüm evlerinin kapılarından, pencerelerinden yün ticaretiyle uğraşıldığı apaçık anlaşılıyordu; kadınlar yün eğiriyor, erkekler yün eğiriyor, çocuklar yün eğiriyordu; elleri işe o denli alışmıştı ki gözleriyle dilleri tümüyle serbestti. Yün eğirmeyenler de ham yapağı yıkıyor, tarıyor ya da boyuyorlardı. Tek tük karanlık mekânlarda, dokuma tezgâhları göze çarpıyor ya da sesleri işitiliyordu; ama çevreye egemen olan eğirme çıkrıklarıydı. Mekanik eğirme makinesinin ortaya çıkmasına daha birkaç on yıl vardı ve gele-

neksel ele dayalı yöntemler Tiverton ve Exeter gibi büyük dokuma, işleme ve satış merkezlerinin taleplerini karşılamada çok yetersiz kalıyordu. Bu sonu gelmez pedal çevirme işinde, tekerleklerin uğultusunda, örekelerin kullanılmasında, ham yün kokusunda, seyyahlarımız pitoresk ya da ilgiye değer hiçbir şey bulamadılar. Tüm ülkede sanayi hâlâ ev ekonomisi aşamasındaydı ve işler bu saman damlı kulübelerin içinde yürütülüyordu.

Bu hor görme ya da daha doğrusu bu kayıtsızlık, kendilerine benzer biçimde iade edildi. Atlılar, yollarını tıkayan bir öküz arabasının arkasında yavaşlamak zorunda kaldılar ve kapı eşiklerinde yün eğiren kızlar, sokaklarda dolaşan ya da atların nal seslerinin gürültüsüyle pencerelere doğru yanaşan kent sakinleri başka yerlerden gelmiş bu adamlara, sanki gerçekte başka bir ulustanmış ve kendilerine güvenmemek gerekiyormuşçasına, tıpkı çoban çocuklarının yaptığı gibi, kuşkulu gözlerle bakarak benzer bir güvensizlik duygusu gösterdiler. Bu tutumlarında bir çeşit sınıf bilincini dışa vuran bir yan da vardı. Elli yıl önce, komşu vilayetler Somerset ve Dorset'de de hissedilmişti bu tutum: 1655'te patlak veren Monmouth Başkaldırısı'nın saflarına katılmak için bir araya toplananların neredeyse yarısı yün ticaretiyle uğraşıyordu ve görünen oydu ki başkaldırıya yöre soylularından hiç katılan olmamıştı. Tabii henüz bir sendika zihniyetinden, hatta daha büyük kentlerde fark edilen ve korkulan bir kitle ruhundan söz etmek yanlış olur; ancak bu en azından, yünün egemen olmadığı bir dünyada yaşayanlara karşı duyulan bir hıncın göstergesiydi.

İki beyefendi de meraklı bakışlardan kaçınmaya çabaladılar; tavırlarındaki ağırbaşlılık ve ciddilik onları yöre şivesiyle mırıldanan yorumlardan olmasa bile selamlaşmalardan ve sorulardan uzak tuttu. Genç kadının çevreye zaman zaman çekingen bakışlar attığı oluyordu; ancak görünüşündeki tuhaf bir şey, herhalde kapüşonlu harmanisi, kendisini seyredenlerin kafalarını karıştırıyordu. Yalnızca kafilenin gerisindeki kırmızı giysili adam her zaman görülen bir seyyaha benziyordu. Kendisine yöneltilen bakışlara karşılık veriyordu; hatta kapı eşiklerine çıkmış olan iki genç kızı selamlamak için parmağını şapkasının kenarına dokundurdu.

Derken bir evin eğik duvarını destekleyen bir direğin ardında, karanlık bir köşeden ansızın üzerinde iş gömleğiyle genç bir adam çıktı ve ölü kuşlar asılı çubuk bir halkayı asker görünüşlü adama doğru tuttu. Yüzünde bir soytarının gülüşüyle köyün delisinin muzip sırıtması birbirine karışıyordu.

"İster misiniz, efendim? Tanesi bir peni, tanesi bir peni!"

Kırmızı ceketli adam onu bir el hareketiyle uzaklaştırdı ama adam geri geri yürüyor ve yürürken de hâlâ, boyunları delinmiş, göğüsleri kızıl ve kahverengi, başları kömür karası ölü kuşların asılı durduğu küçük halkayı ona doğru tutuyordu. Çavuşkuşu ya da şakrakkuşu kafasını getirenlere para veriliyordu o zamanlar, yörenin ruhani kurulu veriyordu bu parayı.

"Kimi arıyorsunuz, efendim?"

Kırmızı giysili adam hiç konuşmadan atını bir iki adım sürdü ve sonra da omzunun üzerinden ona bir laf attı.

"Senin frengili çükündeki pireleri arıyorum."

"Ne için arıyorsunuz?"

Kırmızı ceketli adam yine yanıt vermeden önce bekledi ve bu kez başını çevirmeyerek:

"Seni ilgilendirmez" dedi.

Öküz arabası şimdi bir demirci dükkânının avlusuna doğru dönmüştü ve kafile daha hızlı adımlarla ilerleyebiliyordu. Yüz metre kadar sonra, kenarlara doğru çökük, koyu renkli küçük kaldırım taşlarıyla kaplı daha geniş bir meydana vardılar. Güneş batmış olmasına karşın, batıda gökyüzü şimdi bir hayli aydınlanmıştı. Pembe buğu katmanları hâlâ alçak olan gökyüzünü turuncumsu ve ametist tonlarla boyayarak bal renkli bir ışıkta yüzüp duruyordu. Bu meydanı biraz daha güzel ve daha gösterişli binalar çevrelemişti; pazaryeri olarak kullanılan meydanın ortasında, masif meşeden kerestelerle inşa edilmiş ve yassı taşlarla kaplı sivri bir çatısı olan bir sundurma vardı. Pazaryerinde bir kumaş satıcısı, bir saraç, bir bakkal, bir eczacı, bir cerrah berber (kentin hastalarıyla ilgilenen tek kişisi, bu cerrah berberdi) ve bir de kunduracı bulunuyordu. Meydanın iyice ucunda, pazaryerinin ötesinde, yere uzatılmış uzun bir tahta direğin çevresinde, bir grup adam duruyordu; ertesi günkü kutlamalar için serpantinlerle, kurdelelerle süslenen merkezi totemdi bu direk.

Daha yakında, pazaryerinin çatısına destek oluşturan dış sütunların yanında, çocuk toplulukları gürültüyle *tut-ball* ve *lamp-loo* oynuyorlardı; günümüzdeki beysbol ve elim sende oyunlarının arkaik biçimleriydi bu oyunlar. Günümüzün beysbol tutkunları bunun özellikle kızlar tarafından oynanan bir oyun olduğunu görseler ağızları bir karış açık kalırdı (oyun galibinin geleneksel ödülü de, bir milyon dolarlık bir sözleşme falan değil, basit bir puddingdi). Aralarında birkaç adamın da bulunduğu daha büyük bir oğlan topluluğu ise, ellerinde akdiken ve çobanpüskülü düğümlenmiş kısa değnekler tutmuşlar; bunları pazaryerinin duvar

dibine yerleştirilmiş, az çok kuşu andıran, kırmızı kumaşla doldurulmuş kuklamsı tuhaf bir nesneye doğru, sırayla fırlatıyorlardı. Seyyahlar için bildik bir görüntüydü bu; çok eski ve soylu bir İngiliz sporu olan ve hemen her yerde yapılan *cocksquailing* için basit bir alıştırmadan başka bir şey değildi: Ucu demirli sopaları, *squailer*'ları, horozlara şiddetle fırlatarak onları öldürmeye dayanıyordu bu spor. Oyunlar geleneksel olarak Hıristiyanların et yemelerine izin verilen günlerde yapılıyordu, ama horoz dövüşünün soylular arasında popüler olması gibi, bu oyun da Devon'da o kadar popülerdi ki, bütün öteki festivaller sırasında da oynanıyordu. Birkaç saat içinde kırmızı kumaştan yapılma kuklaların yerini canlı kümes hayvanlarının aldığı ve kaldırımları oluk gibi kan kapladığı görülürdü. On sekizinci yüzyıl insanı hayvanlara zalimce davranarak iyi Hıristiyan olduğunu düşünürdü. Üç kez öten ve her seferinde de Havari Peter'in afaroz edilmesine sevinen, günahkâr bir horoz değil miydi? Horozların soyunu sopunu demirli sopalarla öldürmekten daha erdemli ne olabilirdi ki?

İki beyefendi atlarının dizginlerini çektiler; sanki bu beklenmedik açık hava gösterisine ve heyecan içindeki kalabalığa biraz şaşırmışlardı. Horoz dövüşçüleri alıştırma talimlerini bırakmaya başlamışlardı bile; çocuklar da, aynı çabuklukla, kendi oyunlarına son verdiler. Daha genç olan beyefendi arkaya, kırmızı ceketli adama doğru baktı; adam, meydanın kuzey yanına doğru, taştan yapılma oldukça harap bir binayı işaret ediyordu. Binanın kapısının üstünde, çok kötü boyanmış siyah bir geyiği gösteren bir tabela vardı; yanda, kemerli bir kapıdan, ahırlara gidiliyordu.

Kafile, hafif eğimli meydandan geçerek nal sesleri arasında yukarıya doğru ilerliyordu. Meydana gitmekte olan küçük bir kalabalığı daha şimdiden toplamış bu daha ilginç eğlence yüzünden, mayıs direği bir yana bırakılmıştı. Hana yaklaştıklarında, yetmiş seksen yüz kendilerine doğru çevrildi. Ama tam atlarından inecekleri sırada, iki beyefendiden genç olanı, önceliği ona vermek istiyormuşçasına, öndeki yaşlı beyefendiye eliyle nazik bir işaret yaptı. Kapıda kanlı canlı görünüşlü, göbekli bir adam belirdi, ardında da hizmetçi bir kızla mutfak işlerine bakan bir oğlan vardı; derken, avludan, aceleyle ve topallaya topallaya, seyis çıkageldi. Yaşlı beyefendi atından ağır ağır yere inerken atın dizginlerini eline aldı seyis; mutfak işlerine bakan oğlan da genç beyefendinin atının dizginlerini aldı. Hancı başıyla selam verdi.

"Hoş geldiniz, beyler. Puddicombe emirlerinize amadedir. İyi bir yolculuk yapmışsınızdır umarım."

Yaşlı beyefendi, "Her şey hazır mı?" diye sordu.

"Nasıl buyurmuşsanız, efendim. Harfi harfine."

"O zaman bize odalarımızı göster. Çok yorgunuz."

Hancı konuklarının içeriye girebilmeleri için geriye bir adım attı. Ancak daha genç olan beyefendi, gözlerini doğrudan doğruya avluya girmekte olan öteki üç ata ve sürücülerine dikerek, bir an bekledi. Yaşlı olanı önce ona, sonra da çevrelerinde bir halka olup kendilerini seyretmekte olan kalabalığa bir bakış attı ve biraz kızgınlığın sezildiği, otoriter ve kararlı bir ses tonuyla konuştu.

"Gel yeğenim, bu kadar seyredildiğimiz yetti."

Bunun üzerine, ardında kendisini izleyen yeğeniyle birlikte, hana girdi.

* * *

Yukarıdaki en iyi odada yaşlı adamla yeğen az önce akşam yemeklerini bitirmişlerdir. Kapının yanındaki bir duvar şamdanının mumları yakılmış, kalay alaşımından yapılma üçlü bir şamdan ise masanın üzerine yerleştirilmiştir. Yakınlardaki büyük bir şöminede bir dişbudak kütüğü yanmakta ve dumanından çıkan biraz kekremsi koku eski büyük odanın, gölgeler titreşen köşelerine dek yayılmaktadır. Başlığı şöminenin karşısındaki duvara dayalı, perdeleri çekik, tavanlıklı bir karyola ve hemen onun yanında, küçük bir sehpanın üzerinde, bir ibrikle bir leğen vardır. Pencerenin yanında bir başka masa ve sandalye bulunmaktadır. Şöminenin her iki yanında, ahşap dirseklikleri kurtlar kemirmiş, oturulacak yerleri deriyle kaplı iki eski koltuk karşı karşıya durmaktadır. Yatağın ayağında on yedinci yüzyıldan kalma, sandık olarak da kullanılan, uzun bir bank vardır. Odada başka mobilya yoktur. Pencereler şimdi mandalları çekili olan katlanır panjurların ardında kapalıdır. Duvarlarda ne desen, ne resim hiçbir şey yoktur; yalnızca şöminenin üstünde, İngiltere'nin sondan bir önceki hükümdarı, Kraliçe Anne'in çerçeveli bir gravürü ile, duvar şamdanının yanında sırları dökülmüş küçük bir ayna görülmektedir.

Kapının hemen yanında açık kapağından giysilerin görüldüğü deri bir bavul ile kenarları pirinçle sağlamlaştırılmış tahta bir sandık durmaktadır. Şömine ateşinden çıkan parıltıların neden olduğu gölgeler odanın çıplaklığını, yerde halı falan olmadığını bir ölçüde gizlemektedir.

Yeğen mavi beyaz Çinporseleninden yapılma içki sürahisini eline alır ve bardağını Madeira şarabıyla doldurur. Sonra yerinden kalkıp ateşe doğru gider. Birkaç saniye ateşi sessizlik içinde seyreder. Dantelli göğüs süsünü çıkarmış ve uzun yeleği ile diz altından bağlanan pan-

tolonunun üzerine, Şam kumaşından yapılma bir çeşit robdöşambra benzeyen, gevşek bir elbise giymiştir. Peruğunu da çıkarmıştır; odanın bu zayıf ışığında kazınmış kafası dazlak görünecek kadar çıplaktır; insan üzerindeki giysileri göz önünde tutmasa onu günümüzün dazlaklarından birine benzetebilir. Binici paltosu ile uzun giysisi, modaya uygun kısa peruğu kapının yanındaki kancalara asılmıştır; altta çizmeleriyle kılıcı durmaktadır. Yaşlıca olan daha resmi bir biçimde giyinik kalmıştır; şapkasıyla kuyruğu yakasının üzerine düşen çok daha gösterişli peruğu hâlâ kafasındadır. İki adam fiziksel olarak birbirlerine hiç benzemezler. Yeğen narin yapılıdır; ateşe doğru dönük çehresi, aşırı bir titizlik ile bir uzlaşmazlık karışımını dışa vurmaktadır. Kartalsı burnu ve biçimli ağzıyla, hoş bir yüzdür bu; ancak yüz çizgilerinin uyumu altında yine de yoğun bir şeyler yatmaktadır. Bu yüzde görgü kurallarından habersiz oluşu ya da nezaket eksikliğini gösteren hiçbir şey yoktur kesinlikle; aslında kendinden ve yaşı daha çok genç olmasına karşın, yaşamdaki konumundan da, yaşam felsefesinden de son derece emin biri gibi gözükmektedir. Gene de bu çehrenin çok kararlı bir irade gücünü ve bu irade gücüne yabancı olan her şeye tam bir kayıtsızlığı da gösterdiğinden kuşkuya düşmek imkânsızdır.

Şu anki düşüncelere dalmış ifadesi, etli butlu bir görünüşü olan yaşlı adamın yüz ifadesiyle belirgin bir karşıtlık içindedir. İlk bakışta yaşlı olan daha gösterişli bir vücut yapısına sahip bir adamdır : Kalın kaşları, köşeli bir çenesi, oturaklı bir edası vardır ve öfkeli bir mizaca sahip gözükmektedir. Gene de, ateşin önünde kafası öne eğik duran yol arkadaşından belirgin biçimde daha tedirgin bir hava vardır üzerinde. Bakışları, sabırsızlıkla karışık melankolik bir ironiyi yansıtmaktadır. Gözlerini önündeki tabağa eğer kalır. Genç adam ansızın konuşmaya başladığında, bir an ateşe doğru bakıyormuş izlenimini veren bakışlarını çarçabuk yukarı doğru kaldırması, daha önceki yolculuk sırasında olduğu gibi yemek sırasında da çok az konuşulduğunu düşündürür.

"Bana katlandığınız için size teşekkür ederim, Lacy. Bana ve düşüncesizliklerime."

"Gerektiği gibi uyarıldım, efendim. Sonra, iyi de para aldım."

"Öyle bile olsa. Yaşamında konuşmak bu kadar önemli bir yer tutan biri için... Korkarım size iyi yoldaşlık edemedim."

Bir amca ya da dayı ve yeğen gibi konuşmamaktadırlar. Yaşlı adam bir enfiye kutusu çıkarır ve muhatabına kaşlarının altından kurnazca bir bakış atar.

"Sözlerim bana bazen çürük domateslere mal olmuştur. Ve sizin verdiğiniz bedellerden çok daha düşük bedellere." Enfiyesinden bir tutam tütün çeker. "Hatta öyle zamanlar oldu ki, çürük domatesten başka bir şey de almadım."

Ateşin yanında ayakta duran adam bir an başını yol arkadaşına doğru çevirir ve hafif bir tebessümle gülümser.

"Bahse girerim ki asla böylesi bir roldeyken olmamıştır."

"Sizinle aynı fikirdeyim, efendim. Elbette böylesi bir rolde hiç olmadı."

"Size çok minnettarım. Rolünüzü kusursuz oynadınız."

Yaşlı adam, görünür biçimde ironik bir abartıyla başını öne eğer.

"Rolümü inanın daha da iyi oynayabilirdim efendim, şayet bana..." Ancak birden sözünü keser ve güçsüzlük ifade edecek tarzda ellerini açar.

"Yazarına biraz daha güveniniz mi olsaydı?"

"Yazarına değil, niyetine diyelim, Mr. Bartholomew. Saygılarımı sunarım size."

Genç adam gözlerini yeniden ateşe diker.

"Hepimiz de bunu söyleyebiliriz, öyle değil mi? *Comœdia vitae*'de.*"

"Doğru, efendim." Cebinden dantela işlemeli bir mendil çıkarır ve mendili burnuna dokundurur. "Ne var ki mesleğimizin isterleri bize kendilerini kabul ettiriyor. Ne yapacağımızı önceden bilmek isteriz biz. Sanatımız desteğini bundan alıyor. Bu olmazsa, efendim, gücümüzün yarısını kaybederiz, inanın."

"Buna hiç dikkat etmedim ben."

Aktör gülümser ve enfiye kutusunu kapatır. Genç adam yavaşça pencereye doğru yürür, tembel bir tavırla panjurun mandalını kaldırır ve gıcırdayan bir panjur kanadını katlar. Aşağıda pazaryerinde bekleyen birini görmek istiyormuşçasına, dışarıya doğru eğilir. Ama şimdi dışarısı boş ve karanlıktır. Çevredeki evlerin bir ikisinde pencereler cılız mum ışıklarıyla hafifçe ışıldamaktadır yalnızca. Gökyüzünün batı yanında, hâlâ, belli belirsiz bir ışıma, biten günün son bir ışıltısı fark edilir. Bazıları adeta başlarının üzerinde olan yıldızlar, gökyüzünün doğuya doğru açıldığını gösterir. Genç adam panjuru kapatır ve dönüp masada oturmakta olan adamın karşısındaki yerini yeniden alır.

"Yarın aynı yoldan gezintimizi bir saat daha sürdüreceğiz. Sonra ayrılmamız gerekecek."

---

* Lat.: Yaşam komedyası. (ç.n.)

Yaşlı adam kaşlarını hafifçe yukarı kaldırarak gözlerini aşağı doğru eğer ve kendinden çok daha iyi bir satranç oyuncusuyla karşı karşıya olduğunu kabul etmek zorunda kalan bir oyuncu gibi, başını istemeye istemeye hafifçe sallar.

"Hiç olmazsa sizinle daha elverişli koşullarda yeniden karşılaşma umudunu besleyebilirim sanırım."

"Eğer yazgılarımızda bu varsa..."

Aktör ona uzun uzun bakar.

"Yazgı mı, diyorsunuz efendim! Daha bir iki gün önce boş inançlarla dalga geçen siz kendiniz değil miydiniz? Sanki yazgı düşmanınızmış gibi konuşuyorsunuz."

"Talih, boş inanç değildir, Lacy."

"Belki de zarı bir kez atmak. Ama zarı yeniden de atabilirsiniz."

"Rubicon Irmağı iki kez geçilebilir mi?"

"Ama genç hanım..."

"Bu sefer... ya da bir daha hiçbir zaman."

Lacy bir an sessiz kalır.

"Sevgili efendim, size saygıda kusur ettiğimi düşünmeyin ama her şeyi biraz fazla trajik yanlarıyla görüyorsunuz. Feleğin çarkına bağlanmış bir hikâyenin Romeo'su değilsiniz siz. Böylesi düşünceler bir şairin arzuladığı sonuçlara erişmek için uydurduğu şeylerdir yalnızca." Bekler ama hiçbir yanıt alamaz. "Pekâlâ, girişiminizde bu kez başarısızlığa uğrayabilirsiniz, tıpkı daha önce başarısızlığa uğradığınız gibi. Ama yeniden denemeniz gerekmez mi? Gerçek âşıkların yapmaları gerektiği gibi. Eski atasözünün bizi uyardığı gibi."

Genç adam yeniden sandalyesine dönüp oturur ve bir kez daha ateşe uzun uzun bakar.

"Diyelim ki bu Romeo'su da, Juliet'i de olmayan bir hikâyedir. Ancak en karanlık gece kadar karanlık, başka bir sonu olan bir hikâye." Gözlerini yukarıya doğru kaldırır. Bakışlarına ani bir güç ve doğrudanlık gelmiştir. "Peki o zaman, Lacy?"

"Bu benzetmeyi daha çok ikimizin durumuna uygulayabiliriz efendim. Siz böyle konuştuğunuzda, en karanlık geceye atılan ben oluyorum."

Genç adamın yanıtı gecikir.

"İzin verin de size garip bir fantezimden söz edeyim. Demin önceden belirlenmiş yarınlardan bahsettiniz. Varsayalım ki biri size gelip ama yalnızca size, gelecekteki dünyanın sırlarına eriştiğini söylüyor; cennetin falan değil, yaşadığımız dünyanın sırlarından söz ediyorum.

Evet, onun bir panayır şarlatanı falan olmadığına, tersine, bildiğini iddia ettiği şeyleri gerçekten de uzun ve gizli çalışmalar sonucu, diyelim matematik, bilim, astroloji, artık ne derseniz deyin, çalışarak keşfettiğine sizi kim ikna edebilir ki! Öyle ki bu kişi size gelecekteki dünyadan, yarın olup biteceklerden, hatta gelecek ayın, gelecek yılın, bundan yüz yıl sonrasının, bin yıl sonrasının... bugün olup biteceklerden söz etmiş olsun. Her şey tıpkı bir hikâyedeki gibi olacaktır. Şimdi siz gidip de bunu sokaklarda her yana haykırır mıydınız yoksa bunun sırrını kendinize mi saklardınız?"

"Önce kendi aklımdan kuşkulanırdım."

"Peki eğer o kuşku, çürütülmez bir kanıtla ortadan kaldırılsa?"

"O zaman çevremdeki öteki insanları uyarırdım. Kendilerine zararı dokunabilecek şeylerden kaçınabilsinler diye."

"Mükemmel. Şimdi varsayımımızı daha ileri götürelim ve diyelim ki sözünü ettiğimiz bu peygamber dünyanın gelecekte, yangınlara ve veba salgınlarına, halk ayaklanmalarına, bitip tükenmez felaketlere sahne olacağını duyursa... Bu durumda? Benzer biçimde mi tepki gösterirdiniz?"

"Böyle bir durumu tasavvur etmekte güçlük çekiyorum, efendim. Nasıl kanıtlanabilir ki böyle bir şey?"

"Bağışlayın beni. Yalnızca bir varsayım bu. Sizi inandıracak kanıtlar bulacağını kabul edelim."

"Sizi anlayamıyorum, Mr. Bartholomew. Şayet evime yıldırım düşeceği yıldızlarda yazılıysa, böyle bir talihsizliğin önüne geçemeyeceğimi söyleyebilirim size. Ama eğer bu felaketten haberdar edileceğim de yıldızlarda yazılıysa, o zaman hiç kuşkusuz evimden uzaklaşabilirim."

"Ama diyelim ki, yıldırım sizi, kaçtığınız ya da sığındığınız herhangi bir yerde çarpmış olsun? O zaman durumu önceden bilmek size hiç yarar sağlamazdı. Pekâlâ evinizde de kalabilirdiniz. Zaten bu kişi de sizin nasıl öleceğinizi, şu ya da şu felaketin şu ya da bu bireyin ne zaman kapısını çalacağını, tüm insanlığın bir gün büyük bir felaketle karşı karşıya kalacağından daha fazla bilmeyebilir. Şimdi size şu soruyu sormak istiyorum, Lacy: Eğer böyle bir adam, karşınıza çıkmadan önce, düşünmeniz ve doğal bir merakı yenebilmeniz için, sizi ziyaretinin amacından haberli kılsaydı... Acaba çok akıllı davranıp ağzından tek bir sözcük bile işitmeyi reddeder miydiniz?"

"Belki de ederdim. Bunu söyleyebilirim."

"Peki bu adam Hıristiyan ve iyiliksever biri olsaydı –ve şu söyleyeceğime kulak verin, onun peygamberlik bilimi olup biteceklerin tam

karşıtını, yani bu kokuşmuş ve zalim dünyanın bir gün sonsuz barış ve bolluk içinde yaşayacağını söyleseydi de– o yine de sırrını kendine saklamakla akıllılık etmez miydi? Çünkü eğer herkese bir gün cennete gireceği güvencesi verilmiş olsa, erdemli ya da liyakatli olma zahmetine bundan böyle kim katlanırdı ki?"

"Söylemek istediğinizi genel çizgileri içinde anlıyorum, efendim. Ama şu anki koşullarda niye böyle konuştuğunuzu anlamaktan uzağım."

"Şu yüzden, Lacy. Varsayın ki gelecekte olup biteceklere hükmeden bu korkunç kararı okuyabilen birisiniz siz. Bu durumun yalnızca bir kurbanı olmayı kabullenmek kendi adınıza daha iyi bir şey olmaz mıydı? Zamanın mühürlerini söken böylesine günah dolu bir davranış karşısında duyulan tanrısal ve adil bir öfkenin ancak sessizlik pahasına... hatta yaşamınız pahasına yatıştırılabileceğini düşünmek gerekmez miydi?"

"Buna yanıt verecek durumda değilim, efendim. Öyle meselelere değiniyorsunuz ki... Yalnızca Yaradan'ımızın sahip olduğu bir ayrıcalığa el uzatmak bize düşmez."

Gözleri hâlâ ateşin seyri içinde kaybolmuş olan genç adam, söylenenleri onaylıyormuş gibi başını hafifçe sallar.

"Ben size yalnızca bir durumu sunmak istemiştim. Niyetim hiç de kutsal şeylere karşı saygısızlık değildi."

Genç adam konuyu açtığına pişmanmışçasına, yeniden suskunlaşır. İçinde bulundukları durumun aktörü tatmin etmediği ortadadır çünkü şimdi yerinden kalkar ve elleri arkasında, yavaş yavaş pencereye doğru yürür. Orada panjurların önünde bir an durur, derken ellerini ansızın daha sıkıca kavuşturur, sonra da arkasına dönerek kendisi ile ateş arasında oturmakta olan dazlak kafalı adamın sırtına doğru konuşmaya başlar.

"Yarın ayrılacağımıza göre, sizinle açık yüreklilikle konuşmalıyım, Mr. Bartholomew. Benim mesleğimde kişileri fizyonomilerinden okumayı öğreniyor insan. Fiziksel görünüşlerinden, yürüyüşlerinden, çehrelerinden. Sizin üzerinize de böyle bir kanı oluşturdum ben. Son derece olumlu bir kanı bu, efendim. Şu anda yüz yüze bulunduğumuz aldatmacaları göz önünde tutmazsak, sizin dürüst ve onurlu bir beyefendi olduğunuza inanıyorum. Adaletin sizin yanınızda olduğuna inanmış olmasaydım böyle bir işe asla girişmezdim. Sanırım, bunu söylememe izin verecek kadar iyi tanıyorsunuz beni."

Genç adam arkasına dönmez. Sesinde bir nebze alaycı bir ton vardır.

"Ancak?"

"Şu meselenizde bazı durumları gizli tuttuğunuz için size kızamam, efendim. Bunu yapmaya mecbur kaldığınızı ve sağduyunun böylesi bir

tutumu gerektirdiğini anlıyorum. Ama böylesi bir zorunluluğu, meselenin içeriği konusunda beni aldatmak için kullanmanıza göz yumamam, efendim. Bunu hiç saklamayacağım. Fantezilerinizden elbette söz edebilirsiniz ama benim bu fantezilerdeki rolüm ne?"

Genç adam birdenbire ayağa kalkar, hareketi öylesine ani olmuştur ki adeta öfkeli gibi bir hali vardır. Ancak aktöre doğru dönüp gözlerini ona dikmekle yetinir yalnızca.

"Size şeref sözü veriyorum, Lacy. Benim itaatsiz bir evlat olduğumu da, size her şeyi söylemediğimi de biliyorsunuz. Eğer günahlarım bunlarsa, itiraf ediyorum bunları. Size şeref sözü veririm ki yaptıklarım bu ülkenin hiçbir yasasını çiğnemiyor." İleriye doğru yürüyüp bir elini uzatır. "Buna inanmanızı isterdim."

Aktör duraksar, sonra genç adamın elini tutar. Bu arada öteki, gözlerini aktörün gözlerinden ayırmamıştır.

"Şerefim üzerine, Lacy. Bu konuda hakkımda yanlış bir değer yargısına varmadınız. İlerde ne olursa olsun, bunu unutmamanızı rica ediyorum sizden." Elini indirir, yeniden ateşe doğru döner ancak koltuğun yanında ayakta duran aktöre bir kez daha bakar. "Sizi aldattımsa eğer, sizi sıkıntılardan kurtarmak için aldattığıma inanmanızı isterim. Bu işte yalnızca masum bir araçsınız siz. Bunun dışında sizi hiç kimse başka bir şeyle suçlayamaz. Şayet günün birinde ortaya bir suçlama çıkacak olursa, tabii."

Yaşlı adamın gözlerinde sert bir ifade vardır.

"Yine de, bana inandırdıklarınızdan farklı bir şeyler olup bitiyor, öyle değil mi?"

Genç adam yeniden gözlerini ateşe diker.

"Birisiyle karşılaşmaya çalışıyorum. Bu doğru."

"Ancak bana inandırdığınız türden biri değil, değil mi?" Mr. Bartholomew susar. "Bir onur meselesi mi?"

Mr. Bartholomew hafifçe gülümser. "Eğer durum bu olsaydı, burada hiçbir şekilde yanımda arkadaşsız bulunmazdım. Londra'ya çok daha yakın bir yerde yapılabilecek bir şey için bunca kilometre öteye bir yolculuk yapmazdım."

Aktör konuşmak üzere ağzını açar ama hiçbir şey diyemez. Çünkü bu sırada koridorda bir ayak sesi duyulur, sonra da kapı vurulur. Genç adamın gir sesi üzerine, hancı Puddicombe kapı eşiğinde belirir ve kendisini genç adamın amcası olarak tanıtan aktöre doğru konuşur.

"Mr. Brown, aşağıda sizi görmek isteyen bir beyefendi var. Müsaadenizle, size iltifatlarını sunmak istiyor."

Aktör, ateşin yanında durmakta olan genç adama keskin bir bakış atar ne var ki beriki bu ziyareti beklediğini düşündürebilecek hiçbir belirti göstermez. Ancak hancıya sabırsız bir tonda soran yine o olur.

"Kimmiş?"

"Mr. Beckford, efendim."

"Peki kimmiş bu Beckford dediğiniz?"

"Papazımız, efendim."

Ateşin yanındaki adam, gönlü biraz rahatlamış gibi, gözlerini aşağı eğer, sonra yeniden aktöre doğru dönüp,

"Bağışlayın, amcacığım, ben yorgunum. Sizi alıkoymayayım" der.

Aktör, biraz gecikmekle birlikte, sessiz sakin hancıya yanıt verir.

"Saygıdeğer beyefendiye kendisini aşağıda kabul etmekle memnun olacağımı söyleyin. Yeğenim mazereti olduğunu belirtiyor."

"Pekâlâ, efendim. Hemen söyleyeyim. Hürmetlerimle."

Hancı kapıyı kapatıp gider. Genç adam yüzünü hafifçe buruşturur.

"Kendinizi rolünüze hazırlayın, dostum. Pudrayı gözünüze son bir kez sürün."

"Konuşmamızı böylesine kesmek zorunda kalmak canımı sıkıyor, efendim."

"Nezaket gereklerini yerine getirir getirmez onu başınızdan savmaya bakın."

Aktör dantelalı göğüs süsünü düzeltir, şapkasına çekidüzen verir ve elbisesinin kırışıklarını düzler.

"Pekâlâ."

Başıyla küçük bir selam vererek, kapıya doğru yönelir. Eli kapı tokmağına henüz değmiştir ki, genç adam şunları ekler.

"Lütfen sevgili hancımıza bize şu allahın belası mumlarından biraz daha göndermesini de söyleyin. Azıcık okumak istiyorum."

Aktör bir kez daha sessizlik içinde selam verir ve odadan çıkar. Ateşin yanındaki adam birkaç saniye döşemeye bakar. Sonra, gidip pencerenin yanında duran küçük masayı alır ve onu oturduğu koltuğun yanına taşır. Yemek masasının üzerindeki şamdanı da getirip onu küçük masanın üstüne koyar. Bundan sonra, dizlerine kadar uzanan yeleğinin cebini karıştırıp oradan bir anahtar çıkarır ve gidip, kapının yanına konulmuş olan, köşeleri pirinç plakalarla sağlamlaştırılmış sandığın yanına çömelir ve sandığın kilidini açar. Sandıkta kitaplar ve el yazması kâğıtlar dışında hiçbir şey yok gibidir. Sandığı biraz karıştırıp sonunda aradığı bir kâğıdı bulur, sonra yeniden koltuğuna oturup okumaya başlar.

Birkaç saniye sonra kapı vurulur. Bir tepsi üzerinde yanan bir şamdan taşıyan, hizmetçi bir kız girer içeri. Genç adam ona şamdanı yanındaki masanın üzerine koyması için işaret eder; kız şamdanı masanın üzerine koyar, sonra yemek masasına doğru yürüyüp kirli tabakları kaldırır. Mr. Bartholomew ona bakmaz. İki yüz elli yıl önce değil de, her türlü sıkıcı el işinin robotlar tarafından yapılacağı beş yüz yıl sonraki bir zaman diliminde yaşıyor gibidir. Hizmetçi kız, kirli tabakları tepsinin üzerine yerleştirerek kapıya doğru yönelir ancak kapıya varınca, koltuğunda okumaya dalmış olan adama şöyle beceriksizce bir reverans yapmak üzere arkasına döner. Adam gözlerini kaldırmaz. Saygıyla karışık bir korkuya kapılan –çünkü belki de onun için okumak biraz şeytani bir uğraştır– ya da belki de kendisine gösterilen bu kayıtsızlıktan gizli gizli alınan –çünkü o günlerde ancak alımlı kızların bir yerde hizmetçi olarak çalışabilme şansları vardı– hizmetçi kız, sessizce uzaklaşır.

* * *

Yukarı kattaki çok daha gösterişsiz bir odada, bir çatı katı odasında, genç kadın, yatmıştır ve görünüşe bakılırsa uyumaktadır; kahverengi harmanisini üzerine bir battaniye gibi yayıp alçak bir karyolaya uzanmıştır. Tavansız odanın öteki ucunda, küçük çatı penceresinin yanındaki bir masanın üzerine yerleştirilmiş tek bir şamdanın ölgün ışığı, kızın yattığı yeri zar zor aydınlatmaktadır. Genç kadın bir yanına yatmış, dizlerini harmanisinin altında kendine doğru çekmiş ve bir kolunu, yolculuk boyunca yüzünü korumuş olan keten eşarbını yaydığı tıkız yastığın üzerine dolamıştır. Duruşunda ve yüz çizgilerinde –burnu hafif basık, kirpikleri kapalı– çocuksu bir yan vardır. Sol eliyle hâlâ pörsümüş menekşe demetinden kalanları tutmaktadır. Masanın altından, yiyecek bulma umuduyla şuraya buraya koşan bir farenin tıkırtıları işitilir.

Yatağın yanındaki sandalyenin arkasına, döşemenin üzerine konulmuş ve açık kalmış bohçadan çıktığı ve değerli olduğu anlaşılan bir şey iliştirilmiştir: İnce ketenden beyaz yassı bir şapkadır bu. Bu yoksul çatı katında garip bir biçimde gerçekdışı gözükmektedir şapka, hatta biraz absürd ve yersiz. Böylesi şapkalar, ilerde ev hizmetçilerinin ve hanlarda hizmet eden kızların ayırıcı bir özellikleri olacaktır yıllar boyunca ancak o zamanlar bu şapkalar, gerçekte çoğu kez tıpkı önlüklerde olduğu gibi, hizmetçi kızlar kadar hanımefendiler tarafından da, kısacası toplumun modaya uyan tüm kadın kesimlerince kullanılmaktadır. Erkek hizmetkârlar özel kıyafetleriyle kolaylıkla tanınabiliyorlardı o dönem-

de, ancak o zamanın kadın hizmetkârları –o dönemlerde yaşamış en azından bir erkeğin kınayarak belirttiği gibi– giyim kuşam konusunda büyük bir özgürlüğe sahiptiler. Çeşitli salonlara giren birçok beyefendi, ev sahibesinin hanım bir konuğu olduğunu sandığı birinin önünde nazikçe eğilmişken, birden dehşete kapılarak, önünde reveranslar yaptığı kimsenin basit bir hizmetçi kız olduğunu şaşkınlıkla fark ediyordu.

Ne var ki bu zarif ve varlığı anlaşılmaz küçük şapkanın sahibi gerçekte uyumamaktadır. Merdivendeki ayak sesleri üzerine, gözleri açılır. Adımlar kapısının önünde durur, bir anlık bir duraklama olur, sonra kapının alt kısmına ayakla ağır ağır iki kez vurulur. Genç kadın üzerindeki harmaniyi bir yana atıp ayağa kalkar. Göğüsleri arasından kopçalanan, koyu yeşil bir elbise giymiştir; giysinin kıvrım yerlerinden ve aynı zamanda da dirseklerin altında kalan kol yenlerinden, sarı bir astar göze çarpmaktadır. Elbisesinin üstünde belinden ayaklarına kadar uzanan, beyaz bir önlük vardır. Balina takılmış elbise bele doğru daralmakta ve gövdenin üst kısmına göğüsler hiç yokmuş gibi doğal olmayan, tersine çevrilmiş bir koni biçimi vermektedir. Genç kadın çoraplı ayaklarını usulca eski püskü arkalıksız terliklerine geçirir ve gidip kapıyı açar.

Birlikte yolculuk ettiği erkek hizmetkâr kapı eşiğinde ayakta durmaktadır, bir elinde bakırdan büyük bir sıcak su güğümü, öteki elinde ise topraktan yapılma, sırlı bir leğen tutmaktadır. Karanlıkta neredeyse hiç görülmemektedir, yüzü gölgede kalmıştır. Genç kadını görünce vücudu adeta donar. Ancak genç kadın geriye bir adım atar ve dar odanın ucundaki masaya doğru işaret eder. Adam kadının önünden geçip önce güğümü, sonra da leğeni şamdanın yanına yerleştirir; ama bunu yapar yapmaz, sırtı genç kadına dönük, başı aşağıda, bir kez daha donmuş gibi kalır.

Genç kadın dönüp büyük bohçayı yerden alır ve yatağın üzerine koyar. Bohçanın içinde bir yığın giysi, kurdeleler ve işlemeli, pamuk bir eşarp vardır; bu bohçanın içinde bir başka bohça daha göze çarpar: Kapak niyetine sicimle bağlanmış parşömen parçalar olan bir dizi küçük toprak çömlek vardır içinde. Mavi camdan birkaç tane de küçük şişe, ayrıca bir tarak, bir fırça, bir el aynası. Genç kadın birdenbire adamın kımıltısızlığını fark eder ve dönüp ona doğru bakar.

Bir an hiçbir şey yapmaz. Sonra ona doğru gider, kolundan tutar ve arkasına dönmeye zorlar. Adamın yüzünde hiçbir ifade yoktur ancak vücudunun duruşunda hem bezgin hem kırgın olduğunu belli eden bir yan vardır; orada, dilsiz ve işkenceler içinde, kendisinden ne beklendiğini bir türlü anlayamayan çaresiz bir hayvan gibi durur. Kadının bakış-

ları kararlıdır; başını sallar; bunun üzerine, adamın boş mavi gözleri kadının kahverengi gözlerinden uzaklaşır, bakışları kadının başının üzerinden, ötedeki duvarın üstünde sabitlenir. Bu arada hâlâ hiç kımıldamış değildir adam. Şimdi kadın gözlerini aşağı doğru eğer, adamın ellerinden birini tutup kaldırır, tuttuğu eli inceler gibidir; öteki eliyle adamın tutmakta olduğu eline hafifçe dokunur. Yarım dakika kadar böyle, bir şeylerin olmasını bekleyen iki insan gibi, garip bir hareketsizlik ve sessizlik içinde, ayakta kalırlar. Sonunda kadın adamın tuttuğu elini aşağı bırakır, kapıya doğru yürür ve kilidini yeniden kapatır. Dönüp bir kez daha, gözleriyle kendisini izlemiş olan adama bakar. Şimdi, evcil bir hayvana, bir köpeğe buyruk verir gibi, parmağıyla döşemede, ayaklarının yanında bir yeri işaret etmektedir davranışında bir tatlılık olmakla birlikte bu jestte belli bir kararlılık da vardır. Adam, gözlerini kadından ayırmadan, bir adım geriler. Kadın bir kez daha eline dokunur adamın ama bu sefer yalnızca şöyle bir an için. Yeniden masaya gider ve önlüğünün kuşağını çözmeye başlar. Derken, sanki bir şeyi unutmuş gibi, yeniden yatağa döner ve açık bohçanın içini bir süre karıştırarak ufak çömleklerden birini, küçük bir şişeyi ve besbelli ki havlu yerine kullanılan bir bez parçası çıkarır. Bunlarla yeniden masaya döner ve mum ışığında çömleğin kapağını açarak, orada bir an hareketsiz kalır.

Giysilerini çıkarmaya başlar. Önce önlük çıkarılıp pencerenin yanındaki ahşap askı çengellerinden birine asılır. Sonra sarı astarlı yeşil elbise çıkarılır; elbisenin altında içi yünlü bir *"calamanco"* iç etekliği göze çarpar (günümüzün diliyle bir etek, elbisenin alt kısmı onun üzerine açılıyor). Eteklik erik renginde ve yünlü saten kumaştandır, bu yüzden de garip pırıltılar saçmaktadır. Etekliğin beldeki kopçalarını çözer ve üzerinden sıyırıp bir başka çengele asar; sonra korsajını da çıkarıyor. Üstünde şimdi yalnızca, sırf edep duygusundan ötürü çıkarmaması beklenebilecek küçük beyaz bir iç gömleği kalmıştır. Ancak kadın yassılmış saçlarının üzerinden onu da çekip çıkarır ve ötekilerin yanına asar. Şimdi, iç çamaşırı dışında, çıplaktır.

Kadın bütün bunları çabucak ve sanki odada tek başınaymışçasına büyük bir doğallık içinde yapmıştır. Kendisini seyreden adam üzerindeki etkisi çok gariptir çünkü kadın soyunmaya başlar başlamaz, adam ona doğru değil de, odanın dibine doğru –daha fazla ilerlemesini kirişler ve duvar engellemiştir– beceriksiz beceriksiz gerilemiştir.

Şimdi kadın, cam kavanozdan karanfilli küçük bir sabun parçası çıkarıp, suyu leğene döker ve yüzünü, boynunu, göğsünü ve kollarını yıkar. Hareketleri önündeki mum ışığını biraz titretir; arada sırada gövdesini ya

da kollarını hafifçe bükmesi ıslak derisi üzerinde pırıltılı bir yansımaya yol açar ya da çıplak sırtının siyah kahverengi siluetinde yumuşak bir beyazlık çizgisi görülür. Çatı mertekleri arasında, uzamış ve örümceksi gölgeler halinde, bu basit ritüelin uğursuz bir parodisi oynanmaktadır. Sözcüğün iki anlamında da bir uğursuzluktur bu çünkü şimdi kadının solak olduğu anlaşılmıştır. Bütün bunlar olup biterken, hatta kadın kurulanırken, bir kez bile arkasına dönmez ve sessizliğe gömülmüş adam da gözlerini kadının yarı çıplak vücudundan bir kez olsun ayırmaz.

Şimdi kadın ufak mavi şişeyi alır ve havlu bezinin bir köşesini şişedeki sıvıyla ıslatır, sonra da onunla boynunun kenarlarına, koltukaltlarına ve göğsüne hafifçe friksiyon yapar. Macar yapımı tuvalet müstahzarının kokusu bütün odaya yayılır.

Kolunu uzatıp iç gömleğini alır ve onu yeniden üzerine geçirir. Derken dönüp mumu adamın yanındaki yatağa kadar taşır. Oturur. Bir başka ufak porselen çömlek alır –sabun parçası özenle kurutulmuş sonra da yeniden mahfazasına yerleştirilmiştir– ve onu mumun yanına koyar. Çömleğin içinde, kurşun karbonatından yapılma beyaz bir toz olan, üstübeç vardır; üstübeç o dönemin oldukça yaygın olarak kullanılan ve çok tehlikeli bir zehir olarak da görülen bir kozmetik ürünüdür. Kadın işaretparmağının üzerine biraz üstübeç alır ve küçük yuvarlak hareketlerle yanaklarını, sonra da tüm yüzünü onunla ovuşturur. Boynuna, sonra omuzlarının üstüne de aynı şeyi yapar. Yeniden bohçaya uzanır, aynayı ve ağzı mantarla kapalı ufak mavi şişelerden birini alır. Aynada bir süre yüzünü inceler. Işık, bu alelacele uydurulmuş tuvalet masasından çok uzaktadır; şamdanı eline alarak adama doğru döner ve ona şamdanın nereye tutulması gerektiğini gösterir.

Adam ilerleyip şamdanı eline alır ve onu hafifçe genç kadının yüzüne doğru eğer. Kadın tuvalet havlusunu dizlerinin üzerine yayar ve son küçük çömleğin kapağını dikkatle açar; karmen kırmızı bir merhem vardır içinde. Merhemin azıcık bir kısmına hafifçe dudaklarını dokundurur ve rengi önce, diliyle sonra da ayna elde parmak uçlarıyla yayar. Arada sırada parmak uçlarını elmacık kemiklerinin üzerine götürür ve merhemi bir çeşit allık gibi kullanarak yanaklarını da ovuşturur. Sonunda, amaçladığı sonuçtan tatmin olmuş olarak, aynayı yeniden bohçanın içine koyar ve çömleğin kapağını kapatır. Bunu da yaptıktan sonra, şamdanı tutan adamın bileğini hafifçe kenara iter ve başka bir ufak mavi şişe alır. Şişeyi açar. Mantarına tespit edilmiş bir kaz tüyü vardır şişenin. İçindeki renksiz sıvıyı tatbik etmek için başını geriye doğru eğer ve koca koca açılmış her bir gözüne birer damla damlatır. Sıvı belki de gözünü yakmıştır

çünkü hızlı hızlı bir iki kez gözlerini kırpıştırır. Bu şişenin de mantarını kapar ve ancak o zaman gözlerini çevirip adama bakar.

Güzelavratotunun etkisiyle irileşen gözlerinin parlaklığı, ağzının ve yanaklarının aldığı canlı renk –karmen doğal bir kırmızı sayılmaz– kadının hizmetçi takımından biri olmadığını apaçık göstermektedir. Gerçi bu güzellik işlemi genç kadını daha arzulanır biri kılmaktan çok, ona bir çeşit oyuncak bebek güzelliği vermiştir. On beş dakika kadar önce yatağın üzerinde uyuklayan basit genç kadından geriye kalan tek şey, gözbebekleri irileşmiş, bu kızıla çalan kahverengi gözlerdir. Kırmızı dudaklarının köşeleri hafifçe gülümsüyormuş gibi bükülmektedir; ancak genç kadın gözlerini kendisine dikmiş olan adamın sanki kız kardeşiymişçesine, son derece masumdur bu gülümseme. Genç kadın, birkaç saniye sonra, yukarıya doğru kaldırdığı başının duruşunu bozmadan, gözlerini kapatır.

Başka bir kimse bunu öpmeye bir çağrı olarak yorumlayabilirdi ama bu adamın tek tepkisi mumu bir yandan ötekine biraz daha yaklaştırmak olur. Bu yüzün bir yerlerinde sanki bir sır, sanki gizli bir belirti saklıymışçasına, balmumu görünüşlü bu yüzün her bir çizgisini, her bir kıvrımını inceden inceye araştırıyor gibidir; bu arada kendi çehresi de konsantrasyonunun yoğunluğundan, yüzünün her türlü heyecandan uzak olmasından ötürü, esrarengiz bir hava alır. Kimi zamanlar doğuştan budalalarda görülen, katıksız bir masumluk taşıdığı izlenimini vermektedir bu yüz. Adam genç kadını normal zekâlı bir insandan beklenilmeyecek kadar yoğun bir dikkatle seyretmektedir. Ancak yüzü bir budalanın yüzü de değildir. Yüz çizgileri düzgündür, hatta güçlü ve biçimli ağzıyla yakışıklı bile sayılır. Ancak bu yüzün ardında bir çeşit sarsılmaz ağırbaşlılık, erişilmez bir başkalık vardır.

Genç kadın bu sessiz incelemeye aşağı yukarı bir dakika kadar katlanır. Adam boş elini kaldırır, bir an duraksar, sonra kadının sağ şakağına usulca dokunur. Adam parmağıyla kadının yanaklarından başlayarak aşağılara çene kemiğine, çenesinin ucuna kadar yavaş yavaş iner; kadın sanki etten kemikten biri değil de, bir balmumu, bir ölüm maskıdır. Dokunuşlar devam eder ve kadın gözlerini yeniden kapatır: Alnına, kaşlarına, gözkapaklarına, burnuna ve ağzına dokunur. Dudaklar kendilerine değen parmaklar karşısında kımıldamaz.

Birdenbire adam, şamdanı kadının ayakları dibinde yere koyarak diz çöker ve sanki artık az önce dokunduğu şeylerin görüntüsüne daha fazla katlanamıyormuş gibi yüzünü kadının kucağına gömer. Genç kadın kımıldamaz ve şaşırmış da görünmez; ama başını kucağına gömmüş adamın sırtına sabit gözlerle uzun uzun bakar; sonra sol elini uzatıp adamın

arkadan bağlı saçlarını okşar. Mırıltılı bir sesle o denli usulca konuşur ki, konuştuğu adam değil de adeta kendisidir.

"Ah zavallı Dick'çiğim. Zavallı Dick'çiğim benim."

Adam yanıt vermez, bir kez daha donmuş gibidir. Genç kadın adamın saçlarını yavaş yavaş okşamayı ve başını bir iki dakika sessizlik içinde tıpışlamayı sürdürür. Sonunda onu nazikçe iter ve ayağa kalkar; bunu açık bohçaya kadar gidip oradan istiridye pembesi bir elbiseyle bir iç etekliği çıkarmak için yapmıştır. Elbiseyle etekliği giymeye hazırlanıyormuş gibi onları yatağın üzerine yayar ve elleriyle buruşukluklarını düzeltir. Adam hâlâ başı eğik, bir çeşit boyun eğiş ya da yakarı gibi yorumlanabilecek bir duruş içinde, diz çökmüş haldedir. Ancak yerdeki mum bunların hiçbirisini de düşündürtmeyecek bir şeyi aydınlatmaktadır; adam az önce kadının yüzüne bakarken olduğu gibi, ipnotize olmuş sabit gözlerle bu şeye bakmakta ve boğulmak üzere olan bir insanın bir dala tutunmak isteme çabasında olduğu gibi, bu şeyi iki eliyle kavramaktadır. Dizden düğümlü pantolonunun üst kısmı indirilmiştir ve tuttuğu şey, bir dal falan değil, iri, çıplak ve kalkmış bir penistir. Bu müstehcen manzara genç kadını ne şoka uğratır, ne de rahatsız eder; yalnızca kadının elleri, buruşukluklarını düzelttiği giysisinin üzerinde kımıltısızlaşır. Genç kadın, menekşelerin hâlâ tıkız yastığın üzerinde serpili durdukları yatağın başına doğru sessizce gider, menekşeleri toplar ve adamın diz çöktüğü yere dönüp onları kayıtsızlık ve hafif alaycı bir tavırla, adamın eğik başının altına, ellerinin ve kanla şişip koskoca olmuş erkekliğinin üzerine atar.

Adam işkenceye uğramış gibi yüzünü ansızın kaldırıp kendisine tepeden bakan boyanmış çehreye yöneltir gözlerini. Bir an birbirlerinin gözlerinin içine bakarlar. Kadın yere diz çökmüş adamın çevresinden dolanıp kapıya doğru gider, kapının kilidini açar ve zavallı Dick'in çıkması için kapıyı açık tutar. Dick, inik pantolonunu toplamaya çalışarak beceriksizce ayağa kalkmaya çabalar ve kadına bakmadan, hâlâ utanç dolu bir kafa karışıklığı içinde, tökezleye tökezleye açık kapıdan dışarı çıkar. Genç kadın kapının eşiğine kadar yürür; anlaşılan alt sahanlığa inen karanlık merdiveni mumuyla aydınlatmak istemektedir. Mum bir an aşağıdan gelen hava akımından ötürü sönecek gibi olur; kadın, bir Chardin tablosundaki figürlerden biri gibi, titreşen aleve eliyle siper yaparak geriler ve kapıyı sırtıyla kapar. Sırtı bir an kapıya dayalı kalır ve yatağın üzerindeki brokardan pembe giysileri seyre koyulur. Şimdi gözlerinde, damlattığı güzelavratotu dışında, gözyaşları da olduğunu görecek hiç kimse yoktur.

* * *

Dick yukarı katta bulunduğu sırada, hanın mutfağındaki uzun masanın etrafında kısa bir sohbet olmuştu. Eski çiftlik evlerinde mutfak nasıl ev yaşantısının bir merkeziyse, böylesi mutfaklar da bir zamanlar orta halli seyyahların ya da halleri vakitleri yerinde seyyahların hizmetkârları için bir çeşit buluşma yeri ve han yaşantısının merkeziydi. Orada yenilen yiyecekler, daha az bulunur şeyler değilse de, daha çok tanınan salonlarda ya da özel dairelerde sunulan yiyeceklerden hiç kuşkusuz çok daha sıcaktı. Keza seyyahların oralarda gördükleri kabul de daha sıcaktı. Han hizmetkârları, az çok kendi sosyal sınıflarından olan yabancıların getirdikleri yeni haberleri duymaktan, yapılan dedikodulardan keyif alıyor ve bu yabancılarla birlikte eğleniyorlardı. O akşam, Black Hart Hanı'nın tartışmasız kralı, kendisini Çavuş Farthing olarak tanıtan, kırmızı ceketli adam olmuştu. Ahırdan gelip de, bir kolunun altına aldığı kama ve mahfazası içindeki karabinayla daha mutfak kapısından içeri adımını attığı anda, şapkasını şöyle bir çalımla çıkarmış ve mutfakta çalışan kızlar, ahçı kadın ve han hizmetçisi Dorcas dahil bütün kadın ve kızlara çapkınca kaş göz işaretleri etmeye başlamıştı.

Çok geçmeden onun insan ırkı kadar ya da en azından savaşlar kadar eski bir insan tipi olduğu ortaya çıktı; Latin komedyalarında *miles gloriosus*; palavracı asker ya da yalancı pehlivan diye adlandırılan türden biriydi Çavuş Farthing. On sekizinci yüzyıl İngiltere'sinde mütevazı bir asker olmak bile pek salık verilir bir şey değildi. Hükümdarlar ve bakanları kalıcı bir orduya sahip olma gerekliliğini onaylasalar da, başka herkes için askerler lanetlenen bir baş belası (hatta yabancı paralı askerler söz konusu olduğunda bir hakaret terimi), hem ülke hem de askeri birliklerin konakladıkları talihsiz bölge için katlanılamayacak bir masraf kapısıydı. Farthing bütün bunları unutmuş görünüyordu ve kendi sahip olduğu değerlerden son derece emin bir hali vardı. Şu anda giymekte olduğu üniformaya karşın eski bir bahriye çavuşuydu o; İspanyolların iyi bir kötek yedikleri 1718'deki o muhteşem Cap Passaro çarpışması sırasında, Byng'in (Porsmouth'da ibret olsun diye 1757'de kurşuna dizilen Byng değil, onun babası Byng) gemi mürettebatına trampetçi olarak katılmıştı ve bu çarpışma sırasında Amiral Byng çavuşun cesaretini övmüştü. Farthing'de çevresinin dikkatini üzerine çekme yeteneği vardı ve bu dikkati bir kez ele geçirince tutmayı biliyordu. Böylesine kararlı ve dış dünyanın engin deneyimiyle böylesine donanımlı bir savaşçıya bu mutfakta elbette hiç kimse meydan okumaya cesaret edemezdi. Kadın dinleyicileri ele geçirmek için gereken hünerden yana da eksiği

yoktu; bu türden bütün adamlar gibi bir dinleyici kitlesini avucunun içine almak için gerekli olanın onlara yaltaklanmak olduğunu çok iyi biliyordu. Ayrıca bol bol yiyip içiyor ve gırtlağından geçen her şeyi övüyordu. Belki de o akşam ağzından çıkan en doğru cümle, iyi elma şarabından anladığını söylemesiydi.

Elbette kendisine, yaptığı bu yolculuk hakkında da sorular soruldu. Anlaşıldığı kadarıyla, genç beyefendi ile dayısı, birinin teyzesi, ötekinin ise kız kardeşi olan bir hanıma saygılarını sunmak için yolculuk ediyorlardı. Karun kadar zengin bir hanımefendiydi bu; yaşlı ve hasta olan kadın Bideford'da ya da oraya yakın bir yerlerde yaşıyordu; hiç evlenmemişti ve kendisine bir düşese kalabilecek kadar değerli topraklar ve mülkler miras kalmıştı. Zaten yeterince açık olan bu malumata eşlik eden çeşitli kaş göz işaretleri, kafa sallamalarla da genç beyefendinin geçmişinde görevlerine her zaman gerçek bir bağlılık göstermediği, hatta şu anda borç içinde olduğu ima edildi. Yukarıdaki kız Londralı bir hanımefendinin oda hizmetçisiydi ve şimdi genç adamın halasının hizmetine girecekti. Kendisi Timothy Farthing ise, uzun zamandır tanıdığı ve yollarda karşılaşacağı, hatta St. Paul Katedrali'nin bir mil uzağında bulunan herkesin haydut olduğundan endişe duyan sinirlilikteki dayının hizmetindeydi. Neyse ki şu ana değin, uyanık gözetimi sayesinde bir bölük piyadenin eşliğinde yolculuk etmişçesine huzur içinde yol almışlardı.

Peki ya bu dayı kimdi? Londra kentinde önemli bir tüccar, birçok malı mülkü olan bir adamdı ama bakmakla yükümlü olduğu kendi çocukları da vardı. Genç adamın babası birkaç yıl önce arkasında pek bir şey bırakmadan ölmüştü ve dayı şimdi yeğeninin hem vasisi hem akıl hocası olmuştu.

Farthing adeta bir monoloğu andıran bütün bu söylevini yalnızca bir kez kesmek zorunda kalmıştı; ahırdan gelen Dick'in, orada, kapı eşiğinde, hiçbir şey anlamadan, hiç gülümsemeden, sanki kaybolmuşçasına durduğu andı bu. Farthing, parmaklarını ağzına götürür gibi bir jest yapmış, sonra masanın ucundaki boş bir yeri parmağıyla işaret edip hancı Puddicombe'a göz kırpmıştı.

"Hiçbir şey işitmez, hiçbir şey konuşmaz. Doğuştan sağır-dilsizdir Dick, Hancı Thomas. Üstelik çok saftır da. Ama iyi bir adamdır. Genç beyefendinin uşağıdır. Giysilerine bakmayın. Otur Dick. Sana verilenleri ye. Bütün yolculuğumuz boyunca bu kadar iyisine hiç rastlamadık. Ne diyordum ben yahu?"

"İspanyol gemilerini nasıl kaçırdığınızdan söz ediyordunuz" diye atıldı mutfak işlerine bakan oğlan.

Uşak yemeğini sessiz sedasız yerken, Farthing ona yöneltiyordu sözünü arada sırada. "Öyle değil mi, Dick?" ya da, "Dick'in bir dili ve onu kullanacak bir aklı olsaydı, sizlere daha fazlasını söylerdi."

Hiçbir şekilde yanıt almayan sözlerdi bunlar; Dick, ifadesiz mavi gözleri Farthing'e bakarken bile bu sözleri işitmiş gözükmüyordu; berikinin derdi, bütün öteki erdemleri arasında, bir de iyiliksever bir adam olduğunu göstermekti anlaşılan. Öte yandan hizmetçi kızların bakışları sağır-dilsiz adama gitgide daha sık kaymaya başlamıştı. Belki sırf meraktandı bu; belki de bütün ifade ve mizah yoksunluğuna karşın, böylesine uyumlu, böylesine çekici genç bir erkek yüzünün, zihinsel olarak böylesine acınacak bir kişiye ait olmasının uyandırdığı bir çeşit melankolik bir üzüntüdendi.

Bu arada konuşma bir kez daha kesilmişti: "Yukarıdaki kız" akşam yemeğinin sonuna doğru, elinde kendi yemek artıklarını taşıyan bir tepsiyle iç kapının eşiğinde görünmüş ve eliyle işaret ederek, masalara servis yapan Dorcas'ı yanına çağırmıştı; Dorcas da yerinden kalkıp onunla orada konuşmaya gitmişti. Aralarında alçak sesle bir şeyler konuşulmuş ve sonra Dorcas arkasına dönüp sağır-dilsiz adama doğru bakmıştı. Farthing yeni gelenin kendilerine katılmasını ima eden bir şeyler söyledi ama kız biraz küstahça bir tonla bu öneriyi geri çevirdi.

"İnsanın kanını donduran bütün şu masallarınızı daha önce de dinledim ben, teşekkür ederim."

Gitmek üzere çekilirken yaptığı küçük reverans adeta sözleri kadar paylayıcıydı. Çavuş eskisi bıyıklarına dokundu ve hancının sempatisini kazanmaya çabaladı.

"İşte Londra kızları bu hale getiriyor Hancı Thomas! Bahse girerim ki bu kızın da birkaç yıl önce sizin Dorcas'ınız kadar hoş ve taze bir yüzü vardı. Bakın, şimdi kendine de tıpkı adı gibi Fransız havaları veriyor, bu adı da herhalde doğuştan almadı. Saman altından su yürüten sahtekârın teki haspa." Sesine yapmacıklı bir hava verdi. "Keşke en sevdiğim adam burada olsa da, ona köpek muamelesi yapsam! diyor adeta. Onun meşrebi bu işte. Size şunu söyleyeyim ki, Louise'in hanımı, size Louise gibi bir hizmetçiden on kat daha iyi davranır. Louise'miş! Bir İngiliz kadının alacağı ad mı bu, size soruyorum, efendim? Sen söyle Dick, öyle değil mi?"

Bakışları hâlâ sabit olan Dick hiçbir şey söylemedi.

"Zavallı Dick. Kadının bu yapmacık tavırlarına bütün gün katlanmak zorunda. Öyle değil mi, oğlum?"

Derken Farthing kendini bir pandomime kaptırdı. Başparmağını genç kızın az önce çıktığı kapıya yöneltiyor, iki parmağını bir çatal gibi

yaparak, aynı ata binen bir çiftin taklidini yapıyordu. Sonunda kıvrık işaretparmağıyla burnunu yukarı kaldırdı ve bir kez daha başparmağıyla kapıya işaret etti. Sağır-dilsiz adam, bakışları hâlâ aynı ifadesizlik içinde, boş boş ona bakıyordu. Farthing hancıya yeniden göz kırptı. "İnan ki daha fazla aklı olan odun parçaları tanıyorum ben."

Ancak, az sonra, sağır-dilsiz adam Dorcas'ın bakır güğümü ateşin üzerine konulmuş kazandaki suyla doldurduğunu görünce iki kızın aralarında konuştukları mesele besbelli ki buydu ayağa kalktı ve güğümü almak için bekledi; sonra da kapıda, hizmetçi kızın sofra takımı dolabının üzerinde duran topraktan yapılma bir leğeni alıp ona uzatmasını bekledi. Hatta, kızın yardımına teşekkür etmek istiyormuş gibi, başını hafifçe salladı; ancak kız Farthing'e doğru döndü ve kuşkulu bir ifadeyle:

"Peki kime götüreceğini biliyor mu bunları?" diye sordu.

"Bilir, bilir. Götürsün." Farthing bir gözünü kapayıp parmağının ucuyla hafifçe vurdu.

"Bir atmacanın gözleri vardır bizim Dick'te. Duvarların arkasından bile görür o."

"Mümkün değil bu."

"Mutlaka görüyordur, tatlım. En azından ben gözlerini duvarlara dikmekten bu kadar hoşlanan bir adam görmedim ömrümde." Şaka yaptığını anlatmak için yeniden göz kırptı.

Mr. Puddicombe durumu garip bulduğunu söyledi. Nasıl olurdu da bir efendi bu kadar az şey anlayan bir hizmetkârı kullanırdı? Ona nasıl olur da emir verebilir ve bu emirleri yerine getirtebilirdi?

Farthing kapıya doğru bir göz attı ve bir sır verircesine öne eğilerek mırıldandı:

"Anlatayım, Hancı Thomas. Efendi ile uşağı birbirlerine son derece uygundurlar. Bundan daha az konuşan bir beyefendiyle hiç karşılaşmadım ben. Amcası mizacının böyle olduğunu söyledi bana. Konuşmasın varsın. Hiç aldırdığım falan yok." Parmağını hancının yüzüne doğru yöneltti. "Ama, söyleyeceklerime iyi kulak verin, Dick'le konuşur o."

"Peki nasıl?"

"İşaretlerle, efendim."

"Nasıl işaretler bunlar?"

Farthing arkasına yaslandı, sonra göğsüne bir parmağıyla hafifçe vurdu ve sıkılı yumruğunu havaya kaldırdı. Kendisini dinleyenler sağır-dilsiz adamın boş bakışları kadar ifadesiz bakışlarla gözlerini ona dikmişlerdi. Adam biraz önce yaptığı jestleri yineledi, sonra açıkladı.

"Punç getir bana..."

Dorcas elini ağzına götürdü. Farthing kendi omzuna hafifçe vurdu, sonra açık olan eliyle öteki elinin başparmağını kaldırdı. Yine bekledi, sonra ne demek istediğini açıkladı.

"Beni saat tam altıda uyandır."

Derken açık avcunu ileriye doğru uzatıp sıkılı olan öteki elini onun üzerine koydu; sonra ellerini sıkıp göğsüne dayadı. Sonunda, dört parmağını da, kendisinden bir açıklama bekleyen ve onu büyülenmiş yüz ifadeleriyle seyreden çevresindeki insanlara doğru kaldırdı.

"Saat dörtte bana bu hanımın evinde servis yapın" dedi, bir sözcük oyunu yaparak.

Mr. Puddicombe biraz duraksadıktan sonra, başını salladı ve "Anlıyorum" dedi.

"Sizlere on örnek daha verebilirim. Yüz örnek daha verebilirim. Bizim Dick göründüğü kadar budala değil. Size bir şey daha anlatacağım. Lütfen, aramızda kalsın." Farthing bir kez daha kapıya doğru baktı ve sesini alçalttı. "Dün gece, Taunton'da, daha iyi bir yer bulamadığımızdan, onunla aynı odayı paylaşmak zorunda kaldım. Bilmem neden, ansızın, gecenin ortasında uyandım ve yatak arkadaşımın yanımda olmadığını fark ettim; ben uyurken ortadan yok olmuştu. Pek kafa yormadım bunun üzerine, kenefe falan gitmiş olmalıydı, zaten yatakta da bana daha çok yer açılmıştı, yeniden uykuya dalmak üzereydim. Derken, bir ses işittim Hancı Thomas, uykusunda konuşan birinin sesi gibi bir ses. Sözcükler değil de gırtlaktan gelen bir homurtu sesi. Tıpkı böyle." Farthing anlattığı gibi homurtulu sesler çıkarmaya koyuldu, durdu, sonra tekrar aynı şeyi yaptı. "Çevreme bakındım. Bir de ne göreyim? Meğer bizim gömlekli adamcağız, pencerenin yanında, dizleri üzerinde sanki dua ediyormuş gibi durmuyor mu! Ama bir Hıristiyanın Yüce Tanrı'sına dua ettiği falan gibi değil. Hayır, hayır, Ay'a doğru dua ediyordu o, efendim, parlak ışığıyla durduğu yeri aydınlatan Ay'a. Derken, diz çöktüğü yerden doğruldu ve gene o homurtulu sesleri çıkararak, sanki baktığı yere doğru havalanmak istiyormuşçasına, camı itti. Tim, dedim kendi kendime, sen ki İspanyol toplarına kafa tuttun, sen ki ölümü ve mutsuz insanları söyleyebileceğinden daha çok kez gördün ama yalanın varsa Tanrı cezanı versin, böylesiyle hiç mi hiç karşılaşmadın. Dick'in bir delilik nöbetine tutulduğu ve her an üzerime atılıp beni parça parça edebileceği gün ışığı gibi ortadaydı." Farthing sözlerinin uyandırdığı etkiyi anlamak isterçesine durdu ve masaya doğru baktı. "Size şunu söyleyeyim mi, dostlarım, hiç şaka etmiyorum, yüz sterlin

de verseniz öylesine bir saat daha geçirmek istemem. Bin de verseniz geçirmem."

"Peki onu tutamaz mıydınız?"

Farthing'in çehresinden çokbilmiş bir gülümseme geçti.

"Sanırım hiç Bedlam'da bulunmadınız, efendim. Ben bulundum. Orada bir adam görmüştüm, sakin anlarında aç kalmış bir dilenci kadar yumuşak başlıydı, delilik nöbetleri sırasında ise on güçlü kuvvetli delikanlıya direnebiliyordu. Ay'ın etkisi altında bir kaplan oluyordu deli. Yiğit Hector'ı bile alt edebilirdi bu deli. Yirmi insanın öfkesini ve gücünü bulabiliyordu bu anlarda. Sözlerime dikkat buyrun efendim, Dick sakin anlarında bile öyle güçsüz kuvvetsiz biri değil."

"Peki ne yaptınız o zaman?"

"Elim, yatağımın yanındaki kılıcımın topuzcuğu üzerinde, ölü taklidi yaptım. Daha zayıf karakterli biri bağırıp yardım isterdi mutlaka; ama takdir edersiniz ki Hancı Thomas, soğukkanlılığımı korumayı biliyorum ben. Cesaretimi hiç yitirmedim."

"Peki ne oldu?"

"Şey, nöbet geçti, efendim. Yeniden yatağa döndü ve yattı. Sonra da horlamaya başladı. Ama ben uyumadım, Kral George'un başına yemin ederim ki uyumadım ben. Tim Farthing görevini bilir. Gece boyunca gözümü kırpmadım. Nöbet yeniden baş gösterir diye, kılıcımı sandalyenin üstünde hep hazır tutuyordum. Hiç yalanım yok, dostlarım, yukarıdaki Yüce Tanrı şahidimdir ki, bir saniye uyanacak olsa kılıcımla onu üçe bölerdim. Ertesi sabah Mr. Brown'a bütün olup bitenleri anlattım. Yeğeniyle konuşacağını söyledi bana. Yeğeni durumdan rahatsız olmuş gözükmedi ve Dick'in tuhaf ama zararsız biri olduğunu söyledi. Canımı sıkmam gereksizmiş." Farthing arkasına yaslandı ve bıyıklarıyla oynamaya başladı. "Bu meselede bir karara varmak bana düşüyor, Hancı Thomas."

"Ben de sizinle aynı düşüncedeyim."

"Bana ve karabinama düşüyor bir karara varmak." Farthing'in gözleri Dorcas'ın yüzünü arandı. "Canını sıkmana gerek yok tatlım. Farthing nöbette. Hiçbir kötülük yapamaz bu adam burada." Kız gayri ihtiyari gözlerini tavana doğru kaldırdı. "Yukarıda da yapamaz."

"Üç merdivenlik mesafe var yalnızca arada."

Farthing kollarını kavuşturdu, sonra diliyle yanağını şişirdi. "Kız belki de ona bir uğraşı bulur."

Genç kız çok şaşırmış gözüktü. "Ne çeşit bir uğraşmış bu?"

"Hiçbir erkeğin bir iş olarak görmediği bir iş, tatlım." Farthing pis pis sırıtıp duruyordu; onun ne demek istediğini sonunda anlayan genç

kız, elini dudaklarına kadar kaldırdı. Farthing gözlerini hancıya çevirerek, "Size söylediğim gibi Hancı Thomas, Londra çok kötü bir yer. Orada hizmetçi kızlar hanımlarını taklit ediyorlar. Kötü kadınlar gibi takıp takıştırmazlarsa keyifleri kaçıyor haspaların. 'Hanımım arzularını tatmin etmek için uşağını kullanıyorsa, ben niye kullanmayayım?' diye düşünüyorlar. Böylelikle de zavallı hödükleri gün boyu itip kakıyor ama her gece de yataklarına alıyorlar."

"Yeter, size rica ederim susun artık, Mr. Farthing. İyi ki hanımcığım burada yok..."

"Pekâlâ, efendim. Aslında böyle konuşmamam gerekirdi ama gelin görün ki bu oğlan bir maymun kadar şehvet düşkünü. Hizmetçi kızlarınızı uyarsanız iyi edersiniz. Buraya gelirken yolumuzun üzerindeki hizmetçilerden birine saldırmak istedi ahırda. Bereket versin ki o sırada oradan geçiyordum ben, uçkuru düşük köftehorun kıza tecavüzünü engelledim. Ama herifte ibret alacak göz falan yok. Bütün kadınların Havva kadar şehvet sever olduklarını sanıyor. Tanrı bağışlasın, kendisi pantolonunu indirmeye ne kadar istekliyse, kadınların da eteklerini kaldırmaya o kadar hevesli olduklarına inanıyor."

"Efendisinin ona şöyle bir kötek atmadığına şaşıyorum doğrusu."

"Çok akıllıca bir görüş, efendim."

"Artık söz etmeyelim bundan. Atasözlerinde dendiği gibi, söz gümüşse..."

Başka konulara geçtiler; ama on beş yirmi dakika kadar sonra, sağırdilsiz Dick yeniden göründüğünde, odadan soğuk bir hava akımı geçmiş gibi oldu. Yüzü önceki kadar ifadesiz gözüküyordu, hiç kimseye bakmadan yeniden yerine oturdu. Oradakilerin hepsi de kaçamak bakışlar atmaya başladılar ona, sanki yüzünün kızarmış olup olmadığını, sanki günahının dışsal bir belirtisini araştırıyor gibiydiler. Ne var ki adam, mavi gözlerinin ifadesiz bakışlarını, tabağının üzerinden masaya doğru dikmiş, hiç kımıltısız, yeni bir küçük düşürülme vesilesini bekler gibiydi.

* * *

"Sıkı bir tıraş geçti, haklı mıyım?"

"Cemaatini, oturduğu yeri, ayin eşyalarının bulunduğu bölümü, kilise mallarının yöneticilerini hepsini, hepsini lanetledi, ağzından tekil ve çoğul afaroz sözcükleri çıktı. Tiradı dinlemek için siz de yarınki akşam yemeğine çağrılısınız. Sizin adınıza daveti geri çevirme yürekliliğini gösterdim."

"Peki, soru falan sormadı mı?"

"Yalnızca nezaket kurallarının gerektirdiği sorular, hepsi bu. Hazretin yaşamda tek ve derin bir ilgi alanı var. Başkalarının meselelerini kapsamıyor bu ilgi alanı."

"Yeteneklerinizi değerlendirmekten çok uzak bir izleyiciyle karşı karşıyaydınız. Sizden özür dilerim." Mr. Bartholomew'ın elinde kâğıtlarıyla oturduğu yerin karşısında, şöminenin yanında ayakta durmakta olan aktör, karşısındakinin bu aldırışsız halinin kendisini aldatamayacağını anlatmak istercesine, ona doğru kararlı kararlı bakıyordu.

"Hadi, sevgili Lacy, size sözüm söz. İçimde kötülük yok. Buna niyetim de yok. Oynadığınız rol için hiç kimse sizi kınamayacak, hem sonra kınayamaz da."

"Ama amaçlarınız bana inandırdığınız şeyler değil, Mr. Bartholomew. Öyle değil mi? Hayır, şimdi konuşmam gerekiyor. Benden bir şeyleri gizleyerek benim yalnızca iyiliğimi düşündüğünüzden hiç kuşkum yok. Ancak bu arada kendi iyiliğinizi de düşünüp düşünmediğinizden kuşkulanmam doğru olur."

"Peki, bir şair Esin Tanrıçaları ile karşılaştığından söz ettiğinde onun yalan söylediğini mi söyleyeceğiz?"

"Bu imgeyle onun neleri aktarmaya çalıştığını biliyoruz."

"Peki, onun yalan söylediğini mi çıkaracağız bundan?"

"Hayır."

"O zaman o anlamda size yalan söylemiş değilim. Tanımayı arzuladığım ve saygı duyduğum biriyle buluşacağım; hayatımı bağlamayı düşüneceğim bir kadın ya da bir şair olsaydım Esin Tanrıçam diyecek kadar saygı duyduğum biri. Dick benim önümde ne ise, benim de onun önünde öyle olduğum bir varlık; hatta ben onun önünde Dick'in benim önümde olduğundan daha zavallı bile sayılırım. Kıskanç bir muhafız bana onu görmeyi yasaklamış gibi, şu ana değin onu görmem engellendi. Sizi mektubumda aldatmış olabilirim. Ama ruhumda asla aldatmadım."

Aktör, masanın üzerindeki kâğıtlara bir göz attı.

"Peki amacınız eğer tümüyle masumsa, çok bilgili bir yabancıyla buluşmanızın böyle büyük bir gizlilik içinde, hem de bu denli uzak bir yerde yürütülmesinin nedenini sorabilir miyim acaba?"

Mr. Bartholomew koltuğunda arkasına yaslandı ve bu kez çehresini belirgin biçimde acı alay dolu bir gülümseme kapladı.

"Belki de ben başkaldıran şu Katolik hainlerden biriyim? Bir başka Bolingbroke? Belki bu kâğıtların hepsi de gizli bir dilde yazılmıştır.

Ya da Fransızca yahut İspanyolca olarak kaleme alınmışlardır. James Stuart'ın gizli bir ajanıyla birlikte bir komplo da kuruyor olabilirim."

Karşısındaki düşüncelerini okumuşçasına, aktörün bir an kafası karışır gibi oldu. "Kanım dondu, efendim."

"Bakın. Gerçekten de özel bir dil bu."

Okumakta olduğu kâğıdı uzattı, Lacy de aldı. Birkaç saniye sonra, aktör gözlerini yukarı kaldırdı.

"Hiçbir şey anlayamıyorum."

"Tıpkı büyücü yazısı gibi, değil mi? Buraya gelmekteki amacım ormanın en ücra yerine kadar gidip orada Ensor Büyücüsü'nün bir müridiyle buluşmak. Ölümsüz ruhumu öteki dünyanın sırlarıyla değiştirmek. Memnun eder mi bunlar sizi?"

Aktör kâğıdını ona geri verdi.

"Sözlerinizde şakacı bir ton kullanıyorsunuz. Bana öyle geliyor ki, bunu yapmanın pek sırası değil."

"O zaman artık saçma şeylerden konuşmayalım. Niyetim ne kralıma, ne ülkeme, ne de başka herhangi bir kimseye zarar vermek. Hiç kimsenin bedenini de, ruhunu da tehlikeye atıyor değilim. Tehlikeye attığım kendi aklım belki de; ama bir insanın aklı yalnızca ona aittir. Ardında olduğum şey anlamsız, budalaca bir düş olabilir. Buluşmayı arzuladığım varlık..." Sözünü burada ansızın kesti ve kâğıdı ötekilerle birlikte koltuğunun yanındaki masanın üzerine koydu. "Önemli değil."

"Bu kişi gizleniyor mu?"

Mr. Bartholomew bir an sessizlik içinde ona baktı.

"Yeter, daha fazla konuşmayalım, Lacy. Sizden rica ediyorum."

"Gene de sormam gerekiyor efendim, ne için aldatılıyorum."

"Bu soru, dostum, ağzınıza hiç de yakışmıyor. Kendi yaşamınızı aldatarak geçirmiyor musunuz siz?" Lacy böylesi bir suçlama karşısında bir an allak bullak olmuş gözüktü. Koltukta oturan genç adam ayağa kalktı ve sırtı aktöre dönük halde şömineye yaklaştı.

"Size bunu da anlatacağım: Doğduğumda yazgım belirlenmişti benim. Sözde babam üzerine size bütün söylediklerimi, gerçek babam üzerine de söyleyebilirim, hatta daha da kötüsünü; çünkü yaşlı budalanın tekidir o. Ağabeyim olan kendisi gibi bir başka budala daha peydahlamıştır. Tıpkı sizin de başınıza gelebileceği gibi, bana oynamam için bir rol öneriliyor ve bu rolü reddetmem de bağışlanmıyor. Ancak şuna dikkat etmenizi isterim ki aramızdaki durum tümüyle farklı. Eğer siz size önerilen rolü oynamazsanız, yalnızca para kaybedersiniz. Bense...

düşünebileceğinizden çok daha fazlasını kaybederim." Arkasına döndü ve sözü bıraktığı yerden yeniden aldı.

"Hiç özgürlüğüm yok benim, Lacy; özgürlüğü hileyle elde etmedikçe yok. Şu anda olduğu gibi, istediğim yere gidiyorsam, tıpkı bir hırsız gibi, bana kendi istediklerini yaptırmak isteyenlerden kaçarak gidiyorum. Hepsi bu. Şimdi, inanın, bu konuda başkaca bir şey söylemek istemiyorum."

Aktör kafasının iyice karıştığını itiraf etmek istercesine, başını hafifçe sallayarak gözlerini yere doğru indirdi; öteki, gözlerini aktörden ayırmadan, konuşmasını daha sakin bir tonda sürdürdü.

"Yarın birlikte yola çıkıyoruz. Birkaç mil sonra ayrılmamız gereken yere geleceğiz. Sizin ve adamınızın sapacağı yol, Crediton ve Exeter yoluna kavuşuyor, ki ben bu kente bir an önce varmanızı arzu ediyorum. Oraya bir kez vardınız mı, Londra'ya istediğiniz gibi, istediğiniz zaman dönebilirsiniz. Sizden bir sır olarak tutmanızı istediğim tek şey, beni ilgilendiren noktalar ve bir de bu yerlere varış tarzımız. Başlangıçta kararlaştırdığımız gibi."

"Hizmetçi kız bizimle birlikte gelmiyor mu?"

"Hayır."

"Size söylemem gereken bir şey daha var." Lacy bir an durakladı; sonra sözünü sürdürdü: "Jones, yani Farthing, kızı daha önce gördüğüne inanıyor."

Mr. Bartholomew bir kez daha ateşe doğru döndü. Kısa bir sessizlik oldu.

"Nerede?"

Aktör gözlerini genç adamın sırtına dikti. "Bir randevuevinde, efendim. Kendisine orada çalıştığı söylenmiş."

"Peki siz buna ne yanıt verdiniz?"

"Sözlerine inanmadığımı söyledim."

"Haklıydınız. Yanılıyor o."

"Ama kız bir hanımefendinin oda hizmetçisi de değil, bunu siz kendiniz de doğruladınız, efendim. Sonra, uşağınızın ona tutkun olduğunu bildiğinizi de düşünüyorum. Bunu Farthing ileri sürüyor ve böyle konuşması için inandırıcı gerekçeleri de var. Kız adamın kendisine yaptığı kurlara ses çıkarmıyor." Bir an duraksadı. "Geceleyin, kızın yattığı odaya gitmiş."

Mr. Bartholomew aktör sanki sözlerinde biraz ileriye gitmiş gibi, gözlerini dikti ama yüzünü hemen belirgin biçimde alaycı bir gülümseme kapladı.

"Bir erkeğin kendi karısıyla yatmaya hakkı yok mu?"

Aktör bir kez daha hazırlıksız yakalanmıştı. Bir an Mr. Bartholomew'a baktı, sonra gözlerini yere doğru eğdi.

"Öyle olsun. Söylemem gereken şeyleri söyledim ben."

"İyi niyetinizden kuşkulanıyor falan değilim. Yarın bu işi halledip birbirimize resmen elveda diyeceğiz ama şimdi izin verin de yardımlarınız ve sabrınızdan ötürü size teşekkürlerimi sunayım. Şu ana değin sizin mesleğinizden kişilerle çok az ilişkim oldu. Eğer hepsi de sizin gibiyseler, cahilliğim yüzünden çok şey yitirdiğimi kabul etmem gerekecek. Başka birçok konuda bana hak veremeseniz de, umarım hiç olmazsa bu konuda hak verirsiniz. Keşke daha farklı koşullarda karşılaşmış olsaydık."

Aktörün yüzünü melankolik bir gülümseme kapladı. "Ben bir gün gene karşılaşacağımızı hâlâ umuyorum, efendim. İnanın, kuruntularımın yanında yakıcı bir merak duygusu da uyandırdınız içimde."

"Bunu içinizden hemen atmalısınız. Kuruntulara gelince, unutun bunları. Gerçekte masal gibi bir şey bu, sizin tiyatro piyesleriniz gibi bir hikâye. Sanırım seyircilerinize ilk perdeden önce son perdeyi göstermek istemezdiniz. Önceden belirlenmiş yarınlara sevginiz ne olursa olsun yapmazdınız bunu. O zaman sırlarımı da bana bırakın lütfen."

"Oyunumun son perdesi oynanacak, efendim. Oysa ben görme ayrıcalığına sahip olamayacağım."

"Bunu size ben de söyleyemem çünkü henüz yazılmadı. Bütün fark burada yatıyor."

Gülümsedi.

"Lacy, size iyi geceler dilerim."

Aktör sanki son bir şey söylemek istermiş gibi ona belirsiz ancak soru dolu bir bakış attı; sonra başıyla selam verip arkasına döndü. Ancak kapıyı açarken, şaşırmış gibi bir an durdu ve arkasına baktı.

"Uşağınız burada bekliyor."

"İçeriye alın onu."

Aktör duraksadı, dışarıda gölgeler içinde duran suskun adama son bir bakış attı, sonra ani bir hareketle önünden geçip gözden kayboldu.

* * *

Sağır-dilsiz uşak odaya girer ve kapıyı kapatır. Gözlerini şöminenin yanındaki efendisine dikerek kapının yanında ayakta durur, efendisi arkasına dönüp bakar. Böylesi sabit bir bakışma yalnızca bir iki saniye

sürmüş olsaydı bile oldukça garip kaçardı çünkü uşak bu arada saygısını gösteren hiçbir işarette bulunmamıştır. Üstelik bu bakışma çok daha uzun sürer, doğal sayılamayacak kadar uzun sürer, adeta konuşmaktadırlar oysa dudakları kımıldamaz. Başka insanların da olduğu bir odada bulunan bir karı kocanın ya da iki kardeşin arasında geçecek türden bir bakışmadır bu; hissettikleri şeyleri birbirlerine söyleyemedikleri durumdaki bir bakışma. Ama bu iki kişi arasındaki bakışma herkesin arasında ifade edilemeyecek o alışıldık duygu iletişiminin çok daha ötesine geçer ve insanların sayesinde birbirlerini anladıkları, dikkatle gizlenmiş imalardan da yoksundur. İnsanın bir diyalog ya da en azından olaylara ve jestlere ilişkin bir betimleme beklediği bir kitabın sayfasını çevirmek gibi bir şeydir bu, sayfada hiçbir şey yoktur: Shandy* benzeri bir sayfadır bu ya da bir ciltleme hatası gibi bir şeydir, hiç sayfa falan yoktur. İki adam orada suskunluk içinde, birbirlerinin gözlerinde bir aynaya bakar gibi dururlar.

Sonra, tıpkı yeniden başlatılan durdurulmuş bir filmde olduğu gibi, her ikisi de aynı anda kımıldarlar. Dick yanında durduğu sandığa doğru döner, Mr. Bartholomew yeniden gidip koltuğuna oturur ve uşağın sandığı kaldırıp ocağın önüne kadar taşımasını seyreder. Çok geçmeden uşak, efendisinin yüzüne bile bakmadan, sanki sadece eski gazeteler falan söz konusuymuşçasına, sandıktan çekip çıkardığı yazılı kâğıtları tutup kıpkırmızı korların içine atmaya başlar. Kâğıtlar anında tutuşurlar; derken Dick çömelir ve aynı şeyi deri ciltli kitaplar için yapmaya başlar. Sayfaları ikiye ya da dörde katlanarak ciltlenmiş, bazıları daha küçük, bazıları yaldız kabartmalı kitapları sandıktan teker teker çıkarır ve sayfaları aşağı doğru gelecek şekilde, yükselen alevlerin içine atar. Kitapların bazıları adama zorluk çıkarır. Bunları bir elinde sıkıca tutup parçalayarak yığın haline getirir, zaman zaman kolaylıkla yanmayacak kadar kalın olan ciltlerin yapraklarını ocağın karıştırıcısı ile kaldırıp açar.

Mr. Bartholomew ayağa kalkar ve masanın üzerinde dağınık olarak duran kâğıtları toplayıp ötekilerle birlikte ateşe atar; sonra yere çömelmiş olan uşağın arkasında ayakta durur. Şimdi uşak büyük ocağın yanında duran odun kütüklerine uzanmakta ve onların beşini altısını cayır cayır yanan kâğıt yığının altına yerleştirmektedir. Mr. Bartholomew yeniden düşüncelere dalmış duruşunu alır. Her iki adam da az önce birbirlerini seyrettikleri gibi, sabit gözlerle bu küçük yangını seyretmek-

* Yazar, Laurence Sterne'ün ilkin 1759'da yayımlanmış olan *Tristram Shandy* adlı yapıtına gönderme yapıyor. (ç.n.)

tedirler. Ocağın alevleri mumlardan yayılan alevlerden çok daha parlak olduğundan çıplak odada yoğun gölgeler uzamakta ve titreşmektedir. Mr. Bartholomew ocağın yanında duran sandığın tamamen boşalmış olduğundan emin olmak için ileriye doğru bir adım atar. Tatmin olmuş görünmektedir çünkü eğilip sandığın kapağını kapatır. Sonra yeniden koltuğuna dönüp oturur ve bu anlaşılmaz kurban etme töreninin sonuçlanmasını, her sayfanın, her yaprağın, her kâğıt parçasının yanıp kül olmasını beklemeye koyulur.

Birkaç dakika sonra, yakma işlemi hemen hemen tamamlandığında, Dick Mr. Bartholomew'a doğru bakar; şimdi yüzünde belli belirsiz bir gülümseme belirmiştir, bütün bunların niçin yapıldığını bilen ve bundan memnunluk duyan birinin gülümsemesidir bu. Bir uşağın gülümsemesi değildir, daha çok eski bir dostun, hatta bir suç ortağının gülümsemesidir. İşte, oldu bitti, böylesi daha iyi değil mi? demektedir adeta. Bu gülümsemeye verilen karşılık en az o denli gizemli bir başka gülümseme olur ve iki adam birkaç saniye gözlerini gene birbirlerinden ayırmazlar. Bakışmaya son veren bu kez Mr. Bartholomew olur. Baş ve işaretparmağıyla bir daire çizerek sol elini kaldırır; sonra öteki elinin işaretparmağını uzatır ve daireyi yalnızca bir kez kararlı bir edayla deler.

Dick ayağa kalkıp yatağın dibindeki banka doğru gider; bankı kaldırır ve hâlâ alev alev yanan ateşin önüne taşır; ateşten yirmi beş otuz santim mesafeye yerleştirir. Sonra yatağın yanına döner ve perdelerini açar. Efendisine bir kez daha bakmadan odadan çıkar.

Mr. Bartholomew, düşüncelere dalmış, ateşi seyreder. Kapı yeniden açılana kadar öylece kalır. Yukarı katta kalan genç kadın, makyajlı yüzüyle, kapının eşiğinde durmaktadır. Gülümsemeden reverans yapar ve odaya girip birkaç adım ilerler. Dick genç kadının arkasında görünür ve kapıyı kapar. Mr. Bartholomew sanki daldığı düşüncelerin kesilmesinden memnun değilmiş gibi, yeniden ateşi seyretmeye koyulur; sonunda ayakta durmakta olan kıza soğuk soğuk bakar. Onu adeta bir hayvanı inceler gibi inceler: Kızın üzerinde pembe brokardan abiye bir elbise ve iç etekliği, kol yenlerinin dörtte üçüne kadar uzanan dantelalı manşetler vardır; sıkı sıkıya balinalanmış korsajı ters dönmüş bir koni biçimindedir ve fildişi, kiraz renklerdedir. Yüzünün rengi doğallıktan çok uzaktır, başında iki uzun kulaklığı aşağılara sarkan beyaz renkli şık bir şapka göze çarpmaktadır. Boynuna kurumuş kan renginde, kırmızı akikten küçük bir gerdanlık takmıştır. Sonuç estetik açıdan belki de çekici sayılabilir; ancak şu anda acınacak kadar yersiz durmaktadır. Hoş ve yalın olan bir şey yapay ve iddialı bir şeye dönüşmüş gibidir. Giydiği

yeni giysiler genç kadının görünüşünü iyileştirmek şöyle dursun, bütün çekiciliğini alıp götürürler.

"Seni Claiborne'a geri göndereyim mi, Fanny? Bu asık suratın için seni kırbaçlamasını isteyeyim mi ondan?"

Kız ne hareket eder, ne de konuşur; Farthing'in onu çağırdığı Louise adından farklı bir adla çağırılmaya da hiç şaşırmış gözükmemektedir.

"Seni kendi zevklerim için kiralamadım mı ben?"

"Evet, efendim."

"Fransız, İtalyan, şehvet dolu bütün oyunların için..." Kız yine hiçbir şey söylemez.

"İpek gübrenin üstünde nasıl durursa alçakgönüllülük de senin üstünde öyle duruyor. Bu son altı aydır kaç farklı erkekle yattın?"

"Bilmiyorum, efendim."

"Farklı kaç şekilde yattığını da bilmezsin sen. Pazarlığımızı yapmadan önce Claiborne bana senin hakkında bildiği her şeyi anlattı. Frengi bile senin o kokuşmuş etine değmeye çekinir."

Mr. Bartholomew onu seyre koyulur.

"Londra'da ne kadar Bulgar varsa hepsiyle ters ilişki kurdun. Hatta onların şehvetlerini azdırmak için erkek elbiseleri bile giydin." Gözlerini ona diker. "Söyle. Evet mi hayır mı?"

"Erkek elbiseleri giydim, efendim."

"Bunun bedelini cehennemde yanmakla ödeyeceksin."

"Orada tek yanan ben olmayacağım, efendim."

"Sorumlu sen olduğundan hem de iki kez yanacaksın. Tanrı'nın, gazabını düşenler ile onları düşürenler arasında hiçbir ayrım yapmadan göstereceğini mi sanıyorsun? Adem'in zayıflığı ile Havva'nın kötücüllüğü arasında?"

"Bunları bilemem, efendim."

"Ben sana anlatırım. Sonra istesen de, istemesen de senden paramın karşılığını alacağım. Hiç sen bir binek atının efendisine, kendisine nasıl binileceğini söylediğini işittin mi?"

"Ben sizin isteğinize göre hareket ettim, efendim."

"Eder gibi yaptın. Aslında küstahlığın çıplak göğüslerin kadar gözler önündeydi. Dereyi geçerken o bakışını yakalayamayacak kadar kör mü sanıyordun beni?"

"Yalnızca bir bakıştı bu, efendim."

"Peki ya burnunun altındaki şu menekşe demeti? Yalnızca menekşe miydi bunlar?"

"Evet, efendim."

"Pis bir yalancısın sen."

"Hayır, efendim."

"Ben senin yerine, evet efendim, diyorum. Bakışını gördüm ve bu bakışın ne anlama geldiğini kavradım ben. O allahın belası menekşeleri burun deliklerindeki hangi pis kokuya karşı tuttuğunu da anladım."

"Onları kendileri için taşıyordum, efendim. Başkaca bir anlamları yoktu."

"Peki yemin eder misin buna?"

"Evet, efendim."

"O zaman diz çök, buraya."

Bankın yanında, önünde bir yere işaret eder. Kız duraksar, sonra başı hâlâ eğik, ilerleyip diz çöker.

"Şimdi gözlerini göreyim."

Kızın kahverengi gözleri genç adamın gri-mavi gözlerinin bakışlarıyla karşılaşır.

"Şimdi de, 'Ben bir fahişeyim' de."

"Ben bir fahişeyim."

"Sizin için kiralanmış."

"Sizin için kiralanmış."

"Size her bakımdan zevk vermek için."

"Size her bakımdan zevk vermek için."

"Ben Havva'dan geliyorum, bütün günahlarıyla."

"Ben Havva'dan geliyorum."

"Bütün günahlarıyla."

"Bütün günahlarıyla."

"Ve küstahlığımdan ötürü suçluyum."

"Küstahlığımdan ötürü suçluyum."

"Bundan böyle ondan vazgeçiyorum."

"Bundan böyle ondan vazgeçiyorum."

"Ve bu yüzden ant içiyorum."

"Bu yüzden ant içiyorum."

"Aksi takdirde cezam cehennemde lanetlenmektir."

"Aksi takdirde cezam cehennemde lanetlenmektir."

Mr. Bartholomew gözlerini genç kızın gözlerine dikip uzunca bir süre bakar. Saçları kökünden kazınmış başın altındaki bu yüzde şimdi şeytanca bir şeyler var gibidir; öfkesinden ya da heyecanından dolayı şeytanca değil de, önünde secde etmiş duran bu dişi varlığa gösterdiği soğukluktan, kayıtsızlıktan dolayı şeytanca. Bu, genç adamın şu ana değin gizli kalmış bir karakter özelliğini ortaya çıkarır: Marquis de

Sade'dan önce bir sadizm vakasıdır bu Sade gerçek zamanın karanlık labirentinde dört yıl sonra doğacaktır ve odalarının her yanını kaplayan yanmış deri ve kâğıt kokusu kadar da doğallıktan uzaktır. İnsanca duyguların tam karşıtını dışa vuran bir yüz tasavvur edilebilseydi eğer, onu burada bulmak mümkün olurdu. Öylesine korkutucudur bu çehre.

"Günah çıkardın. Şimdi o kokuşmuş vücudunu soy bakalım."

Genç kız bir an gözlerini yere doğru indirir, sonra ayağa kalkıp giysilerini çıkarmaya başlar. Mr. Bartholomew koltuğunda hâlâ acımasızca oturmaktadır. Kız soyunurken sırtını ona hafifçe döner. Soyunmasını bitirince bankın en ucuna, çıkardığı giysilerin yanına oturur ve yandan fitilli çoraplarını bacaklarından sıyırır. Kırmızı akik taşından gerdanlığı ve şapkası dışında şimdi çıplaktır, ellerini dizlerine koyup başını yine öne eğmiştir. Gerçekte vücudu o dönemin erkek beğenisine uygun sayılmaz: Narin ve küçük göğüslüdür, teninin rengi pembeden çok beyazdır ama derisinde az önce suçlandığı hiçbir iğrençlik belirtisi göze çarpmaz.

Mr. Bartholomew bir el hareketiyle kapının yanında ayakta durmakta olan Dick'i göstererek:

"Hizmetlerini sunsun mu sana?" der.

Genç kız yanıt vermez.

"Söyle sunsun mu?"

"Benim gönlüm sizden yana, efendim. Ama siz bunu hiç görmüyorsunuz."

"Peki ona? Ona ve matrakukasına."

"Siz öyle istediniz."

"Eğlenip çiftleşmenizi görmek için istedim. Yoksa çifte kumrular gibi birbirinize bağlılık göstermenizi görmek için değil. Bir zamanlar en seçkin kişileri tanıyıp da şimdi bu kadar düşmeye hiç utanmıyor musun sen?"

Genç kız bir kez daha hiçbir şey söylemez.

"Yanıt ver."

Sonunda sıkılganlığından kurtulmuş gözüken kız, yanıt vermemekte diretir. Mr. Bartholomew onun yanında durur, hâlâ eğik isyankâr kafasına bakar; sonra kapının yanında durmakta olan Dick'e doğru döner. Yine, kız gelmeden önce olduğu gibi, birbirlerine hiç ifade taşımayan boş gözlerle bakarlar. Ancak bu bakışma fazla uzun sürmez. Mr. Bartholomew'dan belirgin bir işaret gelmemesine karşın, Dick ansızın döner ve odadan çıkar. Genç kız bu gidişe şaşırmış gibi, kapıya doğru çabuk bir bakış atar ancak bir açıklama almak için bile gözlerini kaldırıp Mr. Bartholomew'a doğru bakmaz.

Şimdi yalnızdırlar. Genç adam ocağa yaklaşır. Eğilip karıştırıcıyı alır ve henüz yanmadan kalan son kâğıt parçalarını da şimdi kızıllaşmakta olan odun kütüklerine doğru dikkatle iter. Doğrulur, sırtı kıza dönük halde, yaptığı şeyi seyreder. Kız başını yavaşça kaldırır. Kahverengi gözlerinden art düşünce gibi, hesap gibi bir şeyler bulut misali geçer. Duraksar, sonra ayağa kalkar ve çıplak ayakları üzerinde usulca kımıltısız duran adamın sırtına doğru yürür. Alçak sesle bir şeyler mırıldanır. Niyetini tahmin etmek hiç de güç değildir çünkü şimdi elleri ihtiyatla ve ustalıkla ilerleyip yavaşça genç adamın Şam kumaşından ceketinin kolları hizasına gelir, bu arada da çıplak vücudu, bir atın terkisine binen bir süvari gibi, hafifçe adamın sırtına doğru bastırmaktadır.

Genç adam kızın ellerini anında yakalar; ancak öfkeyle değil de, daha fazla ilerlemelerini engellemek için yalnızca. Ses tonu kendisinden beklenenden daha az kırıcı ve buruktur.

"Sen bir budala ve yalancısın, Fanny. O seni son kez düzerken nasıl inlediğini işittim ben."

"Numara yapıyordum, efendim."

"Hadi yalancı. Mutluluktan uçuyordun, öyle değil mi?"

"Hayır, efendim. Ben sizin hoşunuza gitmeyi arzuluyorum. "

Genç adam hiçbir şey demez ve Fanny ellerini onunkilerden kaçırmaya, öne doğru çekmeye çalışır. Adam şimdi ellerini sıkıca tutar.

"O zaman giyin. Nasıl hoşuma gideceğini söyleyeceğim sana."

Ama genç kız yine ricada bulunur: "Bütün kalbimle yaparım, efendim. Sizi bir kayyumun değneği gibi dimdik yapacağım, benden o zaman yararlanabilirsiniz."

"Kalp diye bir şey yok sende. Edepsizliğini gizle biraz. Hadi geriye."

Genç kadın giyinirken, o ateşin yanında, sırtı ona dönük halde, derin düşüncelere dalmış olarak kalır. Kız hazır olduğunda, yeniden banka oturur ve bekler; aradan o kadar uzun süre geçer ki genç kadın sonunda konuşur.

"Giyindim, efendim."

Adam uzun bir düşten uyanırcasına çevresine ürpererek bakınır, sonra yeniden ateşi seyretmeye koyulur.

"İlk kez ne zaman yoldan çıktın?"

Genç adamın ses tonundaki bir şey, beklenmedik bir merak kıvılcımı kızı yanıt vermekte duraksatır.

"On altı yaşında, efendim."

"Bir randevuevinde mi?"

"Hayır, efendim. Hizmetçilik yaptığım evin oğlu..."

"Londra'da mı?"

"Bristol'de. Orada doğdum."

"Gebe mi bıraktı seni?"

"Hayır, efendim. Ama annesi bir gün yakaladı bizi."

"Peki ücretini ödedi mi sana?"

"Yediğim süpürge darbelerine ücret denilebilirse eğer."

"Londra'ya nasıl geldin?"

"Açlık çektiğim için geldim."

"Anan baban yok mu senin?"

"Beni evlerine yeniden almak istemediler, efendim. Kardeşler'dendir onlar."

"Nasıl Kardeşler?"

"*Quaker** denilen kişilerden, efendim. Efendim ve hanımım da öyle."

Genç adam, elleri arkasında, ona doğru döner.

"Peki sonra?"

"Yakalanmadan önce, genç adam bana bir yüzük vermişti. Onu annesinin mücevher kutusundan çalmış, efendim. Hırsızlık ortaya çıktığında suçlananın ben olacağını biliyordum çünkü oğlunun böyle kötü bir davranışta bulunabileceğini hiçbir zaman kabul etmezdi annesi. Bu yüzden yüzüğü satabildiğim bir yerde sattım ve Londra'ya geldim, çalışacak bir kapı buldum. Talihli olduğumu düşünüyordum. Ne var ki kaldığım evin efendisi bana göz koydu, ben de yerimi kaybetme korkusuyla onun isteklerine evet dedim. Ancak yeni hanımım durumun farkına vardı ve bir kez daha kendimi kapı önünde buldum. Namusumla yapabileceğim bir iş bulamadığımdan sonunda dilenmeye başladım. Çünkü evlerin hanımları benden hoşlanmıyorlardı ve ne yazık ki işe alıp almamaya karar veren de hep onlardı." Bir an durduktan sonra ekledi: "Bu işe ihtiyaçtan itildim, efendim. Aramızda çoğumuzun itildiği gibi."

"Bütün ihtiyaçta olanlar orospuluk etmeye kalkmıyorlar."

"Biliyorum, efendim."

"Demek ki kokuşmuşluk senin aşifte mizacında yatıyor."

"Evet, efendim."

"Ailen de, bütün yanlış düşüncelerine karşın, senin davranışlarını kınamakta haklıydı."

"Yaptıklarım yüzünden kınamakta haklıydılar, efendim. Ama ben her şey için kınandım. Hanımım, oğluna büyü yaptığımı ileri sürdü.

* Kardeşler Derneği üyesi olarak tanınan "quaker"lar, resmi kilise ayinleri yerine resmi olmayan toplantılar yapan ve şiddetin her türlü kullanımına karşı olan bir Hıristiyan topluluğudur. (ç.n.)

Doğru değil bu. Beni kendisini öpmeye oğlu zorladı, yüzüğü de bana sormadan çaldı. Bundan sonra olup bitenler için de aynı şey söz konusu. Annemle babam beni dinlemek istemediler, içimdeki ışığı inkâr ettiğimi söylüyorlardı. Onların değil de, Şeytan'ın çocuğu olduğumu, kız kardeşlerimi zehirleyeceğimi."

"Ne iç ışığıymış bu ışık?"

"İsa'nın ışığı. Onların inanç tarzları bu, efendim."

"Peki o günden beri senin de inancın, değil mi?"

"Hayır, efendim."

"İsa'ya hiç inanmıyor musun?"

"O'nunla bu dünyada karşılaşacağıma hiç inanmıyorum, efendim. Öbür dünyada da keza."

"Ama öbür dünyaya inanıyorsun?"

"Evet, efendim."

"Senin gibi biri için öbür dünya cehennem olmalı, öyle değil mi?"

"Umarım olmaz, efendim."

"Şu odunun yanıp da kül olacağı kadar kesin değil mi bu?"

Kız başını biraz daha eğer ama yanıt vermez. Genç adam aynı dingin ses tonuyla devam eder.

"Ya da randevuevlerinde çalışamayacak kadar kartlaştığında, seni burada, yeryüzünde bekleyen cehennem kadar kesin. Sonunda bir sokak orospusu olacaksın sen, Fanny ya da düşkünlerevinde barınan bir kocakarı. Tabii eğer frengiden öteki dünyayı boylamamışsan. Yoksa günahlarını çoğaltıp yaşlılık günlerinde bir başka Claiborne olmaya mı niyetin var? Bu da seni kurtarmayacak." Bekler ancak kız konuşmaz. "Dilini bağlayan ne senin, söyle?"

"Ben olduğum şeyi olmak istemedim, efendim. Bir Madam Claiborne olmayı da istemedim."

"Erdemli bir kadın olmak istedin, hiç kuşkusuz. Eteklerine asılıp duran yumurcaklarınla."

"Ben kısırım, efendim."

"O zaman gerçekten de seçilmiş birisin sen, Fanny."

Genç kız yavaş yavaş başını kaldırır ve bakışları adamınkilerle karşılaşır. Kız, adamın sözlerinden anlayamadığı şeyi yüzünden okumaya çabalıyormuşçasına, onun alaylarının hedefi olmaktan, hakarete uğramış görünmekten çok kafası iyice karışmış görünmektedir. Adamın davranışı daha da garipleşir çünkü birdenbire yüzünün donmuş çizgileri yerini en küçük bir sinizm ve en küçük bir ince alay bile taşımayan, insancıllıkla dolu bir gülümsemeye bırakır. İşin

en tuhaf yanı da, bunun başkalarını anlamaya yakın bir gülümseme olmasıdır. Bundan sonra olup bitenler daha da gariptir; genç adam birkaç adım ilerler ve kızın önünde durur. Sonra, eğilir ve kızın sağ elini alır, azıcık kaldırıp dudaklarına götürür. Bunu yaptıktan sonra, kızın elini bırakmaz, gözleri hâlâ genç kadının yüzünde, çehresinde hâlâ o gülümseme, genç kadının elini tutar. Çevrelerindeki eşyalar çok farklı olmasına karşın, bir an, kazınmış kafasıyla Mr. Bartholomew ve makyajlı yüzüyle Fanny, Watteau'nun *fête galente* tablosundan çıkma iki soytarı siluetini andırırlar. Genç adam ansızın Fanny'nin elini bırakır ve oturduğu koltuğa döner, bu arada genç kadın şoke olmuş bir halde ona bakakalmıştır.

"Bunu niye yaptınız, efendim?"

"Beyefendilerin bir hanımın elini niçin öptüklerini bilmez misiniz?" Bu son şaşkınlık, kendisine hitap şeklindeki bu ani değişiklik, artık çok fazladır. Genç kadın başını eğer ve sallar.

"Bana vereceğiniz şeyler için, meleğim."

Kızın afallamış bakışları yeniden adamınkileri arar.

"Size ne vereceğim, efendim?"

"Şu sözünü ettiğim, beni iyileştirecek olan sulara yaklaşmış bulunuyoruz. Yarın, bu suları elinde tutanlarla, en sevgili umutlarımı gerçekleştirmede bana yardım edecek güçte olanlarla karşılaşacağız. Onlara, saygımın bir nişanesi olarak, bir hediye vereceğim. Para ya da mücevher değil bu hediye çünkü böylesi şeyler ilgilendirmez onları. Hediyem siz olacaksınız, Fanny." Genç kadını seyre dalar. "Ne diyorsunuz buna?"

"Demem gereken şeyi, efendim. Madam Claiborne'a bağlı olduğumu ve ona dönmeye yemin ettiğimi."

"Şeytanla yapılan bir anlaşma anlaşma değildir."

"Olabilir, efendim. Ama kendisini terk edenler için Şeytan'dan daha kötüdür o. Öyle olmasaydı, hepimiz kaçardık ondan."

"Peki daha bir dakika önce, olduğun gibi olmamayı arzu ettiğini söylememiş miydin?"

Genç kadının sesi neredeyse işitilmez olur.

"Daha da kötü olmak istemezdim."

"Seni işe alırken, senden ne istersem onu yapman gerektiğini söylememiş miydi Madam Claiborne?"

"Evet, efendim. Ama başkalarının da istediklerini yapmam gerektiğini söylemedi."

"Ben seni üç haftalığına satın aldım, öyle değil mi?"

"Evet, efendim."

"Demek oluyor ki senden daha iki hafta yararlanma hakkım var. Şimdi bedelini çok pahalı ödeyerek satın aldığım bu haktan yararlanarak, sana şunu yapmanı emrediyorum: Yarın karşılaşacaklarımızın istediklerini yapmaya çalışacaksın."

Genç kadın gönülsüz bir boyun eğiş içinde, başını öne doğru eğer ve adam sözlerini sürdürür.

"Sözlerime iyi kulak ver, Fanny. Bu suları ellerinde tutanların görünüşleri, hal ve tavırları konusunda hiç yanılmamalısın. Kendi ülkelerinden geleli az bir zaman oluyor. Bizimkinden çok uzaklarda olan bir ülke bu ve onlar bizim dilimizi konuşmuyorlar."

"Biraz Fransızca bilirim, Felemenkçe'den de birkaç sözcük."

"Onlar bu dilleri de konuşmazlar. Dick'le konuşmayı nasıl öğrendiysen onlarla öyle konuşmalısın." Bakışlarını kızın eğik başına dikerek, bir an susar. "Bu konuda oldukça iyi davrandın, Fanny. Hoşnutsuzluğum gerçek değildi, hakiki niyetlerimden ötürü seni bir sınamadan geçirmek içindi. Ama iyi dinle. Onların ülkelerinde sizinki gibi kadınlar yoktur. Sende iffetine düşkün bakire rolü oynama yeteneği var. Ben de seni iffetine düşkün bir bakire olarak görmek istiyorum yarın. Ne makyaj yapacaksın, ne de süslenip püsleneceksin, Londralı kadınlara özgü öyle işveli tavırlar falan da yok. Manalı bakışlar, gerçek kimliğini belli edecek hiçbir işaret yok. Sıradan bir taşra kasabasının alçakgönüllülüğü içinde, erkeklerin uzağında yetişmiş uslu bir genç kadın olacaksın yalnızca. Bu insanlarda saygı uyandırmalısın yoksa yarım saat önce bana ve daha binlerce başkasına gösterdiğin o şehvet sanatının uyandırdıklarını değil. İyi anlaşıldı mı söylediklerim?"

"Peki, ya beni yataklarında isteyecek olurlarsa... O zaman?"

"Senden ne isterlerse, onu yapmak zorundasın."

"İstesem de, istemesem de?"

"Ne isterlerse onu yapmanı söylüyorum sana, onların istekleri benim isteğimdir. Sanki bir hanımefendiymişsin gibi konuşuyorsun. İstediklerini seçmene izin verir miydi Madam Claiborne sana?"

Kız yeniden başını eğer ve bir sessizlik olur. Mr. Bartholomew onu inceler. Şimdi yüzünün ifadesinde daha önceki sinizm, acı alay ya da acımasızlık yoktur. Çehresi daha çok garip bir sabır duygusunu, bir dinginliği dışa vurmaktadır. Taşıdığı anakronik dazlak kafalı görüntü şimdi çok daha kestirilmez bir şeye dönüşmüştür: Sakin ve ölçülü, kendini olduğu ve yaptığı şeye kaptırmış bir Budist rahibe. Ancak bakışlarında, daha da beklenmedik olan başka bir şeyler daha vardır. Şu ana değin davranışlarındaki hiçbir şey bunu açığa vurmamıştır: Uşağı Dick'in

kâğıtlar yanarken bir an için gösterdiği türden bir hoşnutluk, bir tatmindir bu. Aradan aşağı yukarı bir dakika geçer ve genç adam konuşmasını bıraktığı yerden sürdürür.

"Pencereye git, Fanny."

Genç kız gözlerini ona doğru kaldırır ve şu ana değin sessiz kalmasının nedeni ortaya çıkar: Gözleri yaş içindedir. Hiçbir seçme olanağının bulunmadığını bilen birinin gözyaşlarıdır bunlar. Fanny'nin yaşadığı zamanın toplumunda, insanları dış görünüşlerinin düşündürdüğünden farklı bir birey olarak görmek olanaklı değildir; hatta bu, doğdukları koşulların ve yazgılarının belirli kategorilere yerleştirdiği bireylerin kendilerini görme tarzları için de geçerlidir. Böylesi bir dünya günümüzde bize, tiksinti uyandıracak kadar zorlayıcı gözükürdü; her bir bireyin yazgısının katlanılmayacak ölçüde önceden belirlendiği, özünde totaliter bir dünyadır bu. Oysa bu zincirlere vurulmuş insanlara, bizim dünyamız inanılmaz ölçüde akıcı, hareketli, özgür irade açısından zengin (özellikle de mutlak değerlerden ve toplumsal kesinliklerden yoksun oluşumuz bir talihsizlik olarak görülmedikçe) ve her şeyden önce benmerkezcilik ve kişisel çıkarlarla, delice olmasa bile anarşik bir biçimde yönetilen bir dünya olarak gözükecektir. Bu yüzden Fanny'nin gözyaşları, modern bir benlik kavrayışı anlamında düş kırıklıklarına uğramış bir bireyin öfkesini, küçük düşürülmüş birinin ıstırabını yansıtmaz; daha çok bir hayvanın dilsiz hüznünün ifadesidir bu gözyaşları. Kışın yollarda çamur ne kadar kaçınılmaz bir şeyse, böylesi küçük düşmeler de o yaşamda o kadar kaçınılmaz şeylerdir; ya da o dönemde çocuk ölümlerinin doğumlardan ayrılmaz olması gibi bir şeydir bu (önceki ay –ki son derece sıradan bir aydır– İngiltere'de 2710 çocuk ölümü kaydedilmiştir ve bunun hemen hemen yarısı beş yaşının altındaki çocuklardan oluşmaktadır). Fanny için olduğu gibi, onun yaşadığı koşullarda yaşayan herkes için kaçınılmaz bir yazgının önceden çizilmiş akış çizgisini hiçbir şekilde değiştirme umudu yoktur ve Mr. Bartholomew'ın duygularını dışa yansıtmayan yüzüne bakılacak olursa, bu dönemlerde hiç kimse kurbanlarına kızmayı ya da acıma duymayı aklından bile geçiremez.

Sakince, "Dediğimi yap" der.

Genç kadın yine duraksar ama aniden ayağa kalkıp pencereye doğru gider.

"Şimdi panjurları aç ve dışarı bak." Genç adam arkasına dönmez, panjurların açıldığını işitene değin koltuğunda bekler. "Göklerde, Baba'sının yanında, Tahtındaki Kurtarıcı'yı görüyor musun?"

Kız adama doğru döner: "Pekâlâ biliyorsunuz ki görmüyorum, efendim."

"Peki, o zaman ne görüyorsun?"

"Hiçbir şey. Gece yalnızca."

"Peki, bu gecede?"

Kız çabucak pencereden dışarı bir göz atar. "Yıldızlardan başka hiçbir şey görmüyorum. Gökyüzü açılmış."

"En parlak yıldızların ışıkları titreşiyor mu peki?"

Kız yeniden bakar. "Evet, efendim."

"Niçin olduğunu biliyor musun?"

"Hayır, efendim."

"Söyleyeyim sana. Attıkları kahkahalardan titreşiyor bu yıldızlar, Fanny çünkü seninle alay ediyorlar. Doğduğun günden beri alay ettiler seninle. Öldüğün güne kadar da alay edecekler. Onlar için boyalı bir gölgeden başka bir şey değilsin sen ve senin bütün dünyan. İsa'ya inanıp inanmadığının onlar için hiçbir önemi yok. Günahkâr ya da azize, pasaklı bir hizmetçi ya da bir düşes olmuşsun, bunlara aldırmaz onlar. Erkek ya da kadın, genç ya da yaşlı, bunların hepsi bir onlar için. Seni cehennemin ya da cennetin, iyi ya da kötü talihin, acının ya da mutluluğun bekleyip beklemediği fark etmiyor onlar için. Nasıl benim zevkim için satın alındıysan, onların eğlenceleri için de doğdun sen. Onların ışıkları altında, Dick kadar sağır ve dilsiz, yazgının kendisi kadar kör, zavallı bir vahşisin sen yalnızca. Başına gelebilecek şeyler onların umurlarında bile değil; zavallı yaşamının gidişatı ne olursa olsun onlar bu yaşamında bir gösteriden başka bir şey görmüyorlar, tıpkı aşağı vadide cereyan eden bir meydan savaşını bir tepenin üstünden seyreden kişiler gibi kayıtsızlıkla seyrediyorlar yaşamını. Onlar için hiçbir anlam ifade etmiyorsun, Fanny. Seni niçin hor gördüklerini söyleyeyim mi sana?" Kız susar. "Çünkü karşılığında sen onları hor göremiyorsun."

Kız adamın ensesine doğru bir bakış atar.

"Yıldızları nasıl hor görebilirim, efendim?"

"Bir erkeği nasıl hor görürsün?"

Kız yanıt vermekte duraksar.

"Ondan uzak dururum ya da arzusunu hiçe sayarım."

"Ama varsayalım ki bu adam bir yargıç olsun ve haklı bir gerekçesi olmadan da seni kırbaçlatıp prangaya vurdursun?"

"Masum olduğumu savunurdum."

"Peki ya dinlemezse adam dediklerini?" Kız susar. "O zaman prangaya vurulu kalmaya mecbur olursun."

"Evet, efendim."

"Böylesi gerçek bir adalet midir peki?"

"Hayır."

"Peki şimdi de varsayalım ki seni böylesi bir cezaya mahkûm eden yargıç değil de sen kendinsin ve vurulu kaldığın prangalar demirden ve tahtadan değil de, bir bakıma körlüğünden, bir bakıma da çılgınlığından yapılmış olsun. O zaman ne olacak?"

"Kafam allak bullak oldu, efendim. Benden ne istediğinizi bilemiyorum."

Genç adam ayağa kalkar ve ocağa doğru yürür.

"Senin olduğundan çok daha fazla bir şeyi, Fanny."

"Anlayamadım, efendim?"

"Şimdilik bu kadar yeter. Hadi şimdi git de uyanana kadar biraz uzan."

Kız birkaç saniye hareketsiz kalır, sonra kapıya doğru yürümeye karar verir; ancak bankın arkasında durup adama kaçamak bir bakış atar.

"Saygıdeğer efendim, yalvarırım söyleyin, ne istiyorsunuz benden?"

Ancak adamın eli kalkar ve kapıyı gösterir. Kızın aldığı tek yanıt bu olmuştur. Adam, kızın odadan bir an önce çıkmasını istercesine ona sırtını döner. Kız, Mr. Bartholomew'a doğru bir kez bakar ve onun görmediği bir reverans yaptıktan sonra, odadan çıkar.

Genç adam bir süre, artık sönmeye yüz tutmuş olan ateşin seyrine dalmış halde, sessizlik içinde ayakta kalır. Sonunda arkasına döner ve banka bakar; biraz sonra da pencereye doğru gider. Orada, tıpkı kızın yaptığı gibi, dışarıya ve yukarı doğru bakar; adeta gökyüzünde gerçekten de yıldızların bulunduğundan emin olmak arzusundadır. Düşündüklerini yüzünden okumak olanaksızdır ancak bu yüz şimdi son bir çelişik başkalaşıma uğramış gibidir. Söz konusu başkalaşım –aradaki cinsiyet farkı da göz önünde tutulursa– bu tek taraflı konuşma sırasında genç kızın yüzünü kaplayan uysal ifadenin bir yansıması gibidir. Sonunda, Mr. Bartholomew panjurun kilidini sakince yeniden kapar. Uzun yeleğinin düğmelerini çözerek, yatağa doğru yürür. Yatağa vardığında, döşemenin tahtaları üzerine diz çöker ve kazınmış kafasını, tıpkı suçunu bağışlatmak isteyen bir çocuğun başını annesinin eteklerine dayaması örneğinde olduğu gibi, yatağın çarşafları arasına gömer.

Hiſtorical Chronicle, 1736.

APRIL.

Extract of a Letter from Savannah *in* Georgia, *dated Feb.* 14, 1735-6.

WE arrived here the 5th Inſt. which for § Time is incredibly improved; there are about 200 Houſes regularly built, ſome of which lett at 30*l.* Sterling a Year: Mr *Oglethorpe* went next Day, tho' very wet Weather, to ſee the adjacent Settlements, in which there are ſeveral *Engliſh*-like regular Townſhips, viz. *Beaulieu*, *Thunderbolt*, *Furrygile*, *Weſtbrook*, &c. in a flouriſhing Condition, beyond any Colony ever known in ſo ſhort a Time. Tho' we had a long and very ſtormy Paſſage, yet we arrived without the Loſs of a Soul out of any of our Ship, which were ſix in Number and very large; Mr *Oglethorpe*, during the Paſſage, was extremely careful both of the Souls and Bodies under his Care; but what ſurprizes me beyond Expreſſion is his abſtemious and hard Living, for, tho' even Dainties are plentiful, he makes the leaſt Uſe of them, and goes thro' the Woods, wet or dry, as actively as any *Indian*: his Humanity ſo gains upon all here, that I have not Words to expreſs their Regard and Eſteem for him: He goes To-morrow about 80 Miles farther into the Country, where he is to ſettle a Town, near which, upon the River *Altamaha*, a Fort with four Baſtions is to be built, that is deſign'd for the Barrier. The Country abounds with Fiſh, excellent Fruit, and Veniſon.

Sunday, 4.

Mr *Andrew Pitt*, an Eminent Quaker, &c. waited on the Pr. of *Wales*, to ſollicit his Favour in Relation to the Quakers Tythe Bill, whom his Royal H. anſwer'd to this Effect.——'As I am a Friend to Liberty in 'General, and to Toleration in particular, I 'wiſh you may meet with all proper Favour, 'but for myſelf I never gave my Vote in 'Parliament, and to Influence my Friends, or 'Direct my Servants in theirs, does not be'come my Station. To leave them entirely 'to their own Conſcience and Underſtanding, 'is a Rule I have hitherto preſcrib'd to myſelf, 'and purpos'd throughout my whole Life to 'obſerve.' Mr *Pitt* overcome with this Conduct, reply'd,——May it Pleaſe the Pr. of *Wales*!——'I am greatly Affected with your 'Excellent Notion of Liberty; and am more 'Pleaſed with the Anſwer you have given us, 'than if you had granted our Requeſt.'

Tuesday, 6.

Bryan Benſon, Eſq; was choſen Governor, *Thomas Cooke*, Eſq; Deputy Governor of the Bank of *England*. And

Wednesday, 7.

The following Gentlemen were choſe Directors for the Year 1736.

Robt Alſop, Eſq;	Robt Atwood, Eſq;
Sir Edw. Bellamy, Kt.	Wm Snelling, Eſq;
John Bance, Eſq;	Sir John Thompſon, Kt
Sir Gerard Conyers, Kt.	Mr Robt Thornton
Delil'ers Carbonnel Eſq;	Stamp Brook-bank, Eſq;
Mr Jn Eaton Dodſworth	Wm Fawkener, Eſq;
Nathaniel Gould, Eſq;	Fred. Frankland, Eſq;
Samuel Holden, Eſq;	Mr James Gualtier
Mr Benj. Longuet	Henry Neal, Eſq;
Mr Joſeph Paice.	Charles Savage, Eſq;
John Rudge, Eſq;	James Spilman, Eſq;
Moſes Raper, Eſq;	Mr Samuel Trench.

The Directors of the *Eaſt India* Company.

Robt Adams, Eſq;	Samuel Feake, Eſq;
Abra. Addams, Eſq;	Harry Gough, Eſq;
Miles Barne, Eſq;	Mr Samuel Hyde
Dodding Braddyll, Eſq;	Michael Impey, Eſq;
Sir Wm Billers, Kt	Edw. Lovibond, Eſq;
Stephen Biſh, Eſq;	Baltzar Lyell, Eſq;
Mr Rich. Blount	Wm Pomeroy, Eſq;
Capt. Rich. Boulton	Jones Raymond, Eſq;
Chriſt. Barrow, Eſq;	Wm Rouſe, Eſq;
Charles Colburne, Eſq;	Sir John Salter, Kt
Dr Caleb Cotesworth	St Quin. Thompſon, Eſq;
Mr John Emmerſon.	Joſi. Wordſworth Jun.

Friday, 9.

Wm Bithell and *Wm Morgan*, were Hang'd at *Worceſter* for cutting down, in Company with other Rioters, *Ledbury* Turnpikes. *Morgan* died a Papiſt. The Turnpike Levellers having been very Tumultuous at the Trial, a Party of Soldiers attended the Execution; on which it paſs'd without Diſturbance.

Tuesday, 13.

Dr. Shaw, a learned Phyſician at Scarborough, was ſent for to Court, on Account of the ſurpriſing Cure performed by him on General Sutton, and was introduced to his Royal Highneſs the Prince of Wales, the Duke and the Princeſſes, by whom he was very graciouſly received, and had the Honour of kiſſing their Hands, as he had before done of their Majeſties.

Wednesday, 14.

Seven Prisoners in *Newgate*, under Sentence of Transportation, found means to get down the Common Sewer, and 4 of 'em got up a Vault into a House in *Fleet Lane*, 3 of whom went thro' the Shop and made their Escape, a 4th was secur'd and carried back to *Newgate*. Search was made after the other 3.

Thursday 15.

One Wilson was hang'd at Edinburgh for robbing Collector Stark. He having made an Attempt to break Prison, and his Comrade having actually got off, the Magistrates had the City Guards and the Welsh Fusiliers under Arms during Execution, which was perform'd without Disturbance; but on the Hangman's cutting down the Corpse (the Magistrates being withdrawn) the Boys threw, as usual, some Dirt and Stones, which falling among the City Guard, Capt. Porteous fired, and order'd his Men to fire; whereupon above 20 Persons were wounded, 6 or 7 kill'd, one shot thro' the Head at a Window up two Pair of Stairs. The Capt. and several of his Men were after committed to Prison.

Saturday, 17.

An Experiment was tried before several of the Commissioners of the Victualling Office, relating to the Salting of Beef. (*viz.*) A Bullock was Blooded in the two Jugulars almost to Death, knock'd on the Head and rip'd up, the Guts taken out, and before Cold a Tube was put into one of the Arteries near the Back into which a strong Brine, being pour'd; it circulated thro' all the Vessels, so that it was Salted all over equally alike; for a Piece of the Leg and Lip being cut off, the Brine issued out. Some of this Beef was put up and sent to Sea, to try how it will keep.

Thursday, 22.

A Fire broke out in Upper Shadwell, which burn'd down three Houses, one Mr. Stringer's, whose Aunt, aged 79, was entirely consum'd except a Leg; Mr. Stringer's House was burn'd down a Year ago, by a Fire which happen'd at the same Place.

Sunday, 25.

The Princess of *Saxe-Gotha*, arrived at *Greenwich*. Her Highness, attended by the Lord *Delaware*, and several Ladies of her Brother's Court, and her own Retinue, set out from *Gotha* the 17th, and lay that Night at *Cassel*, the next at *Paderborn*, on *Tuesday* at *Munster*, reach'd *Utrecht* on *Thursday*, was Conducted in one of the States Yachts to the *Hague* on *Friday*, where she receiv'd the Complements of the Prince and Princess of *Orange*, by one of their chief Officers, also of the Grand Pensionary. On *Saturday* Morning about 10 reach'd *Helvoetsluys*, and without any Stay embarked on Board the *William* and *Mary* Yacht, when a fresh Gale blew up, and lasted as long as the Occasion. (*See Bargain with the E. Wind, p.* 176.) This Day about 2, her H. landed at the Hospital, and was conducted in one of his Majesties Coaches, to the Queen's House in the Park, amidst the Acclamations of Thousands of Spectators. Her Highness seem'd highly Delighted with the Joy the People express'd at her Arrival, and had the Goodness to shew her self for above half an Hour from the Gallery towards the Park. The Prince of *Wales*, came to pay her a Visit, and their Majesties, the Duke, and Princesses sent their Compliments.

Monday, 26.

The Prince of Wales din'd with her Highness at Greenwich, in one of the Rooms towards the Park, the Windows being thrown open, to oblige the Curiosity of the People: His R. H. afterwards gave her the Diversion of passing on the Water, as far as the Tower and back again in his Barge finely adorn'd, and preceded by a Concert of Music. The Ships saluted their Highnesses all the way they pass'd, and hung out their Streamers and Colours, and the River was cover'd with Boats. Their Highnesses afterwards supp'd in public.

Tuesday, 27.

Her Highness came in his Majesty's Coach from Greenwich to Lambeth, cross'd the Water at Lambeth, and was brought from Whitehall to St. James's in the Queen's Chair, where was a numerous and splendid Court, beyond Expression. The Prince of Wales receiv'd her at the Garden Door, and upon her sinking on her Knee to kiss his Hand, he affectionately rais'd her up, and twice saluted her. His Royal Highness led her up Stairs to their Majesties Apartments, where presenting her to the King, her Highness fell on her Knee to kiss his Hand, but was gently taken up and saluted by him. Her Highness was then presented to the Queen in like manner, and afterwards to the Duke and Princesses, who congratulated her Arrival. Her Highness din'd with the Prince of Wales, and the Princesses. At Eight the Procession began to the Chapel, and the joining of Hands was proclaim'd to the People by firing of Guns. Her Highness was in her Hair, wearing a Crown with one Bar as Princess of Wales, set all over with Diamonds; her Robe likewise, as Princess of Wales, being of Crimson Velvet turn'd back with several Rows of Ermin, and having her Train supported by Lady Caroline Lenox, Daughter to his Grace the Duke of Richmond; Lady Caroline Fitzroy, Daughter to his Grace the Duke of Grafton; Lady Caroline Cavendish, Daughter to His Grace the Duke of Devonshire; and Lady Sophia Farmer, Daughter to the Earl of Pomfret, all of whom were in Virgin Habits of Silver like the Princess, and adorn'd with Diamonds, not less in Value than from 20 to 30000l. each. Her Highness was led by his Royal Highness the Duke, and conducted by his Grace the Duke of Grafton, Lord Chamberlain of the Household; and the Lord Hervey, Vice-Chamberlain; and attended

Barnstaple, 17 Haziran Perşembe. Altı hafta önce, bu yöreye 10 mil kadar uzaklıktaki bir bucağın koruluğunda, sorgu yargıcının da doğruladığı gibi, kendi eliyle asılmış olarak bir yabancının cesedi bulunmuştur. Sorgu yargıcının yürüttüğü ilk soruşturmada, ne bu *Felo de se*'nin* adı, ne de böylesine korkunç bir vakanın nedeni ortaya çıkarılabilmiştir. Yeni elde edilen bilgilere göre, çok daha büyük bir cinayetin işlenmiş olduğu korkusu baş göstermiştir. Kendini asan adamın, sağır-dilsiz olmakla birlikte, geçen nisan ayında, üç yol arkadaşı ile beraber Bideford'a giden, Bartholomew adında bir beyefendinin uşağı olduğu anlaşılmıştır. O zamandan beri, hiçbirinden haber alınamamıştır. Bu durum, dilsiz uşağın, bir delilik nöbeti sırasında, yanındaki kişilerin tümünü öldürüp cesetlerini gizlediği, sonra da pişmanlığa ya da adalet korkusuna kapılıp, biçare hayatına son verdiği olasılığını akla getirmektedir. Ancak şu ana kadar, Mr. Bartholomew'ın dostları tarafından hiçbir soruşturma yapılmamıştır.

The Western Gazette, 1736

* Lat.: Kendi canına kastetme. (ç.n.)

Thomas Puddicombe'un Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Otuz Bir Temmuz günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ALTMIŞ ALTI yaşındayım. Black Hart Hanı'nın sahibiyim. Aşağı yukarı kırk yıldır bu işle uğraşıyorum, benden önce de babam uğraşırdı. Bu şehrin âyanındanım. Üç kere belediye başkanı ve bu sıfatımla da sulh yargıcı oldum.

S. Evet, Hancı Puddicombe, ilk olarak size daha önce göstermiş olduğum ve şu anda yeniden gösterdiğim bu minyatür portrenin, üç ay kadar önce hanınızda konaklamış olan iki beyefendiden genç olanın portresi olduğunu doğrulamanızı istiyorum.

Y. Hafızam beni yanıltmıyorsa, öyle, efendim. Bu kadar iyi giyimli değildi ama genç beyefendi bu portredekine çok benziyordu. Bunun üzerine yemin edebilirim.

S. Yüzüne bakın. Giysisinin pek önemi yok.
Y. Cevabım aynı. Bu o.
S. Pekâlâ. Ne zaman geldiler?
Y. Nisan ayının son günü. Çok iyi hatırlıyorum, o günü hiç unutmayacağım.
S. Saat kaçta?
Y. İlk önce hizmetkâr geldi, güneşin batımından üç saat önce, odaları ve erzak işini halletmeye. Çok berbat bir akşam yemeği yediklerini ve karınlarının boş olduğunu söylüyordu.
S. Adı neydi?
Y. Farthing. Sonra atına atlayıp onları getirmeye döndü ve söz verdiği gibi, altıdan biraz sonra ya da o civarda, hepsi birlikte geldiler.
S. Hepsi beş kişi miydi?
Y. Dayı ve yeğen. İki adam ve hizmetçi kız.
S. Mr. Brown ve Mr. Bartholomew. Verdikleri adlar bunlar mıydı?
Y. Öyle, efendim. Bunlardı.
S. Hal ve tavırlarında uygunsuz bir şeyler dikkatinizi çekti mi?
Y. O zaman çekmedi. Sizin de bildiğiniz şey ortaya çıkana kadar çekmedi.
S. Peki hanınızda geçirdikleri bu gece sırasında?
Y. Şey, efendim, söylediklerine bakılırsa Bideford'a seyahat ediyorlardı. İki beyefendiyle de çok az konuştum. Genç olanı hana varır varmaz dosdoğru odasına gitti ve handan ayrılana kadar da yüzünü hiç göstermedi. Yolda yanımdan geçip giden biri kadar az şey biliyorum onun hakkında. Akşam yemeğini yedi, uyudu, uyandı ve sonra gene bir şeyler yedi. Bunların hepsi de dört duvar arasında olup bitti. Sonra da handan ayrıldı.
S. Peki ya dayı?
Y. Bu konuda da size fazla bir şey söyleyemeyeceğim, efendim. Akşam yemeğinden sonra Mr. Beckford'la birlikte çay içmeleri dışında...
S. Bu Beckford kim?
Y. Papazımız, efendim. Beyefendilere hürmetlerini sunmaya gelmişti.
S. Onları tanıyor muydu papazınız?
Y. Sanmıyorum, efendim. Kendilerine papazın aşağıda beklediğini söylediğimde onu tanır gibi görünmüyorlardı.
S. Gelişlerinden ne kadar zaman sonra oldu bu?
Y. Bir saat, efendim. Belki de daha fazla. Akşam yemeğini yemişlerdi.
S. Ama onunla konuştular, öyle değil mi?

Y. Birkaç dakika sonra Mr. Brown aşağı indi, efendim. Ve özel salonda Mr. Beckford'la oturdu.
S. Bu değil mi? Yeğen inmedi mi aşağı?
Y. Yalnızca dayı indi, efendim.
S. Ne kadar süreyle konuştular?
Y. Bir saat bile değil, efendim. Sanırım daha az.
S. Ne konuştuklarını işitebildiniz mi?
Y. Hayır, efendim.
S. Tek bir sözcük de mi?
Y. Hiçbir şey işitmedim, efendim. Masalarına hizmetçim Dorcas baktı. Kız dedi ki...
S. Bunu kendisinden dinlerim. Siz kendi gördüklerinizi ve işittiklerinizi söyleyin.
Y. Mr. Brown'ı, Mr. Beckford'un onu beklediği yere götürdüm. Birbirlerini başlarıyla selamlayıp oturdular, karşılıklı iltifatlarda bulundular ama ben bütün bunlara pek dikkat etmedim. Çaylarıyla ilgilenmeye gittim.
S. Birer yabancı gibi mi yoksa birbirlerini daha önceden tanıyan kişiler gibi mi selamlaştılar?
Y. Yabancı gibi, efendim. Mr. Beckford bunu sık sık yapar.
S. Nasıl yani?
Y. Şey, efendim, Mr. Beckford buradan geçen belli nitelikteki kişilerle sohbet etmeyi sever. Mürekkep yalamış, Latince bilen kişilerle...
S. Yani özet olarak iki beyefendi rastlantı eseri karşılaştılar, öyle mi?
Y. Bana öyle geldi, efendim.
S. Mr. Beckford daha sonra size bu karşılaşmadan söz etti mi? Aralarında konuşulanlardan?
Y. Hayır, efendim. Giderken iki beyefendiye de iyi hizmet etmem gerektiğini söylemesi dışında hiçbir şey söylemedi. Dayı, dinimizce çok hayırlı bir işi halletmek üzere Londra'dan gelen, varlıklı bir kişiydi. Böyle dedi, efendim. Hayırlı bir iş.
S. Yani?
Y. Daha fazlasını söylemedi, efendim. Ancak Farthing mutfakta seyahatlerinin sebebinden bahsetmişti, efendim. Genç beyefendinin Bideford'a teyzesinin kalbini kazanmaya gittiğinden söz etmişti. Söylediklerine bakılırsa, Mr. Brown'ın kız kardeşi olan teyze çok zengin bir hanımefendiydi. Bir sultan kadar malı mülkü var, diyordu. Londra'dan getirilen oda hizmetçisi ona hizmet edecek, giyim kuşamıyla, saçıyla, bunun gibi şeylerle ilgilenecekti.

S. Ama Bideford'da böyle biri yok, değil mi?
Y. Hayır, yok, efendim çünkü kısa bir zaman önce araştırma yaptılar. Onu ben de tanımadığımı söyleyince, Farthing denilen bu adam bunda hayret edilecek bir yan bulunmadığını çünkü kadının çok münzevi bir hayat sürdüğünü, hem de Bideford şehrinin içinde değil de, ona yakın bir yerde yaşadığını açıkladı. Ama düpedüz yalan söylüyordu hergele, çevrede herkese sormuşlar, bu adla tanınan bir hanımefendi falan yokmuş.
S. Farthing, Mr. Brown'ın mesleği konusunda ne dedi?
Y. Londralı bir tüccar olduğunu söyledi. Belediye meclisi üyesiymiş ve kendi çocukları da varmış ancak yeğeninin anne ve babasının ölümlerinden sonra onun vesayetini de üstlenmiş. Çünkü o, kocası da kendi de ölmüş olan bir başka kız kardeşinin oğluymuş.
S. Peki bu yeğene kendi ailesinden hiç miras falan kalmamış mı?
Y. Hepsini har vurup harman savurmuş. Bunu söylemek ister gibiydi Farthing denilen adam. Ama bence bütün söyledikleri yalandı.
S. Mr. Bartholomew'ın hayatta olmayan anne ve babası üzerine başka bir şey söylemedi mi?
Y. Hayır, efendim.
S. Pekâlâ. Hizmetkârları nasıl hatırladığınızı bilmek isterdim.
Y. Birisi hakkında konuşmam kolay, efendim. Yeğenin uşağı, asılı bulunan adam, onun üzerine hiçbir şey söyleyemem.
S. Adı neydi?
Y. Ona Dick diyorlardı, başkaca bir adı yoktu, efendim. Farthing onun hakkında çeşitli hikâyeler anlatıyordu, hizmetçi kızlarımın işitmelerine hiçbir zaman izin vermeyeceğim türden hikâyeler, efendim. Bayan Puddicombe eve döndüğünde beni bunun için kınadı. Hamile olan en küçük kızımızın doğumu için Molton'a gitmişti, kızımız...
S. Tamam, tamam, Hancı Puddicombe. Hangi hikâyeler?
Y. Şey, kafadan çatlak ve üstüne üstlük şehvet düşkünü biri olduğu hikâyeleri, efendim. Ancak ben Farthing'in anlattıklarına hiç inanmıyorum. Galliydi o. Gallilere ise hiç inanılmaz.
S. Galli olduğundan emin misiniz?
Y. Kendi adım gibi eminim, efendim. Her şeyden önce, sesi bir Gallinin sesiydi. Sonra, atıp tutmaları, böbürlenmeleri. Eski bir denizci çavuşuymuş, bizi buna inandırmaya çalışıyordu. Herkesten daha çok bildiğinin, herkesten daha akıllı olduğunun düşünülmesi için can atan bir adamdı. Övüngenlikleri de hizmetçi kızlarıma fiyaka yapmak içindi. Şehvet düşkünlüğü konusuna gelince, bana kalırsa

o Dick adıyla çağırdıkları kişiden çok daha fazla suçlanabilirdi bu konuda.

S. Niye?

Y. Ancak yola çıkışlarından sonra öğrenebildim bunu, efendim. Zavallı kız cesaret edememiş bunu söylemeye. Hizmetçim Dorcas, efendim. O gece ondan yararlanmaya kalkışmış. Bunun için bir şilin teklif etmiş ona. Ancak iyi bir kızdır Dorcas, bir sözlüsü de var, Farthing denilen o adama hiç yüz vermemiş.

S. Farthing başka neden söz etti?

Y. Daha çok askerî konulardan ve geçmişinde gösterdiği sözümona kahramanlıklardan. Gerçekte olduğundan daha iyi olduğuna inanmamızı istiyordu. Beyefendinin hizmetkârı olduğu apaçık ortadayken, durmadan "dostum Mr. Brown" diye söz ediyordu ondan. Tek başına bir süvari bölüğünden daha çok gürültü ediyordu. Zaten, hiçbir işe yaramaz bir adam olduğunu anlamıştım ben onun, efendim. Üstelik adı da, mizacına çok uygundu; beş para etmezin biriydi.* Sonra güneşin doğmasından önce hiç habersiz çekip gitmez mi! Bu işin içinde bir iş var, dedim kendi kendime.

S. Ne demek istiyorsunuz?

Y. Şey, efendim, gündoğumundan önce atını eyerlemiş ve hiç kimseye en ufak bir şey söylemeden sırra kadem basmıştı.

S. Belli bir amaçla gönderilmiş olamaz mı?

Y. Kalktığımızda gitmişti. Bütün bildiğim bu.

S. Efendisinin haberi olmadan mı gittiğini söylemek istiyorsunuz?

Y. Bilmiyorum, efendim.

S. Farthing gittiğinde Mr. Brown hiç şaşkınlık belirtisi gösterdi mi?

Y. Hayır, efendim.

S. Ötekilerden hiçbiri de mi göstermedi?

Y. Hayır, efendim. Bunun hiç sözü edilmedi.

S. Ama yine de bu işin içinde bir iş var diyorsunuz, öyle mi?

Y. Çünkü yemek yerken gündoğumundan önce gideceğinden hiç söz etmemişti.

S. Kaç yaşlarındaydı?

Y. 1718'deki deniz savaşına genç bir trampetçi olarak katıldığını söylemişti, bir ya da iki yıl eksiği yahut fazlasıyla, otuz yaşlarında olduğunu çıkarıyorum ben bundan. Görünüşü de bu tahminimi doğruluyor.

---

* Yazar İngilizce'de "metelik" anlamına gelen "farthing" sözcüğüyle bir cinas yapıyor. (ç.n.)

S. Peki fiziksel görünüşünün... dikkatinizi çeken herhangi bir yanı yok muydu?
Y. Burulu bıyıklarıyla sahte bir Türk'ü andırıyordu. Bir bütün olarak bakıldığında oldukça uzun boyluydu, vücudunda kastan çok yağ vardı. O kadar çok yedi o kadar çok içti ki, ahçım ona, şaka olsun diye, Çifte Porsiyon Çavuş diyordu.
S. Ama görünüşte sağlam yapılı biriydi, öyle mi?
Y. Gerçekte olduğundan çok, göze öyle görünüyordu, efendim. Adım kadar eminim bundan.
S. Gözleri ne renkti?
Y. Koyu renkli ve canlıydı, dürüst bir insanın gözlerine benzemiyorlardı.
S. Peki yüzünde yara izi, eski yara ya da özelliği olan bir şey gözünüze çarpmadı mı hiç?
Y. Hayır, efendim.
S. Yürüyüşünde bir topallama ya da aksama falan da yok muydu?
Y. Hayır, efendim. Doğrusunu söylemek gerekirse, onun meyhanelerin dışında başka bir yerde dövüşmüş olabileceğine inanasım gelmiyor hiç.
S. Pekâlâ. Şimdi öteki adama gelelim, şu Dick'e. Ne diyeceksiniz onun hakkında?
Y. Ağzından tek bir kelime çıkmadı, efendim; çünkü dilsizdi. Bakışlarından da Farthing'e en az benim kadar güvenmediğini anlıyordum. Farthing denilen adamın onu bir kukla gibi kullandığını ve onun da buna katlandığını düşünecek olursak, bu tavrından ötürü onu kınamıyorum. Öte yandan, görebildiğim kadarıyla, işini de hiç aksatmıyordu.
S. Peki, deli falan değil miydi?
Y. Basit bir insan gibi gözüküyordu, efendim. Görevlerini yerine getirmekten ötesini düşünemeyen birine benziyordu. Ama daha çok hiç kimseye zararı olmayan zavallı bir insan havası vardı üstünde. Kafa bakımından zavallı biriydi. Vücut bakımından ise güçlü kuvvetli bir adamdı. Hizmetimde öyle birinin olmasını çok isterdim. Hiç kötü niyeti olmadığına eminim. Bütün söylenenlere karşın, böyle düşünüyorum ben.
S. Peki şehvet düşkünü biri falan da değil miydi?
Y. Yukarı katta kalan kıza su çıkarıp da inmekte geciktiğinde, Farthing imalı bazı sözler edip durdu. Bizler de o an inanır gibi olduk.
S. Hizmetçi kızlarınıza hiç sarkıntılık etti mi?

Y. Hayır, efendim.
S. Peki yanlarında getirdikleri şu hizmetçi kız... Neydi adı onun?
Y. Garip bir addı, efendim. Tanrı'nın laneti üzerine olsun, Fransa Kralı'nın adını taşıyordu. Louise, deniyordu. Ya da öyle bir şey.
S. Fransız mıydı kız?
Y. Hayır, efendim. Bristol ya da oraya yakın yörelerden birinin aksanıyla konuştuğuna bakılırsa, Fransız değildi. Gerçi, halinden tavrından anlaşıldığı kadarıyla, Fransalı olabilecek ölçüde rafine biriydi. Ancak Farthing bir hanımefendinin hizmetçisi olan onun gibi kızlar için hanımefendilerini taklit etmenin o sıralar Londra'da bir moda olduğunu söylüyordu.
S. Londra'dan mı geliyormuş kız?
Y. Bize öyle söylendi, efendim.
S. Ama Bristol'de doğmuş biri gibi konuşuyordu dediniz, öyle değil mi?
Y. Evet, efendim. Bir hanımefendi gibi akşam yemeğini odasında yedi ve odasını hiç kimseyle de paylaşmadı. Bize tuhaf gelmişti bu. Farthing kızı ve takındığı tavırları çok kötülüyordu. Buna karşılık, hizmetçim Dorcas onu sevimli bulmuştu, ona göre kendini olduğundan başka biri gibi gösterme iddiasını taşıyan biri değildi kız. Akşam yemeğini bizimle birlikte migreni olduğu için yememişti, dinlenmesi gerekiyordu, bu yüzden kendisini mazur görmemizi rica etti bizden. Ama sanırım, asıl katlanamadığı Farthing'di, biz değil.
S. Fiziksel görünüşü nasıldı?
Y. Fena değil, efendim. Fena değil. Şehirli insanlar gibi yüzü biraz solgundu ama yüz çizgileri çok uyumluydu, gerçi vücudu yuvarlaklardan yana biraz yoksundu. Her zaman kuşkuyla bakan, hatırdan çıkmayacak kahverengi, derin gözleri vardı; tıpkı bir geyiğin ya da tavşanın gözleri gibi. Bir kez bile gülümsediğini gördüğümü hatırlamıyorum.
S. Kuşkuyla bakan derken ne demek istiyorsunuz, Hancı Puddicombe?
Y. Şey, efendim, aramızda niçin bulunduğunu sanki pek bilmiyormuş gibi duruyordu demek istiyorum; bizim buralarda denildiği gibi, "fırına girmezden önceki bir alabalık gibiydi".
S. Az mı konuşuyordu?
Y. Tek konuştuğu Dorcas'tı.
S. Acaba bir hizmetçi falan değil de, kimliğini gizleyen, iyi bir aileden gelen biri olma ihtimali bulunabilir mi?
Y. Şey, efendim, şu anda bazıları böyle biri olduğunu düşünüyorlar, gönül serüveni yaşayan bir hanımefendi...

S. Âşığıyla falan mı kaçtığını söylemek istiyorsunuz?
Y. Ben hiçbir şey söylemek istemiyorum, efendim. Bunu söyleyenler ahçı kız Betty ile Bayan Puddicombe. Ben hiçbir şey bilmiyorum.
S. Pekâlâ. Şimdi, sormak istediğim önemli bir soru var. Bu Farthing denen adamın Mr. Bartholomew üzerine anlattıkları, beyefendinin tavırlarıyla bağdaşıyor mu? Mr. Bartholomew, ayağını yorganına göre uzatmayan ve bu yüzden de, istemediği halde, teyzesinin ayakları dibine kapanıp para dilenen biri gibi mi gözüküyordu?
Y. Bu konuda bir şey söyleyemem, efendim. Emir vermeye alışık, hareketlerinde sabırsız biri gibi gözüküyordu bana. Ama zamanımızda birçok genç beyefendi de bu konuda ondan geri kalmaz.
S. Peki, Mr. Bartholomew, gerçekte bize inandırılandan çok daha saygıdeğer bir toplum tabakasından, tüccar dayısının yaşadığı dünyadan daha yukarda bulunan bir dünyadan mı geliyordu acaba?
Y. Şey, onda bir beyefendinin havasıyla hali tavırları vardı, efendim. Daha fazlasını söyleyemem. Gerçi o ve dayısı, ikisi aynı şiveyle konuşmuyorlardı. Mr. Brown'ın şivesi Londra şivesiydi ama onun, yeğeninin şivesi, ağzından çıkan tek tük cümleden anlayabildiğim kadarıyla, biraz sizin şiveniz gibi, efendim, daha çok kuzey yörelerinin şivesiydi.
S. Dayısına saygılı görünüyor muydu?
Y. İçtenlikle değil de daha çok görünüşte, efendim. En iyi ve en geniş odamı kendisine ayırdı, ki bu da bana o vakit tuhaf gelmişti. Mr. Brown'dan ne zaman talimat almak isteyecek olsam, onları veren hep yeğeni oluyordu. Mr. Beckford'la o değil, dayısı görüştü. Öteki şeylerde de benzer biçimde hareket edildi. Gerçi, her şey nezaket çerçevesi içinde yürütülüyordu.
S. Çok şarap içti mi Mr. Bartholomew?
Y. Hayır, efendim. Ne biri, ne de öteki içmedi. Hana varışlarında birer koca yudum punç içtiler, akşam yemeğinde de en iyi Kanarya adası şaraplarımdan küçük bir şişe istediler. Ayrıldıklarında şişe boşalmamıştı bile.
S. Şimdi ona gelelim. Saat kaçta ayrıldılar?
Y. Diyebilirim ki... Yediden az sonra, efendim. Mayıs ayının ilk günü olduğu için çok meşguldük.
S. Konaklama masraflarını kim ödedi?
Y. Mr. Brown.
S. Cömertçe mi?
Y. Yeterince ödediler, efendim. Bundan şikâyet edecek değilim.

S. Bideford yoluna mı saptılar?
Y. Evet, efendim. Seyisim Ezekiel'e oraya gitmek için hangi yola sapmak gerektiğini sormuşlar.
S. Ve o gün onlardan bir daha söz edildiğini hiç işitmediniz?
Y. Yalnızca Mayıs Şenliği'ni kutlamak için buraya gelirken onlarla yolda karşılaşan birkaç kişi, kim olduklarını sordu. Hanımda konaklamış olduklarını düşündüklerinden benden malumat aldılar.
S. Sırf meraktan mı?
Y. Evet, efendim.
S. O günkü yolculukları konusunda size başka hiç kimse bilgi vermedi mi?
Y. Hayır, efendim. Tek bir kelime söylenmedi. Sekiz gün sonra, ağzında menekşe demetiyle asılı bulunan adam hakkında alınan yeni habere kadar.
S. Hangisiydi bu?
Y. Şu zavallı Dick'ten söz ediyorum, başka bir adı yokmuş gibiydi, ona Dick diyorlardı. Ama Dick'ten önce, size şu kısraktan söz etmeliyim, efendim. Bu konuda bir şeyler işitmiştim ama işin aslını anlayamamıştım. Ertesi gün, 2 Mayıs, akşamın geç vakitleriydi. Senelerdir tanıdığım, Barnecott de Fremington adındaki bir tahıl komisyoncusu iş için buraya gelmişti ve yolda gelirken rastladığı kaçak bir attan söz ediyordu. Hayvanın ürkmüş olduğunu, yakalayamadıklarını söyledi. Adamın çok acelesi olduğundan, atın ardına düşmekten vazgeçmişti.
S. Ne çeşit bir atmış bu?
Y. Yaşlı bir doru kısrak, efendim. Üzerinde ne koşumu, ne dizgini, ne de eyeri varmış. Ama bunları öylesine söyledi, atın otlağından kaçmış olabileceğini düşünüyordu. Alışılmadık bir şey değildi bu. Bizim buranın atlarının fundalık atlarıyla aralarında kan bağı vardır ve tıpkı Arap atları gibi tek bir çayırda otlamaktan hoşlanmazlar.
S. Bir yük atı mıydı bu?
Y. Şimdi öğrendiğim kadarıyla öyle, efendim. Ama Dick denilen şu adam bulunana kadar buna hiç dikkat etmemiştim.
S. Nasıl haberdar oldunuz bu olaydan?
Y. Dick'in cesedi derme çatma bir sedye üzerinde Daccombe'a götürüldüğünde oradan geçmekte olan birisinden.
S. Daccombe buradan ne kadar uzaklıkta?
Y. Tam bir fersah çeker, efendim.
S. Peki ceset nasıl ve nerede bulunmuş?

Y. Genç bir çoban bulmuş. Fundalıklara kadar uzanan ve bizim Cleave Wood dediğimiz büyük bir korulukta; bu koruluğun eğimi öylesine diktir ki çoğu yerlerinde insan yürüyemez, bir vadiden çok, dar bir koyaktır. Eğer Tanrı bulunmasını istemeseydi, orada yedi sene asılı durur yine de bulunmazdı. İnsanlardan çok kokarcalara uygun bir yerdir orası.

S. Atın görüldüğü yere yakın mı burası?

Y. At, yolun üstünde görülmüş, bir mil ötede, efendim.

S. Peki ya şu menekşe hikâyesi?

Y. Doğru, efendim. Soruşturmada hepsi söylendi. Cesedin kalbine bir kazık çakılıp da Daccombe kavşağında gömülmeden önce, boynundaki ipi kesip ağaçtan indirenlerden birisiyle konuşmuştum. Zavallı adamın ağzına, can vermeden önce kökleriyle birlikte bir menekşe demeti sokulmuştu ve menekşeler bir bayırdaki kadar tazeydi. Çoğu kişiye büyücü işi gibi görünmüştü bu, efendim. Ama daha bilgili kişiler bitkinin besinini, bir gün hepimizin olacağı gibi verimli toprağa dönüşmüş insan etinden aldığını söylediler. Ama onu ağaçtan indiren adam, ömrü boyunca mosmor olmuş bir yüzün ortasındaki bu güzel çiçekler kadar garip bir şey daha görmediğini söyledi bana.

S. Peki adamın kim olduğu konusunda en ufak bir kuşku duymadınız mı?

Y. Hayır, efendim. Ne o zaman, ne de sorgu yargıcının gönderdiği adamın ilk gelişinde. Çünkü anlıyorsunuz ya, bu adamların gidişlerinin üzerinden tam bir hafta geçmişti. Sonra Daccombe da bizim bucağımız sayılmazdı. Üstelik benim müşterilerim beş kişiydi. Aralarından birinin sonunun böyle olacağını beyefendilerin soruşturmalarından önce hiç düşünemezdim.

S. Peki sonra?

Y. Sonra, kenarları pirinç kaplı sandık bulundu, efendim. Cleave Wood korusuna ve kısrağın görüldüğü yere yakın bir yol kenarında. O zaman uyandım ve düşüncelerimi hemen, belediye başkanı olan dostum Mr. Tucker'a açtım. Sonra Mr. Tucker ile ben, eczacımız Mr. Acland– hukuk meselelerinden biraz anladığı için kentimizin aynı zamanda zabıt kâtibidir Mr. Acland– ve jandarma görevlimiz çavuş Digory Skinner, yanımıza aldığımız başkalarıyla da birlikte, durumu araştırmak ve rapor etmek üzere, atlarımıza atlayıp, *Posse comitatus** yola koyulduk.

S. Ne zaman oldu bu?

* Lat.: Yasaları yerine getirmek üzere. (ç.n.)

Y. Haziranın ilk haftası, efendim. Sandığın bulunduğu yere kadar gittik. Bu sandığın beyefendinin, Mr. Bartholomew'ın sandığıyla aynı sandık olduğunu derhal anladım. Yola çıktıkları sabah bu sandığın öteki eşyalarla birlikte bağlanmasına yardım ettiğinden, seyisim Ezekiel de sandığı tanımıştı. Sonra atı görmek istedim; at yularlanmıştı ve yakındaki bir çiftlikte muhafaza ediliyordu. Aklıma bunun aynı at olacağı geldi, efendim. Orada bir yerde oturup düşünmeye koyuldum, menekşeli adamın dış görünüşü üzerine daha fazla şey bilmek istiyordum. Onu görmüş olan, kendisine danıştığım kişi, sorularımı cevapladı. Adamın sarı saçları ve mavi gözleri vardı. O zaman artık kuşkum kalmadı ve Mr. Acland bütün bunları Barnstaple'a, sorgu yargıcına gönderilmek üzere bir kâğıda yazdı.

S. Sizin burada sorgu yargıcınız yok mu?

Y. Kanunlara göre olması gerek, efendim. Ama görevin başında bulunan hiç kimse yok. Artık yürürlükten kalkmış bir şey. Bu yüzden Barnstaple'ın sorgu yargıcı çağrıldı.

S. Dr. Pettigrew mu?

Y. Evet, efendim.

S. Bu sandık gizlenmiş miydi?

Y. Yoldan dört yüz adım ötede, sık bir çalılığın içine atılmıştı. Ama onu bulan kişi, pirinç plakaların yaprakların arasında parıldamasından fark etmişti sandığı.

S. Nasıl bir yerdi burası?

Y. Dar bir koyaktı, efendim.

S. Bu yer cesedin de bulunduğu yerin altında mı bulunuyordu?

Y. Evet, efendim.

S. Sandık boş muydu?

Y. Bomboştu, efendim. Bu hususta söylenen bazı laflar var, bazıları sandığın altın dolu olduğunu söylüyorlar ama Dorcas onu açıkken görmüş ve içinde altın filan yokmuş.

S. Bunu ona sorarım. Peki bu kişilerin başka hiç bagajları yok muymuş?

Y. Vardı, efendim. Deriden büyük bir bavul ve çantalar. Ama bunların hiçbiri, en küçük bir parça bile bulunamadı, bunların içine konduğu büyük sandık da yoktu, keza.

S. Peki ciddiyetle aranmış mı eşyalar?

Y. On kişi aradı, efendim. Koru bekçileri de aradı. Topluluğun pusuya düşürülüp öldürüldüğünü düşünerek başka cesetlerle de karşılaşmaktan çok korkuyorlardı. Bazıları hâlâ da pusuya düşürülüp öldürüldüklerine inanıyor. İş ki onları bulacağımız yeri bilelim, diyorlar.

S. Peki o zaman Dick denilen adamı niye gizlemesinler?
Y. Bilmiyorum, efendim. Bir muamma her şey. Bazıları cinayeti onun işlediğini ve cesetleri gizleyip umutsuzluktan kendi hayatına da son verdiğini söylüyorlar. Bazıları da onun katillerle işbirliği içinde olduğunu ancak sonra yaptığında pişman olup nedamet getirdiğini ileri sürüyor; suç ortakları onu susturmak ve hayatına kendi elleriyle son verdiğine inandırmak istemişler çevreyi; ama sonra, aceleleri o kadar fazlaymış ki onu gömecek vakit bile bulamamışlar, dediklerine göre.
S. Buralarda bu tür cinayetlerle daha önce de karşılaştınız mı?
Y. Yüce Tanrı'ya şükürler olsun, şu son yirmi yıl boyunca karşılaşmadık, efendim.
S. O zaman ikinci açıklamanıza pek ihtimal vermiyorum, Hancı Puddicombe.
Y. Ben de vermiyorum, efendim. Ben yalnızca bana anlatılanları söyledim. Ama şuna hiç kuşku yok ki bu alçakça cinayet, kısrağın kaçtığı ve sandığın bulunduğu yerin yakınlarında işlendi. Niye böyle olduğunu söyleyeyim size, efendim. Eğer daha öteye gitmiş olsalardı, Daccombe'dan geçeceklerdi. Ve herkesin sokaklarda olduğu Bir Mayıs Şenliği gibi bir günde, herkesin dikkatini üstlerine çekeceklerdi.
S. Onları orada hiç kimse görmemiş mi?
Y. Hiç kimse görmemiş, efendim. Oradan geçmemişler.
S. Başka hiç yol yok mu?
Y. Aklı başında hiçbir seyyahın, hele onlar gibi yükü olanların, gitmeyi göze alabilecekleri bir yol yok. Hem, buraların yabancısı olduklarından böyle yolları zaten bilemezler. Sonra bilseler de, eğer gerçekten Bideford'a gidiyorlarsa, bu yollara sapmazlardı.
S. O yolları da aramışlar mı?
Y. Evet, efendim. Ancak at izleri kaybolmuş. Burası, her çeşit insanın geçip gittiği, çok hareketli bir kenttir. Dr. Pettigrew'un malumat almak amacıyla oraya gönderdiği kişiler de zahmetlerinin karşılığını alamamışlar. İkinci soruşturmada böyle söylendi.
S. Hanınızda geçirdikleri bu gece sırasında, hiç kavga sesi falan işitmediniz mi? Biraz yüksek perdeden çıkan ses falan?
Y. Hayır, efendim.
S. Mr. Beckford dışında, onları görmeye gelen hiç kimse olmadı mı? Bir ulak, meçhul bir ziyaretçi falan yok muydu?
Y. Hayır, efendim.

S. Peki, Mr. Brown, onun fiziksel görünüşünü tasvir edebilir misiniz?
Y. Şey, efendim, halinde tavrında değil de çehresinde bir sertlik vardı.
S. Nasıl sertlik?
Y. Daha çok, bir ağırbaşlılık demem doğru olur. Bizim buralarda denildiği gibi, âlim bir doktorun taşıdığı ağırbaşlılık.
S. Bu da yaptığı söylenilen meslekle pek uyuşmuyor, değil mi? Bir tüccar olduğu söylenmemiş miydi?
Y. Bu hususta bir şey diyemem, efendim. Londra'yı bilmem ben. Ama orada büyük adamlar varmış, öyle diyorlar.
S. Şişman mıydı yoksa zayıf mı? Boyu ne kadardı?
Y. Şey, her bakımdan ortalama ölçülerdeydi. Vücut yapısı sağlamdı.
S. Kaç yaşlarındaydı?
Y. Elliye yakın, efendim. Daha kesin olarak söyleyemem. Belki biraz daha fazlaydı.
S. Soruşturmamla ilgili kayda değer başka hiçbir özelliği yok muydu?
Y. Şu anda aklıma geldiği kadarıyla başkaca bir özelliği yoktu, efendim. Emin olun ki önemli bir şey yoktu.
S. Pekâlâ, Hancı Puddicombe. Sizi daha önce uyardığım gibi, gizli misyonumdan hiç kimse haberdar olmamalı. Teşekkür ederim.
Y. Buna ant içtim, efendim. Sizi temin ederim ki, sözüm namusumdur. Kral'a ve gerçek Kilise'ye bağlıyım. Fanatik biri değilim. Quaker da değilim. Kime isterseniz sorabilirsiniz burada.

Iurat tricesimo uno die jul.
*Anno Domini 1736 conam me**
Henry Ayscough

* Lat.: 13 Temmuz'da, İS 1736'da benim huzurumda ant içer. (ç.n.)

Hiſtorical Chronicle, 1736.

MAY.

Saturday, May 1.

A General Court of the *Charitable Corporation*, order'd the Proſecution againſt their late Directors to be carried on with the utmoſt Vigour.

The Ld Mayor, and Court of Aldermen of *London*, were entertain'd at Dinner by Ld *Baltimore* in *Groſvenor-Square*, on the Part of his R. Highneſs the Prince of *Wales*, who invited them when they preſented their Congratulations; which He received with ſuch Marks of Condeſcenſion and Goodneſs as are peculiar to himſelf: Among other obliging Things, told them, That he was ſorry the Princeſs was not ſo well verſed in the *Engliſh* Language, as to return an Anſwer to them in it; but that he would be anſwerable for her, that ſhe ſhould ſoon learn it; and enquir'd of Sir *John Bernard*, if he underſtood *French*, to ſpeak to her Royal Highneſs in that Tongue. Sir *John* handſomely excuſing himſelf, referr'd to Alderman *Godſchall* who, with Alderman *Lequeſne*, made ſhort and agreeable Compliments to the Princeſs, and received gracious Anſwers from her.

At One this Morning, and at Noon the preceeding Day, was a terrible Earthquake along the *Ockil-Hills* in *Scotland*, which rent ſeveral Houſes, and put the People to flight, it was accompanied with a great Noiſe under Ground.

Monday, 3.

Notwithſtanding the Example made laſt Month, (*See p.* 229. E.) the People of *Herefordſhire* cut down the Turnpikes again

Tueſday, 4.

At a Court of Aldermen held at *Guildhall*, *Dewn Hammond*, Eſq; an eminent Attorney in *Nicholas Lane*, was ſworn Comptroller of this City, purchaſing the Place for 3,600 *l.*

Wedneſday, 5.

His Majeſty went to the Houſe of Peers, and gave the Royal Aſſent to the Bill for Exhibiting a Bill for Naturalizing the Princeſs of *Wales*.—To the Geneva Bill.—To a Bill for better enlightening the City of *London*.—To ſeveral Read Bills,—And other private Bills, to the Number of 41.

A Cauſe was try'd in the Marſhalſea-Court, *Southwark*, wherein *Wm. Berbins*, Joyner, was Plaintiff, and the noted *Julian Brown*, alias *Gutliano Bruno*, an *Italian*, (on whoſe ſole Evidence, *Wreathock*, *Bird*, *Raffet*, *Campbell* and *Chamberlain*, were found guilty for robbing Dr. *Lancaſter*) was Defendant, for Joyner's Work in fitting up a Chandler's Shop, &c. for the ſaid *Brown* in *Bloomsbury*: The Work was admitted; but *Brown*, in order to prove Payment of it, ſet up a Receipt in full given to him by *Berbins* for Work done in 1731, having altered the Date to 1734; but the Fraud appear'd ſo plainly to the Court, that a Verdict was given for the Plaintiff; and the Receipt detained, in order to have the ſaid *Brown* proſecuted thereon, to the great Satisfaction of all Perſons then preſent.

Thurſday, 6.

His Majeſty in Council order'd, that at Morning and Evening Prayer, in the Litany, and all other Parts of the publick Service, as well in occaſional Offices, as in the Book of Common Prayer, where the Royal Family is particularly appointed to be pray'd for, that the following Form be obſerv'd, *viz.*

For his moſt Sacred Majeſty King *George*, our gracious Queen *Caroline*, their Royal Highneſſes *Frederick* Prince of *Wales*, the Princeſs of *Wales*, the Duke, the Princeſſes, and all the Royal Family.

Friday, 7.

Several Merchants of *Dublin* met at the *Tholſel*, to conſider of Means to prevent any Alterations in the Coin, and afterwards went in a Body to wait on the D. of *Dorſet*, Lord Lieutenant. The Rev. Dean *Swift*, and their two Repreſentatives in Parliament, were with them, and the Dean ſet forth the ill Conſequence it would be to that Kingdom, if the Coin ſhould be reduced.——Notwithſtanding this Zeal of the *Iriſh* Merchants, a Writer in the *Daily Advertiſer*, *May* 10, charges it on them not only as an Error, their raiſing our Guineas to 23 *s.* Moidores to 30 *s.* and our Shilling to 13 *d.* but ſays, it is very obvious, that their Intent was to make it profitable to carry Money to *Ireland*, and a Loſs to bring it back to *Great Britain*; and as it was done without Authority, is unwarrantable, and has not had any good Effect. That they have raiſed the Gold Coin much too high, and thereby have been drained of almoſt all their Silver. Tho' he allows the Guines ought to be raiſed (but by Authority, and in both Kingdoms)

doms) to 21 *s.* 6*d.* and the Shilling to 13*d.* that his Majesty's Subjects may trade on equal footing with one another, and with their Neighbours, the neglecting of which he reckons a prodigious Loss to *Great Britain*.

Saturday, 8.

Henry Justice, of the *Middle Temple*, Esq; was tried at the *Old Baily*, for stealing Books out of *Trinity College* Library in *Cambridge*. He pleaded, that in the Year 1734, he was admitted Fellow Commoner of the said College, whereby he became a Member of that Corporation, and had a Property in the Books, and therefore could not be guilty of Felony, and read several Clauses of their Charter and Statutes to prove it. But after several Hours Debate, it appear'd he was only a Boarder or Lodger, by the Words of the Charter granted by *Hen.* 8, and Q. *Eliz.* So the Jury brought him in guilty of the Indictment, which is Felony within Benefit of the Clergy, so Transportation.

Monday, 10.

Mr *Justice* was brought to the Bar to receive Sentence, and mov'd, that as the Court had a discretionary Power, he might be burnt in the Hand and not sent abroad; First, for the Sake of his Family, as it would be an Injury to his Children, and to his Clients, with several of whom he had great Concerns, which could not be settled in that Time; 2dly, for the Sake of the University, for he had Numbers of Books belonging to them, some in Friends Hands, and some sent to *Holland*, and if he was transported he cou'd not make Restitution. As to himself, considering his Circumstances, he had rather go abroad, having liv'd in Credit till this unhappy Mistake, as he call'd it, and hop'd the University wou'd intercede for him. The Deputy Recorder commiserated his Case, told him how greatly his Crime was aggravated by his Education and Profession, and then pronounc'd, that *he must be transported to some of his Majesty's Plantations in* America *for seven Years*.

Receiv'd Sentence of Death, *Stephen Collard* for stealing a silver Watch, *George Ward*, for robbing Mr *Gibson* a Baker at *Islington*, *Tho. Tarlton* for Horse stealing, *Daniel Maldon* for stealing a Silver Tankard, *Jos. Glanwin* for stealing 12 Handkerchiefs, *Chris. Freeman* for stealing wet Linnen, *Pra. Owen* for setting Fire to the Bell-Inn in *Warwick Lane*. *Collard* and *Glanwin* were reprieve'd for Transportation.

Thursday, 13.

A Gentleman unknown, gave 1000*l.* to the Society for propagating the Gospel in Foreign Parts; 1000*l.* for augmenting poor Livings; 1000*l.* to the Corporation of the Sons of the Clergy, for poor Widows; and 500*l.* for the Propagation of Christian Knowledge.

The Gen. Assembly of the Scotch Church met at *Edinburgh*, and chose Mr *Lamblan Mac Intosh* their Moderator; they had a Debate about their Answer to the King's Letter, but at last agreed to insert these Words, *hoping from his Majesty's Goodness, that this Church shall yet be relieved from the Grievances of Patronages.*

Monday, 17.

One Hundred *Felons Convict* walk'd from *Newgate* to *Black-fryars*, and thence went in a close Lighter on Board a Ship at *Blackwall*. But *Wreathock* the Attorney, Mess. *Rusthead*, *Vaughan* and *Bird*, went to *Blackwall* in 2 Hackney Coaches, and *Hen. Justice*, Esq; Barrister at Law in another, attended by *Jonathan Forward*, Esq; These 5 *Gentlemen* of Distinction were accomodated with the Captain's Cabbin, which they stor'd with *Plenty of Provisions*, &c. for their Voyage and Travels.

Thursday, 20.

His Majesty went to the House of Peers, and gave the Royal Assent to An Act to enable his Majesty to borrow 600,000*l.* and to pay off one Million of *South-Sea* Annuities. An Act for Naturalizing her Royal Highness the Princess of *Wales*.—For building a Bridge cross the *Thames* at *Westminster*.—For continuing the Duties upon Stamped Parchments, Paper, &c.—To render the Laws more effectual for the preventing the Importation of Fish by Foreigners, and for the better Preservation of the Fry of Lobsters on the Coast of *Scotland*.—To explain so much of an Act to prevent Bribery and Corrupt on in Elections, as relates to Prosecutions grounded upon the said Act; which are not to take Effect, unless some Process is already begun for that Purpose.—For encouraging the Manufacture of *British* Sail Cloth.—To prevent listing his Majesty's Subjects into Foreign Service.—To indemnify Persons, who have been guilty of Offences against the Laws made for securing the Revenues of Customs and Excise; and for enforcing the Laws for the future. After which his Majesty made a most gracious Speech, which (See p. 236) and then prorogu'd the Parliament to the 24th of *July*.

A Fire broke out of a Malt Kiln in *Stony Stratford*, *Northamptonshire*, and burnt down above 50 Houses.

Saturday, 22.

Mr *Pickering* who had been committed to *Newgate* for riotously entering, with others, the *Sardinian* Ambassador's Chapel, &c. was admitted to bail in the Court of King's Bench, and it has been since propos'd to regulate the foreign Ambassadors Chapels by an Act of Q. *Eliz.* for that Purpose, which allows them no more Privileges here, than what is granted to *English* Ambassadors.

The University of *Oxford* in full Convocation conferr'd the Degree of Dr of Laws upon *John Ivory Talbot*, Esq; Kt of the Shire for *Wilts*; Sr *Wm Carew* Bt. Kt of the Shire for *Cornwal*, and *Tho. Masters*, Esq; Member for for *Cirencester*; as an Acknowledgment for their Service in Opposition to the *Quakers Tythe* and *Mortmain* bills.

About

Dorcas Hellyer'in Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Otuz Bir Temmuz günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ON YEDİ yaşındayım, burada doğdum, bekârım. Bay ve Bayan Puddicombe'ın yanında hizmetçilik yapıyorum. Her türlü işle uğraşırım.

S. Efendiniz burada bulunuşumun sebebini söyledi mi size?
Y. Evet efendim.
S. Ve bir mahkeme salonunda olduğu gibi söyleyeceklerinizin doğruluğu üzerine ant içtiğinizi?
Y. Evet, efendim.
S. O zaman gerçeği söyleyin çünkü burada bulunan kâtibim bütün söyleyeceklerinizi kaydedecek.
Y. Hiçbir şeyi gizlemeyeceğime Kutsal Kitap üzerine yemin ediyorum, efendim.

S. Çok iyi. Şimdi şu portreye bir kez daha bakmanızı istiyorum. Nisan ayının son günü bu odada hizmet ettiğiniz iki beyefendiden biri mi bu?
Y. Evet, efendim. Sanırım o.
S. Emin misiniz? Eğer emin değilsen, bunu söylemelisin, kızım. Bundan sana zarar gelmez.
Y. Bundan eminim.
S. Pekâlâ. Her iki beyefendiye de akşam yemeği servisi yaptınız, değil mi?
Y. Evet, efendim. Akşam yemeği servisi ve bütün öteki hizmetleri.
S. Burada konaklamış olan bu beyefendiler gibi yolculuk eden beyefendilere kendi hizmetkârlarının hizmet etmesi daha çok rastlanan bir durum değil midir?
Y. Nasıl arzu ederlerse, efendim. Onların bileceği bir iş bu.
S. Bu konuda bir şey söylemediler mi?
Y. Hayır, efendim.
S. Siz hizmette bulunurken aralarında bir konuşma geçti mi?
Y. Hayır, efendim. Hiçbir şey işitmedim.
S. Yemek yerlerken yanlarında kaldınız mı?
Y. Kalacaktım, efendim. Ama yemeklerini getirir getirmez, hemen gitmemi söylediler bana.
S. Yemek servisini kendileri mi yapmak istiyordu?
Y. Evet, efendim.
S. Tavırlarında dikkatinizi çeken hiçbir şey olmadı mı?
Y. Dikkatimi ne çekecekti ki, efendim?
S. Ben sana soruyorum. Hatırlamaya çalış. Yalnız kaldıklarından ötürü sıkıntılı ya da sabırsız falan gözüküyorlar mıydı?
Y. Yaptıkları uzun yolculuğun neden olabileceği sıkıntının dışında, sıkıntılı görünmüyorlardı, efendim. Kötü bir akşam yemeği yediklerini söylediler.
S. Sessiz sakin bir yemek yemek istiyorlardı yani?
Y. Evet, efendim.
S. Peki, ne yediler?
Y. Et, yumurta, bir tabak bezelye, yanında dere salatasıyla birlikte soğan ve daha sonra da bir kâse sütlü puding.
S. Bütün bunları iştahla yediler mi?
Y. Evet, efendim, hayli iştahla.
S. Birbirlerine karşı dost tavırlı gözüküyorlar mıydı? Sanki kavga etmişler gibi kızgın değil miydiler?

Y. Hayır, efendim.
S. Talimatları size hangi beyefendi verdi?
Y. Yaşlı olanı, efendim.
S. Ve daha sonra bu aynı beyefendiye ve Mr. Beckford'a çay getirdiniz, öyle mi? (*non comprendit*).* Çay, kızım. Bohe. Çin yaprağı.
Y. Evet, efendim. Aşağıda oldu bu.
S. İşittiğiniz neler söylediler?
Y. Mr. Beckford kendinden söz etti, bunu iyi hatırlıyorum.
S. Nasıl kendinden?
Y. Ailesinden, efendim. Wiltshire'lıdır Mr. Beckford. Kız kardeşi olan bir hanımefendiden söz ettiğini duydum, yeni evliymiş ve Salisbury'de oturuyormuş.
S. Peki, başka bir şey duymadın mı?
Y. Hayır, efendim.
S. Mr. Beckford'un daha önce böyle yabancılarla konuştuğunu gördünüz mü?
Y. Evet, efendim. Çünkü Mr. Beckford'un oturduğu yer, meydanın tam karşısındadır. Arkanıza dönerseniz buradan oturduğu yeri görebilirsiniz. Ve o da penceresinden her şeyi görür.
S. Kibar insanlarla görüşmekten hoşlanır mı Mr. Beckford?
Y. Başka hiç kimseyle görüşmezmiş, efendim. Öyle söylüyorlar.
S. Şimdi, bilmek istediğim şu, Dorcas: Her iki beyefendinin de odalarında, eşyaları arasında, size garip gelen ne gördünüz?
Y. Hiçbir şey görmedim, efendim. Sandık ve kâğıtlar dışında hiçbir şey.
S. Ne kâğıtlarıydı bunlar?
Y. Genç beyefendinin kâğıtları, efendim, onları bir sandık içinde yukarı çıkarttırmıştı. Kendisine daha fazla mum getirdiğimde, kâğıtların bazıları, şu beyefendinin şimdi yazı yazdığı, oradaki masanın üzerine yayılmıştı. Mumları getirmemi, Mr. Beckford'u görmek için aşağı inen yaşlı beyefendi söyledi.
S. Genç beyefendi bir şeyler mi okuyordu?
Y. Evet, efendim. Daha fazla mum istedi.
S. Ne çeşit kâğıtlardı bunlar?
Y. Söyleyemem, efendim. Okumam yazmam yok benim.
S. Mektup falan mıydı bunlar? Bu kâğıtların üst kısımlarında bir yazı gibi bir şey var mıydı? Bir adres?
Y. Okumayı hiç bilmem, efendim.

* Hizmetçi kız, ilk cümlede, İngilizce'de "çay" anlamına gelen "tea" sözcüğünü anlamıyor. Ancak "chai" olarak telaffuz edildiğinde kavrıyor. (ç.n.)

S. Evet, evet. Ama mektupları gördünüz, değil mi? Mühürlerini gördünüz mü? Peki katlanmışlar mıydı, yazıları sık mıydı?
Y. Hayır, efendim. Bunlar daha çok hesap kâğıdı gibi kâğıtlardı.
S. Nasıl yani?
Y. Bay Puddicombe'un isteyenlere verdiği şu makbuzlar gibi şeylerdi, efendim.
S. Kâğıtların üzerinde rakamlar mı vardı demek istiyorsunuz?
Y. Evet, efendim. Alfabe harfleri olmayan rakamlar ve işaretler.
S. Peki bu rakamlar, bir makbuzun ya da bir hesap kâğıdının üzerinde olduğu gibi, satır ve sütun halinde mi yazılmıştı?
Y. Hayır, efendim. Şekiller arasına yazılmışlardı.
S. Ne şekilleri?
Y. Birini gördüm; büyük bir daireydi, bir de üç kenarlı olan bir şey vardı, sonra ay gibi işaretler.
S. Nasıl ay gibi?
Y. Tıpkı bir peynir kabuğu gibi, efendim ya da ayın son çeyreğindeki siyahlık gibi.
S. Bir eğri şeklinde mi?
Y. Evet, efendim.
S. Yanlarında rakamlarla birlikte, öyle mi?
Y. Evet, efendim.
S. Bu masanın üzerinde şekil ve rakam taşıyan kaç tane kâğıt gördünüz?
Y. Birçok, efendim. Bir düzine, belki de daha fazla.
S. Peki bu kâğıtların boyu ne kadardı?
Y. Şu anda beyefendinin yazdıkları kadar. Ve bir tanesi de, iki kat daha büyüktü.
S. Dörde katlanmış ve ikiye katlanmış diyelim. Peki mürekkeple, elle mi yazılmışlardı?
Y. Evet, efendim.
S. Kitaplarda basılı olanlar gibi değildi yani? Bir kitaptan alınmış yapraklar değildi?
Y. Hayır, efendim.
S. Beyefendi yazıyor muydu?
Y. Hayır, efendim. En azından yazdığını ben görmedim.
S. Bir yazı aleti gördünüz mü? Bir mürekkep şişesi, tüy kalem falan?
Y. Hayır, efendim.
S. Peki sandık hep bu tür kâğıtlarla mı doluydu?
Y. Epey vardı, efendim. Sonra kitaplarla ve onların aralarında, mahfazası olmayan pirinç büyük bir saatle.

S. Bir saat mi? Emin misiniz?
Y. Koskocaman bir saatti, efendim. Arkadan bakıldığında, içi Bayan Puddicombe'un şömine üstündeki saatinin içi gibiydi.
S. Bir kadran gördünüz mü, saati gösteren bir akrep ve yelkovan?
Y. Hayır, efendim çünkü yüzü aşağı doğru bakıyordu. Ama içinde, bir saatte olduğu gibi, bir sürü çark gördüm.
S. Peki şu kitaplar? Neredeydi onlar?
Y. Sandık kapının yanındaydı, efendim, kapağı tamamen açıktı. Gölgedeydi ama içeri girerken şöyle kaçamak bir göz attım.
S. Peki içinde kitaplar gördünüz mü?
Y. Evet, efendim. İçinin altınla dolu olduğunu ve bunun için öldürüldüklerini söylüyorlar şimdi.
S. Ama bunun doğru olmadığını biliyorsunuz, öyle değil mi?
Y. Evet, efendim. Ancak bana inanmazlar.
S. Önemli değil. Ben sana inanıyorum, Dorcas. Şimdi hizmetçi kız Louise'e gelelim. Aranızda neler konuştunuz bilmek isterdim.
Y. Onu odasına götürdüğümde biraz konuştuk, efendim. Hepsi bu.
S. Peki neden söz ettiniz?
Y. Kaç fersah yol katettiklerinden. Nereye gittiklerinden. Bu gibi şeylerden.
S. Peki kendisinden hiç söz etmedi mi?
Y. Etti, efendim çünkü ben sorular sordum. Kendisini, beyefendilerin ailesinden, Bideford'da yaşayan bir hanımın yanına hizmetçi olarak yerleştireceklerini söyledi. Londra'daki eski hanımının yurtdışına gitmiş olduğundan, kendisini yanında götürmek istemediğinden söz etti. Sonra bana Bideford'u bilip bilmediğimi sordu, ben de orada babamla bir sefer bulunduğumu söyledim, ki tamamen gerçekti bu. Bideford oldukça büyük bir kent ve güzel bir pazarı var.
S. Eski hanımının adını söyledi mi?
Y. Bir isim söyledi, efendim ama şimdi hatırlayamıyorum.
S. Bir İngiliz ismi mi?
Y. Evet, efendim.
S. Unvanı olan bir hanımefendi mi?
Y. Hayır, efendim, öyle herkes gibi bir hanım. Unuttum.
S. Bu Louise'e nereden geldiğini, nerede doğduğunu sormadınız mı?
Y. Bristollüymüş, efendim. Ama uzun süredir Londra'daymış, bütün yetişkin hayatı boyunca hizmetçilik yapmış çünkü ana ve babası ölmüş. Dikiş dikmeyi ve saç taramayı biliyormuş; bunlar sayesinde iyi ücretler almış Londra'da.

S. Sizin hakkınızda hiçbir şey sormadı mı peki?
Y. Sordu, efendim. Hanımımı sevip sevmediğimi ve işimde mutlu olup olmadığımı sordu.
S. Başka?
Y. Uzun konuşmadık, efendim. Beni çağırdılar. Çok meşgul olduğumuzu bildiğini, bunun için de bize yük olmak istemediğini söyledi. Ayrıca çok yorgun olduğunu, akşam yemeğini tek başına yiyeceğini, bunu kendime sorun etmememi çünkü Dick dedikleri adamın akşam yemeğini yukarı çıkaracağını söyledi.
S. İki beyefendi hakkında hiçbir şey söylemedi mi?
Y. Onları sadece on gün önce ilk defa gördüğünü ama eski hanımının yaşlı beyefendi hakkında iyi şeyler söylediğini.
S. İki erkek hizmetkâr hakkında neler söyledi?
Y. Farthing hakkında hiçbir şey söylemedi, efendim. Ötekine, Dick'e gelince, onun sağır ve dilsiz olduğunu, kendisinden zarar gelmeyeceğini ve görünüşünden ve tavırlarından hiç korkmamamız gerektiğini söyledi.
S. Şimdi senden hafızanı yoklamanı rica ediyorum, yavrum. Genç kadın, çevresini inandırmak istediği gibi, gerçekten de bir hanımefendinin hizmetçisine mi benziyordu yoksa gizli bir amaçla öyleymiş gibi mi yapıyordu?
Y. Üstünde Londralı bir kadının hali tavrı vardı, efendim. Konuşmasını biliyordu, çok hoştu ve bir erkeğin uğruna can vereceği gözleri vardı.
S. O zaman bir hizmetçiden çok bir hanımefendiye benziyordu, öyle mi? Kendi şartlarına göre çok iyi görünüyordu?
Y. Bilemiyorum, efendim. Ancak sözcükleri biraz Bristol'lülerin telaffuz ettiği gibi ediyordu.
S. Bir hanımefendinin havası ve edası olmaksızın mı, demek istiyorsunuz?
Y. Evet, efendim. Sonra, dediği gibi de akşam yemeğinden hemen sonra yatmadı. Çünkü bir saat kadar sonra kendi odama yatmaya giderken, genç beyefendinin odasının önünden geçmiştim, kız beyefendinin odasındaydı.
S. Sesini işittiniz mi?
Y. Evet, efendim.
S. Durup dinlediniz mi?
Y. Evet, efendim. Affınıza sığınıyorum bu hareketim için. Ancak çok kısa bir an yalnızca çünkü onun uyumuş olduğuna inandığımdan hayretler içinde kaldım.

S. Neler denildiğini işitebildiniz mi?
Y. Kapı çok kalındı ve alçak sesle konuşuyorlardı, efendim.
S. En çok kim konuşuyordu?
Y. Beyefendi, efendim.
S. Sizce nelerdi konuşulan şeyler?
Y. Beyefendi ona hanımının isteklerini yerine getirebilmesi için talimat veriyordu, efendim.
S. Bunları mı duydunuz? Olup bitenleri söylemen gerek bana.
Y. Namusum üzerine yemin ederim, efendim. Duymak için elimden geleni yapıyordum ama bir türlü duyamıyordum.
S. Peki beyefendi talimatını niye böyle geç bir vakitte veriyordu?
Y. Hiç bilemiyorum, efendim.
S. Size bir daha soruyorum: Bu bir hanımefendinin hizmetçisi olamaz diye düşünmediniz mi hiç?
Y. Bu kadar uzun süre konuşmalarının garip olduğunu düşündüm, efendim.
S. Bu kadar uzun olduğunu nereden biliyorsunuz yalnızca çok kısa bir an kaldığınızı söylemediniz mi orada?
Y. Öyle söyledim, efendim. Ama kızın odası benim ve Betty'nin birlikte kaldığımız odanın hemen yanındaydı. Yatışımızdan en az yarım saat kadar sonra, onun usul adımlarla odasına süzüldüğünü ve kapısının sürgüsünü çektiğini işittik.
S. Peki, kızın gördüğü hizmetin Bideford'daki yeni hanımından çok genç beyefendinin zevkleriyle ilgili olabileceğini hiç aklınızdan geçirmediniz mi?
Y. Böyle bir şey söylemeye cesaretim yok, efendim.
S. Hadi, hadi, Dorcas, on yedi yaşındasın, hayat dolusun ve hoşsun. Bahse girerim ki şimdiye kadar en azından on âşığın olmuştur.
Y. Evet, efendim. Bir âşığım var. Evleneceğiz.
S. O zaman yüzünün kızarmasını engelle de bana şunu söyle. Ertesi sabah aralarındaki ilişkinin şehevi bir ilişki olduğunu gösteren hiçbir işaret görmedin mi?
Y. Şehevi ne demek bilmiyorum, efendim.
S. Yatak çarşafları arasında olup biten demek istiyorum.
Y. Hayır, efendim. Çünkü yatak bozulmamıştı.
S. Bozulmamış mıydı? –Emin misiniz bundan?–
Y. Evet, efendim. Üzerine birileri uzanmıştı ama çarşaflar açılmış değildi.
S. Peki sizin odanızın bitişiğindeki genç kadının odasına başka birinin girdiğini de işitmediniz mi?

Y. Hayır, efendim.
S. Peki geceleyin gittiğini falan?
Y. Hayır, efendim.
S. Oradan gelen bir ses?
Y. Hayır, efendim. Ben derin uyurum, Betty de öyle.
S. Genç kadın bir sokak yosmasına, bir fahişeye benziyor muydu?
Y. Hayır, efendim.
S. Peki bu arada sizin gibi hoş görünüşü olan birine laf arasında Londra'da çok daha iyi ve bahşişi daha bol bir yer bulabileceğini falan da söylemedi mi?
Y. Hayır, efendim.
S. Ya da belki kendi talihsizliklerinin, karşılıksız aşklarının hikâyesini falan?
Y. Böyle bir şey de anlatmadı, efendim.
S. Talihinden mutlu muydu yoksa üzgün mü?
Y. Bilemiyorum, efendim. Yabancıların arasında bu kadar uzak yerlere gelmek yerine olduğu yerde kalsa daha iyi ederdi gibime geliyor benim.
S. Böyle mi söyledi kendisi?
Y. Halinden tavrından böyle gözüküyordu, efendim.
S. Hiç gülümsemiyor muydu?
Y. Bir ya da iki kez gülümsedi, efendim. Öteki zamanlarda başka türlüydü.
S. Nasıl başka türlü? Daha oynak ve neşeli mi demek istiyorsunuz?
Y. Hayır, efendim. Nasıl diyeceğimi bilemiyorum.
S. Hadi, kızım, seni yiyecek değilim.
Y. Gittiklerinde, yastığının üzerinde çiçekli bir başörtüsü buldum, sanki oraya ben bulayım diye konulmuş gibiydi.
S. Nerede bu başörtüsü şimdi?
Y. Annem onu yaktırdı, efendim. Cinayetler ve asılı bulunan menekşeli adam ortaya çıktığında. Uğursuzluk getireceğini söyledi.
S. Pahalı bir kumaştan mı yapılmıştı?
Y. Evet, efendim. Hint pamuğundandı. Çiçekler ve küçük kuş desenleriyle çok güzel işlenmişti.
S. Bir hizmetçinin kendisine alamayacağı türden bir şey miydi?
Y. Geçen panayırda Tiverton'lu işportacının gösterdiğine benzer bir şeydi; adam bunların Londra'da yapıldığını ve üç şilinin altına dünyada inmeyeceğini söylüyordu: Hint pamuklusundan olanlar kadar iyiydi onlar da; sonra takmak da kralın kanunlarına karşı değildi.

S. Peki ertesi sabah genç kadına beyefendinin odasında bu kadar zaman ne yaptığını sormadınız mı?
Y. Hayır, efendim çünkü yalnızca birbirimize hoşça kal demek için konuştuk. Bir Mayıs'tı ve yapacak çok iş vardı.
S. Farthing'in sana sarkıntılık ettiği söylendi bana, Dorcas.
Y. Etmeye çalıştı ama ağzının payını verdim.
S. Başkaları yanınızda yokken mi sarkıntılık etmeye çalıştı?
Y. Kilere gitmem gerektiğinde arkamdan beni takip etti, efendim. Beni öpmeye çalıştı. Ama kabul etmediğimi görünce, daha sonra, ahırların üstündeki uyuduğu yere gelirsem iyi edeceğimi, bunun karşılığında bir şilin alacağımı söyledi bana.
S. Ve siz de konuştuklarına hiç kulak asmadınız?
Y. Evet, efendim. Çok içmişti. Sonra gülünç görünüşlü bu adamdan hiç hoşlanmıyordum, onun bir yalancı olduğunu biliyordum.
S. Nasıl biliyordunuz?
Y. Akşam yemeğinde, Dick dedikleri adam hakkında çok kötü şeyler söyledi. Onun yarı hayvan olduğunu ve fırsat çıkarsa başımıza felaketler getireceğini iddia ediyordu. Oysaki aslında kendisi o kadar, hatta daha da kötü biriydi. Bana vermek istediği bir şilini reddettiğimde, bu sefer beni korumak için yatağıma gelmek istediğini söyledi ama tabii ona hiç inanmadım.
S. Ve geceleyin gelmedi, değil mi?
Y. Hayır, efendim. Ama keşke gelseydi de bizim Betty onun kafasını değneğiyle şöyle bir kırsaydı.
S. Peki size, gün doğmadan önce, erkenden yola çıkacağını falan söyledi mi?
Y. Hayır, efendim. Bundan tek söz etmedi.
S. Görüyorum ki dürüst bir kızsın sen, Dorcas. Kilisedeki ayinlere de gidiyor musun düzenli?
Y. Evet, efendim.
S. Her zaman git. Ve işte sana, dürüstlüğünün kaybettirdiği bir şilin.

Iurat die et anno
*supradicto coram**
Henry Ayscough

* Lat.: Yukarıda belirtilen gün ve yılda huzurumda ant içer. (ç.n.)

Hiſtorical Chronicle, 1736.

JUNE.

THE Beginning of this Year ſome Noblemen and Gentlemen, to the Number of 102, formed a Society for the ENCOURAGEMENT OF LEARNING. The Depoſit on Entrance is 10 Guineas, & Yearly Subſcription is 2 Guineas. The Duke of *Richmond* is Preſident; and *Brian Fairfax*, Eſq; Vice-Preſident; Sir *Hugh Smithſon* and Sir *Thomas Robinſon*, Bts, the Truſtees for this Year; and the Committee of Managers are,

Earl of *Hartford*,	*Charles Frederic*,
Earl of *Abercorn*,	*James Weſt*,
Earl of *Oxford*,	*Major Edwards*,
Earl *Stanhope*,	*Benjamin Martyn*.
Lord *Percival*,	*George Lewis Scott*,
Sir *Brownlow Sherard*, Bart.	*Paul Whitehead*, Esqrs;
The Hon. *Wm Talbot*,	Mr *John Ward*, Proteſtor at *Gr. Coll.*
Dr *Richard Mead*,	*James Thompſon*, Eſq;
Dr *Alexander Stuart*,	*Samuel Struit*, Eſq;
Dr *Robert Barber*,	*Dan. Mechercher*, Eſq;
Dr *Addiſon Hutton*,	*George Sale*, Eſq;
The Rev. Mr *Thomas Birch*,	The Rev. Mr *George Watts*.

By their *Statutes*, which are dated *May* 27, 1736, their General Meetings are to be the firſt *Thurſdays* in *Auguſt*, *November*, *February*, and *May*. The Committee meet every Week, and ſuch Works as they ſhall direct, are to be printed at the Expence, or by the Aſſiſtance of the Society; who are to ſettle the Price of Books ſo printed; but the Authors are to make over their Properties in the ſame, and their Intereſt in the whole Impreſſions to the Treaſurer, in Truſt for the Society; or give ſuch farther Security for reimburſing the Charges of Printing and Publiſhing, as ſhall be judged proper by the Committee; on Repayment of which Charges the Security to be delivered up; 8 of the 24 Managers are to be changed every Year, and not re-elected till after 3 Years. All future Members are to be propoſed at a Meeting of the Committee of Managers, remain propoſed 8 Days, and not to be admitted but by a Majority of two thirds of the Committee then preſent, on a Ballot. No Member of the Society (as ſuch) to receive any Profit or Advantage from the ſame. The Managers are not to expend above 200 l. on any Work without Conſent of a General Meeting. The Treaſurer to pay no Sum but by Order of 5 of the Managers; and if the Sum be above 10 l. he is to draw on the Truſtees for it, and they on the *Bank*. The Accounts to be audited every 8 Months. The preſent Auditors are the Hon. *John Talbot*, *Henry Talbot*, *Henry Kynaſton*, *Edw. Stephenſon*, and *Wm Newland*, Eſqrs;

A **Tueſday**, June 1.

One *Anne Boynton* of *Old Heuſtrigg* in *Somerſetſh.* was delivered of 3 Daughters and one Son; one of the Daughters died, the reſt like to live. The Woman has been married but 4 Years, and lain in 3 Times, at firſt ſhe had a Female Children, at the ſecond 2 Male, the third 4 as above.

B **Thurſday**, 3.

The Sum of 600,000*l.* to be rais'd by Annuities of 3 *per Cent.* payable out of the Sinking Fund, was ſubſcribed at the Auditor's Office in the Exchequer, by ſeveral Perſons, to be paid the 10th of *July*.

Saturday, 5.

14 new Serjeants, viz. *Tho Parker*, *Tho. Huſſey*, *Abr Gapper*, *Robt Price*, *Michael Foſter*, *Thos. Burnet*, *Wm Wynne*, *Jos Agar*, *Rich Draper*, *Robt Johnſon Kettleby*, *Wm Hayward*, *Sam. Prime*, *Tho Barnardiſton*, *Edw Bootle*, Eſqrs; C were call'd to the Bar of the Common Pleas *Weſtminſter* with the uſual Formality. The Motto to the Rings diſtributed on the Occaſion was *Nunquam Libertas gratior*. This Call gave Birth to the following Lines; D

Dame Law, to maintain a more flouriſhing ſtate,
Having happily compaſt the *Mortmain* of late;
As erſt ſhe call'd over her Word-ſelling Crew,
Cries, 'The Harveſt is great, but the Lab'rers
' are few:
Then Courage, my Sons! here is Work for you all'
And fourteen new Serjeants ſtept out at the *Call*. E

Monday, 7.

The Grand Jury for the County of *Middleſex* found a Bill of Indictment againſt *James Bayley* and *Tho. Reynolds*, on the *Black Act*, for going arm'd and diſguiſ'd, and cutting down *Ledbury* Turnpike. See p. 229, E.

F The Demurrer to a Bill filed by a Society of Weavers in *Spittle-fields*, againſt Mr *Sutton*, Landlord of the Houſe where their Club was kept, for a Sum of 30 l. lent him out of the Box, was argued before the Barons of the Exchequer, when the Court were of Opinion, that they were not a legal Society, and therefore could neither ſue nor be ſued.

Tuesday, 8.

A remarkable Cause was try'd before Ld *Hardwicke*, between 2 Merchants, on a *Scire Facias* upon a Recognizance of 3201. to profecute a Writ of Error in Case the Judgment should be affirm'd, wherein the Defendant was bound for a Person who since absconded. The Defendant pleaded, that the Tranſaction was 11 Months before the Commiſſion of Bankruptcy was awarded, that he had obtain'd his Certificate, and was diſcharg'd from all Debts, &c. by Act of Parliament. But the Council inſiſting, that this was a Debt of ſuch a Nature, that the Plaintiff could not have Relief under the Commiſſion, and that the Cauſe of Action aroſe by Contingency, ſince the iſſuing out of ſuch Commiſſion, the Jury brought in a Verdict for the Plaintiff.

Wednesday, 9.

Was held a Court of Common-Council at *Guild-Hall*, when the Affair about building a Manſion Houſe for the Ld Mayor, and that for the better lighting the City came under Conſideration, and were refer'd back to the proper Committees.—Mr *Ewins* mov'd for an Enquiry into the Great Delay of Cauſes in the Law Courts of the City, how they have been occaſion'd, and how they may be prevented for the future; which was carried *Nemine contradicente*, and a Committee was choſen accordingly.—Order'd, That the Recorder be deſir'd to be preſent at the next Common-Council, and give his Reaſons why he did not attend the Ld Mayor and Common-Council, when they waited on his Majeſty with their Addreſs on the P. of *Wales*'s Marriage.

Thursday, 10.

Came on a Trial before Ld Chief Juſtice Hardwicke, on an Action brought by Mrs Elizabeth Barker againſt Sir Woolſton Dixie, Bart for 5000 l. for falſe Impriſonment, and a charge of Robbery, for which ſhe was tried at the Old Bailey, and acquitted; after a Hearing of about ſeven Hours, the Jury, which was a Special one, brought a Verdict of *Five Shillings* for the Plaintiff; upon which his Lordſhip ſent them out again, but in about half an Hour they returned without altering their Verdict. (See Vol. V. p. 735 D)

Saturday, 12.

The Seſſions ended at the *Old Bailey*, when 25 Priſoners were try'd, of which 38 caſt for Tranſportation, 11 burnt in the Hand, and *George Watſon* condemned for the Murder of a Watchman, and 35 acquitted.

Monday, 14.

Daniel Malden broke (a ſecond time) out of *Newgate*, by ſawing his Chains near the Staple, by which they were fix'd to the Floor of the Condemn'd Hold, and getting thro' the Brick-work dropt into the Common Sewer; ſeveral Perſons were employ'd to ſearch after him, but to no Purpoſe, tho' the Chains about him weigh'd near 100 Pounds: They found the Bodies of two Perſons, who trying to eſcape had been ſmother'd. (*See* p. 230, A.)

Thursday, 17.

Capt. *Porteous*, of the City-Guard, *Edinburgh*, received a Copy of his Indictment in which he is charged with the Murder of 6 Perſons and wounding 11; *ſee* Apr. p. 230 B

Friday, 18.

Her Majeſty iſſued out her Royal Proclamation, prohibiting any of his Majeſty's Subjects from furniſhing Aſſiſtance to the Inhabitants of *Corſica*, and at the Requeſt of the Senate of *Genoa*, gave Orders for ſeizing the Captain of the Ship which carried over *Baron Neuhoff*, and for calling to account the *Engliſh* Conſul at *Tunis*, for permitting a *Britiſh* Veſſel to be employed on ſuch an Occaſion.

Mr *Wm Rus*, Citizen and Saltet, and Mr *Benj Rawlins*, Citizen and Apothecary, were elected Sheriffs of the City of *London* and County of *Middleſex*; the following Gentlemen having paid the uſual Sums of Money as Fines, to be excuſed ſerving that Office, *viz*, Mr *Laurence Viſcount*, Ironmonger, Mr *Sam. Swinſen*, Fiſhmonger, Mr *Joſ Barrett*, Weaver, Mr *Robt Bergeſon*, Glaſs-ſeller, Mr *Tho. Dugglas*, Woolman, and Mr *Joſ. Shaw*, Draper.

Monday, 21.

The Court of King's Bench granted an Information againſt a Clergyman of Northamptonſhire, for hiring a Man to ſet Fire to the Earl of Northampton's Houſe.

Tuesday, 29.

Mr David Boyce, who had been confined in the Fleet-Priſon ſeveral Years, at his Majeſty's Suit for ſome thouſand pounds, for Smuggling, was had before the Barons of the Exchequer, and diſcharged, he having by Council previouſly moved the Court, in purſuance of the late Act, which makes it Death to thoſe who take the Benefit of it, and are afterwards found guilty of Smuggling, or of receiving or concealing run Goods.

Wednesday, 30.

A Receipt for a New Dram *and a New* Punch, *far more wholeſome and pleaſant than any with diſtill'd Liquors.*

SQueeze 4 *Sevil* Oranges (or 2 Oranges and 2 Lemons as you like beſt) into a Quart of fair Water, ſweeten it with fine Sugar to your Liking, and then put to it a Pint of *Sack*, to be drank as *Punch*, or bottled and us'd as a Dram. And a moſt delicate, fine, pleaſant and wholeſome Liquor it is.—The Reaſon why *Sack* is *beſt* for this *new Punch* and *Dram*, is, becauſe of *all* Wines, none contains more *Spirit* than *Sack*; more Ounces of a high exalted Spirit being by Chymiſtry drawn from only a ſmall Quantity of *Sack*, than from any other *Wine*, and this it is makes *Sack* or *Canary Wine*, the only *next* (undiſtill'd) Liquor that can ſupply *Spirituous Liquors* in *Punch*.

This New *Punch* is not only vaſtly pleaſant, but is far more *wholeſome* than *Punch* made of any diſtill'd inflaming Liquors, which by their *Heat* parch and ſhrivel up the Coats of the

Mr. Sampson Beckford'un Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Otuz Bir Temmuz günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ADIM Sampson Beckford. Oxon, Wadham College'ın kâtibi ve iki yıldır da bu bucağın papazıyım. Yirmi yedi yaşındayım. Evli değilim.

S. Yardımınızdan dolayı teşekkür ederim, beyefendi. Çok az vaktinizi alacağım.
Y. Bütün vaktim sizindir, hizmetinizdeyim, efendim.
S. Size müteşekkirim, Mr. Beckford. Anladığım kadarıyla nisan ayının son gününden önce ne Mr. Brown'la, ne de Mr. Bartholomew'la hiç karşılaşmadınız, öyle değil mi?
Y. Gerçekten de hiç karşılaşmadım, efendim.
S. Ve onların buraya gelişlerini önceden bildiren, ne bileyim, bir mektup falan da almadınız, değil mi?

Y. Hayır, efendim, böyle bir şey de olmadı. Onları ziyaretim nezaket gereğiydi yalnızca. Rastlantı eseri hana girişlerini gördüm. Eğitimli kişiler olduklarını sezdim hemen. Bizim bu mutsuz kasabamızda, *Rarissimae aves*,* Mr. Ayscough.
S. Söylediklerinizi yürekten paylaşıyorum, beyefendi.
Y. Yalnızca gördüklerine bakarak sanabilecekleri gibi, Rusya'nın kuş uçmaz kervan geçmez bir köşesine gelmemiş olduklarını, çevremde kültürlü ve rafine insanlar pek görülmüyor olsa da, nezaket kurallarından hepten yoksun kişiler olmadığımızı göstermekti niyetim onlara.
S. Genç beyefendiyle hiçbir araya gelmediniz mi?
Y. Gelmedim, efendim. Dayısı Mr. Brown bana onun çok yorgun olduğunu bildirdi ve gelemeyeceği için özürlerini iletti.
S. Peki bu dayı size yolculuğun amacının Bideford'da yaşayan kız kardeşini ziyaret etmek olduğunu da söyledi mi?
Y. Üstü örtülü birtakım laflar etti ama ben onun yeğeninin düşüncesiz davrandığını ve bazı miras beklentilerini ihmal ettiğini çünkü hanımefendinin kendi çocuğu yoktu söylemek istediğini anladım.
S. Yeğeninin bu düşüncesizliğinin tam olarak ne olduğunu belirtti mi?
Y. Belirttiğini söyleyemem, efendim. Böylesi bir ihmalin her zaman düşüncesizce bir şey olduğunu söylemek istedim. Gene üstü kapalı sözlerle yeğeninin zevku sefaya fazlasıyla düşkün yaşantısından, parasını har vurup harman savurduğundan bahsetti. Aynen böyle bir cümle kullandığını çok iyi hatırlıyorum.
S. Yani yeğeni gelirinden çok para harcıyormuş.
Y. Öyle, efendim.
S. Kınıyor muydu yeğenini?
Y. Nasıl söyleyeyim ki, efendim. Görebildiğim kadarıyla, ağırbaşlı, çalışkan, Hıristiyan dinine yaraşır bir yaşam sürmüş olan ve bir yakının kusurunu kabullenme mecburiyetiyle yüz yüze kalan bir dayı ve vasiydi Mr. Brown. Gerçi Londra'daki yaşantıyı ve bu yaşantının kışkırtıcı yanlarını kınadığı da dikkatimi çekti. Özellikle de tiyatrolardaki ve edebiyatçıların gittikleri kulüplerdeki ahlaki gevşekliğin aleyhinde konuştuğunu, onların hepsini kapattırmayı çok arzuladığını söylediğini hatırlıyorum.
S. Kendinden söz etti mi?

* Lat.: Ender görülen bir şey. (ç.n.)

Y. Londralı bir tüccar olduğunu söyledi. Sanırım yeterince varlıklıydı çünkü konuşma sırasında gemilerinden birinin sözü geçti. Bir başka sefer de, Londra belediye meclisi üyesi bir arkadaşından söz etti.
S. Ama hiçbirinin adını vermedi?
Y. Aklımda hiç kalmadı, efendim.
S. Kendisinin de belediye meclisi üyesi olduğunu söyledi mi?
Y. Hayır, efendim.
S. Peki size şu nokta garip görünmedi mi? Londralı bir tüccarın –onları çok iyi tanırım, aralarında kapalı bir kast oluştururlar– evet Londralı bir tüccarın, bu kadar kısa bir tanışıklıktan sonra size mahrem bir aile meselesinden söz etmesini garip bulmadınız mı?
Y. Hiç ayrıntıya girmedi, efendim. Papaz cübbeme bir iltifat olarak yorumladım bunu. Bir beyefendi olarak burada bulunuşlarının gerekçesini açıklaması gereği duyuyor gibiydi.
S. Ama bu, doğuştan gelen değil de daha çok servet yoluyla edinilmiş bir beyefendilikti, öyle değil mi?
Y. Tamamen öyle, efendim. Benim de izlenimim bu oldu. Dayı saygıdeğer bir adamdı ama gerçek bir rafineliğe sahip değildi. Çok nazikçe buradaki görevim üzerine birkaç soru sordu bana. Ama alçakgönüllü bir tavırla, böyle bir yerin bana yeteneklerimi tümüyle geliştirme fırsatını pek vermediğini ima etmek için; şair Ovidius'un bir iki tanınmış dizesini söyleyecek olduğumda, sanırım biraz afalladı.
S. Klasik dillerden çok hesap işlerinden anlar biri hali mi vardı?
Y. Ben de öyle düşündüm.
S. Peki, şu anda ne düşünüyorsunuz, Mr. Beckford? Kız kardeşin, bu hanımefendinin arandığını ve bulunamadığını biliyor musunuz?
Y. Biliyorum ve tamamen hayretler içindeyim. Dürüst görünüşlü ve varlıklı bir adam, böylesine tehlikeli yalanlar uydurarak beni niye yanıltmak istesindi ki; söylemeye bile gerek yok çok kafa yordum bunun üzerinde. Yolculuğunun gerçek amacı besbelli ki yabancılara söylenebilecek bir şey değildi. Çok kötü bir amaç olmasından korkuyorum bunun.
S. Buradakilerden bazıları çeşitli vesilelerle talimat verenin ve aslında her şeyde söz sahibi olan kişinin, geçmişteki yaşantısından sözde pişmanlık duyan bu yeğen olduğunu belirttiler. Buna ne diyorsunuz?
Y. Ben de duydum bunu, efendim. Size öncelikle şunu söyleyeyim ki, bu hana girdikleri sırada onları penceremden ilk görüşümde, burada bulunuşlarının sebeplerini düşündüm ve –tabii bunun yalnızca bir

izlenim olduğunu itiraf ederim– halleri tavırları bende pek dayı yeğen oldukları kanısını uyandırmadı.

S. Peki neydiler o zaman?

Y. Buna bir yanıt veremeyeceğim, efendim. O an ne olduklarına karar veremedim. Daha çok sizin saygıdeğer mesleğinize mensup, biri genç öteki daha yaşlı iki beyefendi olduklarını düşündüm; her ikisi de bir kanun meselesiyle uğraşıyor olabilirlerdi. Ya da belki de bir vasilik meselesiydi uğraştıkları. Ancak aralarında bir kan bağının bulunabileceği ihtimali aklımdan gerçekten de geçmedi. Bu yüzden onlara yaptığım ziyaret sırasında aralarında böyle bir kan bağı olduğunu öğrenince biraz şaşırdım.

S. Mr. Brown'ın konuşma tarzı nasıldı?

Y. Kelime oyunlarına, belagata kaçmayan, yalın ve ağırbaşlı bir konuşma tarzı vardı. Yeterince iyiydi.

S. Yasal olmayan ya da uygunsuz bir şeyin tezgâhlandığından hiç kuşku duymadınız mı?

Y. İtiraf ederim ki, hiç duymadım, efendim. Muhatabımın söylediklerini olduğu gibi kabullendim. Bulunduğum koşullarda inanmamamı gerektirecek hiçbir şey yoktu. Her şey olağandı.

S. Bu konuşmanız sırasında, daha çok onun işlerinden mi yoksa kendi işlerinizden mi söz ettiniz?

Y. Sorunuz çok yerinde, efendim. Ben de düşündüm bunun üzerinde. Sanırım, bu beyfendi beni kendimden söz etmeye, mizacımın, hatta nezaket kurallarının izin verdiğinden daha fazla sürükledi.

S. Meseleyi biraz dobralıkla koymama izin verirseniz Mr. Beckford, bu işte biraz oyuna getirildiniz sanırım.

Y. Mr. Brown benim umutlarımı ve hayal kırıklıklarımı, sonra da Tanrı'nın pek bilinmediği bu yörelerde dinimizin durumunu öğrenmek istedi. Ben, çok çocuklu bir ailenin en küçük ferdi olma talihsizliğini taşıyorum, Mr. Ayscough. Bu yörelerde, çok tehlikeli biçimlerde yayılmış olan din çatışmalarıyla yüz yüzeyiz, açıkçası bu zihnimi çok meşgul ediyor. Size şunu itiraf edeyim ki, eğer halimden anlar gözüken birisiyle konuşuyorsam, içimdeki en derin kaygılarımı dile dökmekten çekinmiyorum. Korkarım o akşam da öyle oldu.

S. Mr. Brown görüşlerinize yakınlık gösterdi mi? Onlar hakkında daha çok şey öğrenmek istedi mi?

Y. Evet, efendim. Hatta bu görüşleri daha kuvvetle savunan, daha fazla gerçek Hıristiyanın var olmasını dileyerek beni onurlandırdı. Gelecek pazar vereceğim bir vaazı dinlemeye kalamayacağından

ötürü de üzüntülerini dile getirdi. İnanın, hiçbir kendini beğenmişlik duygusuna kapılmadan söylüyorum ki, bu vaazımda ben, bizi aldığımız kilise vergisinden yoksun bırakmak isteyenlerin tehlikeli ve çarpık iddialarını bir bir çürütmekteyim. Vaazın bende olan bir kopyasına belki de şöyle bir göz atmak isterdiniz?

S. Benim için bir şeref olur bu, beyefendi.

Y. Eve döner dönmez, size uşağımla gönderirim.

S. Çok sevinirim, Mr. Beckford. Size teşekkür borçluyum. Ama şimdi, zihninize biraz kuşku tohumu ekmem gerekiyor. Siz Londra kentinde yaşayan herkesin, ilk adamından son adamına kadar Liberal olduğunu bilmiyor musunuz? Bunların çoğunun din konusundaki içten duygularınızı hiçbir zaman paylaşmayacağını, kendi haklarını meşru kılan ilkeler dışında, eski ilkelere saygı duymanın onların kitabında bulunmadığını bilmiyor musunuz? Aralarından çoğunun tek bir tanrıya taptıklarının ve bu tanrının da kendi kişisel kâr hırslarından başka bir şey olmadığının, bu *Mammont*'un* önünde hiçbir engel tanımadıklarının farkında değil misiniz? Söyleyin, bu tüccarın görüşlerinize bunca yakınlık göstermesini hiç garip bulmadınız mı?

Y. Beni aldattığını itiraf etmem gerekiyor, efendim. Ne yazık ki, aslında bu söylediklerinizi bilmiyor da değilim. Bu tür adamların, din ayrılıkçılığı ve nonkonformizm yandaşlarını kabul edilemez ölçülerde hoş gördüklerinin farkındayım. Ne var ki bu sefer, genel kuralın mutlu bir istisnası karşısında olduğumu sandım.

S. Diyorum ki acaba bu tüccar bir kanun adamı falan olamaz mı? Zira konuşmanızın akışını yönlendirmede belli bir ustalık gösterdiği anlaşılıyor. Sizden ricam, bu konuda bir kez daha düşünmeniz. Hafızanızı bir yoklayın, bu husus anılarınızla bağdaşıyor mu?

Y. Sizin haliniz tavrınız onda yoktu, efendim. Size duyduğum saygıyla bunu rahatlıkla söyleyebilirim.

S. Peki ama bilinmedik bir nedenle, her zamanki tavırlarını gizlediğini ya da buna mecbur kalmış olabileceğini ve size yalnızca gerçeğe yakın ama aslında taşımadığı bir çehre sunduğunu, bunun arkasındaki gerçek çehresini gizlediğini kabul edersek?

Y. Böyle bir varsayıma göre, mümkündür bu, efendim. Evet, yalnızca bir rol oynamış olması, mümkündür. Bundan fazlasını bilemem.

S. *Id est*,** sizin gibi kavrayışlı ve eğitimli bir beyefendiyi bile aldatması bu kadar kolay mıydı, efendim? Söyler misiniz, Mr. Brown bir şey-

* Hırs ve servet tanrısı. (ç.n.)

** Lat.: Yani. (ç.n.)

leri gizlemeye çalışan biri gibi alçak sesle mi yoksa doğal bir tarzda mı konuşuyordu diyordunuz?

Y. Daha önce de belirttiğim gibi, efendim, belli bir ağırbaşlılıkla ancak oldukça da açık bir biçimde konuşuyordu. Halka açık yerlerde onları ilgilendiren meseleler üzerinde görüşlerini açığa vurmaya alışık biri gibi.

S. Fiziksel görünüşü nasıldı Mr. Brown'ın, bir tasvir edebilir misiniz?

Y. Orta boylu, oldukça topluydu. Ama yaşına göre hoş bir teni vardı. Gerçi biraz solgundu, insanları tartmayı iyi bilen biri gibi nüfuz edici bakışlara sahipti. Kalın kaşlıydı.

S. Peki, şimdi de, yaşı konusunda bir tahmin yürütebilir misiniz?

Y. En az kırk beş vardı. Belki de biraz daha fazla.

S. Başka bir ayırıcı özelliği yok muydu?

Y. Burnunun bir yanında bir siğil dikkatimi çekti, efendim. İşte, burada.

S. Sağ burun deliğinin yanında, diyorsunuz. Peki yüzüğü falan yok muydu?

Y. Evlilik yüzüğü vardı.

S. Altın mıydı?

Y. Evet. İyi hatırladığıma göre, sıradan bir yüzüktü.

S. Peki giysileri?

Y. İyi kumaştan yapılmıştı ancak bana biraz yıpranmış gibi geldi, belki de yolculuklarda giydiği bir elbiseydi bu. Peruğu oldukça eski modaydı.

S. Peki diğer giysileri? Temiz miydi bunlar?

Y. Kesinlikle, efendim. Böylesi nitelikli bir kişiden beklenebileceği gibi.

S. Sizi mükemmel hafızanızdan ötürü kutlarım, Mr. Beckford. Peki, özellikle dikkatinizi çekmiş olan, kendine özgü başka bir yanı yok muydu?

Y. Enfiye kullanıyordu, efendim. Ve bana kalırsa, oldukça da sık. Bunu biraz yakışıksız buldum.

S. Peki, Mr. Beckford, cereyan eden olaylarla ilgili olarak, bizi aydınlatabilecek hiçbir şey işitmediniz mi? Herkesin bildiği şeylerin dışında demek istiyorum.

Y. Her yerde boş dedikodular işittim. Buranın kara cahil insanları dedikoduya çokça düşkünler.

S. Ama çevredeki öteki beyefendilerden ya da ailelerinden hiçbir şey işitmediniz, öyle mi?

Y. Bu yörede ne yazık ki, bilgisine başvurabileceğim bir tek Mr. Henry Devereux var. O da bu olaylar sırasında burada değildi.

S. Şimdi burada mı?
Y. On beş gün önce Bath'a geri döndü.
S. Ona bu meseleden söz ettiniz mi?
Y. Merakını gidermek için elimden geleni yaptım, efendim.
S. Peki, beklenebileceği kadar bilgisiz mi gözüküyordu?
Y. Tamamen, efendim.
S. Peki, kilisenizin öteki din adamları?
Y. Bunu söylemek benim için çok acı ama bir çölde yaşıyorum ben, efendim. Beni zorlayan koşulların olmadığı bir durumda, hiçbir rafine insan böylesi bir yörede yaşamayı severek kabullenmezdi. Şunu üzülerek söyleyeyim ki, yöremdeki öteki meslektaşım, hayır işlerinden çok tilki avlarıyla ilgilenen bir kişi. Kilise çanlarını, kutsal bir ayinden çok, iyi bir horoz dövüşü için çaldırmayı yeğler o. Öte yandan, Daccombe'da, hayatını bahçesine ve ekili topraklarına adayan, kilisesini ise kendi haline bırakan bir başka beyefendi var.
S. Mr. Devereux kilise vakfınızın başkanı mı?
Y. Hayır, efendim. Başkan, Exeter'li piskoposluk üyesi Bullock. Ödenekleri alan o. Aynı zamanda, üstüm sayılır.
S. Rahipler meclisinin mi?
Y. Evet, efendim. Buraya senede yalnızca bir kere, o da kilise vergisini almak için gelir. Yaşlıdır, neredeyse yetmişine merdiven dayamıştır.
S. Bu topraklar bir ailenin yönetiminde değil mi? Mr. Fane ile Albay Mitchell da bu ailenin üyeleri?
Y. Evet, efendim. Ancak geçen seçimden beri bizi ziyaret edip şereflendirmediler.
S. Yani, iki yıldan beri mi? Muhalefet görmeden mi seçildiler?
Y. Evet, muhalefet görmeden seçildiler, efendim.
S. Peki, söz konusu olaylarla ilgili olarak hiçbir soruşturma yapmadılar mı?
Y. Ne benimle, ne de bildiğim kadarıyla başka herhangi bir kimseyle görüştüler.
S. Pekâlâ. Bu konuda bu kadar soru yeter. Beylerin üç hizmetkârıyla hiçbir konuşmanız olmadı mı?
Y. Hayır, hiçbir iletişim kurmadım, efendim.
S. Bu yörelerde başka yolcuların da soyulduklarına ya da öldürüldüklerine dair bir bilginiz var mı? Gerek buraya geldiğinizden beri gerek gelişinizden önce.
Y. Bu yörede ya da çevresinde böyle bir şey olmadı. Beş yıl kadar önce, Minehead yakınlarında bir haydut çetesine dair birtakım hikâyeler

işitmiştim. Ancak duyduğum kadarıyla hepsi de yakalanıp asıldılar. Buralara kadar gelmemişlerdi.

S. Peki, anayolları tutan haydutlar falan yok muydu?

Y. Bu tür adamlar için buralarda çalınacak yeterince mal yok. Bideford'da ise, rıhtımlarda ortalığı kasıp kavuran bir hayli it kopuk ve yankesici var. Sonra gezgin İrlandalılar da onlardan daha iyi sayılmaz. Ama biz oturma izni olmayan böylelerine karşı çok sıkı davranıyoruz. Yöreden en kısa zamanda atıyoruz bunları.

S. Bir Mayıs'ta olup bitenler konusunda bir fikir edinebildiniz mi?

Y. Tanrısal ceza bu gizli aldatmacaya bir son verdi sadece.

S. Hepsinin öldürüldüğünü mü söylemek istiyorsunuz?

Y. İki hizmetkârın efendilerini öldürmek için işbirliği yaptıklarının, sonra da ele geçirdikleri ganimet ve hizmetçi kız konusunda kavga ettiklerinin söylendiğini işittim. Bu çatışmadan galip çıkan, kızı alıp birtakım dolambaçlı yollardan kaçıp gitmiş.

S. Peki ama bunu yapmak için Londra'dan niçin bu kadar uzaklaşmayı beklemiş olsunlar? Çatışmadan galip çıkan kişi, ilk iki cesedi bulunamayacak şekilde gizleyecek kadar kurnazsa, üçüncüsünü de aynı şekilde niye gizlemedi?

Y. Bunu bilemem, efendim. Suçundan duyduğu pişmanlığın yol açtığı acele içindeydi belki de.

S. Bu alçak adama sahip olmadığı şeyler mal ediyorsunuz, Mr. Beckford. Bu tip kişilerle çok sık ilişkilerim oldu, benim; bunlar ruhlarının ölümsüzlüğünü düşünmekten çok ölümlü vücutlarını kurtarmaya bakarlar. Cinayeti üzerinde böylesine uzun uzadıya düşünmüş olan bir adam... Hayır, pişmanlık duyacak biri olamaz bu, bayım. Bu kişi böyle hareket etmezdi.

Y. Deneyiminiz önünde eğilmem gerekiyor, efendim. Ben kendi adıma başka bir açıklama bulamıyorum.

S. Önemi yok, bayım. Sandığınızdan da fazla yardımınız dokundu bana. Konuşmamızın başlangıcında da size belirttiğim gibi, beni bu soruşturmayı yapmakla görevlendiren kişinin adını verme özgürlüğüne sahip değilim. Ancak son derece ağzı sıkı biri gibi davranacağınızın güveni içinde size şunu söyleyebilirim ki, beni ilgilendiren şey kendini Mr. Bartholomew olarak tanıtan kişinin yazgısı.

Y. Emin olun ki, güveninize son derece duyarlıyım, efendim. Bir nezaketsizlik etmiş olmuyorsam eğer, beyefendinin doğuştan soylu olup olmadığını sorabilir miyim size?

S. Bundan daha fazlasını söyleyemem, Mr. Beckford. Aldığım sıkı talimata göre hareket ediyorum ben. Görüştüğü kişilere bakılırsa, söz konusu kişi şu sıralarda Fransa ve İtalya'ya yolculuk ediyor olmalıymış. Londra'dan hareketinden önce söylediği buymuş.

Y. Yol arkadaşları konusunda bu kadar az şey bilmeniz beni doğrusu hayrete düşürüyor, efendim.

S. Çünkü tek bir istisna dışında, *videlicet** ölü bulunan şu adam, evet tek bir istisna dışında, ona buraya kadar eşlik etmiş olan kişiler, İtalya yolculuğu için anlaşma yapmış olduğu kişiler değildi. Bunları nereden bulduğunu bilmiyoruz. Her şeyde gizli davranıp kendi gerçek adını da sakladığına göre, ötekilerden gerçek adlarını gizlemelerini istemiş olabileceğini de düşünebiliriz. İşte bu noktada çetin sorularla kuşatılmış olduğumu görüyorsunuz. Görevimin hiç de kolay olmadığını düşündüğünüzü sanıyorum.

Y. Gerçekten de kolay değil, Mr. Ayscough.

S. Soruşturmamı başka yerde sürdürmek üzere yarın kentinizden ayrılıyorum. Ama şayet bu mesele hakkında daha fazla bilgi edinirseniz, öğrendiklerinizi bana derhal Lincoln's Inn'deki büroma iletmeniz büyük yarar sağlayacak. Hizmetlerinizin karşılıksız kalmayacağını gözeteceğimden emin olabilirsiniz, Mr. Beckford.

Y. Aldatılmış bir ana baba için, özellikle de soylu olarak doğmuş biriyse bu, yapamayacağım hiçbir şey yoktur, efendim.

S. Bu meselenin köküne kadar ineceğim, Mr. Beckford. Ben ağır çalışırım ama en küçük ayrıntıyı bile elekten geçirmekten geri kalmam. Din adamları olan sizler için sapkınlık neyse, kanun adamları olan bizler için sahtekârlık ve aldatmaca odur. Etrafımdaki bu belalarla çarpışmaktan kaçınmayacağım. Her şey açığa çıkana kadar da dinlenmek bilmeyeceğim.

Y. Bu sözlerinize, Amin diyelim, efendim. Tanrı her ikimizin de dualarına cevap vererek bizlere yardım etsin.

Iurat die tricesimo et unoa Jul.
*Anno supradicto coram me***
Henry Ayscough

---

* Lat.: Yani. (ç.n.)

** Lat.: 1 ve 13 Temmuz'da ant içer. Yukarıda söylenen yıl, benim huzurumda. (ç.n.)

Barnstaple, 4 Ağustos

Saygıdeğer Efendim,

Batıya yapmış olduğum yolculuğun, küçük şeyler açısından başarılı ama büyük meseleler açısından son derece başarısız geçmiş olduğunu Zatıaliniz'e bildirmek gibi sıkıntılı bir görev mecburiyetiyle yüz yüze kalmayı hiç istemezdim. *Non est inventus.** Ama mademki Zatıaliniz bulabileceğim hiçbir şeyin kendisinden gizli tutulmamasını buyuruyor, o zaman bu buyruğunuza itaat etmem gerek.

Zatıaliniz'in dikkatle inceleyebilmesi için mektubuma iliştirdiğim tanık ifadeleri, sizi Mr. Bartholomew'ın gerçek kimliği konusunda hiçbir yanılgı olamayacağı hükmüne götürecektir. Bu hüküm yalnızca

* Lat.: Yoktan hiçbir şey icat edilmez. (ç.n.)

bana çizilen portrenin sarahati üzerine temellenmemekte (ki bunu bile Zatıaliniz yeterli görebilir) ama aynı zamanda sağır-dilsiz bir uşağın özel durumuyla da doğrulanmakta ve bu da Mr. Bartholomew'ın görünüşü ve hal ve tavırları konusunda verilen bütün öteki ifadelerle uyuşmaktadır. Zatıaliniz'i, araştırıp bulduğum birkaç ek tanıklıkla rahatsız etmek istemedim çünkü bunlar büyük ölçüde burada söylenenlerin bir tekrarıydı. Sorgu yargıcı Dr. Pettigrew da, bütün bu ifadelerin bilgisi dahilinde olduğunu ve hepsini hatırladığını doğruladı. Ben onun ilk raporu kaleme almış olan kâtibi ile de konuştum; yaşlı ve rahatsız olan doktor yerine, bu işi o yapmıştı.

Zatıaliniz'den (ve kendisine müsaadenizle en kalpten iltifatlarımı sunmak istediğim muhterem zevcenizden) Thurlow'un acı akıbetini, çok daha büyük bir trajedinin bir çeşit *primafacie*'si* olarak görmemenizi istirham edeceğim. Bu hususta yayılan söylentiler cahil, korkak, olayları akıllarıyla tartmak yerine her şeyde şeytanın parmağını aramaya teşne (*omne ignotum pro magnifico est*)** kişilerin hayal ürünüdür. Onların varsayımları bir ceset gerektirir oysa bu vakada elimizde hiç ceset yok; keza, Zatıaliniz'in son derece ilgilendiği soylu kişinin cesedi ile yolculuğunda ona yol arkadaşlığı yapmış olan, öteki meçhul üç kişinin de cesetleri ortada yok.

Ben kendi adıma, yöreyi iyi bilen ve yüklü bir ödül tutarının da yüreklendirdiği, iki düzine kadar keskin gözlü adama, sandığın bulunduğu yerin tüm çevresini adamakıllı arattım. Tek bir çalılık, tek bir santim toprak parçası bu yeni araştırmadan kurtulamadı; Thurlow'un bulunduğu yer için de *idem*** söz konusu. Keza çevredeki her yer büyük bir özenle arandı tarandı. Ancak Zatıaliniz'e *auspicium melioris aevi**** şunu belirtmem gerekiyor ki, tüm bu araştırmalarımız verimsiz kaldı. Zatıaliniz şundan da emin olabilirler ki, bütün bu araştırmalarda, buyurduğunuz gizliliğe harfi harfine uyuldu. Gerek hasıl olduğunda, ben kendimi Jüpiter'in göndermiş olduğu Merkür gibi tanıttım, kendimden daha yüksek mevkide bulunan birinin görevlendirdiği kişi olarak; tabii bu mevkinin yüksekliği konusunda da hiç ama hiç ipucu vermedim. Yalnızca Dr. Pettigrew'a gerçeğe yakın bir şeyler söyledim, bunun sıradan bir kaybolma vakası olmadığından söz ettim; Dr. Pettigrew, en sıkı ilkelere göre hareket eden, güvenilebilecek, değerli bir beyefendidir.

---

* Lat.: İlk bakışta. (ç.n.)

** Lat.: Bilinmeyen her şey görkemlidir. (ç.n.)

*** Lat.: Aynı şey. (ç.n.)

**** Lat.: Daha iyi bir zamanın işareti olarak. (ç.n.)

Zatıaliniz bir keresinde bana, burnuma en iyi av köpeğinin burnu kadar güvendiğini söyleyerek bir şeref bahş ettiler; eğer bu kahinlik erdemime hâlâ bir inançları varsa, içimdeki bir ses bana ardında olduğum kişinin hâlâ yaşadığını, hâlâ soluk aldığını ve sonunda bulunacağını söylüyor. Gerçi onun bu yörede bulunma amacını ortaya çıkarmanın da çok güç olduğunu ve bu konuda hâlâ hiçbir fikir edinemediğimi çünkü en küçük bir ipucuna bile sahip olmadığımı da inkâr edemem. Şurası apaçık ki uydurulan bahane *ad captandum vulgum*'du,* yani bir çeşit göz boyamacaydı ancak yine de, Beyefendi'yi, Batı'nın bu kasvetli ve barbar topraklarına, beğenileri ve temayülleri hilafına neyin çekmiş olabileceğini bir türlü tasavvur edemiyorum. Ayak izlerinin en son görüldüğü yerler Zatıaliniz'in ülkesinin çorak ve çalılarla kaplı bazı vadilerinden pek farklı değildi; tek farkla ki bu yerlerin yükseklikleri daha azdı ve bu yöreler, birkaç mil kuzeydeki Exe Nehri'nin kaynağını aldığı Exmoor adlı o büyük ve hüzünlü çıplak tepe dışında, fundalıklardan çok (koyun sürülerinin geçtiği yerler haricinde) ormanlarla kaplıydı. Şu sıralar buradaki her şey son derece nahoş gözükmektedir çünkü bu son ay boyunca, insan hafızasından silinmeyecek kadar, devamlı yağmur yağmış ve binalara da, otlak ve ekinlere de çok zarar vermiştir. (Bu yörelerde şöyle hüzünlü bir espri yapılır, denir ki: Bunca değirmen hasar görmüş ne gam, zaten buğday yanığıyla küf, hasadı aralarında paylaşmak için söz birliği etmiş, değirmenlere de öğütecek tek tahıl kalmamış!)

Yörenin sıradan insanları bizim insanlarımıza göre daha ketum, dilleri de daha kapalı ve kabadır. Gramerden bihaberdir, cümledeki kelimelerin düzenini bozar, özneyle fiili birbirine doğru bağlamaz, f'leri v gibi telaffuz ederler. Kâtibim, Zatıaliniz'in anlamasını kolaylaştırmak için, bu hantal ve karışık konuşmalardaki kusurları ve gafları elinden geldiğince bertaraf etmeye çalıştı. Beyefendi'nin son olarak kaldığı bu sefil yerde, Mr. Beckford'un dışında, öğrenim görmüş bir kimse de bulunmamaktadır. Şuna hiç şüphem yok ki, eğer bütün piskoposlar Liberal olmasaydı, bu beyefendi de Sacheverell kadar itaati tam bir Muhafazakâr olurdu. Kendisine daha iyi hayat şartları vaat edilseydi, eminim yarın da bir Müslüman olup çıkardı.

Sanırım Zatıaliniz bu yerlerde keşfedilecek pek az şey kaldığı inancımı paylaşacaklardır. Hem Bideford'da hem Zatıaliniz'e hitap etme şerefine nail olduğum bu kentte yaptığım araştırmalar, Dr. Pettigrew'un araştırmalarından daha verimli olmadı. Ancak şimdi hataya düşme

* Lat.: Avamı ele geçirmek için. (ç.n.)

korkusu taşımadan şunu kesinlikle ileri sürebilirim ki, Beyefendi burada hiç kimsenin bilmediği bir amaçla bulunuyordu. Buradaki soruşturmalarıma başlamadan önce konuşmuş olduğum Beyefendi'nin hiçbir tanışı, sözde dayıyla, uşağının kimliği konusunda bana bilgi veremediler. Zatıaliniz'in hatırlayacağı gibi, Beyefendi'nin gizli ya da gayri meşru herhangi bir bağlılığı konusunda anlatılan, dolayısıyla bizi genç hizmetçi kadının varlığı konusunda aydınlatabilecek hiçbir kuşkulu hikâye de duymadım bu tanışlardan. Durum bu olsaydı ve kılık değiştirmiş bir hanımefendi söz konusu olsaydı bile, böylesi bir kadın kaçırma olayının yaratacağı skandal şimdi herkesin dilinde olurdu. Üstelik, bu tahmin, âşıkların niçin Dover'a ya da Fransa kıyılarına daha yakın bir yerlere değil de, bir gönül serüveni için hiç de münasip olmayan böyle yerlere kaçmış olmalarına bir açıklama getirmekten de çok uzak.

Aslı aranırsa Beyefendi'nin kafilesinde götürdüğü bu fazladan üç kişiye neden ihtiyaç duymuş olabileceği konusunda Zatıaliniz'e bir fikir verebilecek durumda değilim. Beyefendi'nin yalnızca uşağıyla yolculuk etmesinin gizli tuttuğu yolculuğuna daha münasip olacağı düşünülebilirdi. Ben şahsen, sözde bir dayıyla onun yumuşak başlı yeğeni rolünün oynandığı bu beş kişilik topluluğun, takip ihtimalini savuşturmak için çok daha elverişli olduğunu düşünüyorum. Zatıaliniz kullandığım ifadeyi bağışlarlarsa eğer, Devon'a yapılan bu yolculuğun, aslında "at izini it izine" karıştırmak için yapılmış olması mümkündür. Hem Bideford'un hem de Barnstaple'ın, Galler ve İrlanda'yla, hatta bazen Fransa'yla, Portekiz'le ve barış imzalandığından beri de Cadiz'le yoğun ticaret ilişkileri vardır. Ancak ben bazı araştırmalar yaptım ve mayıs ayının ilk iki haftası boyunca, hiçbir Fransız bandıralı geminin Fransa'ya yelken açmak üzere ne Bideford'dan, ne de Barnstaple'dan ayrılmadığını öğrendim (gerçi Newfoundland'a ve New England'a giden birkaç gemi olmuş çünkü mevsim buna elverişliydi). Ancak ben böylesi yakın bir yere ulaşabilmek için bunca dolambaçlı bir yol izlenmiş olmasını da ihtimal dışı buluyorum.

Zatıaliniz, Beyefendi ile Thurlow arasındaki bağlılığın gücünü benden daha iyi biliyorlar. Bu konu üzerinde çok kafa yordum, yani böylesine iyi yürekli bir efendinin bu kadar dehşet verici bir olaydan kendini sorumlu kılmasının ya da en azından, olay meydana geldikten sonra, suçlunun maskesini düşürmeye hiç çalışmamasının ihtimal dışılığı üzerinde düşündüm taşındım. Bunun izahını da ancak Beyefendi'nin kendini, Thurlow'u başından atmak ve yolculuğuna onsuz devam etmek mecburiyetinde gördüğünü varsayarak verebiliyorum. Ola ki

Thurlow tabiatından gelen kusurlardan ötürü efendisinin niyetini yanlış anladı ve Beyefendi ondan ayrıldıktan sonra da, umutsuzluğa kapılıp canına kıydı. Ancak böylesi tahminlerle Zatıaliniz'i daha fazla yormak istemiyorum.

Zatıaliniz, hizmetçi kızın verdiği ifadeye hiç kuşkusuz dikkat etmiş olacaklar. Şurası apaçık ki beyefendi yolculuğu sırasında yanında, yaptığı inceleme için birtakım kâğıtlar ve aletler taşımaktaydı. Düşünürsek, bir kız kaçırma olayıyla ya da bir gönül serüveniyle hiç de bağdaşmayan bir şey bu. Bunun üzerine ben çevrede matematik ya da astronomi *curiosi**lerinin yaşayıp yaşamadığını araştırmaya koyuldum ve Dr. Pettigrew'un yardımları sayesinde de, Barnstaple'da yaşamakta olan, Mr. Samuel Day adında, böyle merakları olan birini görmeye gittim. Mr. Samuel Day kira gelirleriyle geçinen bir beyefendiydi ve bir doğal bilimler meraklısıydı; bu merakından ötürü Royal Society ile ve daha birçok kişiden başka, Sir H. Sloane ile temasa geçmişti. Ancak Mr. Day sorularıma önem taşıyan cevaplar veremedi; yörenin titiz bir gözlemini gerektiren herhangi bir inceleme de bulamadı; zaten Londralı bir virtüözün karşılaşmayı arzu edebileceği bu tip herhangi bir kimsenin bulunabileceği en yakın yer Bristol'dü. Korkarım bu hususta da Zatıaliniz'in hizmetkârı *in tenebris*** kaldı. Beyefendi'nin yolculuğunun *primum mobile****'si bu olsa bile, böylesine masumane bir teşebbüsün niye bu şekilde yürütüldüğünü bir türlü tasavvur edemediğimi itiraf etmeliyim.

Bundan başka ben, yine Dr. Pettigrew'un tavsiyesi üzerine, buradaki ortaokulda hocalık eden ve âlim bir kişi olarak görülen Mr. Robert Luck adında, ağzı çok laf yapan biriyle görüştüm. Merhum Mr. Gay'e hocalık etmişti ve bundan aşırı bir gurur duyuyordu; ayrıca bu eski öğrencisinin yapıtlarındaki isyankâr unsurlara gözü körcesine kapalıydı. Bana, yirmi yıl kadar önce *Shepherd's Week* adıyla yayımlanmış olan, Mr. Gay'in kır şiirlerinin bir kopyasını vermeye cüret etti. Mr. Luck'a göre bu şiirlerde Devon'ın kuzey bölgelerinin son derece gerçeğe yakın bir manzarası resmediliyordu. Ayrıca bu kafiye düşkünü pedagog bana, kendi elinden çıkma ve kısa bir zaman önce Cave tarafından yayımlanmış şiirlerinin bir nüshasını vermeyi de kabul ettirdi. Dediklerine bakılırsa Cave'in yayınladığı gazetede çok dikkati çekmişti şiirleri. Zatıaliniz bu beş para etmez mısralara şöyle bir göz atma tenezzülünde bulunur diye, her iki kitabı da mektubuma iliştiriyorum. Araştırmamın kendisine gelince, bu

* Lat.: Meraklı. (ç.n.)
** Lat.: Karanlıkta. (ç.n.)
*** Lat.: Esas nedeni. (ç.n.)

sefer de şansım yaver gitmedi; başka her şeyde olduğu gibi bu konuda da ondan meseleyle ilgili tatmin edici bir cevap alamadım.

Yarın Taunton'a hareket ediyorum, kafamdaki bir şüpheye açıklık getirmek üzere oradan vakit geçirmeden Londra'ya gideceğim. Eminim ki, Zatıaliniz bu konu üzerinde daha fazla konuşmak istemeyişimi bağışlayacaklardır. Bu mektubumu bir an önce gönderebilmek için acele ettiğimi, onun Zatıaliniz'in ellerine çarçabuk geçebilmesi için gerçek bir kanatlı Merkür'ün var olmasını dilediğimi çünkü mektubumun ne büyük sabırsızlıkla beklendiğini bildiğimi söyleyebilirim. Ayrıca Zatıaliniz'e duyduğum büyük saygı da, bu kadar az temele dayanan umutları boş yere uyandırmaktan beni alıkoyuyor. Bu kuşkular doğrulanır doğrulanmaz, bunlardan sizi haberdar edeceğim. Sanırım, Zatıaliniz beni, *qua fata trahunt, sequamur** sözünü haklı çıkaracak kadar iyi tanıyor. Zatıaliniz'in geçmişteki lütuflarının sadık ve itaatkâr hizmetkârına kutsal bir görev olarak benimsettiği saygıyla.

Henry Ayscough

*Postscriptum***: Mr. Luck bana Londra'dan yeni gelen bazı haberler verdi. Edinburgh'da Kaptan Porteous aleyhinde son derece utanç verici bir jüri kararı çıkmış ve bir hafta kadar önce de Shoreditch'de ayaktakımı arasında bazı isyanlar olmuş. Bu haberlerin her ikisinin de Zatıaliniz'i tedirgin edeceğini biliyorum. H. A.

* Lat.: Kaderimizi takip edelim ya da yolumuzu değiştirelim.
** Lat.: Hamiş. (ç.n.)

Hiſtorical Chronicle, 1736.

JULY.

Thurſday, July 1.

THE Court of King's Bench after many learned Arguments by Sir *Woolſton Dixie*'s Council, refuſed to grant a new Tryal, which had been mov'd for by Mrs *Elizabeth Barker*. (See p. 354 F)

Saturday, 3.

One *Erſkin* a Quaker made a ſad ſolemn Progreſs thro' *Edinburg*, crying, *The great and terrible Day of the Lord is coming!*

Sunday, 4.

The *Godolphin*, Capt. *Steward*, arriv'd at *Spithead* from the *Eaſt-Indies*, and brought Advice that the Purſer and Surgeon of the ſaid Ship being walking near *Bengal*, a Tyger ſeiz'd and carry'd off the latter, Mr *Sedgwick*: And the *Anſelme* Capt. *Derby*, of 30 Guns and 90 Men, going from *Bombay* to *Tellicherry* in a Calm, was attack'd by a Number of Grabs, Row-Boats, and 800 Men belonging to *Angria* the *Indian* Pyrate; and after a deſperate Fight, wherein ſhe loſt 30 Hands and ſpent all her Powder, ſhe was boarded and carry'd off, having ſome Ladies and Gentlemen Paſſengers on Board, and a Quantity of Silver.

Monday, 5.

George Watſon a Smuggler was hang'd at *Tyburn*, (See p. 354. G.) and dyed without ſhewing any Concern.

From the beginning of the Month, we had ſuch continued Rain, the like not known in the Memory of Man; Inſomuch that all the low Meadows in the Kingdom were about this Time floated, and the Hay, Corn, and Graſs thereon carry'd away, or ſpoil'd. Some Bridges and Mills gave way, and the Damage done almoſt incredible. In the Pariſh of *Tingwich*, *Oxfordſhire*, a large Tract of Earth computed at about 6,000 Loads, with a Hedge and ſeveral large Trees thereon, was carry'd by the Violence of the Torrent a-croſs the Channel of the River, by which Means the Current was entirely ſtopp'd, and the Meadows floated for many Miles.

Tueſday, 13.

Came on before Ld *Hardwicke* at *Guild-Hall*, a Tryal on a Cale of Uſury and Extortion. The Plaintiff alledg'd, that in *Auguſt* 1733, he borrow'd 400 *l.* of the Defendant on Bond, for which he was obliged to pay 100 *l.* Intereſt till *July* 1735, which being prov'd, the Jury brought in a Verdict for the Plaintiff of 1200 *l.*

Wedneſday, 14.

A large Paper Parcel was diſcovered under the Seat of the Counſellors in the Court of Chancery, *Weſtminſter-hall*, then ſitting, which being kick'd down the Steps, it blew up, and put all preſent in the utmoſt Confuſion. A large Quantity of printed Bills was by the Exploſion ſcatter'd about the Hall, giving Notice, that this Day, being the laſt Day of the Term, the 5 following Acts (*impudently and treaſonably call'd Libels*) would be burnt in *Weſtminſter-hall*, at the *Royal-Exchange*, and on St *Margaret's-Hill*, *Southwark*, between the Hours of 12 and 2. The *Gin* Act was call'd, an *Act to prevent the Sale of diſtill'd Liquors*. The *Mortmain* Act (*the Act for taking away the little remains of Charity.*) The *Weſtminſter-Bridge* Act; (*the Act to prevent People paſſing over London-Bridge.*) The *Smugglers* Act; (*the Act to prevent innocent Gentlemen travelling armed.*) And the Act for *borrowing* 600,000 *l.* on the Sinking Fund, had the laſt Words chang'd into the *Sacred Fund*, and the Expreſſion *Foreign Prince* added.

The Ld Chancellor committed two Gentlewomen of conſiderable Fortune to the Fleet Priſon; they were brought by Habeas Corpus from Cheſter Gaol, where they had been confin'd 13 Months for Contempt, in not putting in an Anſwer to a Bill fil'd in the ſaid Court.

Came on at the King's-Bench, *Weſtminſter*, a Cauſe concerning a Baſtard Child, when the Power of Juſtices in relation to the Parents of Illegitimate Children was debated; and the Court was of Opinion, that no Juſtice of Peace had Power to commit any Perſon to Gaol in ſuch a Caſe, but only to oblige them to find Security for their Appearance at the next Quarter-Seſſions.

Thurſday, 15.

Her Majeſty in Council order'd the Parliament to be farther prorogu'd to the 14th of *October*.

At a Court of Common-Council at *Guild-Hall*, a Report of the Committee of City Lands was read, ſetting forth what Money had been expended in filling up Fleet Ditch, &c. alſo ſhewing what farther was neceſſary for erect-

ng the New intended Market, which in all amounted to 10,265*l.* 17*s.* 10*d.* half-penny. In this Market is to be a Recess, capable of containing 100 Country Carts, 218 Shops and Stalls, and a large Market House 252 Feet in Length, and 44 in Breadth.

Saturday, 17.

A Proclamation by the Queen and Council, was publish'd offering a Reward of 200*l.* to any Person who should discover the Author, Printer or Publisher, of the scandalous Libel dispers'd in *Westminster-Hall*, and charging all his Majesty's Judges, Justices, &c. to put the Laws in Execution, especially those good ones made last Session, which were so scandalously misrepresented and reflected on.

Tuesday, 20.

The Jury at *Edinburgh* found Capt *Porteous* guilty of Murder, whereupon the Lords sentenc'd him to be executed in the *Grass-Market* upon the 8th of *Sept.* next. (See p. 544. A. and p. 230. B, C.) The Verdict was as follows; *viz.* 'That the said *John Porteous*, 'fired a Gun among the People assembled at 'the Place of Execution and Time libelled; as 'also, that he gave Orders to the Soldiers un-'der his Command to fire, and upon his and 'their so firing, the Persons mentioned in the 'Indictment were killed and wounded. And 'find it proven, that He and his Guard were 'attacked and beat by several Stones of a con-'siderable Bigness, thrown among them by 'the Multitude, whereby several of the Soldi-'ers were bruised and wounded.'

Wednesday, 21.

Was held a General Court at the *South-Sea House*, when a half Years Dividend of one and a half was agreed to. The Sub-Governor reported, that by a Letter from Mr *Keene*, the Court of *Spain* was not yet come to a Resolution when the Galleons wou'd sail, and nothing could be fix'd with regard to the Schedule. Mr *Woodford* complain'd of the Hardships the Company suffer'd in Defiance of the *Assiento* and several Treaties; and mov'd the Court might be adjourn'd to Thursday fortnight, by which time they might hear again from Mr *Keene*, which was agreed to. Mr *Caswall* said it was evident that the Company had lost 10,000*l.* by the Non-acceptance of a Proposal made 3 Years ago to the Directors, for farming the Introduction of Negroes to *New Spain*, which with an additional Advantage offer'd wou'd bring in 6000*l. per Ann.* That as former Experiments had not answer'd, it seem'd the Opinion of the Proprietors, that a certain Profit to the Company was superior to any Calculation; He then instanc'd Mr *Read*'s Calculation concerning the Introduction of 200 Negroes annually to *La Vera Cruz*, on which the Company wou'd clear exclusive of the *Indulto* 11,000*l. per Ann.* whereas their Factor Mr *Hayes*, who had a fair Character, sold but 70.

where 54 Prisoners were tried, of whom 24 were cast for Transportation, 23 acquitted, and 7 Capitally convicted, *viz.* *Tho Mills*, for stealing a Horse value 12*l.* *Jn Machworth*, alias *Perry*, alias *Parliament Jack*, for House-breaking; *Thomas Richets*, for stealing a Silver hilted Sword; *Jn Kelsey*, for robbing the *Cirencester* Coach at *Hyde-Park Corner*; *Stephen Philips*, for Horse stealing; *Tho Morris*, and *Jn Pritchard*, for House breaking.

Monday, 26.

One *Reynolds*, a Turnpike Leveller, condemn'd with *Bayley* on the 10th (See p. 353.) (on the Act against going arm'd and disguised) was hang'd at *Tyburn*. He was cut down by the Executioner as usual, but as the Coffin was fast'ning he thrust back the Lid, upon which the Executioner would have tyed him up again, but the Mob prevented it, and carried him to a House where he vomited three Pints of Blood, but on giving him a Glass of Wine, he died. *Bayley* was repriev'd.

This and 2 or 3 following Nights, a great Mob rose in *Shoreditch* and *Spitalfields*, occasioned by some *Irish* Labourers and Weavers working at under Rates. They cry'd, *Down down with the Irishmen*, broke the Windows where they lodged, and almost demolish'd two publick Houses kept by *Irishmen*; one in *Brick-lane*, in Defence of which some Fire-Arms were discharg'd, which killed a young Man and wounded 7 or 8. The Justices, Constables, and Train'd Bands not being able to quell 'em, a Party of Horse and Foot Soldiers were call'd in, on which and the committing 6 or 7 to Prison, they became quiet.—A like Tumult happen'd a few Days before, at *Dartford* in *Kent*, on the same Occasion, which could not be appeased till the *Irish* Labourers were discharged, and some of the Rioters who had been apprehended, were released.

Saturday, 31.

In the *Daily Advertiser*, *July* 28, *Joshua Ward*, Esq; having the Queen's Leave, recites 7 extraordinary Cases of Persons which were cured by him, and examined before her Majesty *June* 7. Objections to which had been made, in the *Grub-Street Journal*, *June* 24. But the Attention of the Publick has been a little taken off from the Wonder-working Mr *Ward*, to a strolling Woman, now at *Epsom*, who calls her self *Crazy Sally*; and had perform'd Cures in Bone-setting to Admiration, and occasion'd so great a Resort, that the Town offer'd her 100 Guineas to continue there a Year.

A LIST *of* BIRTHS *July* 1736.

10. THE Lady of *George Venables Vernon*, Esq; Member for *Litchfield*, was DELIVERED of a Daughter.

26. The Countess of *Delorain*, Wife to *Wm Wyndham*, Esq;—of a Son.

29. The Lady of *Tho. Archer*, Esq; Mem-

KUMRU grisi bir elbise giymiş olan adam, elinde bastonuyla, Lincoln's Inn'in duvarları lambri kaplı bir odasının kapı eşiğinde ayakta durur. Kalın kaşları, burnunun bir yanında siğili ve biraz yapmacıklı gözüken heybetli bir duruşu vardır. Ceketinin içindeki hafif desenli yelek göbek bağlamaya başlamış olan karnını örtmektedir. Odanın bir bölümü hemen hemen tümüyle sınıflandırılmış dosyalar, kâğıt ruloları ve parşömenlerle kaplıdır; rafların önünde uzun bir yazı masası ve taburesi, bir tomar kâğıt ve yazı yazmaya yarayan gereçler bulunmaktadır. Tam karşıda, üzerinde Cicero'nun bir büstünün durduğu mermer bir şömine vardır, büstün çevresinde henüz yakılmamış gümüş şamdanlar durmaktadır. Şömine de daha yakılmamıştır. Odada bir ılıklık ve huzur havası vardır; yaprakları hâlâ yeşil olan bir sarma-

şığın sardığı duvara bakan güney cephedeki pencerelerden içeri sabah güneşi girmektedir. Dışarlarda bir yerlerden, mevsimin ilk elmalarını satan bir kadının cılız ama melodik sesi gelmektedir. Ancak odada, tam bir sessizlik vardır.

Bayağı kısa boylu, narin, siyahlara bürünmüş, perukalı bir adam odanın uzak bir köşesinde bulunan yuvarlak bir masada oturmaktadır; okuduğu şeyden gözlerini kaldırıp bakmaz. Kapı eşiğinde duran adam çevresine şöyle bir bakınır ancak onu buraya getirmiş olan kişi ortadan esrarengiz bir biçimde kaybolmuştur. Adam, dikkati üzerine çekmek isteyen birinin edasıyla boğazını temizler. Sonunda masada oturan adam başını kaldırıp bakar. Belli ki kendisini görmeye gelen kişiden biraz daha yaşlıdır ama bedenen daha güçsüzdür; görünüşü bir Papa'nın ya da Voltaire'in cılız yapısını andırmaktadır. Kapıda duran adam, zarif bir nezaket jestiyle şapkasını çıkarır ve öne doğru hafifçe eğilir.

"Mr. Ayscough'la konuşma şerefine mi nail oluyorum, acaba? Ben Mr. Francis Lacy, emrinizdeyim, efendim."

Çok gariptir ki, kısa boylu kanun adamı karşılığında hiçbir nezaket sözü söylemez, sadece kâğıtlarını masanın üstüne koyar ve onu daha da kısa gösteren yüksek arkalıklı koltuğuna biraz yaslanır; kollarını kavuşturur; sonra da avını gözleyen bir kızılgerdan kuşu gibi başını hafifçe sallar. Gri gözleri kendisini görmeye gelmiş olan kişiye yumuşaklıktan yoksun, sorgulayıcı bir bakışla bakar. Mr. Lacy bu karşılanma şekline biraz şaşmış gözükür. Yargıcın kendisinden istediği şeyi unuttuğunu, kendisini hemen tanıyamadığını düşünür ve yeniden konuşur:

"Oyuncu, efendim. Müvekkilinizin talebi üzerine görüşmeye geldim."

Sonunda yargıç yeniden konuşur: "Oturun."

"Müsaadenizle, efendim."

Derken aktör kendine güvenini yeniden kazanmış olarak, masanın öteki yanındaki bir sandalyeye doğru ilerler. Ancak daha sandalyeye erişip oturmadan sıkıca kapatılan kapının gürültüsü dönüp arkasına bakmasına neden olur. Kargayı andıran bir balıkçıl kuşu gibi siyahlara bürünmüş, uzun boylu, suskun bir kâtip, sırtı kapıya dayanmış, koltuğunun altında yaprakları dörde katlanarak ciltlenmiş deri kaplı bir kitapla, ayakta durmaktadır. Bakışları efendisinin bakışları kadar keskindir ama belirgin biçimde daha alaycıdır. Lacy bir kez daha kısa boylu kanun adamına doğru döner ve beriki de önceki cümlesini yineler:

"Oturun."

Lacy giysisinin eteklerini kaldırır ve oturur. Bir sessizlik olmuş ve kanun adamı hâlâ gözlerini aktörden ayırmamıştır. Kendini rahatsız

hisseden aktör, elini yeleğinin cebine sokar ve oradan gümüş bir enfiye kutusu çıkarır. Kutuyu açar, sonra da karşısındakine uzatır.

"Siz de acaba alır mıydınız, efendim? En iyi Devizes tütünündendir." Ayscough başıyla hayır anlamında bir işaret yapar. "O zaman, müsaadenizle..."

Lacy sol elinin sırtına iki tutam tütün koyup onları içine çeker; sonra enfiye kutusunu tok bir tak sesiyle kapatır, yeniden cebine koyar ve cebinden dantelalı bir mendil çıkarıp burun deliklerine dokundurur.

"Müvekkiliniz dramatik sanatlara coşkulu bir ilgi duyuyor ve benim tavsiyelerimi talep ediyor, öyle mi?"

"Evet, öyle."

"O zaman iyi bir seçim yapmış, efendim. İnanın bunu alçakgönüllülükle söylüyorum. Uzun bir deneyimin bana getirdiği ustalığa pek az meslektaşım sahiptir, eleştirmenler bile bu vasıflarımı kabul ederek bana onur bağışlamışlardır." Onaylandığını gösteren bir nezaket sözcüğü bekler ama bu sözcük gelmez. "Acaba müvekkilinizin esin tanrıçasının güleç Thalia mı yoksa oldukça ağırbaşlı Melpomene mi olduğunu sorabilir miyim?"

"Onun esin tanrıçası Terpsichore'dur."

"Anlayamadım, efendim?"

"Dansın esin tanrıçası değil mi Terpsichore?"

"Ben dans hocası değilim, efendim. Korkarım bir yanlışlık yaptınız. Pandomim için dostum Mr. Rich'e başvurmalısınız."

"Yanlışlık falan yaptığım yok."

Lacy biraz doğrulur. "Ben bir aktörüm, efendim. Bu şehrin bütün *cognoscenti*'leri* yeteneklerimden haberdardır."

Kolları hâlâ kavuşuk duran kanun adamının yüzünde mizah duygusundan yoksun bir gülümseme belirir.

"Yakında Tyburn'ün bütün *cognoscenti*'leri de haberdar olacaklar. Müvekkilim sizin için bir piyes yazdı, dostum. Başlığı Basamaklar ve İp ya da Boşlukta Sallanıver. Bu piyeste siz, Cellat Jack Ketch'in ipinin ucunda, darağacı dansı yapacaksınız."

Lacy'nin yüzünde bir an bir şok izi belirir, derken vücudunu dikleştirip bastonunun topuzuna sıkıca tutunur.

"Kötü bir şaka mı bu, efendim?"

Kısa boylu kanun adamı, elleri masanın üzerinde, ayağa kalkar ve kurbanına doğru birazcık eğilir.

* Lat.: Eğitimli, kültürlü kişiler. (ç.n.)

"Hiç de şaka değil... Mr. Brown. Tanrı şahidimdir ki şaka değil, seni gidi aşağılık herif."

Aktör, karşısındaki adamın ani sertliğine de, duyduklarına da inanamıyormuş gibi, onun ateşler saçan gözlerine bakakalır.

"Benim adım..."

"Dört ay önce, Devon ilçesinde, siz Mr. Brown olarak tanınıyordunuz. Bunu inkâr mı edeceksiniz?"

Aktör ansızın bakışlarını başka yöne çevirir.

"Yanılıyorsunuz efendim. Müsaadenizle, ben gidiyorum."

Ayağa kalkar, arkasına döner ve kapıya doğru yürür. Orada hâlâ beklemekte olan ve şimdi yüzündeki alaycı gülümseme kaybolmuş kâtip, yerinden kımıldamaz. Sadece deri kabında oyulu bir haç figürü olan kitabı, iki eliyle yukarı doğru kaldırarak göğsüne dayar. Kanun adamının sesi daha da keskinleşir:

"Yakayı ele verdin, rezil herif!"

Lacy arkasına doğru bir bakış atar ve vücudunu dikleştirir.

"Yanıltıcı havalarınızla beni aldatacağınızı falan sanmayın. Sizin gibilerin ibreti âlem olsun diye halk önünde kırbaçlandıkları vakitler henüz çok gerilerde kalmadı. Size, bana komedi oynamaya kalkışmamanızı tavsiye ederim. Burası hukukun temsil edildiği bir oda. Sahte parıltılar taşıyan giysiler giyinip kuşanarak çalım satabileceğiniz ve palavralarınızla bir budalalar yığınını kendinize hayran edebileceğiniz bir tiyatro salonu değil. Bilmem, anlatabildim mi?"

Aktör bir kez daha bakışlarını en yakın pencereye ve dışarıdaki yeşil yapraklara doğru çevirir, adeta onların arasında kaybolmayı istemektedir. Kısa bir sessizlik olur. Sonunda bakışlarını yeniden çevirip sorar:

"Size benimle bu tonda konuşma hakkını neyin verdiğini bilmek isterdim."

Kanun adamı küçük elini ona doğru uzatır ve gözlerini gözlerinden ayırmadan, parmaklarıyla saymaya başlar:

"Bir; araştırıp öğrendim, söylediğiniz vakitte Londra'da değildiniz. İki; gittiğiniz yere gittim, izinizi takip ettim, bunda da yalan söylediniz. Üç; elimde görünüşünüze dair, hatta sağ burun deliğinizin yanındaki şu et çıkıntısını bile anan, yeminli ifadeler var. Dört; arkanızda duran kâtibim, bir iş için söylenilen vakitte evinize uğramış olan birisiyle konuştu ve ona ülkenin batısında özel bir iş yolculuğuna çıktığınız söylendi. Hem de kim tarafından, biliyor musunuz? Eşiniz tarafından, eşiniz! Yoksa bu yalancılık işinde o da sizin kadar usta mı?"

"Tesadüfen Exeter'da bulunduğumu inkâr etmeyeceğim."

"Yalan söylüyorsunuz."

"Yalan olmadığı kanıtlanabilir bunun. Ship'de, katedralin yanındaki handakilere sorun. Orada kalırım ben."

"Ne amaçla kalıyordunuz orada?"

"Bir iş bağlantısı vaadiyle... Sonuçta bir şey çıkmadı bu vaatten."

"Sizinle tartışacak değilim, Lacy. Elimdeki öteki kanıtları bitirmedim daha. Hizmetkâr olarak yanınızda, bir Galli, Farthing adında ciğeri beş para etmezin biri vardı. Yanınızda ayrıca, oda hizmetçisi olarak tanıttığınız Louise adında genç bir kadın da bulunuyordu. Aaa, gözlerinizi yere eğebilirsiniz, bayım çünkü daha da kötüsü var. Yanınızda bundan başka, sözde yeğeniniz olan Mr. Bartholomew'un uşağı, hem sağır hem de dilsiz bir başkası daha bulunuyordu. O uşak ortadan kaybolmadı, bayım. O uşak ölü bulundu. Şu ana kadar bilinmeyen kişilerle birlikte işlenmiş başka iğrenç cinayetlerin şüphelisi olarak ölü bulundu. Şu ana kadar bilinmeyen dedim ama aslında şimdi biliniyor ve tam da karşımda duruyor, bayım!"

"Ölü bulundu" sözü üzerine aktör başını kaldırır ve ilk kez her türlü yapmacıklıktan uzak görünür.

"Ölü mü bulundu? Ne diyorsunuz siz?"

Ayscough yavaşça yeniden sandalyesine oturur. Ziyaretçisini tartarak, bir an sessiz kalır. Sonra parmaklarının uçlarını birleştirerek daha az buyurgan bir ses tonuyla konuşur.

"Peki, bayım, bundan size ne? Bu sizin canınızı niye sıksın? Siz o vakitlerde Exeter'da değil miydiniz? Bir iş bağlantısı vaadiyle, öyle değil mi?"

Aktör sessiz kalır.

"Son Mart ve Nisan ayları boyunca, Paskalya haftasına kadar, rezil bir hiciv komedisinde başrolü oynamadınız mı? Fielding denilen kaşarlanmış bir alçağın kaleme aldığı, *Pasquin* adında bir piyesti değil mi? Küçük Haymarket Tiyatrosu'nda oynandı?"

"Çok iyi tanınır bu piyes. Bütün Londra görmüştür onu."

"Siz Fustian'dınız, öyle değil mi? Önemli bir roldü?"

"Evet."

"Bana söylendiğine göre, büyük bir başarı kazanmış piyes, Anayasamızla alay etme küstahlığını gösteren ve kutsal şeylere dil uzatan, zamanımızdaki her şey gibi. Peki Paskalya haftası geldiğinde ne kadar zaman oynandı? 17 Nisan'da oyunu durdurdunuz, öyle değil mi?"

"Otuz oyun kadar. Tam sayısını unuttum."

"Hayır, bayım. Otuz beş oyun. Küstahlıkta onun bir eşiti olan The Beggars Opera'dan sonra, sahnelerde en çok kalmış olan oyundu, değil mi?"

"Mümkündür."

"Nasıl, bunu bilmiyor musunuz? Yedi ya da sekiz yıl önce, siz de bu piyeste oynamadınız mı?"

"Mr. Gay'i kırmamak için küçük bir rol kabul ettim piyeste. Dosttuk, bu onura sahibim."

"Onur ha! Gerçekten de onur! Ülkemizin Avam Kamarası'nın en seçkin üyesini rezil ve alçak biri haline getiren bir rolü oynamak bir onur demek? Sonra da başbakanını? Sir Robert Walpole'un, Robin of Bagshot adındaki şu iğrenç, şu adi kılık değiştirmiş taklidi değil miydiniz siz? Ve karınız da, aynı piyeste, Dolly Trull adında, arsız hayasız bir sokak sürtüğü değil miydi? Yorumlamakta hiç de güçlük çekmediği bir rol olduğunu sanıyorum bunun!"

"İftira dolu son sözünüzü büyük bir öfkeyle protesto ediyorum, efendim. Benim karım..."

"Karınızın canı cehenneme. Ben sizi tanıyorum, bayım, hem de sandığınızdan çok daha iyi. Tıpkı, 26 Nisan'da tiyatro topluluğu Pasquin piyesini yeniden oynamak istediğinde, neler olup bittiğini bildiğim gibi. Esrarengiz bir biçimde, ortadan kayboldunuz, bayım. Rolünüzü, Topham adında başka bir komedyen oynadı, öyle değil mi? Sözleşmenizi bozmak için, ileri sürdüğünüz yalan dolu özrü de buna tanıklarım var biliyorum ben. Exeter'a yeni bir iş anlaşması vaadiyle gidebilmek için, bir hayli kazanç sağladığınız bir oyundan, hem de bu en civcivli mevsimde vazgeçtiğinize mi inanayım yani? Sizi satın aldılar, Lacy ve ben kimin satın aldığını da biliyorum."

Aktör bu söylenenleri başı hafifçe aşağı eğik halde dinlemiştir. Şimdi yeniden sorgu yargıcına doğru bakar ve bakışlarında iddiadan uzak, çaresiz bir ifade vardır.

"Ben cinayet falan işlemedim, bana söylediklerinizhakkında hiçbir şey bilmiyorum. Buna yemin ederim."

"Bu Nisan ayının son haftası, Mr. Bartholomew adında bir kişiye batıya yaptığı yolculukta eşlik etmek üzere satın alındığınızı inkâr etmeyeceksiniz herhalde?"

"Sorunuza vereceğim yanıtımın olası etkileri üzerine bilgi sahibi olmak hakkımdır."

Kısa boylu yargıç bir an susar. "Size hakkınızı söyleyeceğim. Yine inkâr etmeye kalkışın, sizi bu odadan dosdoğru Newgate Hapishanesi'ne,

sonra da, müteakip duruşma için, zincirler içinde, Devon'a göndereyim. Sözünü ettiğim kişi olduğunuzu kabul edin, buna ant için, o zaman bir çaresine bakarız. Beni bu soruşturmayı yürütmekle görevlendirmiş olan kişi buna karar verecektir." Ayscough tehdit dolu bir edayla parmağını kaldırır. "Ama sizi uyarıyorum. En ufak bir nokta bile atlanmadan, her şeyi anlatmanızı istiyorum. Yoksa, o ve ben, sizi bir porselen vazo gibi tuzla buz ederiz. Bunun için başını şöyle bir eğmesi yeterli. Anlaşıldı mı? Dediklerimizi yerine getirmezseniz, doğduğunuza pişman olursunuz."

Aktör sandalyesine döner ve lök gibi oturur. Döşemeyi seyrederek başını sallar.

"Eee, bayım?"

"Aldatıldım, efendim, çok kötü bir biçimde aldatıldım. Bunun değerli bir amaca hizmet etmek için hazırlanmış zararsız bir oyun olduğuna inanıyordum." Başını kaldırır. "Kuşkusuz bana inanmayacaksınız ama karşınızda dürüst bir adam duruyor. Olup bitenlerde safdillik ve budalalık ettiğimi ne yazık ki inkâr edemem. Ama inanın ki efendim, hiçbir kötü niyetim yoktu ve kötü hiçbir şey de yapmadım. Buna inanmanızı istirham ederim sizden."

"Lafü güzafla kendini haklı çıkarmaları bırakın, bayım. Ben yalnızca gerçeklere değer veririm."

"Saygıdeğer Mrs. Lacy'e karşı haksızlık ediyorsunuz. Bütün bu işlerle hiçbir ilgisi yok onun."

"Bunu ortaya çıkaracak olan benim."

"Benim hakkımda her yerde bilgi bulabilirsiniz, efendim. Mesleğimde çok tanınmış biriyim. Mr. Gay'i çok iyi tanıyordum, keza arkadaşı Queensberry Düşesi'ni ve onun çok saygıdeğer kocasını da. General Charles Churchill'in dostluğunu kazanma onuruna eriştim, Mrs. Oldfield'in ölümünden önce, onunla sık sık Grosvenor Street'de karşılaşırdım. Sonra, Goodman's Fields'den Mr. Rich'i tanırım. Saray şairi Mr. Cibber'ı, Mr. Quin'i, iffetli Mrs. Bracegirdle'ı. Bunların hepsi de benim lehime konuşacaklar, benim bir Thomas Walker olmadığıma tanıklık edecekler, mesleğime leke düşürmediğimi söyleyeceklerdir." Sorgu yargıcı hiçbir şey söylemeden onu seyreder. "Acaba büyük bir kişinin onurunu mu kırdım bilmeden?" Ayscough, bakışları hâlâ sabit, hiçbir şey söylemez. "Böyle bir şey olmuş olabileceğinden korkarım. Eğer sonunda öğrendiğimi başlangıçta bilebilseydim..." Sorusuna gene hiç yanıt alamaz. "Ne yapmam gerekiyor acaba?"

"Ant için ve anlatın, hiçbir şeyi atlamadan. Ve ta baştan."

Hiſtorical Chronicle, 1736.

AUGUST.

Sunday, 1.

MOBS aroſe in *Southwark*, *Lambeth* and *Tyburn-Road*, and took upon 'em to interrogate People whether they were for the *Engliſh* or *Iriſh*? but committed no Violence; ſeveral Parties of Horſe Grenadiers diſpers'd the Mobs which were gathering in *Ratcliff-highway*, to demoliſh the Houſes of the *Iriſh*.

Monday, 2.

The firſt Stone was laid of a new Building at St *Bartholomew's* Hoſpital, which is to contain 12 Wards; it is to be of the ſame Dimenſions as the firſt Side already built of *Bath* Stone, and 2 more are to be added on the Eaſt and Weſt. The Workmen found at the Depth of 20 Feet, 60 or 70 Pieces of old ſilver Coin, the Bigneſs of Three-pences.

A very extraordinary Cauſe was try'd at *Hertford* Aſſizes, on an Action brought againſt the Defendant for debauching the Plaintiff's Daughter, (both Perſons of Fortune,) and having a Child by her under Marriage Promiſes. A ſpecial Jury gave her 150*l.* Damages, and directed her to bring an Action in her own Right upon a Marriage Contract.

Thurſday, 5.

A great Cauſe was tried at *Chelmſford*, *Eſſex*, between Sir *John Eyles*, Bart. Plaintiff, and *John Smart*, Gamekeeper to the Hon. *Edward Carteret*, Eſq; Defendant. The Action was brought for ſhooting 3 Hunting-Dogs. The Defendant juſtified, that the Dogs being in purſuit of the Deer in his Maſter's Park, and very near killing ſome of them; he did not maliciouſly but for the Preſervation of the ſaid Deer ſhoot the Dogs; which the Judge ſeem'd to admit as lawful; but the Jury (being Gentlemen) in regard to the Game Laws brought in a Verdict for the Plaintiff, and a Guinea and half Damages. The Judge declared, that if a new Tryal was moved for, he would certify in Behalf of the Defendant.

Monday, 7.

Came on a Hearing before the Ld Chancellor at *Lincoln's-Inn-Hall*, of the great Cauſe between the *South-Sea* Company and one of their Super-cargoes, which his Lordſhip determin'd intirely in Favour of the Company.

Wednesday, 10.

Was held a General Court of the *South-Sea* Company, when the Sub-Governor told the Court, that the Directors had receiv'd no farther Propoſals relating to the Negro Trade, Farming the nor any further Anſwer from the Court of *Madrid*. Then Debates ariſing, it was reſolv'd, that the Directors be impower'd to put in Execution ſuch Propoſals, as have or may be offer'd within two Months to Advantage of the Company, for the Diſpoſal of the Negro Trade.—And that all Matters relating to the Demand of the King of *Spain* for a Quarter of the Profits ariſing by the annual Ship, and for ſettling the Value of Dollars, be referr'd to the Conſideration of the Court of Directors, and then adjourn'd.

Four Malefactors were hang'd at *Tyburn*, *viz.* *Tho. Mills* and *S. Phillips*, for Horſe-ſtealing; *John Maxwerth* alias *Parliament Jack* for Buglary; *John Kelſey* for robbing the *Cirencester* Coach. *Mills* declar'd juſt before he was turn'd off, that he was not guilty of the Fact. *Rickets*, *Morris* and *Pritchard*, (See p. 422 A.) were repriev'd for 14 years tranſportation.

Thurſday, 11.

A Fire broke out at *Peaſmore*, *Berkſhire*, which in a few Hours conſum'd the whole Street leading from the Church to *Market Iſley*; the Damage is computed at ſeveral thouſand Pounds.

Monday, 16.

Mr *Nixon*, a Nonjuring Clergyman of the County of *Norfolk*, was committed to *Newgate* by the Secretaries of State, on a Charge on Oath of his being Author of a ſcandalous Libel fix'd up at the *Royal Exchange*. We ſee this further Account in one of the Publick Papers, *viz.* *Doctor Gaylard*, a Printer, one of *Reyner's*

Journeymen, and formerly a Priſoner on Account of *Miſt*'s Journal, hath made Oath, That he, together with one *Clark*, another Printer not yet taken, did compoſe from a manuſcript Copy, written by Mr *Nixon*, the Libel diſperſed in *Weſtminſter*-Hall, the 14th of *July* laſt, at the Houſe of the ſaid Mr *Nixon* in *Hatton-Garden*, and the ſaid original Copy has been found by the Meſſengers. 'Tis believed, Mr *Nixon* had a Premium given him by a private Collection; but however it be, 'twill coſt him dear."

Thurſday 17.

At *Hereford* Aſſizes a Cauſe was try'd concerning the Power of the Bayliff of *Cardiff* to make Burgeſſes, which was very ſtrenuouſly argued by Council on both ſides, but the Jury without going out of the Court gave a Verdict in favour of the Bayliff.

Thurſday 19.

At the Aſſizes at *Briſtol*, one *Vernon* who was indicted for Houſe breaking with two more, inſiſting on his Right to be admitted as an Evidence, refus'd to plead; but being remanded back to the Preſs, thought good to ſtand Tryal; and immediately after Sentence was paſs'd on him, ſaid *D——n it, I don't value my Life of a Halfpenny.*

Friday 20.

The Bakers at *Dublin* not liking the Aſſize of Bread made by the Lord Mayor, which was above 14 *lb.* Houſhold Bread for 1 *s.* refuſed to bake 2 or 3 Days, whereupon the poor People in that City were in great Diſtreſs; ſome had Recourſe to Potatoes, and ſome bought Flower to bake themſelves, and found their Account in it, tho' the Bakers thought their Profit too ſmall, but the Church Wardens threatned to preſent them as having no regular Viſible Way of Living, on which they went to baking again.

Monday 23.

The Church of *Boudham*, near *Lavingford* in *Norfolk*, was burnt down to the Ground.

Tueſday 24.

A fatter Boar was hardly ever ſeen than one taken up this Day, coming out of Fleet Ditch into the Thames: It prov'd to be a Butcher's, near *Smithfield Bars*, who had miſt him 5 Months, all which Time, it ſeems, he had been in the common Sewer, and was improv'd in Price from 10 *s.* to 2 Guineas.

Wedneſday, 25.

Came on 2 remarkable Trials at Roman upwards of £o: The other of a Soldier who pretended to cure a Boy of an Ague, and thinking to fright it away, by firing his Piece over the Boy's Head, levell'd it too low, and ſhot his Brains out. The Raviſher was caſt, the Soldier acquitted.

Thurſday 26.

On the humble Petition of ſeveral Magiſtrates and Citizens of *Edinburgh*, his Majeſty was pleas'd to reprieve Captain *Porteous* for 6 Weeks. (See p. [illegible])

Tueſday 31.

The Cures performed by the Woman Boneſetter of *Epſom*, (ſee p. 442) are too many too be enumerated: Her Bandages are extraordinary Neat, and her Dexterity in reducing Diſlocations and ſetting of fractured Bones wonderful. She has cured Perſons who have been above 20 Years diſabled, and has given incredible Relief in the moſt difficult Caſes. The Lame came daily to her, and ſhe got a great deal of Money, Perſons of Quality who attended her Operations making her Preſents. Her Father it ſeems is one *Wallin* a Boneſetter in *Wilts*. The Money ſhe got procured her a Husband; but he did not ſtay with her above a Fortnight, and then went off with 100 Guineas.

This Month the Parliament of *Paris* adjudg'd an Eſtate to *Madamoiſelle de Vigny*, who had liv'd 50 Years without knowing who were her Parents. This was the Caſe. M. *Ferrand* Preſident of one of the Chambers of Juſtice in *Paris*, had been many Years married, & had no Iſſue; at length his Wife was with Child, on which the old Gentleman was uneaſy, and pretended to be certain he was not Father of it. The Moment it was born he ordered it to be taken out of his Houſe: The Midwife carried it to a Church to be chriſten'd; but a Diſpute ariſing about the proper Name it ſhould be regiſtred by, M. *Ferrand* enter'd a Proteſt againſt calling it by his, and there remain'd a Blank in the Book to the Time of the Trial. The Girl was put to a common Nurſe, and now and then relieved but never viſited by the Mother, nor at all made acquainted with her Parents, till the Midwife found her out, and by her perſonal Evidence prov'd the above Circumſtances.

They alſo decided a great Cauſe between the Duke *de Richlieu* and the Count *de Vertus*, for an Eſtate of 50,000 Crowns *per Annum* which had been 60 Years depending.

Francis Lacy'nin Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının bu
Yirmi Üç Ağustos günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ADIM Francis Lacy. Covent Garden'a yakın, Hart Street'te, Flying Angel'dan iki ev daha yukarıda oturuyorum. Elli bir yaşındayım. Londra'da, St Giles bucağında doğdum. Aktörüm, Kral Charles'ın lütuflarını kazanmış olan John Lacy'nin torunuyum.

S. Her şeyden önce şu soruma cevap verin. Mr. Bartholomew adını taşıyan kişinin takma bir ad kullandığını biliyor muydunuz?
Y. Biliyordum.
S. Bu kişinin gerçekte kim olduğunu biliyor muydunuz?
Y. Hayır, bilmiyordum, bugün de bilmiyorum.
S. Onu en son ne zaman gördünüz?
Y. 1 Mayıs'ta gördüm.

S. Şimdi nerede olduğunu biliyor musunuz?
Y. Bilmiyorum.
S. Sözlerinizin doğruluğu üzerine ant içtiniz.
Y. Farkındayım bunun, efendim.
S. 1 Mayıs'tan beri bu adamı görmediğinize, onunla herhangi bir iletişim kurmadığınıza ve üçüncü bir kimsenin aracılığıyla ondan hiç haber almadığınıza yemin eder misiniz?
Y. Şerefim üzerine yemin ederim. Tanrı şahidimdir ki doğru söylüyorum.
S. Şimdi aynı soruyu öteki iki yol arkadaşınız için soruyorum size uşağınız ve hizmetçi kız. Onlara ne oldu?
Y. O günden beri, onlar hakkında da hiçbir şey bilmiyorum. Bana inanmanızı istirham ederim, efendim. Durum son derece karışık, eğer izninizle şu noktayı açıklayabilirsem...
S. Açıklayacaksınız. Ama zamanı gelince. Peki şimdilik, şu iki kişinin nerede bulunduklarını bilmediğinize de yemin ediyor musunuz?
Y. Ediyorum, efendim; ayrıca, bugüne kadar, uşağın öldüğünden haberim olmadığına da ediyorum. Acaba size şunu...
S. Hayır, hiçbir şey soramazsınız. Şayet yalan söylüyorsanız Tanrı yardımcınız olsun.
Y. Eğer yalan söylüyorsam, Tanrı anında canımı alsın, efendim.
S. Pekâlâ. Ancak size şunu hatırlatayım ki, bir olayın sonuçlarını bilmemek yasaların gözünde özür sayılmaz. Bu cinayetin suç ortağısınız siz. Şimdi her şeyi taa baştan duymak istiyorum.
Y. Garip bir hikâye bu, efendim. Bu hikâyede budalaca bir rol oynadığımı göreceksiniz. Kendimi savunabilmek için size olayları o zaman gördüğüm şekliyle anlatmalıyım yoksa daha sonraları esasını öğrendiğim şekliyle değil.
S. Bu konuda hemfikiriz. Başlayın.
Y. Geçen nisan ayının ortalarıydı. Bildiğiniz gibi, genç Mr. Fielding'in *Pasquin* adlı piyesinde Fustian rolünü oynuyordum; övünmek gibi olmasın ama bu rolde ben...
S. Övünmeyi bırakalım. Sadede gelin.
Y. Piyesin son derece övgüyle karşılanmış olmasını ve benim oyunumun da dikkat çekmesini meseleyle bağlantılı gördüğümden bundan söz ediyorum, efendim. Tiyatronun Paskalya yortusu dolayısıyla kapanmasından bir ya da iki gün önce, bir sabah, uşak Dick, elinde efendisinin bir mektubuyla evime geldi. Bana gönderilen mek-

tupta, zarfın üzerinde kendi ismi değil de *Philocomoedia** yazılıydı. Mektubun yanında ayrıca, içinde beş *gine*** bulunan bir kese vardı. Mektupta bu parayı, piyeste gösterdiğim performans için bir takdir nişanesi olarak kabul etmem rica ediliyor ve ayrıca oyunum konusunda iltifat dolu birkaç söz daha söyleniyordu.

S. Bu mektubu hâlâ saklıyor musunuz?

Y. Evet. Evimde duruyor mektup. İçeriğini hatırlıyorum. Bu meseleyle hiçbir bağlantısı yok.

S. Devam edin.

Y. Mektubu yazan kişi piyesi üç kez görmüş olduğunu, bunu da sırf yeteneklerimi inceleme zevkiyle yaptığını bildiriyordu. Kendisiyle tanışmayı kabul edersem bundan büyük bir kıvanç duyacağını, benimle her ikimizin de kazançlı çıkacağı bir meseleyi görüşmek istediğini söylüyordu. Bu görüşme için bana bir yer ve bir saat öneriyor, ayrıca bu yer ve saat şayet benim için uygun değilse bunları değiştirmeye hazır olduğunu da belirtiyordu.

S. Hangi yer ve hangi saat?

Y. Trevelyan'ın kafesi, ertesi sabah.

S. Peki, önerisini kabul mü ettiniz?

Y. Kabul ettim, efendim. Hediyeyi cömertçe bulduğumu inkâr edemeyeceğim.

S. Tabii gelecek başka *gine* kokusu da almıştınız.

Y. Namusla, alın teriyle kazanılan *gine*'ler bunlar, efendim. Bizim meslekte sizinkinde olduğu kadar para kazanılmıyor.

S. Şaşırmadınız mı peki? Sizin mesleğinizde, kendilerinden böyle altın değerinde randevu istenilen kişiler daha çok kadınlardır, değil mi?

Y. Hayır, şaşırmadım, efendim. Tiyatro sahnelerini küçümsemenizi paylaşmayan çok kişi var. Birçok beyefendi tiyatrodan söz etmekten büyük bir haz duyuyor ve bizimle birlikte olmayı da hiçbir biçimde hor görmüyor. Ödüller almaya can atan başkaları da var ve bunlar eserlerinin başarı kazanmasını sağlamak için yardımlarımızı ve tavsiyelerimizi istemekten geri kalmıyorlar. Ben kendim Fransızca'dan İngilizce'ye birtakım metinler uyarladım ve bunda da başarı kazandım. Moliere'in *Kibarlık Budalası*'ndan yaptığım uyarlamam...

S. Tamam, tamam. Hayatını kazanmak için eyleme geçen Roscius. Devam edin.

---

* Lat.: Tiyatrosever. (ç.n.)

** Eskiden kullanılan, yirmi bir şilin değerindeki altın para. (ç.n.)

Y. Beyefendinin uşağı, şu sağır-dilsiz Dick, beni Trevelyan'ın kafesinin kapısında bekliyordu. Özel bir odaya götürdüler beni. Orada Mr. Bartholomew ile tanıştım.
S. Bu adı mı kullanıyordu?
Y. Evet, efendim. Kendini öyle tanıttı.
S. Yalnız mıydı?
Y. Yalnızdı, efendim. Oturduk, mektubundaki iltifatlarını tekrarladı ve bana kendim ve oynadığım roller hakkında sorular sordu.
S. *Cognoscenti*'lerinizden biri gibi bir hali var mıydı?
Y. Beni böyle bir şeye inandırmaya hiç kalkışmadı, efendim. Londra'nın yabancısı olduğunu ve yakın zamanlara kadar, başka ilgilerinden ötürü, tiyatronun yabancısı olduğunu itiraf etti.
S. Nereliydi?
Y. Kuzeyli, efendim. Daha ayrıntılı konuşmadı ama sesinden onun Kuzeydoğulu olduğunu anladım. Yorkshire'ın kuzeyinde böyle konuşurlar.
S. Peki şu öteki ilgi alanları neymiş?
Y. Doğa Bilimleri. Üniversiteyi bitirdiğinden beri sanatları çok ihmal ettiğini söyledi.
S. Peki, sözde ailesinden söz etti mi hiç?
Y. Ona geliyorum ben de. Kendimden biraz fazla söz ettiğimden, bu konuda ona nazikçe birkaç soru sormaya karar verdim. Bunun üzerine bana, sıkıntılı bir yüz ifadesiyle, bir baronetin en genç evladı olduğunu ancak bu konuda daha fazla konuşmak istemediğini çünkü şimdi görüşmemizdeki en ciddi meseleyi ele almamız gerektiğini söyledi. Şu kadarını belirteyim ki, bundan sonra söylediği her şeyin yalan olduğu ortaya çıktı.
S. Size söylenildiği gibi anlatın her şeyi.
Y. Vaktinizi boşa harcamak istemem, efendim.
S. Buna karar vermek bana düşer. Anlatın.
Y. Konuşmasına birtakım varsayımlarda bulunarak başladı, efendim. Birazdan duyacağınız gibi, bütün konuşmalarında sık sık kullandığını fark ettiğim bir şeydi bu. Uygun bir biçimde ödüllendirilmem vaadiyle, yalnızca kendisi için bir rol oynamama ne diyeceğimi sordu bana. Bunun ne çeşit bir rol olduğunu öğrenmek istedim. Size vereceğim bir rol, diye yanıtladı sorumu. Meselenin püf noktasına geldiğimizi, kendisi için oynamamı arzu ettiği bir piyes yazdığını düşündüm, bu yüzden de kendisine bu şekilde hizmet etmekten kıvanç duyacağımı söyledim. Çok iyi, diye yanıtladı ancak bu oyun

burada oynanmayacak, hemen şimdi de oynanmayacak, tek bir temsil değil, birkaç gün, hatta daha fazla süren bir temsil olacak, oyunun bu ayın sonunda başlaması gerekiyor çünkü son derece sıkışık durumdayım, Mr. Lacy, diyerek konuşmasını sürdürdü. Sizi zarara uğratmak istemem çünkü Küçük Tiyatro ile sözleşmeniz olduğunu biliyorum, bunun için ayrılmanızdan doğacak zararı fazlasıyla tazmin etmem gerek, dedi. Biraz afalladığımı itiraf etmem gerek, hatta Haymarket'da oynadığım rol için ne kadar aldığımı sorduğunda daha da şaşırdım. Ona kazancımızı nasıl paylaştığımızı açıkladım ve benim payımın haftada ortalama beş gine olduğunu söyledim. Mükemmel, dedi, gişe gelirine bakmaksızın, size oynayacağınız rol için günde beş gine vermeyi önerirsem, bunun emeğinizin ve yeteneğinizin karşılığı olduğunu düşünür müsünüz? diye sordu. Böylesi bir cömertlik karşısında şaştım kaldım, kulaklarıma inanamıyordum ve önce şaka ettiğini düşündüm. Ama şaka maka ettiği yoktu, kararsız kaldığımı görünce, bu rolü oynayabilmem için yolculuk etmem ve başka sıkıntılara da katlanmam gerektiğini ve bu yolculuğun iki hafta kadar sürebileceğini belirterek, seve seve fazladan bir otuz gine daha verebileceğini, böylece kendisine olan hizmetimin yuvarlak hesap yüz gine tutacağını ekledi. Böylesine beklenmedik bir teklife kolay kolay burun kıvıracak kadar rahat şartlarda yaşamıyorum ben, Mr. Ayscough. Altı ayda zor kazanacağım bir tutarı bana burada on beş günde kazanmam öneriliyordu. Bundan başka size şunu da söyleyeyim ki, *Pasquin*'in artık uzun sürede sahnede kalamayacağını, biliyordum. İki gün önce rahatsızlandığımda, dostum Mr. Topham benim rolümü üstlenmişti ve başarısız da olmamıştı; gerçi...

S. Yeter. Demek oluyor ki, baştan çıktınız, bayım. Sadede gelelim.

Y. Bundan başka bu beyefendinin kafasında neler olabileceğini çok iyi tasavvur ettiğimi düşündüm: Doğduğu yörede yaşayan ailesine ve komşularına bir sürpriz yapmak ve onları eğlendirmek istiyordu bu beyefendi. Bununla birlikte çok geçmeden yanıldığımı anladım. Mesele üzerine ona birkaç ayrıntı soracak olduğumda bana *verbatim** şöyle bir yanıt verdiğini hatırlıyorum: "Yolculuğumda bana eşlik etmek üzere, birine ihtiyacım var, Mr. Lacy. Ağırbaşlı ve güvenilir bir kişi, bana öyle geliyor ki, oynamakta hiç güçlük çekmeyeceğiniz bir rol çünkü siz de böyle bir tabiata sahipsiniz." İltifatı için ona teşekkür ettim ama böyle bir yol arkadaşına niçin gereksinim duyduğunu bir türlü anlayamadığımı belirttim. Bir kez daha sıkın-

* Lat.: Sözcüğü sözcüğüne. (ç.n.)

tılı bir havaya büründü ve yanıt vermemekte direndi. Ayağa kalktı, pencereye doğru gitti ve derin düşüncelerde kendini kaybetmiş gibi gözüktü. Sonunda bana doğru döndü ve sanki hal ve tavrını değiştirmeye mecbur bir kişi gibi, benden kendisini bağışlamamı rica etti; böyle kaçamaklı yanıtlara başvurması aslında tabiatına aykırı bir şeydi, kendisi açık, dolambaçlara sapmadan hareket etmeye alışkın bir insandı. Sonra, görmesi gereken biri olduğunu, yaşamının buna bağlı olduğunu, bunu engellemek isteyen bazı kimselerin bulunduğunu, bu yüzden yolculuğunu bir gizlilik perdesi altında yapması gerektiğini söyledi. Buna ateşli bir tavırla, yapmayı arzu ettiği şeyde onursuzca hiçbir şey olmadığını da ekledi. Adil olmayan, kötü bir talihin kurbanı olduğunu, buna bir çare bulmaya giriştiğini söyledi. Söylediklerini size kelimesi kelimesine aktarıyorum, efendim.

S. Peki sonra?

Y. Düşünebileceğiniz gibi, biraz şaşırdım, efendim. Bir hanımefendinin, duygusal bir bağın söz konusu olduğunu sandığımı söyledim. Bu sözüme hüzünlü hüzünlü gülümsedi. Bu meselede hiç de basit bir bağlılık söz konusu değil, Lacy, dedi. Seviyorum ben, Lacy, ölesiye seviyorum. Sonra bana sert ve inatçı bir babadan onun ve kendisi için öngördüğü bir izdivaçtan söz etti; babası bu izdivaca son derece önem veriyordu çünkü hanımefendi varlıklıydı, kendi topraklarına bitişik birtakım toprakları miras olarak almıştı ve beyefendinin babasının gözü bu topraklardaydı. Ancak hanımefendi, Mr. Bartholomew'dan on yaş daha büyüktü. Ve kendi sözcükleriyle naklediyorum, elli mil içindeki geçkin kızların en çirkiniydi. Bunun üzerine bana, o hanımefendi yörenin en güzel kadını olsa bile, babasına gene de karşı çıkacağını çünkü geçen ekim ayında, Londra'da, tanıdığı genç bir hanımefendiye ateşli bir aşkla bağlandığını itiraf etti.

S. Adı neymiş bu kızın?

Y. Hiçbir ad vermedi. Kız acınası bir durumda bulunuyormuş. Öksüzmüş ancak erginlik yaşına gelince mal ve mülke sahip olma hakkını kazanacakmış. Ne yazık ki, kızın vasisi olan amcasının evlenecek yaşta bir oğulları varmış; durumu anlıyorsunuz herhalde.

S. Evet, anlıyorum.

Y. Mr. Bartholomew bana kıza duyduğu ilginin ve daha da kötüsü, kızın beyefendinin ilgisine cevap vermesi gibi bir bahtiyarlığın ortaya çıktığını anlattı. Bunun üzerine genç kızı apar topar, vasisinin topraklarının bulunduğu, Cornwall'a göndermişler.

S. Peki gözetim altına mı alınmış kız?

Y. Aynen öyle olmuş. Bununla birlikte iki genç, genç hanımefendisinin duygularından haberdar bir hizmetçi aracılığıyla, gizli gizli mektuplaşmayı başarmışlar. İki sevgili ayrı kalınca her ikisinin sevgileri daha da artmış. Sonunda umutsuzluğa kapılan Mr. Bartholomew, yardımını ve onayını almayı umarak durumu babasına açmaya karar vermiş. Ancak gözünü hırs bürümüş olan baba, oğlunun bu duygularını hiçe saymış. Baba kendisine karşı çıkılmasına katlanamayınca, bir ağız dalaşına başlamışlar. Bütün bunlar bana nasıl anlatıldıysa ben de size öyle anlatıyorum, Mr. Ayscough, belki bazı küçük ayrıntıları unutmuş olabilirim.

S. Devam edin.

Y. Lafın kısası, Mr. Bartholomew öteki evliliğe hâlâ karşı çıkıp durduğundan, baba evinden çıkıp gitmesi ve yola gelip oğulluk görevlerini hatırlayana kadar da dönmemesi emredilmiş kendisine. Sonra bu davranışında direnip inat ederse, gelecekte bazı şeylerden yoksun bırakılmakla da tehdit edilmiş. Bunun üzerine hem aşk acısının hem bir adaletsizliğin kurbanı olarak Londra'ya gelmiş çünkü kalbindeki hanımefendi, babasının seçtiği kadar zengin olmasa da, ne yeterli servetten, ne de eğitimden yana yoksunmuş ve çekiciliğiyle ötekini kat kat geride bırakıyormuş, bu yüzden meseleyi Batı'ya doğru yolculuk ederek çözümlemeye girişmiş.

S. Ne zaman olmuş bunlar?

Y. Daha bir ay önce. Hiç düşünmeden, neredeyse kendini böyle davranmaya iten nedenleri bilmeden hareket ettiğini itiraf etti. Sevgilisini yeniden görmek ve onu öteki evlilik tasarısından ne kadar iğrendiğine, onu kalbinden hiçbir şeyin atamayacağına...

S. Bu sevecenlik gösterilerini kendinize saklayın.

Y. Mr. Bartholomew sonunda kendisinden önce harekete geçildiğini keşfetmiş. Nasıl olduğunu bilmiyormuş, belki de bir mektup ele geçmiş olabilirmiş. Meseleden Londra'daki arkadaşlarına ihtiyatsızca söz ettiğini kabul etti, belki de olayın uyandırdığı gürültü ona düşman bazı kişilerin kulaklarına kadar gitmişti. Sonra yolculuklarında kendi adını kullanmıştı ve bu yolculukların çoğunu halkın bindiği arabalarla yapmıştı. Yola çıkmış olduğu haberi kendisinden önce kente gelmiş olabilirmiş. Durum her ne idiyse, vardığında evin boş olduğunu görmüş ve hiç kimse ona ailenin nereye gittiğini söylemek istememiş, yalnızca önceki gün evden alelacele ayrıldıkları biliniyormuş. Bir hafta boşuna beklemiş. Bütün araştırmaları sonuçsuz kalmış

çünkü görünüşe bakılırsa, bu yörelerde kızın amcasının borusu ötüyormuş. Bu yüzden, yeniden Londra'ya dönmüş. Orada, efendim, bir mektup bekliyormuş onu; mektupta genç hanım açık açık kendisini arzusu hilafına alıp götürdüklerini, amcasının büyük bir öfke içinde olduğunu ve onu kuzeniyle evlenmeye zorlamak için elinden gelen her şeyi yaptığını bildiriyormuş. Bu kuzen onun tek umuduymuş çünkü kendisine büyük bir sevgi duymakla birlikte, onu babasının yaptırmak istediği şeye zorlayacak biri değilmiş. Ancak bu son umudunun da yakında tükenip gitmesinden korkuyormuş zira kuzeninin eğilimleri ve babasının arzuları aynı amaca doğru yöneliyor gibiymiş. Bunlara, kendilerine önceki mektuplaşmalarında yardım eden hizmetçi kızın evden kovulduğunu, böylelikle sevgilisinin arkadaşsız, sırdaşsız kaldığını ve umutsuzluk içinde olduğunu ekledi.

S. Bahanenin ne olduğunu anlıyorum. Şimdi olgulara gelelim.

Y. Mr. Bartholomew, ev halkının şimdi yeniden aile ocağına döndüğünü bildiğini ve oraya bir an önce gitmeye kararlı olduğunu bildirdi. Bu sefer gelişini gizlemeye niyetliydi. Bu nedenle yakınlarını genç hanımla her türlü evlenme umudunu kaybettiğine inandırmış ve babasının dediklerini yapmaya razı olmuş gibi davranmıştı. Yine de bir söylenti çıkıp kalbindeki bu sözde değişmenin amca kulağına gelmesinden ve oradan da, bunları gerçek sanacak genç hanımefendiye kadar ulaşmasından çok korkuyordu. Bu yüzden ivedilikle harekete geçmeli, takma bir ad altında ve yalnız değil de, kısaca, size anlatmış olduğum gibi, efendim, başkalarının eşliğinde yolculuk etmeliydi. Sanki böylelikle kafasında başka bir amacı varmış gibi olacaktı. Meselenin püf noktası bu, efendim.

S. *Facile credimus quod volumus.** Görünüşe bakılırsa, bu zırvaları yuttunuz siz de?

Y. Mr. Bartholomew'ın bana içini dökmesinden gurur duyduğumu itiraf etmeliyim. Sözleri kulağıma gerçeğin sesi gibi geldi. Şayet bana bir düzenbaz, kaşarlanmış bir sefih gibi görünseydi... Sizi temin ederim ki, efendim...

S. Pekâlâ. Devam edin.

Y. Mr. Bartholomew'a sempatimi kazandığını söyledim ancak bana dünyadaki bütün hazineleri verse de beni bir cinayet girişimine bulaştıramazdı. Sonra girişiminde başarılı olsa bile, onun için çok tatsız sonuçlar doğacağını görüyordum.

* Lat.: İsteğimiz şeye kolayca inanırız. (ç.n.)

S. Ne cevap verdi buna?
Y. Babası açısından, zamanla onun kendisini bağışlayacağından emin olduğunu söyledi çünkü bu kopukluktan önce aralarındaki ilişkiler yeterince sevecen ilişkilermiş. Amcaya gelince, onun yeğenine yaptığı zalimlikler gözden ırak tutulamayacak kadar çokmuş ve bu zalimliklerin çevreye yayılmasının bencilce emellerini açığa çıkaracağını da bilmeliymiş. Yeğeninin evinden kaçmasına kuşkusuz çok bozulacak ama meseleyi kovuşturmaya cesaret edemeyecekmiş.
S. Peki, sizi davasına kazandı mı?
Y. Hâlâ kaygılarım vardı, Mr. Ayscough. Bana gelecekte kendisinden başka hiç kimsenin kınanıp suçlanmayacağı konusunda güvence verdi. Bu mesele üzerinde çok düşünmüştü ve bana rolümün bir günlük yolculuk mesafesi içinde son bulmasını önerdi. Daha sonra yolculuğuna uşağıyla birlikte devam edecekti. Bana kız kaçırma olayına katılmamı talep etmeyeceğine dair şeref sözü verdi. Ben sadece, onun deyimiyle, eşiğe varana kadar kendisine bir çeşit atlama taşı hizmeti görecektim. Bundan sonra olup bitecekler beni ilgilendirmiyordu.
S. Kızı kaçırma konusunda bir planı var mıydı?
Y. Fırtına dinene kadar Fransa'ya sığınmaya niyeti olduğunu, karısı erginlik yaşına ulaşır ulaşmaz da, onunla birlikte yurda dönüp babasının ayaklarına kapanmayı düşündüğünü söylüyordu.
S. Peki sonra?
Y. Önerisi üzerinde düşünüp taşınmak için bir gecelik süre rica ettim, efendim. Tüm önemli konularda yaptığım gibi, meseleyi Mrs. Lacy ile tartışmak istiyordum. Onun görüşlerine değer vermeyi öğrendim, efendim. Bana önerilen bir iş teklifinin yeteneklerimin ölçüsünde olmadığını düşünürse, o öneriyi kabul etmem. Mrs. Lacy'nin anne ve babası da mesleğimi sizin kadar onaylamıyorlardı. Mr. Bartholomew sıkıntılarından söz ettiğinde, kendi gençlik yıllarımı düşündüm. Meseleyi fazla deşmeden, Mrs. Lacy ile benim de ana-baba onayı almadan evlendiğimizi söyleyeyim. Kurallara göre bir günah olarak görülebilir bu ama bundan Hıristiyan törelerine sadık ve çok mutlu bir evlilik doğdu. Bunu bir özür olarak söylemiyorum, efendim. Ancak bir zamanlar kalbimdeki duyguların ve bu eski anıların beni biraz olsun körleştirdiğini inkâr edemem.
S. Peki eşiniz sizi onayladı mı bu meselede?
Y. Mr. Bartholomew'un üzerimde bıraktığı izlenimi... yani, bu meseledeki içtenliğini demek istiyorum, daha iyi değerlendirmeme yardım ettikten sonra onayladı.

S. Neymiş bu izlenim?
Y. Mr. Bartholomew'ın ciddi bir adam olduğu, hatta yaşına göre biraz fazla ağırbaşlı biri olduğu izlenimi, efendim. Duygusal bağlılığından bana aşırı ateşli bir tonda söz ettiğini söyleyemem ancak bu duygusal bağlılığın bende derin ve iyi niyetli bir bağlılık olduğu izlenimi uyandı. Şu anda aldatılıp enayi yerine konduğumu bilmeme rağmen, bunları söylüyorum. Hatta gözümün önündeki bağ kalktığında bile, efendim... ondan daha da karanlık bir başka bağ olduğunu fark ettim. Bu konuya geleceğim.
S. Ertesi gün mü buluştunuz?
Y. Evet, yine Trevelyan'ın kafesinde, aynı özel odada. Bu arada, piyesteki rolümü oynayacağından emin olmak üzere Mr. Topham'la da konuşmuştum. Başlangıçta bazı tereddütlerim varmış gibi davrandım.
S. Bedelinizi artırmak için, kuşkusuz?
Y. Beni yanlış değerlendirmekte diretiyorsunuz, efendim.
S. Peki ya siz bir cinayet eyleminin yerine getirilmesi için kiralanmış bir araç olduğunuzu inkâr etmekte diretmiyor musunuz? Aşk başka bir şeydir, Lacy, uygun biçimde atanmış bir vasinin otoritesi başka bir şeydir. Bir babanın oğlunu istediği gibi evlendirmek hakkı üzerine bir şey söylemeyeceksek eğer. Yeter. Devam edin.
Y. Mr. Bartholomew ve içinde yaşadığı şartlar konusunda daha çok şey bilmeyi arzuluyordum. Suskunluğunun yalnızca kendi yararına değil, aynı zamanda benim yararıma da olduğunu ileri sürerek, beni aydınlatmayı reddetti. Şayet mesele ortaya çıkarsa, ne kadar az şey biliyorsam, bunun bana o kadar az zararı olacaktı. Girişiminin gerçek amacından haberdar olmadığımı ileri sürebilirdim, *et cætera*.*
S. Ona gerçek adını sormadınız mı?
Y. Size söylemeyi unuttum, efendim, belirttiği gerekçelerden ötürü bana verdiği adın takma bir ad olduğunu daha önce itiraf etmişti. Güvenimi hiç olmazsa bu noktada kötüye kullanmamasını olumlu bir şey olarak gördüm.
S. Halinin tavrının dürüst bir taşra beyefendisinden beklenebilecek hale tavra pek uygun düşmediğini düşündüğünüz olmadı mı hiç?
Y. Şeyi mi düşünmem gerekiyor...
S. Hiçbir şey düşünmeniz gerekmiyor. Soruma yanıt verin.
Y. Şey, o zaman, düşünmedim, efendim. Kendisinin de iddia ettiği gibi, Londralıların hal ve tavırlarına pek alışık gözükmüyordu.

* Lat.: Vesaire. (ç.n.)

S. Daha sonraları görüşünüz değişti mi?
Y. Kuşkularım vardı, efendim. Doğal bir güveni ve kendisine verdiği rolü oynamak zorunluluğunun getirdiği sıkıntıyı gizleyemiyordu. Gerçekte kim olduğunu tahmin edemesem de, onun bir baronetin oğlundan daha yüksek bir sosyal mevkide bulunan biri olduğunu anladım.
S. Pekâlâ. Hikâyenize dönün.
Y. Kendisine karşı olan yükümlülüklerimin daha önceden kararlaştırdığımız noktada biteceğine dair bana bir kez daha söz vermesini rica ettim ondan. Bundan başka, daha sonraki planları ne olursa olsun, işin içine şiddet karışmayacağına dair de söz almak istedim.
S. Verdi mi bu sözü size?
Y. Tam bir ciddiyetle verdi. Şayet arzu edersem, Kutsal Kitap üzerine yemin etmeyi de önerdi.
S. Ayrıntılara gelelim.
Y. Ertesi hafta ya da daha tam olarak söylersek, pazartesi, 26 nisan günü yola çıkmayı arzu ediyordu. Hiç kuşku yok hatırlayacaksınız ki Gal Prensi Hazretleri'nin Saxe-Gotha Prensesi'yle evleneceği gündü bu; Mr. Bartholomew'ın düşüncesine göre bu olay tüm ülkede büyük bir heyecan dalgası yaratacak ve bu da onlara, dikkatleri üzerlerine çekmeden yola çıkma olanağını verecekti. Ben, Londralı bir tüccar kisvesine bürünecektim; yeğenim ise, Mr. Bartholomew adını kullanarak, sözde... ziyaret etmek amacıyla..
S. Bunları biliyorum. Bideford'da yaşayan o sözde teyzeyi.
Y. Aynen öyle, efendim.
S. Söylesenize, Mr. Bartholomew çevresinde kendisini gözetleyen casuslar falan olduğuna inandırdı mı sizi?
Y. Bunu açık açık söylemedi ama sözlerinden böyle bir şey çıkıyordu. Kendisini duygusal bağlılığından ve amaçlarından vazgeçirmeye çabalayan birilerinin olduğundan söz ediyordu hep.
S. Bunlar size, onun kendi ailesinin yakınları mı yoksa genç hanımefendinin ailesinin yakınları mı gibi geldi?
Y. Ben kendi ailesininkiler diye düşündüm, efendim. Çünkü bir seferinde bir ağabeyinden söz etti, bu ağabeyi her konuda babası gibi düşünüyormuş ve Mr. Bartholomew kendisini onun yanında çok yabancı hissettiğinden onunla hemen hiç konuşmuyormuş.
S. Ağabeyi babasının arzularına sıkı sıkıya itaat ettiği için mi birbirlerine bu kadar yabancılaşmışlar?

Y. Tıpkı babası gibi o da, servet ve mal mülk edinmeyi doğal bir sevgi ilişkisinin üstüne koyduğu için.
S. Şu Farthing denilen adamın ya da hizmetçi kızın hiç sözü edilmedi mi?
Y. Benim hizmetimde kullanılacak bir hizmetkâr söz konusu oldu. Mr. Bartholomew güvenebileceğim birini tanıyıp tanımadığımı sordu bana, tez kavrayışlı, rol yapabilecek ve aynı zamanda da bizi yollardaki haydutlara karşı koruyabilecek birisi. Böyle biri aklıma geldi benim de.
S. Adı ne?
Y. Benden daha masum o, en azından bu konuda.
S. En azından bu konuda derken, ne demek istiyorsunuz?
Y. Onu Drury Lane Tiyatrosu'nda kapıcıyken tanıdım ancak ihmalciliği yüzünden bu işinden kovuldu. Alkole düşkün olmak gibi bir zaafı vardı, bizim mesleğimizde çok sık rastlanılan bir zaaf, ne yazık ki.
S. O da mı bir aktör?
Y. Eskiden öyleymiş, sanırım. Zaman zaman küçük rollere çıktığı olmuş, yeteneğini özellikle de soytarı rollerinde çok iyi sergiliyor. Gal kökenli. Hastalıktan ötürü sıkıntıda olduğumuz bir gün bana *Macbeth*'deki kapıcı rolünü oynadı ve bu rolünde belli bir başarı gösterdi, ona daha düzenli olarak rol vermeyi düşündük. Ancak kafası ayıkken bile, metinlerini gerektiği gibi ezberlemeyi beceremiyordu ve sadece küçük roller için uygundu.
S. Adı neydi?
Y. David Jones.
S. Ve onu 1 Mayıs'tan beri görmediğinizi söylüyorsunuz?
Y. Görmedim, efendim. Daha kesin bir tarih vermemi isterseniz, onu 1 Mayıs arifesinden beri görmedim. Çünkü hiç beklenmedik bir biçimde geceleyin kaçıp gitti.
S. Ne sizle, ne de Mr. Bartholomew ile birlikte yola devam etmedi, öyle mi?
Y. Etmedi, efendim.
S. Bundan daha sonra yeniden söz edeceğiz. Peki, onu o zamandan beri hiç görmediniz mi? Ondan söz edildiğini işitmediniz mi? Ya da ondan yazılı bir şey almadınız mı?
Y. Şerefim üzerine söz veririm, böyle bir şey olmadı. On gün kadar önce, yolda, onu iyi tanıyan bir adamla karşılaştım ve sordum. O da, bu son dört aydır, onu ne görmüş, ne de ondan haber almıştı.
S. Nerede oturduğunu biliyor muydunuz?

Y. Berwick Street'teki sık sık gittiği bir meyhaneyi biliyordum yalnızca, dönüşümden sonra oraya ben de birkaç kez gitmiş ve onu görüp görmediklerini soruşturmuştum. Onu gören olmamıştı.
S. Farthing'den söz ediyoruz, değil mi?
Y. Evet, efendim. Kaçıp gittiğinde, bana bıraktığı bir pusulada Galler'de yaşayan annesini görmeye gittiğini yazmıştı. Swansea'de. Bana bir seferinde de annesinin harap bir birahanenin işleticisi olduğunu söylemişti ancak bunun gerçek olup olmadığını da, kendisinin orada olup olmadığını da bilmiyorum. Bu konuda size yardımcı olamam.
S. Onu bu iş için tutan siz misiniz?
Y. Onu Mr. Bartholomew'e tanıttım, o da seçimimi onayladı. İyi yapılı, gözü pek görünüşlü bir adam, silah kullanmaktan ve atlardan iyi anlıyor. Bu yüzden tuttuk onu. Bana bir seferinde de, Mr. Farquhar'ın *The Recruiting Officer* adlı piyesindeki ayyaş çavuş rolünü oynamış ve bayağı da alkış almıştı; ancak bana sorarsanız bu alkışı gerçekte hak etmemişti, neden derseniz, oyuna başlamadan o kadar içmiş, o kadar içmişti ki rolünü oynaması gerekmiyordu, zaten istese de oynayamazdı. Ancak amacımıza ulaşabilmek için, bu rolü bizim yanımızda bir kez daha oynaması kararlaştırıldı.
S. Ne kadar paraya?
Y. Toplam on gine. Avans olarak verilen bir gine'nin dışında, bu parayı ona yolculuğun sonunda ödeyecektim. Çok fazla içip sarhoş olmasını engellemek içindi bu.
S. Ama ona hiç para ödemediniz, öyle mi?
Y. Ödemedim, efendim. Ya da yalnızca, size anlatacağım gibi, küçük bir bölümünü ödedim. Parasını neredeyse tamamen kazanmışken tabanları yağlayıp kaçıp gitmesinde aslında hiç de esrarengiz bir yan yok.
S. Her şeyi anlatmış mıydınız ona?
Y. Takma isimler kullanarak gizli bir yolculuk yapmak niyetinde olduğumuzu, bir gönül meselesinin söz konusu olduğunu anlatmıştım.
S. Buna itiraz etmedi mi?
Y. Hiç etmedi. Bu işte kınanacak, çirkin hiçbir yan bulunmadığını söylediğimde bana güvendi. Hizmet borcu vardı zaten bana.
S. Ne yapmıştınız onun için peki?
Y. Dediğim gibi onu işe almıştım. Drury Lane Tiyatrosu'ndaki işinden kovulduğunda da ona başka bir iş bulmuştum. Ona arada sırada küçük tutarda borç para da vermiştim. Kötü biri olmaktan çok, tembel bir insandır Farthing.

S. Ne işiydi bu?
Y. Artık hayatta olmayan aktrist Mrs. Oldfield'in arabacılığı. Ne var ki kadın çok geçmeden onu bırakmaya mecbur kaldı çünkü ayık gezdiği pek olmuyordu. Farthing o zamandan beri de günü gününe yaşadı. Bir süre bir yazar için kâtiplik yaptı, daha sonra cam silicisi ve en son olarak da sandalye taşıyıcılığı ve daha bilmem bir sürü iş. Girip çıkmadığı iş kalmadı açıkçası.
S. Bana tam bir düzenbaz gibi geliyor.
Y. Dediğim gibi, rolüne tıpatıp uyuyordu, efendim. Palavracıların şahıydı. Ağzı çok laf yapıyordu. Durmadan böbürlenirdi. Mr. Bartholomew'ın uşağı dilsiz olduğu için, Jones gibi bir adamın kaldığımız yerlerde kuşkuyu üzerimizden uzaklaştıracağını düşündük. Çenesini tutmayı beceriyordu, çok konuşarak hiçbir şey söylememeyi biliyordu Farthing. Budala falan değildi. Birçok kişiden daha namussuz da değildi ayrıca.
S. Pekâlâ. Hizmetçi kız için ne diyeceksiniz peki?
Y. Size söylemeyi unuttum, Mr. Bartholomew bana onun bizimle birlikte geleceğini bildirmişti. Ama onu ancak Staines'e vardığımızda gördüm ben. Bana sözünü ettiği oda hizmetçisi olduğunu söyledi onun, kız genç hanımefendinin sırdaşıydı ve mektuplaşma işinde ona yardım ettiğinden ötürü işinden kovulmuştu. Bunun üzerine onu Londra'ya getirtmiş ve koruması altına almıştı, şimdi de hanımefendisinin yanına götürüyordu. İlk karşılaşmamızda ona pek dikkat etmedim. Bir hanımefendinin hizmetçisine yeterince benziyordu.
S. Kendisine Louise adıyla mı hitap ediliyordu? Başka bir adla çağrıldığını hiç işitmediniz mi?
Y. Evet, Louise adıyla, efendim. Başka adla çağrıldığını hiç işitmedim.
S. Peki onu sosyal konumuna göre biraz fazla nazik ve kibirli bulmadınız mı?
Y. Hiç de bulmadım, efendim. Sessiz ve az konuşan bir insandı.
S. Ama güzel bir kadındı, öyle değil mi?
Y. Çok güzel gözleri vardı, efendim. Çehresi de fena sayılmazdı. Vücudu ve yüzü benim estetik ölçülerime göre biraz zayıf olmasaydı, seve seve tatmin edici bir güzellik derdim onunki için. Ancak size şunu da söyleyeyim ki, yol arkadaşının rolü konusunda olduğu gibi, onun rolü konusunda da büyük bir esrar perdesi var.
S. Yol arkadaşı üzerine neler biliyorsunuz?
Y. Şey, efendim, doğal kusurları bir yana, şimdiye kadar görmüş olduğum uşaklardan hiçbirine benzemiyordu. Odamın kapısına ilk

geldiğinde üzerinde uşaklara özgü o mavi yelek olmasaydı, sanırım onun uşak olduğunu asla tahmin edemezdim. Bakışları bir budalanın bakışlarıydı ve üzerinde kendi sosyal konumundaki insanların alışılagelmiş hal ve tavırları yoktu; uygar bir topluluk arasında hiç bulunmadığı için, kendi üstünde bulunan kişilere saygı göstermeyi de bilmiyordu. Bütün yolculuğumuz sırasında, hiç uşak giysisi giymedi, basit bir köylüyü, bir beyefendinin uşağı olmaktan çok orada burada gezip duran bir İrlandalıyı andırıyordu ve sonra efendisi ve hizmetçi kız dışındaki herkese de hırçın davranıyordu. Ancak bütün bunlar tüm hikâyenin sadece yarısı, efendim. Daha da garibi var.

S. Zamanı gelince anlatırsın. Şimdi yolculuğunuza gelelim. Bütün kararları Mr. Bartholomew mı alıyordu?

Y. Yolculuk güzergâhımız boyunca, o aldı. Çok kullanılan Bristol yolundan korktuğunu söylüyordu; sonra, amcanın, gelişimizi onlara bildirmek amacıyla, Marlborough'ya ya da Bristol'a bir adamı gözcü olarak yerleştirmiş olmasından kuşkulanıyordu. Bu yüzden, Exeter'a gidermiş gibi, güneye giden yolu tuttuk, bahanemiz de Bideford'da oturan sözde kız kardeşimi ziyaret etmezden önce orada halledilecek bir işimizin olduğuydu.

S. Yola çıkmadan önce Bideford'a mı gitmek istediğini söyledi size?

Y. Evet. Ama ömründe ilk kez böyle aldatmacalı bir şey yaptığını ve böylesi meseleleri bizim kendisinden daha iyi bildiğimizi söyleyerek kendisine akıl vermemi rica etti benden. Ben de, söylediğim gibi, ona tavsiyelerde bulundum.

S. İlkin nerede buluştunuz?

Y. Jones ile benim bir gün önceden arabayla Hounslow'a hareket etmemiz ve oradaki Bull hanına yerleşmemiz kararlaştırıldı.

S. Nisan'ın 25'iydi, öyle değil mi?

Y. Evet. Orada bizi bekleyen atlar olacak ve sonra, ertesi sabah güneş doğarken yola koyulacak ve Staines yoluna doğru ilerleyecektik. Orada Mr. Bartholomew, uşağı ve hizmetçisiyle buluşacaktık. Biz de öyle yaptık ve Staines'e varmadan bir mil önce onlarla buluştuk.

S. Onlar nereden geliyorlardı?

Y. Bilmiyorum, efendim. Söylenmedi bu bana. Belki de Staines'de konaklamışlar ve gerisin geri dönmüşlerdi. Ancak biz Staines'den durmadan geçmiştik.

S. Bu buluşma sırasında hiçbir şey olmadı mı?

Y. Hayır, efendim. Şunu itiraf edeyim ki, hoş bir serüvene çıkar gibi, yola bir beklenti duygusuyla çıkmıştık.

S. Ödemeler yola çıkmanızdan önce mi yapılmıştı?
Y. Kararlaştırılan ücretim üzerinden bir avans almıştım, keza Jones'un ücreti üzerinden. Gerekli şeyler üzerinde bazı ufak tefek harcamalarım oldu.
S. Ne kadar almıştınız?
Y. On gine benim için, bir gine de Jones için. Altın gine'lerdi bunlar.
S. Peki geriye kalan para?
Y. O son sabah ayrıldığımızda, Mr. Bartholomew bana bir borç senedi verdi. Senedi bozdurup parayı tahsil ettim.
S. Senet kimin üzerine düzenlenmişti?
Y. Lombard Street'ten Mr. Barrow üzerine.
S. Rusya'yla ticaret yapan şu tüccar, öyle değil mi?
Y. Evet.
S. Şimdi duruma şöyle bir bakalım. Önemsiz ayrıntıları anlatmayın bana. Mr. Bartholomew'ın iddia ettiği kişiden farklı biri olduğu keşfinizle ilgili her şeyi duymak istiyorum.
Y. Size şunu söyleyeyim ki, kuşkulanmakta gecikmedim, efendim. Yolculuğa çıkışımızın üzerinden henüz bir saat geçmişti ki güvenim ilk kez sarsıldı. Yük atını yularından tutarak ilerleyen Jones'la biraz arkalarda kalmıştım, işte o sırada Jones bana söyleyecek bir şeyi olduğunu belirtti ve eğer sözleri yersiz gözükürse, kendisini susturmakta tereddüt etmememi de ekledi. Ona konuşmasını söyledim. Bunun üzerine, Jones bir baş işaretiyle, önümüzde, Dick'in önünde ata yanlamasına oturmuş olan hizmetçi kızı göstererek, Mr. Lacy, bu genç kadınla daha önce karşılaştığımı çok iyi hatırlıyorum, o sanıldığı gibi bir hanımefendinin oda hizmetçisi falan değil, dedi. Sonra iki ya da üç ay önce, onu St. James'in arkalarında, bir randevuevine girerken gördüğünü söyledi; amiyane deyişle, Claiborne Ana'nın evi diye bilinen bir yermiş burası. Birlikte olduğu arkadaşı ona kadının –bu bayağı ifademi bağışlarsanız– burada çalışan en iyi parçalardan biri olduğunu söylemiş. Tahmin edebileceğiniz gibi, benim için bir şoke oldu bu, efendim, Jones'u gördüğü şeyden emin olup olmadığını söylemesi için sıkıştırdım. Bunun üzerine onu yalnızca çok kısa bir an ve sadece bir kandilin ışığında gördüğünü, yanılmadığı konusunda yemin edemeyeceğini ancak bu benzerliği çok çarpıcı bulduğunu kabul etti. Size şunu itiraf edeyim ki, Mr. Ayscough, afalladım kaldım. Bu yaratıkların vücutlarını satarak neler kazandıklarını bilmiyor değilim, Claiborne gibilerinin hoş görünmek istedikleri şehvet düşkünlerine kızlarından birini bir geceliğine gönderdiğini

işitmiş olmama rağmen, bizimki gibi bir yolculuk için de kızı verebileceğine inanamıyordum. Bunun için bir neden de göremiyordum. Mr. Bartholomew'ın beni bu kadar kötü bir biçimde aldatmış olduğuna inanmak iğrendiriyordu beni. Sonra, bu kadar nam salmış bir fahişenin –eğer mesleği gerçekten buysa– bir hizmetçi olarak kiralanmayı kabullenmiş olmasını da bir türlü anlayamıyordum. Kısacası, efendim, Jones'a mutlaka yanıldığını söyledim; ama eğer bir fırsatını bulabilirse, genç kadınla konuşarak bu konuda daha çok şey öğrenmeye çalışabilirdi.

S. Peki, Jones kızın randevuevindeki adını öğrenememiş miydi?

Y. Ne aile adını, ne de vaftiz adını öğrenebilmişti, efendim. Sadece bu eve gelip giden müşteriler arasında "Quaker" Kız olarak tanındığını öğrenmişti.

S. Peki, ne anlama geliyordu bu?

Y. Bu sefih insanların iştahlarını kabartmak için alçakgönüllülük rolü oynadığı anlamına.

S. Bir Quaker gibi mi giyiniyordu?

Y. Korkarım öyle, efendim.

S. Peki Jones, kendisine söylediğiniz gibi, onunla konuştu mu?

Y. Evet, efendim, aynı gün daha geç bir vakitte. Jones daha sonra bana kızın konuşmaya pek niyeti olmadığını söyledi. Sadece Bristol'da doğmuş olduğunu ve genç hanımefendisini yeniden görmeye can attığını öğrenebilmişti.

S. Demek ki bu düzmece bahaneden haberdardı?

Y. Evet ancak Jones onu konuşturmaya kalkıştığında hiçbir şey söylemek istememiş. Mr. Bartholomew'ın kendisine susmayı buyurduğunu söylemiş. Jones onun herkesten daha sıkılgan gözüktüğünü söylüyordu. Alçak sesle konuşuyor, sorulara çoğu kez evet ya da hayır, yahut bir baş işaretiyle yanıt veriyormuş. Şimdi Jones düşündüğü şeyden daha da kuşkuya düşmüştü, bunu açık açık itiraf etti, kızın olduğuna inandığı şeyin onun alçakgönüllü tavrıyla hiç bağdaşmadığını ve yanılanın kendisi olduğunu söylüyordu. Kısacası, efendim, kuşkularımız o zaman bize temelsiz göründü.

S. Bundan Mr. Bartholomew'a söz ettiniz mi?

Y. Hayır, efendim. Size anlatacağım gibi, yolculuğun sonuna kadar etmedim.

S. Mr. Bartholomew'ın kızı hiçbir yana çekerek konuştuğu olmadı mı? Onunla gizli bir ortaklığı olduğunu belli eden bir davranışı?

Y. O zaman olmadı, efendim... Aslı aranırsa, kendi gördüklerime ve işittiklerime dayanarak söylersem, başka bir zaman da olmadı. Tüm yolculuk sırasında, kız sanki bir bagajdan fazla bir şey değilmişçesine, ona oldukça kayıtsız gözüktü. Şunu da söyleyeyim ki Mr. Bartholomew tüm yol boyunca çoğu kez tek başına at sürdü. Benden birçok kez kendisini bağışlamamı rica etti, böyle kederli keşişi oynamak, kendi adına hiç de nazikçe bir davranış sayılmazdı; ancak düşüncelerinin o anla sınırlı olmadığını, aslında daha çok geleceğe yöneldiğini anlamam gerekirdi. Bunu âşık bir adamda çok doğal bularak, içinde bulunduğu durumun üzerinde o zaman pek durmadım.

S. Kendisini rol yapmak sıkıntısından kurtarmak için miydi bu tavrı?

Y. Şimdi öyle olduğunu sanıyorum.

S. Demek ki, genelde, onunla pek az konuştunuz?

Y. İlk günün sıkıntısı geçtikten sonra, arada sırada birlikte at sürdüğümüzde, konuşuyorduk. Geçerken gördüğümüz şeylerden, atlardan ve yoldan söz ediyorduk. Yolculuğumuzun amacından hiç söz etmedik. Bana hayatım hakkında sorular sordu ve ona, kendim, büyükbabam ve kral hakkında anlattığım şeyleri dinlemeye istekli göründü gerçi ama ben bu tavrının gerçek bir ilgiden çok bir nezaket gereği olduğunu düşündüm. Batı'ya doğru gittikçe, gitgide daha fazla içine kapandı. Zaten, anlaşmamız uyarınca, düşüncelerimi serbestçe dile getirmekten alıkonuyordum. Aslını ararsanız, bu noktada bir kazancım oldu. *The Beggars Opera*'da oynadığım rolün Sir Robert Walpole'la matrak geçtiği doğrudur, Mr. Ayscough ancak sizden şuna inanmanızı isterim ki, biz aktörler her zaman iki ayrı kişi olmuşuzdur, biri sahnede, öteki ise sahnenin dışında. İşte, o ilk gün, Bagshot ve Camberley fundalıklarından geçtik ve sizi temin ederim ki, ben orada artık Robin değildim ve oynadığım bu Robin rolünün ortaya çıkmasından ödüm kopuyordu... Tanrı'ya şükürler olsun ki böyle bir şey olmadı.

S. Evet, evet, Lacy, bunun meselemizle ilgisi yok.

Y. Sizinle aynı fikirde olmadığımı üzülerek belirtmem gerek, efendim. Size söylediğimi, Mr. Bartholomew'a da söyledim. Şu anki hükümetimizden ve onun *quieta non movere** politikasından olumlu sözlerle bahsettim; bu sözlerim üzerine Mr. Bartholomew bana, aynı fikirde olmadığını açık açık ifade eden bir bakışla baktı. Onu görüşlerini

* Lat.: Bekle gör. (ç.n.)

dile getirmesi için sıkıştırdığımda da, Sir Robert'ın ülke işleri için iyi bir yönetici olduğunu teslim etmesi gerektiğini –hem toprak sahiplerini hem kent tüccarlarını memnun etmeyi bilen birinin bir budala olamayacağını söyledi. Ancak yine de, ona duyulan hayranlığın temelini oluşturan, sözünü ettiğim bu büyük ilkenin yanlış olduğunu düşünüyordu. Çünkü eğer, yaşadığımız bu dünya değişmezse, nasıl olur da onun yerine yeni bir dünya gelebilir, diyordu. Yaradan'ın amaçları arasında, en azından bunun apaçık bir şey olduğunu düşünüp düşünmediğimi sordu bana: Tanrı'nın bize, engin zaman okyanusundaki bir gemi gibi, hareket etme ve seçme özgürlüğünü vermiş olması, inşa edilip denize indirildiğimiz limanda kalmamız anlamına gelmezdi. Bu sözlerine, çok geçmeden dünyamıza tüccarların egemen olacağını ekledi ve devlet adamlarının daha şimdiden bunun bir örneğini oluşturduklarını söyledi. Çünkü diyordu, bir devlet adamı bir ya da iki hafta dürüst kalabilir ama dürüstlüğü bir ay sürmez. En küçük tüccardan en yüksek mevkideki kişilere kadar, herkesin benimsediği merkantilist felsefenin özü de buydu zaten. Derken yüzüne hüzünlü bir gülümseme yayıldı ve babasıyla böyle şeyleri konuşmaya cesaret edemeyeceğini söyledi. Ben de buna babaların her zaman kendilerine benzeyen oğullar istedikleri yanıtını verdim. O da bana bunun hiç değişmeyeceğini söyledi– ne yazık ki, bunu biliyorum, Lacy, diyerek iç geçirdi. Babasının kararlarına boyun eğmeyen bir oğul kaybolmuştur, var olamaz.

S. Babası konusunda başka bir şey söylemedi mi?

Y. Hatırladığım kadarıyla başka bir şey söylemedi, efendim. Ha, bir de, çok katı olduğunu söyledi. Bir başka seferinde de, babasının da ağabeyinin de birer budala olduklarını belirtti. O gün, genelde politikaya karşı ilgisiz olduğunu itiraf etti sonunda. Bana Saunderson adlı birinin görüşlerinden söz etti, anladığım kadarıyla Cambridge Üniversitesi'ndeyken onun matematik hocasıymış ve bir gün bu konuda kendisine sorulan benzer bir soruya şöyle yanıt verdiğini işitmiş hocasının: Politika bulutun önündeki bir bulut gibidir, yani zorunlu bir beladır.

S. Peki bu görüşü paylaşıyor muydu?

Y. Bana paylaşıyor gibi geldi, efendim. Çünkü bir başka seferinde de, dünyada olup biten şeylerin üçte ikisinin bize hiçbir şekilde zarar vermeden ortadan kaybolabileceğini söylediğini hatırlıyorum; dünyadaki birçok şeyi fazladan, gereksiz gördüğünün açık bir ifadesiydi bu sözü. Ama bunları söyledikten sonra, kör olan ancak kör olmasına

rağmen, zekâsıyla bu kusurunu telafi eden ve öğrencileri tarafından çok sevilen, çok saygı duyulan kültürlü bir beyefendiden söz etti.

S. Mr. Bartholomew dinden, kiliseden hiç söz etti mi?

Y. Daha sonra ve yalnızca bir kez, efendim. Bir gün, yolumuzun üzerinde, yol kenarına oturmuş bir papazla karşılaştık, papaz atına binemeyecek kadar sarhoştu ve hizmetkârı onun yeniden atına binecek duruma gelmesini bekleyerek hayvanı yularından tutuyordu. Mr. Bartholomew bu olaydan tiksinti duydu ve bunun çok sık görülen bir durum olduğunu, böyle papazlara teslim edilen cemaatlerin sürüden ayrılmasında hiç de şaşılacak bir yan bulunmadığını söyledi. Daha sonraki konuşmalarımızda da ikiyüzlülükten nefret eden biri olduğunu belirtti; Tanrı'nın, sırrını son derece zorunlu örtüler altında gizlediğini ama onun elçilerinin, bu örtüleri çoğu kez yükümlülüklerini üstlendikleri insanları ışıktan yoksun etmek, onları cahilliğe sürüklemek ve onlara temelsiz önyargılar aşılamak için kullandıklarını söyledi. Bir insanın sonunda, imanının dışsal göstergeleriyle değil, eylemleriyle yargılanacağına ve ruhunun da ancak eylemleriyle kurtulacağına inanıyordu. Hiçbir kurulu kilise düzeni bu kadar yalın bir akıl yürütmeyi geçerli göremezdi çünkü bu kendi mirasını ve kendi dünyevi güçlerini inkâr etmesi anlamına gelirdi.

S. Bunlar din konularında çok serbest düşünenlerin öğretileri. Bu düşüncelerde hiç kınanacak yan bulmadınız mı?

Y. Hayır, efendim. Onların sağduyuyu yansıttığını düşündüm.

S. Kurulu kilise düzenini hor görmüyor mu bu düşünceler?

Y. Kilise düzenini hor görmüyor, Mr. Ayscough ama ikiyüzlülüğü hor görüyor. Tiyatro sahnelerine ayak basan bizler, bu dünyada rol yapanlar yalnızca biz oyuncular değiliz. Naçizane görüşüm bu, efendim.

S. Görüşleriniz sizi başkaldırmaya götürür, Lacy. Bir kurumun hizmetkârlarına her kim saldırırsa, kuruma da saldırmış olur. Ama şimdi bırakalım bunları, tartışmak boşuna. O gece nerede kaldınız?

Y. Basingstoke'taki The Angel Hanı'nda. Ertesi gün oradan Andover'a, daha sonra da sonraki geceyi geçirmek üzere Amesbury'ye gittik.

S. Demek ki pek aceleniz yoktu?

Y. Hayır, efendim. Hatta ertesi gün hiç acele etmedik çünkü Amesbury'ye vardığımızda Mr. Bartholomew, Stonehenge'deki ünlü pagan tapınağını görmek istediğini söyledi. Başlangıçta beklediğim gibi daha ötelere gidebilecekken, Amesbury'de mola vermemiz kararlaştırıldı.

S. Şaşırttı mı bu sizi?
Y. Kuşkusuz şaşırttı, efendim.
S. Konuşmamıza burada ara vereceğiz. Kâtibim sizi yemeğe götürecek ve saat tam üçte konuşmamıza bıraktığımız yerden devam edeceğiz.
Y. Mrs. Lacy beni yemeğe bekliyor, efendim.
S. O zaman boşuna bekleyecek demektir.
Y. Ona gelemeyeceğimi bildiremez miyim acaba?
S. Hayır, bayım.

* * *

Aynı kişinin yemin ederek verdiği ifadenin devamı, *die annoque praedicto.**

* * *

S. Amesbury'ye gelmeden önce, önceki gece Basingstoke'ta alışılmamış hiçbir şey olmadı mı?
Y. Hayır, efendim. Her şey kararlaştırıldığı gibi oldu. Mr. Bartholomew benim yeğenimmiş gibi yaptı, handaki en iyi odanın bana verilmesinde ısrar etti ve herkesin arasında bana gözle görülür bir saygı gösterdi. Yemeğimizi benim odamda yedik çünkü her nerede kalsak, herkesin bulunduğu salonlara hiçbir zaman girmek istemiyordu. Akşam yemeği biter bitmez hemen odasına çekildi, beni kendi uğraşılarımla baş başa bıraktı, bunu da bana iyilik olsun diye yapıyordu, benim uğraşılarıma ilgi duymadığından bana karşı nezaketsiz davranmak istemediğini söyledi. Onu o gün bir daha görmedim.
S. Kendisinin neyle vakit geçirdiğini bilmiyor musunuz?
Y. Bilmiyorum, efendim. Belki de kitap okudu. Çünkü yanında, *bibliotheca viatica*** adını verdiği, bir iki kez açtığını gördüğüm, kitaplarla dolu bir sandık getirmişti. Kaldığımız hanlardan birinde –Taunton'daki handa– aynı odayı paylaşmak zorunda kaldık. Orada, yemekten sonra, sandıktan çıkardığı birtakım kâğıtları okudu.
S. Bu sandıkta kitaplar mı vardı yoksa kâğıtlar mı?
Y. Her ikisi de. Bütün bunların matematikle ilgili olduğunu söyledi bana, az önce de belirttiğim gibi bu onun yolculuk kitaplığıydı ve böylesi bir çalışma onu rahatsız edici düşüncelerden uzaklaştırıyordu.

* Lat.: Yukarıda belirtilen günde ve yılda. (ç.n.)
** Lat.: Yolculuk kitaplığı. (ç.n.)

S. Bunların muhtevası üzerine başka hiçbir ayrıntı vermedi mi?
Y. Hayır, efendim. Böylesi meseleler üzerinde soru sorabilecek bilgiye sahip değilim.
S. Peki bu kitaplardan herhangi birinin başlığını da mı görmediniz?
Y. Sir Isaac Newton'un bir eseri dikkatimi çekti, Latince yazılmıştı, başlığını ise hiç hatırlamıyorum. Mr. Bartholomew ondan, başka hiç kimse için kullanmadığı büyük bir saygıyla söz etti; bu saygıyı ona, Cambridge'deyken hocası olan ve daha önce adını andığım bir beyefendi, Mr. Saunderson diye biri aşılamıştı. Bir gün atla giderken bana, Sir Isaac'ın akışkanlar öğretisini açıklamaya girişti. Şunu itiraf edeyim ki, efendim, söylediği şeylerden tek bir kelime bile anlamadım; ona nazikçe bunları bana anlatmakla boşuna nefes tükettiğini belirttim. Sonra, Taunton Deane'e giderken, bu sefer, yüzyıllar önce yaşamış ve sayıları oluşturmanın özel bir yolunu keşfetmiş olan âlim bir keşişin sözünü etti bana. Bu işlemi anlayabiliyordum, basitti, sadece bir sonraki rakamı oluşturmak üzere son iki rakamın toplanmasından ibaretti, yani sayıları bir, iki, üç, beş, sekiz, on üç, yirmi bir ve bunun gibi art arda toplamak söz konusuydu. Mr. Bartholomew bu sayıların doğanın birçok yerinde, gerçi gizli bir biçimde, ortaya çıktığına kendisinin de inandığını ekledi sözlerine. Bu sayılar sanki yaşayan tüm şeylerin kopya ettikleri tanrısal birer şifreydi ve art arda gelen sayılar arasındaki oran, mükemmel bir orantı keşfetmiş ve bunu bir sır olarak saklamış olan Yunanların da bildikleri bir orandı. Sanıyorum bunun bire bir ve altıya on oranı olduğunu söyledi. Hayatlarımızda rastlantı eseri olan şeylere ve bu oranın hemen her durumda karşımıza çıktığına dikkatimi çekti. Şimdi hatırlayamadığım başka örnekler de verdi bu arada, hafızamda bir tek çiçeklerin taçyaprak düzeninden, ağaçların yapraklarından ve bunun gibi daha birçok şeyden söz ettiği kalmış.
S. Bu şifre meselesi üzerinde çok durdu mu?
Y. Hayır, efendim. Bundan sadece merak uyandıran ilginç bir durummuş gibi söz etti.
S. Doğanın bazı gizlerine nüfuz ettiğini iddia ediyordu, hiç kuşkusuz?
Y. Bunu pek söyleyemeyeceğim, Mr. Ayscough; daha çok böylesi bir gizi hayal meyal görmüş ancak onu tam anlamıyla gün ışığına çıkaramamıştı.
S. Yolculuk iddia ettiği amaçla yapıldığına göre, böyle araştırmalar ardında olmasını ve yanında bir kitaplık taşımasını biraz garip bulmadınız mı peki?

Y. Birazcık buldum, efendim. Yolculuğumuz ilerledikçe, onun sıradan bir adam olmadığını, hatta sıradan bir âşık hiç olmadığını fark etmeye başladım. Bilimsel araştırmalarının açıkça söylediğinden daha da ciddi olduğunu ve bu kız kaçırma olayını izleyecek sürgünde kendini onlardan hepten yoksun bırakmaya niyeti olmadığını düşündüm hemen.

S. Bu hususta sormak istediğim son bir soru daha var. Bu sandığın içinde, pirinçten yapılmış birçok çarkı olan, saate benzer bir alet gördünüz mü hiç?

Y. Hayır, efendim.

S. Ama bu sandığı açık gördünüz, öyle değil mi?

Y. Sandık hep doluydu, üst tarafında yığılı bir sürü kâğıt bulunuyordu. İçindeki her şeyi görmem hiçbir zaman mümkün olmadı.

S. Böyle bir aletin kullanıldığını da hiç görmediniz mi?

Y. Hayır, efendim.

S. Şimdi Amesbury'ye gelelim.

Y. Önce, Basingstoke'ta olan başka bir şeyi belirtmek istiyorum.

S. Pekâlâ.

Y. Hizmetçi kız Louise hakkında. Jones bana onun, adet olduğu üzere handaki öteki hizmetçi kızlarla birlikte yatmadığını, kendine ayrı bir oda ayırttığını söyledi. Akşam yemeklerini herkesin yemek yediği masada da yemiyordu, yemeklerini ona sağır-dilsiz Dick çıkarıyor olmalıydı. Bundan başka Dick'in ona tutkun olduğunu fark ettiğini ve bunu da tuhaf bulduğunu söyledi. Bu konuda tartıştık ama belli bir sonuca varamadık.

S. Peki kız da ona tutkun gözüküyor muymuş?

Y. Jones bu konuda hiçbir şey bilmiyordu, efendim, yalnızca kız onu herkesin arasında paylamıyormuş. Bu konuda söylenecek çok şey var. Ben sadece aklıma gelmişken şöyle bir hatırlattım.

S. Kız hep böyle, tek başına yatıyor ve yemeklerini de tek başına mı yiyormuş?

Y. Evet, efendim, ne zaman boş bir oda olsa, böyle yapıyormuş. Kaldıkları hanlardan birinde, Wincanton'da olmuş bu, bu kadar alışılmamış bir talep üzerine bir tartışma çıkmış ve Mr. Bartholomew'a başvurmuşlar, o da kızın istediği şeyin yapılmasını söylemiş. Olaya ben tanık olmuş değilim, bunları bana anlatan Jones.

S. Amesbury'ye giderken mi olmuş bunlar?

Y. Size daha önce de söylediğim gibi, oraya gelmeden önce, Mr. Bartholomew bize biraz duraklayacağımızı bildirdi, oysaki daha

da öteye gidebilirdik. Tapınağı görmeyi arzu ediyordu ve akşam yemeğinden sonra eğer ben de arzu edersem ona eşlik edebilecektim. Güzel bir gündü, tapınak kaldığımız handan fazla uzak değildi ve ben de onu görmek için meraklanıyordum ancak itiraf edeyim ki onu hayal ettiğimden daha az heybetli ve daha kaba buldum. Siz gördünüz mü bu tapınağı, efendim?

S. Bir gravürünü gördüm bu tapınağın ben. Hizmetkârlarınız sizinle birlikte geldiler mi?

Y. Yalnızca Dick geldi. Mr. Bartholomew ile ben atlarımızdan indik ve taşların arasında yürüdük. Bana tapınağı daha önce görmediğini söylemesine rağmen yöreye aşina gözükmesi şaşırttı beni.

S. Nasıl oluyor bu?

Y. Şey, efendim, bu barbar din üzerine, üst üste yığılı sütunların anlamı üzerine ve eğer bunlar yarı yıkık durumda olmasalardı görünüşleri ne olurdu gibisinden konular üzerine ve buna benzer şeyler üzerine söylev çekmeye başladı. Ona biraz şaşkınlıkla bu bilgileri nasıl edindiğini sordum; bana gülümseyerek, inanın ki Lacy, kara büyü falan kullanmadım, yanıtını verdi. Sözlerine, antik eserler meraklısı saygıdeğer peder Stamford'lu Mr. Stukeley'i ziyaret ettiğini, onun desenlerini ve yöre tasvirlerini incelediğini, onunla tartıştığını ekledi. Bu anıt üzerine yazılmış başka kitaplar ve denemelerden de söz etti ancak Mr. Stukeley'in görüşlerinin bunlar arasında en doğru ve en dikkate değer görüşler olduğunu belirtti.

S. Demek oluyor ki dili açılmış, suskunluğundan sıyrılmıştı o sıralar?

Y. Gerçekten de öyle, efendim. Hakiki bir bilgin kişi gibi konuşuyordu. İtiraf edeyim ki yerin kendisinden çok, onun bu bilgileri çarpıcı geldi bana. Eskilerin uğurlu günlere olan inancını paylaşıp paylaşmadığımı sordu. Bu mesele üzerinde hiç kafa yormadığımı söyledim. Pekâlâ, dedi, o zaman meseleyi farklı bir şekilde koyalım ortaya: Bir piyesi ilk kez ayın on üçüne gelecek bir cuma günü oynamayı gönül rahatlığıyla kabul eder miydiniz? Boş inançlarım olmamasına rağmen, böyle bir rastlantıdan kaçınmayı tercih edeceğimi söyledim ona. Birçok kişinin yapacağı gibi, yanıtını verdi. Sonra ama belki de onlar yanılıyorlar, dedi. Derken, elli adım kadar ötede bulunan bir taşa işaret ederek, yanımdan biraz uzaklaştı ve gündönümlerinde, bulunduğumuz tapınağın merkezinden, güneşin bu taşa değerek doğduğunu görebileceğimizi söyledi. Adını şimdi hatırlayamadığım başka bir bilgin yazar keşfetmişti bunu; tapınak öyle kurulmuştu ki her gündönümünde bu taşın tam üzerinden doğuyordu; tümüyle bir

rastlantı eseri olamazdı elbette bu. Sonra, size bir şey daha söylemek istiyorum, Lacy, dedi bana. Bu eskiler öyle bir sırra sahiptiler ki, bunu ben de bilebilmek için sahip olduğum her şeyi verebilirim. Hayatlarının meridyenini biliyorlardı eskiler, ben benimkini hâlâ arıyorum. Öteki bakımlardan karanlıklar içinde yaşıyorlardı ama işte bu büyük ışığa sahiptiler; oysa ben aydınlık içinde yaşıyorum ama hayaletlerin ardında ayağım sürçüyor. Ona, bana anlattıklarına inanacak olursam, yolculuğumuzun hedefinin, hiç de bir hayalet olmaması gerektiğini belirttim. Bu sözüme biraz şaşırmış gibi gözüktü, efendim ama sonra gülümsedi ve haklısınız, ben karanlıklarda dolaşıp duruyorum, diye yanıt verdi. Hiç konuşmadan birkaç adım attık, sonra yeniden konuşmaya başladı. Bu kaba vahşilerin bizim hâlâ adım atmaya çekindiğimiz bir yere girmiş olmaları ve bizim ancak şöyle böyle anlamaya başlamış olduğumuz bir şeyi bilmeleri garip değil mi, dedi. Büyük filozof Sir Isaac Newton bile bunların yanında zavallı bir çocuktan başka bir şey değildir. Ben bunun ne gibi gizli bir bilgi olduğunu anlayamadığımı söyledim. Buna yanıtı ise şu oldu, Mr. Ayscough: Tanrı sonsuz bir harekettir, Lacy. Bu taşların gerçek adlarını biliyor musunuz? *Chorum Giganteum*, *Gogs*'ların ve *Magogs*'ların dansı. Yöre halkı, Yargı Günü'ne kadar burada bir daha dans edilmeyeceğini söylüyor. Ama şu anda, taşlar dönüyor ve dans ediyor, Lacy, keşke bunu görebilecek gözlerimiz olsaydı.

S. Bütün bu anlatılanlardan ne çıkardınız peki?

Y. Adeta cahilliğimle alay ediliyormuşçasına, bütün bunlar alçak sesle anlatılmıştı, efendim. Aynı tavırla, bunun için biraz kınadım onu. Bana yanıldığımı söyledi ısrarla, şaka falan etmiyordu, söyledikleri gerçekti. Çünkü biz ölümlüler, Newgate Hapishanesi'ndeki tutuklular gibiyiz, diye sürdürdü sözlerini; duyularımızın ve bize verilen kısacık yaşamın zincirlerine vurulmuşuz bizler, işte bunun için hiçbir şeyi göremiyoruz. Tanrı için bütün zamanların sonsuz bir şimdi olduğunu oysa bizim zamanı, bir hikâyede olduğu gibi, geçmiş, şimdi, gelecek diye bölümlere ayırdığımızı söylüyordu. Sonra, bir el işaretiyle taşları gösterdi ve belki de Roma'dan, İsa'dan önce, bu taşları buraya dikmiş olan vahşilerin bizim Newton'larımızın ve Leibniz'lerimizin bile erişemedikleri bilgilere sahip olmasına hayranlık duymuyor musunuz, diye sordu. Sonra da insanlığı, tiyatro izleyicilerine benzetti; bir aktörün ne olduğu hakkında hiçbir fikri olmayan, aktörlerin önceden belirlenmiş ve yazılmış satırlara göre oynadıklarını bilmeyen, bütün bu aktörlerin ardında bir yazar, bir

yönetmen olduğundan haberi olmayan bir seyirci kitlesine. Bu söylediklerine karşı çıktım, efendim. Her şeyin arkasında bir Yaratıcı olduğunu kesinlikle bildiğimizi söyledim, bu Yazar'ın kaleme aldığı kutsal metinden de keza haberimiz var, diye yanıt verdim. Bu sözlerime yine gülümsedi ve böyle bir Yaratıcı'nın varlığını inkâr etmediğini ancak bizim O'nu şu anki kavrayış biçimlerimizden kuşku duymaya hakkı olduğunu, bu kuşkuyu duyma hakkını kendisine tanımamızı söyledi. Belki de bizlerin, bir hikâyenin ya da bir romanın basit kahramanları olduğumuzu söylemenin daha doğru olacağını belirtti. Bizler, yetkinlikten uzak sözcüklerden ve fikirlerden ibaret olduğumuzu görmeden ve sandığımızdan çok farklı amaçlara hizmet ettiğimizi anlayamadan, kendimizi çok gerçek bir şey sanıyoruz, diye devam etti. Kimi zamanlar acımasız, kimi zamanlarsa çok yüce gönüllü olan her şeyin bu büyük Yaratıcısı'nı, krallarımızı gördüğümüz gibi, ola ki kendi imgemize göre hayalimizde canlandırıyoruz, diyordu; yine de gerçekte ve amaçları hakkında, Ay'da ya da öte dünyada olup bitenler hakkında bildiğimizden daha çok şey bilmiyoruz... Şey, efendim, bu söylediklerine karşı çıkmak istedim çünkü bana öyle geldi ki şimdi yerleşik din düzenini hor gören bir hâl almaya başlamıştı konuşması. Ancak sanki artık bu tartışmaya bir son vermeye karar vermiş gibi, ansızın, birkaç adım ötede bekleyen uşağına işaret etti ve bana, Mr. Stukeley'in ricası üzerine, bazı ölçümler yapacağını söyledi. Bu ölçümler uzun ve sıkıcı olacaktı dediğine göre, bu yüzden kendisini bekleyerek sabrımı taşırmama gerek yoktu.

S. Size izin mi verdi yani?

Y. Ben bunu öyle yorumladım, efendim. Çok konuştuğunu kavrayan ve yeniden sessizliğe bürünmek için bahane arayan bir adam gibi davrandı.

S. Erişemeyeceğimiz bu büyük gizden söz etmekle ne demek istiyordu acaba?

Y. Buna bir yanıt verebilmem için, efendim, daha sonraki bir konuşmayı aktarmam gerek.

S. Aktarın öyleyse.

Y. O gün Mr. Bartholomew'ı bir daha görmedim. Ertesi gün, Batı'ya doğru yol alırken, atlarımızla ören yerinin önünden geçiyorduk, eskiler ve onların gizlerinin ne olduğu konusunda onu daha fazla konuşturabilmek için bu fırsattan yararlandım. Soruma, onların hiçbir şey bilmediklerini bildikleri yanıtını verdi. Sonra da, bilmece

gibi konuşuyorum, öyle değil mi? dedi. Dilini daha fazla çözebilmek için, söylediklerini başımla onayladım. Bana, biz modernlerin geçmişimizle, öğretilerimizle, tarihçilerimizle kokuşup bozulmuş olduğumuzu; geçmişte olup bitenler üzerine ne kadar çok şey bilirsek, gelecekte olup bitecekler üzerine de o kadar az şey bileceğimizi; çünkü dediği gibi, bizlerin, iyi ya da kötü, mutlu ya da mutsuz, yazarının keyfine göre belirlenmiş bir hikâyenin kişilerine benzediğimizi söyledi. Oysa bu taşları dikenler, hikâyenin başlamasından önce de yaşıyorlardı, Lacy dedi, kendi kendimize tahayyül edemeyeceğimiz, geçmişi olmayan bir şimdide yaşıyorlardı. Sonra, Mr. Stukeley'in inançlarından söz etmeye koyuldu: Bu anıtı dikenler Druidler adı verilen kişilerdi ve yanlarında Hıristiyanlığın ilk tohumlarını taşıyarak buraya Kutsal Topraklar'dan gelmişlerdi ona göre; kendi payına, onların zaman denilen gize bir ölçüde nüfuz ettiklerine inanıyordu; çünkü Romalı tarihçiler bile düşmanları Druidlerin geleceği kuşların uçuşundan ve davranış biçiminden yola çıkarak okuyabildiklerini kabul etmişlerdi; ancak kendisi, onların yeteneklerinin bunun da ötesine uzandığına inanıyordu; birtakım matematik spekülasyonlar yapılarak gizlerine erişilebilse, tapınak bu inancını kesinkes kanıtlardı. Ölçümleri de bunun için yapmıştı. Sonra, Druidlerin bu dünyanın kitabını ve hikâyesini son sayfasına kadar bildiklerine inandığını söyledi. Ben Milton'ı nasıl biliyorsam –bu büyük yapıtı hep cebimde taşıyordum, Mr. Ayscough, Mr. Bartholomew bir gün bana ne okuduğumu sormuştu– onlar da dünyanın kitabını biliyorlardı.

S. Ne yanıt verdiniz buna?

Y. Geleceği okuyabilmelerine rağmen, bu adamların Romalılara esir düşmekten kurtulamayıp yeryüzünden silinip gitmelerine çok hayret ettim. Buna, onların bir peygamberler ve masum filozoflar ulusu olduğu, bir savaşta Romalılara karşı koyacak güçten yoksun oldukları yanıtını verdi ve sözünü, İsa'nın kendisi de çarmıha gerilmedi mi? diyerek tamamladı.

S. Peki, daha önce insanın hayatını seçme ve akışını değiştirme gücünde olduğunu söylememiş miydi? Şimdi bunun tam karşıtını ileri sürüyor, insanın yazgısının önceden belirlenmiş olduğunu, bizlerin bir piyesin ya da bir kitabın kişilerinden daha özgür olmadığımızı söylüyordu, öyle değil mi?

Y. Sizin müşahede ettiğiniz bu husus benim de aklıma geldi, Mr. Ayscough. Kendisine belirttim bunu. Buna, bizim bir rolü nasıl yorumlayacağımızı, bu rol için nasıl giyineceğimizi ve jestlerimizi

önceden nasıl belirleyeceğimizi seçebilmemiz gibi birçok küçük şeyi de pekâlâ seçebileceğimiz yanıtını verdi; ancak ben rolümün genel çizgilerine kesinkes uymalı ve onu yazarın istediği gibi belli bir sona ulaştırmalıydım. Bundan başka genel bir tanrısal lütfa inanabileceğini ama Tanrı'nın her varlıkta olduğunu ileri süren özel bir kayraya inanmadığını belirtti; çünkü Tanrı'nın iyide ve erdemlide bulunduğuna inanmadığı gibi, en kötüde ve en yoksunda da bulunduğuna inanmıyordu; esin verdiği saf –kişilerin çevremizde hep gördüğümüz gibi– acı ve ıstırap çekmelerine izin verebileceğine de inanmıyordu Tanrı'nın.

S. Bütün bunlar çok tehlikeli bir öğreti oluşturuyor.

Y. Söylediğinizi kabul etmem gerek, efendim. Ben her şeyi bana anlatıldığı gibi anlatıyorum.

S. Pekâlâ. Sizi Amesbury'ye dönüş yolu üzerinde bırakmıştık.

Y. Yolda Jones'la karşılaştım, derede çamça balığı avlıyordu, hava güzeldi, onunla orada bir ya da iki saat oturdum. Hana döndüğümde, odamda Mr. Bartholomew'ın bir notunu buldum; notta, akşam yemeğine gelemeyeceği için benden kendisini bağışlamamı rica ediyor, çok yorgun olduğunu, bunun için de erken yatacağını bildiriyordu.

S. Aldığı bu karar üzerine ne düşündünüz peki?

Y. O an hiçbir şey düşünmedim, efendim. Ama anlatacaklarımı henüz bitirmiş değilim. Ben de yorgundum, bu yüzden erken yattım ve mışıl mışıl uyudum. Jones'un ertesi sabah erkenden gelip bana çok tuhaf bir hikâye anlatacağını bilseydim eğer, kesinlikle böyle yapmazdım. O, Dick'le aynı odada yatmıştı. Gece yarısından az önce –çünkü az sonra saatin çaldığını hatırlıyordu– uyanmış ve Dick'in odadan ayrıldığını işitmiş. Jones, bunun doğal bir ihtiyacı gidermek için olduğunu düşünmüş ama öyle değilmiş. Saat tam gece yarısını çalarken, aşağıda avluda birtakım sesler işitmiş. Bunun üzerine pencereye doğru ilerlemiş ve aşağıda üç siluet olduğunu fark etmiş. Ay yokmuş ama ışık siluetleri seçmeye yetiyormuş. Siluetlerden birisi Dick'miş, taşların üzerinde gürültü çıkarmalarını engellemek için nalları bezle kaplanmış iki atı yularlarından tutmuş götürüyormuş. Öteki siluet efendisinin siluetiymiş. Üçüncüsü ise bir kadınmış, yanlarındaki hizmetçi kızmış. Gördüklerinin bunlar olduğundan emindi. Ona ısrarla sorular sordum.

S. Peki, handan çıkıp yola mı koyulmuşlar?

Y. Evet, efendim. Jones beni uyandırmayı düşünmüş ama yanlarına bagaj falan almadıklarını görünce dönüşlerini beklemeye karar vermiş. Bir saat kadar gözleri açık beklemiş ama sonra Uyku Tanrısı Morpheus'a yenilmiş. Sabah horozlar öterken uyanmış ve sanki hiçbir şey olmamış gibi, Dick'i yanında uyuyor bulmuş.

S. Bunları rüyasında görmüş olamaz mı?

Y. Sanmıyorum, efendim. Başkalarının yanındayken atıp tutuyor, hikâyeler anlatıyor; ama bana, hem de böyle bir durumda, bunu yapmayacağından eminim. Zaten her ikimiz için de kaygıya kapılmış; içini bir kuşku kemirmeye başlamış. Size şunu söyleyeyim ki, Mr. Ayscough, hizmetçi kızı önceki günkü yolculuğumuz sırasında daha yakından gözlemlemiştim. Artık Jones'un kızı bir randevuevine girerken gördüğüne dair anlattığı hikâyeye hiç inanmıyordum. Biz aktörler, tiyatroda, bu tip kadınlarla rastlantı eseri çoğu kez tanışıyoruz. Ama onda bu tip kadınların havası da, yüzsüzlüğü de yoktu. Ancak davranışlarındaki bütün alçakgönüllülüğe rağmen, ben onda uyanık bir yan olduğunu da fark ettim. Jones'un Dick konusunda anlattıklarında haklı olduğunu anladım: Dick'in, cesaret edebilse kızı canlı canlı yiyip yutabileceği gözlerinden okunuyordu. Ama kızın onun bu tavrından hiç gocunmaması, hatta onun kendisine gösterdiği ilgiden hoşnut olması, ona zaman zaman gülümsemesi doğrusu benim çok tuhafıma gitmişti. Bütün bunlar bana eşyanın tabiatına aykırı göründü, efendim; kız sanki, bizi yanılgıya sürüklemek istercesine, rol yapıyor gibiydi.

S. Peki Jones'un kuşkuları için ne diyeceksiniz?

Y. Varsayalım ki, Mr. Lacy, dedi bana Jones, Mr. Bartholomew ile genç kadın hakkında her şey doğru olsun; ama bir tek şu husus dışında doğru olsun: Genç kadın ile amcasının şu anda Batı'da bulundukları iddiası dışında. Varsayalım ki şu son iki güne kadar genç kadın gerçekten de tutsak edilmiş olsun; ama düşündüğümüz yerde değil de, Londra'da, Mr. Bartholomew'ın size onunla tanıştığını söylediği yerde. Sonuç olarak... sözü nereye getirmek istediğini herhalde anlıyorsunuz, efendim.

S. Yani *post facto** bir kız kaçırma olayına mı karışmış oluyordunuz?

Y. Durum şoka uğratmıştı beni, Mr. Ayscough. Kız hakkında kendi gözlemlerimi düşündükçe, bunlarda Louise'in halinin tavrının bir açıklaması bulunabileceğine daha çok kanaat getiriyordum, tabii

* Lat.: Oldubittiye getirilmiş. Emrivaki. (ç.n.)

tek bir nokta dışında: zavallı Dick'in ilgisine gösterdiği hoşgörü. Ama belki bu da bizi yanıltmak için kasten yapılmış olabilirdi. Jones geceleyin handan çıkışın, gizli bir evliliği yerine getirmek amacıyla yapılmış olabileceğini ileri sürdü; görünüşte bu kadar anlamsız bir gerekçeyle Amesbury'de konaklamış olmamızın bir açıklamasıydı bu. Bütün bu işte görebildiğim tek iyi yan şuydu: Eğer Mr. Bartholomew amacına böylelikle erişmişse, artık bizim hizmetlerimize ihtiyaç duymayacak demekti. Bunu da kısa bir zaman içinde öğrenecektik. O sırada kafamızdan neler geçtiğini size burada bir kez daha tekrarlayacak değilim, efendim. Aşağıya indiğimde, Mr. Bartholomew'ın yeni zevcesiyle birlikte kaçıp gitmiş olmasından bile korkuyordum doğrusu.

S. Ama kaçıp gitmemişti, öyle değil mi?

Y. Hayır, efendim. Aslını ararsanız, halinde tavrında herhangi bir bakımdan bir değişiklik de göze çarpmıyordu. Bu yüzden, meseleyi kendisine nasıl açmam gerektiği konusunda ben de çok zor durumda bulunuyordum. Bununla birlikte, Jones'un bir fırsatını bulup kızı kenara çekmesini ve ona geceki serüvenlerinden haberli olduğuna dair imalarda bulunmasını kararlaştırmıştık; kısacası kızın ağzından neler alabiliriz diye düşünüp duruyorduk.

S. Peki Jones başarılı oldu mu girişiminde?

Y. Hayır, efendim. Kızla konuşma fırsatını bulmasına rağmen başarılı olamadı. Kızın ilkin çok şaşkın gözüktüğünü, sonra, yine geceye dair imalarda bulunmaya başlayınca, olup bitenleri kabul etmemekte direndiğini ve daha da ısrar edince, kızıp hiç konuşmak istemediğini söyledi.

S. Handan ayrıldığını inkâr mı ediyordu?

Y. Evet, efendim.

S. Şimdi bana şunu söyleyin. Daha sonraları, bu gece serüveninin amacı konusunda bir şeyler öğrenebildiniz mi?

Y. Hayır, efendim. Öğrenemedim. Başka birçok şey gibi, ne yazık ki bu da bir sır olarak kaldı.

S. Pekâlâ. Bugün daha fazla soru sormak istemiyorum. Yapacak başka işlerim var. Yarın sabah saat tam sekizde burada olacaksınız. Anlaşıldı mı? Tam sekizde. Henüz aklanmış değilsiniz.

Y. Endişelenmenize gerek yok, Mr. Ayscough. Buraya beni vicdanım getirecek.

Hannah Claiborne'un Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Yirmi Dört Ağustos günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ADIM Hannah Claiborne. Kırk sekiz yaşındayım ve dulum. German Street'te bulunan St James House'ı işletiyorum.

S. Şimdi, ağzınızda hiç gevelemeden dosdoğru söyleyin bakalım madam Claiborne. Kimin peşinde olduğumu biliyorsunuz, değil mi?
Y. Ne yazık ki biliyorum.
S. Eğer gerçeği söylemezseniz, durum sizin için daha da kötü olacak, bunu da bilesiniz.
Y. Çıkarımın hangi tarafta olduğunu bilirim ben.
S. Önce evinizde çalışan şu yaratık hakkında konuşmanızı istiyorum. Gerçek adını biliyor musunuz onun?
Y. Rebecca Hocknell. Ama biz ona Fanny derdik.

S. Evinizde hiç kimsenin onu bir Fransız adıyla, Louise diye çağırdığını işitmediniz mi peki?
Y. Hayır, işitmedim.
S. Peki, aslen nereliydi?
Y. Bristol'luydu. Ya da en azından bana oralı olduğunu söyledi.
S. Orada ailesi var mıydı?
Y. Bildiğim kadarıyla...
S. Bilmediğinizi mi söylemek istiyorsunuz?
Y. Bana onlardan hiç söz etmedi.
S. Evinize ne zaman geldi ilk kez?
Y. Üç yıl önce.
S. Kaç yaşındaydı?
Y. Yirmi yaşlarında.
S. Peki elinize nasıl düştü?
Y. Tanıdığım birinin tavsiyesi üzerine.
S. Madam Claiborne, sen bu kentin en nam salmış mamalarından birisisin. Bana böyle kaçamaklı, küstahça yanıtlar vermekten vazgeç.
Y. Yolladığım bir kadın aracılığıyla oldu.
S. Masum kızları keşfetmek ve onları fuhuşa sürüklemek amacıyla, öyle değil mi?
Y. O zaten düşmüştü kötü yola.
S. Bir fahişe mi olmuştu yani?
Y. Hizmetçilik yaptığı evde, evin oğluyla şerefini lekelemişti, memleketi olan Bristol'de. Ve evden kovulmuştu. Bana anlattığı buydu.
S. Gebe mi kalmıştı?
Y. Hayır, doğuştan kısırdır o.
S. Peki sonra, senin bu sefahat yuvanın aranılan bir sermayesi oldu öyle mi?
Y. Evet. Ama vücudundan çok oyunları için aranılan?
S. Ne oyunları?
Y. Erkekleri fantezileriyle boyun eğdirmeyi biliyordu. Fahişe olduğu kadar da oyuncuydu.
S. Ne gibi hileler kullanıyordu bunun için?
Y. Sadece satılık bir et olmakla yetinmiyordu, Hampstead suyu kadar saf olduğunu iddia ediyor ve kendisine buna uygun biçimde davranılmasını istiyordu. Müşterilerinin kendilerini bu oyunlara kaptırmaları ve hep daha fazlasını istemeleri bir mucizeydi.
S. Hanımefendilik rolü mü oynuyordu?

Y. Kendisinde zerre kadar masumluk yokken masum rolü oynuyordu. Ar damarı çatlamış orospunun tekiydi.
S. Nasıl oynuyordu bu masumluk rolünü?
Y. Horozdan kaçan piliç, alçakgönüllü rahibeydi o. Taşradan gelmiş Bayan Terütaze'ydi. Bayan Beni baştan çıkarmayın'dı. Bayan Sıkılgan'dı. Bayan bilmem neydi... Daha söylememi ister misiniz? Oyunları bir kitapta toplansa bundan iyi roman olurdu. Bir engerek yuvası ne kadar masumsa o kadar masumdu. Ne fettan kaltaktı o. Canı bir istedi mi, kırbacı ondan iyi kullanan yoktu. Şu yaşlı yargıç P. –onu mutlaka tanırsınız, efendim– önce iyi bir kötek yiyip kırbaçlanmazsa kesesinin ağzını açmazdı. Fanny onunla birlikteyken bir hanedan çocuğu kadar mağrur, bir Tatar kadar zalim olurdu. Zaten yargıç da böyle olması için can atardı. Ama şimdi bunları geçelim.
S. Peki bu rol yapma, ...mış gibi görünme ustalığını nerede öğrenmiş?
Y. Benden değil, Şeytan'dan öğrendi herhalde. Doğasında vardı bu onun.
S. Peki, şehvet uyandırıcı özelliklerinden ötürü belli bir rolde ünlenmemiş miydi?
Y. Ne demek istiyorsunuz bu sözlerinizle?
S. Şu basılı kâğıda bir göz atmanı isterim, Claiborne. Bu kâğıdın, masrafları senin tarafından ödenerek basıldığı söylendi bana.
Y. İtiraz ediyorum buna.
S. Peki, gördün mü kâğıdı?
Y. Görmüş olabilirim.
S. Sana bu kâğıttan seçme bir pasaj okuyacağım: "Quaker Kız'la bir aşk buluşması için, önce altınlarını saysan iyi edersin. Kendine verdiği mütevazı ada rağmen, gümüş yetmez ona. İlk kez yapıyormuş gibi gösterir ama en büyük marifeti mütevazılık da değil. Gerçek bir sefihi hiçbir şeyin, zorla almaya mecbur kalmak kadar büyülemediğini bilmelisin –bu düzenci su perisinin entrikası da bu– kızarmak, kaçmak, utançtan ağlamak, ta ki sonunda pes edene kadar. Ama daha sonra o, ne yaşamını savunmak için mücadele eden ne de korkudan bayılan, son derece ilginç ve uysal bir nazenin olacak; güzel kalbini tatlı tatlı talihli avcının hançerinin altına koyacaktır ki işte tam da o sırada ona bir hançer darbesi indirmek gerektiği kulaktan kulağa fısıldanmakta ve çoğu kez en yiğit nemrut kişi bile ondan önce öteki dünyayı boylamaktadır." Ne diyorsun buna Madam?
Y. Peki ne diyeyim, beyefendi?

S. Sözünü ettiğim kız mı?
Y. Sanıyorum, öyle. Peki n'olmuş yani? Bu kâğıdı yazan da, yayımlayan da ben değilim.
S. Senin yazmamış olman Yargı Günü'nde Tanrı'nın merhametini sağlamayacak sana. Adını ağzına almanı yasakladığım kişi, ne zaman karıştı o bu işlere?
Y. Geçen nisan ayının başında.
S. Onu daha önce görmüş müydün?
Y. Hayır. O gün de hiç görmemiş olmayı isterdim. Uzun zamandır tanıdığım bir beyefendiyle birlikte geldi. Bana Lord B.'nin tanıştırdığı bir beydi bu ve Monsenyör'ün buyurduğu gibi, onun Fanny'yi ziyaret edeceğini söyledi. Ben zaten daha önceden biliyordum.
S. Nereden biliyordunuz?
Y. Lord B. dört gün önce kısa bir not yazarak onu tutmuştu; gerçi kimin için tuttuğunu söylememiş, yalnızca arkadaşlarından birinin söz konusu olduğunu bildirmişti.
S. Kızlarının bu aşağılık meslekte önceden tutulmaları çok sık görülen bir şey midir?
Y. Eğer çok değerli parçalarsa.
S. Peki, bu öyle biri miydi?
Y. Evet. Lanet olsun ki öyleydi.
S. Lord B. dostunu gerçek adıyla mı tanıştırdı?
Y. Hiçbir ad söylenmedi. Ama Lord B. bana daha sonraları bunu özel olarak söyledi.
S. Peki ne oldu?
Y. Fanny ile birlikte gitti. Bunu izleyen hafta, iki ya da üç kez daha.
S. Bu tür evleri bilir gözüküyor muydu?
Y. Yavru bir kazdı o.
S. Ne demek oluyor bu?
Y. Bunlar verdikleri hediyelerde son derece cömerttirler, şu kıza değil de bu kıza sahip olmak isterler, adlarını açığa vurmamaya özen gösterirler ve büyük bir gizlilik içinde gider gelirler. Bunlar bizim acemilerimiz, kaz palazlarımızdır.
S. Peki, kazlarınız da şu kaşarlanmış, sefih kişiler mi oluyor?
Y. Evet.
S. Peki, sözünü ettiğimiz kişi hâlâ yumuşak tüyleri olan bir acemi miydi?
Y. O sadece Fanny'yi istiyor ve adını gizliyordu. En azından benden gizliyordu. İsteyemeyeceğimiz kadar değerli hediyeler veriyordu.

S. Her ikinize mi yoksa kıza mı?
Y. Her ikimize.
S. Altın ya da gümüş paralar mı veriyordu?
Y. Evet.
S. Peki kızı senden nasıl aldı?
Y. Bir gün adam beni görmeye geldi ve her ikimizin de çıkarına olacak bir meseleyi görüşmek istediğini söyledi.
S. Ne zaman oldu bu?
Y. Ayın ortalarına doğru. Oxfordshire'da, bir arkadaşının malikânesinde, bir sefahat âlemine davetli olduğunu söyledi. Oraya kendisi gibi başka sefahat düşkünleri de gelecek, her birinin yanında bir fahişe olacak, orada herkes her kızın tadına bakacak ve en usta kızı getirmiş olana bir ödül verilecekti. İki çılgın hafta boyunca her türlü zevk ve haz yaşanacaktı. Oraya gidiş dönüş de hesaba katılırsa üç hafta sürecekti hepsi. Sonuç olarak benden, eğer müsaade edersem, bu süre için Fanny'yi kiralamak istiyor ve çalışmadığı süre içinde uğrayacağım zararı telafi etmek için de bunun bedelini benim saptamamı söylüyordu.
S. Bu malikânenin nerede bulunduğundan söz etti mi?
Y. Hayır, hiç söz etmedi. Bir skandala neden olmak istemiyordu. Her şey gizli tutulacaktı.
S. Ne yanıt verdiniz buna?
Y. Böyle bir şeyi hiç yapmadığımı söyledim. Kendisine bu tür şeyleri yaptığımın söylendiğini belirtti. Arada sırada, kızlarımı iyi tanıdığım beyefendilerle birlikte dışarı yollamaya hayır demediğimi, kentte bir akşam yemeğine ya da bu tür bir yere gidebileceklerini söyledim. Oysa kendisini iyi tanımıyor, hatta gerçek adını bile bilmiyordum.
S. Takma bir ad mı kullanıyordu?
Y. Kendine Mr. Smith dedirtiyordu ama o sırada bana gerçek adını söyledi. Zaten Lord B. de daha önce bana gerçek adını bildirmişti. Sonra Fanny'ye dışarıdaki bu âlemden söz etmişti, kız teklifini kabullenmeye istekliydi ama bunun bana bağlı olduğunu söylemişti. Ben de buna hemen karar veremeyeceğimi, düşünmem gerektiğini belirttim.
S. Nasıl karşıladı bunu?
Y. Şimdi kendisini tanımış olduğumu söyledi. Ne sosyal mevki, ne de zenginlik bakımından hiçbir eksiği yoktu ve benim bunu göz önünde tutmam gerekiyordu. Bunları söyledikten sonra gitti.
S. Peki, siz koşullarınızdan söz etmediniz mi?

Y. O zaman etmedim. Bir ya da iki gün sonra Fanny'yi yeniden görmeye geldi; daha sonra da beni görmeye geldi. Bu arada ben Lord B. ile konuşmuş ve ona yapılacak bu âlemden haberli olup olmadığını sormuştum. Bana haberli olduğu yanıtı verdi, oraya kendisi de davet edilmişti ancak erteleyemeyeceği bir başka işi dolayısıyla gidemeyecekti. Yapılacak bu âlemden hiç haberim olmamasına çok şaştı. Bir dükün oğlu gibi yüksek mevkide birinin isteğini geri çevirip onu kırmakla aptallık etmiş olacaktım. Bu işten sağlanacak çıkarım vardı çünkü yaptığım şey karşılığında istediğim fiyatı talep edebilecektim. Bunun gibi başka zırvalar işte.

S. Neymiş bunlar, anlatın.

Y. Bu âlem bir kez yapılıp bitince herkes ondan söz edecekti ve ona katılanlar da ünlenmiş olacaklardı. Madam Wishbourne şimdiden iki kızını göndermeye razı olmuş, rekabette benden bir adım öne geçmişti.

S. Kimdir bu Madam Wishbourne?

Y. Yeni Covent Garden evini işleten sonradan görme biri.

S. İkna oldunuz mu peki?

Y. Beni aldattı efendim. Teklifine evet dedim.

S. Kızla konuştunuz mu?

Y. Kendisi için fark etmeyeceğini söyledi kız bana. Nasıl istersem öyle yapacaktı. Ama tabii yalan söylüyordu kaltak.

S. Nasıl yalan söylüyordu?

Y. Her şeyden haberdardı. Kendisine uysal kız havaları vermekte çok ustaydı. Aldatan bu oldu beni. Her şeyi önceden tezgâhlamıştı.

S. Kanıtlarınız var mı?

Y. Bir daha geri dönmedi, bu benim için yeterli bir kanıt. Onun yüzünden büyük kayba uğradım.

S. Erdem için uğranılan küçük bir kayıp. Peki, bu sefahat âleminin bedeli neydi? Bunu öğrenmek istiyorum ben.

Y. Evimdeki üç haftalık çalışma bedelinin karşılığını istedim.

S. Ne kadara geliyor bu?

Y. Üç yüz gine.

S. İtiraz etti mi buna?

Y. Niye etsin ki? Bunu bana ödedi ama benden on bin gine çaldı.

S. Diline hâkim ol be kadın!

Y. Doğru söylüyorum, efendim. Bütün kusurlarına rağmen birinci sınıf, kısır bir fahişeydi, sadece üç yıldır çalışıyordu evimde.

S. Yeter, dedim sana. Peki bu kazançtan ne kadarı kızın eline geçiyordu?
Y. Kızlarımı giydiriyorum, besliyorum, onlara temiz çamaşır alıyorum. Her bir şeylerini yapıyorum. Ateşleri çıktığında, eczane masraflarını ödüyorum.
S. Başlatma şimdi cömertliğine! Ben sana ne kadar kazandığını soruyorum.
Y. Kazancın beşte biri, bundan başka da kendisine verilebilecek her türlü hediye.
S. Altmış gine mi?
Y. Hak ettiğinden daha fazlası.
S. Verdiniz mi bunu ona?
Y. Ona hiçbir şey vermedim. Dönmesini bekliyordum.
S. Onu dönmeye mecbur bırakmak için mi?
Y. Evet.
S. Peki, hâlâ saklıyor musunuz bu parayı onun için?
Y. Onun için bambaşka bir şey saklıyorum.
S. Gittiğinden beri ondan hiç haber alamadınız mı?
Y. Hayır, hiç haber alamadım. Cehennem ateşinde yanar umarım.
S. Her ikinizin de buluşacağı yer orası, öyle değil mi? Peki dönmeyeceğine ne zaman kani oldunuz?
Y. Lord B. ile konuştum ve ona şikâyette bulundum. Bana durumu araştıracağını söyledi ve iki gün sonra beni görmeye geldi. Söylediklerine göre bu işin içinde bir iş vardı, söz konusu kişinin bu âleme hiç katılmadığı ve şu anda Fransa'da olduğu söylentisi çıkmıştı; çünkü kendisi partiye katılan kişilerden biriyle konuşmuş, o da ne Fanny'nin, ne de söz konusu kişinin orada bulunmadığına dair yemin etmişti. Sabırlı olmam, her türlü skandaldan kaçınmam gerekiyordu yoksa bunu pahalı öder ve o kaltağın çekip gitmesiyle kaybettiğimden de fazlasını kaybedebilirdim.
S. İnandınız mı ona peki?
Y. Hayır, inanmadım. Zaten ona hıncım da var. Bu arada hiçbir kızın Madam Wishbourne'un evinden ayrılmadığını ve böyle bir âlemin yapıldığından hiç kimsenin haberi olmadığını da öğrenmiştim. Bunların hepsi gerçekleri bilmemem için söylenmiş yalanlardı.
S. Onu açık açık suçladınız mı?
Y. Çıkarımın ne yanda yattığını bilirim ben. Evime çok müşteri getirir o. Katlanmam gereken şeylere katlanırım. Gerçi dilerim ki o...

S. Yeter. Artık bu konuda başka bir şey dinlemek istemiyorum.
Y. Yaptığını ödettim ona, bütün Londra biliyor bunu.
S. Yeter, dedim. Şimdi kızın, gerek sizin önünüzde gerek öteki sermayelerinizin önünde, adam üzerine neler söylediğini bilmek istiyorum.
Y. Bu işlerde yeterince tecrübesi olmadığını ama gelecek vaat ettiğini; işe çabuk koyulup çabuk bitirdiğini; bunun da her şeyi daha kolaylaştırdığını söyledi.
S. Kızın çekiciliğine hepten kapılmış gözüküyor muydu adam?
Y. Evet çünkü bütün öteki kızların tekliflerine ve işvelerine rağmen başka herhangi birisini denememekte ısrar etti..
S. Peki ya kız?
Y. O da etkilendiyse bile, bunu belli etmiyordu. Bu hususta koyduğum kuralları pekâlâ biliyordu. Gizli her türlü bağlılığı, parası ödenmemiş her türlü lütfu yasaklamıştım ben.
S. O güne kadar emirlerinize uymuş muydu?
Y. Evet. Planı oydu.
S. Ne planı?
Y. Ne olacak, beni aldatma planı. Taşra kızı havalarına rağmen, hiç de aptal değildi. Erkeklerin çoğuyla oynamayı bildiği gibi, benimle de oynamayı biliyordu.
S. Erkeklerle oyun oynamak mı? Nasıl oluyordu bu?
Y. Şimdiye kadar hiç âşığı olmamış masum kız rolünü oynadığı zamanlarda olduğu gibi. Masum bir kız olduğundan kendisine çok nazik davranılmalı ve tatlılıkla fethedilmeliydi. Onunla birlikte olan erkeklerin çoğu da bundan hoşlanıyordu çünkü onun bu iffet düşkünü edalarını alışılagelmiş tavırlardan daha tahrik edici buluyorlar ve kız onlara bacaklarını açtığında da kendilerini zafer kazanmış gibi hissediyorlardı. Sadece geceleri çalışıyordu kız. Böyle daha çok kazanç sağlıyorduk. Çoğu kez bu kaltağı aynı gecede altı kez satabiliyordum. Bir hafta önceden tamamen tutulduğu da oluyordu.
S. Böyle kaç kız çalıştırıyordunuz?
Y. Düzenli, on kadar.
S. Fanny en seçme parçanız mıydı? Hepsinin arasında en pahalı olanı mıydı?
Y. Genelde, en pahalı olan her zaman en körpe olandır. Bütün o saf kız havalarına rağmen, tabii ki bakire falan değildi Fanny ama erkekler en çok kullanılmış mallara daha çok para ödeyecek kadar aptalsalar, bu onların bileceği iş.

S. Peki kız geri dönmediğinde, evinizde çalışan ötekiler şaşırmadılar mı?
Y. Şaşırdılar.
S. Peki onlara ne söylediniz?
Y. Gittiğini ve böylesinin daha iyi olduğunu söyledim.
S. Ve sizin ve fedailerinizin artık onun fahişelik etmesine izin vermeyeceğinizi de söylediniz, öyle mi?
Y. Buna yanıt vermeyeceğim. Yalan bu. Bana ait olan bir şeyi geri almaya hakkım var benim.
S. Peki bu amaçla ne yaptınız?
Y. Şimdi yurtdışında olduğuna göre ne yapabilirim?
S. Dönüşünü kollamak için fedailerinizi ve casuslarınızı gözcü olarak dikin. Ayrıca bunun yapıldığından da hiç kuşkum yok. Ama seni özellikle uyarıyorum, Claiborne. Bu sürtük şimdi bana aittir. Şayet senin bu aşağılık adamlarından biri onun nerede olduğunu öğrenip de bana bunu hemen gelip bildirmezse, bundan böyle kazlarını da, kazcıklarını da yok bil. İşine hepten son veririm. Bilmem anlatabildim mi?
Y. Fedailerim kadar iyi anlattınız, efendim.
S. Beni böyle sinirlendirmeyi sakın bir daha deneme. İyice anlaşıldı mı?
Y. Anlaşıldı, efendim.
S. Ha şöyle. Şu kokuşmuş boyalı yüzünle artık gözüme gözükme.

Jurat die quarto et vicesimo aug.
*Anno Domini 1736 coram me**
Henry Ayscough

* Lat.: 4 ve 20 Ağustos'ta ant içer. İS 1736, benim huzurumda. (ç.n.)

Mr. Francis Lacy'nin Sorgulama ve İfadesi'nin devamı

Yukarıda adı geçen kişi bu
Yirmi Dört Ağustos günü ikinci bir kez
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.
*Anno praedicto**

* Lat.: Belirtilen yılda. (ç.n.)

S. Bugün, bayım, dünkü ifadenizin bir ya da iki noktası üzerine yeniden dönmek istiyorum. Mr. Bartholomew size, kah belirttiğiniz gibi Amesbury Tapınağı'nı seyrederken kah başka bir vesileyle kendi ilgilerinden söz ettiğinde, bunları size sırf nezaket gereği, vakit geçirmek için söyleyen biri gibi mi geldi, yoksa, daha çok, sözünü ettiği şeylere gerçekten de yoğun bir ilgi –her şeye baskın çıkan bir ilgi mi– duyuyordu? Onun garip bir âşık olduğunu düşünmeye başlamadınız mı hiç? Öyle ya, taptığını iddia ettiği hanımı yeniden görebilme fırsatından çok bir taş yığını önünde daha ateşli ve daha güzel sözler söyleyen biri oluyordu Mr. Bartholomew. Çoğu genç adam yollarda harcadığı zamana acı acı hayıflanırken, o, oyalanmaktan ve vaktini incelediği konulara ayırmaktan hiç de hoşnutsuz

değildi. Gem vurulmaz bir tutku ve âlimane kitaplarla dolu bir sandık... bunlar biraz garip yol arkadaşları sayılmaz mı?

Y. Kesinlikle ben de bunu düşündüm. Bunun Mr. Bartholomew'ın kendine meşgale yaratmak için uydurduğu geçici bir merak mı yoksa gerçek bir ilgi mi olduğunu ise, o zaman söylemem mümkün değildi.

S. Peki ya şimdi söyleyebilir misiniz bunu?

Y. Mr. Bartholomew'ın sonunda bana Cornwall'da bekleyen genç hanım falan olmadığını itiraf ettiğini söyleyebilirim. Bir bahaneden başka bir şey değildi bu. Yolculuğumuzun gerçek amacını ise hâlâ biliyor değilim, efendim.

S. Mr. Bartholomew size yaşamının meridyeninden söz ettiğinde, bununla ne demek istediğini düşünüyordunuz?

Y. Şiirsel ancak karanlık bir metaforun düşündürebileceğinden daha fazlasını değil, efendim. Kuşkusuz bir imandan ya da derin bir inançtan kaynaklanan bir kesinlik olabilirdi bu. Korkarım Mr. Bartholomew, dinin bu ülkenin topraklarındaki varoluş biçiminden pek az avuntu bulabiliyordu.

S. Uşağı hakkında çok söz etmediniz. Yolculuk sırasında ne düşündünüz onun için?

Y. Önce, dün anlattıklarım dışında, söylenecek çok az şey oldu. Daha sonraları ise, onda gördüğüm şeyleri hiç sevmedim. Size nasıl söyleyeyim, bilemiyorum, Mr. Ayscough... şey, onun gerçek bir uşak falan değil de, tıpkı Jones gibi, tıpkı benim gibi, belli bir amaçla kiralanan biri olduğu kuşkusu düştü içime. Görevinin gerektirdiği şeyleri bilmiyordu demek istemiyorum çünkü bunları başkalarına hoş gözükebilecek bir şekilde olmasa bile, titiz bir dikkatle yapıyordu. Ne var ki halinde tavrında tam olarak küstahlık diyemeyeceğim ama... Bunu tanımlamakta güçlük çekiyorum, efendim, evet halinde tavrında tanıma gelmez bir şeyler vardı. Efendisinin sırtı kendisine dönükken kimi zamanlar ona attığı bakışları yakaladığım oluyordu; sanki efendi olan kendisiydi ya da efendisi kadar çok şey biliyordu. Bütün bu tavırlarda gizli bir hınç sezinliyordum, hatta kıskançlık bile diyebilirim, tıpkı bizim mesleğimizde sık sık karşılaştığımız, ünlü bir aktör ile onun kadar ünlü olmayan bir başka aktör arasında olduğu gibi; gülümseyen çehrelere ve herkesin arasında karşılıklı olarak yapılan iltifatlara rağmen daha az ünlü olan aktör alttan alta kıskançlık duyar ve kendi kendine şöyle der: "Ben de senin kadar iyiyim, ben de senin kadar alkışlanacağım, hatta bir gün bütün dünyaya senden kat kat daha iyi olduğumu göstereceğim."

S. Bundan söz ettiniz mi Mr. Bartholomew'a?

Y. Doğrudan etmedim, efendim. Gerçi bir gün akşamüstü bir şeyler yerken –Wincanton'da oldu bu– Mr. Bartholomew'a Dick hakkında dolambaçlı bir tarzda birtakım sorular sordum ve onun Dick gibi birçok kusurları olan birini hizmetine almış olmasını tuhaf bulduğumu ima ettim. Mr. Bartholomew bu sözüme onun ve Dick'in birbirlerini sandığımdan da uzun bir zamandır tanıdıkları karşılığını verdi. Dick, babasının topraklarında doğmuştu ve Dick'in annesi de kendisinin –yani Mr. Bartholomew'ın demek istiyorum– sütannesi olmuş, her ikisi de aynı memeden süt emmişlerdi, bu yüzden süt-kardeş sayılırlardı. Zaten, diye ekledi sözlerine yıldızların garip bir cilvesiyle, sonbaharın aynı günü, aynı saatte dünyaya gelmişlerdi. Sonra, Dick'in çocukluk arkadaşı olduğundan ve hizmetinde bir uşak çalıştıracak yaşa eriştiğinde de, Dick'in kendisinin uşağı olduğundan söz etti. Dick ne biliyorsa benden öğrendi, dedi. İşaretlerle konuşmayı, görevlerinin anlamını, edindiği az sayıdaki görgü kuralını, her şeyi, her şeyi kendisi öğretmişti ona. Ben olmasaydım o vahşi bir yaratık, itilip kakılan bir hayvan, köyün hödüklerinin maskarası olup çıkardı, dedi, tabii daha önce onu taşa tutup da öldürmemişlerse. Evet, efendim, tam bunları söyledikten sonra, size daha önce de belirttiğim gibi, Dick'in ona attığı bazı bakışlardan hiç hoşlanmadığımı söyleyecek cesareti buldum kendimde.

S. Peki ne yanıt verdi Mr. Bartholomew buna?

Y. Güldü, efendim; ya da en azından, beni yanıldığıma inandırmak istercesine, şimdiye kadar hiç görmediğim bir şekilde, güler gibi oldu. Sonra, onun bu bakışlarını bilirim ben, onları bütün ömrüm boyunca gördüm, dedi. Onu böyle yapan talihe karşı kızgınlığından gelir bu bakışlar. Bu bakışların kimin üzerine konacağına ise yalnızca rastlantı karar verir. Bu kişi, ben olabildiğim kadar siz ya da buradan geçmekte olan ilk kişi de olabilir. Bir ağaç, bir ev, bir sandalye olabilir. Bunun hiç önemi yok. O bizim gibi değil, Lacy. Hissettiklerini çözümleyemez o, fitilli bir tüfek gibidir tıpkı. Ne tarafa yönelse, talihe ne zaman lanet okusa, o yöne doğru boşalır fişekler. Sonra, Dick ile kendisinin, tek bir ruh, tek bir irade, tek bir iştah gibi olduklarını söyledi. Benim zevklerime uyan onun da zevklerine uyar, benim şiddetle istediklerimi o da ister, benim yaptıklarımı o da yapmaya can atar. Karşılaştığım bir hanımın yüzünde Venüs'ü görecek olsam, hemen o da aynı şeyi görür. Bir Hotanto gibi giyinecek olsam, hemen o da beni taklit etmeye kalkar. Dünyanın en mide bulandırıcı

şeylerinin tanrılara sunulacak hediyeler olduğunu söyleyecek olsam, onları anında yiyip bitirmeye girişir. Mr. Bartholomew sözlerini, benim Dick'e akıl yetilerine sahip öteki insanlara baktığım gibi bakmamam gerektiğini söyleyerek sonuçlandırdı. Birçok kez Dick'te bir Tanrısal Varlık anlayışı uyandırmaya çalıştığını, ona İsa'nın bir tasvirini, tahtını göklerin üstüne kurmuş Tanrı resmini gösterdiğini ama bu çabalarından hiç sonuç alamadığını itiraf etti. Bütün bunlar boşunaydı, dedi çünkü onun yaşamında gerçek tanrısallık olarak kimin tasvirini görmekte direttiğini biliyorum ben. Onu hançerleyecek olsam, kendini savunmak için kolunu bile kaldıramaz; derisini canlı canlı yüzmeye karar versem, kaprisime uysallıkla boyun eğer. Ben ona canlılık veren yaşam ilkesiyim, Lacy; o bensiz bir kök ya da bir taştan başka bir şey değildir. Ölecek olsam, o da anında ölür. Benim kadar kendisi de bilir bunu. Bunu aklıyla bildiğini söylemiyorum. Bir at gerçek sahibini nasıl başka sürücülerden ayırırsa, o da bu kesinliği damarlarının, iliklerinin ta içinde hissederek bilir.

S. Bütün bunlar üzerine ne düşündünüz?

Y. Sözlerine inanmak zorunda kaldım, efendim. Çünkü sonunda, Dick'in birçok bakımdan cahil olmakla birlikte, başka bakımlardan kendisinin bile saygı hatta bir çeşit gıptayla karşıladığı bir çeşit bilgeliğe sahip olduğunu söyledi. Dick'in duyularının bir hayvanın duyuları olduğunu ve bizim göremediğimiz şeyleri görebildiğini; bir insana en derin gerçekliği içinde erişebilmek için konuşmanın, davranışların, giyim kuşamın ve buna benzer şeylerin görünüşte gerçek ama aslında sahte örtüsünü kaldırıp atabildiğini ileri sürüyordu. Kendisi şu ya da bu insanı değerlendirirken birçok kez yanılmışken, Dick'in bu kişiler üzerinde her seferinde doğru yargılara vardığını fark etmişti. Beni bu söylediklerine biraz şaşırmış görünce, Dick'in kendisinin mihenk taşı olduğunu –sözlerini aynen tekrarlıyorum– ve düşünebildiğimden de fazla konuda, onun değer yargılarının güvenirliliğine –bu yargılar yalnızca saf bir içgüdüden de kaynaklansalar– büyük önem verdiğini ekledi.

S. Şimdi, Lacy, son derece nazik bir zeminde soru sorma yürekliliğini göstermem gerek. Şunu sormak istiyorum size: Yolculuğunuz sırasında, herhangi bir vesileyle ya da herhangi bir noktada, Mr. Bartholomew ile uşağı arasındaki bağın, doğal sayılamayacak bir yakınlıktan kaynaklandığını kanıtlar gibi gözüken en ufak bir kaçamak bakış, en ufak bir gizli jest, en ufak bir işaretleşme dikkatinizi çekti mi hiç?

Y. Sözü nereye getirmek istediğinizi bilemiyorum, efendim.
S. Sözü, ne kadar az olursa olsun, dünyanın en iğrenç ve en ağza alınmaz günahına dair kanıtlar olduğuna getirmek istiyorum, eskiden Sodom ve Gomore kentlerinde işlenilen bir günaha.. Ne yanıt vereceksiniz buna?
Y. Şaştım kaldım, efendim. Aklımdan böyle bir düşünce hiç geçmemişti.
S. Şimdi geçti işte, öyle değil mi?
Y. Buna inanamıyorum. Böyle bir şeyden en ufak bir kuşku duymadım. Zaten uşağın ilgisinin daha çok hizmetçi kıza yönelik olduğu açıktı.
S. Kuşkuları uzaklaştırmak için uydurulmuş bir hile olamaz mıydı bu?
Y. Hile falan değildi, efendim. Size henüz her şeyi anlatmış değilim.
S. Pekâlâ. Yeniden yolculuğa dönelim. Ertesi geceyi nerede geçirdiniz?
Y. Wincanton'da geçirdik. Orada dikkat çekecek önemli bir şey olmadı, en azından benim dikkatimi çeken bir şey olmadı. Ama ertesi gün sabahleyin, atlarımıza binmiş yol alırken, Jones bana Dick'in, paylaştıkları yatağı terk ettiğini, o gece hizmetçi kız Louise'in kaldığı bitişik odaya gittiğini ve onu ertesi sabaha kadar da bir daha görmediğini söyledi.
S. Peki, ne düşündünüz söyledikleri hakkında?
Y. Kızın gerçekten de iddia ettiği gibi biri olduğunu düşündüm ve daha önceki kuşkularım dağıldı.
S. Yani kimliğini gizlediği bu durumda ne ünlü bir fahişe, ne de bir hanımefendi olamaz mıydı?
Y. Aynen öyle.
S. Bundan Mr. Bartholomew'a hiç söz etmediniz mi?
Y. Hayır, şunu itiraf edeyim ki bunu kendime saklamanın daha iyi olacağını düşündüm çünkü yolculuğumuz neredeyse bitmiş sayılırdı.
S. Demin, Batı'ya doğru gittikçe, Mr. Bartholomew'ın daha da suskunlaştığını söylediniz, öyle değil mi?
Y. Evet, öyle. Yolculuğumuz sırasında gitgide daha az konuşmakla kalmadık, Mr. Bartholomew'ın kafasında sanki tek bir düşünce varmış gibi, birlikte akşam yemeğine oturduğumuz vakit de hep ben konuşmak zorunda kaldım ve sonunda benim de söyleyeceklerim tükendi. Mr. Bartholomew'ın zihninde bir çeşit yeni bir kuşku ya da melankoli olabileceği aklımdan geçti. Bunu benden gizlemek için biraz çaba harcadı ama ben yine de böyle bir izlenim edindim.
S. Girişimi konusunda kuşkular mı?
Y. O zaman ben de böyle düşündüm.

S. Peki, ona güven vermeye çalışmadınız mı?
Y. Dersimi çok iyi almıştım ben, Mr. Ayscough. Sanırım Mr. Bartholomew'ı siz benden çok daha iyi tanıyorsunuz. Onu aklına taktığı düşüncelerden döndürmek hiç de kolay değil. Eğer insan böyle bir şey yapmaya kalkışırsa, en masum sempati ya da ilgi bile bir küstahlık gibi görünebilir.
S. Peki, ne siz ne de Jones bu konuda daha fazla bir şey öğrenemediniz mi? Taunton'da başka hiçbir şey olmadı mı?
Y. Daha önce de söylediğim gibi, tek bir odayı paylaşmak zorunda kalışımız dışında olmadı, efendim. İşte o zaman Mr. Bartholomew benden kendisini bağışlamamı rica etti, yemekten sonra kâğıtlarını yeniden okumak istiyordu. Ben dinlenmek için odama çekildiğimde –böyle yolculuklara alışık değilimdir– o hâlâ okumasını sürdürüyordu.
S. Taunton'dan sonra birlikte yaptığınız yolculuk son yolculuğunuz mu oldu?
Y. Evet, efendim.
S. Peki o gün ilginç hiçbir şey olmadı mı?
Y. Bütün hatırlayabildiğim yolculuğun sonlarına doğru iki vesileyle Mr. Bartholomew'ın atını Dick ve hizmetçi kızın yanında sürmesi oldu; sanki onlarla daha sonra olup bitecekler konusunda görüş alışverişi yapmak ister gibiydi.
S. Bu daha önce hiç olmamış mıydı?
Y. Hayır, efendim. Her iki durumda da birlikte bir tepeye doğru at sürdüler. Dick'in uzaklardaki bir tepeyi ya da bir yeri göstermek istercesine elini uzattığını gördüm.
S. Mr. Bartholomew size bu konuda hiçbir söz etmedi mi?
Y. Etti, efendim. Bana Dick ile kendisinin en rahat yol güzergâhını bulmaya çalıştıklarını söyledi. Ben de ona yolumuzun sonuna yaklaşıp yaklaşmadığımızı sordum. Buna şöyle yanıt verdi: Sonunda sözünü ettiğim eşiğe gelmiş bulunuyoruz, Lacy; sonra da, değerli hizmetleriniz son bulmak üzere, dedi. İşte onların durup da uzaklara baktıklarını görünce, Jones'la ben kuşkulanmaya başlamıştık bile.
S. Mr. Bartholomew ile uşağının daha altı hafta önce geldikleri yerlere yakın değil miydiniz? Sonra hizmetçi kız da buralarda yaşamış değil miydi? Yollarını neden aramaları gereksindi ki?
Y. Biz de hayret ettik buna, efendim. Ama planlarını ve niyetlerini bilmediğimizden, en gizli yolu aradıklarını düşündük çünkü tehlikenin en yüksek olduğu yöreye doğru yaklaşıyorlardı.

S. Peki, bu sizin için ertesi günkü ayrılışın ilk göstergesi mi oldu?
Y. Evet, efendim. Zaten, Bideford oradan sadece bir günlük mesafede olduğundan, yolculuğun sonunun yaklaştığı belliydi. Bu yüzden şaşırdığımı söyleyemem.
S. Şimdi de Black Hart Hanı'nda olan biten her şeyi bilmek istiyorum.
Y. Akşam yemeğine kadar, her şey önceki gibi oldu, efendim. Bir tek ilk kez olarak benden en iyi odayı kendisine bırakmamı rica etmesi dışında. Oysa bundan önce, aramızdaki anlaşma gereğince, en iyi odayı hep ben alıyordum. O gece gözünü uyku tutacağından kuşkuluydu, bunun için içinde bir aşağı bir yukarı dolaşabileceği bir oda tutmayı arzuluyordu. Öteki oda küçüktü.
S. Bu isteğinin başka bir nedeni olabileceğini düşünmediniz mi?
Y. Onun aldığı oda meydana bakıyordu oysa benim yattığım bahçeyi ve arka tarafları görüyordu. Daha büyük olması dışında başka bir avantajını görmedim.
S. Devam edin. Yemekten sonra neler konuştunuz?
Y. Kendisine katlandığım için ilkin bana teşekkür etti; kendisine ve *vacua** dediği şeylerine, suskunluklarına katlanmıştım. Benim gibi biri için çok sıkıcı bir yol arkadaşı olmuş olmaktan korktuğunu söyledi. Bununla birlikte rolümü çok iyi oynamıştım, bunun için bana minnettardı. Bu sözüne, her şeyin nasıl biteceğini eğer önceden bilseydim, rolümü daha da iyi oynardım diye yanıt verdim. Bir kez daha birtakım anlaşılmaz imalarda bulundu, bundan girişiminin başarısından hiç de emin olmadığı anlamını çıkardım. Bir kez daha başarısızlığa uğrasa bile onu yeniden başlamaktan hiçbir şeyin alıkoymayacağını söyleyerek ona güven vermeye çalıştım. Buna, insan Rubicon'u iki kez geçemez, diye yanıt verdi. Bu iş ya şimdi olacaktı ya da hiçbir zaman olmayacaktı. Buna benzer laflar etti. Durumu bu kadar karamsar görmemesi gerektiğini söyledim ona. İşte o sırada kendini kuruntularına öyle kaptırdı ki ürktüm kaldım, Mr. Ayscough. Ona bir tragedyada olduğu gibi, her şeyin önceden belirlenmiş olduğu bir hikâyenin kişisini oynadığını söylediğimde, buna, belki de kendi hikâyesinin Romeo ve Juliet ile hiçbir benzerliğinin olmadığı karşılığını verdi ve geleceğin gizlerine erişmiş birinin önünde ne yapmam gerektiğini sordu bana.
S. Geleceğin gizlerine mi erişmiş? Nasıl oluyor bu?
Y. Bunu söylemedi, efendim. Meseleyi bir mesel gibi ortaya koydu.

* Lat.: Boş şeyler. (ç.n.)

Bu varsayım ürünü kişi, gelecekte olup bitecekleri büyü ya da boş inançların aracılığıyla falan değil de, uzun çalışmaların meyvesi, çok kesin bir bilginin yardımıyla bilen bir kişiydi. Böyle bir bilginin açığa vurulmamasının daha iyi olacağını benim de kendisi gibi kabul etmem gerekmez miydi? Bu ise size gerçek amacımı açıklamak istemiyorum demenin bir başka şekliydi kuşkusuz. Şunu itiraf edeyim ki bu tavrı hiç de iyi karşılamadım, efendim. Bu tavırda beni aldattığını ve sözünü tutmadığını kabullendiğini açık açık gördüm. Bunu kendisine de belirttim. Bunun üzerine bana benim kendi iyiliğim için bazı şeyleri benden gizlediğine inanmamı rica etti ciddi ciddi. Ortada bir cinayet falan olmadığına dair bana ant verdi. Sonra sözlerine bana söylediği şeyin doğru olduğunu ekledi. Bir erkek nasıl sevgilisiyle ya da esin tanrıçasıyla –bu sözcüğü kullandığını hatırlıyorum– buluşmayı arzularsa, o da aynı ateşlilikle sözünü ettiği kişi ile buluşmayı arzuluyordu ve şu ana kadar onunla buluşmaktan alıkonmuştu.

S. Nasıl alıkonmuş?

Y. Bunu söylemedi.

S. Kimdi bu kişi peki?

Y. Bu konuda size hiçbir şey söylemem mümkün değil, Mr. Ayscough. Tek bir sözcük etmedi. Ona bunun bir onur meselesi olup olmadığını sordum. Soruma hüzünlü hüzünlü gülümsedi ve yanında kendisine yardım edecek biri olmadan pekâlâ Hyde Park'da da halledilebilecek bir mesele için bu kadar uzaklara gitmesinin gereği olmadığını söyledi. Ne yazık ki yanından ayrılmak zorunda kaldığımda, konuşmamız ancak bu noktaya varmıştı. O yörenin papazı olan Mr. Beckford adında biri...

S. Onu tanıyorum, onunla konuştum. O günden önce hiç görmemiş miydiniz onu?

Y. Görmemiştim, efendim.

S. O zaman ondan daha fazla söz etmemizin anlamı yok. Papaz gittiğinde, yeniden Mr. Bartholomew ile konuşmaya başladınız, değil mi?

Y. Evet, efendim. Ama Mr. Bartholomew'ın ruh hali değişmiş gibiydi. Sanki ben yanında yokken derin derin düşünmüş ve ilk konuşmamız sırasında çok fazla şey söylediğini fark etmişti. Bana karşı nezaketsiz davrandığını söyleyecek değilim. Ancak kuşkularım onu daha sabırsızlaştırmış gibiydi. Yanına yeniden döndüğümde, sandığındaki kâğıtları çıkarıp masanın üzerine yaymıştı. Bunların çoğunun rakamlarla dolu olduğunu gördüm, geometrik ya da astronomik diyebileceğim işaretler vardı üzerlerinde. Bana yapraklardan birini

uzattı ve bunların James Stuart'a gönderilmek üzere gizli bir dille yazılmış, başkaldırıya kışkırtan yazılar olduğunu düşünüp düşünmediğimi sordu bana.

S. Yani, alaycı bir tavırla mı demek istiyorsunuz?

Y. Evet. Yöredeki bir büyücüyle birlikte kara büyü yapmak için geldiğini ima eden sözler söyledi; benim korkularımla da alay ediyordu. Derken daha ciddileşti ve yeniden buluşacağı bu kişiden söz etmeye başladı. Zavallı sağır-dilsiz Dick kendi önünde nasıl duruyorsa, o da buluşacağı kişinin önünde, onun bilgeliğine ve güçlerine büyük saygı duyarak öyle duruyormuş. Bu giriştiği şey belki çılgınca bir düş olabilirmiş ama yine de ruhunu tehlikeye atmıyormuş. Niyetini anlıyor musunuz, Mr. Ayscough? Sizi temin ederim ki, bilmeceler yaratmak için her şeyi karıştırıp duruyordu. Bana sözde bilgi verir gözüküyordu oysa hiçbir şey söylediği yoktu.

S. Bir bilginden, çok kültürlü bir münzeviden mi söz ediyordu acaba?

Y. Bir ihtimal, böyle birinden söz ediyordu. Mr. Beckford'la konuşurken bir ara ona yörede böyle beğeni sahibi ve kültürlü kişilerin bulunup bulunmadığını sormuştum ve o da bana böyle tek bir kişinin bile bulunmadığını, tam bir çölde yaşadığını söylemişti. Aynen bu sözcükleri kullanmıştı.

S. Peki Mr. Bartholomew size buluşmak istediği bu kişinin ne kadar uzakta yaşadığını falan da söylemedi mi?

Y. Hayır, efendim. Ondan Bideford'a bir günlük yol kalmışken ayrıldım; buradan bir şeyler çıkabilir belki.

S. Bununla bu kişinin o yörelere yakın yaşadığını ima ediyorsunuz, öyle değil mi? Bu kişi, Mr. Bartholomew'ın kendisiyle buluşmak istediğini biliyor ve bundan kaçınıyor ya da bu buluşmaya karşı kayıtsız; şayet arzulamadığı bir ziyaretçinin gelmekte olduğu haberini alırsa kaçacak ve bunun için de yola casuslar yerleştirmiş... Bu yüzden sizin de katıldığınız bu dolambaçlı ve hileli oyun ortaya çıkmış. Bütün bunların açıklaması, bu mu, Lacy? Ben buna inanmıyorum. Mirasçı hikâyesine inanırım da buna inanmam. Peki, gerçekte olabilecek ama düzmece bir hikâyeyi böyle hiç kimsenin inanmayacağı bir hikâyeyle ne diye bozduğunu hiç kendinize sordunuz mu Lacy?

Y. Sordum tabii, efendim. Yolculuğumuzun bu son aşamasında beni böyle aldatması için hiçbir neden göremiyordum. Şimdi size, daha sonraları keşfettiğim nedeni söylersem, korkarım beni bir budala sanırsınız.

S. Bunun hiçbir önemi yok, Lacy. Söylerseniz, hiç olmazsa sizi şimdi dürüst bir budala olarak görürüm.

Y. Bu neden şu efendim: Az önce sözünü ettiğiniz şeyden daha öteye gitmese de Mr. Bartholomew'ın bir ölçüde saygısını kazanmakla övünüyorum. Geriye baktığımda, bana başlangıçta inandırdığından daha ciddi ve daha büyük bir amacın ardında koştuğunu ima etme arzusunda olduğunu anlıyorum. Bana, o zamana kadar oynadığımız rollerin ötesine giden bir şeyin ardında olduğunu anlatmak istiyordu Mr. Bartholomew. Sizi aldattım ama bu, hakkında daha fazla bir şey söyleyemeyeceğim büyük ve değerli bir dava içindi, demenin bir başka şekliydi.

S. Kâğıtların üzerindeki yazılı şeyler konusunda daha fazla ayrıntıya giremez misiniz?

Y. Bu bilimler konusunda çok az şey biliyorum, efendim. Bana uzattığı kâğıdın üzerinde, sütunlar halinde yerleştirilmiş bir sürü rakam vardı. Kâğıdın şurasında burasında, sanki hatalar bulunmuşçasına, rakamların üzeri karalanmıştı. Masanın üzerinde duran bir başka kâğıdın ortasında geometrik bir şekil vardı, merkezinden geçen çizgilerle kesilmiş bir çemberdi bu, çizgilerin ucunda kısaltılarak yazılmış birtakım Yunanca sözcükler vardı. Yanılmıyorsam, bu tıpkı astrologların tahminleri için yaptıkları şu gök haritalarını andırıyordu. Daha yakından başka bir şey göremedim ne yazık ki.

S. Mr. Bartholomew böyle şeylerden söz etti mi hiç, yani astrolojiden, ona duyduğu inanç ya da ilgiden demek istiyorum?

Y. Hayatının meridyenini aramasıyla ilgili olarak tapınağın yanında ettiği söz dışında başka bir şey söylemedi, efendim.

S. Özet olarak size, karanlık bir biçimde olsa da, onu buraya kadar getirmiş olan şeyin başlangıçta inandırdığı şey olmadığını ima etti, öyle mi?

Y. Evet, bundan eminim.

S. Peki, bu konuşmadan ve bundan önceki konuşmalardan, onun gerçek amacının gelecek zamanın sırlarına erişmek konusunda yaptığı imalar olduğunu mu çıkarıyorsunuz?

Y. Efendim, bu güne kadar hâlâ ne çıkaracağımı bilmiyorum. Kimi zamanlar bana ima etmiş olduğu şeylerin doğru olduğunu kabul etmem gerektiğini düşünüyorum; kimi zamanlar ise bütün bunların karanlık bir bilmeceden başka bir şey olmadığını, benimle oyun oynadığını ve bana bu şeylerden sırf kafamı daha da karıştırmak

için söz ettiğini ama dediğim gibi, beni aldatmak zorunda kaldığını, aslında bunu üzülerek yaptığını düşünüyorum.

S. O gece aranızda başka bir konuşma geçmedi mi?

Y. Yalnızca tek bir konu üzerinde geçti, Mr. Ayscough. Çünkü burada daha önce iddia ettiğinden tamamen farklı bir iş için bulunduğunu kabul edince, kendimi yeni bir bilmecenin içinde buluverdim: Hizmetçi kızı yanımızda niye getirmiştik? Şunu itiraf edeyim ki, bana o ana kadar bu kadar az güvenilmiş olmasına gücenmiştim, efendim; bu yüzden ona Jones'un kız hakkında düşündüğü şeyi söyledim.

S. Ne yanıt verdi buna?

Y. Bana bu konuda kendimin ne düşündüğümü sordu; ben de ilk tepkimin, bana söylenenlere inanmamak olduğu yanıtını verdim. Ancak uşağın kızın yatağına girdiğinden de kuşkulandığımızı ekledim sözlerime. Buna verdiği karşılık, zaten karışık olan kafamı daha da allak bullak etti, efendim. Bir insanın karısıyla yatmaya hakkı yok mudur Lacy? dedi bana.

S. Sizin yanıtınız ne oldu?

Y. Sustum kaldım, efendim. Aldığım yanıt karşılık veremeyecek kadar afallatmıştı beni. Jones ile bu konuda çok tahminler yürütmüştük ama bunu hiç geçirmemiştik aklımızdan.

S. Peki, evli olduklarını niye gizlesinlerdi ki?

Y. Bunu kafam bir türlü almıyor, efendim. Onun gibi sevimli ve konuşmasını bilen genç bir kadının kaderini Dick gibi, geleceği olmayan, kusurlu bir yaratığa bağlamak istemesini de doğrusu anlamıyorum.

S. O akşam yaptığınız son konuşma mı oldu bu?

Y. Daha sonra bana duyduğu saygıyı dile getirdi.

S. Peki anlaşmaya vardığınız hizmetin bedeli, bunu nasıl hallettiniz?

Y. Az daha unutuyordum. Bu işin ertesi sabah halledileceğini söyledi. Ve gerçekten de halledildi. Anlaştığımız gibi bana borç senedini verdi ve aynı zamanda atı ister tutmamı, ister satmamı söyledi bana. Onun adına cömertçe bir davranış olarak yorumladım bunu.

S. Peki sattınız mı atı?

Y. Evet, Exeter'a vardığımda sattım.

S. Şimdi Jones'a ve onun ansızın çekip gidişine gelelim.

Y. Ben bu işe hiç karışmadım, Mr. Ayscough. Bana bu konuda en ufak bir uyarıda bulunmadı Jones.

S. Black Hart'a varışınızdan sonra, onunla konuştunuz mu?

Y. Havadan sudan şeyler üzerinde ettiğimiz bir iki lakırdı dışında konuşmadık.

S. Görevinizin sona ermek üzere olduğundan söz ettiniz mi ona?
Y. Evet, tabii. Black Hart'a varmazdan önce, söylediğim gibi, böyle olacağını tahmin etmiştik. Mr. Bartholomew'dan Exeter'e doğru ilerlememiz konusunda talimatlarımızı aldıktan sonra ben kendi odama çekildim ve o sırada mutfakta çene çalmakta olan Jones'u çağırtıp bu talimatları ona da söyledim.
S. Şaşırmış göründü mü?
Y. Hiç görünmedi, efendim. Bu işi bitirmiş olmaktan memnunluk duyduğunu söyledi.
S. Meseleyi daha fazla tartışmadınız mı peki?
Y. Şey, efendim, içkiyi biraz fazla kaçırdığından aslında buna çok niyetliydi. Ancak ben yatıp uyumak istiyordum bu yüzden tartışmaktan alıkoydum onu. Daha sonra olup bitenler üzerinde kafa yormak için çok vaktimiz olacağını söylediğimi sanıyorum.
S. Çekip gittiğini ne zaman fark ettiniz?
Y. Ertesi sabah uyanana kadar fark etmedim, giyinirken kapının yanındaki döşemenin üzerinde, sanki alttan itilmiş gibi, bir notun durduğu dikkatimi çekti. Bu notu getirdim size. Korkarım çok kötü yazılmış.
S. Okuyun notu, lütfen.
Y. Değerli Mr. Lacy, umarım elinizdeki kâğıdı okuyup bitirdiğinizde –bunu geçmişte gösterdiğiniz iyiliğe dayanarak söylüyorum– çekip gitmiş olmamı çok kötü karşılamayacaksınız. Aslında böyle davranmazdım ama iyi biliyorsunuz ki; doğduğum yer olan Galler'de yaşlı bir annem ve ayrıca yedi yıldır görmediğim bir erkek kardeşimle bir kız kardeşim var. Buralara kadar gelirken anneme karşı oğulluk görevimi ihmal ettiğim hep aklımdaydı. Oralara bu kadar yakın olunca, hancımıza Galler'e yapılan gemi seferlerini sordum ve o da bana her hafta Bideford ve Barstaple'a kömür taşıyan gemiler olduğunu söyledi ve size bu pusulayı yazdığım o gün, suların yükselmesiyle birlikte kalkacak olan bir gemi bulunduğunu –Barstaple'dan demek istiyorum– bildirdi. Şimdi, bu gemiye binmem gerekiyor. Ama şundan içiniz rahat olsun ki bana soranlara Bideford'a sizin gelişinizi önceden haber vermek için gittiğimi söyleyeceğim. İstediğinizde alabilesiniz diye de atı, Barstaple rıhtımındaki bir han olan Crown Inn'in ahırında bırakacağım. Fitilli tüfeği ise yatağın altında bırakıyorum çünkü hiçbir şey çalmaya niyetim yok. Şuna inanın ki bayım, böyle ansızın çekip gitmemin nedeni, hasta olduğunu öğrendiğim ve kendisine saygı duyduğum annem. Kırk millik gemi yolculuğunu saymazsanız

ona bu kadar yakın olunca ve yolculuğumuz da bitmişken, bu fırsattan yararlanayım dedim kendime. Lütfen Mr. Bartholomew'a ağzımı bir... –bu kelimeyi okuyamıyorum, efendim– ...sımsıkı tutacağımı söyleyin. Ayrıca sizden bütün kalbimle ne onun ne de sizin, görevimi aksatmadığımı –bir tek bugün dışında– düşünmenizi rica ediyorum. Hizmetkârınız ve dostunuz kulunuzu bağışlamak inceliğinde bulunursanız, Londra'ya dönüşümde –ki bunun uzun olmayacağını umuyorum– sizden bana düşen payı da bir kenara saklamanızı rica edeceğim. Evet, şimdi, bir kez daha samimiyetle sizden bağış diliyor ve vakit azaldığından yazdıklarıma son veriyorum." Hepsi bu, Mr. Ayscough.

S. Adını koymuş muydu pusulaya?

Y. Adının ilk harflerini koymuştu.

S. Size bu tür bir şey yapacağından hiç kuşkulanmamış mıydınız ya da böyle bir şeyi sezmemiş miydiniz?

Y. Zerre kadar sezmemiştim, efendim. Aklım biraz daha başımda olsaydı belki biraz olsun kuşku duyardım. İtiraf edeyim ki Taunton'da kuşkulanmamı gerektiren bir durum ortaya çıktı. Jones bana geldi ve bana parasını son kuruşuna kadar Londra'daki bir borç işini halletmek için harcadığını, bu yüzden beş parasız kaldığını söyledi ve sonra da benden daha sonraki alacaklarından düşülmek üzere bir avans istedi. Ben de bu avansı tuttum verdim ve bunu bu amaçlar için kullandığım bir deftere kaydettim.

S. Ne kadardı bu avans?

Y. Bir gine.

S. Bu kadar paraya ihtiyaç duyması şaşırtmadı mı sizi?

Y. Onu çok iyi tanıyorum, efendim. İsteklerini atıp tutmalarıyla kabul ettiremeyince, yalan dolanla kabul ettirmeye çalışır o.

S. Söyleyin, Mr. Lacy, bu mektupta anlattıklarına inandınız mı siz?

Y. Bana böylesine ihanet etmesine kızdım, çok kızdım, efendim. Ancak o sırada, söylediklerinin doğru olduğunu düşündüm. Swansea'li ya da o yörelerden birinden olduğunu biliyordum ve bir seferinde orada hâlâ yaşamakta olan annesinden söz etmişti.

S. Orada bir birahane mi işletiyordu annesi?

Y. Evet, bana da böyle söylediğini sanıyorum.

S. O zamanlar diyorsunuz... Niye artık bunların doğru olmadığını düşünüyorsunuz?

Y. Çünkü parasının geri kalan kısmını benden istemeye gelmedi.

S. Swansea'de iş bulmuş olamaz mıydı?

Y. Bulsa yazardı. Tanıyorum onu.
S. O gün handa Swansea'ye gerçekten de bir gemi olduğu hakkında malumat aldınız mı?
Y. Mr. Bartholomew'ın talimatı üzerine araştırmadım, efendim. Çünkü mektubumu okumayı henüz bitirmiştim ki Dick denilen adam gelip beni Mr. Bartholomew'ın yanına götürdü. Dick ona söylediğinden, Mr. Bartholomew Jones'un çekip gitmiş olduğundan haberdardı. Beri yandan Jones'un benim talimatım uyarınca gittiğini sanıyordu. Bu yüzden ona gerçeği açıklamak zorunda kaldım.
S. Pusulayı mı gösterdiniz ona?
Y. Derhal.
S. Telaşa düşürdü mü bu onu?
Y. Korktuğumdan daha az. Jones'u benim tavsiyelerim üzerine kiralamış olmasına rağmen, düştüğüm güç durum karşısında nazik davrandı. Bana bu mektuba inanıp inanamayacağımız konusunda birkaç soru sordu. Ben de ona size yanıt verdiğim gibi yanıt verdim ve girişiminin başarısı konusunda kaygılanması için hiçbir neden bulunmadığını söyledim çünkü Jones bu konuda benden de az şey biliyordu. Eğer kötü bir niyeti olsaydı, ne bu kadar zaman bekler, ne de böyle bir mektup bırakırdı.
S. Jones size Exeter yoluyla dönmenizin şart koşulduğunu biliyor muydu?
Y. Evet. Ona söylemiştim bunu.
S. Bu yeni olaydan sonra ne gibi talimatlar verdi size Mr. Bartholomew?
Y. Jones'un bizim haberimiz olmadan gittiğini hiçbir şekilde etrafa belli etmemeliydik; tersine, Jones, bizim emirlerimiz uyarınca gitmiş olacaktı. Yani birlikte yola çıkacak, sonra her birimiz ayrılıp kendi yoluna gidecekti; önceden kararlaştırdığımız gibi. Şunu itiraf edeyim ki bu kadar vahşi ve bu kadar az insanın yaşadığı bir yöreyi tek başıma geçme düşüncesine pek sıcak bakmıyordum ama dilimi tutmayı bildim. Yol arkadaşım olacak birinin kaybından kendimi çok sorumlu hissediyordum.
S. Bu adamı kendi payına düşen parayı sizden istemekten alıkoyan şeyin ne olabileceğini düşündünüz mü o zamandan beri?
Y. Tabii, düşündüm ama hiçbir yanıt bulamıyorum bunun için. Açıklanabilir bir şey değil.
S. Sizi güç bir durumda bırakmış olmaktan duyduğu suçluluk duygusu olamaz mıydı bu?

Y. Hayır. Böyle konularda incelik gösteremeyecek kadar kusurlu bir insan Jones; buna çaba harcayamayacak kadar.
S. Evli miydi peki?
Y. Bir karısı olduğundan söz etmedi. Onu bir arkadaşı tanır gibi tanımıyordum, Mr. Ayscough. Kibar görünmeye çabaladığını görüyordum ama bu onu sıradan bir beyefendi yapmaya bile yetmiyordu. Bir iki kez beni evimde görmeye geldi ama adımını evimin eşiğinden öteye atamadı. Aslı aranırsa iyi kötü tanıdığım ve hatta Mr. Bartholomew'a tavsiyede bulunabileceğim onun gibi bir düzine adam vardı. Rastlantı eseri öyle oldu ki bir iki gün önce onunla yolda karşılaştım ve işsiz olduğunu da biliyordum.
S. Pekâlâ. Şimdi sizin Mr. Barholomew'dan o sabah ayrılışınıza gelelim.
Y. Size ayrıldığımız yerin adını söyleyemeyeceğim. Aşağı yukarı iki mil birlikte gittikten sonra bir darağacının bulunduğu bir yol kavşağına geldik. Mr. Bartholomew durdu ve benim sapacağım yolun birkaç mil sonra Barnstaple'dan Exeter'a uzanan anayolla birleşeceğini bildirdi. Yapmam gereken bu yolu izlemekti ve yolda hiç kuşkusuz birlikte yolculuk edebileceğim kişilere rastlayabilirdim. İstersem geceyi Crediton'da geçirebilir ya da dosdoğru Exeter'a gidebilirdim.
S. Başka bir şey söylemedi mi?
Y. Evet, söyledi. Dick bagajımı yük atının üzerinden kaldırıp bindiğim atın üzerine bağlarken bir iki dakika beklememiz gerekiyordu. Haa, az daha unutuyordum Mr. Bartholomew benim Jones'un fitilli tüfeğini yanımda götürmem için bayağı ısrar etti, gerçi tümüyle çaresiz bir durum dışında bu silahı kullanabileceğimi de pek sanmıyordum ya; neyse ki böyle bir durum da ortaya çıkmadı. Ayrılışımıza gelince... Mr. Bartholomew ile ben atlarımızdan indik ve birlikte birkaç adım yürüdük. Bana bir kez daha teşekkür etti ve bende uyandırdığı kuşkular yüzünden kendisini bağışlamamı rica etti. Yolculuğumu içim rahat olarak bitirmemi diliyordu; bence bana tüm gerçeği söylemiş olsaydı hiç kuşkusuz kafam daha sakin olurdu.
S. Yine de ne gittiği yer konusunda ne de karşılaşmayı umduğu esrarengiz kişi konusunda size başka hiç ayrıntı vermedi, değil mi?
Y. Hayır, vermedi, efendim.
S. Kendinden daha emin mi gözüküyordu?
Y. Bana kalırsa, artık zarlar atılmış gibi, daha çok olan bitenlere boyun eğmiş gözüküyordu. Hiç olmazsa güneşin gülümsediğine dikkatini çektim çünkü gün gerçek bir 1 Mayıs günüydü, gökyüzünde

tek bir bulut bile yoktu. Bu sözüme şöyle yanıt verdi: Evet Lacy, bunun uğurlu bir şey olduğuna kendimi inandırmaya çabalıyorum. O kadar arzu ettiği bu görüşmenin kendisine kısa bir zaman sonra bağışlanacağını umduğumu söylediğimde, başını yalnızca şöyle bir eğdi ve yakında öğreneceğiz bunu, dedi. Bundan başka hiçbir şey söylemedi.

S. Peki, genç hizmetçi kadın ile uşak... onlar kendilerinden ayrılmanıza şaşırmış gözükmüyorlar mıydı?

Y. Hiç kuşku yok ki benim rolümün bu noktada sona erdiği onlara daha önceden söylenmişti. Mr. Bartholomew ile ben el sıkıştık, atlarımıza bindik, onlar kendi yollarına ben de kendi yoluma gittim. Size bütün bildiklerimi anlattım, efendim. Sizi hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm, kuşkusuz daha çok şey öğrenmek istiyordunuz bu mesele hakkında. Sanırım daha fazlasını bilmediğim konusunda daha önce uyarmıştım sizi.

S. Dinleyin, size şimdi vakayı hayal ettiğim şekliyle anlatmak istiyorum. Varsayalım ki Jones kuşkulandığı şeyin doğrulandığını, yani hizmetçi kızın gerçekte bir hizmetçi değil de bir fahişe olduğunu öğrenmiş olsun. Sonra Jones onu şiddetle suçlamış, susmak için para istemiş ve bu parayı ya kızdan ya da Mr. Bartholomew'dan almış olsun. Yani, Mr. B'den ayrıldıktan sonra Jones bildiklerini size anlatmasın diye sizi terk etmesi için onlar tarafından parayla satın alınmış, ortadan kaybolması için kendisine büyük paralar ödenmiş olsun. Söyleyin, bu varsayım gerçeğe çok daha yakın değil mi? Hakkı olan parayı almaya gelmemesinin nedeni bu olamaz mı? Hem sonra parayı orada Devon'da daha önceden almış olamaz mı? Hiç kuşkusuz başlangıçta saptanandan çok daha önemli bir paraydı bu, öyle değil mi?

Y. Beni böylesine aldatmış olmasına inanamıyorum, efendim.

S. Jones'un kuşkularının yersiz olmadığını size kesinlikle söyleyebilirim, Lacy. Sizin alçakgönüllü hizmetçi ne alçakgönüllü, ne de hizmetçiydi, Claiborne'un randevu evinden çıkma bir fahişeydi o.

Y. Şaştım kaldım, efendim.

S. Siz çok hoşgörülüsünüz, dostum. Jones gibilerini çok iyi tanırım ben. Çıkarları nerede yatıyorsa dürüstlükleri de oradadır onların. Bir ömür boyu duyulan güven böyleleri için birkaç gine'lik paranın çekiciliğine direnemez.

Y. Ama niçin bizimle birlikte böyle bir yaratığı götürmüş olsunlar?

S. Bunu hâlâ anlayabilmiş değilim ben de. İnsan Mr. Bartholomew'ın

keyfi için diye düşünüyor. Aralarında böyle bir şey olduğunu gösteren hiçbir işaret görmediğinizi söylüyorsunuz, öyle mi?

Y. Hiçbir işaret görmedim, efendim.

S. Peki Jones'un hizmetçi kız hakkında anlattığı şu şeye, uşağın onun yatağına girdiği konusuna gelince, bu konuda başka hiçbir kanıtınız yok mu?

Y. Birlikte olduğu zamanlar sergiledikleri halleri tavırları, Mr. Ayscough. Dick'in tavırlarından, onu arzuladığı açıkça anlaşılıyordu, efendim. Kız ise daha ölçülüydü ancak ben yine de aralarında bir yakınlık olduğunu sezdim.

S. Onlardan ayrılışınıza dönelim. Dosdoğru Exeter yoluna mı saptınız?

Y. Çok geçmeden kendimi bir yük atı kervanıyla birlikte anayolda buldum. Kervanın başında güçlü kuvvetli iki adam vardı. Onlardan ancak Exeter kenti kapılarına vardığımızda ayrıldım. Exeter'da dinlenmek için iki gün kaldım ve atımı sattım; sonra da, üçüncü gün, Londra'ya giden yolcu arabasına bindim.

S. Peki yol arkadaşlarınıza neler dediniz?

Y. Şimdiye kadar yollarına çıkmış olan en huysuz kişi gibi davrandım onlara, sanırım. Hiçbir şey öğrenemediler hakkımda.

S. Bayan Lacy'ye serüvenlerinizden söz ettiniz mi?

Y. Ettim, efendim. Sizi temin ederim ki, eşim ağzı sıkılık timsalidir. Mesleğimdeki bütün hanımlar, utanmazca davranışları ve kötü ünüyle, zengin babası Mr. Cibber'a bir hayli sıkıntı vermiş olan şu edepsiz Mrs. Charke gibi değildir, Mr. Ayscough. Tersine, o bir kural değil, bir istisnadır. Bayan Lacy'i tanıyan hiç kimse onun için hafif meşrepli ya da özel konularda boşboğaz biri olduğunu söyleyemez.

S. Demek onun cinsiyetinde pek nadir bir inciye sahipsiniz, Lacy. Ama ben yine de, eşinize iltifatlarımı takdim ettikten sonra, sizden ona bu çok saygıdeğer vasfını sürdürmesini söylemenizi rica edeceğim.

Y. Ona güvenebilirsiniz, Mr. Ayscough. Bu işi bitirdiğimize göre, artık vicdanım son derece rahatladı. Keşke kuruntularım da son bulmuş olsa. Peki, şimdi size, bana söylemiş olduğunuz ve kafamı durmadan işgal eden şu şeyi, Mr. Bartholomew'ın uşağının yazgısını sorma cüretinde bulunabilir miyim acaba?

S. Onu son kez görmüş olduğunuz yerden üç mil ötede asılı olarak bulundu, Lacy. Ya kendi eliyle –ilk bakışta öyle görünüyor– ya da bunun bir intihar olduğuna inandırmak isteyen bir alçağın cinayetiyle. Hangisi olduğuna karar vermek şimdilik olanaksız gözüküyor.

Y. Peki efendisinden hiç haber yok mu?
S. Hiç yok, keza fahişeden de yok. Exeter yolundan gittiğiniz için kendinizi talihli sayabilirsiniz.
Y. Talihli olduğumu şimdi öğrendim, efendim. Bilsem bu işe hiç karışmak istemezdim.
S. Şuna hiç kuşku yok ki Mr. Bartholomew daha sonra kendisine yardım edecek başka birini bulmuştur. Siz bu işte küçük bir rol oynadınız, Lacy. Uşağını kapınıza göndermeden çok önce, böylesi bir şeyleri planlıyormuş kafasında.
Y. İtaatsizliği mi yani?
S. Üstün yetenekler göstermiş ve özel yaşamında olduğu kadar kamusal alanda da kendisinden çok şeyler bekleyen genç bir adamın, ortaya koymaya tenezzül etmediği birtakım ilkeler adına, Yüce Tanrı'nın kendisi için seçtiği şeylere sırt çevirmesine ne dersiniz? Ailesinin ve dostlarının umutlarına, kendisine verdikleri makul tavsiyelere hiç kulak asmamasını nasıl değerlendirirsiniz? Bu yalnızca bir itaatsizlik değil, Lacy. Benim doğduğum yörede insanların büyüdüğünde aklı bir karış havada bir adam olup çıkmış bir çocuk için söyledikleri bir atasözü vardır. Bu çocuğun beşiğini şeytan sallamış derler. Bu sözle çocuğun kınanması gereken biri olduğunu söylemekten çok, doğanın bir talihsizliğinin bir kurbanı olduğunu ima etmek isterler. Görünen o ki, oldukça mutlu yazgısından memnun olmak dışında Mr. Bartholomew'a her şey verildi. Tanıdığınız kişi sıradan bir beyefendinin biraz budala oğlu değil; bunu tahmin etmiş olduğunuzdan kuşkum yok. Ama şimdi bunları bırakalım, gene çok konuşmaya başlıyorum galiba. Lacy, yaptığınız tanıklıktan ötürü size teşekkür ediyorum ve konuşmamızın başlangıcındakinden daha iyi bir durumda ayrılmamızdan memnunluk duyuyorum. Şunu kabul etmeniz gerekir ki sizin gibi benim de rolümü iyi oynamam gerekiyor, sizinkinden bambaşka bir amaçla olsa da.

*Jurat die annoque praedicto coram me**
H. A.

* Lat.: Yukarıda söylenen gün ve yılda benim huzurumda ant içer. (ç.n.)

Lincoln's Inn, 27 Ağustos

Saygıdeğer Efendim,

Zatıaliniz'in burada okuyacağı şeyler söylenmesi gereken her şeyi söylüyor ve ben, Zatıaliniz'in hiç kuşkusuz tahmin edebilecekleri gibi, görevime devam ediyorum. Adamlarım daha şimdiden Galler'e giden yoldalar. Jones denilen şu alçak doğduğu yerdeyse eğer, onu çok geçmeden ele geçireceklerinden kuşkum yok. İçimdeki bir duygu bana Lacy'nin yalan söylemediğini ve kendisine güvenilebileceğini söylüyor; gerçi kendisi, onlara fazla güvenmekle yanıldı. Aslında kendisine verdiği havaların ardında, bütün benzerleri gibi, kalben bir çocuk kadar saf ve kendine gerçekte sahip olduğundan daha fazla bilgi ve önem atfediyor. Zatıaliniz onu ihtiyatsız bir budala olarak görebi-

lirler ama ona hiçbir zaman yalan yere yemin eden bir hain diyemezler. Eğer bu dünyada adalet diye bir şey olsaydı, şu muhabbet tellalı Claiborne'un vücudunun her bir yanından kan gelesiye kırbaçlanması ve o rezil yaşamının geri kalan kısmını sürgünde geçirmesi gerekirdi. Onun gibi kadınlar için yalnızca asılma cezasına çarptırılmak, cezaların en tatlısıdır.

Öğleden önce Lord B.'yi ziyarete gittim ve ona Zatıaliniz'in mektubu ile görev belgemi gösterdim, sonra da ona gerekli gözüktüğü kadarıyla, olaylara ilişkin bilgiler verdim. Şu güne kadar olaylar hakkında hiçbir şey bilmediğini; Beyefendi'nin yurtdışında olduğunu sandığını söyledi ve randevuevi olayında kendisinin de bir rol oynamış olduğunu itiraf etti. Beyefendi'nin, zevki için kızı da yurtdışına götürmüş olduğunu sanıyordu. Lord B.'ye, dostunun niyetinin iddia ettiği şeyler olduğundan şu ya da bu vakit kuşkulanıp kuşkulanmadığını sordum ve o buna Beyefendi'nin Avrupa'da yapmak istediği bu yolculuktan çok söz ettiği ve kendisinin de ona inandığı yanıtını verdi.

Soruları üsteleyince Lord B. bana içini açtı ve Beyefendi'yi Cambridge'deki öğrenim günlerinden beri çok sık görmediği halde, onu çok değerli bir arkadaş olarak bildiğini ve ne zaman kente inecek olsa, eski yakınlığı yeniden kurmaktan büyük hoşnutluk duyduğunu; bu son karşılaşmalarında, Beyefendi'nin Claiborne'un randevuevine gitme konusundaki ısrarına biraz şaşırdığını zira onu hep tenin kışkırtmalarına duyarsız ve genelde kadınlara karşı ilgisiz biri olarak tanıdığını, hiç evlenmemiş olmasının bunu doğruladığını söyledi. Ancak Beyefendi şimdi, yitirilmiş zamanı yeniden yakalamaya kararlı (*ipsissima verba*)* gözüküyordu. (Lord B.'nin bu kararlılığı dile getirmek için kullanmış olduğu kelimeleri Zatıaliniz'e söyleyecek değilim çünkü bunların sadece, sözde bir sefahat âlemine renk katmak ve Beyefendi'nin gerçek amacını gizlemek için kullanıldıklarını sanıyorum.)

Lord B. dostu Beyefendi'ye, söz konusu kadının gönlünü kazanmasını öneren ilk kişinin kendisi olduğunu da söyledi; kendisi de bizzat kadının gönlünü kazanmıştı ve onun hünerlerine ve çekici yanlarına tanıklık edebilirdi. Lord B., Londra'daki hiçbir kadının bu uygunsuz meslekte onun bir dengi olamayacağını ifade etmek için, konuşmanın bu noktasında şu anda Zatıaliniz'e söylemeye cesaret edemediğim, kutsal şeylere saldıran bir imaj kullandı. Ona bu kadının çekiciliğinin,

* Lat.: Aynen bu sözcükler. (ç.n.)

taşıdığı cinsel cazibe dışında, neye dayandığını sordum. Lord B. bana bunun her şeyden önce kadının alçakgönüllü görünüşüne, özellikle de yaşadığımız dünya kadar aşağılık bir ortamda daha da çarpıcı olan alçakgönüllü görünüşüne dayandığını; yoksa bu çekiciliğin özel bir kafa gücünden ya da konuşma yeteneğinden kaynaklanmadığını söyledi. Çünkü kız oldukça yalın konuşuyordu. Söylenenlere inanmayarak, kıza yüzsüzce yaklaşan ve çok geçmeden de ağzının payını alan birden çok kişi tanıyordu. Kaşarlanmış sefihler için en makbul et en taze olandır, bazıları bu kızı daha şimdiden diriliğini yitirmiş olarak görüyorlardı. Ancak Beyefendi gibi sefahat âlemlerine adımlarını yeni yeni atmakta olanlar için, bu işe ondan daha uygun birini göremiyordu ve kızı ona önermesinin nedeni de buydu; geçenlerde okuduğu Tacitus'u taklit ederek kızı *meretricum regina initiarum lenis** diye adlandırıyordu.

Sonra ona, bu ilk ziyaretinden sonra Beyefendi'nin kızdan söz edip etmediğini ve şayet ettiyse ne şekilde ettiğini sordum. Bana kızdan söz ettiğini söyledi, hem de aynı gün; sonra çok hoşnut görünüyormuş. Lord B.'nin hatırladığına göre, kendi özel zevklerini tatmin etmek için bir kız arıyor ancak kızla bundan daha yakın, duygusal bir yakınlık da kurmak istemiyormuş; işte bu kız da tam böyle biriymiş. Bir başka sefer de Lord B. –galiba altı ya da yedi gün sonra– Beyefendi ile konuşma fırsatını bulmuş; Beyefendi, Paris'te kaldığı süre içinde bu kızla gönül eğlendirmek istediğinden; kıza para teklif ederek onu Claiborne'un evinden uzaklaştırmak niyetinden söz etmiş. Bunun nasıl ve ne maliyetle gerçekleştirilebileceğini merak ediyormuş. Lord B. bu işi ayarlayabileceğini söylemiş; ancak Claiborne kızı Londra'dan ayrılmadan yakalarsa bir skandal koparıp başına dert açar diye, Beyefendi'nin Fransa'ya hareketini geciktirmemesi gerektiğini de eklemiş.

Daha sonra, Beyefendi (bu üç ya da dört gün kadar sonra olmuş) Lord B.'ye uğramış ve ona, fahişenin güçlük çıkardığından söz açmış. Kız kendisine teklif edilen bu şeyi seve seve kabul etmeye hazırmış ancak yaptığı şey ortaya çıkacak olursa hanımının duyacağı öfkeden ödü patlıyormuş; bu korkuyu ne Beyefendi'nin kendisine teklif ettiği para, ne de onun himayesine duyduğu güven yatıştırabiliyormuş. Claiborne'un, kızları çok sıkı bir gözetim altında tuttuğunu ve evini bu şekilde terk etmeye cüret edecek birine karşı çok acımasız olabileceğini iddia ediyormuş. Eğer Beyefendi, bir bahane uydurup da (bu, ona Fransa'da eşlik etmek bahanesinden başka bir bahane olmalıydı,

* Lat.: Himayeye alınmış (vaftiz edilmiş) fahişelerin tatlı kraliçesi. (ç.n.)

Claiborne bunu asla kabul etmezdi) kendisini açık açık kiralarsa gelebilirmiş yoksa Beyefendi'nin arzularını yerine getirmek için hayatını tehlikeye atmak istemiyormuş.

Lord B. bunun üzerine dostuna, eğer kızı elde etmeyi kafasına koymuşsa, daha masraflı olsa da, onun arzu ettiği gibi hareket etmeyi tavsiye etmiş; kızın korkusunun ardında haklı bir gerekçe yatıyormuş çünkü bir muhabbet tellalının sermayesi olan kızlardan birini böyle elinden kaçırması ve bunun cezasız kalması mümkün değilmiş; bu öteki kızlara kötü örnek olurmuş ve bunu herkes bilirmiş. Kızın planı gayet uygunmuş çünkü bu arada Beyefendi kızdan usansa da, onu geriye yollayabilir ve hiç kimse de ilk niyetinin ne olduğunu hiçbir zaman öğrenemezmiş.

Sorular devam ettikçe, Lord B. dostu Beyefendi'nin Claiborne'u aldatmak için uydurduğu bahaneyi bulmaya yardımı olduğunu kabul etti; Claiborne'un kendisini suçladığı gibi, bu bahanenin yaratılmasına gerçekten katkıda bulunmuştu. Ancak böyle davranmasında hiçbir günah olmadığını, Claiborne gibilerinin zaten kötülük yaparak hayatta kaldıklarını düşünüyordu.

Eminim ki Zatıaliniz Lord B.'nin karakterini, yaptığı tanıklığa ne derecede değer vereceğini bilecek kadar iyi tanıyor ancak şunu da eklememe izin verin ki, görüşmemiz sırasında Lord B.'nin benden bir şeyler sakladığından hiç şüphelenmedim; gerçi, soylu Lord'un bütün bu olup bitenlerde oynadığı rolün pek soylu olmadığı da insana üzüntü verecek kadar ortadaydı.

Lord B.'ye dostu Beyefendi'nin saygıdeğer babasında uyandırdığı son derece haklı öfke konusundaki derin duygularını kendisine açıp açmadığını da sordum. Zatıaliniz'den şunu hatırlamanızı istirham ediyorum; bu meseleyi aydınlatmaya âli emirleriniz üzerine giriştim. Lord B. dostu Beyefendi ile tanışmazdan önce, onun babasına güçlü bir hınç beslediğini ortalıktaki söylentilerden biliyormuş; bu yüzden Lord B. Beyefendi'nin kendisine uygun görülen kadere karşı çıkmak yerine buna bayağı boyun eğmiş oluşuna başlangıçta çok şaşırmıştı. Ancak daha sonraları, Beyefendi'nin içini daha fazla döktüğü bir konuşma sırasında, Zatıaliniz'in oğlu olduğuna inanmadığını, böyle bir kişiyi babası olarak kabullenmektense düklük unvanını kaybetmeyi tercih edeceğini söylemiş. Lord B., Beyefendi'nin işte o zaman ağza en alınmayacak sıfatları kullandığını ve telaffuz edilen bu sıfatlar bir sarhoşluk ya da öfke anında söylenmiş şeyler olmadığı için daha da onur kırıcı gözüktüğünü, Zatıaliniz'den sanki eline düştüğü zalim bir Türk paşası ya da bir Doğu despotuymuş gibi söz edildiğini, bu sözlerin tamamen aklı başında bir

ruh hali içinde ve buz gibi soğuk bir ses tonuyla söylenmiş olduğunu belirtti. Lord B. daha sonra, dostunun kendisini sefahate vermek konusundaki kararının, baba gibi kutsal bir figüre karşı duyduğu yatışmaz öfkesinin bir sonucu olabileceğini söyledi; ama sözlerine, Beyefendi'yi biraz bağışlatmak istermişçesine, bu sözlerin yalnızca kendisine söylendiğini (birlikte Mall'de dolaştıkları bir gün) ve dostunun başkaları yanında böyle konuştuğunu hiç işitmediğini ekledi. Lord B. kendisini de bağışlatmak istermişçesine dostuna (Zatıaliniz'in bildiği gibi, Lord B.'nin kendi babasıyla da arası iyi değildi, soylu beyefendinin geçenlerde ölümüne kadar araları açık kaldı) hıncını boğmasını öğütlediğini ve her şeyi zamana bırakmasını, zamanın oğuldan yana işleyeceğini çünkü bunun eşyanın tabiatında olduğunu, sonuçta, eğer Tanrı nasip ederse bir gün Beyefendi'nin kendisinin de baba olacaklarını hatırlattığını söylemiş. Bu sözler üzerine Beyefendi söylenenleri kabullenmiş görünmüş ve bu meseleden daha fazla söz açılmamış.

Lord B. benden Zatıaliniz'e, olayın aldığı bu beklenmedik gidişat konusundaki en derin teessüflerini iletmemi ve dostunun gerçek niyeti ve şu anda bulunduğu yer konusunda da Zatıaliniz kadar bilgisiz olduğuna inanmanızı; ayrıca, Fransız fahişeleriyle düşüp kalkmanın yol açacağı enfeksiyon riski göz önünde tutulur ve Beyefendi'nin de ten zevkleri ardında koşmaya kararlı gözüktüğü düşünülürse, Beyefendi'yi kendisine (düzmece bir biçimde) planı olarak sunduğu şeyden vazgeçirmesinin mümkün olmadığını ama ona yardım etmekte de iyi nedenler gördüğünü; olay konusunda bildiklerini tamamen kendisine saklayacağına dair ona şeref sözü verdiğini ve eğer ihtiyaç hasıl olursa, Claiborne'u susturma yollarını arayacağını, bunu yaptığını ve yapmaya devam edeceğini bildirmemi rica etti ve son olarak da bana, şayet şu anki koşullarda Zatıaliniz'e bir yardımı dokunabilirse, kendisini aramakta tereddüt etmemenizi söyledi.

Zatıaliniz'in mütevazı ve itaatkâr hizmetkârı...

Henry Ayscough

* * *

Lincoln's Inn, 8 Eylül

Saygıdeğer Efendim,

Kâtibim Tudor'un az önce getirdiği bir haberi size iletebilmek için geç bir vakitte ve büyük acele içinde yazıyorum. Jones, umduğumdan da kolaylıkla bulundu ve Londra'ya getirildi. Geleli henüz iki saat oldu ve Jones emin ellerde. Bu alçak herifi yarın sabahtan itibaren sorgulamaya başlayacağım.

Adamlarım Swansea'ye giderlerken, büyük bir rastlantı eseri, Cardiff'te ele geçmiş; adamlarımın dediklerine göre, onların yerleştikleri aynı handa bir masaya oturmuş içki içerken bulmuşlar onu. Bir başkasının onu adıyla çağırdığını işitmeselermiş, pekâlâ dikkatlerinden kaçabilirmiş. Derken onu yakından izleyip konuşmalarını dinlemeye koyulmuşlar. İlkin, yaptıklarını inkâr edecek olmuş ama kâtibim onu bir güzel köşeye sıkıştırmış; bunun üzerine kaçmaya yeltenmiş ama yakalanmış. Sonra kendisini haksız gerekçelerle tutukluyorlar diye yaygara etmeye başlamış ancak kâtibim ona masumluğunu kanıtlayabilmesi için Cardiff adalet mahkemesinin karşısına çıkmayı teklif ettiğinde sesinin tonunu birden alçaltıvermiş. O andan itibaren onunla hiç konuşmamışlar ve konuşmasına, çok sevdiği bu şeye de izin vermemişler. Adamlarım, moralinin çok bozuk olduğunu ve korkuya kapıldığını söylüyorlar. Zatıaliniz şundan emin olabilirler ki, bundan sonra Jones'un başına gelecek olanlar, pişmiş tavuğun başına gelenlerden daha az olmayacak.

Zatıaliniz, son mektubunuzda bana açma tenezzülünde bulunduğunuz incinmiş babalık duygularınız konusunda yeniden bir yorum yapmak istemeyişime izin verecektir, sanırım. Zatıaliniz'in, bu duygularınızı en hürmetkâr şekilde paylaştığımı bildiğinize kâniyim. Tıpkı Zatıaliniz gibi, Beyefendi konusundaki bütün değer yargılarımda ve beklentilerimde kafam karmakarışık. *Quantum mutatus ab illo*!* Bu son derece mutsuz olaya ışık düşürebilmek için elden gelen her şeyin yapılacağından emin olabilirsiniz.

Zatıaliniz'in mütevazı ve uyanık hizmetkârı...

Henry Ayscough

* * *

* Lat.: O zamandan bu yana çok değişmiş. (ç.n.)

Zatıaliniz genç oğlunun yeteneklerinin nasıl takdir edildiğini görebilsinler diye, Cambridge'li Mr. Saunderson'dan almış olduğum mektubun bir kopyasını iliştiriyorum notlarıma. Zatıaliniz, hiç kuşkusuz, Mr. Whiston'ın adını duymuştur; Mr. Whiston çok kavgacı ve sivri dilli, ayrılıkçı görüşlere sahip biridir; yirmi beş yıl önce, şimdi Mr. Saunderson'ın bulunduğu Cambridge'deki mevkiini bu sivri dilliliği ve *terveneficus*'u* yüzünden kaybetmiştir. Ve o zamandan beri de Mr. Whiston daha da yılan dilli ve kavgacı biri olup çıkmıştır. Çünkü etrafımdan duyduğum kadarıyla, haklı olarak kovulduğu bu mevkiyi yeniden ele geçirebilmek için o beyefendinin ölümünü beklemektedir.

H. A.

* * *

8 Eylül, Christ's College, Cambridge

Bayım,

27 Ağustos tarihli mektubunuzu üzüntüyle almış bulunuyor ve bu mektubunuza hemen yanıt vermek istiyorum; gerçi bir rahatsızlık beni mektubumu kendi elimle yazmaktan alıkoyduğu için, onu dikte etmek zorundayım. Korkarım ki, efendim, bu acil araştırmanız konusunda size pek bir yardımım dokunamayacak. Beyefendi'yi görme zevkini iki yıldır tadamadım zira son karşılaşmamız, seçim zamanında, yani 1734'ün nisan ayında oldu. Beyefendi Cambridge'e geldiğinde, beni ziyaret ederek şereflendirdi. O buluşmamızdan beri birbirimize yazmış olduğumuz birkaç mektubun hepsi de yalnızca matematik ve cebir problemleriyle sınırlıydı. 24 Mart tarihini taşıyan ondan aldığım son mektubunda, bana bu yıl için iyi dileklerde bulunuyor, kısa süre sonra Cambridge'e gelmeye niyeti olduğunu bildiriyor ve yazın da Fransa ve İtalya'ya bir yolculuk yapmaktan söz ediyordu. Ancak yola çıkmadan önce, eğer havalar daha düzelirse, Cambridge'e gelip beni ziyaret edeceğini umuyor, bu yolculuğu sırasında tanışmasında yarar gördüğüm kişiler konusunda kendisine birtakım tavsiyelerde bulunmamı istiyordu. Ne yazık ki, o zamandan beri, Beyefendi'den ne bir mektup, ne de bir haber alabildim ve bu yüzden yolculuğa çıkmış olduğunu düşündüm. Beyefendi'nin ortadan kaybolmuş olması haberi, beni dehşete düşürdüğü kadar şaşırttı

* Lat.: Üçkâğıtçılığı. (ç.n.)

da. Mart ayında almış olduğum mektupta, size aktardığım şeyler dışında kişisel hiçbir şey yoktu.

Beyefendi hakkında size tüm samimiyetimle şunu söyleyebilirim ki, onun dengi pek az öğrencim oldu, onu aşana ise hiç rastlamadım. Herhalde, bu üniversitede, Lucas'ın kürsüsündeki unvanlı dördüncü profesör olduğumdan haberiniz vardır; bu unvanı 1711'den beri de korumaktayım. Bu yüzden, öğrencimin övgüsünü yaparken, birtakım karşılaştırmalara girişmekten de kaçınmıyorum. Sanıyorum ki, şayet bulunduğu sosyal mevki onu engellemeseydi, sahip olduğu yeteneklerle, üniversitemiz için bir kazanç olabilirdi kendileri. Şu son yirmi yıldır kendilerine unvan ve mevki bağışlanmış, onun kat kat aşağısında olan birçok kişi içinse aynı şeyleri söyleyemeyeceğim.

Onun sosyal mevkiinde bulunan genç beyefendilerde, bilimlere gösterilen ilgi ve merakın, dünyaya adımlarını atar atmaz ne yazık ki ortadan kaybolduğunu da birçok kez gözlemlemiş bulunuyorum. Ancak Beyefendi için böyle bir şey asla söz konusu olmadı; o, matematik bilimi ve onunla ilgili disiplinlerdeki araştırmalarını son derece kararlı bir şekilde sürdürdü. Onu her zaman bilgili ve mükemmel bir uygulamacı olarak gördüm. Bu konuda tanıklık edecek tek kişi de ben değilim; din hakkındaki görüşlerini eleştirmekle birlikte büyük bir matematikçinin niteliklerine sahip olan, seçkin selefim Mr. Whiston'ın görüşü de buydu; ayrıca, ondan daha da seçkin bir başka matematikçinin, *in cathedrâ Lucasianâ*'da* her ikimizden de önce bulunmuş olan, çok çok ünlü Sir Isaac Newton da aynı görüşleri paylaşıyordu. Beyefendi'nin ortaya attığı bazı problemleri ya da problem çözümlerini birçok kez her ikisinin de dikkatine sunduğum oldu ve Sir Isaac'ın hepimizi üzüntüye boğan ölümünden önce, birbirleriyle sık sık çatışmalarına rağmen, her ikisi de öğrencim Beyefendi'nin dikkate değer genç bir filozof olduğu konusunda görüş birliğine vardılar.

Canınızı sıkmak aklımın köşesinden bile geçmez, efendim ancak şunu da eklemek isterim ki, bu son yıllarda ben kendim de, büyük sayılar hesabını daha da kolaylaştıracak bir hesap tablosu sistemi üzerinde çalıştım; bu amaçla da birçok kez, karşılaştığım problemler hakkında Beyefendi ile tartışmalar yapma fırsatını buldum. Beyefendi bu problemlerin çözümünde çoğu kez ne kadar usta bir matematikçi olduğunu kanıtladı. Yetenekleri hiç de olağan yetenekler değil; çünkü her sıradan kişi bu gibi meselelerde ardında koşulan amaca, kullanılan

* Lat.: Lucasiana makamında. (ç.n.)

yöntemde küçük düzeltmeler, geliştirimler yaparak erişmeye çalışır; oysa Beyefendi, kullanılan yöntemin ilkelerinin ta kendisini titiz bir incelemeye alarak yola çıktı ve birden çok kez de, daha yararlı bir yöntem keşfetti. Onun kadar seçkin bir çalışma arkadaşına sahip olmuş olmakla kendimi talihli sayıyorum.

Şayet onda bir kusur bulmam gerekse, kendini zaman zaman fizik dünyayla ilgili, benim olası ya da deneysel gerçekler olarak görmekten çok birer fantezi olarak adlandıracağım birtakım inanç ya da teorilere kaptırmasını gösterebilirim. Benden açıklamamı istediğiniz teori de, kanımca, bu türden bir şey. İmada bulunduğunuz sayılar dizisi ilkin, İtalyan bilgini olan Leonardo da Pisa'nın *Liber Abaci** başlıklı kitabında ortaya çıkıyor. Kendisinin de belirttiği gibi, o bu yöntemi yalnızca belli bir yöredeki tavşanların çoğalma hesabını ortaya koyabilmek için bulmuş. Ancak Beyefendi bu oranlar yasasını (öğelerinin sayı artışı ne olursa olsun bu oran hep aynı kalıyordu) doğada her yerde bulmak istiyordu ve bu oran gerçekte gezegenlerin hareketleri ile gökyüzündeki yıldızların yerleşim biçimlerine kadar her yerde gözlemlenir bir şeydi. O, bu oranı aynı zamanda bütün bitkilerde, onların yaprak düzeninde de görüyor ve bu yasaya, Yunanca bir sözcük olan, *pyllotaxis* adını veriyordu. Bundan başka, son derece asal bir özellik taşıyan bu düzenin, hem geçmiş hem de gelecek, dünya tarihinde de bulunabileceğine inanıyordu; dolayısıyla, bu düzen tümüyle aydınlığa kavuşturulabilmiş olsaydı, geçmişin kronolojisi açıklanabildiği gibi geleceğin kronolojisi üzerine de matematiksel olarak kehanette bulunulabilirdi.

Sanıyorum ki, efendim, Beyefendi, fiziksel özellikteki temel fenomenlerde görülen bazı önemsiz rastlaşmalara çok fazla önem atfediyordu ve yine sanıyorum ki, hiç de kendi kabahati olmadığı halde, toplum içindeki aristokratik mevkiinden ötürü birtakım güçlüklerle karşılaşıyor, kendilerini aynı tür çalışmalara adamış bir bilginler topluluğunun aralarındaki gündelik bilgi alışverişinden ve bu çalışmaların gereği olan sürekli tartışmalara katılmaktan yoksun kalıyordu. Böylelikle de, eğer bu deyimi kullanmamda bir mahzur yoksa, Beyefendi benim *deminti in exsilio*** diye adlandırabileceğim bir ıstırap çekiyordu. Oysa, burada sık sık tekrar ettiğimiz gibi: *In delitescentia non est scientia,**** yani bilgiden uzak yaşayanlar, ona hiçbir zaman tam anlamıyla sahip olamazlar.

---

* Lat.: Abakus'un kitabı. (ç.n.)

** Lat.: Toplumdan yalıtılmanın yol açtığı ruhsal bozukluk. (ç.n.)

*** Lat.: Bilgiden kaçarak bilgili olunmaz. (ç.n.)

Bilim meselelerinde, düşündüklerimi açıkça söyleme alışkanlığım vardır benim, efendim; Beyefendi, bu konudaki düşüncelerini bana ilk kez açtığında, bu düşüncelere biraz katı yaklaştım ve kendisine bu düşüncelerin temelsiz olduklarını belirttim. Bu olay beş yıl kadar önce oldu ve Beyefendi'nin bu öncüllerden çıkarsadığı çok sayıdaki son derece tuhaf vargıyı eleştirmiş olmam, aramızda bir soğukluk yarattı.

Bununla birlikte, bir süre sonra, Beyefendi'nin kendi önerisi üzerine aramızda barış yaptığımız için mutluyum. Beyefendi benimle olan ilişkisine, elinde hiç kanıt olmadığından ötürü hep şüpheli kalacak bir mesele hakkında tartışmaya girmeyecek kadar (bununla, geleceğin kronolojisinin önceden tahmin edilmesi hakkındaki o hayali teorisine bir imada bulunuyordu) değer verdiğini belirtti ve bu yüzden de *amici amicitiae** olarak (kendi kullandığı bir deyişti bu) bu tartışma konusunu konuşmalarımızdan çıkarmamız gerektiğini önerdi. Ve o zamandan beri de, bu konuya konuşmalarımızda hiç yer vermedik, efendim; ben de artık bu meseleyi kafasından sildiğine inandım çünkü sonraki buluşmalarımızda ve yazışmalarımızda Beyefendi sözünü tutup meseleyi hiç açmadı.

Daha önce de dediğim gibi, efendim, Beyefendi'nin şu anda nerede bulunabileceği konusunda en ufak bir fikrim bile yok ve bu konuda size bir tavsiyede bulunamıyorum. Son derece soylu ve son derece saygıdeğer biri olarak gördüğüm yetenekli dostumun bir an önce bulunmasını canı gönülden dilerim.

Sadık kulunuz,
Nicholas Saunderson A. M.
Regalis Societatis Socius

Bu mektup, kızım Anne Saunderson'ın eliyle yazılmıştır.

* Lat.: Dostum dostluğu. (ç.n.)

Hiſtorical Chronicle, 1736.

SEPTEMBER.

ON the 28th paſt, a Man paſſing the Bridge over the *Savock* near *Preſton*, *Lancaſhire*, ſaw two large Flights of Birds meet with ſuch Rapidity, that 180 of them fell to the Ground, were taken up by him, and ſold in *Preſton*-Market the ſame Day.

Friday 3.

Joſiah Harding, and *John Vernham*, condemn'd for Houſe-breaking, were hang'd at *Briſtol*, when cut down, and put in Coffins, they came both to life; but the latter, tho' he had been blooded, dy'd about 11 at Night; and *Harding* continuing alive, was put in *Bridewell*, where great Numbers of People reſorted to ſee him: He ſaid, he only remember'd his being at the Gallows, and knew nothing of *Vernham*'s being with him; having been always defective in his Intellects, he was not to be hang'd, but to be taken care of in a Charity-Houſe.

Monday, 6.

The Bills of Indictment preſented to the Grand Jury at *Hicks's-Hall* againſt two of the *Spittle-fields* Rioters were return'd Ignoramus. *See* 425.

Tueſday, 7.

Betwixt 9 and 10 at Night, a Body of Men, (*See* p. 522 H) enter'd the Weſt Port of *Edinburgh*, ſeized the Drum, beat to Arms, and calling out, *Here! All thoſe who dare avenge innocent Blood!* were inſtantly attended by a numerous Crowd. Then they ſeized and ſhut up the City Gates, and poſted Guards at each, to prevent Surprize by the King's Forces, while another Detatchment diſarm'd the City Guards, and advanced immediately to the Tolbooth or Priſon, where not being able to break the Door with hammers, *&c.* they ſet it on Fire, but at the ſame Time provided Water to keep the Flame within due Bounds. Before the outer Door was near burnt down ſeveral rush'd thro' the Flames and oblig'd the Keeper to open the inner Door and going into Capt. *Porteus* Apartment, call'd, *where is the Beggar Porteus?* who ſaid I'm here, what is it you are to do with me? To which he was anſwered, we are to carry you to the Place where you ſhed ſo much innocent Blood and Hang you. He made ſome Reſiſtance, but was ſoon overcome, for while ſome ſet the whole Priſoners at Liberty, others caught him by the Legs and dragged him down Stairs, and then led him to the *Graſs Market*, where they agreed to Hang him without further Ceremony; accordingly, taking a Coil of Rope from a Shop, they put one End of it about his Neck, and flung the other End over a Dyers Croſs Poſt or Gallows, and drew him up; but having got his Hands to the Rope, they let him down and tyed them, and draw'd him up again, but obſerving what an indecent Sight he was without any Covering over his Face, they let him down a ſecond Time, and pulled off one of the two Shirts he had on and wrapped it about his Head, and hal'd him up a third Time with loud Huzza and a Ruff of the Drum. After he had hung till ſuppos'd to be dead, they nail'd the Rope to the Poſt, then formally ſaluting one another, grounded their Arms, and on t'other Ruff of the Drum retir'd out of Town. Nothing of this Kind was ever ſo boldly Attempted, or ſo ſucceſsfully Executed, all in the ſpace of two Hours, after which every Thing was quiet The Magiſtrates endeavoured to prevent their Deſign, but were attack'd and driven away. Next Morning at 4 when the Captain was taken down, his Neck was broke, his Arm wounded, and his Back and Head bruiſed.

In what we mention'd laſt Month, with relation to the obtaining this unfortunate Man's Reprieve, there was a ſmall Miſtake; ſeveral Perſons of Quality and Diſtinction, did apply to her Majeſty, in favour of the Captain, but we are aſſur'd the Magiſtrates of *Edinburgh* did not in the leaſt Intereſt themſelves in that Matter; and no doubt they had their Reaſons; ſince this is not the only Inſtance of the Populace of that City, putting into Action, the brave but unforgiving Principle, couch'd under the Motto of their Nation, *Nemo me impune Lacesſit.* To mention one: In the beginning of Q. *Anne*'s Reign, when the Earl *Stayſield* was Chancellor, one *Green* was condemn'd for the Murder of Capt. *Middleton*, and the Council in *Edinburgh* order'd him to be reprieved, which the Mob hearing, when the Earl came out of the Council, they broke, and overturn'd his Coach, and greatly inſulted the Earl, and oblig'd him to go back

to the Council and get the Reprieve chang'd into an Order for his Execution, and he was executed accordingly.

About 14 Persons were taken into Custody the next Day on Account of this Riot, but no Evidence appearing against them, 11 were soon discharg'd, and the others not long after.

Friday, 10.

A Fire broke out in upper *Shadwell*, by which 42 Houses, 6 Warehouses, and 8 Sheds were burnt to the Ground, and 18 damaged.

Wednesday, 15.

At the Sessions at the *Old-Bailey* 77 Prisoners were tried, 6 of whom receiv'd Sentence of Death, (*viz.*) *Edward Bonner*, a Butcher in *Newgate-Market*, *Tho. Dwyer*, and *James Oneal*, for robbing on the Highway; *Edward Rowe* for shooting and robbing Mr *Gibson*, the Baker at *Islington*; *John Thomas* for Shoplifting; and *Tho. Hornbrook* for Horsestealing. 26 order'd for Transportation, one burnt in the Hand; and one (*viz.*) *Joseph Cady*, to stand in the Pillory for Perjury; and 62 acquitted. Mr *Nixon* the Nonjuring Clergyman was admitted to Bail. *See p.* 420D. Three Men and one Woman were committed for Perjury on *Bonner's* Trial.

Nine Persons in Custody on occasion of the late Riots in Spital-fields were brought to the Bar, indicted for Misdemeanours; but their Trials not coming on, they were, with the Approbation of his Majesty's Attorny General, referred to Bail, each to find Sureties to be bound in 50 *l.* Recognizance.

Thursday, 16.

At a Gen. Court of the Bank of *England*, a Dividend of Two 3 qrs per Cent. was agreed to for Interest and Profits for the Half Year ending at *Michaelmas* next; and the Warrants made payable *October* the 13th.

Friday, 17.

The Court of Common Council, London, order'd that the 1st Collection of the Tax for lighting the Streets, pursuant to a late Act, should be for 3 Quarters of a Year ending at *Christmas*, after the following Rates (*viz.*) Every House under 10 *l.* per Ann. 3 *s.* 6 *d.* from 10 to 20 *l.* 7 *s.* 6 *d.* from 20 to 30 *l.* 8 *s.* from 30 to 40 *l.* 9 *s.* 6 *d.* all above 12 *s.*——Every Freeman of *London* liable to pay the said Rate, neglecting or refusing to pay, or desiring to be excused paying, shall be under the same Incapacity of Voting at all Elections in the City, as other Persons now are, who do not pay Scot and Lot.

The *Glasgow* Mail with several Bags off by two Rogues, who stabb'd the Postman in the Thigh.

Wednesday, 22.

A One *Cadwal*, a Deserter, got Change for a 20 *l.* Bill at *Cowper* in *Fife*, when paid, it was discover'd to have been taken out of the *Glasgow* Mail above-said, whereupon the Person who paid it, rode after him, and got his Money; but let the man go off, yet kept the Note.

B At a Court of Common Council at *Guild-Hall*, it was agreed to complete *Fleet-Ditch* for a Market, and that the Committee of City-Lands do immediately advertise to receive Proposals for building a Market-House, Shops, Stalls, *&c.*

Friday 24.

C At a General Court of the East-India Company it was resolved to reduce the Interest of all the Bonds that bore a higher Price, to 3 per Cent.

Sunday, 25.

A Proclamation was publish'd, offering a Reward of 200 l. and his Majesty's Pardon, to the Discoverers of any Person D concern'd in the Murder of Capt. *Porteous*, and for every Person so discover'd, and convicted, 200 l.

Monday, 26.

Daniel Malden having been retaken at *Canterbury*, upon a Quarrel with his Wife, was brought under a strong Guard to *Newgate*, E and cha n'd down in the Hold. *See* p. 291 A 354 H.

Monday 27.

Bonner Rowe, *Dwyer*, and *O Neal*, were hang'd at *Tyburn*; but *Hornbrook* and *Thomas* were reprieved.

Tuesday 28.

F *Wm Rous* and *Benjamin Rawlings* Esqs were sworn into the Office of Sheriffs of this City and County of *Middlesex*.

The Time approaching for putting a Stop to the Retailing of distill'd Spirituous Liquors in small Quantities, the Persons who kept Shop for that purpose began to G make a Parade of mock Ceremonies for Madam *Geneva*'s Lying-in State, which created a Mob about their Shops, and the Justices thought proper to commit some of the chief Mourners to Prison. The Signs also of Punch-Houses were put in mourning; and lest others should express H the Bitterness of their Hearts by committing Violences, the Horse and Foot-Guards and Train'd-Bands were order'd to be properly station'd. But many of the Distillers, instead of spending their Time in empty Lamentations, bestook themselves

David Jones'un Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Dokuz Eylül günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ADIM David Jones. Swansea'de doğdum. Yaşım yüzyılımızın yaşına eşit, otuz altı yaşındayım. Evli değilim. Halen, Cardiff'te, çadır bezi, tekne malzemesi nakliyatı yapan bir gemide işçi olarak çalışıyorum.

S. Jones, sizi bulana kadar bayağı sıkıntılar çektim.
Y. Biliyorum, efendim, çok üzgünüm.
S. Mr. Francis Lacy'nin verdiği ifadenin özetini okudunuz mu?
Y. Evet, efendim.
S. Mr. Lacy'nin sözünü ettiği kişi olduğunuzu inkâr etmiyorsunuz, değil mi?
Y. Hayır, efendim, etmiyorum.
S. Ama sizi aramaya gönderdiğim kişiye bunun tam aksini söylediniz.

Y. Onu tanımıyordum, efendim. İlkin, Mr. Lacy hakkında hiçbir şey söylemedi, hem sonra ben kendimi bu saygıdeğer beyefendinin bir dostu olarak görürüm ve onu elimden geldiğince korumaya şeref sözü vermişimdir. Bu son nisan ayından beri olup bitenler konusunda Mr. Lacy'nin şu anda yanınızda duran Jones kadar masum olduğunu biliyordum, efendim. Denildiği gibi, gerçek dostlar kara günde belli olur.

S. Ama gönderdiğim adam, size Mr. Lacy'den söz ettiğinde bile sizin hâlâ inkâr etmekte direndiğinizi söylüyor; bu adı taşıyan bir kimseyi hiç tanımadığınıza dair yemin etmişsiniz ona.

Y. Bu yalnızca onu sınamak içindi, efendim, bu meselede iddia ettiği kadar çok şey bilip bilmediğini anlamak içindi. Yalan söylemediğine kâni olduğumda, ben de yalan söylemeyi bıraktım.

S. Bundan sonra da yalan söylemeyeceksiniz, Jones.

Y. Elbette söylemeyeceğim, efendim.

S. Umarım öyle olur. Birazdan, Londra'dan ayrılışınızdan sonra olup bitenlere geleceğiz. Ama önce şunu bilmek istiyorum. Okuduğunuz kadarıyla Mr. Lacy'nin ifadesinde yanlış olduğunu bildiğiniz herhangi bir şey var mı?

Y. Hiç yok, efendim.

S. Ya da kesin olmayan bir şey?

Y. Yok, efendim. Bildiğim kadarıyla, her şey onun söylediği gibi cereyan etti.

S. Ya da ciddi bir biçimde eksik olan herhangi bir şey? Önem taşıyan herhangi bir konuda ona sözünü etmediğiniz bir şeyler keşfettiğiniz oldu mu?

Y. Hayır, efendim. Gördüğüm ve dikkat ettiğim her şeyi ona söylemek görevimdi benim. Ben de böyle yaptım.

S. Ekleyeceğiniz hiçbir şey yok mu?

Y. Şerefim üzerine söz veririm ki, yok, efendim.

S. Peki, Mr. Lacy'nin söylediği gibi, onun izni olmadan kaçtığınızı inkâr etmiyor musunuz?

Y. Hayır, etmiyorum, efendim. Her şey ona yazdığım gibi oldu. Ruhu şad olsun, yaşlı annemi görmek istiyordum. Aramızda Bristol kanalından başka bir şey bulunmadığını fark edince, bundan daha iyi bir fırsat olamayacağını düşündüm. Atasözlerimizde dendiği gibi. "İnsan, kalbinin götürdüğü yere gitmeli." Yanıldım, efendim, biliyorum bunu. Ne var ki kötü bir oğul oldum ve görüyorsunuz ki hatamı telafi etmek istiyordum.

S. Peki, Mr. Bartholomew ile yaptığımız iş anlaşması hemen ertesi gün son bulmuyor muydu? Ayrılmak için niçin Lacy'den izin istemediniz?
Y. Hayır diyeceğini düşünüyordum, efendim.
S. Niçin?
Y. Çünkü o, ürkek bir beyefendi, efendim, bu yörelerde yalnız başına yolculuk etmek istemeyeceğini biliyordum.
S. Geçmişte olduğu gibi bu olayda da sizin için iyi bir dost olmamış mıydı o? Size iş bulmamış mıydı?
Y. Öyle, efendim, bunu inkâr edecek değilim. Ona bu şekilde davranmış olmak utandırdı beni ancak gelin görün ki, iyi bir oğul ve Hıristiyan olma vicdanım, böyle yapmamın görevim olduğunu söylüyordu bana. Ben de böyle yaptım.
S. Londra'ya dönünce sizi bağışlayacağını umarak mı?
Y. Bunu umuyordum, efendim. Tanrı uzun ömürler versin, altın gibi bir kalbi vardır Mr. Lacy'nin. Sonra, dini bütün bir Hıristiyandır o.
S. Mr. Bartholomew'ın uşağı Dick hakkında neler düşündüğünüzü bilmek isterdim.
Y. Onun hakkında hiçbir şey düşünmüyorum, efendim. Şu anda yanınızda duran Jones yolculuğun başında onu ne kadar tanıyor idiyse, şimdi de o kadar tanıyor.
S. Onu hiç garip bulmadınız mı?
Y. Bu herkesin dikkatini çekiyordu, efendim. Bir beyefendinin onu uşak olarak hizmetine alması, gerçekten inanılır bir şey değildi. Aslı aranırsa, iyi yapılı, güçlü kuvvetli biriydi ama bütün sahip olduğu da bundan ibaretti.
S. Bir beyefendinin uşağı olmak için gereken yetenekler yok muydu onda diyorsunuz?
Y. Kendisine emredilen şeyleri yeterince iyi yapıyordu, efendim. Şunu da itiraf edeyim ki, efendisinin sırları onun tarafından çok iyi saklanıyordu. Sonra eşyaları da aynı şekilde. Yük atının üstünde duran ve çok ağır olan küçük sandığa dokunmama bile izin vermezdi benim. Yolculuğun ilk günü, onu kaldırmasına yardım edeyim dedim de, beni itti; öteki günlerde de hep aynı şekilde davrandı. Sanki bir uşak falan değil de kıskanç kabadayının biriydi.
S. Onda size garip gelen başka bir şey dikkatinizi çekmedi mi?
Y. Meclisimizin en neşeli olduğu zamanlarda bile gülmez, hatta gülümsemezdi. Basingstoke'da, bir sabah Dick'le beraber kuyunun başındaydık; bir hizmetçi kız, yaptığı bir edepsizlikten ötürü ahırdaki

işlere bakan bir oğlanı cezalandırmak niyetiyle oğlanın arkasından elinde bir kova suyla koşarken ayağı sürçüp yere düştü ve dökülen suyla her yanı sırılsıklam oldu. İnsanı ölesiye güldürecek kadar gülünç bir olaydı bu. Oysa o, hiç gülmedi. Orada, suratı bir duvar kadar ifadesiz, durdu kaldı.

S. Melankolik biri miydi Dick?

Y. Basit bir adamdı, efendim. Sanki Ay'dan düşmüş gibiydi. Et ve kandan çok tahtadan yaratılmış gibiydi. Sadece kıza karşı böyle değildi. Bu konuda size çok şey anlatabilirim.

S. Efendisinden korkar bir hali var mıydı?

Y. Hayır, efendim. Emirlerini anında yerine getirirdi ama bu itaat doğal ölçüden ötesine hiç gitmezdi. İşaretlerle konuştuklarında dikkatliydi. Bu işaretlerin anlamlarını biraz olsun çözmüştüm, Dick'le bu işaretler aracılığıyla konuşmaya çabalıyordum ama boşa kürek çekmekten başka bir şey değildi bu.

S. Niçin?

Y. Bilemeyeceğim, efendim. Sözgelimi şunu bağlamama yardım et, şunu kaldırmam için yardımcı ol gibi basit şeylerde, işaretlerimi anlıyordu. Ama ona kendisi, düşünceleri hakkında bir şey sormaya kalktığımda, hani dostlar arasında öylesine bir şey, anlamıyordu. Onunla, annemin konuştuğu dil olan Galce konuşsam herhalde daha iyi ederdim.

S. Yani belki de göründüğü kadar basit biri değildi, öyle mi?

Y. Olabilir, efendim.

S. Black Hart Hanı'nın sahibi Mr. Puddicombe'un verdiği bir ifade var elimde. Yolda, Dick'in bir akşam, bir delilik nöbetinden söz etmişsiniz.

Y. Yol boyunca nereye gittiysek yalanlar uydurdum, efendim. Atasözlerimizde denildiği gibi, tarlakuşlarına ayna tuttum.

S. Uydurma mıydı anlattıklarınız?

Y. Bayım, ben yalnızca Mr. Lacy ile beyefendinin emirlerine uydum.

S. Yani uşağın kafadan noksan biri olduğu söylentisini yayarak mı?

Y. Tam olarak öyle değil, efendim. Dick çok içine kapanık biri olduğu için, ben çenesi düşük, abuk sabuk konuşan bir yol arkadaşı rolünü oynayacaktım ve böylelikle de kuşkuları üzerimizden uzaklaştırmış olacaktık.

S. Peki, hizmetçi kızların onunla olan ilişkilerinde ihtiyatlı olmaları gerektiğini söylemediniz mi?

Y. Söylemiş olabilirim, efendim. Eğer böyle bir şey söylemişsem, bunda bir gerçek payı olduğu içindir.

S. Nasıl yani?
Y. Dick hiç de bir İtalyan hadımı değildi, bir Faribelli, değildi. Başka bakımlardan kusurlarına rağmen, böyle biri değildi.
S. Hizmetçi kız Louise'i mi kastediyorsunuz?
Y. Evet, efendim.
S. Ve yolunuza çıkan öteki kadınları?
Y. Dick'in gözü yalnızca ondaydı, efendim. Ötekilerin hiç önemi yoktu. Bu yüzden ben de, Puddicombe'un hanındaki genç kadınlara takılmak için söylevler çektim durdum.
S. Peki bu kızlardan birine siz en bayağı biçimde takılmadınız mı, Jones?
Y. Oyun gereği, takıldım efendim. Şerefim üzerine söz veririm, başkaca bir şey olmadı. Ondan bir öpücük almaya çalıştım.
S. Peki yatağına girmeye de çalışmadınız mı?
Y. Eh, ben daha gencim, efendim. Affınıza sığınarak söylüyorum ama benim de her erkek gibi birtakım doğal isteklerim var. Akşam yemeği sırasında aptal kız türlü türlü cilveler yaptı bana. Oysa basit bir köylü kızından başka bir şey değildi.
S. Pekâlâ. Şimdi Louise'e gelelim. Mr. Lacy'ye anlattığınız şeyler hakkında, yani onu bir gün Claiborne'un evinde gördüğünüz hakkında şimdi ne düşünüyorsunuz?
Y. Geceydi, efendim, onu eve girerken bir gece lambasının ışığı altında ve yalnızca şöyle bir görebildim. O olduğuna hiç yemin etmedim. Hiç kuşku yok ki yanıldım. İnsan gözü kötü niyetle doludur, hep en kötüyü arar. Gördüğüm kişi ona benzeyen biriydi.
S. Bana, yanıldığınızdan emin olduğunuzu mu söylemek istiyorsunuz?
Y. Evet efendim. Öyle değil mi gerçekten de?
S. Bunu bana ne diye soruyorsunuz?
Y. Çünkü dediğimden kuşku duyar gibi bir haliniz var, efendim. Bana böyle geldi, he he. Bir kuş yuvası görür gibi oldum, baktım ki, yanlış bir izlenimmiş bu.
S. Onun düşündüğünüz gibi biri olmadığından şimdi kesinkes emin misiniz?
Y. Mr. Bartholomew'ın sözlerinin doğruluğuna inandım ben, efendim. Daha doğrusu Mr. Lacy inandı, o inanınca ben de inandım. Onun için iyi olan benim için de iyidir.
S. Louise ile çok konuştunuz mu?
Y. Çok az konuştum, efendim. Ta başlangıçtan itibaren, seçkin biri olduğunu vurgulamak isteyen, mesafeli bir tavır takındı. Sofraya

oturduğumuzda ya da karşılaştığımızda, kendine havalar veriyor, benden yana bakmıyordu. Yolda olduğumuz vakitlerde de, konuşmaktan daha iyi şeyleri vardı yapacak. Bir Fransız adı taşımak ona çok yakışıyordu.

S. Kendini hizmetçi olarak tanıtan bir kızda bu zarafet tavırları aşırı bir şey değil miydi?

Y. Bu zamanlarda onun gibi çok kız var, efendim. Canına yandıklarımın hepsi de birer hanımefendi olarak görülmek isterler her zaman.

S. Lütfen burada bayağı ifadeler kullanmayın.

Y. Affınıza sığınırım, efendim. Özür dilerim.

S. Onu başka bir adla tanımadınız mı?

Y. Hayır, efendim. Nasıl tanıyabilirdim ki?

S. Claiborne'un evine girerken gördüğünüz kişinin adını biliyor musunuz?

Y. Hayır, efendim. Onu bana gösteren kişi de bilmiyordu. Yalnızca bu evin iyi bir parçası olduğunu ve ona Quaker Kız dediklerini biliyordu. Oraya götürdüğümüz beyefendinin bu kız için gelmiş olabileceğini düşündük. Bu, L... Markisi idi, efendim.

S. Siz oraya beyefendinin ayak işlerine bakan kişi olarak gelmiştiniz, öyle mi?

Y. Evet, efendim. Ekmek paramı kazanmak için daha iyi bir iş bulamadığım zamanlar, arada sırada bu işi yapıyordum.

S. Bu evde sık sık ayak işlerine baktığınız oluyor muydu?

Y. Bazen, efendim. İş düşerse.

S. Peki, orada çalışanların adlarını öğrenmemiş miydiniz hiç?

Y. Hayır, efendim. Yalnızca onların Londra'da çalışan kızların en iyileri olduğu söyleniyordu zira Londra'nın en tuzu kuru uçkuru düşükleri –affınıza sığınıyorum efendim, Londra'nın en seçkin beyefendileri demek istemiştim– bu evin kapısını aşındırıp duruyorlardı.

S. Peki birlikte yolculuk ettiğiniz kızın bu fahişelerden biri olmadığından emin misiniz?

Y. Şimdi eminim, efendim.

S. Bu Louise'e nereden geldiğini ya da bu tip sorular sormadınız mı hiç?

Y. Elbette sordum, efendim. Amesbury'ye varmadan önce birçok kez sordum. Sözgelimi ne zamandan beri çalıştığı, nerede çalıştığı gibi sorular. Bir cimri için iyilik yapmak neyse, onun için konuşmak da öyle bir şeydi. Ağzından lafları adeta kerpetenle alıyordunuz. Hiç de konuşkan biri değildi.

S. Peki ona Amesbury'deki gece dışarıya çıkış hakkında sorular sorduğunuzda?
Y. Bunu tamamen inkâr etti, efendim. Heyecana kapıldı ve öfkelendi, sonra da yüzünü koruk suyu gibi ekşitti. Bu konuda yalan söylediğini hemen anladım.
S. Şimdi söyleyin bakalım, Dick'in onun yatağına girdiğini fark etmeden önce, aralarında bir çeşit anlaşma işareti dikkatinizi çekti mi?
Y. Adamın, efendim, aklının başından gitmiş olduğu apaçık ortadaydı. Kız yakınındayken ona bakmak yeterliydi bunu anlamak için. Gözlerini kızdan alamıyordu ve efendisine hizmet eder gibi ona da ediyordu.
S. Nasıl yani?
Y. Yemeklerini, eşyalarını, taşıyabildiği her şeyini taşıyordu. Atasözlerimizde pek güzel denildiği gibi, aşk insanın aklını başından alır.
S. Ama kız sevecenliğini göstermede daha ölçülüydü, değil mi?
Y. Daha kurnazdı, efendim. Onlara bakan biri Dick'i kızın âşığı falan değil de sadık köpeği sanırdı. Ancak Amesbury'den sonra, kendini daha az gizlemeye başladı kız. Bir çocuğun ya da bir erkeğin karısının yapacağı gibi, başını adamın göğsüne dayayarak, kolları arasında, at üstünde uyurdu.
S. Ve bu kadar da hoş olmasına rağmen, öyle değil mi?
Y. Atasözlerimizde denildiği gibi, efendim, bütün kadınlar Havva anamız gibidir.
S. At üstünde daha çok onun önünde miydi yoksa arkasında mı?
Y. Doğrusu, efendim, önceleri, alışılageldiği üzere, arkasındaydı, tıpkı tüneği üstündeki papağan ya da kakatu gibi; ancak üçüncü gün, Dick'in kolları arasında oturmaya başladı, atın önünde oturmanın daha rahat olduğunu söylüyordu. Saygıdeğer efendim beni bağışlasın ama asıl derdi bu şehvet düşkünü herifin bacakları arasında oturmaktı gibi geliyor bana.
S. Kıza yol arkadaşı hakkında sorular sormadınız mı? O ve Dick evlenmeyi falan düşünmüyorlar mıydı?
Y. Hiç soru sormadım, efendim. Çünkü Mr. Lacy bana bu konuyu daha fazla kurcalamamamı söylemişti, burnumu kendi adına Mr. Bartholomew'ın işlerine sokuyor görünmemden korkuyordu ki bu kesinkes arzulamadığı bir şeydi. Bu yüzden dilimi tuttum ve kendi kendime dedim ki, belki de Dick gibi bir adama âşık olduğundan

ötürü kendisiyle alay edeceğimden korktu ve benden bunun için uzak durdu.

S. Ne demek bu?

Y. Şey... Louise hoş bir kızdı, efendim. Aşk öyle bir duygu ki, kapıdan kovsanız bacadan girer. Sanırım, gözlerim bu duyguyu çok geçmeden açığa vurdu.

S. Çapkın rolü mü oynadınız?

Y. Şayet buna izin verse, oynayabilirdim, efendim. Ama iş yarı yarıya, kızın çapkınlığın ne olduğunu bilip bilmediğini anlamak içindi. Claiborne Ana'nın küçük kuzularından biri olup olmadığını görmek içindi.

S. Onun hakkında bana başka bir şey söylemeniz mümkün değil mi?

Y. Değil, efendim.

S. Peki nisanın sonuncu gününden beri onun, Dick'in ya da efendisinin hakkında hiç haber almadınız mı?

Y. Hayır, efendim.

S. Ya da bir gazete veya dergide bir yazı falan okumadınız mı?

Y. Şerefim üzerine yemin ederim, okumadım efendim.

S. Ve siz de, suçlanabileceğiniz herhangi bir cinayet işlenmeksizin, Mr. Bartholomew'ın kız kaçırma planını başarıyla uyguladığına inandınız.

Y. Şu ana kadar, inandım, efendim. Şayet masum olmasaydım ve sizde adalet ve bağışlayıcılık duygularının var olduğunu görmeseydim benim için büyük bir korku nedeni olurdu bu. Oynadığım rol çok sıradan bir rol olduğundan, gördüğünüz gibi rolüm bir kapıcının rolünden öteye gitmediğinden, hiçbir şeyden korkmuyorum.

S. Peki Mr. Lacy'den paranızı istemek için niye Londra'ya dönmediniz de Galler'de kaldınız?

Y. Üç ay önce, Mr. Lacy'ye bir mektup yazarak bunun gerekçelerini belirttim, efendim.

S. Mr. Lacy başınıza gelenler konusunda hiçbir şey bilmiyor.

Y. Hayır, tabii ki bilmiyor, efendim. İzninizle size niçin bilmediğini anlatmak istiyorum. Önce doğduğum yere ayak bastığımda, beni ağlatan, inanın bir çocuk gibi ağlatan haberleri aldım. Zavallı anneciğim –Tanrı günahlarını affetsin– artık bu dünyada değil, mezarındaydı, yeryüzünden göçeli üç ay olmuştu; sonra, o kadar sevdiğim kız kardeşim de artık hayatta değildi, altı ay önce bu dünyaya veda etmişti. Şimdi zavallı Jones'un geriye kala kala, kendisinden de yoksul olan tek bir erkek kardeşi kalmıştı. Böylece, efendim, bir ay

süresince onun evinde kaldım ve ona elimden geldiği kadar yardım ettim. Sonra, hey Jones, dedim kendi kendime, Londra'ya dönmenin vakti geldi. Bildiğiniz gibi, efendim, Swansea, Galler yöresinin yoksul bir kasabasıdır. Para ise Jones için avuç içindeki su gibidir; uzun süre kalamaz. Elimdeki her şeyi çok geçmeden har vurup harman savurdum. Bu yüzden, gidecek daha rahat bir vasıta bulamadığımdan, yürüye yürüye Londra'ya gitmeye koyuldum. Cardiff'e varınca, orada bir dostla karşılaştım, beni alıp evine götürdü ve evinde ağırladı. Orada tesadüfen karşıma başka bir adam çıktı, benim okuyup yazma bildiğimi ve bütün dünyayı gezip dolaştığımı öğrenince, kendisinin de çalıştığı ve adamlarınızın beni bulduğu Mr. Williams'ın yanında bir yerden söz etti bana. Çünkü yanında çalıştırdığı memur üç gün önce aniden bir beyin kanaması geçirmiş ve ölüvermişti ve şimdi Mr. Williams'ın yapması gereken bütün işler öylesine üst üste...

S. Tamam, tamam. Mektubunuza gelelim.

Y. Şey, efendim, bir iş bulmuş olduğumu, bulduğum bu işten çok hoşnut olduğumu, yeni efendimin beni çok yetenekli ve gayretli bulduğunu, bu yüzden Londra'ya gelemeyeceğimi yazmıştım mektubumda. Yaptığım şeyden ötürü büyük üzüntü duyduğumu ve Mr. Lacy'nin beni bağışlayacağını umduğumu, eğer bana alacağımı gönderebilmenin bir yolunu bulursa kendisine çok minnettar kalacağımı belirttim.

S. Nasıl gönderdiniz bu mektubu?

Y. Gloucester'da işi olan ve bana mektubumu istediğim kişiye ulaştıracağını söyleyen biri aracılığıyla; kendisine bu iş için bir şilin verdim. Döndüğünde, isteğimin yerine getirildiğini söyledi bana. Ancak boşu boşuna vakit ve zaman harcamışım, efendim, mektubuma hiç yanıt alamadım.

S. Yeniden yazmadınız mı?

Y. Bunun hiçbir işe yaramayacağını düşündüm, efendim. Mr. Lacy öfkeliydi ve hiç kuşkusuz kendisine yaptıklarımı ödetiyordu bana; aslında haklıydı da.

S. Mektup yazmaya değmeyecek kadar küçük müydü alacağınız?

Y. Evet, değmezdi, efendim.

S. Peki ne kadar tutuyordu alacağınız?

Y. Ondan ayrılmadan önce, Mr. Lacy'den bir avans almıştım.

S. Ne kadar?

Y. Birkaç gine, efendim.

S. Tam söyleyin.

Y. Ayrılmadan önce bir gine.
S. Sonra ne kadar?
Y. Taunton'da Mr. Lacy'den, ihtiyaçlarımı giderecek kadar bir miktar istedim, efendim, sanırım iki ya da üç gine'ydi.
S. Mr. Lacy bir diyor.
Y. Unuttum, efendim. Yemin ederim ki daha fazlaydı.
S. Demek parayla o kadar az ilgileniyorsunuz ki, sizin için bir ve üç gine aynı kapıya çıkıyor. (*Non respondet.*)* Toplam iki gine aldınız, Jones. Demek ki o size hâlâ borçlu, öyle değil mi?
Y. Sekiz gine, efendim.
S. Şu anki işinizden yılda ne kadar kazanıyorsunuz?
Y. Yılda on sterlin, efendim. Sözü nereye getirmek istediğinizi biliyorum. Ama ben bu parayı kaybedilmiş bir para olarak görüyordum, bunun için artık bir önemi yoktu.
S. Neredeyse bir yıllık bir gelir, az mı bu?
Y. Bu parayı nasıl isteyeceğimi bilemiyordum.
S. Söyleyin, Galler'den Londra'ya sık sık kömür taşıyan gemiler yok mu?
Y. Olabilir, efendim.
S. Ne! Hem kendiniz böyle teknelerden birinde çalışıyorsunuz hem de bundan emin değilsiniz?
Y. Evet, eminim, efendim.
S. Peki bir başka mektup göndermek için ya da paranızı alabilmek için bizzat bu gemilerden birine binerek Londra'ya gitmek hiç aklınıza gelmedi mi?
Y. Jones denizci değildir, efendim. Benim denizden ve korsanlardan ödüm patlar.
S. Ben de diyorum ki bunun başka bir sebebi var. Yalan söylüyorsunuz.
Y. Hayır, efendim, söylemiyorum.
S. Evet, efendim, söylüyorsunuz. Batı'ya yaptığınız bu yolculuk sırasında, Mr. Lacy'ye açmayı uygun görmediğiniz bir şey keşfettiniz. Biliyordunuz ki bu sizi ve bu olaya karışan herkesi şu anda bulunduğunuz güç duruma düşürecekti. Gerçekten ciddi başka bir sebep olmadan paranızı bırakıp kaçmazdınız yoksa.
Y. Bize söylenenden fazla bir şey bilmiyordum, efendim. Yemin ederim ki bilmiyordum. Mr. Lacy'nin size daha önce belirttiği gibi, kendimiz de bir şey keşfetmiş değildik.

* Lat.: Yanıt yok. (ç.n.)

S. Seni kendi sözlerinin tuzağına düşürdüm, oğlum. Mr. Lacy'ye yazdığın ilk mektubunda, mayıs ayının ilk günü, Barnstaple'dan demir alıp Swansea'ye giden bir gemiden söz ediyorsun. Ben durumu araştırdım. Böyle bir gemi falan yoktu, daha sonraki on gün içinde de yoktu.

Y. Evet, efendim, yoktu, bana yanlış bilgi vermişlerdi, bunu oraya gittiğimde öğrendim. Ancak mektubumda bir gemi olduğunu yazdığımda, böyle olduğunu düşünüyordum. Barnstaple'da, Bideford'a gitmekle daha iyi edeceğimi söylediler bana. Ben de böyle yaptım ve kömür taşıyan bir geminin üç gün sonra demir alacağını öğrendim. Gerçek bu, efendim. Araştırabilirsiniz. Geminin adı Henrietta idi ve çok tanınmış mükemmel bir kaptan olan Porthcawl'lı James Parry'nin idaresi altındaydı.

S. Bu üç günü nasıl geçirdiniz?

Y. İlk gün Barnstaple'da kaldım, efendim, ertesi günü Bideford'da geçirdim; burada rıhtımda, sağdan soldan bilgi toplayarak Mr. Parry'yi buldum ve kendisinden beni gemisine almasını rica ettim. Ertesi gün denize açıldık ve sıkıntısız bir yolculuk yaptık. Tanrı'ya şükürler olsun.

S. Peki, Barnstaple'dayken sana bu gemi hakkında yanlış bilgiler veren kişi kimdi? Black Hart'taki birisi miydi?

Y. Şey, şimdi unuttum, efendim. Oradaki birisiydi.

S. Mr. Lacy'ye bunun Puddicombe olduğunu yazdın.

Y. Demek ki, oymuş, efendim.

S. Jones, seni uyarıyorum. Sizin oralıların soluğu nasıl pırasa kokuyorsa sen de öyle yalan kokuyorsun.

Y. Hayır, efendim. Tanrı şahidimdir ki, yalan söylemiyorum.

S. Burada elimde, Hancı Puddicombe'un sana gemiden söz ettiğini açık açık belirttiğin mektubun var. Ancak Hancı Puddicombe böyle bir şey söylemediğine yemin ediyor ve ben de onun yalancı olmadığına inanıyorum.

Y. O zaman herhalde yanıldım, efendim. Mektubu çok aceleyle yazmıştım.

S. Ve hikâyenin geri kalan kısmı gibi, hiç de inanılır değil. Çünkü Crown Inn'e mektup yazıp, at konusunda bilgi aldım, Jones. Oraya ayın ilk günü mü yoksa daha sonraki bir tarihte mi gittiğini ileri süreceksin? Niye cevap vermiyorsun?

Y. Kafam allak bullak, efendim. Şimdi anımsıyorum da, Bideford'a kadar atla gittim ve onu orada bıraktım. Bideford'da, kaldığım The

Barbadoes hanında, atı alana kadar hayvana baksınlar diye para da bıraktım; tabii bu arada, birisi beni atı çalmakla suçlamasın diye, Crown Inn'e bir çocukla mesaj göndermeyi de unutmadım. Yemin ediyorum ki, her şey böyle oldu, efendim. Beni bağışlamanız gerek çünkü aklım başımdan gitmiş durumda. Hiç düşünmeden, kısa olsun diye, "ayın birinci günü" sözü çıktı ağzımdan. Bunun önemi olabileceğini düşünmemiştim.

S. Ben sana bunun niye önemli olduğunu ve senin için darağacının ne kadar yakın olduğunu söyleyeyim, dangalak adam! Dick öldü ve bunun bir cinayet olduğu yolunda güçlü şüpheler var; cesedi de senin yattığın yere bir günlük mesafede asılı olarak bulundu, efendisinin sandığı yağmalanmış ve yük sandığı da ortadan kaybolmuştu. O günden beri ne efendisinden, ne de hizmetçi kızdan tek bir haber alınabildi. Bu karanlık sır perdesi altında her şey onların da katledilmiş olabileceğini düşündürüyor ve kim tarafından dersin? Tabii ki senin tarafından. (*Bu noktada, ifade veren kişi Galce bir şeyler haykırır.*) Ne diyorsun, söyle?

Y. Gerçek değil bu, efendim. Gerçek değil (*Galce birkaç sözcük daha söyler.*)

S. Gerçek olmayan ne?

Y. Kadın yaşıyor. Onu daha sonra gördüm.

S. Kafanı öne eğmekle iyi ediyorsun, Jones. Tek bir yalan daha söylersen, darağacındaki ipi boynuna kendi elimle geçiririm, bunu bilesin.

Y. Yemin ederim ki, onu daha sonra gördüm, efendim.

S. Neden sonra gördün?

Y. O 1 Mayıs günü gittikleri yerde gördüm.

S. Nereye gittiklerini nereden biliyorsun peki? Sen Barstaple'a gitmemiş miydin?

Y. Hayır, efendim. Ah, Tanrım, neler yaptım ben! (*Yeniden Galce bir şeyler mırıldanır.*)

S. Hizmetçi kızın şu anda nerede olduğunu biliyor musun?

Y. Tanrı şahidimdir ki, bilmiyorum, efendim. Belki de Bristol'dedir. Sonra şunu söyleyeyim ki, bir hizmetçi değildi o.

S. Peki ya Mr. Bartholomew?

Y. Yüce Tanrım!

S. Niye cevap vermiyorsun?

Y. Onun gerçekte kim olduğunu biliyorum. Hiç de kötü bir niyetim olmadığı halde –o güne lanet olsun– bu işe karışmış oldum. İnanın ki, elimde değildi, efendim, ben istemeden bir adam gelip bana...

S. Kes. Bana sana verilen adı söyle, ne fazlasını, ne de eksiğini. Cevabını yazma.
Y. (*Adamın ismini söyler.*)
S. Bu adı herhangi bir kimseye sözlü ya da yazılı olarak verdin mi?
Y. Hayır, efendim. Hiç kimseye vermedim. Rahmetli annemin ruhu üzerine yemin ederim ki vermedim.
S. O zaman bu soruşturmayı kimin için yaptığımı biliyorsun, Jones. Burada niçin bulunduğunu da biliyorsun?
Y. Bunu tahmin edebiliyorum, efendim. Ve naçizane zatıalilerinin bağışını diliyorum çünkü ben onun için hareket ettiğimi düşünüyordum.
S. Bu noktaya geleceğiz. Şimdi yine soruyorum sana: 1 Mayıs tarihinden sonra, Beyefendi hakkında ne biliyorsun? Onunla konuştun mu? Ondan haber aldın mı ya da onun hakkında herhangi bir şey öğrendin mi?
Y. Yemin ederim ki nerede olduğunu bilmiyorum, efendim, hayatta olup olmadığını da bilmiyorum, aynen Dick hakkında hiçbir şey bilmediğim gibi. Saygıdeğer efendim bana inanmalı. Ah yüce Tanrım, inanın bugüne kadar her şeyi gizlediysem çok çok korktuğum için gizledim, başka bir şey için değil.
S. Neyi gizledin, sümüklü herif? Zırlayıp durma, diz çöktüğün yerden de kalk.
Y. Tamam, efendim. Demek istiyordum ki, Dick'in ölmüş olduğunu daha sonra öğrendim, efendim. Tanrı günahlarını bağışlasın. Ama bundan başka bir şey bilmiyorum, Aziz David'in kabri üzerine yemin ederim ki bilmiyorum.
S. Nasıl haber aldın Dick'in öldüğünü peki?
Y. Önce, içime bir kuşku düştü, efendim. İki ya da üç haftadır Swansea'deydim ki, bir meyhanede bir denizciyle tanıştım; denizci Barstaple'dan geliyordu ve bana bir adamın bu kentin yakınlarında ağzına bir demet menekşe tıkılmış olarak ölü bulunduğunu söyledi. Hiç isim falan vermedi, sadece bu olayı anlattı. Ancak bu, bende birtakım kuşkular uyandırdı.
S. Peki sonra?
Y. Cardiff'e varınca, patronum Mr. Williams'ın işyerine gittim ve orada da bir adamla tanıştım; bu adam da bana aynı olayı anlattı zira kendisi daha bu sabah Bideford'dan gelmişti, adam ortaya çıkarılan yeni bulgulardan söz ediyor ve Bideford'un bu haberle çalkalandığını, son iki ay boyunca beş yolcunun katledilmiş olarak bulunduğunu anlatıyordu. O da hiç isim falan vermedi ama ben kişilerin sayısından

ve öteki özelliklerden ötürü kimlerden söz ettiğini tahmin ettim ve o günden bugüne kadar da büyük bir korku içinde yaşayıp durdum. Şayet zavallı anneciğim ölmemiş olsaydı, efendim, size her şeyi...

S. Yeter, yeter! Olayın bu ikinci hikâyesi, ne zaman anlatıldı sana peki bu?

Y. Haziranın son haftası, efendim. Eğer belleğim beni yanıltmıyorsa. Bağışlayın, çok kötüdür belleğim.

S. Peki masumsan niye bu kadar korkuyorsun ki?

Y. Efendim, öyle şeyler gördüm ki, bana bunları bir başkası anlatsa dünyada inanmazdım.

S. Bana anlatacaksın bunları Jones. Yoksa canına okurum senin. Cinayetten olmasa bile at hırsızlığından ipe çektiririm seni.

Y. Anlatacağım, efendim. (*Yine Galce bir şeyler söyler.*)

S. Ve bu saçma sapan yabancı lakırdılara da bir son ver.

Y. Tamam, efendim. Yalnızca bir dua bu.

S. Dualar seni kurtaramayacak. Yalnızca gerçek kurtaracak.

Y. Gerçeği öğreneceksiniz, efendim. Yemin ederim. Nereden başlamamı istiyorsunuz?

S. Yalan söylemeye başladığın yerden. Allah bilir, beşiğindeyken başlamıştın yalan söylemeye.

Y. Amesbury'den ayrıldıktan sonra kaldığımız yere kadar size hiç yalan söylemedim, efendim; yani Wincanton'a kadar. Her şey Mr. Lacy'nin size anlattığı gibi oldu bitti. Louise dışında.

S. Louise hakkında neler söyleyeceksin?

Y. Onu daha önce görmüş olduğum yer konusunda Mr. Lacy'ye söylediklerimde haklı olduğumu düşündüm.

S. Yani Claiborne'un evine girerken onu görmüş olduğunuz konusunda, bir fahişe olduğu konusunda mı?

Y. Evet, efendim. Ama Mr. Lacy benim görüşümü paylaşmıyordu. Zaten ben de hiç ısrar etmedim ancak atasözlerinde denildiği gibi, inanmış olduğum şeye inancım büyüktü.

S. Beyefendi'nin Mr. Lacy'yi aldatmış olduğuna mı yani?

Y. Evet, efendim ama bunun niye böyle olduğunu bilemiyordum.

S. Peki ya kız? Ona bildiğiniz şeyden hiç söz ettiniz mi?

Y. Hayır, efendim ya da en azından doğrudan doğruya etmedim. Mr. Lacy söz etmemem gerektiğini söyledi. Kızı sınamak için ve biraz da şaka olsun diye, onunla açık saçık şeyler konuştum. Ancak daha önce de söylediğim gibi, istifini hiç bozmadı ve bir hizmetçi kız nasıl konuşursa öyle konuştu benimle, ne daha iyi, ne daha kötü.

S. Kuşkularınızı doğrulamadı mı?

Y. Hayır efendim ve Dick'le yattığını fark edince daha da karıştı kafam. Artık ne düşüneceğimi bilemiyordum, belki de efendileriyle arkasından alay ediyorlardı. Ama yine de, onun görmüş olduğum kız olduğuna inanıyordum, bunun kanıtları vardı elimde, efendim. Sonunda olup bitenleri duyacaksınız.

S. Beyefendi'nin kıza özel bir ilgi göstermediğinden, onunla bir yana çekilip görüşmediğinden emin misiniz?

Y. Ben böyle bir şey görmedim, efendim. Beyefendi ona sabahleyin günaydın derdi. Zaman zaman yorgun ya da bitkin olup olmadığını sorar, gezintilerimiz hakkında bilgi alırdı ama bütün bunlar emrindekilere nezaket gösteren soylu bir beyefendinin davranışlarından öteye gitmezdi.

S. Sizin bilginiz dahilinde, Beyefendi'nin odasına gizlice hiç gitmedi, öyle mi?

Y. Gitmedi, efendim. Bu konuda kesin konuşamam çünkü ben Mr. Lacy'yi görmek dışında yukarı katlara pek çıkmıyordum. Erkek hizmetkârların kadın hizmetçilerin yattıkları yerde, hatta evin aynı bölümünde yatmamaları genel bir kuraldır.

S. Bu da çok akıllıca bir şeydir. Hep böyle olsun! Şimdi, şu Wincanton'da olan bitenlere gelelim.

Y. Greyhound Hanı'nda, yanıma büyük bir arabacı paltosu giymiş bir adam yaklaştı ve bizi hana girerken gördüğünü söyledi, sonra da, "Neler olup bitiyor?" diye sordu. Ben de, "Ne biçim soru! Hiçbir şeyin olup bittiği yok" diye cevap verdim. "Hadi, hadi" dedi, göz kırparak, "Mr. Bartholomew'ın gerçekte kim olduğunu biliyorum ben. İki yıl önceye kadar, Sir Henry W.'nin yanında arabacıydım ve ziyarete geldiğinde onu görüyordum. O ve dilsiz uşağını, bin kişi arasından tanırım." Size sözünü ettiğim kişi bu, efendim.

S. Adını söyledi mi?

Y. Evet, efendim. Soylu babasının adını da söyledi. Şaşıp kalmıştım, efendim, ne cevap vereceğimi bilemiyordum ama yapılacak en iyi şeyin onunla tartışmaya girişmemek olduğunu düşündüm, bu yüzden ben de ona göz kırptım ve "Belki de odur ama siz dilinizi tutun, tanınmak istemiyor" dedim. Bu sözüm üzerine, "Pekâlâ, kaygılanmayın ama nereye gidiyor?" dedi. Ben de, "Batı'da genç bir kekliği avlamaya" dedim. "Aa, öyle mi, tombul ve hoş bir kekliktir, hiç kuşkusuz. Ben de böyle tahmin etmiştim" dedi.

S. Kimdi bu adam?

Y. Hanımıyla birlikte Bath'a giden bir amiralin arabacısı, efendim. Adı Taylor'dı. Dürüst birine benziyordu, meraklıydı ama kötü niyetli değildi ve konuşmaya bir kez başlayınca ona daha fazla inanmaktan kendimi alamadım. Mr. Lacy'nin Beyefendi'nin vasisi olduğunu, görünüşte eğlenmek için yapılan bu yolculuğun bir bahaneden başka bir şey olmadığını, genç hanımefendi ele geçirilene kadar, hizmetçi kız Louise ile birlikte, bir çeşit kuşatma harekâtının söz konusu olduğunu söyledim. Sonra Dick çıkageldi ve Taylor onu selamlamak istedi ama budala ona sırtını dönüp onu tanımıyormuş gibi yaparak az daha her şeyi berbat ediyordu. Ona zavallı uşağın korkuya kapıldığını, davranışından ötürü alınmaması gerektiğini söyledim. Taylor, Dick'in aklı başında biri olmadığını biliyor. On dakika sonra, Louise beni aramak için aşağıya indi. "Farthing, efendin seni çağırıyor" dedi. Onunla birlikte gittim ve odanın kapısına gelince şöyle dedi bana Louise: "Seni görmek isteyen Mr. Brown değil, Mr. Bartholomew, niye bilmiyorum." Ben de böylelikle Mr. Bartholomew'ın odasına gittim ve Beyefendi bana şöyle dedi: "Korkarım kim olduğumu keşfettiler, Jones." Ben de, "Evet, efendim, ben de böyle olmuş olmasından korkuyorum" dedim ve ona bana bu olaydan nasıl söz ettiklerini ve Taylor'a ne cevap verdiğimi açıkladım. Mr. Bartholomew bana, "Pekâlâ, Jones" dedi, "Mr. Brown bütün bunları bilmediğine göre, bunu böylece sürdürmemiz daha iyi olur."

S. Bir gerekçe belirtti mi peki?

Y. Mr. Lacy'ye saygısı olduğunu ve onu kaygılandırmak istemediğini söyledi. Ben de ona Beyefendi'nin emirlerinde olduğumu belirttim. "Ağzını sıkı tut", dedi bana. "Şunu da yol arkadaşına ver de, o da sağlığıma içip çenesini fazla açmasın, işte sizin için yarım gine." Vermiş olduğu bu gine'yi aldım ve bu davranışından ötürü kendisine minnet duydum.

S. Peki, bundan Mr. Lacy'ye hiç söz etmediniz mi?

Y. Hayır, efendim, etmedim. Daha sonraları, Taylor'la birlikte içki içerken, Taylor bana Beyefendi'nin soylu babasının çok öfkeli olduğunu işittiğini çünkü Beyefendi'nin kendisine önerilen miras payını reddettiğini söyledi. Ben de o zaman korkmaya başladım, efendim. Çünkü atasözlerimizde pek güzel ifade edildiği gibi, bir sırrı paylaşmaktansa insan elini ısırgana kaptırsın. Bir yanda, öfkesi tepesine çıkmış bir baba ve öte yanda da, kırmamam gereken bir insan olduğunu görüyordum, efendim. Sonra İncil'imi, Musa'nın beşinci buyruğunu düşündüm: Babanı onurlandıracaksın, diyordu bu buyruk.

S. Bunu daha önce hiç düşünmemiş miydiniz? Londra'dan ayrılmadan önce, bu işin nereye gideceğini bilmiyor muydunuz?
Y. Bütün olup bitenleri yeni bir ışık altında görüyordum, efendim.
S. Yani?
Y. Beyefendi'nin niyetinin ne olduğunu biraz daha öğrenip öğrenemeyeceğimi ortaya çıkarmak görevimdi benim, efendim.
S. Kısacası, eğer babasına hizmet edersen, cebinin daha iyi dolacağını düşündün, öyle mi?
Y. İhtiyat bunu gerektiriyordu, efendim.
S. Bütün memleketlilerin gibi sen de ikiyüzlünün tekisin, Jones. Bu işte yabana atılmayacak bir çıkar gördün, öyle değil mi?
Y. Bir ödül bekliyordum, efendim. Şayet yüce gönüllü beyefendi uygun görürse.
S. Buna inanırım. Demek, Wincanton'dan hareketinizde, Beyefendi'yi gözetlemeye kararlıydın, öyle değil mi?
Y. Yapabilsem yapacaktım, efendim. O zaman bunu yapıp yapamayacağımı bilmiyordum. Önümüzdeki bu iki günlük yolculuğu, Gladherhat'de yapmayacaktı Jones.
S. Ne ne?
Y. Bu biz Gallilerin Somerset'a verdiğimiz ad, efendim, elma şarabı ve semiz sığırlarla dolup taşan, şen bir ülke.
S. Karşımda düşünceli adam rolü falan oynamaya kalkma. Böyle şeyler istemiyorum, hinoğluhinin tekisin sen. Yoksa Mr. Lacy'yi bulmak için ne diye Taunton'a gidesin? Paranın bir bölümünü sana versin diye mi? Beyefendi'yi gözetlemeye kararlıydın, hepsi bu.
Y. Evet, efendim.
S. Peki Black Hart'a varana kadar Beyefendi'nin projeleri hakkında hiçbir şey öğrenemedin mi?
Y. Hayır, efendim.
S. 1 Mayıs sabahı uyandığın andan itibaren yaptığın her şeyi bana anlat.
Y. Hinoğluhinin biri olabilirim, efendim ancak o gün çok kötü bir gece geçirdim. Ne yapmak gerektiğini bilemiyordum. Sonunda, yatağımdan kalktım ve parmaklarımın ucuna basa basa aşağı indim, bir mum parçasıyla bir mürekkep hokkası buldum ve bildiğiniz şeyleri Mr. Lacy'ye yazdım.
S. Bildiğim şeyleri bir tarafa bırak da, Mr. Lacy'nin ötekilerden ayrıldığı ve Bideford yoluna koyulduğu andan itibaren olup bitenleri anlat.

Y. İki millik bir mesafeden sonra, yol bir kavşakta üçe ayrılıyordu, efendim. Orada, ağaçlık bir tepenin çalılıkları arasına gizlenerek bekledim, hangi yola sapacaklarını bilmediğim için bütün manzaraya hâkim olmak istiyordum. Darağacı da oraya kurulmuştu, onu zahmetsiz görebiliyordunuz. Ve ben, zavallı budala, güneşli güzel bir günün olacağını görmekten hoşnut, orada iki ya da üç saat kadar bekledim.

S. Başka hiç kimse geçmedi mi peki?

Y. İçinde gülüp şarkı söyleyen hizmetçi kızların ve genç erkeklerin bulunduğu bir araba geçti, efendim. Herhalde Mayıs Şenliği'ni kutlamaya gidiyorlardı. Çok geçmeden onları, şenliğe yayan giden başkaları da izledi.

S. Acil bir iş için gönderilmiş habercilere benzer, at sırtında hiç kimse geçmedi mi?

Y. Hayır, efendim. Yalnızca Beyefendi ile adamlarının Bideford'a doğru gittiklerini gördüm. Yol kavşağında, darağacının yakınında durdular.

S. Bunları biliyorum. Peki, konuşulanlardan hiçbir şey işitmedin mi?

Y. Tek bir sözcük bile işitmedim, efendim. Benim bulunduğum yere dört yüz adım kadar uzaktaydılar.

S. Devam et.

Y. Şey, efendim, Mr. Lacy'yi böylesi bir yerde tek başına giderken gördüğüme üzüldüm. Mr. Lacy çok geçmeden görüş alanımdan çıktı çünkü ötekilerin yolu yukarıya doğru bir eğim gösterirken, onunki aşağıya iniyordu. Gözlendiğim yerden çıkmak için topluluk ilk küçük tepeye erişene kadar bekledim; onlar küçük tepeye varır varmaz yola koyulmak ve onları izlemek istiyordum. Yokuşun tepesinde nerede olduklarını görmek ve yola devam mı etmem yoksa beklemem mi gerektiğini anlamak için atımdan indim. İki mil kadar sonra, sık ağaçlıklı korulara girmiştik, yol çok keskin dönemeçler yapıyor ve bu da onlarla birdenbire yüz yüze geliveririm diye bana büyük bir korku veriyordu; onları hiçbir yandan uzaktan göremiyordum. Ve onları gerçekten de birden karşımda buluverdim, efendim. Tam, toprak bir düzlükte bulunan büyük bir kayanın yanından geçiyordum ki, onları yüz elli adım kadar ötemde gördüm. Bereket versin ki sırtları bana dönüktü. Daha yükseklerden akan ve yolu tatlı bir şarıltı sesi çıkararak aşan bir derenin yanında durmuşlardı, suyun şarıltısı olmasa arkalarında olduğumu mutlaka işitirlerdi. Derken atımdan aşağı atladım ve onu bir çırpıda dizginlerinden kavrayarak

göremeyecekleri bir yere bağladım, sonra da daha ihtiyatlı hareket ederek olduğum yere döndüm ve onları gözetlemeye koyuldum. Ama bir de baktım ki gitmişler. Yoldan ayrılmışlardı. Kısacık bir an, Louise'in sırtını fark ettim, dağ doğrultusunda, yoldan daha yüksek-lere tırmanan Dick'in atının terkisindeydi.

S. Bu yerin adını biliyor musunuz?

Y. Hayır, efendim. Ne çiftlik, ne de ev gördüm, çevrede hiçbir şey yoktu. Korularda çoğu kez geçilecek dereler oluyor ama burası daha genişti ve tepelere kadar uzanıyordu. Dere çavlanlar yaparak ve büyük bir gürültü çıkararak yolun sol yanına dökülüyordu.

S. Peki sonra?

Y. Artık yakalanma tehlikesi bulunmadığına kanaat getirince, suyun kıyısına, durmuş oldukları yere gittim ve belki altı ayak genişliğinde, bir ırmak geçidi olduğunu gördüm; geçit altı ayaktan fazla değildi, yassı taşlar döşenerek oluşturulmuştu geçit ve daha sonra yol devam ediyordu. Ve şimdi nerede olduklarını görebiliyordum; üstteki yol bulunduğum yoldan daha az dikti ve ağaçların arasında bir çeşit dar vadi oluşturarak tepenin üstüne doğru çıkıyordu. Ama önce, hiç patika falan görmedim, efendim; vadinin giriş yerini bulana kadar aradım ve sonunda atların geçiş yerlerinde ayak izlerini keşfettim.

S. Sık sık kullanılan bir patika mı demek istiyorsunuz?

Y. Yemin ederim ki, efendim. Aylardan beri oradan başka hiçbir at geçmemiştir. Daha yukarlarda gördüğüm işaretlerden, buranın bir çoban patikası olduğunu anladım, çobanlar dağın yamacındaki yaz otlağına varmak için bu patikayı kullanıyorlardı. Yerlerde kırık dal-lar ve hayvanların kurumuş dışkıları vardı.

S. Ne aradıklarını düşündünüz burada?

Y. Genç hanımın yaşadığı yere varmak için kullanılan dolambaçlı bir yol ya da önceden saptamış oldukları bir buluşma yeri, efendim. Ne olduğunu bilemeyeceğim çünkü bu yöredeki güzel evlerin ve büyük mülklerin nerede bulunduklarını bilmiyordum. Geriye dönmemem benim için büyük bir talihsizlikti. Ama Jones dedim kendi kendime; atasözlerinde dendiği gibi, kuzu için asılsan da bir, koyun için asıl-san da bir, battı balık yan gider.

S. Nereye gidiyordu bu patika?

Y. Ağaçların arasında taşların ve büyük kayaların bulunduğu, dar ve dik, ıssız bir yere, efendim. Yeni ay gibi bir kavis çiziyor ve dağa doğru yükseliyordu. Parıldayan güneşe rağmen, çok kasvetli bir yerdi, efen-dim. Hiçbir kuşun ötmediği dikkatimi çekti oysa yılın bu vaktinde

kuşlar hep ötüşür, sanki hepsi başka bir yere kaçmış gibiydi, çok kaygılandırdı bu durum beni. Daha önce yapıp ettiklerimden ötürü zaten yeterince korkmuştum, bu yüzden kuşkularım daha da artıverdi.

S. Onlarla ne vakit karşılaştın?

Y. Bir saat kadar sonra efendim. Çok uzakta değillerdi, iki mil ya da biraz daha fazlası mesafe vardı aramızda. Ne var ki, çoğu kez etrafı dinlemek için durduğumdan, çok yavaş ilerleyebiliyordum. Dikenlerden ve çalılardan ötürü hiçbir şey göremiyordum ve kendi kendime onların benden de daha kötü durumda olduklarını söyleyip duruyordum, arkalarından gelen biri var mı yok mu diye kulakları kirişte olmalıydı, benden de yavaş ilerlemeleri gerekiyordu.

S. Onları ilk kez gördüğünüz yere gelin.

Y. Şöyle oldu, efendim: Koyağın daha da darlaştığı ancak daha düz olarak devam ettiği noktaya vardım ve burada önümü daha rahatça görebileceğim uygun bir yer buldum. Sonra atımı bağladım ve çevreyi daha iyi görebileceğim bir tepenin sırtında biraz tırmandım. Görüş alanım koyağın ucuna kadar açık olmasına rağmen önce hiçbir şey dikkatimi çekmedi. Derken daha yaklaşmanın yollarını düşünmeye koyuldum çünkü oradan her şey çıplak gözüküyordu. Atasözlerimizde dendiği gibi, bugün kötü olan, yarın daha kötü olur. Kendime lanetler yağdırdım durdum, efendim, böylesi bir takibin insanın yatağına işemesi kadar kolay olacağını düşündüğüme lanet ettim. Derken, yarım mil ötemde, kendisi de tepenin yamacına tırmanmış olan bir adam gördüm ve onun Dick olduğunu anladım. Ne Beyefendi'yi, ne de hizmetçi kızı görebiliyordum, bu yüzden hâlâ atlarla birlikte, yanından derenin aktığı koyağın içinde olduklarını düşündüm. Dick bir an durdu ve çevreyi gözledi, bu benim görüş alanımın dışına taşıyordu zira koyağın ucu, bir yılan dili gibi çatallıydı ve Dick gözlerini bir o yana bir bu yana çeviriyordu.

S. Hareketlerinde bir ihtiyatlılık seziliyor muydu?

Y. Bunu pek göremiyordum, efendim. Uzun süre durmadı orada, ilerlemeye devam etti ve onu gözden kaybettim.

S. Peki sonra?

Y. Yolculuğun sonuna varmış olduklarını düşündüm ve benim de artık yayan gitmem gerekiyordu çünkü at sırtında kalacak olursam beni işitebilirler ya da bulundukları noktadan beni görebilirlerdi. Bu yüzden atımı bir çalılığın içine doğru sürdüm ve onu orada dalların karışıklığı içinde elimden geldiğince gizleyerek bir yere bağladım. Sonra, yanından geçtikleri dere boyunca yayan olarak yürümeye

koyuldum. Kısa bir süre sonra, orada, yüz adım kadar ötemde, yeşilliklerin içinde beyaz bir şey gördüm, kuruması için serilmiş örtü gibi bir şey. Sonra durdum ve sürüne sürüne orayı daha iyi görebileceğim bir noktaya gittim: Karşımda bayramlık elbiselerini giyinip kuşanmış Louise duruyordu.

S. Ne diyorsunuz, oğlum? Ne bayramlık elbisesi?

Y. Size dediğim gibi, efendim. 1 Mayıs kraliçesi gibi giyinip kuşanmıştı, bembeyaz ketenlere bürünmüş, kurdeleler takmıştı, ne bileyim, efendim, yeni bir metelik kadar güzeldi.

S. Jones, beni bu hikâyelerinle aldatamazsın.

Y. Yemin ederim ki doğruydu, efendim. Yalan söylemiyorum şimdi.

S. Bu elbiseyi o gün daha önce görmüş müydün? Buraya gelirken yolda?

Y. Hayır, efendim. Bu elbiseyi giymediğinden eminim çünkü darağacına vardığımızda, affınızı dileyerek söylüyorum, ihtiyacını gidermek için çalıların arkasına gitmiş ve ben de onun, her zaman giydiği yeşil sarı elbisesiyle, yün astarlı iç etekliğini görmüştüm.

S. Onları göremediğin sırada kızın elbise değiştirdiğini mi ileri sürüyorsun?

Y. Değiştirmiş olsa gerek, efendim, harmanisini de hiç giymemiş olmalı. Havada hiç rüzgâr yoktu ve hava gitgide ısınıyordu. Bana inanmalısınız, efendim. Eğer hikâye anlatıyor olsaydım, onu Zatıaliniz'in isteklerine daha uygun kılardım.

S. Peki ya Beyefendi?

Y. O, biraz daha yukarda, atların bağlı olduğu yere yakın, ayakta duruyor ve Dick'in gitmiş olduğu doğrultuya bakıyordu.

S. Peki kız?

Y. O, derenin yukarısındaki bir taşın üstüne harmanisini yayarak oturmuştu. Kucağına koyduğu akdikenleri, Dick'in olduğunu fark ettiğim bir çakıyla dikenlerinden ayırarak kendine bir mayıs tacı yapıyordu. Onu seyrederken çakıyla birkaç kez parmaklarını kanattığını ve sonra da onları emdiğini gördüm. Hatta bir keresinde, dönüp Beyefendi'nin durduğu yere doğru baktığını, onun için bu ıstıraplara katlanmaktan şikâyet eder gözüktüğünü fark ettim.

S. Bunu istemeye istemeye mi yapıyordu?

Y. Olabilir, efendim, bilemeyeceğim.

S. Peki, bu elbise, basit bir elbise miydi yoksa süslü bir elbise mi? Bir hanımefendinin giyeceği türden bir şey miydi yoksa daha çok bir hizmetçi kızın elbisesine mi benziyordu?

Y. Daha çok bu sonuncu söylediğinize benziyordu, efendim. Gerçi

elbisenin kenarlarında ve omuzlarında pembe kurdeleler vardı ve kız beyaz çoraplar giymişti. Akdikenlerden yaptığı taca pek şaşmıyordum zira durduğumuz her yerde hep çiçekler toplayıp onlardan küçük buketler yapmıştı. Bir keresinde onunla dalga geçtim, ona bir oda hizmetçisine falan değil de sokaklarda çiçek satan birine benzediğini söyledim.

S. Ne cevap verdi?

Y. Bir peni kazanabilmenin daha kötü yolları olduğunu söyledi.

S. Beyefendi ile hiç konuşmadı mı?

Y. Hayır, efendim. Yapmakta olduğu bu mayıs tacını tamamladı. Orada, bu yeşillikler arasında, bir süt kovası kadar masum duruyordu. Yani, nasıl derler, bir körün bile gözünü kamaştırabilirdi. İki dirhem bir çekirdek giyinmişti. Onu hiç bu kadar tatlı ve çekici görmemiştim, efendim; affınıza sığınarak söylüyorum.

S. Şeker gibi tatlı ha. Peki ya sonra?

Y. Çok kısacık bir an hiçbir şey değişmedi, efendim. Sonunda, bazı taşların yuvarlandığını işittim ve derenin öteki tarafında Dick belirdi, Beyefendi'nin bulunduğu yerin karşısına gelinceye kadar tepeden aşağı indi ve elleriyle, uğursuz gözükebilecek bir işaret yaptı, efendim zira Şeytan'ın boynuzlarıydı yaptığı.

S. Göster.

Y. Böyle, efendim.

S. Yazın: Serçeparmak, yüzükparmağı ve başparmak avucun içine doğru bükülmüş, diğer ikisi açık. Bu işaretin daha önce yapıldığını hiç görmemiş miydiniz?

Y. Cadıların böyle selamlaştıklarını söylerler, efendim. Genç bir delikanlıyken böyle olduğuna inanırdım. Gerçi aramızda bu işareti bir küçümsemeyi ifade etmek ya da şaka yapmak için de kullandığımız olurdu, sözgelimi "Şeytan görsün yüzünü" sözü gibi. Ancak şunu söyleyeyim ki, Dick hiç de şaka falan yapmıyordu.

S. Sonra?

Y. Beyefendi, Louise'in oturduğu yere geldi ve kız ayağa kalktı, kısa bir an konuştular ama ne dediklerini işitemedim. Sonra kız Beyefendi ile birlikte Dick'in durduğu yere gitti, Dick derenin karşı yanına sıçradı ve kızın ayakkabıları ıslanmasın diye onu kolları arasına alarak suyun öteki yanına geçirdi. Beyefendi de dereyi geçti ve birlikte, Dick'in tuttuğu yoldan tepeyi tırmandılar.

S. Dick döndüğünde, Beyefendi hoşnut gözüküyor muydu?

Y. Bunu göremedim, efendim çünkü bir dal yüzünü kapatmıştı. Hiç

işaret falan yapmadı. Ancak konuşmak için Louise'e yaklaştığında, daha canlı olduğunu fark ettim.

S. Bir isteklilik mi göstermişti?

Y. Evet, efendim. Sanki kızı yüreklendirmek ister gibiydi. Ve kızın harmanisini taşın üzerinden alıp giymesi için ona tuttuğu da dikkatimi çekti ancak kız bunu yapmasını istemedi, bunun üzerine Beyefendi, tıpkı bir uşağın yapacağı gibi, harmaniyi kolunun üzerine koydu. Durumu çok tuhaf buldum. Ama böyleydi işte.

S. Kız mayıs tacını takmış mıydı?

Y. O sıra takmamıştı, efendim. Elinde tutuyordu.

S. Devam et.

Y. Şey, efendim, bir kez daha ne yapmam gerektiğini bilemiyordum; atlarını bıraktıkları için geri dönmeleri gerekiyordu, uzağa gitmiş olamazlardı, sonra benim aşağıdaki atım da yeterince iyi gizlenmediğinden dönüşlerinde onu görebilirler ve her şeyi tahmin edebilirlerdi.

S. Evet, evet, izledin mi onları?

Y. Evet, efendim. İki yüz adım kadar dik ve zordu yol, bir patikadan çok bir kayşatı andırıyordu, sonra daha düzleşti ama gene de zordu tırmanış.

S. Bir at için çok mu dikti?

Y. Bizim Gal midillilerimiz bu yokuşu çıkabilirlerdi, efendim ama sizin İngiliz atlarınız için çok dikti bu yokuş. Derken, Dick'in az önce durduğu yere vardım; ancak görülürüm korkusuyla, başımı eğik tuttum. Ama yine de, sözünü ettiğim koyağın bu öteki yanını görebiliyordum.

S. Hangi doğrultuda?

Y. Şey, batı ya da kuzeybatı doğrultusunda, efendim. Sola doğru ilerliyordum ben. Birkaç cılız akdiken dışında şimdi çevremde hiç ağaç falan olmadığını fark ettim ancak çimen ve eğreltiotları vardı; bir balık sepetini andıran, düz dipli bir havzaya, verimsiz görünüşlü bir otlak yayılmıştı; kenarlar, neredeyse dimdik, çıplak kayalıklardan oluşuyordu.

S. Peki izlediğin kişiler?

Y. Onları görmek yeterince kolaydı, efendim, üç ya da dört yüz adım ötede, üstümdeydiler, efendim, size sözünü ettiğim havzanın yakınındaydılar ancak ben bulunduğum yerden ne havzanın dibini, ne de suyu görebiliyordum. Ama efendim, size işin en ilginç yanını söylemedim. Artık yalnız olmadıklarını fark ettim.

S. Nasıl yalnız olmadıklarını?

Y. Şey, efendim, ilkin Beyefendi'nin evlenmek istediği, bildiğimiz kişiyle karşılaştıklarını düşündüm. Çünkü bulundukları yerden biraz daha yukarıda bir kadın vardı ve onlar şimdi kadının önünde diz çökmüşlerdi.
S. Diz mi çökmüşlerdi, diyorsun?
Y. Evet, efendim, bu kesin. Hepsi de diz çökmüşlerdi, Beyefendi öndeydi, şapkasını eline almıştı, Dick ile Louise ise bir ya da iki adım onun gerisindeydiler ve bir kraliçe önündeymişçesine başlarını eğmişlerdi.
S. Nasıl bir görünüşü vardı bu kadının?
Y. Saygıdeğer efendim, arada mesafe vardı ve açıkçası kadını pek inceleyemedim çünkü benim bulunduğum yere doğru bakıyordu, bu yüzden kesin bir şey söyleyemeyeceğim ancak tuhaf bir biçimde giyinmişti, sanki gümüş gibi bir şeylerdi giydiği, sonra bir kadından çok bir erkek gibi duruyordu zira üstünde dizden bağlı bir pantolon ve bir de bir tunik vardı, başka bir şey yoktu; ne harmani, ne manto, ne de şapka gibi bir şey giymişti.
S. Çevrede bir at, bir uşak falan yok muydu?
Y. Hayır, efendim. Yalnızdı kadın.
S. Nasıl bir hali vardı?
Y. Bekleyen biri gibi, efendim.
S. Konuşmuyor muydu?
Y. Ben onları gözetlerken konuşmuyordu.
S. Ötekilerden ne kadar uzakta duruyordu?
Y. Otuz, kırk adım olabilir, efendim.
S. Güzel görünüşlü biri miydi?
Y. Bir şey söyleyemeyeceğim, efendim. Dört yüz adım kadar ötedeydim ben. Orta boyda ve kilodaydı, koyu renkli saçları serbestçe omuzlarının üzerine dökülüyor ve solgun görünüşlü çehresini örtüyordu.
S. Uzun zamandır beklediği âşığına kavuşmuş bir kadının hali var mıydı üzerinde?
Y. Hayır, efendim, zerre kadar yoktu. Ve hiçbirinin de en ufak bir hareket bile yapmaması bana gerçekten tuhaf gözüktü.
S. Bana yüzünün ifadesini tasvir edebilir misin? Gülümsüyor muydu? Neşeli mi gözüküyordu? Yoksa başka bir ifade mi vardı yüzünde?
Y. Kadın çok uzaktaydı, saygıdeğer efendim.
S. Bir kadın olduğundan emin misin onun?
Y. Evet, efendim. Onun, yaşadığı yerden kaçmak ve ata daha kolay

binebilmek için bu tarzda giyinmiş olduğunu düşündüm bu yüzden ama ortalıkta at falan da göremiyordum. Ancak size söylediğim gibi, bu elbiseler bir taşra palyaçosunun ya da ahır işlerine bakan bir oğlanın giyeceği türden elbiseler değildi, gümüşi renkte ve parlaktı, ipeği andırıyordu.

S. Bu konuda biraz daha kesin konuşsan iyi olur. Bu hanım hakkında daha sonra keşfettiğin başka ayrıntılar oldu mu?

Y. Tabii, efendim oldu. Sonra, kadının şayet siyah giymiş olsa daha iyi etmiş olacağını da söyleyebilirim.

S. Pekâlâ. Yeri gelince anlatırsın bunları. Şimdi her şeyi sırasına göre ifade edelim. Devam et.

Y. İlerlemek mümkün değildi, efendim. Gizlenecek bir yer yoktu. Aralarından biri arkasına dönebilir ve beni görebilirdi. Ben de kendi kendime dedim ki, eğer geri dönecek olursam, koyağın ucuna kadar herhalde bir yol bulurum ve bu da dikkat çekmeden havzanın yanında durdukları yere erişmeme olanak sağlar. Ben de böyle yaptım, efendim; böğürtlenlerin arasından geçerken ellerimi ve elbiselerimi yırttım, bu da sandığımdan daha çok vakit kaybettirdi. İnsanlardan çok sincaplar için yaratılmış bir bölgeydi burası. Ancak sonunda güçlükleri alt ettim ve umduğum gibi açık bir alana çıktım ve burada koşmaya başladım; burası koyağın üstünde ancak onların görüş alanının dışındaydı. Bulunduklarını tahmin ettiğim yere gelince, onları gözetlerken görülmeyeyim diye birkaç yaprak koparıp yüzümü gizledim. Sonra yere yüzükoyun uzandım, sürüne sürüne biraz tırmandım ve yamaçta dışa doğru bir çıkıntı yapan ayıüzümleri arasında kendime iyi bir yer buldum. Kendimi burada, altımda uzanan manzara karşısında, Drury Lane'in üst balkonunda gibi hissediyordum; oluğa tünemiş bir karga, arpa ambarına girmiş bir fare gibiydim...

S. Ne bekliyorsun? Niye durdun?

Y. Size şimdi anlatacaklarıma inanmanız için dua edebileyim diye, efendim. Pekâlâ bir tiyatrodan söz etmiş olabilirim ama hiçbir piyes bu kadar fantastik biçimde oynanmamıştır şimdiye kadar, hayır, hayır, eşi benzeri yoktu gözlerimin önünde olup bitenlerin.

S. Göreceğiz bakalım. Devam et.

Y. Şayet güneş sırtımı ısıtmamış ve deminki koşuşumdan ötürü soluk soluğa kalmamış olsaydım, kendimi hâlâ yatağımda, rüyalar görüyor sanırdım.

S. Hay şeytan alsın soluk soluğa kalmanı! Bitirelim artık bu işi, oğlum.

Y. Tamam, efendim, elimden geleni yapacağım. Havzanın bir yanında, bir ev yüksekliğinde, bir ovaya açılan, taştan sarp bir diklik vardı. Bu sarp dikliğin dibinde, bir mağaranın kara ağzı göze çarpıyordu ki ben bunu ilk bulunduğum konumda görememiştim. Herhalde çobanlar bu mağarayı barınak olarak kullanıyor olmalılar diye düşündüm, efendim zira yerde kırık bir çit göze çarpıyordu ve mağaranın girişinin yanında da, çevresi siyahlaşmış otla birlikte, büyük bir ateşten arta kalan izleri fark etmiştim. Ve daha yakınımda, insan eliyle yapılmış toprak bir setten çıkan suyla beslenen bir gölcük vardı. Gölcüğün kenarında yüksek bir taş görülüyordu, Stonehenge'deki taşlar kadar yüksek değildi ama yine de yüksekliği bir insan boyu kadar vardı ve sanki oraya, bir sınırı işaretlemek için dikilmiş gibiydi.

S. Ortalıkta hiç koyun falan yok muydu peki?

Y. Hayır, yoktu, efendim. Burası da kuşkusuz benim ülkemdeki gibiydi, otlakları mayıs ayından önce kullanmak pek mümkün değildi ve zaten kuzular gelişip semirmeden önce de sürüleri bu kadar uzaklara götürmek riskliydi.

S. Beyefendi'yi gördün mü?

Y. Elbette, efendim. Dick'i de gördüm. Sırtları bana dönük, taşın yanında duruyorlar ve birkaç yüz adım ötedeki mağaranın girişine bakıyorlardı. Sanki mağaranın girişinde birisinin belirmesini bekler gibiydiler.

S. Ne kadar uzaktaydın sen?

Y. İki yüz adım, efendim. Fitilli bir tüfek menzilinde.

S. Peki kız?

Y. Gölcüğün kenarında harmanisinin üzerine çömelmişti, efendim. Yüzünü yıkadı ve sonra da onu elbisesinin ucuyla kuruladı. Sonra, yaptığı mayıs tacı yanında, üzgün bir havayla, gözlerini suya dikip öyle kaldı.

S. Peki, bir erkek gibi giyinmiş olan, aşağıdan gördüğün şu dördüncü kişi?

Y. O ortadan kayboldu, efendim. Herhalde elbise değiştirmek ya da başka bir şey yapmak için mağaraya girmişti. Beyefendi arkasına döndü, birkaç adım attı, sonra yelek cebinden saatini çıkardı ve saatin kapağını açtı. Kendi kendime, "Bir şeyler yolunda gitmiyor, Beyefendi sabırsızlanıyor" dedim. Düşüncelere dalmış bir durumda, bir o yana, bir bu yana yürümeye koyuldu. Çimen kısa ve zemin bir bovling alanı kadar düzdü. Bu böyle bir çeyrek saat kadar sürdü; Beyefendi gidip

geliyor, Dick sürekli mağaranın ağzına bakıyor ve Louise de çimenin üzerine oturmuş öylece duruyordu. İnsan bu üç kişinin birbirlerini daha önce hiç görmediklerine, birbirleriyle hiç konuşmadıklarına ve her birinin başka bir amacı olduğuna inanabilirdi.

S. Olup bitenlere gelelim.

Y. Sonunda Beyefendi bir kez daha yelek cebinden çıkardığı saate baktı. Ve sanki beklediği saat gelmiş gibiydi zira Dick'e doğru yönelip bir elini omzunun üzerine koydu. Söylediğim gibi, saat geldi demek ister gibiydi.

S. Tahminince, saat kaçtı?

Y. On buçuk olabilir, efendim, daha fazla değildi. Derken Beyefendi bir kenarda oturmuş olan Louise'e doğru gitti ve onunla konuştu, kız başını eğdi ve Beyefendi'nin ondan istediği şeyi yapmak istemedi. Sözlerini işitemiyordum, efendim ya da yalnızca seslerini duyabiliyordum, alçak sesle konuşuyorlardı, bu yüzden dediklerini anlamam mümkün değildi. Kızın Beyefendi'nin kendisinden istediği şeyi yapmaya gönülsüz olduğu belliydi zira Beyefendi çok geçmeden sabrı taşmış gibi kızı kolundan tuttu ve onu Dick'in durduğu yere kadar yürüttü. Kız yerdeki harmanisini de almak isteyince Beyefendi onu kızın ellerinden kaptı ve büyük taşın önüne doğru fırlattı, sonra mayıs tacının hâlâ yerde, çimenlerin üstünde durduğunu fark edince, onu gidip yerden alması ve kızın başına koyması için Dick'e işaret etti; bunun üzerine Dick kızı elinden tuttu ve sanki evlilik günlerinde kilise korosu önündeki gelin ve damat çifti imişlercesine, onun yüzünü mağaraya doğru döndürdü. Derken, çimenlerın üstünde, el ele, mağaraya doğru ilerlemeye koyuldular, efendim. Beyefendi ise onları arkalarından izliyordu ve bu sahne şimdiye kadar görüp göreceğiniz en tuhaf düğün alayıydı. Derken, bu düğün alayının tuhaflığına kötü bir şeyler de ekleniverdi, efendim. Çünkü kız birdenbire yere düşer gibi yaparak arkasına döndü; orada diz çökmüş ve gözlerini yalvarıp bağış dilercesine, Beyefendi'ye doğru çevirmişti. Bana ağlıyor gibi geldi, efendim –uzak olduğundan, bundan emin değildim– ama Beyefendi kızın yalvarmalarını görmezlikten geldi ve kılıcını çektiği gibi zavallıcığın göğsüne doğru yöneltti; eğer şimdi dediklerimi yapmazsan işin bitik, demek ister gibiydi.

S. Seni gidi sefil adam, bu hikâyenle sen ancak çocukları kandırırsın. Uydurdukça uyduruyorsun.

Y. Tanrı şahidimdir ki böyle oldu, efendim. Hiç inanmayacağınızı bildiğim bir şeyi uydurmayı göze alabilir miydim yoksa?

S. Kılıcını kıza doğru yöneltti diyorsun, öyle mi?
Y. Yemin ederim ki, efendim.
S. Konuştu mu peki Beyefendi?
Y. Konuştuğunu işitmedim, efendim. Dick kızı kolundan tuttu, ayağa kalkmasına yardım etti ve yollarına devam ettiler; Beyefendi hâlâ arkadan onları izliyordu, kılıcı gene elindeydi ancak ucu yere doğru dönüktü; birkaç adım attıktan sonra, kızın itaatsizlik etmesinden korkuyormuşcasına, kılıcını gene kaldıracak oldu. Derken karanlık mağara ağzının eşiğine geldiler ve mağaranın girişinde, daha da garip bir şey oldu, efendim. Mağaraya tam girmeden önce, Beyefendi elini kaldırıp şapkasını çıkardı, onu göğsüne dayayana kadar eğdi; sanki büyük bir kişinin huzuruna çıkar gibiydiler ve bu kişinin önünde Beyefendi'nin şapkasını çıkarması gerekiyordu. Özür dilerim efendim; benden her şeyi anlatmamı istiyordunuz, ben de anlattım işte.
S. Beyefendi'nin saygılı görünmek istediğinden emin misin?
Y. Şu anda karşımda sizi gördüğüm kadar eminim, efendim.
S. Peki sonra?
Y. Mağaraya girdiler, efendim. Onları bir daha görmedim. Derken, yirmiye kadar sayınca geçen bir süre sonra, boğuk bir ses işittim, içeriden gelen bir kadın çığlığı. Ses boğuktu ama yine de işittim.
S. Kızın sesi miydi?
Y. Evet, efendim. Ve iliklerime kadar tir tir titredim çünkü bir cinayetin işlenmekte olduğunu düşündüm. Ancak şimdi böyle bir şeyin olmadığını biliyorum.
S. Mağaranın büyüklüğü ne kadardı?
Y. Bir yanda alçaktı, öte yanda ise yükseliyordu. İçeriye büyük bir yük arabası girebilir ve çevresinde gene de boşluk kalırdı, efendim.
S. İçeriyi görebiliyor muydun?
Y. Güneş ışığının düştüğü yerler dışında hiç göremiyordum, efendim. Zaten, gece yarısı gibi zifiri karanlıktı.
S. Peki orada hiç kimseyi görmedin mi? Bir siluet? Bir hareket?
Y. Hayır, efendim. Etrafıma iyi baktığımdan emin olabilirsiniz. Beklerken geçirdiğim uzun saatler boyunca da hiçbir şey görmedim. Her şey sessizlik içindeydi. Gördüklerim hiçbir zaman var olmamış gibiydi. Ancak yine de var olduklarını biliyordum çünkü kızın harmanisi orada, taşın yanındaydı.
S. Daha yakından bakmak için aşağıya inmedin mi?

Y. Buna cesaret edemedim, efendim. Çok korkmuştum. Affınıza sığınarak söylüyorum, Beyefendi'de bir çeşit kötücüllük, kötülük bilgisinin ardından koşma çabası görüyordum. Zira onlar içeriye girdikten yarım saatten daha az bir zaman sonra, yavrularıyla birlikte, iki koca kara kuzgun gelip, mağaranın bulunduğu kayalığın üzerine tünediler ve belki sevinçlerinden, belki alay olsun diye bilemiyorum neden bir hayli gürültü yaptılar. Onlar çoğu kez ölümlere eşlik ederler ve hep de kötü şeylerde ortaya çıkarlar, bu konularda öteki kuşlardan çok daha bilgelik sahibidirler. Ya da en azından, gençlik yıllarımın geçtiği benim kendi memleketimde böyle söylenir, saygıdeğer efendim.

S. Gençlik yıllarını ve hikâyelerini bırak şimdi. Bu uzun bekleme saatlerine de boşver. Beyefendi mağaradan çıktı mı, onu söyle?

Y. Bilmiyorum, efendim.

S. Bilmen gerekir!

Y. Hayır, bilmiyorum, efendim. Bütün gün bekledim ve sonunda Dick dışarı çıktı, ardından kız çıktı ama Beyefendi çıkmadı. Bana inanmalısınız, efendim. Jones'un gözleri Beyefendi'yi son kez, Beyefendi mağaraya girerken gördü.

S. Pekâlâ, uşakla kızdan söz et şimdi, tam olarak ne zaman çıktı onlar mağaradan?

Y. Akşama kadar çıkmadılar, efendim, güneşin batışından bir saat önce çıktılar. Bütün bu zaman zarfında, ne yapacağımı bilemediğimden bekledim; güneş yakıyordu ve susuzluğumu giderecek hiç suyum kalmamıştı, hiçbir yerde yiyecek bir şeyler de bulamazdım; kahvaltıda bir somun kuru ekmek yemiştim ve ne ondan geri kalanı, ne de eyer torbamda muhafaza ettiğim peynir parçasını getirmek aklıma gelmemişti. Ne var ki zavallı Galli ruhumun yiyeceğe ihtiyacı vardı. Yüce Tanrım, insanı Şeytan'dan koruyan miskotunun ya da tatlı melekotunun birazı olsa, bunların sağlayacağı rahatlık için sağ kolumu seve seve verirdim.

S. Bırak şimdi ıstıraplarını, asıl yardıma ihtiyacı olan o yalancı boynunu düşün biraz. Bana mağaradan çıkışlarından söz et şimdi de.

Y. Bahsedeceğim, efendim, söz veririm ama önce hemen dikkatimi çekmemiş olan bir başka tuhaflığı anlatayım size. Bu tuhaflık şuydu: Mağaranın bulunduğu noktanın üstündeki bir yerden, otların kapladığı zeminden dışarıya doğru, sanki bir kireç ocağından geliyormuşçasına, küçük bir duman yükseliyordu ve işin garibi, ortada baca falan da göremiyordum. Sanki mağaranın içinde bir ateş yanıyordu

ve dumanı bir delik ya da çatlaktan yol bulup çıkıyor, kuzgunların tünediği kayalığın eğimine kadar geliyordu.

S. Alev falan görmedin mi peki?

Y. Hayır, efendim, zaten duman da güçlükle görülebiliyordu, kimi zaman nerdeyse hiçbir şey görülmez oluyor, sonra yeniden başlıyordu. Şunu da söyleyeyim ki zaman zaman kokusu burun deliklerime kadar geliyor ve uzak olmama ve zayıflayarak gelmiş olmasına rağmen, hiç de hoş bir koku çıkarmıyordu.

S. Bir odun ateşi değil miydi bu?

Y. Kuşkusuz bir ölçüde öyleydi, efendim ancak ona karışan tiksindirici bir madde de vardı. Dericilerin çalıştıkları yerde duyulan kokuya benzer bir koku, garip tuzlardan ya da yağlardan çıkan koku gibi bir şey. Sonra, dahası da var, efendim. Zaman zaman mağaranın ağzından kulaklarıma kadar ulaşan bir ses de geliyordu; oğul vermiş arıların çıkardığı sese benzeyen bu ses bazen çok yakından, bazen de o kadar uzaktan geliyordu ki güçlükle işitilebiliyordu. Ancak büzülüp gizlendiğim yerde tek bir balarısı bile göremiyordum, etrafta birkaç eşekarısından başka arı yoktu ve gene etrafta cılız görünüşlü bazı küçük bitkilerin dışında öyle emilecek çiçek falan da bulunmuyordu.

S. Mağaradan geliyordu diyordun, öyle mi?

Y. Evet. En yüksek halinde bile bir mırıltıdan daha fazla değildi ancak ben yine de bu sesi duydum.

S. Bütün bunlardan ne gibi bir sonuç çıkardın, peki?

Y. O zaman, hiçbir sonuç çıkaramadım, efendim. Tahmin etmişsinizdir, büyülenip kalmıştım. Gitmek istiyordum ama yerimden kıpırdayamıyordum.

S. Niçin "o zaman" diyorsun?

Y. Size başımdan geçtiği gibi anlatıyorum, efendim. Biliyorsunuz ki Louise ile henüz konuşmamıştım.

S. Pekâlâ. Ancak önce şu konuda söz ver bakayım bana, o gün gizlendiğin yerden tek bir kez bile ayrılmadın, öyle mi?

Y. İki kez ayrıldım, efendim ancak bunların her biri de beş dakikadan daha fazla sürmedi, acaba biraz su bulabilir miyim demiştim kendi kendime, sonra bacaklarımın uyuşukluğunu da gidermek istiyordum zira uzun süre hiç kımıldamadan kalmıştım ve yer de sertti. Yemin ederim ki, daha uzun kalmadım ve yerime her dönüşümde de değişen hiçbir şey yoktu.

S. Peki önceki gece az uyumuş olduğun doğru değil miydi? Otların üzerinde bir an uyuklayıp kalmış olamaz mıydın?

Y. Hayır, efendim. Sizi temin ederim ki, oranın hiç de kuştüyü yatağa benzer bir hali yoktu.
S. Jones, senden gerçeği istiyorum ben. Eğer kendini doğaya kaptırıp uyumuşsan, bunun için suçlu tutulmayacaksın. Bilmek istiyorum.
Y. Bir ya da iki kez uyuklamış olabilirim, efendim, tıpkı at yolculuklarında insanın uyukladığı gibi. Ancak Kutsal Kitap üzerine yemin ederim ki, tam anlamıyla uyumuş değilim.
S. Sözü nereye getirmek istediğimi biliyorsun, oğlum. Sen görmeden bir kimsenin mağaradan çıkmış olabileceğini inkâr mı ediyorsun?
Y. Böyle olduğuna inanamam, efendim.
S. İnanmalısın. İki kez bulunduğun yerden uzaklaştığını söyledin. Peki, zaman zaman uyuklamış olamaz mısın?
Y. Evet, uyukladım, efendim ancak çok az. Sonra Louise'in bana anlattıklarını da henüz duymuş değilsiniz.
S. Buna gelelim.
Y. Efendim, size daha önce de söylediğim gibi, gölgeler gitgide uzadı ve çimenliğin üzerine düşmeye başladı. Ben, aklımın üzerine çökmüş daha da büyük gölgelerle, orada uzanmış yatıyordum ve içimde korkunç bir şey olduğuna dair bir önsezi vardı, mağaraya girmiş olanlar oradan daha çıkmamışlardı. Ben çok geçmeden buradan gideceğimi biliyordum zira dünyayı verseler gece vakti bu yerde kalmazdım. Önce, evvelki gün kaldığımız yere dönüp her şeyi adalete anlatmak aklımdan geçti. Ancak sonra, efendim, şayet olay halka yansıyacak olursa Beyefendi'nin soylu babasının karşılaşacağı yüz kızartıcı durumu düşündüm. Beyefendi'nin babasının istediği gibi hareket edebilmesi için, ona olan bitenleri özel olarak anlatabilmenin bir yolunu bulmam gerekiyordu.
S. Sadede gelelim.
Y. Şey, efendim, ben orada bomboş bir kafayla, serseme dönmüş bir halde uzanmış yatar ve ne yapacağımı bilemezken, birdenbire Dick koşarak dışarıya çıkıverdi; yüzü, çılgınlık nöbetine tutulmuş ya da büyük bir korkunun etkisi altında kalmış biri gibi dehşet içindeydi; bir iki adım attıktan sonra buzun üzerinde kaymış gibi boylu boyunca yere kapaklandı ve yerden hemen doğrulup geriye doğru dehşet dolu bir bakış attı. Benim göremediğim bir şeyleri görür gibiydi, ağzı bağırmak için açılır gibi oldu ancak ağzından hiç ses çıkmadı. Ve derken, sanki bütün düşüncesi mağaranın içinde olup bitenlerden kaçmakmış gibi tabana kuvvet koşmaya başladı. Hem de öyle bir koşuyordu ki, saygıdeğer efendim, neredeyse düş gör-

düğüme inanacaktım, göz açıp kapayıncaya kadar geldikleri yolda ortadan kayboluvermişti. Ve ben, yukarıda, onu izleyip izlememem gerektiğini ve başka ne yapabileceğimi de bilmeden, uzanmış öylece yatıyordum. O kadar hızlı koşuyordu ki, onu dünyada yakalayamazdım. Kendi kendime dedim ki ben de, Davy, ilk balığı ağın dışına kaçırdın ama önemi yok, sabret, başkaları da gelir, sonra, Dick'in belki de atları getirmeye gittiğini düşündüm; ama döndüğünde, onunla yüz yüze gelme riskini asla göze alamazdım. Umutsuzluğa kapılmış ve tehlikeli birisiydi Dick, üstelik benden de güçlüydü. Bu yüzden ben de yerimden kıpırdamadım.

S. Peki geri döndü mü?

Y. Hayır, efendim, onu bir daha görmedim. Kendini asmak için koştuğuna kuşkum yok. Üzerinde öyle tuhaf bir hal vardı ki, saygıdeğer efendim –gözümün önüne şu anda bile geliyor– hali ne yaptığını bilmeyen ama düşene kadar koştukça koşan bir tımarhane kaçkını gibiydi, sanki cehennemin tazıları onun ardındaydı.

S. Kıza gelelim.

Y. Tamam, ona geliyorum, efendim. Kız mağaradan hemen çıkmadı. Aradan en azından bir yarım saat geçmişti ve ben yine ne yapacağımı bilemiyordum. Alçalan güneş mağaranın ağzına kadar yaklaşmıştı, tam oraya geldiğinde artık gitmeye karar vermiştim. Derken birdenbire kız göründü ama hali tavrı hiç de Dick'inki gibi değildi, yavaş adımlarla uykusunda yürüyen biri gibi ilerliyordu, tıpkı bir keresinde görmüş olduğum bir barut fabrikasından kaçanlar gibiydi, olayın aniliğinden ve saldığı büyük dehşetten ötürü, heyecana kapılıp tek bir sözcük bile konuşamayan şu insanlara benziyordu. Çimenliğin üstünde, efendim, gördüğü şeylerden allak bullak olmuş bir halde, bir kör gibi dosdoğru ileri yürüyordu. Ve efendim, artık üstünde beyaz elbisesi de yoktu. Doğduğu günkü gibi çırılçıplaktı.

S. Tamamen mi çıplaktı yani?

Y. Üzerinde bir gömlek bile yoktu, efendim; ne çorapları, ne de ayakkabıları vardı, Düşüş'ten önceki Havva anamız gibiydi; göğüsleri çıplaktı, kolları ve bacakları çıplaktı, affınıza sığınarak söylüyorum, efendim, hiçbir kadının çıplak olmadığı yeri, yani siyah edep yeri tüyleri dışında her yanı çıplaktı. Sonra durdu ve sanki ışık gözlerini kamaştırmış gibi bir kolunu gözlerinin önüne doğru kaldırdı oysa güneş bayağı alçalmıştı. Sonra mağaranın ağzına doğru döndü ve diz çöktü; kurtulduğu için Tanrı'ya şükrediyor diye düşündüm.

S. Ellerini dua eder gibi mi kavuşturmuştu?

Y. Hayır, efendim, başı eğik ve kolları vücudunun yanında sarkıktı. Bağış dileyen cezalandırılmış bir çocuk gibiydi.
S. Vücudunda hiç yara ya da doğal olmayan bir iz falan yok muydu?
Y. Dua ederken, beyaz sırtında ve beyaz kalçalarında, ben hiç böyle bir şey göremedim, efendim; emin olun ki, hiçbir şey yoktu.
S. Istırap çeker gibi gözüküyor muydu?
Y. Daha çok, başka bir gezegene düşmüş gibi afallamış bir haldeydi, efendim. Bütün hareketleri son derece yavaştı, insanın özel bir iksir içtiğine inanası geliyordu.
S. Kendisini takip ettiklerinden korkar bir hali yok muydu?
Y. Hayır, efendim. Dick'ten ve onun çılgınca kaçışından sonra bunu tuhaf buldum. Derken, ayağa kalktı, aklını başına biraz daha toplamış gözüküyordu, gölcüğün yanındaki taşa doğru daha kararlı adımlarla yürüdü ve bütün gün taşın yanında durmuş olan harmanisini yerden alıp üzerine giydi. Sanıyorum bir gönül rahatlığı duymuştu çünkü hava hâlâ sıcak olmasına rağmen üşümüş gözüküyordu. Sonra yeniden su kıyısında çömeldi ve ellerine biraz su alıp içti, yüzünü yıkadı. Bütün olup bitenler bundan ibaretti, efendim. Kız sonra, Dick'in gitmiş olduğu, sabahleyin geldikleri yoldan, çıplak ayakla çekip gitti.
S. Koşarak mı?
Y. Hayır, şimdi daha hızlı yürüyordu, efendim. Yürürken mağaranın ağzının bulunduğu tarafa doğru şöyle bir bakış attı, sanki şimdi daha uyanık olduğundan korkusunun da uyandığını hisseder gibiydi. Ancak koşacak kadar korkuya kapılmış da değildi.
S. Peki sen?
Y. Onu Beyefendi'nin izleyip izlemeyeceğini görmek için, bulunduğum yerde bir dakika bekledim, efendim. Ancak Beyefendi gözükmedi. Şimdi, saygıdeğer efendim belki de beni kınayacak, daha gözü pek biri mağaraya kadar gider ve içeri girerdi, diyecek. Ben böyle biri değilim, efendim, olduğumu da iddia etmiyorum. Buna cesaret edemedim.
S. Hiç iddia etmiyorsun ha! Seni gidi iflah olmaz övüngen adam, iddia bile etmiyorsun ha! Uzun lafın kısası, David Jones adındaki ödlek Galli, kızın ardından koştu, öyle mi? Gerçekten de kendi memleketine layıkmışsın, Yetiştin mi kıza bari?
Y. Evet, efendim. Ve kızın bütün serüvenini dinledim. Anlattığı şeyler saygıdeğer efendimizin kulaklarına hoş gelmeyecek ama bana söylediklerinden başka bir şey anlatmamı istemeyeceğinizi de biliyorum. Bu yüzden, sizden önceden bağış diliyorum.

S. Ama sözünden dönersen hiç acımam, bilesin. Eğer söylediklerin yalansa işin bitik demektir. Şimdi beni yalnız bırak. Yardımcım seni aşağı götürecek ve sonra yeniden buraya getirecek.

* * *

Ayscough şifalı içkisini yudumlamaktadır (baharat ve miskotu katılmış sıcak biradır bu; Jones'un daha önce de belirttiği gibi, miskotunun büyücülere, şeytana karşı koruyucu etkileri vardır). O sırada Jones yemeğini, ait olduğu yerde, aşağıda, hayatında ilk kez hoş karşıladığı suskunluk içinde yer. Ancak alkolden yoksundur ve bunu hiç iyi karşılamadığı bellidir. Sorgu yargıcının tanığa gösterdiği zalim ve şoven horgörü gurur kırıcı olmakla birlikte, hiç de şaşırtıcı değildir; gerçekte, zavallı Jones'un Gal kökenli olmasıyla da pek bir ilgisi yoktur. O zamanın orta hallileri, mevki ve unvana duyulan ve çoğu kez dalkavukluğa kadar varan gülünç bir saygıya karşın, görece olarak akıcı bir toplumdur; orta tabakaya ait kişiler, biraz şans ve biraz da yetenekleri sayesinde, toplum içinde yükselebiliyor ve seçkin din adamları, Mr. Saunderson gibi (bir vergi tahsildarının oğluydu) Oxford ve Cambridge'de nam salmış profesörler, büyük tüccarlar, Ayscough gibi kanun adamları (Ayscough, ülkenin kuzeyinden, dar gelirli bir köy papazının küçük oğluydu), filozof ya da şair (Pope, bir kumaş satıcısının oğluydu) olabiliyorlardı. Ancak bu sosyal katmanın altında toplum statikti. Alt sınıflardan gelenlerin sınıflarından kurtulma umutları hiç yoktu; üst sınıflar hali vakti yerinde olmayan kişilerin yazgılarının doğuş anından itibaren belirlendiğini düşünüyorlardı.

Bu iki kampı ayıran neredeyse aşılmaz çizgi, o zamanın İngiliz toplumunun en çok değer verdiği şey olan özel mülkiyet tutkusuyla daha da keskinleşiyordu. O dönemde yaşamış olan, genel geçer görüşlere sahip bir İngiliz, ulusun varlığını sürdürme güvencesinin Anglikan Kilisesi olduğunu söyleyebilirdi; oysa ülkenin gerçek dini, yalnızca görünüşte bu statik kurumun duvarları arasında kalıyordu. Bu din daha çok, tüm toplum için en yüce değer kabul edilen (en yoksul sınıfın dışında) ve davranışlarını, görüşlerini ve düşüncelerini büyük ölçüde ona dikte eden, derin bir mülkiyet hakkı saygısı üzerine temelleniyordu. İngiliz kilisesinin resmi öğretisini kabul etmeye yanaşmayanlar çoğu kez resmi mevkilerden uzak tutuluyorlardı ama bunlar büyük tüccar olmayı başararak bu sınırlamayı kendi avantajlarına çevirmeyi biliyorlardı. Özel mülkiyet, kutsalın kutsalı bir şeydi bunlara göre. Gene de içlerinden

çoğu, haklarını korusun diye öteki kanada mensup alçak düşmanlarını; yani II. James taraftarı Jacobit'ler ile lanetli papacıları denetim altında tutan İngiltere Kilisesi'ne hoşgörüyle bakmaya razı oluyordu. Herkesin ne pahasına olursa olsun korumakta uzlaştığı şey, Kilise'nin inanç sistemi değil, mülkiyet hakkı ve mülkiyetin güvenliğiydi. Bu da şu açıdan ilginçti ki, ülkenin gerçek denetimini ellerinde tutanlar; kral ve bakanlarından çok, tek bir evi olanlardan tutun büyük topraklara sahip ve kentin ticaret merkeziyle tuhaf bağlantıları olan liberal parababaları, zenginleşmiş Anglikan Kilisesi muhalifleri ve piskoposlar takımıydı. Sir Walpole iktidarı elinde tutuyor gibi görünüyorduysa bu daha çok, kamuoyunun beklentilerini ustalıkla değerlendirme yeteneğinden ileri geliyordu.

Yüzyılın gitgide artan ticari refahına karşın, toprak mülkiyeti hâlâ hisse senetleri ve tahvillerden daha çok aranılan bir yatırım olma özelliğini koruyordu. Çünkü 1721'de patlak veren South Sea Bubble dolandırıcılığı, bu yeni yolla zenginleşmeye duyulan güveni büyük ölçüde sarsmıştı. Mülkiyete duyulan bu genel saplantının da, taşınmaz varlıkların edinilmesiyle ilgili çağ dışı yasaların da (özellikle de en usta uzmanları bile zor durumda bırakan ve içinden çıkılmaz bir karmaşıklık taşıyan Adalet Mahkemesi yasası) parlamento tarafından ortadan kaldırılacağı düşünülebilirdi. Ancak hiç de böyle bir şey olmadı: Bu noktada mülkiyet aşkı on sekizinci yüzyıl İngiltere'sinin bir başka büyük inancıyla cepheden çarpışmaya girdi.

Bu, değişikliğin ilerlemeye değil, anarşi ve felakete yol açacağı inancıydı. Atasözü *Non progredi est regredi**; II. George saltanatının başlangıcında, cümlenin başındaki olumsuzlama eki unutuluyordu. Bu yüzden de o dönemde, varlıklı kişilerin çoğu, liberal olduklarını iddia ediyorlar ancak sözcüğün modern dildeki anlamında, muhafazakâr yani gerici oluyorlardı. Bunun için, üst sınıflarda ister konformist ister ayrılıkçı olunsun ayaktakımı, hem liberaller hem de muhafazakârlar için sürekli bir korku kaynağıydı. Ayaktakımı siyasal karışıklıkları ve değişiklikleri yayma riskini taşıyordu; daha da kötüsü, özel mülkiyeti tehdit ediyordu. Bu tehdite karşı savaşmak için alınan bir önlem olan 1715 tarihli Riot Act, statüsü bakımından neredeyse kutsal bir metin gibi görüldü. İngiliz adaleti, ufacık bir hırsızlık bile söz konusu olsa, mülkiyetin kutsallığına zarar veren kişiye uyguladığı aşırı derecede ağır cezalarla barbar bir ceza sistemi olarak ortaya çıkıyordu. 1703'te Defoe, "Biz insanları

* Lat.: İlerlememek gerilememektir. (ç.n.)

önemsiz şeyler için asıyor ve gene birçok kişiyi de adını anmaya bile değmeyecek şeyler için sürgüne gönderiyoruz" diyordu. Daha sonraları Avustralya'ya gönderilenler gibi, bu dönemde de insanlar Amerika'ya sürgüne gönderiliyorlardı. Bereket versin ceza yasası, uygulamada güçlüklerle karşılaşıyordu. Bu yasayı uygulayacak polislerin gölgesine bile rastlamak mümkün olmadığından, suçluların tutuklanıp hapsedilmesi gereğince yerine getirilemiyordu.

Öte yandan, kendine has ezoterik dili ve karmaşık us yürütme labirenti arkasına güvenle kurulmuş, davacılardan aldığı parayı gitgide daha çok artırmaya yarayan bitip tükenmez gecikmeler sayesinde zenginleşen hukukçuluk mesleği, büyük bir öneme sahipti. Basit bir noter imzasından bir suçlama kararına kadar, resmi bir belgede yapılacak en küçük bir yanlış bile, bu belgenin birçok mahkeme önünde reddine ya da iptaline meydan verebilirdi. Bu prosedür ritüeline sıkı sıkıya uyulmasının kuşkusuz birtakım gerekçeleri vardır; ama bu prosedür ritüeli aynı zamanda kanun adamlarının ceplerini doldurmaya yaramamış olsaydı, on sekizinci yüzyıl İngiltere'sine özgü bu titizlik kaygısına insan daha çok hayranlık duyabilirdi. Ayscough'ın zamanında kanun adamlarının çoğu, gerçekten de, uygun dili kullanma becerileri ve arkaik prosedürler konusundaki bilgileriyle, taşınmaz mal ve emlak alım satımıyla uğraşan kişiler oldular; bu sayede de (ve çoğu kez biraz rüşvet yoluyla) davalarında *ex parte** yargılar ya da açık açık yanlı yargılar verdiler. Böylelikle hem taşınmaz malların mülkiyeti üzerine el koyma olanağına sahip oldular hem de bu malların gerçek sahiplerinin onlardan yararlanmasını engellediler.

Ayscough da, bir dükün parasal sorunlarıyla ilgilenen bir kişi olarak, bu son kanun adamları kategorisine giriyordu. Aynı zamanda avukattı ve bu özelliğiyle hukukçuluk mesleğinin dışında kalan kişilerce genellikle hor görülen, hatta nefret edilen dava vekilleri karşısında bir avantaja sahipti; zira hukukçuluk mesleğinden olmayan kişiler, haklı olarak, dava vekillerini davaları sonuçlandırmaktan çok keselerini doldurmaya çalışan insanlar olarak görüyorlardı. Ayscough'ın babası, Yorkshire'ın kuzeyinde, Darlington yakınlarındaki küçük bir kasaba olan Croft'da papaz yardımcılığı yapmıştı. O zamanlar Yorkshire'da, yaşamının son yirmi yılını Londra'nın ünlü borçlular hapishanesi Fleet'in dört duvarı arasında geçirmiş ve yoksul düşmüş bir baronet olan Sir William Chaytor (1720'de öldü) yaşamaktaydı. Sir William'ın bitmez tüken-

* Lat.: Yalnızca bir tarafın çıkarlarını gözeterek. (ç.n.)

mez aile mektuplarıyla diğer yazışmaları 1985'te yayımlandı. Bunlar, dönemin hukuk sistemi açısından son derece aydınlatıcı bir belge niteliği taşıyor. Sir William Yorkshire'daki malikânesini ipotek ettirmek zorunda kalmış ve hiçbir zaman bu ipoteği kaldırma umudunu besleyememişti. Yasaların kurbanı olarak hapishanede geçirdiği günlerde, bir de kavgacı hukukçuların kurbanı oldu ve hukukçuların müvekkillerini sürükleyebilecekleri sefaletin klasik bir örneği olarak kaldı bu olay. Ama sonunda, son davayı kazandı. Tüm hukukçuluk mesleği karşısında duyduğu nefret, yüzyılları aşıp çağımıza kadar gelmiştir.

Ayscough'ın yürüttüğü soruşturma aslında her zamanki işinden tümüyle farklıydı; Ayscough gerçekte mal alım satımıyla, kiraların toplanmasıyla, borcunu ödemeyen kişilerin mallarının hacziyle uğraşıyor; topraklar ve çiftlikler konusundaki dilekçeleri inceliyor; güvence ve tamirat talebinde bulunuyor; intifa haklarıyla uğraşıyor; çiftlik kiracılarının gereksinimlerine göre onlara saban ya da arabaları için kereste sağlıyor; gene onların çitlerin bakımı, ayrıkotlarının temizlenmesi gibi görevlerini yapıp yapmadıklarını denetliyor ve mülk sahibi ile kiracı arasındaki *casus belli** olabilecek binbir türlü içinden çıkılmaz soruna müdahale ediyordu. Bundan başka, parlamento seçimlerinde efendisinin arzuladığı sonucu elde edebilmek için seçim bölgelerinin belirlenmesinde de son derece aktif bir rol alıyordu; sözün kısası, günümüzde, beş ya da altı ayrı meslek arasında paylaştırılan bütün bu işlerin sorumluluğunu tek başına yükleniyordu. Dönemine göre, görevine bağlı bir hukukçu ve aynı zamanda da belli bir kültürel düzeyi olan biri olmasaydı, bulunduğu mevkiye asla gelemezdi. Tabii, Madam Claiborne'un diliyle söylersek, yağlı kuyruğun peşine düşmeyi bilen, kurdun teki olmasaydı bu mevkiye gelemezdi. Az önce Defoe'dan, onun ünlü yergi kitabı *Ayrılıkçılardan Kurtulmanın En Kısa Yolu* adlı yapıtından bir alıntı yaptım; bu kitap, bir kuşak önce, III. William'ın ölümüyle Anne'in tahta çıkışının ardından kısa bir zaman sonra yazılmıştı. O dönemde iktidarda Muhafazakârlar vardı ve İngiliz Kilisesi'nde gerici bir akım egemendi. Defoe esprili bir tavrı benimsedi ve kendisi de Ayrılıkçı bir çevreden gelmesine karşın, bir Muhafazakârın ağzıyla konuşarak çok basit bir çözüm yolu önerdi: Ya bütün Ayrılıkçıları asmak gerekiyordu ya da onları Amerika'ya sürgüne göndermek. Ancak bu şaka ters tepti çünkü bazı Muhafazakârlar onun bu yergili kitapçığını ciddiye aldılar ve bu son derece gülünç sert çözümü övdüler. Defoe bu şakanın bedelini pahalıya ödedi: Bir mey-

* Lat.: Çatışma, ihtilaf nedeni. (ç.n.)

danda boyunduruğa vuruldu (sağlığına içen, neşeli bir kalabalık önünde) ve Newgate Hapishanesi'ne atıldı; gerçek düşmanları olan kilisedeki ve parlamentodaki aşırılık taraftarı Muhafazakârların mizah anlayışını yanlış değerlendirmişti. Kurbanlarından biri de, o zaman muhafazakâr görüşleri benimseyen genç Ayscough olmuştu. Doğrusunu söylemek gerekirse, Ayscough Ayrılıkçıları asma çözümünü abartılı buluyor; ancak bütün bu isyankâr Ayrılıkçıları bir çeşit çöplük işlevi görecek Amerika'ya sürgüne göndererek İngiltere'yi onlardan temizleme fikrini de onaylıyordu. Mesleğinin koşulları ve gerekleri onu daha sonraları Liberal kanada doğru yönlendirmişti; ne var ki Defoe'nun tahtakurtlarını deliklerinden çıkarmak için önerdiği yöntemin anısı onu hiç de gülümsetmiyordu, bunun için hâlâ hınç besliyordu.

Bütün eski ve yerleşik meslekler, örtük –ama yazılı tüzük ya da yasalar kadar zorlayıcı– ilkeler üzerine kurulur; başkalarının borçları yüzünden hapiste yatanlar gibi, Ayscough da böyle ilkelerin tutsağıdır. Ayscough bu yüzden Jones'un aşağı bir yaratık olduğunu ve hep böyle kalması gerektiğini düşünmektedir; Jones'un herhangi bir Gal kasabasından (bu, yaşaması ve ölmesi gereken bir kasabad r) kalkıp büyük bir İngiliz kentine gelmesi, aşağı sınıflardan insanlar için dolaşma yasakları getiren Yoksullar Yasası çerçevesinde zaten doğal olarak suç kabul edilir. *Mobile vulgus* ifadesinin argo bir kısaltması olan mob sözcüğünün İngilizce'de ayaktakımını dile getirmek için kullanılmasının üzerinden henüz elli yıl geçmişti. Bu sözcük bir yerden bir yere hareket etme, dolayısıyla değişiklik anlamına geliyordu ve değişiklik de bir çeşit kötülüktü.

Jones bir yalancıdır, günü gününe, aklına estiği gibi yaşayan bir adamdır ve eğer koşullar gerektirirse, Ayscough gibi birinin elinde bulunan gerçek güç önünde diz çökmesini de bilir. Jones'un gururu yoktur, gururlu olabilecek kadar güçlü değildir. Ancak yine de, birçok bakımdan, Jones geleceğin kendisidir, Ayscough ise geçmişin (bu yalnızca yüzyıllar boyunca onun gibi milyonlarca kişinin kırsal alanları terk edip kentlere yönelmesinden de ötürü değildir). Ve yine, bunların her ikisi de, çoğumuz gibi, bugün de, Tarih'in borçlar hapishanesinin hiçbir zaman kurtulamayacak olan kurbanlarıdır.

David Jones'un ifadesinin devamı

*die annoque p'dicto.**

* Lat.: Yukarıda belirtilen günde ve yılda. (ç.n.)

S. Jones, ant içmiş bulunuyorsun.
Y. Evet, efendim.
S. Kıza gelelim.
Y. Şey, saygıdeğer efendim, gelmiş olduğum yoldan gerisin geriye koştum ancak pek fazla ilerlememiştim çünkü ağaçların başladığı yere kadar olan yokuşu, ya beni görürlerse korkusuyla...
S. Bırak şimdi korkularını falan, bunlar senin her zamanki lafların. Kız ilerlemiş miydi?
Y. Evet, efendim ancak patikanın dikleşip dereye doğru indiği noktada, ona çok geçmeden yetiştim; şimdi her şey gölge içindeydi. Kızın topalladığını gördüm, zavallıcık çıplak ayaklarıyla sivri taşların üzerine nasıl basacağını bilemiyordu. Ben de taşlara mümkün olduğu

kadar usulca basmaya çalışıyordum ancak ayağımın altından bir taş yuvarlandı ve kız çıkardığı sesi işitti. Arkasına dönüp bulunduğum noktaya doğru baktı. Ama şaşırmış bir kişi gibi değil de, daha çok böyle bir takibi bekleyen birinin tavrıyla; çünkü yanına vardığımda, gözlerini kapatmış, ağlamakta olduğunu gördüm. Yüzü kireç gibi bembeyazdı, yuvasından düşmüş yavru bir kuş gibi tir tir titriyordu, bitkin bir haldeydi; ben sanki onun ardından gelen ölümün kendisiydim de o benden kaçamayacağını biliyordu. Şey, efendim, bir iki adım ötede durup, "Korkma, benim kızcağızım, söyle derdin nedir?" dedim ona. Bunun üzerine gözlerini birden koca koca açtı ve beni gördü, sonra gözlerini anında yeniden kapadı ve ayaklarıma yığılıp bayıldı kaldı.

S. Ölesiye korktuğu başka birini görmeyi beklediğini ancak karşısındakinin sen olduğunu görünce, rahatladığını mı söylemek istiyorsun?

Y. Aynen öyle, efendim. Kendine gelebilmesi için elimden geleni yaptım. Kısa bir süre sonra, gözkapaklarını kırpıştırdığını ve acı çekiyormuş gibi inlediğini fark ettim. Sonra ona adıyla hitap ettim ve kendisine yardıma geldiğimi söyledim. Ve o, hâlâ yarı yarıya baygın bir halde, *maggot*, yaratık deyip duruyordu.

S. Ne yaratığı yahu!

Y. Siz de benim sorduğum soruyu soruyorsunuz, saygıdeğer efendim. "Ne yaratığı, neden söz ediyorsun sen?" dedim. Artık benim sesimi tanıdığından mı yoksa başka bir şeyden ötürü mü, bilemiyorum, birden canlanıp gözlerini açtı ve beni tanıdı. "Buraya nasıl gelebildin, Farthing?" dedi. Ben de, "Bunların şimdi hiç önemi yok" diye cevap verdim. Bugün aklım havsalamın almadığı şeyler gördüğümü söyledim. "Ne gibi şeyler?" dedi. Ben de, bütün yukarıda olan bitenleri gördüğümü söyledim. Buna hiçbir yanıt vermedi. Sonra ben, "Mr. Bartholomew'a ne oldu?" diye sorunca, "Onlar gitti" dedi. "Nasıl giderler!" dedim. "Ben bütün gün mağaranın ağzını gözetledim ve sen ve Dick dışında oradan hiç kimse çıkmadı" diye sürdürdüm sözümü. Yine, "Onlar gitti" dedi. Ben, "Bu mümkün değil" dedim. O ise, üçüncü kez, "Onlar gitti" dedi. Sonra, birdenbire yere oturuverdi –zira onu o ana kadar tutan bendim– ve "Farthing, tehlikedeyiz, buralardan bir an önce gitmeliyiz" dedi. Ben, "Ne tehlikesi? Neden söz ediyorsun sen?" dedim. "Büyücülük" dedi. Ben, "Ne büyücülüğü?" dedim. "Bunu sana tam olarak söyleyemem ama gece olmadan buradan uzaklaşmazsak, bizi güçlerinin etkisi altına alacaklar" diye cevap verdi. Ve bunu der demez de yeniden ayağa kalkıp, sanki onu

önceki durumunun içine düşürdüğü uykudan uyandırmışım ve şu anda yalnızca güvenliğini düşünüyormuş gibi, bir an önce oralardan uzaklaşmak istedi. Ama yola koyulur koyulmaz yeniden topallamaya başladı ve "Farthing, sana yalvarırım, bana yardım et, beni aşağı kadar taşı" dedi. Ben de dediği gibi yaptım ve onu kollarımda, yokuşun aşağısına kadar, yeniden otların başladığı, yürüyebileceği zemine kadar taşıdım, efendim. Siz belki de ona itaat ettiğimden ötürü bana kızacaksınız, efendim. Ama bu ıssız ve umut kırıcı yerde çevreme bakındım ve gölgelerden, yabani bitkilerden ve çökmekte olan geceden başka hiçbir şey göremedim. Sonra, şu kafadan çatlak ve nerede olduğunu bilmediğim Dick'i düşünüyordum.

S. Peki kız ilkin ne dedi? Şu yaratık hakkında?

Y. Ona geleceğim, efendim, size açıklayacağım.

S. Yükleriyle birlikte üç at da aşağıda mıydı?

Y. Evet, aşağıdaydılar efendim. Kız dosdoğru yüklerin bulunduğu noktaya gitti zira size şunu söylemeyi unuttum, ben o sabah geldiğimde, yük atının yükü boşaltılmıştı, kız giysi bohçasını buldu ve her zaman giydiği elbiseyi giydi. Giyindiği süre zarfında bana arkamı döndürdü; her zaman giydiği kopçalı ayakkabılarını ve sonra da harmanisini giydi. Ona sorular sordum ancak giyinmeden önce bu sorularımı yanıtlamak istemedi. Derken, elinde giysi bohçasıyla bana doğru geldi ve atım olup olmadığını sordu. Ben de, atım olduğunu ve şayet bir büyü falan yapıp da onu ortadan kaybetmedilerse, atımın aşağıda bağlı bulunduğunu söyledim. Bunun üzerine, "Hadi gidelim" dedi. Ama ben aynı görüşte değildim, efendim, onu kolundan tuttum ve ilkin bana Beyefendi'ye ne olduğunu ve Dick'in niçin öyle kaçıp gittiğini söylemesini, bunları bilmem gerektiğini belirttim.

S. Aynen böyle mi konuştun? Beyefendi mi dedin?

Y. Hayır, efendim, bağışlayın. Ona hitap ettiğimiz gibi, Mr. Bartholomew, dedim. O zaman, kız, "O Şeytan'a gitti, Farthing" dedi. "Direnmeme karşın beni büyük bir günah işlemeye zorladı. Onu ve uşağını ilk kez gördüğüm güne lanet okuyorum." Ama ben, efendim, orada bulunuşumun sebebini açıklamak ve onu bu konuda daha fazla konuşturabilmek için bir kurnazlık düşündüm. Planım uyarınca dedim ki: "Bu kadar acele etme, Louise, sana şunu söyleyeyim ki ben burada Mr. Bartholomew'ın babasının emirleri üzerine, gizlice bulunuyorum, amacım oğlunu gözlemek ve yaptıklarını babasına rapor etmek. Mr. Bartholomew'ın babası bu ülkenin yetiştirdiği büyük bir kişidir." Kız bana şöyle çabucak kaçamak bir

bakış attı ve sonra gözlerini yere doğru eğdi. Sanki bana ne cevap vereceğini bilemiyormuş gibi ama aynı zamanda da, "Senin bana öğrettiğin yeni hiçbir şey yok, ben bunu zaten biliyordum" dercesine. Ben de ona, "İşte bu yüzden senin bana onun yaptıklarını anlatman gerek yoksa senin için her şey daha kötü olacak, kızım" dedim. O da bana, "Beyefendi'nin saygıdeğer babasını uyarsan iyi olur, oğlu öyle şeylerle uğraşıyor ki bu tür şeylerle uğraşan bizim gibi insanları asıyorlar" dedi. Dediklerini sözcüğü sözcüğüne tekrarlıyorum, efendim, ha bir de Beyefendi'nin saygıdeğer babasının adını aynen söyledi. Ben de ona, "Demek yalan söylemediğimi biliyorsun" dedim. Buna, "Daha da çok şey biliyorum, efendini utandıracak şeyler, bunlardan ne kadar az konuşursak, o kadar iyi" diye yanıt verdi. Ben de, "Bunlar büyük sözler ama bu sözleri yüzüne karşı söylemesi gereken kişi benim, söylediklerimde inandırıcı olabilmem için bana daha fazlasını anlatmalısın" dedim. Bir an, zor duruma düşmüş gibi bir tavır takındı, sonra, "Peki, bunu yapacağım ama önce gitmemiz gerek" dedi. Ben de, "Peki şu genç bayan, senin eski hanımın?" diyecek oldum. Yine gözlerini eğdi ve sonra böyle bir hanımının hiç var olmadığını itiraf etti. Ben de buna, "Hadi, hadi, başka bir yalan bul, şu anda seni gördüğüm gibi gördüm onu sabahleyin" dedim. Buna sert bir yanıt verdi, "Gördüğün o değildi" dedi. Ben de ona, "Eğer genç hanım yok ise, genç hanımın hizmetçisi de yoktur" dedim. Bu söylediğime hiç yanıt vermedi, benimle aynı görüşü paylaşıyormuşçasına, başını hüzünlü hüzünlü salladı. Ben de bunun üzerine dedim ki, "Senle ben, karşılaştığımızda, seni daha önce görmüş olduğum duygusu vardı bende, gerçi bu konuda sana hiçbir şey söylemedim. Sen Madam Claiborne'un kızlarından biri değil miydin?" Gözlerini benden kaçırıp, "Oh Tanrım!" diye iç çekti. Her şeyi bilmem gerektiğini söyledim. Derken, "Evet, o kızlardan biriydim. Büyük günahlara girdim, çılgınlığımın beni nerelere sürüklediğini görüyorsun işte, ana baba ocağından hiç ayrılmamalıydım" dedi. Ben de, "Peki sadece bir kaçırma olayı değilse, nedir bu?" dedim. O, "Kötülük, çılgınlık var giriştiğimiz bu şeyde, yalvarırım Farthing, bulunduğum sefil durumdan yararlanma, şimdi gidelim, bildiğim her şeyi anlatacağım sana ama önce bu yerlerden gidelim" dedi. "Pekâlâ" diye yanıt verdim ona. Sonra şunu da ekledim: "Ama Beyefendi'nin ne zaman döneceğini bilmem gerek." "Bu gece dönmez, bana kalsa dünyanın sonuna kadar dönmez" diye yanıtladı beni. Ben, "Açık konuş" dedim. O, "Beyefendi yukarıda kalıyor,

Beyefendi dönmeyecek" dedi. Sonra, birdenbire, "Atların iplerini çözmelisin, uzağa gitmezler" dedi. O zaman ben de, "Hayır, bunu yapamam" dedim. Derken, kendisine inanmamı istermiş gibi bana baktı ve "Sana karşı iyi davranmadım, Farthing, seni ve dostluğunu geri çevirdim ama bir takım gerekçelerim vardı. Sana en küçük bir kötülük gelmesini istemiyordum, şimdi lütfen bana güvenmeli, bana inanmalısın" dedi. Sonra, "Vicdanım zaten yeterince rahatsız" diye ekledi. Ama ben "Hayır' demeye devam ettim ve başka açıklamalar istedim. İşte o zaman, ben yanına yaklaşana kadar, yük atının yularını çözmeye başladı. "Pekâlâ ama sorumluluk sana ait" dedim. Bu sözüme, "Tamam, öyle olsun" diye yanıt verdi. Bunun üzerine, öteki iki atı serbest bıraktım ve koşumlarını yükle birlikte koydum.

S. Hiçbir şey almadınız mı?

Y. Hayır, efendim. Yemin ederim. Ve bütün bu zaman zarfında büyük bir kaygıya kapılmıştım çünkü hava gitgide kararıyordu ve Dick'in çevremizde olup bizi gözetlemesinden korkuyordum, ne yapacağımı bilmez bir haldeydim. Ha, bir şey aklımdan az daha çıkıyordu, efendim: Kız, yüklerin yanında yeniden elbiselerini giydiğinde, bohçadan yere pembe güzel bir elbiseyle bir iç etekliği sarkıp düşmüştü. Yaklaşırken, çimenin üstüne saçılmış küçük bir kavanoz ve çevrede yine başka kavanozlar gördüm. Gene yerde, unutulmuşa benzeyen bir İspanyol tarağı duruyordu. Kıza bunları gösterdim. Bana, "Bırak onları, bırak, hiç istemiyorum onları" dedi. Ben, tarağı yerden alırken, "Ne! Bu kadar güzel bir tarağı nasıl istemezsin?" diyecek oldum. O ise, "Bırak onu, bırak, bunların hepsi kendini beğenmişlik" dedi. Şey, efendim, atasözlerimizde nasıl derler, hani şöyle bir söz vardır, "Yemeyenin malını yerler' denir, işte ben de sırtımı dönüp kızın bıraktığı tarağı gömleğimin cebine koyuverdim. Tarağı Swansea'de satmak zorunda kalmasaydım, tarak hâlâ bende olacaktı; satıştan elime beş şilin altı peni geçmişti. Kız tarağı istemediği için, bunun bir hırsızlık olduğunu düşünmüyorum.

S. Tıpkı benim, senin dürüst bir adam olduğunu düşündüğüm gibi. Devam et.

Y. Atı bıraktığım yere yürüdük, Tanrı'ya şükür atımı bıraktığım gibi buldum; kız ata bindi ve atı aşağı, yola doğru sürdüm, efendim.

S. Daha fazla şey anlatması için zorlamadınız mı kızı?

Y. Zorladım, efendim, hem de inanın birçok kez zorladım. Ancak her seferinde konuşmamakta diretiyor, buralardan uzaklaştığımızda bana her şeyi anlatacağını söylüyordu. Bu yüzden ben de, yolun

tam üstüne varana kadar, kafamdan geçenleri ona açmadım, efendim. Oraya gelince durup arkamı döndüm ve yola çıkınca nereye gideceğimizi bilmek istediğimi söyledim. Kuşkusuz anlamışsınızdır, efendim, yoldayken düşünüp taşınmıştım, onu ikna etmem gerekiyordu, amacım onu Beyefendi'nin babasının evine götürmekti. Ancak bana, "Bir an önce Bristol'e gitmem gerek" diye cevap verdi. "Niçin Bristol?" diye sordum. "Çünkü annem ve babam orada yaşıyorlar" dedi. "Peki ne yaptığını biliyorlar mı?" diye sordum ancak bu sorumu yanıtlamak istemedi, sadece onları görmesi gerektiğini yineledi. Sonra ben de dedim ki, "Senin gerçek adını ve orada nerede yaşadığını öğrenmem gerek." Bana, "Adım Rebecca Hocknell" dedi, "bazıları da bana Fanny, derler. Babamın adı Amos. Kendisi marangoz ve doğramacıdır, onu Mill Court'daki Three Tuns şaraphanesinde bulabilirsin, St. Mary Redcliff bucağı Quenn Street'te bulunuyor söylediğim bu yer." Şimdi size şunu söyleyeyim ki, efendim, Dick'den söz edildiğini işitince, haziran ayında kıza, bu adrese mektup yazdım ve hâlâ hiçbir yanıt alamadım. Bu yüzden, o an ona inanmama karşın, iddia ettiği şeylerden hiçbirisi kesin değil.

S. Pekâlâ. Bundan sonra ne oldu?

Y. Şey, efendim, tam biz böyle konuşurken, bir şarkı sesi işittik; koruların arasından geçerek Mayıs Şenliği'nden dönmekte olan kişilerdi bunlar; erkek ve kadın altı yedi kişiydiler sanırım, şarkı söylemekten çok avazları çıktığı kadar bağırıyorlardı çünkü zilzurna sarhoş olana kadar içmişlerdi. Bu yüzden, onların geçişleri sırasında, sessiz kaldık; yukarıda duyduğumuz büyük korkudan sonra, sarhoş ve gürültücü olsalar da, kendimizi sıradan insanlar arasında görmekten bir çeşit rahatlık hissetmiştik.

S. Peki, hâlâ karanlık çökmemiş miydi?

Y. Gece olmak üzereydi, efendim, çevreye bir alacakaranlık çökmüştü. Birdenbire Rebecca'nın sesini işittim –bundan böyle ona Rebecca diyeceğim– kız bağırıyordu, "Artık dayanamıyorum, dayanmalıyım, dayanmalıyım" diye bağırıp duruyordu. Ve daha ağzımdan tek bir sözcük bile çıkmadan, kız attan yere atlayıp yana doğru biraz koştu ve kurtulmuş olduğuna bir kez daha teşekkür etmek istercesine diz çöktü. Çok geçmeden ağladığını işittim. Bunun üzerine atın yularını bir çalıya bağlayıp, yanına gittim. Kız sanki çok üşüyormuş ya da vücudunu ateş basmış gibi –gerçi gece ılık sayılırdı– garip bir biçimde tir tir titriyordu. Ve her bir titreyişinde de, acı çekiyormuşçasına, "Ah! Ah! Ah!" diye inliyordu. Omuzuna dokundum ama sanki elim

onu yakıyormuş gibi, yana doğru kaçtı ve ağzından ne bir ses, ne de bir sözcük çıktı. Sonra yine birdenbire nöbet gibi bir şeye tutuldu ve kolları yana açık, yere yüzükoyun kapaklandı, deminki gibi inliyor ve tir tir titriyordu. Size şunu söyleyeyim ki, efendim, Jones bundan, daha önce olan bitenlerden korktuğu kadar korktu. Kızın ölesiye korktuğu bu kişilerin, onun ruhunu cayır cayır yanan kömürlerle dağladıklarını, günahları için ona işkence ettiklerini ve vücuduna sahip olduklarını düşünüyordum. Yüce Tanrım! Kızın hıçkırıkları ve iç çekişleri cehennem ateşine atılmış bir lanetlinin hıçkırıkları ve iç çekişleri gibiydi. Saygıdeğer efendim beni bağışlarsa, böylesi iniltileri şimdiye kadar bir tek doğuran bir kadının ağzından işitmiştim, yemin ederim ki doğru söylüyorum, efendim. Nöbet geçene kadar bir kenarda durdum ve derken kız bir ya da iki dakika sakin kaldı, gerçi hâlâ hıçkırık seslerini işitebiliyordum. Sonra, yanına yaklaşıp ona, "Hasta mısın?" diye sordum. Bunun üzerine, kısacık bir duraksamadan sonra, uykusunda konuşan biri gibi kız, "Kendimi bütün hayatım boyunca hiç bu kadar iyi hissetmemiştim" dedi. Sonra da, "İsa benim içimde geri döndü" diye ekledi. "Seni cinlerin çaptığını düşünmüştüm ben de" dedim. "Evet, çarpıldım ama beni yalnızca çarpılmam gerektiği gibi O çarptı, hiçbir şeyden korkma, artık kurtuldum" diye yanıt verdi. Sonra oturdu ve başını dizlerinin üzerine eğdi, sonra da gözlerini kaldırıp dedi ki: "Açlıktan ölüyorum, yiyecek bir şeyin yok mu?" Ben de, "Birazcık ekmekle bir parça peynir var" diye yanıt verdim, "Yeter" dedi, ben de gidip bunları kıza getirdim, efendim. Yiyecekleri elimden almak için ayağa kalktı, sonra da bunları daha rahat yiyebilmek için gidip, yakınlardaki düşmüş bir ağacın gövdesi üzerine oturdu. Hemen yemeğe koyuldu ama birdenbire durup bana, benim de aç olup olmadığımı sordu. Ben de, "Açım ama önemi yok, başka zamanlarda da aç kaldım ben" diye yanıt verdim. "Hayır, bunu kabul edemem, ihtiyacım olduğu vakit yardımıma koştun sen, paylaşalım" dedi. Ben de böylelikle kızın yanına oturdum, kız ekmek somunuyla peyniri ikiye böldü ki bunların her biri bir iki lokmadan daha fazla değildi. İşte o zaman, "Ben kurtuldum" demekle ne demek istediğini sordum. "Şey, Yüce Tanrı benim içimde. O'nun seninle de birlikte olması için dua ediyorum, Farthing" dedi. Sonra da, "O bizi artık terk etmeyecek ve yaptıklarımız ve gördüklerimiz için bizi bağışlayacak" diye ekledi. Bu sözlerin bir fahişenin ağzından çıkmış olmasını tuhaf bulmuştum, efendim ama yine de böyle olmasını umduğumu söyledim. Derken

kız konuşmaya devam etti: "Beni bir Quaker olarak yetiştirdiler; bu son beş yıldır Yüce Tanrı'nın ışığını yitirmiştim; şimdi Yüce Tanrı, merhametinin bir nişanesi olarak bu ışığı içimde yeniden yaktı."

S. Peki siz bütün bu yalandan davranışlara, bu titremelere ve inlemelere inandınız mı yani?

Y. İnandım, efendim. Kızın davranışları içtendi. Hiçbir sanatçı, şimdiye kadar tanımış olduğum hiçbir sanatçı bu kadar iyi rol yapamazdı.

S. Bu kadar da alçakça. Neyse devam edin.

Y. İşte o zaman ben böyle konuşmanın ve kurtulup bağışlanmanın iyi bir şey olduğunu söyledim. Ancak yine de Beyefendi'nin buralara ne yapmaya geldiğini ve Dick'in nereye gitmiş olduğunu bilmem gerekiyordu. Bu soruma, "Bana niçin yalan söylüyorsun?" diye yanıt verdi. "Ne yalanı?" dedim. "Beyefendi'nin babasının seni bizi gözetlemekle görevlendirdiği yalanı" dedi. "Bu yalan değil" dedim. "Evet, yalan" dedi, "Çünkü yalan olmasa, bana soru sormak gereğini duymadan benim kim olduğumu kesinkes bilirdin." Şunu söyleyeyim ki, efendim, elimden geleni yapmama rağmen, burada beni faka bastırdı, bana inanmamakta diretiyordu, boşuna soluk tükettiğimi anlatmak istercesine elimi tuttu ve sıktı. Sonra da, "Korkuyor musun? Artık korkma" dedi. Sonra "Şu anda dostuz, Farthing, dostluk ile yalan iyi geçinen şeyler değildir" diye sürdürdü sözünü. İşte o zaman taktik değiştirmeye karar verdim çünkü o ana kadar kullanmış olduğum taktik başarısızlıkla sonuçlanmıştı. "Pekâlâ, eğer istersek, sen ve ben dostuz dediğimiz andan itibaren, dost olabiliriz" dedim. Çünkü onun da çok iyi bildiği gibi, bu dostluk bize Beyefendi'nin saygıdeğer babasından gelebilecek iyi bir ödülü sağlayabilirdi. Ancak o buna, "bu dostluğun bize ölümü getirmesi daha olası. Bu dünyanın büyüklerini ben senden daha iyi tanıyorum. Onlar, adlarına leke düşürecek kişilerin yaşamasına izin vermektense cinayet işlemeyi yeğlerler. Bu yüzden ben yapmam gerekeni yaptım. Öyle ki böylesi bir skandala asla katlanamayacaklar. Ama zaten anlatacaklarıma hiç kimse inanmaz. Benim ya da senin sözüne kim güvenebilir ki?"

S. Kız seni aldatmış, oğlum, Seni hilekâr bir fahişenin oyuncağı durumuna düşürmüş.

Y. Çok değişmişti, efendim. Benimle daha önce hiç bu kadar kibar konuşmamıştı.

S. Sana yalancı muamelesi yapmasına kibarca mı diyorsun? Beyefendi'nin babasını överek niye Hıristiyanlık görevini yerine getirmedin?

Y. Uygun vakti beklemenin daha iyi olacağını düşündüm, efendim. Çünkü kız kararlı gözüküyordu, dualarında dosdoğru annesinin ve babasının evine gideceğine söz vermişti, nerede yaşadıklarını biliyordu; sonra onu başka şeyler hakkında konuşturmayı da umuyordum. Derken, o akşam ne yapacağımız konusuna geldik. Ben onu atımın terkisine alarak Bristol'e götürmek istiyordum çünkü zaten oraya gidiyordu. Ancak aynı yolu ters istikamette katetmeyi göze alamadığını, ilk önce Bideford'a gidip oradan bir gemiye binmenin daha iyi olacağını söyledi.

S. Hiçbir gerekçe göstermedi mi?

Y. Kız önce benim Beyefendi'nin babasının bir casusu olduğumu sanmıştı çünkü Beyefendi ona böyle bir casusu olduğunu söylemişti; gittikleri her yerde kendisini takip ediyorlardı. Şu anda ardımızda da olabilirlerdi, şayet karşılaşırsak kızı kuşkusuz tanıyacaklardı. İşte, o zaman, efendim, benim için fark etmeyeceğini düşündüm. Eğer kız gemiye binmek istiyorsa ben de binebilir ve onunla birlikte Bristol'e kadar gidebilirdim. İşte böylelikle saygıdeğer efendim, Bideford'a gitmek üzere yola koyulduk.

S. Şimdi, kızın yol boyunca sana anlattıklarına geçelim.

Y. Tamam, efendim, size her şeyi anlatacağım ama birdenbire değil çünkü olaylar birdenbire olmadı; her şey biraz o gece boyunca, biraz da size anlatacağım gibi iki gün kaldığımız Bideford'da oldu. Kız ilkin bana Beyefendi ile ilk kez bir ay önce Claiborn'un evinde tanıştığını söyledi. Beyefendi oraya bu eve sık sık gidip gelen bir başka lord tarafından getirilmişti; kıza göre bu adam, taşıdığı lord unvanına karşın bir çeşit muhabbet tellallığı yapıyordu. Kız Beyefendi'ye zevk vermek üzere onu odasına almış ancak Beyefendi kızın odasına bir kez girince, hiç de kızla sevişmek falan istememişti; oysa aşağıdayken gözünü üstünden ayıramaz bir hali vardı. Kızın masasının üzerine beş gine bırakmış ve bu paranın kendisine önereceği şeyde susmasının bedeli olacağını söylemişti. Sözlerine, vücudundaki büyük bir kusurdan ötürü ıstırap çektiğini, bu kusurun parasını ödediği şeyden zevk almasını engellediğini ve kendisiyle alay etmekten çok kendisine acımasını umduğunu eklemişti. Yine de, nasıl olduğunu bilmeden, bu işin kendi önünde yapılmasından belli bir haz duyabiliyordu. Bu işlere düşkün bir uşağı vardı, eğer onu bu pek de doğal olmayan şeye zorlayabilirse, karşılığında kendisini bol bol ödüllendireceğine söz vermişti. Taşıdığı saygın addan dolayı, kusurunun arkadaşının da, Madam Claiborne'un da kulağına

gitmesini arzulamıyor, yine bu aynı nedenle tasarısını buralarda gerçekleştirmek istemiyordu. Eğer kabul ederse, normal bir erkeğin yapacağı gibi onu ziyaret etmeye gelecekti; sonra, Claiborne'un güvenini de kazandığından, vakti geldiğinde bir bahaneyle kendisini dışarıya götürmeyi de talep edecekti. Uşağının güçlü kuvvetli ve yakışıklı bir erkek olduğu konusunda kendisine güvence veriyordu, onu hiç kuşkusuz kollarının arasına almak zorunda kaldığı öteki erkeklerden daha çekici bulacaktı.

S. Bütün bunlardan Beyefendi'nin kızın yatağına hiç girmediğini mi çıkarmam gerekiyor?

Y. Kızın söylediği bu, efendim. Eve bundan sonraki gelişinde Beyefendi ona pencereden, aşağıda, sokakta durmakta olan Dick'i göstermiş ve Dick kendisine tıpkı Beyefendi'nin tasvir ettiği gibi gözükmüş. Kısacası, bu yüzden razı olmuş çünkü kendisine öteki müşterilerinden daha nazik ve anlayışlı davranan Beyefendi için acıma hissetmiş içinde. Kız Beyefendi'nin o gün ya da bir başka ziyareti sırasında kendisine, kurbanı olduğu haksız lanetlenmeden, bunun yol açtığı sıkıntılardan ve özellikle de babasından söz ettiğini söyledi; babası oğlunun bir evlilik projesi konusundaki açık itaatsizliğinden ötürü çok kızıyor ve onu mirasından yoksun bırakmakla tehdit ediyormuş. Sonra, ona önerdiği şeyin kendisine Londralı ünlü bir doktor tarafından salık verildiğini, doktorun bu yöntemi kullanarak başka hastaları da tedavi ettiğini söylemiş.

S. Peki, iddia ettiği gibi bunu daha önce denememiş mi Beyefendi?

Y. Rebecca da denediğini düşünüyordu, efendim.

S. Kız daha önce de böyle durumlarla karşılaşmış mı? Ya da kendisine aynı tür isteklerde bulunulmuş mu?

Y. Bunu söylemedi, efendim. Ancak affınıza sığınarak konuşuyorum, erkek doğal gücünü kaybettiğinde, yaşla birlikte gelen bu tür sıkıntılardan söz edildiğini işittim ben, efendim. Ha, bir de şeyi unutuyordum, kız Beyefendi'nin birçok defa ilaç aldığını, şu eczanelerde bulunan şuruplardan içtiğini söylediğini de belirtti. Ne yazık ki hiçbir etkisi olmamış bunların.

S. Batı'ya yapılan şu yolculuğa gelelim. Neler söylemiş bu konuda Beyefendi?

Y. Bu yörelerde yapmayı düşündüğü bir yolculuğa onu da yanında götüreceğini söylemiş çünkü yakın zamanlarda keşfedilen ve vücudundaki doğal kusur için mükemmel etkileri olabileceği söylenilen yeni sulardan söz edildiğini işitmiş; bu sulardan da yararlanacak

ve böylelikle her iki çareyi de deneyecekmiş. Babasının casuslarını ardında görmek istemiyormuş, bu yüzden de bir bahane bulması gerekiyormuş.

S. Kız kaçırma ve hanımefendinin oda hizmetçisi bahanesi mi?

Y. Evet, efendim.

S. Neyse, önemi yok, peki Beyefendi sizin de yolculuğa katılmanızı kıza nasıl açıkladı?

Y. Bunu mu soruyorsunuz, efendim? Doğrusunu söylemek gerekirse, yoldayken bunu ben kendim sordum kıza. Kız Beyefendi'nin bahaneyi daha da inandırıcı kılmak için yanında bulunduğumuzu söylediğini belirtti, Mr. Lacy de Beyefendi'nin yol arkadaşı olarak yer alıyordu yolculukta. Kızın mesafeli davranması, bize soru sormaması ve bizim de kendisine soru sormamıza izin vermemesi gerekiyordu.

S. Kız ilk karşılaştığınız yer olan Staines'e nasıl geldi peki?

Y. Bu konuda bilgi edinmek hiç aklımdan geçmedi, efendim. Beyefendi'nin onu ıssız bir yere götürdüğünden eminim çünkü kız Dick ile, Beyefendi'nin istediği şeyi yaptığını, Beyefendi'nin ona para verdiğini ve çok teşekkür ettiğini söyledi. Ne var ki bir kez yola koyulunca Beyefendi'nin tavır değiştirdiğini, daha önceki nezaketinin taktığı bir maskeden başka bir şey olmadığını fark etmiş. Ertesi gece de onun önünde kendisinden istenilen şeyi yapmak zorunda kalmış. Ancak Beyefendi bu kez çok daha az tatmin olmuş gözüküyormuş ve kıza fahişelik sanatını çok kötü yaptığından ötürü –ya da daha uygun bir dille ne denebilirse, efendim– iyi bir zılgıt çekmiş ve bu işteki rolü yüzünden suçu Dick'in üzerine atmasına katlanamayacağını çünkü uşağının çok ateşli bir mizaç taşıdığını, bu yüzden sabırsızlıkla kınanamayacağını söylemiş.

S. Basingstoke'taki geceden mi söz ediyoruz?

Y. Evet, efendim.

S. Kız Dick hakkında neler dedi?

Y. Adamın efendisinin ihtiyaçlarına kayıtsız gibi gözüktüğünü, kızdan keyfince yararlanabilmek için onun kendisine ait olduğunu düşünüyormuş gibi bir tavır takındığını söyledi. Dick'in, kızın gerçekte ne olduğundan haberi yok gibiymiş ancak hiç kuşku yok ki, içinde bulundukları koşullar romantizme pek fırsat tanımasa da, kız ona vücudunu sunduğu için kızın kendisini sevdiğine inanıyor olmalıydı.

S. Kız ona yapmacık bir iyilik göstermekle mi yetiniyordu yani?

Y. Kız, bana onun için acıma duyduğunu söyledi, efendim çünkü kendisine duyduğu tutkunun gerçek olduğunu açıkça görebiliyormuş.

Adamın kendini bu tutkudan kurtaramamasının ve aklının tamamen başında olmamasının hiç de kınanacak bir yanı yokmuş. Beyefendi onları serbest bırakınca, Dick'in gece gelip gene kendisiyle yattığını söyledi. Korkusundan buna izin vermek zorunda kalmıştı.

S. Peki geceleyin atlarına binip yola çıktıklarında, Amesbury'de olup bitenler konusunda sorular sordunuz mu kıza?

Y. Sordum, efendim. Kız öyle bir hikâye anlattı ki dünyada inanmazsınız.

S. Olabilir, göreceğiz ama önce bir anlat bakalım.

Y. Kız bana, varışımızda, Beyefendi'nin onu nasıl özel olarak odasına çağırttığını ve ona önceki gece kendini bir öfke nöbetine kaptırmış olmaktan üzgünlük duyduğunu, ona yaptırdığı şeyin kendisini tahrik edeceği konusunda çok büyük umutlar beslediğini, duyduğu hayal kırıklığını kötü tarafından almaması gerektiğini söylediğini anlattı. Sonra, Amesbury'den uzak olmayan bir yerde, aynı türden hastalığa yakalananların şifa buldukları söylenilen bir yer olduğunu, bu gece bu yeri denemek istediğini ve kendisinin de onunla birlikte gelmesi gerektiğini söyledi. Korkmasına hiç mahal yoktu, bunun yalnızca bir boş inanç olduğunu kanıtlayacaktı kendisine. Her ne olursa olsun, bu işten hiç zarar görmeyeceği üzerine yemin etti.

S. Böyle mi söyledi? Bunun boş bir inanç olduğunu mu söyledi?

Y. Aynen öyle dedi, efendim. Kız sonra, Beyefendi'nin tavırlarının yeniden kibarlaşmasına karşın, çok kaygılandığını çünkü Beyefendi'de bir çeşit çılgınlık, sabit bir fikir olduğunu hissettiğini ve oraya hiç gelmemiş olmayı arzu ettiğini söyledi. Beyefendi yeniden ve ısrarla onu sakinleştirmeye çalışmış ve ona bir ödül vaat etmiş.

S. Peki, bütün bunlarda kız gerçeği söyler gibi gözüküyor muydu?

Y. Anlayabildiğim kadarıyla, gözüküyordu, efendim. Hava kararıyordu, kızın yüzünü göremiyordum. İşlediği bütün hatalardan sonra vicdanını rahatlatmaya çalışan bir kişi gibi büyük bir içtenlikle konuşuyordu.

S. Devam et.

Y. İşte, efendim, Mr. Lacy'ye de anlattığım gibi, tepenin üstündeki, Stonehenge adını verdikleri pagan tapınağına doğru, at sırtında ilerlemişler. Orada Beyefendi Dick'e iki atı uzakta bir yere bağlamasını emretmiş, sonra kızı tapınağın merkezine götürmüş ve sol eliyle, dimdik duran öteki taşlar arasına yatay olarak yerleştirilmiş büyük bir taşa işaret etmiş ve ona taşın üzerine uzanmasını söylemiş. Çünkü boş inanca göre ya da Beyefendi'nin söylediklerine göre,

oraya uzanmış bir kadına sahip olan bir erkek eski gücüne yeniden kavuşabiliyormuş. Kız önce, duyduğu korku yüzünden karşı çıkmış. O zaman Beyefendi yeniden öfkeye kapılmış ve kıza hakaretler yağdırmaya başlamış. Zavallı kızcağız, onu yatıştırmak için, sonunda dediğine boyun eğmiş ama her yanı duyduğu dehşetten buz kesmiş. Böylelikle, taşın üzerine bir yatağa uzanır gibi sırtüstü uzanmış.

S. Çıplak mı?

Y Hayır, efendim. Ancak Beyefendi kıza iç etekliğini çıkarmasını ve affınıza sığınarak söylüyorum, tıpkı aşk yapma pozisyonunda olduğu gibi, cinsel organını orta yere çıkarmasını söylemiş. Kız, Beyefendi'nin şifalı olduğu söylenilen bu yerde erkeklik gücünü deneyeceğini düşünerek, söylenenleri yapmış ancak Beyefendi biraz yanda, dikili iki büyük taş arasında, onu inceliyormuş gibi durarak, yerinden hiç kımıldamamış. Kız bunu Beyefendi'nin sıkılganlığına, umutlarında yeniden hayal kırıklığına uğrama korkusuna vermiş. Ve bir süre sonra, Beyefendi'nin bu işi denemek isteyip istemediğini sorarak ve üşümeye başladığını söyleyerek, konuşmuş. Beyefendi ona susmasını ve yerinden kımıldamamasını emretmiş ve kendisi de ondan on adım ötede, olduğu yerde, hareketsiz öylece kalmış. Kız aradan ne kadar zaman geçtiğini bilemiyormuş ama bir hayli zaman geçmiş olmalıymış ve sert ve soğuk taşın üzerinde duyduğu rahatsızlık ona ıstırap veriyormuş. Ve işte, birdenbire, çok yakınlarda, üstlerine çöken gece karanlığında, sanki oradan koskoca bir şahin geçmiş gibi, hışıltılı büyük bir ses ya da bir çeşit paldır küldür bir inme sesi olmuş. Sonra hiç ses çıkarmayan bir şimşek belirivermiş ve kız bu göz alıcı ışıltı seli içinde, üstünde, taş bir direğin tepesinde tıpkı bir heykel gibi duran bir siluet görmüş; siluet yattığı yerin hemen hemen üstündeymiş ve büyük ve siyah bir harmaniye bürünmüş kara yağız bir zenciyi andırıyormuş, gözleri demin kanat sesini işittiği bir şahin gibi açgözlülükle kızın üstüne dikiliymiş, harmanisi havada uçuşuyor, bir alıcı kuş gibi üzerine her an atılmaya hazır duruyormuş. Kız bu korkunç görüntünün bir an belirip sonra o kadar çabuk gözden kaybolduğunu söyledi ki, efendim, bütün bunları kendisinin hayal edip etmediğinden hiç emin değildi; ancak şimdi bunun bir hayal falan olmadığını biliyordu, bana hikâyesini anlattığı o aynı gün, daha sonra mağarada olan bitenler yüzünden bunun bir hayal olmadığını biliyordu. Kız bundan başka, gördüğü şimşekten bir ya da iki saniye sonra, bir fırından geliyormuşçasına, her yanı sıcak bir hava dalgasının sardığını ancak bu hava dalgasının yakından gelme-

diğini çünkü derisini hiç yakmadığını bununla birlikte bu dalganın yakılan bir leş kokusuna benzer, kekre, insanın burnunu sızlatan pis bir koku çıkardığını anlattı. Bereket versin ki koku da geri kalan her şey gibi bir anda kaybolup gitmiş ve çok geçmeden her şey yeniden karanlık ve soğuk olmuş.

S. Peki bu siluet kızın üzerine atılmamış mı? Kız sıcak havadan başka bir şeyin kendisine dokunduğunu hissetmemiş mi?

Y. Hayır, efendim. Ona bunu ben de sordum, bana hissetmediğini söyledi. Hissetmiş olsa bunu söylerdi zira bana bunları anlatırken hâlâ çok korkuyor ve olanları unutamıyordu.

S. Peki bu siluetin, bu kara yağız şahinin ne olduğunu düşünüyordu kız?

Y. Cehennemlerin Kralı, efendim, Karanlıklar Prensi.

S. Şeytan mı yani? İblis mi?

Y. Evet, efendim.

S. Peki kız boynuzlarını, kuyruğunu da görmüş müydü?

Y. Hayır, efendim. Uğradığı şokun o kadar etkisi altında kalmış ki, normal duyularına bile sahip değilmiş, üstelik bütün bunlar o kadar çabuk, o kadar hızlı, neredeyse göz açıp kapayıncaya kadar –aynen onun sözlerini aktarıyorum– olup bitmiş ki, ne düşünmeye, ne de bir şeye dikkat etmeye vakti olmuş. Ve özellikle daha sonra olan bitenler yüzünden, bu gördüğünün O olduğunu çok iyi biliyormuş. Daha sonra olan bitenlere geleceğim, saygıdeğer efendim.

S. Peki, sonra neler olmuş tapınakta?

Y. Daha az doğaüstü olmakla birlikte yine de çok garipmiş olanlar, efendim. Zira kız ne kadar olduğunu bilmediği bir süre baygın kaldığını ve kendisine geldiğinde Beyefendi'yi yanında diz çökmüş olarak bulduğunu söyledi. Beyefendi elini tutmuş, sonra onu ayağa kaldırmış, yürümesi için kendisine destek olmuş ve birdenbire kız kardeşini ya da eşini kucaklıyormuşçasına kollarını vücuduna dolayıp, "Sen cesur bir kızsın, senden memnunum' demiş. Kız buna çok büyük bir korkuya kapıldığı –kim korkmazdı ki?– cevabını vermiş ve Beyefendi'ye yukarıda neler olup bittiğini sormuş. Beyefendi ise bu soruya, "Sana zarar verecek hiçbir şey' demiş ve sonra artık gitmeleri gerektiğini söylemiş. Onlar gitmişler, efendim. Kız bana Beyefendi'nin yeniden elini tuttuğunu ve ona tam istediği gibi davranmış olduğunu tekrarladığını, seçmiş olduğu kişinin amacına en uygun kişi olduğunu artık bildiğini söylediğini de anlattı.

S. Peki bütün bunlar olup biterken Dick neredeymiş?

Y. Oraya geliyordum ben de, efendim. Onunla beklemesi emredilen yerde buluşmuşlar. Ve kız Beyefendi'nin Dick'e, tıpkı kendisine davrandığı gibi davrandığını görmüş, yani Beyefendi Dick'e doğru ilerlemiş ve onu kollarının arasına alarak kucaklamış, dikkat buyurun efendim, yalnızca adet yerini bulsun diye, bir efendi-uşak ilişkisi biçiminde değil, bir eşitine hararetle teşekkürlerini sunan biri gibi.

S. Aralarında bir işaretleşme olmuş mu?

Y. Kız bundan hiç söz etmedi, efendim. Dick ile kız tek başlarına hana dönmüşler zira Beyefendi orada, tapınağın yanında kalmış ve kız onun ne zaman dönmüş olduğunu da bilmiyormuş. O ve Dick yeniden gizli gizli odalarına çıktıklarında, Dick gelip onunla yatmak istemiş ama kız bu sefer karşı çıkmış. Basingstoke'ta olduğu gibi, onu hiç zorlamamış Dick, kızın zor bir sınavdan geçtiğini sanki anlıyor gibiymiş, bu yüzden onu kendi haline bırakmış. İşte böyle efendim. Size her şeyi en küçük ayrıntısına kadar ve hiçbir şey atlamadan anlatmış bulunuyorum.

S. Peki, kız olan bitenler hakkında başka açıklamalarda bulunmadı mı? Onu bu konuda hiç sıkıştırmadınız mı?

Y. Beyefendi'nin şimdi çok kötücül bir ruh durumu içinde bulunduğundan emin olduğunu ve başına geleceklerden fena halde korktuğunu söyledi kız. Benimle konuştuğu gün korkularının temelsiz olmadığı da ortaya çıkmıştı zaten.

S. Buna geleceğiz. Peki Black Hart'a varmanızdan önce, önem taşıyabilecek başka hiçbir şeyden söz etmedi mi kız?

Y. Hayır, efendim, konuştuğumuz o günün arifesine kadar böyle bir şeyden söz etmedi. Beyefendi'nin onu yeniden odasına çağırıp ona önceden olduğu gibi akıl almaz bir biçimde kötü davrandığı, kafasında vehmettiği bir küstahlık gerekçesiyle onu şiddetle azarladığı ve sonra da sözlerine, kokuşmuş bir fahişe olması yüzünden mutlaka cehenneme gitmesi gerektiğini eklediği o günün arifesine kadar hiçbir şeyden söz etmemişti. Kız Mr. Bartholomew'ın bir beyefendinin kullanacağı kelimelerden çok, geçmişinde tanıdığı Quaker'ların ya da Anabaptist'lerin kelimelerini ve dilini kullandığını, kendisine yapmasını buyurduğu şeyi yaptığından ötürü de onu adeta cezalandırmayı arzu eden bir tavır takındığını söyledi. Kız, Beyefendi'nin kendisine davranış biçimleri üzerinde kafa yorduğunda, onda bir değil iki farklı kişilik olduğunu keşfettiğini de belirtti. Hiçbir nedeni yokken kendisine bu kadar zalimce davranmış olduğunu görmek onu ağlatmıştı. "Peki tapınakta sana kompliman yapmadı mı?" diye

sordum. Onun mevkiinde bulunan kişiler için hep aynı şeyin söz konusu olduğunu, bu kişilerin fantezilerinin rüzgârına göre durmadan değişen insanlar olduğunu söyledi.

S. Kız kendisinden üstün durumda olanlara karşı hep böyle saygısız bir tonda mı konuşuyordu?

Y. Korkarım, böyle konuşuyordu, efendim. Buna geleceğim.

S. Elbette geleceksin. Şimdi sana şunu soruyorum. Kız çok korkunç, çok uğursuz bir şeylerin tezgâhlanmakta olduğunu biliyormuş, öyle değil mi? Üç gün önce, tapınakta geçirilen geceden beri bunu biliyordu. Peki o zaman, kaçmak için, sözgelimi Mr. Lacy'nin öğüdünü dinlemek ve korumasına sığınmak için niye hiçbir girişimde bulunmamış? Niçin, bu üç gün boyunca, masum bir kuzu gibi kendisini mezbahaya götürmelerine izin vermiş?

Y. Saygıdeğer efendim, kız Mr. Lacy'nin ve benim bu işte bir parmağımız olduğuna ve bu yüzden kendisi için hiçbir şey yapacak durumda olmadığımıza inandığını söyledi. Wincanton'da ve Taunton'da iki kez, geceleyin kaçmayı aklından geçirmiş ancak nereye gideceğini bilemiyormuş. Kendini dünyada öylesine umutsuz, öylesine yalnız ve her türlü umudun ötesinde öylesine lanetlenmiş hissetmiş ki, kaçacak cesareti bir türlü bulamamış.

S. Buna inandın mı peki sen?

Y. Duyduğu büyük korkudan ötürü aklının başından gittiğine tabii ki inandım efendim. Atasözlerinde dendiği gibi, birlikten kuvvet doğar, insan tek olunca, hem de böylesine zayıf bir kadın olunca...

S. O günün arifesi, Black Hart'ta, Beyefendi ertesi gün olup bitecekler-den ona hiç söz etmiş mi?

Y. Hayır, efendim. Yola koyulduklarında kız benim yanlarında olmayışımı tuhaf bulmuş ve Mr. Lacy'ye bu konuda sorular sormuş ancak Mr. Lacy ona yalnızca, benim önden gittiğimi söylemiş. Ve daha da tuhafı, darağacının bulunduğu noktada Mr. Lacy'den ayrıldıklarında olmuş; çünkü kızın bu ayrılıştan hiç haberi yokmuş, kendini işkencecileriyle birlikte yüz yüze bulunca kara kara düşünmeye başlamış. Beyefendi, onları gözlediğim vadinin yanındaki ırmak geçidine gelene kadar kafilenin başında hiç konuşmadan ilerlemiş ve derken, "İşte sonunda suların fışkırdığı yere geldik, kız da bu sulardan tatmalı' diyerek konuşmaya başlamış.

S. Ona Londra'da sözünü ettiği sular mıymış bunlar? Rahatsızlığına şifalı geleceği söylenen sular?

Y. Evet, efendim.

S. Devon'a yaptığınız yolculuk sırasında bu sulardan söz edildiğini işitmiş miydiniz? Mr. Lacy onlardan söz etmiş miydi?
Y. Hayır, efendim. Tek bir sözcük bile etmemişti.
S. O handayken de hiçbir şey söylememiş miydi?
Y. Hayır, efendim. Kanımca, Beyefendi kötü bir şaka yapıyordu. Ortada su falan yoktu.
S. Devam et.
Y. Kız daha fazla soru sormaya cesaret edememiş, efendim çünkü Beyefendi ile Dick'in tek bir amaçları var gibiymiş, kız kendini, yanlarında taşıdıkları sıradan bir bagaj gibi hissediyormuş. Sonra, onların her ikisini de görmüş olduğu yere kadar vadi yolunu tutmuşlar, Dick biraz daha ötede bir yerde çevreyi kolaçan ediyormuş. Ve kızın dediğine bakılırsa, ben onlara yetişmeden önce, orada, Beyefendi Dick'e yük atının sandık kayışını çözdürüp onu yere indirtmiş, sonra da sandığı açmış: Üstte Mayıs Şenliği giysisi, bir iç etekliği ve yeni bir etek, oldukça yeni çoraplar duruyormuş, bütün bunları o ana kadar hiç görmemiş kız; derken Beyefendi ona üstündekileri çıkarmasını ve bu yeni elbiseleri giymesini buyurmuş. Kız Beyefendi'nin kapıldığı bu yeni çılgınlık karşısında gitgide daha fazla korkarak bunun nedenini bilmek istemiş. Ancak Beyefendi yalnızca, bunun su kaynağının muhafızlarının hoşuna gitmek için olduğunu söylemekle yetinmiş. Kız bütün bunlardan hiçbir şey anlamadığını ancak itaat etmek zorunda kaldığını söyledi, efendim.
S. Muhafızlar diyorsun, öyle mi?
Y. Evet, efendim. Bunun ne anlama geldiğini öğreneceksiniz. Sonra, daha önce de söylediğim gibi, yola koyulmuşlar. Bana anlattığına göre, kız yolda iki kez yaptıkları şeyin ne olduğunu sormuş ve kendisinin bu tür işler için tutulmadığını Beyefendi'nin de pekâlâ bildiğini belirtmiş. Bunun üzerine Beyefendi ona sert bir biçimde dilini tutmasını söylemiş. Böylelikle onları ilk kez gördüğüm yere kadar varmışlar, efendim, yere diz çöküp bekledikleri noktaya yani.
S. Gümüşi elbiseler giymiş kadının önünde mi?
Y. Evet, efendim. Kızın bana anlattığına bakılırsa, kadın onlara birdenbire bir büyünün eseriymiş gibi gözükmüş, elli adım kadar ötede duruyormuş; sonra kadın ona bir çeşit uğursuzluk, meşum bir mucize, çok doğadışı bir şey gibi gelmiş, hem de yalnızca bu vahşi yörelerde birdenbire ortaya çıkışıyla da değil, efendim, aynı zamanda görünüşüyle böyle bir duygu uyandırıyormuş. Kadın orada görünür görünmez Beyefendi diz çökmüş ve şapkasını çıkarmış, sonra Dick

de aynı şeyi yapmış ve nihayet Rebecca da böyle yapmak zorunda kalmış. Sanki büyük bir hanımefendiyle, bir kraliçeyle karşılaşmış gibiymişler, efendim. Gerçi başka hiçbir bakımdan da yeryüzündeki hiçbir kraliçeye benzemiyormuş, kendisine körü körüne itaat edilmezse elinden gelen her türlü kötülüğü yapabilecek son derece zalim ve kötücül bir yaratığa benziyormuş daha çok. Önce onlara dik dik bakmakla yetinmiş, saçları siyah ve darmadağınıkmış, gözleri daha da siyahmış. Eğer bakışlarındaki bir şey kötülük ve uğursuzluk ışıltıları saçmasaymış yine de güzel olarak görülebilirmiş çünkü birdenbire onlara gülümsemiş ancak bu gülümseme –Rebecca'nın bana dediğine göre– onun o bakışlarından bin kez daha kötüymüş; ağına yakalanan bir sineğin önünde duran bir örümceği düşündürüyormuş insana, tahayyül edebiliyor musunuz, efendim, sineği yutmadan önce onun bacaklarını yalayan bir örümcek.

S. Kaç yaşında varmış kadın?

Y. Gençmiş, efendim. Rebecca'nın yaşlarında. Gerçi öteki bakımlardan farklıymış. Rebecca böyle söyledi.

S. Peki kadın hiç konuşmamış mı?

Y. Hayır, efendim, orada sessiz sessiz durmuş ancak onları beklediği belliymiş. Rebecca bu kanısını, Beyefendi ile Dick'in tavırlarından da doğrulayabilmiş, onlar bu uğursuz karşılaşmadan ötürü hiç de şaşmış gözükmüyorlar, tersine, bu karşılaşmaya hazır görünüyorlarmış.

S. Peki gümüşi renkli bu elbiseler... neymiş onlar?

Y. Kadınların her zaman giydikleri elbiselere hiç benzemiyormuş. Hatta pandomimlerdeki ve Londra'da verilen maskeli balolarda giyilen elbiselere de hiç benzemiyormuş. Sonra, bu tür giysileri daha az korkunç şartlarda görmüş olsa onların kesimleri ve biçimleriyle alay eder geçermiş, öylesine fantastik ve yakışık almazmış gördüğü bu elbiseler.

S. Peki bu buluşma nasıl son bulmuş?

Y. Şey, tıpkı başladığı gibi, efendim. Kadın birdenbire bir duman gibi kayboluvermiş.

S. Peki Rebecca dilini mi yutmuş da Beyefendi'ye bu uğursuz görüntünün ne anlama geldiğini sormamış?

Y. Ha, az daha unutuyordum, efendim. Gerçekten de bunu sormuş ve bana Beyefendi'nin ne cevap verdiğini de söyledi, "O, kendisine haz verilmesi gereken biriymiş ötekiler arasında.' Rebecca bu konuda daha çok şey bilmek istiyormuş ama ona başka soru sormaması

emredilmiş, çok geçmeden bu cümlenin ne anlama geldiğini öğrenecekmiş.

S. Peki, kız mağaraya girmeye karşı çıktığında Beyefendi nasıl tepki göstermiş? Bana konuşmuşlardı demiştin.

Y. Beyefendi onu bir kez daha azarlamış, onu asi ve inatçı olmakla suçlamış, parasını ödemiş olduğu bir fahişenin böyle davranmasına katlanamayacağını söylemiş. Sonra, mağaraya yaklaştıklarında, kız artık dayanamıyormuş, önünde diz çöküp kendisini bağışlaması için Beyefendi'ye doğru dönmüş, Beyefendi de ona doğru yürüyüp –kızın anlattıklarını söylüyorum– ona şöyle demiş: "Lanet olsun sana, bütün ömrüm boyunca gerçekleştirmeye çalıştığım tutkum bu mağaranın içinde bulunuyor, tasarılarımı engellemene izin vermektense seni kendi ellerimle öldürürüm daha iyi.' Ve Beyefendi'nin elleri, sanki bir humma ateşine ya da deliliğe yakalanmış gibi, tir tir titriyormuş, kız eğer dediklerine itaat etmezse söylediği şeyi yapacağına kesinkes inanmış, efendim.

S. Peki Beyefendi ona tutkusunun gerçekleştirilmesinde niçin bu kadar gerekli olduğuna dair hiçbir imada bulunmamış mı?

Y. Hayır, efendim, bulunmamış. Bu noktaya geleceğim. Peki, şimdi size mağaranın içinde nelerin olup bittiğini anlatayım mı, saygıdeğer efendim?

S. Anlat. Geriye kalan her şeyi de anlat.

Y. Kız önce hiçbir şey görememiş, içerisi gece gibi zifiri karanlıkmış, efendim. Ancak ilerlemek zorunda kalmış çünkü Dick onu arkadan itiyormuş, çok geçmeden uzaktaki bir duvarın üzerinde, ateş ışıltısına benzer bir ışıltı fark etmiş ve onun kokusunu almış. Sonra mağaranın bir köşesine varmışlar, bir köpek ayağı şeklinde bir mağaraymış bu, ayağın kıvrıldığı yerde daha çok açıklık varmış, anlıyorsunuz değil mi? İşte o an efendim, kızın bana anlattığına göre, gözlerinin önünde kanını donduran bir manzara belirivermiş.

S. Niçin duruyorsun be oğlum, anlatsana?

Y. Bana inanmayacaksınız, efendim.

S. Eğer acele etmezsen hayatının en büyük köteğini yiyeceğine inanabilirsin, buna garanti veririm.

Y. Anlatacaklarımı duyunca aynı cezaya çarptırılmaktan korkuyorum ben de, efendim. Ancak emrinize uymaktan başka çarem yok. Size olayları bana anlatıldığı gibi anlatacağım, efendim; sizden bunu hatırlamanızı rica ederim. Kız, oraya, mağaranın en büyük iç odasına girince, bir ateş ve ateşin yanında da, çok çirkin iki yaşlı kadınla

onlardan daha genç bir başka kadın görmüş; bunların büyücü olduklarını hemen anlamış çünkü sabit ve insanın içini donduran bakışları varmış ancak büyücüler yine de bir şeyi bekliyorlarmış gibi bakışlarıyla çevreyi kolaçan ediyorlarmış. Ve aralarından biri, en genç olanı, gümüşi renkli elbiselere bürünmüş olarak gördüğü kadınmış ancak o anda tamamen siyahlar giyinmiş ve elinde bir körük tutuyormuş; bir diğeri, yanında, koskoca kara bir kedi ve bir kuzgunla birlikte yerde oturuyormuş; üçüncüsü ise bir çıkrıkla bir şeyler dokuyormuş. Ve bu üçünün arkasında, koyu renkli bir harmaniye bürünmüş, yüzü maskeli biri duruyormuş; kızın dediklerine bakılırsa, cellada benziyormuş, efendim; ancak maskesi, Afrikalı bir zencinin dudakları kadar dolgun olan dudaklarını örtmüyormuş. Ve kız onu şu ana kadar ancak şöyle bir gördüğü halde, anında, hemen, içinde bulunduğu korkunç durumu anlayıvermiş. Şeytan'mış efendim o, şu anda sizi gördüğüm kadar eminmiş gördüğünden, halk arasında anıldığı adıyla *Bezzle Bob**'muş gördüğü. İşte o zaman, dehşete kapılarak, benim dışarıdan işitmiş olduğum çığlığı atmış, size bunu daha önce de anlatmıştım. Eğer Dick ile Beyefendi kendisini sımsıkı tutup ileriye, ateşe doğru itmeselermiş, mutlaka kaçmaya çabalarmış. Orada durmuşlar ve Beyefendi, kendisinin anlayamadığı bir dilde konuşmuş; görünüşe bakılırsa ona, yüksek unvan sahibi bir soyluyla da bir kralla konuşuyormuşçasına, büyük bir saygıyla hitap ediyormuş. Şeytan ise, tek bir sözcük bile etmiyor ama kıza maskesinin ardından, ateş gibi kıpkırmızı gözlerle dik dik bakıyormuş. Kız hâlâ kaçıp kurtulmak istiyor ama bunu bir türlü beceremiyormuş çünkü Dick ile Beyefendi orada trans halinde durmalarına rağmen, kızın üstündeki sımsıkı ellerini bir an olsun gevşetmiyorlarmış. Derken kız, Babamız duasını usul usul mırıldanmaya başlamış ama büyücülerin en genç olanı parmağını suçlayıcı bir edayla kendisine doğru yöneltince hemen durmuş; büyücü, ağzından tek sözcük çıkmadan kızın ne yaptığını bildiğini ima etmek istiyormuş. Sonra daha yaşlı olan iki büyücü ona doğru yaklaşmışlar ve ağlayıp sızlamalarına ve yalvarmalarına rağmen onu kolu kanadı kırık bir kümes hayvanı gibi çimdiklemeye, mıncıklamaya başlamışlar. Kendisini tutmakta olan Dick ile Beyefendi bütün ağlayıp sızlamalarına tanık oldukları halde direk gibi dimdik duruyorlar ve büyücüler kendisine yamyamlar gibi dokunup dokunup kaçarlarken onu hareketsiz kalmaya zorluyor-

* Belzebuth, Şeytan. (ç.n.)

larmış. Büyücüler tıpkı keçiler gibi kekre pis bir koku salıyorlar ve onun ağlayıp sızladığını duydukça kıs kıs gülüp vücuduna daha da fazla dokunuyorlarmış. Şeytan ise bu arada, olan bitenleri daha iyi görebilmek için bulundukları yere daha yaklaşıyormuş.

S. Yeter, kes. Şimdi düşün ve bana şunu söyle, Jones: Kız Şeytan'ı bizzat görmüş olduğundan emindi değil mi? Yani demek istiyorum ki, onu etkilemek için şu ya da bu nedenle Şeytan kılığına girmiş birini değil? Bir karnaval şeytanını değil?

Y. Saygıdeğer efendim, ona aynı soruyu daha sonraları ben de sordum, hem de birkaç kez. Ama dediğinde diretti. Onun Şeytan olduğundan kesinkes emindi, bindiğimiz hayvanın at olduğundan ne kadar eminsek onun da Şeytan olduğundan o kadar emindi, bana aynen böyle söyledi.

S. Pekâlâ. Şimdilik size bütün bunların inanılası şeyler olmadığını söylemekle yetineceğim, Jones. Kaltak yüzsüzce yalan söylüyor.

Y. Mümkündür, efendim. Şu anda neye inanmam gerektiğini ben de bilemiyorum. Ancak çok garip bir şeyin olduğundan eminim. Kız tümüyle değişmişti, efendim. Eski Rebecca değildi artık, anlatabiliyor muyum?

S. Devam et.

Y. Bundan sonrasını anlatmak yüzümü kızartıyor, efendim ama anlatmam da gerek. İki büyücü kadın efendileri kendilerine doğru gelirken kızı çırılçıplak soyup zorla yere yıkmışlar; efendileri bir iblis şehveti içinde, –çok kibirli bir hali varmış– kızın ağlayıp sızlamalarına hiç aldırmadan gelip vücudunun üzerine çökmüş. Kız, kendisi için Yargı Günü'nün gelip çattığını düşünüyormuş, Claiborne'un evinde geçirdiği günah dolu günlerin cezalandırılması olarak görüyormuş bütün bunları. Şeytan, üzerinde kapkara gövdesiyle, yapmak istediğini yapmış, öyle söyledi kız. Daha sonra olan bitenleri ise bilmiyormuş, efendim çünkü bayılmış ve ne kadar süre baygın kaldığından da haberi yokmuş ancak ayıldığında mağaranın bir köşesinde bir tarafına uzanmış olarak yattığını fark etmiş, onu herhalde oraya sürüklemiş ya da taşımış olmalıymışlar. Bayılması vücuduna bu zorla girişten onu hiç korumamış gibi mahrem yerinde büyük bir sızı duyuyormuş. Sonra gözlerini açmış ve gördüklerine inanamamış, efendim: çünkü genç büyücü kadınla Beyefendi Şeytan'ın önünde damatla gelin gibi çırılçıplak duruyorlar ve Şeytan da onları evlendiriyor ya da evlendirir gibi yapıyormuş; kâfirce bir alaycılıkla onları kutsar gibi yapıyor, kötücül bir tavırla onlara cinsel

organını öptürüyormuş. Derken bu kara evlilik töreni sona erer gibi olur olmaz, ateşin çevresindeki herkes, tıpkı büyücülerin toplantılarında yapıldığı söylenenler gibi, birbirinden iğrenç şehvet oyunları oynamaya koyulmuş.

S. Beyefendi'nin kendisi de mi demek istiyorsunuz?

Y. Evet, efendim, Şeytan ve hizmetkârları, Dick ve efendisi. Hepsi. Ve affınıza sığınarak söylüyorum, efendim, Beyefendi çektiği rahatsızlıktan kurtulmuş ve sanki Şeytan'la boy ölçüşmek istiyormuşçasına, girdiği şehvet oyunlarında çok, çok ateşli gözüküyormuş. Kız Claiborne'un evinde de zaman zaman bu tür şeyler görmüş ancak gördükleri asla bu ölçüde değilmiş. İnanın, kuzgun bile, onu aşmak istercesine, kedinin üstüne tünemişmiş.

S. Şimdi şunu sormak istiyorum ama önce bir uyarıda bulunayım. Burada aramızda konuşulanları asla başka yerde söylemeyeceksin. Hele bir konuş, hele bir konuştuğunu öğreneyim, işin bitik demektir. Anlaşıldı mı?

Y. Tamamen anlaşıldı, efendim. Çenemi tutacağıma yemin ediyorum.

S. İsabet olur, Jones yoksa Tanrı'nın gazabıyla kendini ölmüş bil. Şimdi sana şunu soruyorum: Kız orada görmüş olduğu bütün bu iğrenç şehvet oyunları arasında, Beyefendi ile uşağı arasında cereyan eden bir oyunu gördüğünden de söz etti mi hiç?

Y. Bu kara evlilik töreni dışında başka bir şeyden söz etmedi, efendim. Bütün anlattığı buydu.

S. Özellikle böyle bir iğrenç eylemden söz etmedi mi yani?

Y. Hayır, efendim.

S. Peki yolculuğunuz sırasında –nerede ya da ne zaman olduğu hiç önemli değil– Beyefendi ile Dick arasında böyle doğal olmayan bir ilişkinin var olduğuna ilişkin hiçbir işaret falan görmedin mi?

Y. Hayır, efendim, yemin ederim ki görmedim.

S. Bundan emin misin, Jones?

Y. Kesinlikle eminim, efendim.

S. Pekâlâ. Şimdi kızın söylediklerini anlatmaya devam et.

Y. İşte bu tiksinti verici eğlentiler sırasında bir ara büyücü kadınlardan biri kızın yattığı yere gelip, onun ayılıp ayılmadığını anlamak istercesine kızı omzundan sarsalamaya başlamış; Rebecca, hâlâ baygınmış gibi yapmış. Bunun üzerine büyücü kadın gidip şurup gibi bir şey getirmiş ve kızı ondan biraz içmeye zorlamış. İçtiği sıvı, sarısabır bitkisi ya da zehirli mantar suyu gibi mide bulandırıcı ve acıymış; uyuşturucu bir etkisi de varmış zira çok geçmeden kız uykuya dal-

mış; ancak kız yine de, saygıdeğer efendimizin düşüneceği gibi, bir rahatlık hissetmemiş çünkü gerçekte düş olmayan bir düş görmüş, öylesine gerçek görünüyormuş bu düş. Gördüğü bu düşte, duvarları göz alabildiğine duvar halılarıyla kaplı bir soylu evinin koridorunda ya da galerisinde yürüyormuş. Ve Şeytan da, siyah giysileri içinde, onun hemen yanında yürüyor ve şimdi ona, bir hanıma malikânesini ve sahip olduğu şeyleri gösteren bir beyefendi gibi, belirgin bir nezaketle davranıyor bununla birlikte hiç konuşmuyormuş. Derken kız yanında yürüyen bu beyefendinin yüzüne daha yakından bakmaya cesaret ettiğinde, bu yüzün mağarada gördüğü yüz değil, daha çok Beyefendi'nin yüzüne benzer bir yüz olduğunu görmüş; teni daha koyuymuş; ancak bütün bu tuhaf farklılığa rağmen, her nasılsa onların tek ve aynı kişi olduklarını biliyormuş.

S. Aralarında hiç konuşma geçmemiş mi?

Y. Hayır çünkü kız bu bakımdan her şeyin gerçekten de bir düş gibi olduğunu söyledi. Koridorda yürürlerken zaman zaman koluna dokunuyor ve ona şu ya da bu duvar halısını gösteriyormuş, tıpkı büyük bir yağlıboya ya da karakalem ustasının şu ya da bu resmini gösterirmiş gibi, efendim. Ha bir de şeyi söylemeyi unutuyordum, kız bundan başka her şeyin kötü aydınlatılmış olduğunu, zaman zaman gölgede kaldığını ve hemen hemen hiç seçilmediğini ancak bu kadarcık ışığın bile son derece şeytani bir yanı olduğunu çünkü yürüdüğü koridorda ne pencere, ne avize, ne şamdan, hatta ne de bir mum bile görmediğini söyledi. Ayrıca kız, bu karanlık koridorda yürürlerken, duvar halılarının hareketsiz olmadıklarını fark ettiğini de belirtti. Duvar halıları hareket ediyorlar, şişiyorlar ve düşüyorlarmış, tıpkı arkalarından bir rüzgâr ya da hava esintisi onlara dokunuyormuş gibi Ancak kız böyle bir esintiyi yüzünde hiç hissetmemiş.

S. Peki, bu duvar halılarında ne tasvir ediliyormuş?

Y. Şey, efendim, kızın bana dediğine göre, insanın insana karşı işlediği her türlü tüyler ürpertici dehşet ve zalimlik, öyle ki uyanıkken bunlara bakmaya yüreği dayanamazmış ancak o anda bunları incelemek zorunda kalmış. Çünkü şeytan parmağıyla şu ya da bu halıyı işaret ediyor, o da ister istemez işaret edilen yere bakışlarını çeviriyormuş. Ve kişiler, sıradan duvar halılarının hareketsiz figürleri gibi olmadıkları, tersine gerçek yaşamdaki gibi kımıldayıp durdukları için, her şey daha da korkunçmuş. Ve kızın anlattığına bakılırsa, her şey gerçek yaşamdaki gibiymiş, ne iplik ne de dikiş izi gözüküyormuş, kız bu kadar insanlık dışı zalimlik önünde kapayacak gözkapakları

yokmuşçasına her şeyi kendisine verilen düzene göre seyretmek zorundaymış. Her yerde ölüm varmış, efendim. Ve Şeytan her yerde bizzat bulunuyormuş, bazen esas rolü üstleniyor, sözcü oluyor, bazen de yüzünde kötücül bir gülümsemeyle, "İşimi yaptılar benim, bakın yeryüzünde ne de iyi yardımcılarım varmış!' diyerek biraz uzakta kalıyormuş. Ve kız baktıkça daha uzaktaki sahneler birdenbire birbirine yaklaşır gibi gözüküyormuş. Bir an bir tepenin üstünden aşağıdaki kentin askerler tarafından yağmalandığını, on adım ötede zavallı masum çocukların kılıçtan geçirildiğini ya da annelerinin onların gözleri önünde ırzına geçildiğini görüyormuş. Bir pencereden bir işkence odasının içi gözüküyormuş; sonra hemen yanı başında can çekişen bir kurbanın darmadağın olmuş yüzü beliriyormuş. İşte böyle, efendim. Bana inanmalısınız.

S. Peki bu düş nasıl son bulmuş?

Y. Büyük bir susuzluk hissetmiş kız, ruhunda Kurtarıcımız İsa için bir susuzluk duyuyormuş, efendim. Ve bu duvar halılarında ondan bir iz, bir haç, bir çarmıh aramaya koyulmuş ne var ki böyle hiçbir şey bulamamış. Sonunda Şeytan'ın galerisinin son bulur gibi olduğu bir yere gelmişler çünkü kız bu galeriyi kapatan bir duvar görmüş ve bu duvarın üstündeki bir duvar halısı ışıklar içinde yüzüyor ancak kız bu halıda nelerin gösterildiğini bir türlü seçemiyormuş. Yaşadığımız bu yeryüzündeki emeklerimizin sonunda hepimizin umduğu gibi, İsa'nın orada olduğuna ilişkin küçük de olsa bir umut gövermiş içinde. Derken bu görüntüye doğru çarçabuk gitmek istemiş ancak yine durmak ve o ana kadar görmüş olduğu şeye istemeye istemeye bakmak zorunda kalmış. Çok geçmeden artık buna daha fazla dayanamaz olmuş ve eteklerini kaldırarak susuzluğunu yatıştırmayı umduğu noktaya doğru koşmaya başlamış. Ancak aldatmacaların en büyüğüymüş bu, efendim. Çünkü duvar halısına yaklaştığında görmüş ki orada resmedilen İsa falan değilmiş, çıplak ayaklı, paçavralar içinde, dilenci bir kızmış, ağlayıp duruyor ve bir çocuğun kollarını annesine uzatması gibi kollarını ona doğru uzatıyormuş. Ve arkada, kızın anlattığına göre, efendim, her şey ateşmiş, görebildiğince uzaktaki sonsuz gece içinde sonsuz ateş. Ve daha büyük olan bu ışık oradan geliyormuş; gerçi kendisi alevlerin ısısını hissetmiyormuş ama ona kollarını uzatan küçük dilenci kızın alevlerin ısısını korkunç bir biçimde duyduğunu anlayabiliyormuş; işte o zaman Rebecca'nın kalbi bu kız için acıma ve kederle dolmuş. Zavallıcığı kurtarmak istemiş ama mümkün değilmiş, ne kadar uğraşırsa uğraşsın boşu-

naymış, ona tam dokunacak gibi olurken aralarına adeta camdan bir pano giriyor ve dokunamıyormuş. Ha, şu noktayı söylemeyi de unutmayayım, efendim, kızın dediğine göre –söylediğini aynen aktarıyorum, efendim– küçük kızı kurtarmaya boşu boşuna çabalarken, aklına onu daha önceden tanıdığı, tıpkı iki kız kardeş gibi bir zamanlar sevecenlik, şefkat duygularıyla birbirlerine yakın oldukları düşüncesi gelmiş. Kız, şimdi, biraz düşünüp taşındıktan sonra, bu kızın kendisi olduğuna inandığını söyledi; kızın hali, Londra'ya gelmeden önceki haline benziyormuş ve onu tanıyamamasına bir gerekçe göstermek gerekirse, belki de çocuğun üstündeki paçavralardan ötürü –kendisi yoksul olmasına karşın hiçbir zaman dilencilik yapmamış– evet bu paçavralardan ötürü, kendisini gördüğü düşte tanıyamamış.

S. Sonuca gelin.

Y. Sonuca yaklaştım, efendim. Şimdi söyleyeceklerim iyice inanılmaz görünecek.

S. Görünsün bakalım. Beni buna yeterince alıştırdın zaten.

Y. Rebecca, alevlerin küçük dilenci kıza eriştiğini ve kızın vücudunda et taşıyan bir insan gibi değil de, daha çok bir balmumu ya da ateşe yakın konmuş yağ gibi yandığını anlattı. Zira yüz çizgileri erir gibi olmaya ve aşağı doğru akarak yere düşmeye başlamış, efendim; gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz, akıp dağılan yüzü yerde bir yağ gölcüğü oluşturmuş ve işte o zaman alevler birden siyah bir duman çıkararak harlanmış ve geriye yalnızca bu siyah duman kalmış. Kızın anlattığına göre, bütün bunlar anlatıldığından daha hızlı olup bitmiş, efendim, tıpkı uykulu gözlerle düş görmekte olan birinin önünde olduğu gibi. Ve şimdi Rebecca büyük bir umutsuzluk ve büyük bir öfke duyuyormuş çünkü zavallı kızcağızın akıbeti ona adaletsizliklerin en acımasızı olarak gözüküyormuş. Hâlâ arkasında olduğunu sandığı Şeytan'a doğru dönmüş. Ne yapacağını bilemediğinden hiç olmazsa ona öfkesini göstermeyi arzu ediyormuş. Rebecca hikâyesinin bu noktasında durdu. Ben de, "Şeytan orada yok muydu?" diye sordum. "Orada yoktu" diye yanıt verdi. Derken bir an sessiz kaldı, sonra sözlerine şunu ekledi: "Benimle alay etmemelisin." Ona alay etmeyeceğimi söyledim. Sonra şöyle dedi: "Bir an önce olan her şey ortadan kayboluvermişti. Şimdi, çok iyi tanıdığım bir yer olan Bristol rıhtımındaydım. Annemle babam uzakta duruyorlar ve beni hüzünlü hüzünlü seyrediyorlardı; cehennem ateşinde kaybolan küçük dilenci kızın kim olduğunu onlar da bilir gibiydiler.

Onların yanında başka bir kişi vardı, babam gibi aynı türden bir önlük takmış olan bir marangoz; ancak o daha gençti ve yüzünde daha tatlı bir ifade vardı. Ve ben yine ağlamaya başladım çünkü daha gençken onu da çok iyi tanımıştım." Ben, "Yani şeyi mi demek istiyorsun? Kurtarıcımız Yüce İsa'yı mı?" diye sordum. Başıyla, evet, işareti yaptı ancak ağzından tek bir sözcük çıkmadı bununla birlikte söylediği evet'ti, bin kere evet'ti. Yüce İsa Efendimiz'i kastediyordu. İşte böyle, efendim, ne diyeceğimi bilemiyordum artık, bu yüzden, "Peki sana nasıl baktı?" dedim. "Benim küçük dilenci kıza baktığım gibi, Farthing" diye cevap verdi. "Ancak aramızda, buz gibi soğuk bir cam yoktu ve ben hâlâ kurtarılabileceğimi anladım." İşte böyle, efendim, size bildiğim her şeyi elimden geldiğince anlattım, tek eksik, anlattıklarımı onun ağzından dinlememiş olmanız.

S. Bütün bu zırvaların bu da cilası olmalı, öyle değil mi? Kız, Şeytan'la yarenlik ederek ve onunla çiftleşerek azizliğe erişiyor. Bak, oğlum, onu atından aşağı, en yakın hendeğe atmalıydın. Bu hikâyenin tek bir sözcüğüne bile inanan asılmaya müstahaktır; ya da kendisi de balmumuna dönüşene kadar kaynatılmaya.

Y. O zaman ona inanıyormuş gibi yapmak bana çok iyi bir fikir olarak gözüktü, efendim. Sebebi bu.

S. Kızın ayılışına geçelim.

Y. Tamam, efendim. Kız bana düşünde, Bristol rıhtımında, Yüce Efendimiz İsa ile annesi ve babası önünde diz çökmek üzere koşmak istediğini ancak bunu yapamadan uyandığını anlattı. Kendini yeniden mağarada bulmuş, yalnız olması gönlüne biraz olsun su serpmiş ancak çıplakmış ve tir tir titriyormuş. Şimdi ateş tamamen kora dönüşmüş ve bütün ötekiler ortadan kaybolmuş. İşte o zaman, size daha önce de anlattığım gibi, efendim, oradan uzaklaşmış.

S. Peki, bütün bu ötekiler ortadan nasıl kaybolmuşlar? Bir fikri var mıymış kızın? Bir süpürgeye falan mı binmişler?

Y. Saygıdeğer efendim, ona yalnızca Dick'i gördüğümü belirterek aynı soruyu ben de sordum kendisine. Bu konuda bana hiçbir şey söyleyemedi.

S. Peki girdiği bu mağaraya çıkan başka hiçbir geçit ya da yol falan görmemiş mi?

Y. Hayır, efendim bununla birlikte kız bir başka yol olması gerektiğini de belirtti ya da belki de hiç dikkatini çekmemiş olan başka yaratıklara da dönüşmüş olabilirlerdi; sözgelimi gayet doğal olarak gördüğü, sözünü ettiğim kuzgunlar.

S. Buna ancak kocakarılar inanır, ben değil.
Y. Evet, efendim. Ancak mağaranın iç kısımları da olabilir. Mağara bu tepenin altına kadar uzanıp öteki yandan bir çıkış yolu olabilir.
S. Toprak buna elverişli gözüküyor muydu?
Y. Elverişli olabilir, efendim. Toprağın tepenin arkasında nasıl bir yapıda olduğunu bilemiyorum.
S. Gördüğünüz şu duman... yukarıda bir çıkış yolu yok muydu?
Y. Şey, tabii ki vardı, efendim. Ancak beş kişinin buradan görülmeden kaçabileceklerini sanmıyorum.
S. Peki ya şu sözünü ettiğin uğultu? Bu konuda kıza soru sordun mu?
Y. Evet, efendim. Rebecca bu uğultunun, büyücülerden birinin yanında duran büyük çıkrıktan geldiğini söyledi, çıkrık öylesine hızlı dönüyormuş ki, hareketini gözle izlemek mümkün değilmiş.
S. Ne! Bu kadar kapalı bir mağarada ve siz iki ya da üç yüz adım ötedeyken? İnanılır şey değil.
Y. İnanılır gibi değil, efendim.
S. Şeytan'ın kendisiyle yattığına sizi ikna etmek istediğinden emin misiniz? Yolculuğunuz sırasında ıstıraplı gözüküyor muydu kız?
Y. Hayır, efendim.
S. Onun tohumlarını rahminde taşıdığını düşünerek bundan büyük bir tiksinti ya da dehşet duymuyor muydu? Yalnızca size bunları anlatırken demek istemiyorum, Jones; daha sonra. Bundan bir daha hiç söz etmedi mi?
Y. Hayır, efendim ancak kaçmasına ve İsa'yı yeniden bulmasına olanak sağlayan büyük yargılama duygusundan çok söz etti. Işık diyordu buna.
S. Dick'in çılgınca kaçışı konusunda ne diyordu?
Y. Kendisi bayılmış yatarken adamın gördüğü şeylerden ötürü aklını yitirmiş olabileceği dışında bu konuda hiçbir yorum yapmadı.
S. Peki onunla ilk kez yüz yüze geldiğinizde, bu yaratık konusunda neler söyledi kız?
Y. Bu yaratığın, düşünde gördüğü Şeytan'ın galerisindeki duvar halılarından birinde olduğunu söyledi, efendim. Çünkü o halıda kurtçuklar kaynaşan genç bir hanımın cesedini görmüş, kadın gömülmeden oraya uzanmış ve kurtçuklardan bir tanesi, doğada hiçbir zaman görülemeyecek bir tarzda, dev boyuttaymış, kız bu manzarayı hiç unutamıyordu.
S. Peki kızın bütün dedikleri doğruysa, nasıl olmuş da her şeyi anlatması için kaçmasına izin vermişler? Şeytan'ın bizzat gelip kendine

ait olan şeyi istemesi gerekirken hiçbir talepte bulunmaması, aklın alabileceği bir şey değil. Niçin ötekiler gibi kızı da öldürmemişler ya da büyü yoluyla ortadan kaybetmemişler acaba?

Y. Bunu tartıştık, efendim. Kız bunun, mağaranın zemininde yatarken dua ettiğinden, işlediği günahlar için Tanrı'nın merhametini dilediğinden ve eğer Tanrı yardımına koşarsa bir daha bu işlere asla bulaşmamaya bütün kalbiyle söz verdiğinden ötürü olduğuna inanıyordu. Çağrısına hemen yanıt alamamış ama rüyasında günahlarının bağışlandığını hissetmişti. Uyanıp da bütün işkencecilerinin ortadan kaybolduklarını, onlardan kurtulduğunu gördüğünde kendini daha da güvende duymuştu. Ve ruhunun gitgide Tanrı'nın varlığıyla, kendi deyişiyle söylersem ışıkla dolduğunu belirtmişti benimle karşılaştığında. Bana "İyilikçi Samaritan"* diye hitap ediyordu. Böylelikle başımıza hiç kötülük gelmeden, sağ salim aşağıya indik. Aşağıya iner inmez Tanrı'ya yeniden şükranlarını sunmak ve ona verdiği sözü görkemli bir biçimde yinelemek istedi kız. Ve bunu da, efendim, size daha önce de anlattığım gibi, kendi dininin adetlerine göre, titreyerek ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak yaptı.

S. Şimdi şunu düşün bakalım, Jones. Kıza, en az beklediği ve arzu ettiği anda rastlıyorsun. Çünkü şuna hiç kuşku yok ki seninle Beyefendi'nin babasının evine gelmeyi hiç istemiyor. Aptal değil. İnsanları tanıyor; seni tanıyor, zaaflarını biliyor ve çok sıkıntı çekmeden sana ne gibi hikâyeler yutturacağını da biliyor. Bu yüzden sana boş inançlar ve ibret dersleri karışımı, şarlatanca iyi bir maval hazırlıyor ve himayene muhtaç, düşmüş ve nedamet getirmiş kadın rolü oynuyor. Bundan başka, olup bitenlerin son derece iğrenç ve son derece korkunç olduğu konusunda seni uyarıyor ve şayet bundan herhangi bir yerde söz edecek olursan kutsal şeylere saldıran bir yalancı muamelesi göreceğini söylüyor sana. Ne diyorsun buna?

Y. Bunu ben de düşündüm, efendim, inkâr edecek değilim. Ancak saygıdeğer efendimizden naçizane beni bağışlamasını isterim ki, aksi kanıtlanana kadar ben kıza inanacağım. Atasözlerimizde pek güzel ifade edildiği gibi, dinsizin hakkından imansız gelir. Kendim de yalancı olduğumdan, yalancıları çok iyi tanırım ben. Kızın geçmişinden pişmanlık duymasında hiç yalan kokusu almadım, doğrusunu isterseniz.

* Luka İncil'inde adı geçen, sıkıntı içinde olan kişilere acıyıp yardım eden kişi. (ç.n.)

S. Olabilir ama bu, mağara konusunda anlattıklarının doğru olduğu anlamına da gelmez. Onu sorgulayıp öğreneceğim bunu. Şimdi, olayların gerisini anlatmanı istiyorum. Dosdoğru Bideford'a mı gittiniz?

Y. Hayır, efendim çünkü geçtiğimiz ilk köyde, her şey sakin görünmesine karşın, köpekler fena halde havlamaya başladılar ve bir adam da arkamızdan bağırdı. Jandarmalar ve vergi tahsildarları ardımıza düşerler diye çok korktuk, eğer oraya gecenin ortasında varmış olsaydık, köy bekçileri yüzünden durumumuz daha da kötü olabilirdi. Bu yüzden şafak sökene kadar yolda mola vermemizin iyi olacağını düşündük, kente daha güvenli olacağı için gündüz girecektik.

S. Tarlalarda mı uyudunuz?

Y. Evet, efendim. Bir bayırın sırtında.

S. Gidip Beyefendi'nin babasını bulmaktan yeniden söz ettiniz mi?

Y. Ettim, efendim ancak her şey konuşulup bittiğinde kız, bunun şimdilik mümkün olmadığını anlamam gerektiğini belirtti. Bunu anlayamadığımı söyledim. Her ikimizin de çok iyi ödüllendirileceğimizden emindim. Buna çok tuhaf bir yanıt verdi, efendim. Gönlümden neler geçtiğini, ondan farklı bir dil konuştuğumu bildiğini söyledi. Bütün düşündüğümün altın olmadığını bilmesi gerekiyordu aslında; iç etekliğinin astarına dikilmiş en azından yirmi gine'si vardı ve ben sırf altın derdinde olsaydım kendisini öldürüp bu paraları alırdım. Beni yanlış anladığını söyledim ona, efendim, ben her şeyden çok Beyefendi'nin babasına karşı olan görevimi düşünüyordum. "Hayır" diye cevap verdi, "düşündüğün altın senin." "Şimdi yüzüme karşı bana yalancı diyorsun" dedim. "Sana yaptığım yardımlar için böyle mi ödüllendiriyorsun beni?" "Farthing" dedi, "yoksul olduğundan ve baştan çıkarıldığında zaaf gösterdiğinden kuşkum yok; ancak şimdi haksız olduğunu biliyorsun. Bunu inkâr edebilirsin ancak şunu bil ki, ışık senin de üstüne düşüyor ve seni de kurtaracak." "Sen ilkin kendini kurtar" dedim. "Bu dünyanın kanunu bu." O da bana, "Ben bu şekilde yaşadım ve sana böyle yaşamanın kötülük içinde yaşamak olduğunu söylüyorum" dedi. Bu noktada tartışmamızı bir an kesmek zorunda kaldık, efendim zira kafamdan geçenlerden bu kadar emin olmasına şaşıp kalmıştım, sonra konuşma tarzında ne suçlama, ne de kınama vardı, daha çok kendi vicdanımın sesini dinliyor gibiydim, efendim. Derken ben bunları düşünürken, söze yeniden girişti: "Söyle bakalım, beni altınlarım için öldürecek misin? Yapması kolay bunu, sonra bu vahşi yerde cesedimi gizlemek de kolay" dedi. Bütün bunlar biz bayı-

rın sırtında uzanmışken konuşuldu, efendim, bir mil içinde çevremizde tek bir ev bile yoktu. "Rebecca" dedim, "bunu yapmayacağımı çok iyi biliyorsun ama oğlunun başına gelenleri babasına söylemek bizim Hıristiyanlık görevimiz değil mi?" O ise bana şöyle yanıt verdi: "Peki onun dosdoğru cehenneme gittiğini babasına söylemek Hıristiyanca bir görev mi sayılır? Sana şu kadarını söylüyorum ki, bunu ona bildirecek olan sensin çünkü ben bildirmek istemiyorum. Ve bunu yapmaktan kendini uzak tutmanı da sana tavsiye ederim çünkü bu işte ödülden çok sıkıntı göreceksin. İş işten geçti, Beyefendi lanetlendi, herkes bu işte senin de parmağın olduğuna inanacak." Sonra da şöyle dedi: "Eğer ihtiyacın olan yalnızca paraysa, sahip olduğum paranın yarısını sana seve seve verebilirim." İşte böyle bir süre daha bu konuları tartıştık, efendim ve ben söyledikleri üzerinde düşünüp taşınacağımı söyledim. Şayet bir gün yakalanıp da sorguya çekilecek olursam, gerçeği söyleyerek kendimi büyük bir sıkıntıya sokmuş olacak ve dediklerimi kanıtlayabilmek için elimde kendi sözlerimden başka kozum da olmayacaktı; bu işte bana yalnızca o yardım edebilirdi. Kız bana, babasının adını ve oturduğu yeri benden gizlemediğini söyledi ve bunları tekrarladı; sonra eğer kendisine bu konuda soru sorulacak olursa, söylediklerimi destekleyeceğine de ant içti. Bunun üzerine bu konuda daha fazla bir şey konuşmadık ve elimizden geldiğince uyumaya çalıştık. Daha sert olmam gerektiğini söyleyeceğinizi biliyorum, efendim ancak yorgundum, bütün bu gün beklediğimden öylesine farklı geçmişti ki, benim için bir çeşit düş gibiydi.

S. Ertesi sabah ne oldu?

Y. Sıkıntı çekmeden Bideford'a vardık ve rıhtımın arkasındaki bir hana indik. Burayı ötekilerden daha sakin göründüğü için seçmiştik. Yemek vaktinde karnımızı epey bayatlamış bir börekle doyurduk ancak benim midem öylesine boştu ki ömrümde bundan daha iyi bir yemek yediğimi hatırlamıyorum. Handa bize ertesi sabah, suların yükselme vaktinde Bristol'e bir geminin hareket edeceğini söylediler, yemeğimizi yedikten sonra bilgi almaya gittik ve bunun doğru olduğunu öğrendik. Ben her ikimiz için de bilet almak istiyordum ama kız benimle gelmemekte diretti ve bir kez daha aramızda ağız dalaşı gibi bir şey patlak verdi. Ben, ondan ayrılmayacağımı söylüyordum, o ise ayrılmam gerektiği cevabını veriyordu. Neyse, sizi tartışmamızı anlatarak usandırmak istemiyorum, sonunda bir uzlaşmaya varabildik. Ben Swansea'ye, o ise Bristol'e gidecekti, ne birimiz, ne de ötekimiz bildiklerimizden hiç kimseye söz etmeye-

cek, şayet birimizden biri suçlanacak olursa da birbirimizi desteklemeye hazır olacaktık. Size daha önce de anlattığım gibi, sorup soruşturdum ve Kaptan Parry ile birlikte Swansea'ye iki gün sonra varacağımı öğrendim. Böylelikle iki kaptanla birlikte yolculuklarımızı ayarladık ve sonra da hana döndük.

S. Peki buralarda ne işiniz olduğu sorulmadı mı hiç size?

Y. Soruldu, efendim. Aynı evin iki hizmetkârı olduğumuzu söyledik, Plymouth'dan geliyorduk, bir dul hanım olan ev sahibemizin vefatı dolayısıyla işimizi kaybettiğimizden kendi evlerimize dönüyorduk. Atımızı orada bırakacaktık, biri gelip onu geri götürene kadarki süre için bir aylık ücret ödemeye de hazırdık; çünkü bizi hırsızlıkla suçlamalarını istemiyorduk. Ve ben, Mr. Lacy'ye yazdığım gibi, Barnstaple'daki Crown Inn'e bir mesaj göndermeyi de unutmadım; mesajımda hayvanın bulunduğunu –saygıdeğer efendim bunu doğrulayabilir– ve onu, zahmetlerine karşılık iki peni verdiğim bir oğlan çocuğuyla getirttiğimi söylüyordum.

S. Kaldığınız bu hanın adı neydi?

Y. The Barbadoes, efendim.

S. Peki kızın sana vermeyi vaat ettiği para?

Y. Sözünü tuttu, efendim. Yemekten sonra beni küçük bir odaya götürdü ve orada bana sahip olduğu gine'lerin onunu verdi, gerçi bunun fahişelikten kazanılmış bir para olduğunu, uğur getirmeyeceğini de söyledi; ama paraya ihtiyacım o kadar büyüktü ki, efendim, almak zorunda kaldım.

S. Ve bu parayı o kadar çabuk harcadın ki bir ay sonra üstünde tek bir kuruş kalmadı, öyle mi?

Y. Paranın birazını harcadım, efendim. Çoğunu erkek kardeşime verdim çünkü onun darda olduğunu gördüm. Kendisine sorabilirsiniz.

S. Kızın gemiye binişini gördün mü?

Y. Evet, efendim, ertesi sabah. Geminin palamarlarının çözülüşünü ve yelkenlerinin rüzgârla şiştiğini gördüm.

S. Geminin adı neydi?

Y. The Elisabeth Ann, efendim. İki seren direkli bir brik'ti; kaptanı Mr. Templeman ya da Templeton diye birisiydi, pek iyi hatırlayamıyorum.

S. Kızın, gemiden, geminin denize açılmasından önce inmediğinden emin misin?

Y. Evet, efendim. Rıhtımda bekledim, gemi demir alırken kız küpeşteye dayanmış ayakta duruyordu, beni selamlamak için elini salladı.

S. Ayrılırken sana özel bir şey söylemedi mi?
Y. Kendisine güvenmem gerektiğini söyledi, efendim. Ve şayet bir daha birbirimizi göremezsek, daha iyi bir hayat yaşamaya çalışmamı söyledi.
S. Bideford'da Beyefendi'den hiç haber alamadınız mı?
Y. Hiç alamadık, efendim. Onu aradığıma inanabilirsiniz. Sonra Dick'i de aradım.
S. Ertesi gün Swansea'ye mi hareket ettiniz?
Y. Evet, efendim. Suların en çok yükseldiği vakit. Sular alçaldığında da karaya çıktık.
S. Ve bütün bunları, denizden ve korsanlardan korkmana rağmen yaptın, öyle mi?
Y. Şey, efendim, söylediğinizde bir gerçek payı var. Tuzlu sudan oldum olası hiç hoşlanmamışımdır. Ancak içinde bulunduğum koşullarda pek seçme şansım da yoktu, bir zindanın dibinde olmayı denizde olmaya yeğlerdim.
S. Ben de seni oraya atmayı isterdim. Sana şunu söyleyeyim ki yapmış olduğun ilk plan çok daha iyiydi: Gidip Beyefendi'nin ailesine her şeyi anlatmak planı. Hatta buna, yalnızca elde edeceğin kazancı düşünerek itilmiş olsan bile, daha iyiydi bu ilk plan. Bu orospunun seni planından nasıl caydırabilmiş olduğu konusunda daha çok şey bilmek istiyorum.
Y. Kuşkusuz beni aldattığını düşünebilirsiniz, efendim, gerçekten de aldatılmış olabilirim. Ancak saygıdeğer efendime şunu bir kez daha belirteyim ki, o gün konuşmuş olduğum kişi başlangıçta konuştuğum kadından bambaşka bir kadındı. Onda büyük bir değişim meydana gelmişti. Nasıl diyeyim, bir dakika içinde bana daha önce bir gün içinde gösterdiği dostluktan daha fazla dostluk gösterdi.
S. Ne çeşit bir dostluk?
Y. Bideford'a yaptığımız yolculuk sırasında çok sohbet ettik, efendim. Sonra yalnızca içinde bulunduğumuz durumdan da söz etmedik.
S. Başka neleri konuştunuz peki?
Y. Şey efendim, geçmişteki kötü yaşantısını, ışığı nasıl gördüğünü ve bir daha asla fahişelik yaşamına dönmeyeceğini. Yüce İsa'nın bizim gibilere karanlıkta yol göstermek üzere bu dünyaya nasıl geldiğini konuştuk. Sanki ilk kez karşılaşıyormuşuz gibi o da bana geçmişteki yaşamım hakkında sorular sordu, kim olduğumu ve o ana kadar nasıl bir yaşam sürdüğümü bilmek istiyordu. Ona bundan biraz söz ettim.
S. Ona gerçek adını söyledin mi?

Y. Evet, efendim. Sonra annemden ve ailemin öteki fertlerinden de söz ettim, her şeye rağmen unutmamıştım bunu. Aile fertlerimi ziyaret etmem gerektiği konusunda vicdanımın sesini dinlememi söyledi.
S. Böylelikle seni başından savmış olacaktı, öyle değil mi?
Y. Bu noktada da samimi olduğuna inanıyordum, efendim.
S. Daha önce kendinden üstte olanlara karşı kötü konuştuğunu söylemiştin.
Y. Bu doğru, saygıdeğer efendim. Yaşadığımız bu dünyanın adaletsizliklerini kınıyor ve Claiborne'un evinde karşılaştığı kişiler için hiç de iyi konuşmuyordu.
S. Biraz daha açıklar mısın?
Y. Affınızı diliyorum, efendim, kendi geçmişimdeki bazı hatalardan söz etmiştim ona, çalıştığı randevuevine gelen beyefendilerin bizlerden hiç de daha iyi kişiler olmadıklarını, tersine daha kötü olduklarını çünkü iyi bir hayat yaşayabilecekken kötülük içinde yaşamayı bile bile seçtiklerini; oysa bizlerin ekmeğimizi kazanma kaygısıyla böyle kötü yaşamak zorunda kaldığımızı söyledi. Zenginlik insanları bozup yoldan çıkaran bir şeydi, insanların vicdanlarını körleştiriyordu zenginlik ve insanların bunu anlayacakları güne kadar da yeryüzü belalı bir yer olarak kalacaktı.
S. Kısacası, isyankâr bir tavırla konuştu, öyle mi?
Y. Saygıdeğer efendim, dünyamızın büyüklerini günah yönettikçe ve onlar bunun için cezalandırılmadıkça dünyamız için hiçbir umut olmadığını söylüyordu kız. Ayrıca biz mütevazı kişilerin, ruhlarımızın esenliğine dikkat etmemiz gerektiğini, efendilerimizin çirkin yaşantılarına hizmet etmememizi belirtiyordu.
S. Peki bu sözlerin bu kadar sapkın bir kişinin ağzından çıkmış olmasına gülmedin mi?
Y. Hayır, efendim çünkü bu sözler bana samimi göründü. Söyledikleri hiç de saçma sapan bir gevezeliğe benzemiyordu. Ona büyüklerimizi yargılamanın bize düşmediğini söylediğimde, bana sorular yönelterek nazikçe ikna etmeye çalıştı. Bana, bundan başka, bu konu üzerinde yeterince düşünmemiş olduğumu ve bu dünyadaki herkes tarafından kazanılması gereken, gelecek bir dünyanın var olduğunu söyledi. Cennette, azizlik mertebesi dışında hiçbir mertebe yoktur, dedi. Kız benim iyi yanlarımı pohpohluyordu, efendim. Sizin, ülkemin insanlarının böyle yanları olmadığını ve hepsinin de kötü olduklarını düşündüğünüzü biliyorum. Saygıdeğer efendim, biz Galliler çok umutsuz ve yoksul bir halkız, doğal avantajlarımız

çok az olduğundan çoğu kez zorunluluktan ötürü günah işliyoruz. Aslında kalbimiz kötü değil, gerçeği söylesek, daha dost canlısı ve dine daha saygılı insanlar oluruz mutlaka.

S. Ben senin dostluğunu ve dine saygını biliyorum, Jones. İlki ihanet, ikincisi ise ayrılıkçılık anlamına geliyor. Sizler akıllı uslu milletler arasında salgın bir hastalık gibisiniz. Bu krallığın kıçında irin dolu bir çıban gibisiniz, Tanrı sizi bağışlasın.

Y. Bazen, efendim. Başka türlü bir şey yapmayı bilemediğimizde.

S. Bu da her zaman demek oluyor. Peki kız Beyefendi'den de söz etti mi?

Y. Tanrı onu hiç bağışlamayacaksa da, onu bağışladığından söz etti, efendim.

S. Nasıl olur da utanmaz arlanmaz bir fahişe kendinde efendilerini bağışlama ve Tanrı'nın iradesini bilme hakkını görebilir?

Y. Bilemiyorum, efendim. Ben neredeyse uyuyarak yürüyordum, öylesine yorgundum ve ayaklarım da öylesine ağrıyordu ki. Sonra o gün bütün olup bitenlerden sonra kafam karmakarışıktı. Onu yanımda böyle götürürken, söyledikleri gerçeğe benziyordu.

S. Seni aldatmış, sefil adam. Atın üstünde miydi peki kız?

Y. Evet, efendim. Zaman zaman, bana dinlenme fırsatı vermek için biraz yürüyordu.

S. Peki sen bu kadar yorgun muydun da artık çapkınlık oyunu oynamıyordun? Söylesene, dilini mi yuttun?

Y. Şey, saygıdeğer efendim, her şeyi anlatmam gerektiğini anlıyorum, gerçi anlatacaklarımın sizin için hiçbir önemi yok. Bideford'a doğru yola çıkmadan önce mola verdiğimizde, kız üşümüş ve bayırda sırtını bana dönerek yere uzanmıştı ama bu yalnızca ısınmak içindi; bu durumdan hiç yarar sağlamak istemeyeceğime güvendiğini söylemişti bana. Ben de kızın umduğu gibi yaptım ve ona, bir sefer evlenmiş olduğumu ancak evliliğimin benim hatalarım yüzünden –çok içiyordum– başarısızlıkla sonuçlandığını ve karımı da dizanteri hastalığı sonucu kaybettiğimi anlattım. Ona başka erkeklerden daha iyi olmadığımı ve tanımış olduğu bazı erkekler yanında hiç kuşkusuz zavallı biri gibi göründüğümü de söyledim. Yine de beni bir koca olarak almak isterse ben de onu bir eş olarak alacak ve evlenecektim, söylediği gibi bundan böyle dürüstlük içinde birlikte yaşayabilirdik.

S. Ne! Bu yaratık sabahleyin Şeytan'la yatıyor ve aynı günün akşamı sen de onunla yatmak istiyorsun, öyle mi?

Y. Saygıdeğer efendim, söylediğine göre, kendini o zamandan beri İsa'ya vermişti.
S. Sen de böyle bir kâfirce söze inandın, öyle mi?
Y. Hayır, efendim, ben onun içtenlikle nedamet getirdiğine inandım.
S. Ve seninle zina etmeye hazır olduğuna da inandın.
Y. Şey, doğrusunu söylemek gerekirse, efendim, Dick'in onun yatağına girişini kıskandığımı inkâr edecek değilim. Doğuştan gelen bir ateşliliğim var benim. Ben ondan vücudu kadar son zamanlardaki bu içtenliğinden ötürü de hoşlanıyordum, efendim. Şayet onunla evlenecek olursam, beni doğru yola getireceğini de düşünüyordum.
S. Ama bu yepyeni azize seni istemedi, öyle mi?
Y. O hiçbir erkekle evlenmek istemiyordu, efendim. Kendisi kadar günahkâr bir kadını eş olarak almayı düşündüğüm için benim çok iyi olduğumu, bana bunun için minnet duyduğunu ancak yine de bu önerimi kabul edemeyeceğini çünkü mağarada geçirdiği en sıkıntılı anlarında, kendi iradesiyle başka bir erkek tanımamaya söz verdiğini söyledi.
S. Bu sana bir cevap olarak yeterli geldi mi peki?
Y. Saygıdeğer efendim, ertesi gün hareket saatinde, yok yok, gerçekte aynı gün daha geç bir vakitte, kendisine bir kez daha önerimi tekrar ettim. Bana iyi bir insan olduğumu, şayet fikir değiştirecek olursa önerimi hatırlayacağını söyledi. Ancak şu anda evlenmeyi hiç de arzu etmiyormuş, aslı aranırsa aldığı kararı sürdürmeye kararlıymış. Zaten yerine getirmesi gereken ilk ödevi de, gidip ailesini görmekmiş.
S. Eline fırsat geçirmişken dindarlığının maskesini düşürmeliydin.
Y. Bu fırsatı kaçırdım, efendim.
S. Ama ben bu fırsatı yeniden yakalayacağım. O yumuşak görünüşü ve zırvalama nöbetleriyle beni asla aldatamayacak. Tam bir şarlatanlık bu. Tam bir şarlatanlık. Tanrı'nın inayetiyle, beni asla aldatamayacak.
Y. Hayır, aldatamayacak efendim. Görevinizde başarılı olmanızı diliyorum.
S. Senin gibilerin dileklerine ihtiyacım yok benim.
Y. Bağışlayın, efendim.
S. Jones, eğer bütün bu anlattıklarında en küçük bir ayrıntıda bile yalan söylemişsen, darağacının ipini boynuna kendi ellerimle geçiririm, bilesin.
Y. Evet, biliyorum, efendim. Keşke size her şeyi ta başlangıçta söyleseydim.

S. Sen gerçek bir alçak olamayacak kadar bön ve övüngensin Jones. Sendeki bütün iyi taraf da bundan ibaret. Şimdi seni bir daha çağırana kadar gidebilirsin. Daha işim bitmedi seninle. Odanın parası ödendi ve her şey çözüme kavuşana kadar oradan ayrılmamanı buyuruyorum. Anlaşıldı mı?

Y. Evet, efendim. Size naçizane teşekkür ederim. Tanrı sizi kutsasın.

11 Eylül, Lincoln's Inn

Saygıdeğer Efendim,

Eğer Zatıaliniz'in hizmetkârı olmasaydım ve görevim de Zatıaliniz'in buyruklarına harfi harfine uymak olmasaydı, saygıdeğer efendimin çıkarlarına gösterdiğim sadık bağlılıkta, mektubuma iliştirdiğim kâğıtları Zatıalileri'ne asla göndermemenin yeterli bir sebebini bulurdum. Çünkü Zatıalileri, benim mesleğimden olan bütün kişilerin benimsediği şu eski atasözünü, *Testis unus, testis nullus** diyen sözü göz önünde tutmadıkça, bu kâğıtlarda kendilerine vermeyi umduğum gönül huzurunu asla bulamayacaklardır. Gerçekten de bu olaydaki tek tanığımız yalancılığıyla ünlenmiş bir serseri olduğu için, bu atasözü içinde bulunduğumuz duruma

* Lat.: Tek bir şeyi sınamak, hiçbir şeyi sınamamaktır. (ç.n.)

çok uygun düşmekte ve ayrıca elimizdeki bu tek tanık da bize yalancılık sanatında ondan daha usta olduğundan korktuğumuz bir başkasının anlattıklarını aktarmaktadır. Bununla birlikte, Zatıaliniz'e, şunu tüm gerçekliği içinde belirtmem gerekiyor ki, Jones darağacına çıkmayı her bakımdan hak ettiyse de, bu meselede onun yalan söylediğine inanmıyorum. Bu yüzden bütün umutlarımız bu kurnaz kızın onu aldatmış olduğuna dayanıyor.

Kızı bulmak için her şey seferber edildi ve eğer Tanrı kısmet ederse bunu başaracağız. Kız ele geçtiğinde, Zatıaliniz'in tahmin edebileceği gibi, şiddetle cezalandırılacak. Bu Jones serserisi, kendini anlattığı her şeyde belli ediyor. Zatıaliniz, böyle bir adamın kendi sefil ülkesinde kötü olan ne varsa üzerinde taşıdığını kolaylıkla takdir ederler. Zerre kadar güvenilmeyecek bir adam bu Jones. Şu anlattığı savaş serüvenlerine gelince, bir kuruşa karşı yüz sterling bahse girerim ki, Roma şehri Büyük Britanya'nın en kuzey ucu olan John o'Groats'tan ne kadar uzaksa, Jones da sözünü ettiği savaşlardan o kadar uzak durmuştur. Jones daha çok, yakalanıp kavanoza atıldığında, oradan bir an önce kaçmaya çabalayan şu ödlek yılan balıklarına benziyor.

Beyefendi'yi tanıyan siz Zatıalileri'ne ayrıca şunu da bildirmek istiyorum ki bu hususta da kınanması gereken kişi Beyefendi'dir: Beyefendi'nin Zatıaliniz'in arzularına karşı isyankâr tavırlarıyla, ailesi indinde son derece iğrenç bir suç işlemiş olduğu konusunda ne yazık ki hiç kuşku yoktur. Ancak lehine olarak söylenebilecek şu noktayı da belirteyim ki, Zatıaliniz'in daha mutlu olduğu bir dönemde değindiği gibi, Beyefendi günümüzde kendi yaşındakiler ve kendi sosyal mevkiinde bulunanlarda çok sıkça karşılaşılan kötü eğilimlerin hiçbirine kapılmamış gözükmektedir; yani, şimdi söz konusu olduğu gibi, karanlık ve iğrenç kötü eğilimlerin hiçbirine demek istiyorum. Ahlak bozukluğu bu kadar aşağı seviyelere kadar inmiş beyefendilerin bulunduğuna inanabilirim; ama onların arasında Zatıaliniz'in oğlu olma onurunu taşıyan birinin bulunduğunu kabul edemem. Eminim ki Zatıaliniz de benimle aynı şekilde düşünüyordur. Bu yüzyılda hâlâ büyücülerin var olduğunu kabullenmeye de, eminim Zatıaliniz'inkinin de olduğu gibi, benim aklım direniyor. Sözün kısası, Zatıaliniz'i sabırlı olmaya yüreklendirmek istiyorum. Burada raporunu bulacağınız bu rezilliğin doğrulanmış bir gerçek olarak görülemeyeceğine inanmanızı istirham ediyorum.

Zatıaliniz'in son derece üzgün ve daima en sadık hizmetkârı...

Henry Ayscough

* * *

Bristol, Froomgate yoluyla
15 Eylül, Çarşamba, 1736

Sayın Beyefendi,

Mektubunuzu almak onuruna erişmiş bulunuyorum. Mektubunuzdaki içten iltifatları ben de size kat kat iade etmek ve bu iltifatlara, son derece saygıdeğer müvekkilinizi ilgilendiren herhangi bir konuda onun emirlerine hazır olduğumu eklemek istiyorum. Mesleğimizde sizinki kadar seçkin bir mevkii işgal eden bir beyefendiye yardım edebilmiş olmaktan ötürü de kendimi bayağı talihli sayıyorum. Geçen yıl cereyan eden olay konusunda size şunu belirtmek isterim ki, geçenlerde (yine iyi sonuçlanan bir başka dava vesilesiyle) Ağır Ceza Mahkemesi'nde Bay Yargıç G.'nin karşısına çıktım ve hürmetlerini müvekkilime iletmemi benden bilhassa rica etti; ayrıca da Sir Charles'ın, kendisinin önünde savunulacak herhangi bir davayı her zaman için son derece dikkat ve ilgiyle müzakere edeceğine dair güvence verdi. Bu üzücü ve nazik mesele hakkındaki talimatlarınıza geçmeden önce, size iletmekten memnunluk duyduğum bir iltifat bu, saygıdeğer efendim.

Bundan başka, efendim, Zatıalileri'ni şu noktada da temin edebilirsiniz ki, benim için hiçbir şey, ilahi hukukun son derece seçkin kalesi olan soyluluğumuzun iyi adından daha değerli olamaz ve Kral'ımızın yüceliği ile birlikte milletimizin güvenliği ve esenliği de her zaman bu soyluluğa dayanmak zorundadır. Benden rica ettiğiniz gibi, her şey büyük bir gizlilik içinde yürütülecektir, bundan kuşkunuz olmasın.

Aradığınız kişi hakkında çok sıkı bir soruşturma yaptım ve kızın, hemen hemen mektubunuzda belirttiğiniz tarihte, bu şehirde –ve söylediği yörede– göründüğünü ortaya çıkardım; gerçi soruşturmayı yürüten adamlarımızın sorguya çektiği kişilerin hiçbirisi de, geçen yılın mayıs ayının ilk ya da ikinci haftası için kesin bir tarih veremediler. Öğrendik ki genç kadının annesi ve babası üç yıl önce, mensubu bulundukları mezheplerinin bir toplantısına gitmişler –toplantının Manchester'da yapıldığına inanılıyor– ve oradan bir daha dönmemişler. Yine öğrendiğimize göre babasının bir erkek kardeşi Manchester'da oturuyormuş ve onları, hayatlarını bu şehirde kazanmanın daha kolay olacağına ve ayrıca, bundan kuşkum yok, tehlikeli görülen inançlarının burada daha çok hoşgörüyle karşılanacağına inandırmış. Böylelikle üçü de kız olan çocuklarını da yanlarına alarak Manchester'a gitmişler, aradığınız genç kadın ise bu şehirde akrabasız kalmış.

Babanın adı, Amos Hocknell, annenin ise, Martha; annenin evlenmeden önceki kızlık adı Bradling ya da Bradlynch gibi bir şeymiş, Wilts yöresinden, Corsham kökenli. Hocknell sapkın inancını inatla savunmasına rağmen, buralarda iyi bir marangoz ve doğramacı olarak tanınıyormuş. Son olarak, dini bütün bir Hıristiyan ve mükemmel bir tüccar ve gemi yapımcısı olan Mr. Alderman Diffrey'in hizmetinde çalışmış; Mr. Diffrey ondan, teknelerinin kabin doğramalarının yapımında yararlanmış. Mr. Diffrey'i tanıyorum, bana Hocknell'in işinden memnun olduğunu, bu hususta şikâyet edilecek bir yanı bulunmadığını söyledi; ancak adam vaazlarını ve kehanetlerini bir türlü kendi evinde bırakmayı bilmiyor ve çevresindekileri durmadan saygıdeğer dostum Mr. Diffrey'in de kalpten bağlı olduğu yerleşik dinin inançlarından uzaklaştırmaya çabalıyormuş. Bir gün adamın iki çırağını birden gizli gizli kendi sahte dinine yandaş ettiğini fark edince, işine son verip kovmuş. Bunun üzerine Hocknell onu kendisine karşı adaletsiz davranmakla, baskı yapmakla suçlamış; ancak daha sonra kanıtlandığı gibi, Mr. Diffrey onu bu davranışlarına bir son vermesi, buna artık katlanamayacağı konusunda birçok kez uyarmış. Hocknell dini görüşlerinde olduğu kadar siyasal görüşlerinde de ele avuca sığmaz, yaygaracı bir adam. Mr. Diffrey aynen şöyle söylüyor onun için: *Tuza yatırılmış morina balığı gibi, sahte bir özgürlük fikri içinde salamuraya yatmış bir adam.* Bu sözlerden onun ne çeşit bir adam olduğunu anlayabilirsiniz ve yine Mr. Diffrey'in bana anlattıklarından, kovulduğunda gösterdiği tepkiyi tahmin edebilirsiniz zira *her insanın ellerini satabileceğini ancak hiçbir insanın, hatta Kral'ın bile ruhunu hiçbir zaman satmaması gerektiğini yüksek sesle söyleme küstahlığında bulunmuş* Hocknell denilen bu adam. Bir süre ailesiyle birlikte, Amerikan kolonilerinden birine gideceğini söyleyip durmuş (bütün bu fanatik isyankârların oraya sürülmelerini doğrusu çok isterdim) ama sonunda bu fikrinden vazgeçmiş. Sonuç olarak, mezhebin Manchester'daki toplantı yerinde soruşturma yapılarak, Hocknell'ın şu anda nerede bulunduğu hakkında bilgi alınabilir; çünkü sizin benden çok daha iyi bildiğiniz gibi, efendim, burası, size yazdığım büyük şehirle karşılaştırıldığında, öyle önemli bir yer sayılmaz.

Aradığınız kişi Londra'dan geldiğini ve orada hizmetçi olarak çalıştığını söylemiş ancak ne hizmetinde çalıştığı kişilerin adlarını, ne de bu yerlerin adresini vermiş. Yaptığım araştırmaya göre, ailesinin yukarıda belirttiğim durumundan haberdar eden bir komşusunun evinde bir saatten daha fazla kalmamış ve gecikmeden Manchester'a gitmesi gerektiğini söyleyerek yeniden yola koyulmuş çünkü bütün kalbiyle bir an önce anne

ve babasına kavuşmayı arzu ediyormuş. Size şu noktayı da açıklamam gerekiyor ki, efendim, amacımız açısından talihin garip bir cilvesi olarak, kendisi de Quaker mezhebinden yaşlı bir kadın olan söz konusu komşu, mektubunuzu alışımdan üç hafta önce, vücudunun su toplaması sonucu ölmüş, dolayısıyla her şey yaşlı kadının bir zamanlar yapmış olduğu dedikodulara dayanıyor, yani anlayacağınız, ağızdan ağıza yayılan bir tanıklığa; ancak ben yine de bu tanıklıklara güvenilebileceğine inanıyorum.

Ne kadar yasal olsa da, her türlü soruşturmayı kendilerine yöneltilmiş despotça bir tehdit olarak gören mezhepdaşlarının inatçı suskunluğundan ötürü, genç kadının geçmişine dair pek fazla şey öğrenemedik. Bununla birlikte, soruşturma yapmakla görevlendirdiğim adamım bu kişilerden birisini bulmuş ve o da kendisine, genç kadının hizmetçi olarak çalışmaya başladığı evin oğlu olan Henry Harvey adındaki biriyle zina yapıp suçlunun ortaya çıkmasından beri Quaker mezhebinden olan tüm kişilerce kayıp bir insan olarak görüldüğünü söylemiş. Bu, genç kadına, önce yanında çalıştığı hanım ve sonra da pişmanlığını yetersiz gören anne ve babası tarafından evden atılmaya mal olmuş zira genç adamı günah işlemeye sürükleyen oymuş. Genç kadın uzun yıllar boyunca ortadan kaybolmuş, bu dönüşüne kadar nerelerde yaşadığını hiç kimseler bilmiyormuş; bunun da tek tanığı daha önce sözünü ettiğim komşuymuş, yeniden yola çıkmadan önce onunla bir tek o konuşmuşmuş.

Son olarak size şunu da bildireyim ki, genç kadın hakkında soruşturma yürütmüş olan ilk kişi siz değilsiniz çünkü yukarıda sözünü ettiğim bu dedikoducu kadınlardan bir tanesi görevli olarak gönderdiğim adamıma, geçen haziran ayında kadını sormaya bir başka kişinin geldiğini, adamın Londra'dan geldiğini ve hanımından bir mesaj getirmekte olduğunu söylemiş; ancak adamın ne görünüşü ne de tavırları onu bu kıskanç ve kuşkucu kişilerin gözünde güvenilir biri olarak göstermeye yetmemiş; ona genç kadının Manchester'a gittiğinden başka bir şey bilmediklerini söylemişler. Bunun üzerine adam çekip gitmiş ve onu bir daha da görmemişler. Bütün bunlardan gerekli sonuçları çıkarmayı benden iyi bildiğinizi düşünüyorum, efendim.

Şartların elverdiğince çabuk çözümlenecek olan öteki işe koyulmadan önce, size bunları aceleyle yazıyorum. Bu konuda yeniden ve mümkün olduğunca çabuk yazacağımdan emin olabilirsiniz. Sizin ve soylu ve kibar müvekkilinizin mütevazı, sadık ve itaatkâr hizmetkârınız olarak kalacağım her zaman, efendim.

Rich'd Pygge, avukat

* * *

Bideford, 20 Eylül

Sayın Beyefendi,

Bu son iki günü sizi son derece ilgilendiren yerde geçirdim ve her şey zihnimde tazeyken sıcağı sıcağına yazıyorum. Hesaplarıma göre bu yer, Bideford yolu üzerinde, ırmak geçidinin iki buçuk mil kadar yukarısında bulunuyor ve oraya uzanan Cleeve adıyla bilinen dar vadi, bu yörede çok sıkça görüldüğü üzere, iki ormanlık tepecik arasında dik bir eğimle aşağılara iniyor. Mağara sözünü ettiğim vadiye açılan bir başka vadinin üst kısmında; oraya ırmak geçidinin üç çeyrek mil ötesindeki ana yola çıkan bir patikadan gidilerek ulaşılıyor. Mağaranın önünde bir çayırlık ile hayvanların su içebilecekleri bir su kaynağı var. Bu yörede her yer ıssız, vadi ancak yukarıdaki fundalığa çıkmak isteyen çobanlarca kullanılıyor. Bu çobanlardan James Lock adındaki bir tanesi, biz oraya vardığımızda, yanında bir oğlan çocuğuyla birlikte mağaradaydı. Söylediğine göre, yaz gelince buraya çıkmayı alışkanlık edinmiş ve burada birçok yaz geçirmişti. Görünüşe bakılırsa, eğitimi koyunlarından daha fazla olmayan, kendi halinde yoksul bir adam gibiydi ancak tavırlarından dürüst biri olduğu anlaşılıyordu.

Bu yerin garip bir öyküsü varmış. Lock ve onun gibiler burayı "Dolling'in Yuvası" ya da "Dolling'in Mağarası" diye tanıyorlar; anlatıldığına göre Dolling denilen bu adam, Lock'un büyükbabasının babası zamanında, çok ünlü ve bayağı gözü pek bir haydut çetesinin başıymış, ormanlar kralı Robin Hood gibi çok keyifli bir yaşam sürmüş (en azından Lock'un anlattıklarına göre) ve barındıkları bu yerin ücralığından ve hırsızlıklarını yakın çevrede gerçekleştirmemelerinden ötürü de uzun süre adaletin eline geçmemiş, sonunda da kaçmış. Lock bu anlattıklarının kanıtı olarak bana, mağaranın girişinde, kayanın üzerine kabaca kazınmış olan harfleri gösterdi; kayanın üzerinde J.D.E. yazıyordu, yani, John Dolling, Evi. Görünüşe bakılırsa, alçağın mülkiyet duygusu da bayağı kuvvetliymiş.

Acele ediyorum, efendim çünkü Lock bana bundan başka, daha önce sözünü ettiğimiz hayvanların su içtikleri yerin yanında dimdik duran büyük taşla ilgili olarak çok daha eski bir boş inançtan da bahsetti; bu boş inanca göre, bir gün Şeytan orada bir çobanla karşılaşmış ve ondan bir kuzu satın almak istemiş, kuzunun fiyatını tespit etmişler ve çoban Şeytan'a istediği kuzuyu seçebileceğini söylediğinde, Şeytan parmağıyla çobanın yanında duran küçük oğlunu göstermiş (tıpkı Lock'un

bana bu hikâyeyi anlatırken kendi oğlunu göstermesi gibi). İşte o zaman çoban kiminle karşı karşıya olduğunu tahmin etmiş ve çok korkmuş, dili tutuluvermiş. "Niçin hiçbir şey söylemiyorsun?" diye sormuş Belzebuth. "İbrahim oğlunu kurban verirken bu kadar mırın kırın etmiş miydi?" Bunun üzerine çobanımız, kendisiyle konuşan Şeytan'ın bu ruhlar alış-verişinde mutlaka galebe çalacağını anlayınca, ona değneğiyle şöyle cesurca bir vuruvermiş ve Şeytan, bir insan gibi boylu boyunca kafa üstü yere düşeceğine doğrudan doğruya bu taşın üstüne düşmüş ve orada iki parça olmuş. Çoban yaptığından değil pişmanlık duymak memnun bile olmuş çünkü oğlunun ruhu böylelikle kurtulmuş; ayrıca Şeytan, bu çeşit bir köylü konukseverliğinden hiç hoşlanmadığından, bir daha da bu yörelerde küstah çehresini göstememiş ve o zamandan beri de bu taş Şeytan Taşı adıyla anılır olmuş. Hiç kuşkusuz bu yüzden birçok kişi bu yerin lanetlenmiş olduğunu ileri sürüyor ve yörede oturan bazıları da oraya adımlarını atmıyor. Ancak Lock adındaki bu çobanla ondan önce babası (o da bir çobanmış) böyle düşünmüyorlar; o tersine, burada iyi çayırlar olduğunu, hayvanların burada hastalık kapmadıklarını ve mağaranın yazın yaşamak ve peynirleri olgunlaştırmak için iyi bir yer olduğunu keşfetmişler. Umarım ki, efendim, bütün bu anlattıklarımı çok gereksiz bulmayacaksınız zira en küçük bir ayrıntıyı bile atlamamam gerektiğini söyleyen, sizdiniz.

Mağaranın girişi on beş ayak genişliğinde ve en yüksek noktasında aşağı yukarı iki adam boyuna erişip kırk adım kadar uzunlukta bir oyuğun içine açılıyor; sonra, ilk bakışta kör bir duvar izlenimi yaratan ama gerçekte, kabaca oyulmuş bir kemerle –ki Lock bunun insan eliyle, belki de Dolling denilen haydut ve çetesi tarafından genişletilmiş, doğal bir gedik olduğuna inanıyor– evet böyle bir kemerle, içte bulunan daha hacimli bir odaya çıkıyor. Bu odayı baştan başa adımladım ve onun az çok bir yumurta biçiminde olduğunu fark ettim; uzunluğu aşağı yukarı elli adım, en geniş noktası ise otuz adımdan biraz daha fazla, bir bütün olarak hiç düzgün değil. Mağaranın tavanı geniş ve bir noktasında delinmiş çünkü buradan, tıpkı eğik bir bacada olduğu gibi, gökyüzü değil de ölgün bir ışık görülebiliyor; alttaki zemin rutubetli ama fazla da değil; Lock burada suyun süzülüp bir çeşit akaçlamanın meydana geldiğini söylüyor. Karanlık olduğu için bu inziva odasını (eğer böyle demem mümkünse) kullanmıyor, oraya yalnızca olgunlaşmaları için peynirlerini koyuyor.

Şimdi, efendim, araştırmamı talep ettiğiniz daha özel bir noktaya geliyorum. Tavsiyeniz üzerine yanımda bir lamba götürmüştüm, bu

lamba sayesinde, içteki odanın aşağı yukarı ortasına doğru, büyük bir ateşe ait olduğu belli olan birtakım küllerin varlığını ortaya çıkardım. Daha ben sormadan Lock bana, bu küllerin, Devonshire yöresinin şivesinde ortaklaşa olarak didickies (yani çingeneler) diye adlandırılan kişiler tarafından bırakılmış küller olduğunu söyledi; çingeneler buraya kış göçleri sırasında az çok düzenli olarak gelirlermiş. Anlatılanlara bakılırsa bazı çingene kafileleri bu mevsimde, Cornwall yönünde batıya doğru hareket eder, baharda ise yeniden doğuya doğru göçermiş. Lock bundan sonra sorduğum sorulara cevap olarak, hemen hemen her yıl haziranın başına rastlayan bu yerlere dönüşünde –ki bu yıl da değişen bir şey yoktu– çingenelerin burada barındıklarını gösteren bu izleri bulduğunu söyledi ve bu, babasının zamanından beri hep böyle sürüp gitmişti. Ancak kendisi çingenelerle hiç karşılaşmamıştı. Çünkü onlar kendi pagan dilleri ve adetleri olan, çok gizli insanlardı; kendisine hiç zararları dokunmadığından ve yazın mağaranın kime ait olacağı konusunda hiç tartışmadıklarından, onu rahatsız etmiyorlardı. Hatta kimi zamanlar mağarada, besbelli ki kendisi kullansın diye bırakılmış, kuru odun tedarikleri bulduğu da olmuştu; bunun için bu insanlara minnet de duyuyordu.

Şu noktayı belirteyim ki, efendim, bu küllerin, yakılmış odun kokusundan farklı, garip ve pis bir kokuları vardı; kükürt ya da kezzap kokusu gibi bir şey, daha başka ne denir bilemiyorum. Bunun belki de üstünde küllerin durduğu kayanın yapısından ileri geldiği düşünülebilir; şiddetli bir ateşin yaydığı ısı, dağılması zaman isteyen, katranımsı bir gaz çıkarmış olabilir, doğrusunu söylemek gerekirse bu konularda kesin bir şey söyleyebilecek kadar bilgi sahibi değilim. Bu pis koku konusunda Lock'a da sorular sordum; ancak o, bu kokunun farkına varmış gözükmüyordu ve bana alışılmadık hiçbir koku duymadığını söyledi. Bana öyle geldi ki Lock'un burun delikleri, sürüsünün ve peynirlerinin daha da pis olan kokusuyla öylesine tıkanmıştı ki, bu kokuyu duyamıyordu ve yanılan ben değildim. Yanımda getirdiğim adamım da benim görüşümü paylaşıyordu, yanılmamış olduğumun bir başka kanıtı da buydu, daha iyi bir açıklama getirememiş olsam da bu noktaya geleceğim. Küllerin içinde başka bir şey olup olmadığını anlamak için onları sağa sola saçtık ve içinde karbonlaşmış odundan başka hiçbir şey olmadığını gördük. Mağaranın bir köşesinde bir girintide, Lock bize bir araya toplanmış kemikler gösterdi, bunların çoğu da tavşan ve kümes hayvanı kemiklerinden oluşan küçük kemiklerdi, şenlikleri ve şölenleri sırasında hiç kuşkusuz derbeder çingeneler tarafından bir köşeye atılmıştı. Lock

bana onların bu iç odayı kış barınmaları sırasında kendisinden daha çok kullandıklarını da söyledi çünkü bu oda rüzgârlara ve soğuklara karşı daha iyi bir korunak oluşturuyordu.

Aklıma gelmişken ve bir başka sorunuza cevap olarak şunu da ekleyeyim ki, efendim, bu lamba sayesinde mağaranın her yanını kılı kırk yararcasına araştırdım ve girmiş olduğumuz yol dışında mağaraya açılan başkaca bir yol olmadığını gördüm. Lock da, daha önce sözünü ettiğim bacanın dışında, başka hiçbir çıkışı olmadığından kesinlikle emindi. Gözlemlediğim kadarıyla baca bir yarıktan ancak biraz daha genişti çünkü daha sonra bacanın açıldığı bayıra çıkıp gördüm, bu yarıktan bir çocuk geçebilirdi ama yetişkin bir insan kesinlikle sığmazdı. Merdiven olmadan yerden bacaya erişmek mümkün değil. Ne bu odada, ne de mağaranın girişinde bizi ilgilendiren şey bakımından bir yardımı dokunabilecek hiçbir şey görmedim.

Şimdi de, efendim, son bir noktaya geliyorum, yani mağaranın dışındaki ateşe. Ateş, otlağın kenarında, mağaradan aşağı yukarı yirmi adım ötede bulunuyor. Bu ateş daha varışımızda dikkatimi çekmişti çünkü Lock sürüsünün uzaklaşmasını önlemek için bu alanı çitlerle çevirmişti. Küller yağmur suyuyla ıslanmış ancak toprak siyah ve çıplaktı, yanan bölgede hiçbir şey bitmemişti. Önceki yıllarda çingenelerin ateşlerini hiçbir zaman mağaranın dışında yakmadıklarını ve geçen kış, adetlerinden uzaklaşmaları için de bir neden göremediğini söylüyor Lock. Buraya ilk geldiğinde, koyunları, sanki bir şey iştahlarını uyandırmış gibi, bu eski ateşten kalan külleri yalamak için büyük bir istek duymuşlar; hiçbiri hastalanmamasına rağmen, Lock onlardaki bu ani hevesin sonuçlarından korkmuş ve bir çit çekerek o yana geçmelerini engellemiş; ancak kimi zamanlar, koyunlar yine de, çevrelerindeki körpe otların bolluğuna rağmen, bu çiti aşmaya çabalıyorlarmış.

Bu çıplak ve çorak yer, mağaradan on adım kadar ötede bulunuyor. Bu alanın sınırları içine girince, mağaranın içinde duymuş olduğum aynı kükürtümsü kokuyu fark ettim. Adamıma diz çöküp toprağı biraz eşelemesini söyledim, o da kokunun aynı koku olduğunu ve onu önceki kadar güçlü bulduğunu belirtti; bana bir parça toprak uzattı (size aynı kuryeyle gönderiyorum) ve bu toprağın fırında pişirilmiş gibi gözüktüğünü, mevsimin şiddetli yağmurlarının yumuşatıcı etkisine maruz kalmış bir çömlek parçasını andırdığını söyledi. Lock'u bir çit kazığı aramaya gönderdim, Lock kazığı getirince adamım onunla toprağı kazmaya başladı ve bu çorak alanda toprağın kızartılmış gibi olduğunu ve dört beş parmaklık derinlikte garip bir biçimde sert göründüğünü fark

etti; toprağa ancak art arda darbelerle nüfuz etmek mümkündü. Buna sık sık yakılan büyük ateşlerden başka bir neden bulamadık (çevrede yeterince odun vardı); ne var ki sıradan yemek pişirme ve ısınma amaçları için bu ateşler gereksiz büyüklükte sayılırdı.

Lock'a çevrede hiç ot bulunmamasının garip olup olmadığını sordum, bana garip olduğunu söyledi; düşüncesine göre çingeneler merhemlerini ve iksirlerini yaparlarken otları zehirlemişlerdi. Bununla birlikte şunu da söyleyeyim ki, efendim, çingeneler Birleşik Krallığın bu yöresinde, ilaç olarak kullanılan bitkilerin hazırlanmasında özel güçlere sahip kişiler olarak görülüyorlar ve tıbbi olduklarını iddia ettikleri kocakarı ilaçlarını cahil insanlara satarak biraz para kazanıyorlar; ancak ne ben ne de yardımcım böylesi bir uğraş için bu kadar büyük bir ateş yakmaya ihtiyaçları olacağına hiç inanmadık. Yardımcım haklı olarak bunun, daha çok yüksek bir eritme fırınının dibindeki toprağa benzediğine dikkat çekti, gerçi çevrede metal ya da başka bir şeyin izine de hiç rastlamadık. Yakın çevrede mineral bulunmuş olduğunu da sanmıyorum. Nota denilen mineral ancak Bristol'e doğru, Mendip Tepesi'nde bol miktarda bulunuyor.

Korkarım sizi çözülecek büyük bir bilmeceyle karşı karşıya bırakmak zorundayım, efendim. Sizi temin ederim ki, bunun nedeni, talimatlarınıza uymada gösterdiğim bir özen eksikliğinden değil, ortaya çıkan sorunlar üzerinde kafa yormamış olduğumdan da değil. Ne var ki, size doyurucu gelebilecek herhangi bir sonuca da varamıyorum. Sözü fazla uzatmamak için, şimdi, bana sormuş olduğunuz öteki sorulara cevap vereceğim.

1. Daha önce bölgeyi gezmeye gelmiş olan, bilinen hiçbir meraklı beyefendi ya da bilim adamı yok. Buranın suları hiç de öyle tanınmış falan değil ve bu suları yöre halkı dışında hiç kimse bilmiyor. Bu suların sözünü etmeden önce Mr. Beckford (size onun en hürmetkâr iltifatlarını iletiyorum) suların varlığından haberdar değildi oysa bu yöre onun kendi ruhani yöresine bitişik.

2. Asılan adam ve bu olayı izleyen her şey konusunda Lock'u sıkı sıkıya sorguya çektim; Lock suçun hırsızlarda olduğunu söylüyor ve sözlerinde ısrarla diretiyor. Olayın daha iyi bir açıklaması olmadığı için, bu aynı zamanda çevrede hâkim olan, doğrulanmamış genel kanı. Buranın insanlarına böylesine gözü kara hırsızların bu yörede dolaştıklarına dair başka hangi kanıta sahip oldukları sorulduğunda, ne cevap vereceklerini bilemiyorlar; ya da, şu sıralarda aralarında yaygın olan, birtakım Fransız korsanlarının karaya çıktıklarına dair aptalca bir

hikâyeyi anlatmaya başlıyorlar; ama elbette ki, bu hususta da ellerinde hiçbir kanıt yok çünkü şu son seksen yıldır korsanların karanın içlerine bu kadar sokulduğu hiç görülmüş değil; zaten bu, sağduyu denen şeye de aykırı olurdu. Karasuları muhafızlarımızın ve gemi mürettebatımızın çok iyi bildikleri gibi, onların eylemleri daha çok karaya yanaşmaya, yağmalamaya uygun şeyleri ele geçirmeye ve sonra da son hızla kaçmaya dayanıyor.

3. Lock, bu son yaz barınması sırasında, alışılmadık hiçbir şey görmediği ya da böyle bir şeyin dikkatini çekmediği üzerine yemin etti; ailesi dışında, ben ve yardımcımdan başka ziyaretçisi de olmamıştı. Ne yazık ki, ne daha önce sözü edilen Mr. Beckford'dan, ne Puddicombe'dan, ne de bana adlarını vermiş olduğunuz kişilerden (şu korsanlar üzerine yapılan spekülasyonlar dışında) kayda değer yeni hiçbir bilgi alabilmiş değilim.

4. Bu yörede, öldürülen bir kişinin saklanılabileceğini düşündürecek yeni kazılmış hiçbir yer görmedim. Bölgeyi ve çevresini çok iyi bilen Lock ve oğlu da, bana bu tür bir yere rastladıklarını söylemediler.

5. Yörenin tümünün görülebildiği yer, aynen tanığınızın tasvir ettiği gibi. Geri kalan her şey yaptığı tasvire uyuyor. En azından bu noktada ona güvenebilirsiniz.

6. Aşağıda yolda bırakılanlara ve iki ata gelince, bu konuda hiç *vestigia** bulmuş değilim ancak bu bölge daha aşağı kısımlarında öylesine vahşi ki, araştırmalarımı yeterince yaygınlaştırabilmiş olduğumdan da emin değilim. Bununla birlikte, ırmağın yakınında araştırılmaya elverişli gözüken hemen her yeri araştırdık ama elimiz boş döndük. En yakın çevrede, kayıp iki at ya da orada bırakılan eşyalar konusunda hiç kimse hiçbir şey bilmiyordu. Çingenelerin bu atlarla karşılaşmış olabileceklerini –çok emin değillerdi bundan– ve eğer durum buysa, onları çalmış olabileceklerini düşünüyorlardı; bagajın geri kalan eşyaları için de aynı şey söz konusuydu. Tanığınızın atından ise birazdan söz edeceğim.

7. Büyücü kadınlara gelince, Lock, köyünde bunlardan birini tanıdığını ileri sürüyor ancak sözünü ettiği büyücü kadın onların burada beyaz ya da iyi huylu diye adlandırdıkları türdenmiş, Şeytan'la konuşmaktan çok, sığilleri ve küçük dertleri iyileştirmekle uğraşıyormuş ve daha yaşlı ve biçimsizmiş. Büyücülerin toplantı falan yaptıklarını hiç işitmemiş ve çingeneler dışında kışın buraya hiç kimsenin gelmediğinden de

* Lat.: Kalıntı, iz. (ç.n.)

kesinkes eminmiş. Burada barınmaları sırasında, koyunları, karısı ve buraya zaman zaman yiyecek getirmek ya da ayıüzümü toplamak için (ağustos ayında bol miktarda olgunlaşıyorlarmış) evet bunları yapmak için binbir zahmetle çıkan kızı dışında, bu yörelerde tek bir dişi varlık görmemiş. Ancak şu da var ki, bu büyücülük konusunda, yörenin öteki insanlarından daha az saf olabilir Lock. Zira Mr. Beckford büyücülüğe inancın hâlâ çok güçlü olduğunu ve geçenlerde alınan Büyücülüğün Yasaklanması Kararı'nın (bunun gürültüleri bu uzak yöreye kadar gelmiş bulunuyor) genelde büyük bir çılgınlık olarak yorumlandığını söylüyor. Ve buraya gelişinden beri yalnızca tek bir şikâyet olmuş, bu şikâyetin de nedeni, bir komşusuyla tartışan yaşlı bir şirret kadının kötü niyetiymiş. Ancak Lock bu yörede herkesin atalarına inandıkları gibi büyücülüğe de inandıklarını düşünüyor.

8. Bu vadinin tepesinden fundalıklar boyunca yedi mil katedilerek Barstaple'dan Minehead'e uzanan yola kadar ilerlenebilir. Patika yabancılar için karanlık ve bilinmezliklerle dolu; bununla birlikte patikayı kullanmaya kararlı gözükenler, doğuya ve batıya sapan anayola vardıklarında kuzeye doğru yönelirlerse, bunu pekâlâ gerçekleştirebilirler. Bu, yazın kuru havalarda daha kolay. Gizlilik içinde yolculuk yapmayı arzu eden bir kişi, Bridgewater ve Taunton'dan önceki geçilmesi düşünülebilecek tek yerler olan Minehead ve Watchet yollarından kaçınabilir. Bana buyurduğunuz ağzı sıkılığımı koruyarak soruşturmamı sürdürecek ve bu yoldan geri döneceğim; eğer bu arada yeni bir tanıkla karşılaşırsam, hemen bilgilerinize sunacağım. Aksi takdirde size son haberleri aktarabilmem ancak Bristol'e dönüşümde mümkün olacak.

Şimdilik, size ve müvekkilinize daha fazla yararı dokunabilecek bilgiler veremediğim için, gerçekten özür dilerim, efendim. Sizin mütevazı, sadık ve itaatkâr soruşturmacınız ve hizmetkârınız olmakla şeref duyuyorum.

Rich'd Pygge, avukat

* * *

Bristol, 23 Eylül

Saygıdeğer Beyefendi,

Korkarım ki Bristol'e yapmış olduğum dönüş yolculuğum pek verimli olmadı. Ne son mektubumda adını andığım şehirlerde, ne yolumun üstündeki küçük kasabaların herhangi birinde, tanıdığınız soylu kişinin oralardan geçtiğine dair iz bulabildim. Ancak oralardan geçmemiş olduğuna da garanti veremem; zira hiçbir iz kalmamış bulunuyor. Hatta sıradan ve gizlenme gereği duymayan bir yolcu söz konusu olsaydı da ve ben de soruşturmalarımı tam bir serbestlik içinde yapabilseydim, size karşı saygımda kusur etmeden şunu itiraf etmem gerekirdi ki, aradan bu kadar zaman geçtikten sonra, daha iyi bir sonuç almam yine çok ihtimal dışı olurdu. Şayet şu dilsiz uşak hâlâ Beyefendi'nin yanında bulunmuş olsaydı, onlarla karşılaşmış olan kişilerin hafızasında daha fazla bir iz bırakmış olma ihtimali de var olurdu; ancak böyle bir avantaja sahip değiliz. Barstaple ile Bideford çok kalabalık şehirler, yılın en elverişli mevsimi boyunca İrlanda yünü ve keteni, keza Gal kömürü ticareti için çok gelen giden oluyor ve bu şehirleri Taunton'a, Tiverton'a, Exeter'a ve hatta Bristol'e bağlayan yollar için de aynı şeyler söylenebilir.

Bideford'da, gümrük görevlisi Mr. Leverstock, kayıt defterine bakarak, bana, geçen Mayıs ayının 2'sinde, Kaptan Thomas Templeford yönetimindeki Elizabeth Ann gemisinin Bristol'e doğru, ertesi gün de, Kaptan James Parry yönetimindeki kömür gemisi Henrietta'nın, tanığınızın dediği gibi, Swansea'ye doğru demir aldığını doğruladı.

Keza aynı tanık, soruşturma yaptığım The Barbadoes adlı han konusunda da gerçeği söylemiş. Orada, Jones denilen adamla yol arkadaşını hatırladıklarını ancak anlattıkları hikâye kendilerine sıradan geldiği için onlara pek dikkat etmemiş olduklarını öğrendim. Kız gittikten sonra, Jones oradakilerden birine, kızın kendisiyle evlenmek için Bristol'deki ailesinden izin istemeye gittiğini söyleyerek övünüp durmuş. Bundan başka, önem taşıyan herhangi bir şey yok.

Şimdi sizi şu hususta da haberdar edeyim ki, efendim, handa bırakılan at satılmış, hanın sahibi onun bundan böyle kendine ait olduğunu iddia ediyormuş çünkü onu bir ay boyunca kendine verilen para karşılığında, bir ay ise karşılığında hiçbir şey almaksızın bakıp besledikten sonra elden bırakmaya hiç niyeti de yokmuş. Kendisini adalet karşısına çıkarmakla ve at hırsızlığından darağacına göndermekle tehdit etmeme rağmen, aynı şeyleri söyleyip durdu. Umarım darağacını boylar da

bulur cezasını, küstah ve kibirli bir adam bu hancı; Mr. Leverstock'un söylediğine bakılırsa, kaçakçıların da dostuymuş. Bu kadar küçük bir para için, onu yargıç önüne çıkarmak istemeyebilirsiniz, bu yüzden dava askıda bulunuyor.

Saygıdeğer beyefendi, bundan sonrası için vereceğiniz talimatları görev duygusu içinde bekliyor ve beni her zaman sadık ve itaatkâr bir hizmetkâr olarak göreceğinize güvenerek, bu arada, şu ana kadar yapmış olduğum harcamaların bir listesiyle ücretimin dökümünü saygıyla mektubuma iliştiriyorum.

Rich'd Pygge, avukat

* * *

1 Ekim
Corpus Christi College

Saygıdeğer Beyefendi,

Mr. Saunderson'ın bir arkadaşına yardım etme fırsatını bulmuş olduğumdan dolayı çok memnunum. Bir görüş bildirmemi arzu ettiğiniz pişmiş toprak parçasını inceledim ancak şunu üzülerek söyleyeyim ki, toprağın yapısı konusunda kesin hiçbir sonuca varabilmiş değilim. Bu toprak parçasının çok büyük bir ısıya maruz kalmış olduğu ortada, bu da ne yazık ki, kimyasal analizi (en iyi şekilde teçhiz edilmiş laboratuvarlarda bile) son derece güçleştiren bir şey çünkü bu gibi durumlarda ateşin, dilbilgisinde bir cümlenin başıyla sonu arasındaki kuruluş ayrılığı demek olan "*anacoluth*" kavramı gibi bir işlevi vardır. Uzmanın becerisi ne olursa olsun, yüksek ateş yüzünden, elemanlardaki her türlü doğal mantık engellenir ve anlaşılmazlaşır. Isınmadan önce toprağın katranımsı karakterli bir elemana karışmış olması ya da içine bu elemanın sızmış olması muhtemel; ancak geriye, (ateşin yüksek bir ısıya erişmesinden sonra) bunun ne olduğunu belirlemeye yeterli olabilecek nicelikte hiçbir şey kalmamış. The Royal Society (ki onun bir *socius**'u olmaktan onur duyuyorum) kendisine büyük kimyacı ve filozof Saygıdeğer Robert Boyle tarafından bağışlanan mineral ve taş koleksiyonunda bulunan Kutsal Topraklar'a (yani Ölü Deniz'e) ait örneklerle, bana göndermiş

* Lat.: Mensubu, üyesi. (ç.n.)

olduğunuz toprak parçası arasında bazı benzerlikler, bu asfaltik göl kıyısının birtakım parçalarını andıran özellikler var; keza, Antiller'de, Trinidad'ın İspanyol adasındaki Asphaltum'dan ya da Zift Gölü'nden gelen topraklarda da benzer parçalar gördüm. Nitekim zift kaynatıldığında da onun küçük bir miktarı kaynatma teknelerinden taşıp yere yayıldığında, aynı türde bir şey dikkatimi çekti. Bununla birlikte, eğer yanılmıyorsam, bu pişmiş toprak parçasının küllerinde ben, ne mineral ziftinin (sözünü ettiğim örneklerde olduğu gibi) ne de çam ziftinin ya da bitkisel kökenli başka bir ziftin kokusuna benzeyen bir koku ayırt ettim. Eğer sizin için bu toprak parçasının yanmamış bir kısmının numunesini elde etmek mümkünse, efendim (herhalde çevrede bundan bulunacaktır) size son derece minnettar kalırım ve belki de sizi bu konuda daha çok aydınlatma fırsatını da bulurum. Adalarımızda bugüne kadar böyle bir toprak bulunmuş değil, bu yüzden ticari açıdan son derece kârlı olabilir ve müvekkilinizin (Mr. Saunderson bana adını ne yazık ki bahş etmedi) mülklerinin değerini de büyük ölçüde artırabilir.

Sadık hizmetkârınızım, efendim,
Stephen Hales D. D. R. S. S.

Cambridge'de yalnızca kısa bir süre için bulunuyorum; bu yüzden sürekli yaşadığım kent olan Teddington, Middlesex'teki adresime yazmanız daha iyi olur.

* * *

Londra, 1 Ekim.

Saygıdeğer Efendim,

Size büyük bir acele içinde yazıyorum. Aramakta olduğumuz kız bulundu ancak kendisi bunu henüz bilmiyor. Görevlendirdiğim adamım kızı bulduğundan emin; kızı belli etmeden gözlemesi için Jones'u yanında götürmüş ve Jones da sözünü ettiği kişinin o olduğunu doğrulamış. Kız son olarak John Lee adındaki bir demirciyle evlenmiş; Manchester şehrinde Toad Lane'de yaşıyorlar ve kız birkaç aylık hamile, bu yüzden çocuk onun olamaz. Lee de, kız gibi bir Quaker'miş. Adamımın dediğine bakılırsa, büyük yoksulluk içinde, hücre gibi bir yerde yaşıyorlarmış; çünkü Lee'nin düzenli bir işi yokmuş ve komşuları tarafından Vaiz adıyla çağrılıyormuş. Kız şimdi iyi ev kadını ve dini bütün kişi rolünü

oynuyor. Mr. Pygge'nin yazdığı gibi, anne babası ve kız kardeşleri de Manchester'dalar. Zatıalileri'ne hemen oraya hareket edeceğimi söylememe gerek yok herhalde. Mektubumun kısalığından ötürü kendisinden beni bağışlamasını diler ve her zaman sadakatle hizmetinde olacağımı belirtirim.

H. A.

Yazdıklarıma bugün Dr. Hales'den aldığım mektubun bir kopyasını da iliştiriyorum; Dr. Hales (bu son yıllarda) birçok kötülüğün sorumlusu olarak gördüğü alkollü içki kullanımına karşı yönelttiği şiddetli eleştirilerle adından çok söz ettirmiş olan bir kişi. Bana onun aynı zamanda bir doğa filozofu olarak taşıdığı mükemmel vasıflardan da bahsedildi, gerçi bir kimyacıdan çok bir botanikçi olarak tanınıyor. Aynı ruhani çevreye bağlı olan Mr. Pope'un da bir dostuymuş.

Uzun ve sıska adam, ovulup iyice parlatılmış tahta masanın üstündeki, bir ekmek parçasıyla adeta yıkamışçasına sıyırıp temizlediği boş bir çorba kâsesinin önünde oturmakta ve masanın karşı tarafında bulunan kadına bakmaktadır. Kadının yemeğini daha ağır ve daha titizlikle yediği anlaşılmaktadır; yemek yeme eylemini biraz uygunsuz buluyormuşçasına gözleri eğiktir. Masa duvar dibindeki büyük bir ocağın önündedir ama ocakta ateş yoktur ve kadının hâlâ içmekte olduğu çorba besbelli ki soğuktur. Tahta kaşığı tutan parmakları da üşümüş gözükmektedir ve kendi de üşümektedir. Öteki elinin parmakları, fırının bıraktığı son sıcaklığı da hissetmek istercesine, sabahtan kalma bölünmüş ekmek somununun üstündedir. Masanın üzerinde iki çorba kâsesinin, kalay ve kurşun alaşımı iki eğri büğrü maşrapanın ve bir de

topraktan yapılma bir su testisinin dışında yalnızca tek bir şey vardır: Formaları sekize katlanarak ciltlenmiş büyük bir kitaptır bu. Kitabın kahverengi deri cildi, yıpranarak kopmuş olan sırtı, tutkalla yapıştırılmış eski bir bez parçası kullanılarak onarılmıştır; öyle ki kitabın başlığını okumak mümkün değildir.

Odanın zemini, çoğu çatlak, büyük ve yassı taşlarla kaplıdır ve bu yarı hücre benzeri yerden sokağa çıkabilmek için birkaç basamak tırmanmak gerekmektedir. Kapının üst panjuru açıktır ve içeriye bir ekim sabahının cılız ışığı sızmaktadır; aynı duvara oyulmuş iki küçük pencereden de içeriye ışık girmektedir. Şifalı bir güneş ışığıdır bu çünkü oda büyük bir yoksulluğu dışa vurmaktadır. Bu hücre benzeri odada, yerde halı falan yoktur, hatta sazdan yapılma bir hasır bile yoktur. Yeni badana edilmiş duvarlar tamamen süssüzdür ve şurada burada rutubetin yol açtığı lekeler göze çarpmaktadır. Masa ile iki sandalyenin dışındaki tüm mobilya, duvara dayalı tahta bir sandıktır ve sandığın taşlarla doğrudan temasını engellemek için, iki başına kabaca doğranmış kereste parçaları yerleştirilmiştir. Ocağın içindeki çivilere iki demir tava ile yemekleri sıcak tutmaya yarayan eski bir kap asılmıştır. Ocağın eski tuğlalarla döşeli zemininde, eski bir –ateşin çok cılız bir ateş olmalıdır bu– külleri vardır; yedi ayak uzunluğundaki kütükleri alacak biçimde, çok ilkel bir yöntemle yapılmış, iyice harap bir ocaktır bu.

Sandığın yanında, kapısı olmayan bir aralıktan, daha küçük bir başka oda ile bir yatağın ucu seçilebilmektedir. O odanın dışarı açılan hiç penceresi yoktur. Ocağın üstündeki bir kirişe monte edilmiş rafta bir iki gerekli eşya bulunmaktadır: Demir bir şamdan ile iki ya da üç mum, çerçevesiz kare bir ayna, bir kav kutusu ile bir tuz kutusu. Bütün olan bundan ibarettir. Bir manastır hücresi buradan daha çıplak olamaz.

Ancak bu son derece sade manzara içinde garip iki şey vardır. Bunlardan biri fiziksel bir garipliktir çünkü üst katın taban döşemesini destekleyen meşeden yapılma iki kiriş son derece güzeldir. Bu kirişler eskilikten kararmışlardır ama alt yüzleri, incelerek duvarla birleştikleri uçlara kadar öylesine zarafetle oyulmuş ve şavatlanmışlardır ki, evin bir yüzyıl kadar önce ya da daha da önceleri, I. James ya da Elizabeth'in saltanat çağlarında, çok daha iyi durumda bir yer olduğunu anlatmaktadır sanki ve bu yarı hücre benzeri odada yaşayan ya da çalışanların bile böylesine ince bir marangozluk hünerine layık görüldüklerini. Gerçekte burası bir zaman üst katta oturan bir kumaş tüccarının dükkânıdır ve soylu bir görünüş taşıyan bu kirişler de herhalde dükkânın müşterilerine işlerin iyi gittiği duygusunu vermiştir.

Öteki gariplik ise, odadaki erdem havasıdır. Günümüzde yoksulluk çoğu kez ahlaksızlığı çağrıştırır ve beraberinde hem kişisel hem de ev yaşantısına ilişkin pislik ve düzensizliği. Bu mütevazı oda ise modern bir ameliyathane kadar temizdir: Etrafta tek bir toz zerresi, tek bir örümcek ağı, odanın temizliğine halel getirebilecek tek bir kusur yoktur. Her yer süpürülmüş, yıkanmış, ovulmuş ve en güç beğenir, en titiz bir gemi süvarisinin isteyebileceğinden daha çok cilalanıp parlatılmıştır. Sanki içinde oturanlar şuna karar vermiş gibidirler: Hiçbir şeyimiz yok, bari saf bir temizliğimiz olsun. Bu zamanların bir atasözü aşağı yukarı aynı şeyleri söylemektedir: "Bedenine zalim, ruhuna nazik davran." O zamanlar için erdem yalnızca yoksulluk içinde temiz olmaya çalışmak değil, aynı zamanda bir çeşit sürekli uyanıklık, gizli bir enerji, olayları ve durumları değiştirmek için duyulan sabırlı bir irade gücü, bir yay gibi gerili olmak demekti. "Şimdilik bunu kabul ediyoruz ama her zaman kabul etmeyeceğiz." Buydu o dönemin benimsenen ilkesi. Temizlik uygun ve kolaylıkla kanıtlanabilir bir simgeden başka bir şey değildi; ruh temizliğinin fiziksel bir amblemiydi, din şehitliğini militanca benimsemeye her zaman hazır olmanın içte yatan bir işaretiydi. İşte bu yüzden rahatı yerinde olan yerleşik Hıristiyanlık, tıpkı günümüzde bazılarımızın aşırı tüketime güvensizlik duyması gibi kendisinden çok yol açabileceği şeylerden ötürü güvensizlik duyması gibi ayrılıkçı ve köktenci bir Hıristiyanlığın dışsal işaretlerine büyük bir güvensizlik duyuyordu.

Adam henüz genç olmasına karşın, saçları şimdiden kırlaşmıştır. Üzerinde diz altından bağlanan bir pantolon ile beyaz bol bir gömlek vardır; gömleğinin üzerine kolsuz deri bir yelek giymiştir ve demirci ocağından sıçrayan sayısız kıvılcımın izi, kolları ve elleri kadar yeleğinin üstünde de göze çarpmaktadır. Çünkü bu kişi, Toad Lane'li demirci, John Lee'dir; artık demirci ocağı olmayan ve bundan böyle demirden daha sert ve daha dirençli bir şeyi dövmekle uğraşan biridir o: Dövdüğü şey, erkeklerin ve kadınların ruhlarıdır. John Lee dalgın bir yüz ifadesi taşıyan, gözleri uzaklarda bir şeyleri gördüğü izlenimini veren, uzun ve aşırı zayıf bir adamdır. Gözlerindeki bir ifade onu gülümsemekten bile alıkoyan ve gülmeden ya da bir görüş bildirmeden önce, kendisine söylenenleri, içinde uzun uzadıya sindirmeye çalışan bir düşünce yavaşlığını dışa vurur gibidir. Hiç kuşku yok ki, şu anda karşısında oturan ve kaba görünüşlü gri bir elbise ile kusursuz beyazlıkta bir bone giymiş olan kulakların üstüne sıkı sıkıya geçirilen bu bone dantelsiz ve odanın kendisi kadar süssüz ve mütevazıdır evet böyle bir bone giymiş olan bu

öteki varlığı, yani eşi Rebecca'yı da daha pek içine sindirmemiş gözükmektedir. Kadının yalnızca saçları ve yüzü değişmemiştir; gri elbisesi ile beyaz bonesi, kadının niçin olduğu gibi olduğunu pek gizleyememektedir. Şu tatlı kahverengi gözler, her şeye karşın şu dingin masumluk, şu sabır... Ama yine de başka bakımlardan değişmiştir. Şimdi, uysallığında, aynı zamanda kararlı, neredeyse öğrenilmiş bir şey var gibidir. Belki de karşısında oturan ve eşi olan adamdan öğrenilmiştir; kadın şimdi yeni koşullar ve yeni bir inancın belirlediği, olası bir rakibe meydan okumaya hazır yeni bir insandır.

Rebecca çorba kâsesini adama doğru iter.

"Sen ye. Benim içimden yemek gelmiyor. Helaya gitmem gerek."

"Rahatsız mısın?"

"Her şey iyi olacak, yüce İsa'ya hamdolsun."

"Babanla ben dışarıda tanıklık yapacağız ve senin için dua edeceğiz. Eğer geçmişteki günahların için seni taşlayacak olurlarsa, buna katlanmalı ve Yüce Tanrı indinde yeniden doğduğunu hatırlamalısın."

"Evet."

"O geldiğinde, onlar da yargılanacaklar."

"Evet, evet, biliyorum bunu."

Adam, kendisine doğru uzatılan kâseye bakar ama besbelli ki kafasında başka şeyler vardır.

"Sana bir şey söylemem gerek. Dün gece başımdan geçti bu ama dinlenirken seni uyandırmaya çekindim."

"İyi bir şey miydi?"

"Ben bir yolda yürürken tamamen beyazlara bürünmüş biri geldi. Bir elinde bir değnek, öteki elinde de Kitap'ı tutuyordu; bana yaklaşıp selam verdi. Şu sözler dışında hiçbir şey söylemedi: 'Sabırlı ol çünkü vaktin yakındır.' Evet, orada öylece durdu ve son derece açıkça, şu anda seni gördüğüm kadar açıkça, bu sözleri söyledi.

"Peki kimdi o?"

"Şey, Yüce Tanrı'ya şükürler olsun, Peygamber John'du. Üstelik bana, bir dostuna ya da iyi bir kuluna gülümser gibi gülümsedi."

Kadın bir an ciddi ciddi adama bakar. "Vakit yakın mı?"

"Wardley Kardeş'in de dediği gibi. İnancımızda azimli olalım, bize işaretler verilecektir."

Kadın gözlerini aşağı, karnının hafif yuvarlaklığına doğru eğer ve sonra da gözlerini kaldırıp belli belirsiz gülümser. Derken ayağa kalkar ve iç odaya doğru ilerler, oradan elinde teneke bir kovayla yeniden çıkar; odayı baştan başa geçer ve merdivenleri tırmanır; kapının alt

yarısının kilidini açar ve gözden kaybolur. Adam ancak o zaman yarım bıraktığı çorba kâsesini kendisine doğru çeker ve yeniden yemeye başlar. Hâlâ gördüğü rüyayı düşünmekte, yemek yediğinin farkında bile gözükmemektedir. Yediği, önceki günün yemeğinden artmış olan, birkaç tuzlu domuz yağı kırpıntısı ve yeşil yaprakla karıştırılmış yulaf unundan ibaret, sulu yavan bir çorbadır.

Yemeğini bitirir bitirmez, kitabı daha yakınına çeker ve açar; kitap, gayet doğal bir biçimde, Yeni Ahit başlığının bulunduğu bir iç sayfadan açılır. Kitap 1619 tarihli eski bir İncil'dir. Açılan sayfanın içindeki sözcükler kalp biçiminde bir çerçeveye alınmış ve sözcüklerin altı kırmızı mürekkeple belirgin biçimde çizilmiştir. Kitabın içindekiler çizelgesinin bulunduğu sayfanın dört bir köşesindeki dört havari, çember şeklindeki yaprak bezemeler içinde temsil edilmiştir. Bunların çevresindeki daha küçük boyutlu yaprak bezemeler içinde ise İsa'nın kuzu biçimindeki tasviri, peygamberlerin armalı çadırları ve havarilerin portreleri gibi kutsal amblemler yer almaktadır. Adam bir iki saniye St. John'un temsil edildiği yaprak bezemeye bakar, bıyıklı ve kesinlikle bir on yedinci yüzyıl insanı görünüşü taşıyan bir kişidir bu, bir masaya oturmuş ve yanında evcilleştirilmiş kartala benzer hayır, kartal değildir bir kuş olduğu halde, bir şeyler yazmaktadır. Ancak John Lee gülümsemez. Azizin incilinin bulunduğu sayfaları arar ve on beşinci bölümü bulur: "Ben gerçek üzüm kütüğüyüm ve Babam beni yetiştirendir."

Okumak için biraz başını eğer. Zorlukla okuduğu ortadadır çünkü sözcükleri parmağıyla takip etmekte ve sanki sözcükleri doğrudan doğruya özümleyemediğinden dolayı onları zihninde bir sese dönüştürmesi gerekiyormuşçasına dudaklarını usul usul kıpırdatmaktadır.

"Bende kalın ve ben de sizde kalacağım. Bağ çubuğu nasıl asmanın üzerinde kalmadıkça meyve vermezse, siz de bende kalmadıkça meyve veremezsiniz. Ben asmayım, sizler bağ çubuklarısınız. Bende kalan ve benim de kendisinde kaldığım çok meyve verir. Çünkü sizler bensiz hiçbir şey yapamazsınız. Eğer bir insan bende kalmazsa, bir bağ çubuğu gibi bir yana atılır ve kurur. İnsanlar bağ çubuklarını toplar, ateşe atar ve yakarlar."

Adam bir an gözlerini kaldırır ve kapı eşiğindeki ışığa doğru bakar, sonra bakışlarını ocaktaki küllere doğru yöneltir. Derken yeniden okumaya başlar.

Bu arada Rebecca, elinde kovayla helaya doğru yönelir. Yürüyüşünde içinde bulunduğu durum için şaşırtıcı gözüken Toad Lane'de egemen olan atmosferin kesinlikle açıklayamadığı bir çabukluk ve hafiflik vardır.

Endüstri Devrimi daha yeni başlamış olmasına karşın, Toad Lane gelecekte birçok modern kentte ortaya çıkacak olan bildik bir görünüşün erken bir öncüsüdür; bir zamanlar hoş bir sokakken şimdi yıkık dökük evlerin kapladığı sefil görünümlü bir mahalle olmuş, bu evler ve arka avluları tek göz odalardan oluşan hastalık yuvası kalabalık konutlara dönüşmüştür. Buralarda yaşayanlar mutsuzluklarının izlerini de taşımaktadırlar; her yanda çiçek bozuğu yüzler, raşitizmin çarpık çurpuk hale getirdiği bacaklar, yetersiz beslenmeden şişmiş karınlar, sıracalı boyun yaraları, iskorbüt hastalığının yol açtığı vücut arazları görülmektedir ya da en azından modern bir göz böyle görürdü. Bereket versin ki bu zavallı insanlar o zamanlar ne kadar acınacak durumda olduklarının bilincinde değildirler. Yaşam budur ve onu değiştirmeyi akıldan geçirmek mümkün bir şey gibi gözükmemektedir; yalnızca her gün o günün sıkıntılarına direnmek olan temel ilkeye uymak gerekmektedir. O zamanın insanları yaşamlarını ellerinden geldiğince sürdürmektedirler. O gün, sokakta ve kapı eşiklerinde, yalnızca kadınlar ve çok küçük çocuklar vardır çünkü kocaları ve beş ya da altı yaşın üstündeki çocuklar her günkü işlerine gitmişlerdir. Bazıları Rebecca'ya, ait olduğu mezhebi yansıtan giysisinden ötürü, biraz ters bakarlar; ancak kendisine yönelik hiçbir düşmanlık duyguları yoktur.

Helalar sokağın sonunda, ortaklaşa kullanılan mekânlardır: Arkaları sokağa dönük, tümüyle harap durumda beş kabinden ibarettir ve kabinlerin tabanında sırayla birçok delik vardır; deliklerden çevreye son derece pis kokular saçılmaktadırlar. Deliklerle alttaki çukur arasında insan dışkılarından oluşan bir yığın vardır; Rebecca kovanın içindekileri, usta bir el hareketiyle, bunların üstüne boşaltır. Buralarda hep gübre yosunu denilen bitki kök salmaktadır. Derken Rebecca sabırla helaya gitme sırasını bekler çünkü bütün kabinler doludur. Neredeyse beş yüz kişiden oluşan bir nüfusa, biraz uzakta, sokağın dibindeki tek bir pompa su sağlamaktadır.

Şimdi daha yaşlı ama Rebecca gibi giyinmiş ve başında da Rebecca'nınkine benzer sıkı sıkıya oturtulmuş beyaz bir bone bulunan bir kadın, bekleme kuyruğunda onun yanına gelir. Rebecca onu tanıdığını göstermek istercesine biraz zorlamalı bir tavırla gülümser ve o koşullarda ya derin bir sempati arzusunun ya da söylemeye gerek olmayacak kadar açık olan bir şeyin ifadesi gibi gözükebilecek bir şeyler mırıldanır.

"Daha çok sevgi, kardeşim."

Kendisine yanıt olarak söylenen de aynı sözcüklerdir. İki kadının kardeş olmadıkları ortadadır çünkü her ikisi de daha fazla bir şey

söylemez ve birbirinden biraz uzakta durur. Görünüşe bakılırsa söylenen sözcükler, aynı inancı taşıyan iki komşunun selamlaşmak için kullandığı, bir "Merhaba" kadar sıradan, beylik sözcüklerdir. Ancak Quaker'ların kullandığı bir parola ya da benzeri bir şey değildir bu; Mr. Henry Ayscough'ın gönderdiği adam (şu anda, Rebecca'nın barındığı hücre benzeri evinde, eşliğinde Jones ile birlikte, beklemektedir) ona bu konuda yanlış bilgi vermiştir.

Bir çeyrek saat sonra, eskimiş siyah bir palto ile dik kenarlı bir şapka giymiş olan John Lee, Rebecca ile birlikte o hücre benzeri evlerinden çıkıp da iki adama doğru yürüdüklerinde, adamlar sırtlarını dönüp konuşuyormuş gibi yapmazlar, hiç kımıldamadan ayakta durup onların yaklaşmalarını seyrederler. Uzun boylu kâtibin yüzünde, oynayacağı role alışık biri gibi, alaycı bir gülümseme vardır; Jones ise tedirgin gözükmektedir. Rebecca iki adama birkaç adım kala durur ama kocası yürümeye devam eder. Kadın yalnızca Jones'a bakar, Jones ise becerik-siz bir tavırla şapkasını çıkarıp, bön bön yerdeki su oluğuna doğru eğer gözlerini.

"Böyle yapmam gerekti. Senle ben anlaşmıştık bu konuda."

Kadın hâlâ gözlerini ondan ayırmaz, hiç tanımadığı birine bakıyor gibidir; ancak bakışlarında kızgınlık yoktur, bu kaygılı adamın hiçbir şeyi gözünden kaçmamaktadır yalnızca. Derken başını eğer ve helanın yakınında söylediği aynı sözcükleri söyler.

"Senin için daha çok sevgi, kardeşim."

John Lee'nin yanına gitmek için adımlarını hızlandırır; John Lee ise şimdi durmuş ve onlar için sevgi denebilecek hiçbir şey hissetmeksizin bu iki garip adama bakmaktadır dik dik. Ama Rebecca onun koluna dokunur ve birlikte yürümeye devam ederler. Öteki ikisi bir an beklerler, sonra savunmasız bir kuzunun kokusunu almış iki tilki gibi, dönüp onları izlemeye başlarlar.

Rebecca Lee'nin Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin Tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
Lord II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Dört Ekim günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ADIM Rebecca Lee, kızlık soyadım Hocknell, Amos ve Martha Hocknell'in büyük kızıyım, Bristol şehrinde 1712 yılının 5 Ocak günü doğdum. Manchester Toad Lane'de demircilik yapan John Lee ile evliyim. Bu yılın mayıs ayına kadar Londra'da hayatımı fahişelikle kazanıyor ve Fanny adıyla tanınıyordum. Altı aylık gebeyim.

S. Karşıma niçin çıktığınızı biliyor musunuz?
Y. Evet, efendim.
S. Peki geçen mayıs ayında soylu bir beyefendinin ortadan kayboluşu üzerine soruşturma yaptığımı?
Y. Evet.
S. O zaman ilkin şunu sorayım: Mayıs ayını ilk gününden beri söz konusu Beyefendi'yi gördünüz, ondan haber aldınız ya da onunla şu ya da bu şekilde bir temas kurdunuz mu?

Y. Hayır.
S. Onun büyük ihtimalle artık hayatta olmadığına dair herhangi bir bilginiz var mı?
Y. Hiç yok.
S. Peki size sorduğum şey Beyefendi'nin uşağı Dick için de geçerli mi? Onun da akıbetine dair hiçbir bilginiz yok mu?
Y. Hiç yok.
S. Ant içtiğinizi unutmayın.
Y. Unutmadım.
S. Şimdi, yeni erdem kazanmış Sayın Bayan Lee, bir zamanlar ne olduğunuza gelmeden önce şu anda ne olduğunuzu ortaya çıkaracağım. Sözlerinizde giydiğiniz elbiseniz kadar açık ve yalın olacaksınız. Eğer din üzerine saçma sapan lakırdılar etmeye başlarsanız, biliniz ki şişmiş bu koca karnınız da sizi kurtaramaz. Yeterince anlaşıldı mı?
Y. İsa tanığımdır.
S. Pekâlâ. Size şunu da öğütlerim ki, Jones'un sizinle ilgili tanıklığının da önümde olduğunu aklınızda tutun ve eski hanımınızın ve daha başka birçoklarının da. Şimdi şunu söyleyin, bakalım. Geçen mayıs ayında Bristol'den buraya tam olarak hangi tarihte geldiniz?
Y. Ayın on ikisinde.
S. Anne ve babanızı buldunuz mu?
Y. Evet.
S. Günahlarınızı bağışladılar mı?
Y. Tanrı'ya şükürler olsun.
S. Onlardan ayrıldığınızdan beri ne yaptığınızı söylediniz mi onlara?
Y. Evet.
S. Size horgörüyle bakmadılar mı?
Y. Hayır.
S. Nasıl hayır! Dinlerine sıkı sıkıya bağlı insanlar değil mi onlar?
Y. Gerçekte çok bağlıdırlar, bu yüzden de beni bağışladılar.
S. Sizi hiç anlayamıyorum, kadın.
Y. İçtenlikle nedamet getirenlere horgörüyle bakmaz onlar.
S. Peki daha önce bunu yapıp sizi kapı dışarı etmemişler miydi?
Y. Çünkü o zaman kötüydüm ve gerçekten nedamet getirmemiştim. Ne olduğumu görünce, şimdi haklı olduklarını anlıyorum.
S. Onlara her şeyi anlattığınızı söylüyorsunuz. Buraya gelmeden hemen önce, Devonshire'da olup bitenleri mi söylemek istiyorsunuz bununla?

Y. Hayır, bunu söylemedim onlara.
S. Niye söylemediniz?
Y. Çünkü bu noktada hiç günah işlememiştim ve bütün olanları anlatarak canlarını sıkmak istemiyordum.
S. Bu iğrenç ve din karşıtı suçların başlıca tanığı ve suç ortağısınız ve bu sizi rahatsız etmiyor, öyle mi? Niye cevap vermiyorsunuz?
Y. Çünkü bunlar suç değildi.
S. Ama ben bunların suç olduklarını ve sizin de bu suçu işleyen kişilere yardım ettiğinizi söylüyorum.
Y. İnkâr ediyorum bunu.
S. Kanıtlanan bir şeyi inkâr edemezsiniz.
Y. Haksız yere suçlanırsam, ederim. Senden daha büyük bir yasa koyucu var yeryüzünde. İsa, bir insanın ruhundaki gerçek nedameti ölçmekten aciz mi? İsa'da bu güç var bütün dünya yakında bunu öğrenecek.
S. Yeter. Dilini tut. Benimle senli benli konuşamazsın.
Y. Bu bizim konuşma tarzımız. Buna uymam gerek.
S. Uyman gereken şeyler vız gelir bana.
Y. Saygısızlık etmek istememiştim. Ama hepimiz İsa'nın önünde kardeşiz.
S. Yeter!
Y. Gerçeği söylüyorum. Dünyada olmasa bile, bunda hepimiz eşitiz. Haklarımı ve Tanrı'nın sözünü savunduğum için beni suçlamayın.
S. Hakların ve Tanrı'nın sözü ha! Darağacına mı yollayalım seni?
Y. Bunların tek bir şey olduğunu söylüyorum. Bana haksızlık eden İsa'ya da haksızlık etmiş olur.
S. Senin talep edebileceğin hiçbir hakkın yok, sen adı çıkmış bir fahişesin. Bu yeni alçakgönüllülük oyunlarına kapılıp aldanmayacağım. Fahişe küstahlığının hâlâ gözlerinin içinde pırıldadığını görüyorum.
Y. Artık fahişe değilim ben. Sen de biliyorsun bunu, hakkımda soruşturma yaptırıp bilgi topladın. Şimdi benim efendim ve patronum İsa'dır. Gururum ancak O'nun hizmetkârı olur, başka kimsenin değil.
S. Günahlarını bu kadar kolay bağışlatabileceğini mi sanıyorsun? O zaman Roma'ya gitmen gerekir.
Y. Sen benim dinimi bilmiyorsun. Ben aldığım her solukla nedamet getiriyorum ve son soluğuma kadar da getireceğim yoksa gene günaha girmiş olurum.

S. Eğer bu din mavallarına devam edersen, seni kırbaçlatırım, bilesin.
Y. Ben buraya kimseyi incitmek için gelmedim.
S. O zaman küstahlıklarına son ver.
Y. Fahişelik ederken bize, atlarına ya da köpeklerine davrandıklarından daha kötü davrananların, kendilerine de benzer biçimde davrandıklarını öğrendim; daha iyi yürekli olanlar daima daha mutlu göçüyorlar bu dünyadan.
S. Önünde yerlere kadar eğilmeli ve sana reveranslar yapmalıyım, öyle mi? Sana "Hanımefendi" diye hitap etmeli ve arabandan inerken sana yardım etmeliyim ha?
Y. İstediğin gibi homurdanıp kaşlarını çatabilirsin, bunlar senin her zamanki davranışların ama kalbinin derinliklerinde farklı şeyler olduğunu biliyorum.
S. Bak hele!
Y. Evet. Sana yalvarıyorum, öfkene hâkim ol. Ben daha önce de yargıçlarla karşılaştım; kalpleri hiç de taştan değildi. Hem sonra bu kötü yaşamdan vazgeçtim diye, sanki bu yaşamı sürdürmem daha yeğlenebilir bir şeymiş gibi beni sövgü yağmuruna da tutmazdı onlar.
S. Eğer onlara da böyle vaazlar vermişsen, yatağına bir daha girdiklerine hayret ediyorum doğrusu.
Y. Öyleyse bunu yapmış olmamam daha da yazık.
S. Peki, peki, görüyorum ki babanın saçtığı zehri sen de tümüyle içmişsin.
Y. Babamın ve annemin. O da İsa'da yaşıyor.
S. Her türlü din dışı unvanı ve doğal saygıyı hor görerek, öyle değil mi?
Y. Hayır. Unvan ve saygı bizleri vicdan özgürlüğünden yoksun bırakmadığı sürece.
S. Bu sana cevaplarında küstah olma özgürlüğünü vermez.
Y. O zaman bana inançlarımdan ötürü işkence edilmesin.
S. Boşa vakit harcıyoruz. Evliliğin üzerine her şeyi bilmek istiyorum. Ne zaman gerçekleşti evliliğin?
Y. Ağustosun ikisinde.
S. Evlendiğin adam senin mezhebinden biri mi?
Y. Artık Quaker değiliz biz. O bir peygamber.
S. Ne çeşit bir peygamber?
Y. Elli yıl önce Fransa'dan gelenlerin soyundan çıkma Fransız Peygamber, bazıları onları Beyaz Gömlekliler diye adlandırıyor.

S. Camisard'lar* mı? Onlar inançlarından dönmemişler miydi?
Y. Camisard'ların da inandığı gibi, peygamberlerin inançları aracılığıyla İsa'nın çok yakında geleceğine inanan kırk ya da daha fazla kişiyiz burada.
S. Evlendiğin adamın Fransız kanı mı taşıdığını söylemek istiyorsun?
Y. Hayır, o İngiliz.
S. Annenle baban, onlar da böyle peygamber oldular mı?
Y. Evet, büyüğümüz ve ustamız James Wardley'in bir dostu olan amcam John Hocknell de öyle.
S. Quakerizm sizin için yeterince çizgi dışı bir şey değil miydi?
Y. İsa'nın geleceğini öğrendiğimden beri değildi. Ama Quaker'leri kötüleyecek değilim. Onlar iyi insanlar.
S. Kocan geçmişindeki rezilliği biliyor muydu?
Y. Elbette biliyordu.
S. Ve kilise mihrabında, karnının durumundan ötürü, boynuz taktığını?
Y. O boynuz falan değil, Hıristiyan iyilikseverliğini taşıyordu içinde.
S. Gerçekten de bir azize yakışır bir davranış. Sözün kısası, acıdığı için seni eş olarak aldı, öyle mi?
Y. Ve kutsal bir sevgi duyduğu için. Çünkü Yüce Efendimiz İsa, "Ben de seni suçlamayacağım" dedi.
S. Jones'a hiç evlenmek istemediğini söylememiş miydin?
Y. O zaman gebe olduğumu bilmiyordum.
S. Demek piçinin iyiliği için evlendin?
Y. Onun ruhu için evlendim. Aynı zamanda kendi ruhum için.
S. Peki bu, gerçek karıkocalığa dayanmayan, kâğıt üzerinde kalan bir evlilik mi?
Y. Bunun ne demek olduğunu bilmiyorum.
S. Kocanın seninle cinsel temas kurma hakkı var mı? Sormak istediğim bu.
Y. Durumundan hoşnut o.
S. Bu bir cevap değil. Evet ya da hayır demeni istiyorum. Niye hiçbir şey söylemiyorsun?
Y. Vicdanım bunu söylememi engelliyor.
S. Bilmem gerek.
Y. Bunu benim ağzımdan öğrenemeyeceksin. Aşağıda, sokakta bekleyen kocamdan da öğrenemeyeceksin. Onu çağırabilirsin.
S. Bana gene meydan okuyorsun. Cevap vermelisin.

* Nantes Fermanı'nın 1685'te XIV. Louis tarafından iptalinden sonra meydana gelen katliam sırasında, Fransa'nın Cévennes yöresinde başkaldırmış olan Kalvinist topluluk. (ç.n.)

Y. Beyefendi üzerine her şeyi sorabilirsin, buna cevap veririm. Ama bu konuda, hayır.
S. Bundan çıkan sonuç şu: Bu zavallı palyaço seni koruyor ama yatağında yeri yok, öyle mi?
Y. İstediğin şeye inan. Hangisi daha utanç verici? Benim suskunluğum mu yoksa senin seni ilgilendirmeyen şeylere burnunu sokman mı? Geçmişimi, bir zamanlar olduğum kişiyi araştırabilirsin. Bunun için, geçmişimdeki bu iğrenç yaşantı için kırbaçlanmayı hak ediyorum. Ama bundan böyle olduğum şey seni de, bir başkasını da ilgilendirmez.
S. Bu piçi kimden peydahladın?
Y. Beyefendi'nin uşağından.
S. Emin misin bundan?
Y. O ay başka yararlanan olmadı benden.
S. Ne! Hem fahişelik yapıyorsun hem de başka bir adamla yatmıyorsun, nasıl oluyor bu?
Y. Aybaşım vardı, sonra başka kimse tarafından kullanılmadan çalıştığım evden ayrıldım.
S. Peki Beyefendi de tatmin etmedi mi zevkini seninle?
Y. Hayır.
S. Hayır mı? Ne demek oluyor bu hayır? Kiralamamış mıydı seni o?
Y. Öyle bir amaçla değil.
S. Devonshire'daki o mağarada Şeytan da senden yararlanmamış mıydı? Niye cevap vermiyorsun? Jones yararlandığını söylüyor, sen söylemişsin bunu ona.
Y. Ben ona inanabileceği bir şeyi söyledim.
S. Yani gerçekte olan biteni söylemedin, öyle mi?
Y. Hayır.
S. Ona yalan mı söyledin yani?
Y. Evet, bu konuda.
S. Niçin peki?
Y. Çünkü onun bu işlere daha fazla karışmasını engellemek istiyordum. Çünkü şimdi olduğum kişi olmak istiyordum, itaatkâr bir kız evlat ve gerçek bir Hıristiyan. Daha çok da, bu sonuncu söylediğim.
S. Peki Beyefendi'yi yeniden görüp göremeyeceğinin mutsuzluğunu çeken ailesini hiç düşünmedin mi?
Y. Çektiği ıstıraplar ve içinde bulundukları bilgisizlik için acı duydum.
S. Bunun nedeni sen değil misin?
Y. Nedeni Tanrı'dır.

S. Peki Tanrı Hıristiyanlık görevlerini utanç verici bir biçimde ihmal edenleri bağışlar mı? Cevap ver.
Y. Cevabım şu: Tanrı, hiç kimsenin inanmayacağı bir gerçeği söylemeyenleri bağışlar.
S. Bu inanılmaz gerçek de ne oluyormuş böyle?
Y. Burada sana söylemek için bulunduğum gerçek. Bakalım sen de buna inanabilecek misin?
S. Göreceğiz bakalım, bayan, göreceğiz. Eğer söyleyeceğin şeye inanmazsam, Tanrı yardımcın olsun derim. Bu kaçamaklı ve hileli cevaplarından daha iyi cevaplar vermezsen bana, söyleyeceklerine gene inanmam bilesin. Şimdi söyle bakalım, dölyatağındaki şu şişkinliğin peydahlayıcısına ne olduğu hakkında hiçbir şey bilmediğin doğru mu?
Y. Doğrudur.
S. Sözlerinin doğruluğu üzerine ant içer misin?
Y. İçerim.
S. O zaman söyleyeyim sana. Öldü o.
Y. Öldü mü?
S. Onu son olarak gördüğün yerin üç milden biraz daha az uzağında, kendi eliyle asılmış bulundu.
Y. Bilmiyordum bunu.
S. Peki söyleyecek başka bir şeyin yok mu?
Y. Yüce İsa'dan günahlarını bağışlaması için duacıyım.
S. Bırak şimdi bu duaları. Öldüğünü bilmediğini mi söylüyorsun?
Y. Onu son gördüğümde yaşıyordu.
S. Bideford'da birbirinizden ayrıldığınızdan beri Jones sana hiç mektup yazmadı mı? Seni görmeye gelmedi mi?
Y. Hayır.
S. Peki geçmiş yaşantındaki hiç kimse de mi?
Y. Claiborne dışında hiç kimse.
S. Claiborne mu? Nasıl olur? Nerede olduğunu bilmediği üzerine ant içmişti o.
Y. O zaman yalan söyledi. Uşağı diye adlandırdığı ama aslında onun fedaisi olan Arkles Skinner diye birini gönderdi.
S. Herkül diye yazılsın. Ne zaman geldi o buraya?
Y. Haziranın sonuna doğru.
S. Peki seni eve döndürmek için zor kullandı mı?
Y. Evet ama çığlık attım, koşarak kocam John geldi ve onu bir yumrukla yere serdi. Okuma yazma bilen Wardley biradere, Skinner'ın hanımına yazmasını ve ona bildiğim her şeyi anlattığımı bildirmesi-

ni söyledim ve eğer benim başıma kötü bir şey gelecek olursa, kendi başına daha da kötüsü gelir diye ekledim.

S. Ve Claiborne o zamandan beri çenesini tuttu, öyle mi?

Y. Evet.

S. Doğrusu, eş seçimini olmasa bile kocanın yumruk gücünü takdir ediyorum. Şimdi nerede çalışıyor kocan?

Y. Çalışabildiği zamanlar, babam gibi, amcamla birlikte çalışıyor. Ocak ızgaraları ve demirleri yapıyorlar ve onları yerleştiriyorlar, marangoz olan babam da şömine üstleri yapıyor. İsteyen herkes için iyi iş yapmaya hazırlar. Ancak dinlerinden ötürü pek az kişi onlara iş veriyor.

S. O zaman yoksulsunuz?

Y. Yeterince şeyimiz var. Aramızda, bir şeyleri olanlar olmayanlara veriyorlar. İman içinde yaşayanlar paylaşmasını da bilmelidir. Biz böyle diyoruz, böyle yapıyoruz.

S. Şimdi de, Bayan Lee, geçen nisan ayında oynadığınız rolü hikâye etmenizi istiyorum sizden, hem de en küçük ayrıntısına kadar. Beyefendi Claiborne'un evine ilk kez ne zaman geldi?

Y. O ayın başına doğru. Gününü bilemeyeceğim.

S. Peki onu daha önce herhangi bir yerde hiç görmemiş miydiniz?

Y. Görmemiştim. Lord B. tanıştırdı bana onu.

S. Kim olduğunu biliyor muydunuz?

Y. O zaman değil. Ama daha sonra öğrendim.

S. Nasıl?

Y. Claiborne bana onun hakkında ne düşündüğümü sordu ve ben de konuşunca bana onun gerçekte kim olduğunu söyledi.

S. Peki başka?

Y. Onun yolunacak biri olduğunu, onu avcumda tutmam gerektiğini.

S. Peki, Beyefendi yatağınızdaki becerilerinizden hoşnut kaldı mı?

Y. Öyle bir şey olmadı.

S. Nasıl olmadı!

Y. Odama çekilir çekilmez kollarımı vücuduna dolamak istedim ama kollarımı itti ve bana bunun boşuna olduğunu, Lord B.'nin önünde mahçup düşmemek için işi bu noktaya kadar vardırdığını söyledi. Ağzımı sıkı tutarsam bedelini fazlasıyla ödeyecekti.

S. Ne! O kadar ünlü olduğunuz şu yatak sanatınızı ve oyunlarınızı hiç denemek istemedi mi?

Y. Hayır.

S. Şaşırmadınız mı peki?

Y. Pek ender görülen bir durum değil bu.
S. Öyle mi?
Y. Pek az kişi durumu bu kadar çabuk ve denemeden kabullenirdi. Ve çoğu da, eğer elinden geliyorsa, suskunluklarımızı satın almaya kalkışırdı, tıpkı kendileri için attığımız hayranlık çığlıklarını satın aldıkları gibi.
S. Erkeklik güçleri için ettiğiniz övgülü sözleri mi?
Y. Odalarımızdan çıktıklarında böbürlenmek bu beyefendiler için bir adet olmuştu. Biz de keselerimizi doldurmak için buna çanak tutardık. Gerçi aramızda daha çok şöyle mırıldandığımız olurdu. En çok böbürlenen en az başarılı olandır. Sanırım bu başka konularda da doğrudur.
S. Senin bu randevuevi nüktelerini dinlemek zorunda değiliz.
Y. Bunlar nükte falan değil, gerçek.
S. Yeter. Demek, bu işi yapmak istemedi ya da yapamadı. Peki sonra ne oldu?
Y. Beyefendi, Lord B.'nin benim için çok iyi şeyler söylediğini belirterek, benimle çok kibar konuştu. Sonra bana yaptığım işi sevip sevmediğimi sorarak, sürdüğüm bu kötü hayat hakkında bilgi aldı.
S. Rahat mı gözüküyordu yoksa hareketlerinde bir tedirginlik var mıydı?
Y. Alışık değildi bu ortama. Yanıma uzanmasını istedim ama karşı çıktı. Ama sonunda yatağın ucuna oturdu ve biraz kendisinden söz etti. Bana şimdiye kadar hiçbir kadınla yatmadığını, bunu kabul etmek ve aynı zamanda da ailesiyle arkadaşlarından gizlemek zorunda kaldığı için büyük ıstırap çektiğini söyledi. Avantajlı evlilik tekliflerini reddettiği için onlar tarafından çok kınanmıştı çünkü kendisi ailesinin küçük oğluydu ve gelecek açısından büyük umutları da yoktu. Göründüğünden de üzgün olduğunu hissediyordum onun. Bunları benim gibi birinden başkasına itiraf etmekten utanıyormuşçasına, hep yüzünü çevirerek konuşuyordu.
S. Peki, ne cevap verdiniz bütün bu anlattıklarına?
Y. Onu rahatlatmak için elimden geleni yaptım. Ona genç olduğunu, kendisinin durumunda bulunan başkalarını da tanıdığımı ama şimdi onların doğal güçlerini yeniden kazandıklarını söyledim. Bu işi denememiz gerektiğinde de ısrar ettim. Ancak onu bir türlü harekete geçiremedim. Derken birdenbire yataktan uzaklaştı ve onu yeniden yatağa çekmek istediğimde, sanki kızmış gibi, sanki kendisine rahatsızlık veriyormuşum gibi, "Yeter, bırak beni" dedi ve

yine birdenbire, suçlanması gereken kişinin ben olmadığımı, benim elimden geleni yaptığımı, öpücüklerim karşısında mermer bile olsa eriyeceğini ancak kendisinin mermerden bile duyarsız olduğunu, işte bunun gibi şeyler söyleyerek benden hep bağış diledi. Eğer sabrımı hâlâ tüketmemişse, bir başka sefere, iki gün sonra, bu işi bir kez daha denemek isterdi çünkü bu ilk seferde olayı önceden çok düşündüğü, benim neye benzediğimi, buranın nasıl bir yer olduğunu bilmediği için çok endişeliydi. Ama şimdi kendini rahatlamış hissediyordu ve çekiciliğime karşılık verememiş olsa da, bende böyle bir çekiciliğin var olduğunu kabul ediyordu. Hepsi bu.

S. Gelmek için başka bir randevu verdi mi?

Y. Evet.

S. Peki size para da verdi mi?

Y. Giderken yatağımın üzerine birkaç gine attı.

S. Şimdi şu noktayı bilmek istiyorum: Beyefendi sizinle ilgilenirken, size iltifatlar ederken, bu gibi aşk buluşmalarında adet olan şeylerden çok uzaklaşıyor muydu?

Y. Hayır.

S. Bir beyefendi için gelip zevkini almak ve sonra da gitmek daha doğal bir davranış olmaz mıydı?

Y. Böyleleri vardı; ancak sırf bizim meclisimizde bulunma hazzı için gelenlerin sayısı daha da fazlaydı. Londra'nın en iyi sohbetinin Claiborne'un evinde olduğunu söyleyen çok insan işittim ben. Claiborne, evinin ününü yatakta olduğu kadar yatağın dışında da sürdürmeyen hiçbir kız almazdı yanına.

S. Sizinle bu şekilde konuşan, size içlerini dökmüş olan başka müşteriler de tanıdınız mı?

Y. Farklı şekillerde. Bize eşlerine söylemeye cesaret edemedikleri şeyleri söylerlerdi. Tanrı bağışlasın onları.

S. Peki sonra? Yeniden geldi mi Beyefendi?

Y. Geldi.

S. Peki ne oldu?

Y. İlk seferki gibi, benimle ilişki kurmak istemedi. Ama pek doğal bir istek olmamakla ve reddetmemden korkmakla birlikte, kendisinin yapamadığı şeyi uşağının benimle yapmasını seyretmek istediğini söyledi. Elbette bunun karşılığında bana çok iyi para ödeyecekti, hem de seve seve.

S. Bunu ilk buluşmanızda teklif etmemiş miydi?

Y. Hayır. Eminim bundan. Çünkü o ikinci kez beni pencerenin yanına

götürdü ve karşıda ayakta bekleyen Dick'i görebilmem için pencereden baktırdı.

S. Ne cevap verdiniz?

Y. Önce bunu istemediğimi söyledim, beni kendisi için satın alabilirdi ama uşağı için almasına razı değildim. Madam Claiborne bu konularda çok sıkıydı, böyle bir şeyin olmasına asla izin vermezdi. Bu sözlerim üzerine hayal kırıklığına uğramış ve umudunu kaybetmiş gözüktü. Derken konuşmaya koyulduk ve bana, bunu kendisine ünlü bir hekimin tavsiye ettiğini ve daha başka bir sürü şey söyledi ancak ben bütün bunların istediği şeyin yerine getirilmesi için uydurulmuş birer bahane olduğunu düşündüm. Yine de sıkıntı içinde olduğundan kuşku duymuyor ve ona acıyordum. Onu yanıma uzanması için ikna etmeye çalıştım ama reddetti ve yeniden Dick'ten bahsederek ısrar etmeye başladı; Dick ile kendisinin, görünüşleri ve sosyal durumları farklı olmasına rağmen, birer ikiz gibi olduklarını, hatta aynı gün doğmuş olduklarını söyledi.

S. Çok tuhaf değil miydi bu?

Y. Evet, çok tuhaftı ancak bu konuda söyledikleri hekimlerin tavsiyesi konusunda anlattıklarından daha doğru geliyordu bana. Ve şimdi sana daha sonra öğrendiklerimden daha az tuhaf olan şu noktayı söyleyeyim: Çoğu şeyde birbirlerinden son derece farklı olan bu iki adamın yine de tek bir ruhları varmış. Birinde eksik olan şeye, öteki sahipmiş, tıpkı bir erkekle kadın arasında olduğu gibi. Gerçekte hiç de olmadıkları halde, ikiz kardeş gibiymişler.

S. Vakti gelince bu konuda size daha fazla soru soracağım. Kısacası, sizi davasına kazandı, öyle mi?

Y. O zaman değil, bir başka gelişinde kazandı. Şimdi sana Jones'a söylemediğim şeyi söyleyeyim. Bana ister inan ister inanma, umurumda değil çünkü söyleyeceğim şey gerçektir. Beni adı çıkmış bir sokak yosması olarak görebilirsin, bunu inkâr edecek değilim. Bir zamanlar öyleydim, Yüce İsa bağışlasın günahlarımı, ruhum büyük bir günahkâr ve bir taştan daha katı. Ama yine de yaşayan bir ruh çünkü vicdanım bana günah işlediğimi, hiçbir zaman bağışlanmayacağımı söyledi. O evdeki bütün kız kardeşlerim de kördü, ne yaptıklarını bilmiyorlardı; ama ben onlar gibi değildim. Ben cehenneme uzanan yol üzerinde olduğumu biliyordum ve günah işlemede ısrar etmem dışında hiçbir özrüm yoktu ve bu da bir özür değildi. Kendi bencilce zevkleri için günah işleyenlerin günahın-

dan daha da kötü bir günah vardır; bu, bizlerin, günahtan nefret ederek yine günah işleyenlerin günahıdır. Bizler istediğimiz için değil, günah işlememiz gerektiği için günah işleriz, tıpkı nefret etse de efendisinin iradesine boyun eğmesi gereken bir köle gibi. Sana bütün bunları söylüyorum çünkü Beyefendi'nin ilk gelişinde ben de bu tuzağa yakalanmıştım. O zaman daha da utanmazcasına günah işledim çünkü kalbimin derinliklerinde artık günah işlemek istemiyordum. Ne kadar alçakgönüllü olmak istersem, o kadar edepsizce hareket ediyordum. Senden şunu da hatırlamanı rica ederim ki biz kadınlar bu dünyada erkeklerin isteklerini yerine getirmek üzere yetiştiriliyoruz. Bazıları kadınları fahişeliğe itenin Havva olduğunu söyleyecek. Ama onları genelevlerde tutan Adem'in kendisi.

S. Ama kadınların çoğunun saflığını koruyan da gene Adem. Bırak bu gevezelikleri!

Y. Gözlerime bakmaman bana cesaret veriyor çünkü bu gerçeği söylediğimi bildiğinin işareti. Hayatımı değiştirmem gerekliliği benim için apaçık bir gerçek olmuştu ve şimdi içinde bulunduğum zindanın anahtarının Beyefendi'nin elinde olduğunu görüyordum. Beni yanında Batı'ya, yani doğduğum yöreye götürme projesini açtığında, içimde büyük bir ürpertinin, yeni bir umudun doğduğunu hissettim ve yeni bir ışık gördüm, bana bulunduğum yerden kaçma şansının verildiğini anladım.

S. Demek ki, başınıza ne gelirse gelsin, Claiborne'un evine bir daha dönmemeyi amaçlıyordunuz?

Y. Evet.

S. Ve doğru yolu bulmak istiyordunuz, öyle mi?

Y. İsteyerek itiraf etmediğim şeyi söyleyeceğim sana. Son derece utanarak söylüyorum, en sapkın kişileri iyice baştan çıkarmak için, bana sahip olurlarken daha da fazla zevk alabilsinler diye, erdemli genç kız rolünü oynuyordum. Yapmacıktan öyle görünebilmem için, arzularına hizmet ettiğim bu sapkın kişiler Tanrı'ya inanmadıklarını, onun Kelam'ıyla alay ettiklerini açıkça gösterebilsinler diye bana bir İncil verilmişti. Onları durdurmak istermiş gibi İncil'i yukarı doğru kaldırır ve onlar da şehvetlerini yatıştırmadan önce İncil'i elimden almaya kalkışırlardı. İçimde hâlâ kalmış olan vicdanımın zayıf sesi bana, kendimi kötülüklerin en iğrencine kaptırmış olduğumu söylerdi ancak Claiborne'a, bu kadının beni böyle görme isteğine karşı direnmem mümkün değildi. Bununla birlikte, çok geçmeden, yalnız

olduğum vakitlerde, o güne kadar böylesine kötü kullandığım Kutsal Kitap'la ilgilenmeye başladım.

S. Ne demek istiyorsunuz bu sözlerinizle?

Y. Kutsal Kitap'ın bazı bölümlerini kavrayabildiğimi söylemek istiyorum; bir zamanlar okunduğunu ya da söylenildiğini işittiğim bazı şeyleri hatırladığım ölçüde daha kolay oluyordu bu benim için. Tanrı bağışlasın, yıllarca Kutsal Kitap'ı anlamaktan uzaktım ama İsa'nın merhameti de yanımdan hiç eksik olmuyordu çünkü okudukça daha fazla ışık kaplıyordu etrafımı; yaptıklarımın büyük bir günah olduğunu, yaptıklarımla İsa'yı yeniden çarmıha gerdirdiğimi anlıyordum. Yine de, bu fahişelik hayatına o kadar batıp kalmıştım ki, gitgide daha iyi gördüğüm yapılması gereken şeyi yapmaya kendimi bir türlü yöneltemiyordum. Dünyevi şeylere çok fazla bağlıydım, kararımı hep erteleyip duruyordum. Şunu da anlaman gerekir ki, benim için gitgide daha katlanılmaz oluyordu bu durum, vicdanımda sızlayan bir nokta, yarılıp vücut dışına atılması gereken kocaman bir çıban gibiydi bu yaşantı; yoksa benim sonumu da getirecekti.

S. Beyefendi'ye her zaman açık duran bacaklarının arasındaki bu büyük çıbandan da söz ettin mi peki?

Y. Hayır.

S. O sevecen ruhunun zırvalarını anlatmayı kes artık! Beyefendi bu yolculuk için ne gibi bahaneler ileri sürdü?

Y. İlkin, daha önce teklif etmiş olduğu, Dick ile ilgili şeyi. Eğer çalıştığım randevuevinden uzaklaşırsam bu daha da rahatlıkla gerçekleşecekti. Sonra rahatsızlığı için şifalı olduğu söylenen şu suları da denemek istiyordu, böylelikle aynı zamanda iki çareyi birden denemiş olacaktı.

S. Bu suların tam olarak hangi sular olduğunu belirtti mi?

Y. Hayır. Sonra bugüne kadar evlenmeyi reddettiği için ailesi ile babasının hakkında kötü düşündüklerini, kendisini casuslarla izlettiklerini ve eğer yolculuğumuzu farklı bir kimlikle yapmazsak takip edilebileceğimizden korktuğunu söyledi. Bu söylediklerine, iyice düşünüp taşındığını ve bu işin bir hal çaresini bulduğunu da ekledi.

S. Yani?

Y. Düzmece bir kız kaçırma senaryosu, bu senaryoda ben Beyefendi'nin hayali sevgilisine hizmet etmek için getirilmiş bir hizmetçi kız rolünü oynayacaktım.

S. Peki bu Madam Claiborne'a söylendi mi?
Y. Hayır, ona Beyefendi'nin Oxfordshire'da bir âleme gittiği ve beni de yanında götürmek istediği anlatıldı. Bu âleme katılan herkes oraya benim gibi birini getirecekti.
S. Ve bunun için de Beyefendi Madam Claiborne'un zararını cömertçe karşılamayı teklif etti, öyle değil mi? Peki sana, sana daha fazla bir şey teklif etti mi?
Y. Bana bu aldatmacaya katıldığım için üzüntü duymayacağım vaadini verdi ve ben de bu işten zararsız çıkacağım garantisini gördüm söylediklerinde. Tanrı bilir zararlı da çıkmadım. O zamanlar neyin söz konusu olduğunu bilmiyordum.
S. Paradan söz ettiğini mi düşündünüz?
Y. Evet.
S. Peki gerçekte neden söz ediyordu?
Y. Şimdi olduğum şeyden.
S. Bundan şu sonucu mu çıkarmam gerekiyor yani şimdi olduğunuz şeyi Beyefendi sayesinde gerçekleştirdiniz, öyle mi?
Y. Ben böyle diyorum.
S. Pekâlâ. Ama önce şu noktada açık olalım. Beyefendi size çektiğiniz ıstıraplar karşılığında hiçbir ödül vaadinde, önceden tespit edilmiş bir para vaadinde bulunmadı mı?
Y. Hayır.
S. Peki böyle olması için ısrar etmediniz mi hiç?
Y. Etmedim çünkü yazgımdan onun sayesinde kaçabileceğimi umuyordum ki bu da zaten yeterince büyük bir ödüldü. Hem sonra, günah bulaşmış bir para da hiç umurumda değildi.
S. Beyefendi'nin sizi aldatmış olabileceğinden kuşkulanmıyor muydunuz?
Y. Bunun üzerinde yeterince çok düşünseydim, kuşkulanabilirdim. O zamanlar bütün görebildiğim benim kendi çıkarımdı. Keza daha sonra, bana buyurulan şeylere boyun eğmek ve kötü muamele görmeyi kabullenmek zorunda kalışıma rağmen. Çünkü bunun, içinde bulunduğum durumu değiştirmek ve kirlenmiş ruhumu arıtmak için ödenmesi gereken bir bedel olduğunu düşünüyordum.
S. Amesbury'ye gelmeden önce, Beyefendi'nin sizi yolculuğunun gerçek amacı konusunda da aldattığına dair bir kuşkunuz var mıydı?
Y. Hayır, hiç yoktu.

S. Batı'ya yapılacak bu yolculuğu size kabul ettirebilmek için çok ısrar etti mi? Bütün bu işte sizden bir yardım mı talep ediyordu yoksa sizi zorlamaya mı çalışıyordu?
Y. Israr ediyordu ama beni zorlamaya hiç kalkışmadı. Ona aybaşı zamanımın yaklaştığını söyledim. O da aybaşımın gelip geçmesini beklemeyi kabul etti.
S. Yola çıkma tarihinizin yalnızca sizin aybaşı zamanınıza bağlı olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?
Y. Evet.
S. Mayısın birinde Devon'da olmanız kararlaştırılmamış mıydı?
Y. Bildiğim kadarıyla böyle bir şey yoktu.
S. Bakın, bayan, sizin gibi fahişelik sanatının en üst zirvesine çıkmış kişiler için randevuevlerini terk etmek ve sizleri yalnızca kendileri için kapatan soylu kişilerin metresleri olmak umudu en sık görülen bir durum değil midir?
Y. Teklif edildi bu bana ama ben kabul etmedim.
S. Niçin?
Y. Bizim milis diye adlandırdığımız kızlar için iyi bir şeydir bu ama bu işin askerleri bizler için firar etmek mümkün değildir. Madam Claiborne asla izin vermez buna.
S. Size bunu teklif edenler arasında sizi koruyabilecek kadar güçlü hiç kimse yok muydu?
Y. Sen bu Deccal'in dünyasında hiç bulunmadın. Eğer kaçacak olursak, bizi cehenneme kadar takip edeceğini söylerdi Madam Claiborne, gerçekten de yapardı bunu, şeytan karı!
S. Ama Beyefendi ile gitmenize izin verdi, öyle değil mi?
Y. Altın demiri bile yumuşatır. Paranın açamayacağı kapı yoktur.
S. Beyefendi ona reddedemeyeceği kadar mı çok para teklif etmişti?
Y. Bana söylediğinden daha fazlasını, bundan kuşkum yok.
S. Peki neydi söylediği?
Y. İki yüz gine.
S. Çalıştığınız evde, Madam Claiborne'a ya da bir başka fahişeye, Beyefendi'nin kusurundan hiç söz ettiğiniz olmuş muydu?
Y. Hayır, tek kelime bile söylemedim.
S. Peki, randevuevini terk ettiğinizde nereye götürüldünüz ilkin?
Y. Monmouth Street'te bulunan St. Giles in the Fields'e. Bir hizmetçi kıza yakışır elden düşme elbiseler almam gerekiyordu. Ben de böyle yaptım.
S. Sizi oraya Beyefendi mi götürdü?

Y. Hayır, uşağı Dick götürdü, önceden kararlaştırıldığı gibi, kapalı bir araba içinde; arabanın hiç arması yoktu, kiralık bir arabaydı. Sonra, Chiswick'e gitmek için şehirden ayrıldık, Beyefendi bizi orada bir kulübede bekliyordu.
S. Peki, günün hangi vaktiydi?
Y. Akşam yemeğinden sonra oldu her şey. Oraya vardığımızda saat altıyı geçiyordu.
S. Dick'le karşılaştıktan sonra ne düşündünüz onun hakkında?
Y. Hiçbir şey düşünmedim. Benimle birlikte değil, arabacının yanında yolculuk etti o.
S. Chiswick'de nasıl karşılandınız?
Y. Beyefendi geldiğime memnun gözüküyordu. Bir yemek hazırlandı.
S. Orada başka kimse var mıydı?
Y. Bize hizmet eden yaşlı bir kadın vardı. Hiç konuşmuyordu ve bize servis yaptıktan sonra sanırım gitti. Ertesi sabah yola çıktığımızda, onu bir daha görmedim.
S. Peki o akşam başka ne oldu?
Y. Dick'le yapmam kararlaştırılan şey.
S. Beyefendi de yanınızda mıydı?
Y. Evet.
S. Baştan sona kadar mı?
Y. Evet.
S. Nerede oldu bütün bunlar?
Y. Yukarıdaki bir odada.
S. Peki, Beyefendi'nin üzerinde umulan etkiyi yaptı mı?
Y. Bilmiyorum.
S. Hiç konuşmadı mı Beyefendi?
Y. Hayır. Tek sözcük etmedi. Ve iş biter bitmez de yanımızdan ayrıldı.
S. Tahrik etmedi mi bu olay onu?
Y. Sana söyledim. Bilmiyorum.
S. Hiçbir belirti görmediniz mi?
Y. Hayır.
S. Daha önce sizi izleyenler önünde böyle bir şey yapmış mıydınız?
Y. Başımdan geçmişti bu tür şeyler, Tanrı günahlarımı bağışlasın.
S. Ne gibi şeyler yani?
Y. Bu seni ilgilendirmez.
S. Israr ediyorum. Bu olay sırasında Beyefendi'nin davranışlarında hiç şehvet izi yok muydu?
Y. Hayır, yoktu.

S. Peki Dick'in?
Y. N'olmuş Dick'e?
S. Hadi hadi, Bayan Lee, bu tür şeylerde masum değilsiniz siz. Rolünü yeterince iyi oynadı mı Dick? Niye cevap vermiyorsunuz?
Y. Rolünü oynadı.
S. Yeterince iyi mi?
Y. Daha önce bir kadınla yatmış olduğundan kuşkuluyum.
S. Beyefendi daha sonraları onu yeteri kadar yanınızda tutmamış olduğunuzdan şikâyet etmedi mi?
Y. Evet.
S. Ne cevap verdiniz?
Y. Dick'in daha önce hiçbir kadınla yatmamış olduğunu söyledim. Bizim randevuevi ağzımızın esprisiyle duymak istersen, içeri girer girmez çıktı Dick.
S. Ama daha sonraları onunla zevk için yatmaya başladın, öyle değil mi?
Y. Ona acıdım.
S. Ama seninle birlikte olanlar daha fazlasını söylüyorlar.
Y. İstediklerini söyleyebilirler. Doğasındaki kusurların bu kadar ıstırabını çeken birine karşı iyi davranmam beni utandırmıyor. Kaldı ki, hâlâ bir fahişeydim ben de.
S. Ne olduğunuzu biliyor muydu Dick?
Y. Bana bir fahişeymişim gibi davranmıyordu o.
S. Nasıl davranıyordu peki?
Y. Şey, başkalarının yaptığı gibi, şehvet duygularını tatmin etmek için satın alınmış bir vücut gibi değil de, daha çok sevdiği biri, sevgilisi gibi.
S. Ne konuşabildiğine, ne de duyabildiğine göre peki bunu nasıl anladınız?
Y. İnsan meramını sözcüklerden başka şeylerle de anlatabilir. Jones'la konuşmama katlanamıyordu, hiçbir kadının anlamakta yanılmayacağı bu şeyi bakışlarından okuyordum, bana hizmet edebilmek için elinden ne geliyorsa yapıyordu.
S. Ve size aynı zamanda Beyefendi'nin yanında da hizmet ediyordu, öyle değil mi? Peki bu yüzden onda bir hınç duygusu fark etmiyor muydunuz? Gerçek âşıklar sevişmelerinin bir başkası önünde böyle değersizleşmesinden nefret ederler, öyle değil mi?
Y. Onun başka erkekler gibi olmadığını söylüyorum. Bu dünyanın işleri hakkında o kadar az şey bilen bir insandı ki Dick, pekâlâ Ay'da da yaşayabilir ve buradaki her şey konusunda Beyefendi'yi kendine bir

kılavuz olarak alabilirdi. Eğer Beyefendi ona emir verirse, bu emirleri yerine getirmesi gerekiyordu. Sana söyledim, aralarında öylesine bir yakınlık vardı ki hiçbir sözcüğe ihtiyaçları yoktu, iki ayrı vücutta tek bir ruh gibiydiler. Hatta ben şuna da inanıyorum ki Beyefendi kendisine dokunmama katlanamamasına rağmen, Dick'in aracılığıyla benden zevk alıyordu.

S. Peki, Chiswick'ten ayrıldığınız o sabah, yanınızda başka yol arkadaşlarınızın da olacağına dair bir şey söylendi mi size?

Y. Beyefendi önceki gün bana Mr. Brown diye birinden söz etmiş ve onun uşağıyla randevumuz olduğunu, onların da bizimle geleceğini söylemişti. Bu Mr. Brown'ın kendini Londralı bir tüccar gibi gösterdiğini ama aslında bana sözünü ettiği hekim olduğunu da belirtti; ancak benim böyle bir şeyi bilmiyormuş gibi yapmam ve onu oynadığı roldeki kişi gibi görmem gerekiyordu. Ben de böyle yaptım. Ne var ki onu daha önce, sanırım iki ay kadar önce gittiğim bir tiyatroda, sahnede gördüğümü hatırladım; adını unutmuştum ancak fiziği ve sesi hatırımdaydı. Ve o gün, biz yoldayken, Jones'un bana yapmış olduğu bazı kaba imalardan, onun da benim iddia ettiğim türden biri olmadığımdan kuşkulandığını anladım ve korkuya kapıldım. Ve ertesi gün bir fırsatını bulduğumda, Beyefendi'ye tanınmış olmaktan korktuğumu söyledim.

S. Ne cevap verdi Beyefendi?

Y. Ağzımı sıkı tutmam ve durumu belli etmemeye çalışmam gerektiğini söyledi.

S. Hayal kırıklığına uğramış, endişeye kapılmış ya da ne bileyim bunun gibi gözüküyor muydu?

Y. Hayır, hiç gözükmüyordu. Hiçbirimizin iddia ettiğimiz gibi olmadığını söyledi. Eğer Jones beni yeniden rahatsız edecek olursa, kendisine bildirmemi de belirtti.

S. Peki siz de ona Mr. Brown'ın gerçekte kim olduğunu bildiğinizi söylemediniz mi?

Y. Hayır söylemedim çünkü sana şunu da itiraf edeyim ki bizi Londra'dan uzaklaştıran her adım kalbimin yükünü daha da hafifletiyordu. Sanki Gözyaşları Şehri'ni terk ediyor gibiydim, sanki Bristol benim Sion'um oluyordu. Eğer Beyefendi beni aldatıyorsa, diye düşünüyordum, ben de vakti gelince, bildiklerimi kendime saklayarak onu daha kolaylıkla aldatırım.

S. Pekâlâ. Şimdi, Basingstoke'a gelelim. Orada Beyefendi sizden daha önce yaptığınız şeyi yapmanızı istedi mi?

Y. Evet.
S. Peki, nerede oldu bu?
Y. Odasında.
S. Kalıp seyretti mi sizi?
Y. Evet ama her şeyin çok çabuk olup bittiğini söyledi ve beni bu yüzden kınadı.
S. Bunlar konuşulurken Dick yanınızda mıydı?
Y. Hayır, onu göndermişti.
S. Öfkeli miydi Beyefendi?
Y. Daha çok aldatıldığını düşünen biri gibiydi.
S. Sözü edilen yatak becerilerinize küçümseyerek mi baktı?
Y. Hiç de olamayacağı halde tecrübeli bir çapkın gibiydi.
S. Karşı çıkmadınız mı?
Y. Daha önce söylediklerim dışında bir şey söylemedim. Dick'in bu konularda idare edilemeyecek kadar toy olduğunu söyledim.
S. Ne cevap verdi buna Beyefendi?
Y. Bundan böyle kendisine ait olduğumu, eğer parasının karşılığını alamazsa Madam Claiborne'dan da daha kötü olabileceğini söyledi.
S. Emin misiniz... Böyle mi konuştu?
Y. Eminim.
S. Peki siz ne cevap verdiniz?
Y. Şey, hiçbir şey demedim. Boyun eğmiş bir havaya büründüm. Ancak kendimi gerçekte böyle hissetmiyor ve onun da çok değişmiş olduğunu, adil davranmaktan uzaklaşmış olduğunu görüyordum. Çünkü Dick'in bana, tıpkı saplantılı zavallı bir hayvan gibi nasıl geldiğini ve kendisini durdurmamın elimde olmadığını o da görmüştü. Sana bunları o zaman düşündüğüm gibi anlatıyorum. Şimdi biliyorum ki Beyefendi benim için iyi bir dost olmak istiyordu ama o zamanlar ben bunu anlayamıyordum.
S. Senin için iyi bir dost? Ne demek bu?
Y. Yeri gelince anlatırım.
S. Şimdi anlatmanı istiyorum.
Y. Bunu ağzımdan öğrenemeyeceksin. Tıpkı Kitap'taki gibi. Taneyi çıkarmadan önce buğdayı birçok kez dövmek gerek. Her şeyi yazıldığı gibi işitene kadar beklemelisin.
S. Dick o gece gizli olarak odana geldi mi?
Y. Evet.
S. Peki izin verdin mi buna?
Y. Evet.

S. Zavallı bir hayvandan daha iyi durumda olmamasına rağmen, öyle mi?

Y. Daha iyi durumda olmadığı için. Ama yine de bir şeyler isteyecek hakkı olmadığını bilecek kadar da zekiydi. Kaç tane lorda ve düke hizmet ettiğimi söyleyeyim mi sana, Yargıç Ayscough? Kral ailesinden bir prensle bile oldum ben. Yatağıma girmiş olan bütün bu insanlar içinde hiçbirisi asla onun gibi yatağımın başında diz çökmedi, bir çocuk gibi başını battaniyenin üzerine dayayıp irademe boyun eğeceği anı beklemedi. Şimdi sen diyeceksin ki, beni parayla satın alan ilk kişinin olduğumdan beri, ne irade gücüm ne de özgürlüğüm vardı benim, bütün fahişelerin yazgısıydı bu.

S. Ben diyorum ki, şimdi sen lanet olası bir hukuk doktoru gibi konuşuyorsun.

Y. Hayır, böyle konuştuğum falan yok. Senin kendi alfaben var, benim de kendi alfabem, hepsi bu. Ben kendi alfabeme uymalıyım. Sana Dick'e niçin acıdığımı söylüyorum. Ne aşk, ne de şehvetti bunun nedeni.

S. Bütün gece birlikte mi yattınız?

Y. Uyuyana kadar. Sabah uyandığımda, o gitmişti.

S. Peki her gece aynı şey mi oldu?

Y. Ertesi gece değil. Ama daha sonra, evet.

S. Amesbury'deki o ertesi gece hakkında bildiklerinizi duymak istiyorum. Orada olup biteceklerden haberdar edilmiş miydiniz?

Y. Oraya varana kadar, hatta daha ileri bir vakte kadar, edilmedim. Akşam yemeği yemiştik, saat sekiz ya da biraz daha geçti, odamda bekliyordum ki Dick beni Beyefendi'nin yanına götürmeye geldi, yolculuk harmanimi de almam gerektiğini anlattı, bu ise beni biraz ürküttü çünkü bu giysiyi yanıma almam için hiçbir neden göremiyordum. Oraya varınca Beyefendi, birazdan, at sırtında, gizli bir yolculuğa çıkacağımızı bildirdi, bu ise beni daha da kaygılandırdı çünkü niçin böyle yapacağımızı sorduğumda, konuşmak istemedi ve önceki gün gibi sertçe azarlayarak, beni emrettiği şeyleri yapmam için kiraladığını söyledi.

S. Gün boyunca sizinle hiç konuşmamış mıydı?

Y. Hayır. Tek bir sözcük bile etmedi. Ancak daha önceleri, kendisine iyilikte bulunanın hep ben olduğunu ima eder gibi bir hali vardı. Çok nazik gözüküyor ve kendisine projesinde yardım ettiğim için minnettar olduğunu söylüyordu. Şimdi ise bana bir efendinin perişan görünüşlü bir hizmetçisine hitap ettiği gibi hitap ediyordu. Aslı

aranırsa, bütün bu günahlarımdan ötürü, ben de öyle bir hizmetçi sayılırdım. Sonra bana yatağının üzerine uzanmamı ve beni uyandırıncaya kadar da uyumamı söyledi. Ben de dediği gibi yaptım ama ilkin uyumakta çok güçlük çektim çünkü çok korkmuştum. Ancak sonunda uyandırılana kadar uyudum.

S. Peki bu arada Beyefendi ne yaptı?

Y. Kâğıtlarını taşıdığı kutu yanındaydı; onu açıp ateşin önünde bir şeyler okudu.

S. Peki Dick?

Y. O gitmişti, nereye olduğunu bilmiyorum; sonra döndü ve beni o uyandırdı.

S. Ne zaman oldu bu?

Y. Gecenin ortasında. Han sessizdi, herkes uyuyordu.

S. Peki sonra?

* * *

Rebecca Lee susar ve şimdiye kadar yapmadığı bir şeyi yapar; gözlerini yere eğer. Sorgu yargıcı sorusunu yineler.

"Peki sonra, bayan?"

"İzin verin de biraz su içeyim. Sesim kısıldı."

Ayscough uzunca bir süre onu seyreder, sonra gözlerini ondan ayırmadan, masanın ucunda oturan kâtibiyle konuşur. "Gidip su getirin."

Kâtip kurşun kalemini masanın üzerine bırakır ilginçtir, tüy bir kalemle değil bir kurşunkalemle yazmaktadır ve kısacık boylu kanun adamını, boynunu bir kızılgerdan kuşu gibi eğmiş ve gözlerini sorgulayıcı bir edayla Rebecca'ya dikmiş durumda bırakarak, odadan sessizce çıkar. Sorgu yargıcı sırtını odanın uzun ve görkemli, Jacobean üslubunda yapılmış pencerelerine dönük olarak oturmaktadır. Rebecca'nın yüzü ışığa dönüktür. Gözlerini kaldırıp sorgu yargıcının gözlerinin içine bakar.

"Sana teşekkür ederim."

Ayscough hiçbir şey söylemez, hatta başını şöyle hafifçe bile oynatmaz. Bütün varlığı tanığa yönelttiği bakışında yoğunlaşmış gibidir; besbelli ki onu zor bir duruma düşürmek, bu vakitsiz ricanın yersizliği üzerindeki kuşkusunu dile getirmek istemektedir. Kadını, şimdiye kadar almış olduğu bütün eğitimi ve bilgisiyle, insan ilişkilerindeki deneyimiyle ve dünyadaki konumuyla incelemektedir. Bu incelemenin kullandığı yöntemlerin bir parçası olduğu bellidir, zorlu tanıklar önün-

de öteden beri aldığı bir tavırdır bu; keza, sorgu yargıcının tanıklar önündeki horgörü dolu azarlama nöbetlerini de kısa boyunun bir çeşit telafisi olarak görmek mümkündür. Ancak Rebecca, garip bir biçimde, sorgulamanın başından beri yaptığı gibi, bakışlarını sorgu yargıcının bakışlarından ayırmaz. Bunun dışında her bakımdan, tam bir alçakgönüllülük içinde görünmektedir: Hiçbir süsü olmayan ağırbaşlı bir elbisesi ve kurdelesiz bir bonesi vardır, ellerini de kucağında kavuşturmuştur. Ama cevap verirken bir kez bile ne başını eğer, ne de gözlerini sorgu yargıcının gözlerinden kaçırır. Daha modern bir sorgu yargıcı hiç kuşkusuz bu doğrudan davranış karşısında gizli bir hayranlık duymaktan kendini alamazdı; Ayscough ise böyle bir şey hissetmez. Kadın onda yalnızca öteden beri varolan bir görüşü daha da pekiştirmektedir: Dünyanın daha kötüye gittiği, özellikle de bu sıradan insanların küstahlıkları yüzünden kötüye gittiği görüşüdür bu. Bu noktada bir kez daha o dönemin hiç sorgulanmadan genel kabul görmüş şu fikriyle karşı karşıya geliriz: Değişim ilerleme değildir (ertesi yıl doğacak olan bir çocuğun bir gün söyleyeceği gibi), değişim çöküş ve düşüştür.

Birdenbire, sorgu yargıcı ayağa kalkar ve arkasındaki pencerelerden birine doğru yürür. Derken dışarıya bakar. Rebecca bakışlarını adamın sırtına doğru yöneltir ama sonra gözlerini yeniden kucağına çevirir ve suyun getirilmesini bekler. Sonunda kâtip suyu getirir ve Rebecca'nın önünde duran masanın üstüne koyar. Ayscough arkasına dönmez; şimdi gerçekten de dışarıda seyre daldığı şeyin içinde kaybolmuş gibidir: Çepeçevre çok sayıda dükkânın ve ortada da tezgâhların bulunduğu bir meydandır burası, dışarıdaki insanların gürültüsü ve uğultusu odanın içinde sürmekte olan sorgulamaya sürekli eşlik etmektedir. Sorgu yargıcı, tam bulunduğu pencerenin altında, meydana açılan bir sokağın köşesinde ayakta duran ve kendilerine çarpıp geçen kalabalığa hiç aldırış etmeden kendi bulunduğu yöne doğru bakan üç kişiden oluşmuş bir erkek topluluğunu fark etmiştir. Yalın sade giysilerinden ve şapkalarından onların ne olduklarını anlar ve bir kez görünce de başını çevirir.

Derken bakışlarını bir hanımefendi ile kızına yöneltir. Belli ki yüksek sınıflardan, seçkin insanlardır bunlar çünkü son moda şehir kıyafetleri giymişlerdir ve önlerinde, uşak elbisesi giymiş uzun boylu bir hizmetkâr bulunmaktadır; uşak elbiseli adam elinde, kadınların yaptıkları alışveriş paketlerinin bulunduğu bir sepet taşımakta ve boş eliyle de, hanımlarının yolunu tıkayan kalabalığa ısrarlı ısrarlı yollarını açmaları için işaret etmektedir. Gelip geçenlerin çoğu içgüdüsel bir hareketle kenara çekilir. Hatta bazıları ellerini şapkalarına götürür ya

da başlarını eğerler. Ancak hanımlar onların farkında bile değil gibidirler. Ayscough, bu hanımlara bakarken, kendilerinden çok hatırına getirdikleri küçük bir yazınsal metni, özellikle de iki hanımdan en yapmacıklı, en kendinden emin, en genç olanının çağrıştırdığı bir metni düşünür. Bu metin ağustos ayında, R. N. harflerinden oluşan bir imzayla, *Gentleman's Magazine*'de yayımlanmıştır; hiç kuşku yok ki yazar kadın düşmanı bir hicivci, İngiliz Kilisesi'nin bir çeşit *abbé mondain**'idir. İşte aşağıda, Rebecca'nın karşı çıktığı bir form içinde yazılmış olan bu metin duruyor. Bu metin bize aynı zamanda, dünyasının gerçekliğini ve ister kendi seçimiyle ister koşullar gereği olsun seçtiği dünyanın kendi cinsinden daha talihli kadınların dünyasından ne kadar farklı olduğunu hatırlatabilir. Bu parçanın başlığı *Belli Bir Türden Ebedi Dişi* de olabilirdi ama ne yazık ki Mr. R. N. böyle bir önseziye sahip değilmiş.

GÜZEL KÜÇÜKHANIMIN DİN DERSİ

S. Kimsiniz siz?
Y. On dokuz yaşında soylu, hoş bir hanım.
S. Ne olduğunu anlamak oldukça zor; bu yüzden biraz açıklar mısınız.
Y. Sizi temin ederim ki, kıymeti bilinmeyen bir maldır soylu, hoş hanımlar. Ha evde kalmış kızlar ha bayat balıklar: İşte size eskiliğinden ötürü doğruluğundan hiçbir şey yitirmemiş bir atasözü.
S. Durumu böyle mi görüyorsunuz siz?
Y. Evet, gerçekte bizler: 16 yaşında düşünmeye başlıyoruz, 17'mizde seviyoruz, 18'imizde ağlayıp sızlanıyoruz ve 19'umuzda ideal erkeğimizi bulamazsak (aramızda kalsın, çok zor bir görevdir bu) elveda babacık deyip ağlıyoruz ve sonra da şen şakrak tasasız kalp hırsızımızla kaçıyoruz. Çünkü bir kez hayatlarımızın baharını aştık mı, son derece itici bir fizyonomisi olan, yaşı ilerlemiş, sinameki ve değersiz biriyle başgöz edilme riskini de taşıyoruz.
S. Peki o zaman bana inancınızın ilkelerini söyleyin bakalım.
Y. İlk olarak şunu söyleyeyim ki, dünyaya anneciğimin aracılığıyla geldiğime inanıyor ama ona karşı kendimi hiç de borçlu hissetmiyorum. İkinci olarak, onun emirlerine uymaya mecbur olduğumu (gerçi bir görev olarak değil) kabul ediyor ve aynı zamanda da her şeyin parasını şıpınişi ödeyiveren yaşlı babacıkın buyruklarına

* Fr.: Sosyete papazı. (ç.n.)

da itaat ediyor; ama işte sırf bu nedenle, modası iki ay geçmiş bu iğrenç ipeklileri beni bir altı ay daha giymeye zorlayarak beni onur kırıklığına itmelerine hayır diyorum. Ve son olarak, bundan böyle aldatmaya benim de tenezzül edeceğim kocam açısından şunu söyleyeyim ki, benim üzerimde en ufak bir üstünlük bile kurmaması gerektiğine kesinkes inanıyorum; Sonuç olarak, kadril dansını bir din ve boynuzlamayı da her pazar gününün meditasyon konusu olarak benimsemeye kararlıyım. Onu piyeslerde, maskeli balolarda, moda, ev idaresi vb. konularda mahvedecek olmama rağmen, o bunlara karşı çıkmak için ağzını açmayacak. İnancımın hoşuma giden ve son soluğuma kadar da uyacağım temel ilkeleri bunlar işte.

S. Uymanız gereken başka ilkeler de var mı?

Y. Güzelliğimin gücüne göre, iyi kötü özgür fantezilerime uyarak hareket ederim. Ne kadar gülünç görünürlerse görünsünler, bütün yeni modaları izlerim; kendimi gurura, zevk ve savurganlığa tamamen kaptırırım; bir lord borçlarını ne kadar sık öderse, ben de o kadar sık dua ederim; kiliseden çok tiyatroya giderim ve kiliseye bağlılığımı göstermek için ise, kiliseye giden her kimse ile alay ederim çünkü bunun tamamen ikiyüzlülük olduğuna inanırım. Bir tavuskuşu için kuyruğunu yaymak ne kadar doğalsa benim için bunları yapmak da o kadar doğaldır.

S. Pekâlâ ama yine de bir başka dünya olduğunu biliyorsunuz, arada sırada onu da düşünmeniz gerekmez mi?

Y. Hayır, hiç de gerekmez; çünkü böylesi düşünceler kafanızı karıştırır. Hanımlar kendilerini ciddi şeylerle asla üzmemeli, inançlarını yalnızca oyun sever fantezilerinin kendilerine söylediği şey üzerine inşa etmelidirler.

S. Yani hanımlar özel hiçbir dine bağlı değil midirler?

Y. Hayır, gerçekte değildirler; çünkü bu düzeyde, biz hanımlar yeryüzünde varolan en istenmeyen yaratıklar olurduk. Çeşitlilik her şeyi hoş kılar; böylelikle bir yarım saatliğine belki Hıristiyanızdır, bir başka yarım saatliğine ise pagan, Musevi, Müslüman ya da kuralları-mıza en iyi uyan başka bir şey.

S. Peki uyulduğunda bir hanımın yaşamını hoş kılacak bu ilkeler nelerdir?

Y. Kendini, maymununu ya da kucak köpeciğini pohpohlayıp şımartmak; komşularıyla alay etmek ve onları küçümsemek; yolda karşılaştıklarını görmezden gelmek; yoksulları aldatmak ve onlara zırnık koklatmamak ve ihmal edilmiş bir kocanın şerefi pahasına zenginle-

re yanaşmak. Öğlene kadar yatakta yatmak ve geceyi de kadril dansı yaparak geçirmek.

S. Durun bakalım, durun evlilik buyruklarını okursanız görürsünüz ki, hanımların ödevi kocalarını şereflendirmek ve onlara itaat etmek ya da en azından kocalarına saygı göstermek ve hizmet etmektir.

Y. Evlilik buyrukları ve ödev ha! Amma da güzel hikâye! Bütün bu buyrukların hepsi de papazların icadıdır ve bu yüzden uyulmaları da gerekmez. Hanımlar yalnızca kanun adamlarının kaleme aldıkları yasa maddelerine aldırış ederler, sözgelimi kişisel harcama tutarını belirleyen sözleşme maddeleri ya da boşanmadan sonra ödenecek nafaka ve bu tutarların sıkıntıya girmeden nasıl artırılabileceğinin saptanması. Bir kocanın önünde el pençe divan durmak ve onun tarafından aldatılmak tamamen modası geçmiş bir şeydir; onların suyuna gidip lütuflarını dilemek yerine, onlara hakaret etmek ise modaya uygun ve doğrudur.

S. Peki bu modanın geçerliliği için herhangi bir neden var mı?

Y. Elbette var, hem de çok iyi bir neden. Yaşarken kendi iradelerimize uyarak hareket etmek istiyoruz biz çünkü öldüğümüzde bunları yapamıyoruz.

Mr. Ayscough bu parçayı okuduğunda apışıp kalmıştı. Bu parçada soylu sınıftan ve yüksek burjuvazi katmanından olan birçok kadında görülen bir zihniyetin canlı bir tasvirini bulduğunu biliyordu, hatta bu zihniyet kendinin de ait olduğu daha alt sosyal sınıflar arasında da gitgide yaygınlık kazanıyordu. Ancak onu böylesine şaşırtan şey bu değildi; daha çok bu zihniyetin herkesin önünde kaçamaksız, açık bir şekilde dile getirilmiş olmasıydı. Lacy'nin mesleğinden duyduğu tiksinti de aslında aynı nedenden kaynaklanıyordu (ancak, kendisi bunu görememesine rağmen, bu durumun çaresi de çok uzaklarda değildi zira dönemin korkulan sansürcüsü Lord Chamberlain, sadece birkaç ay sonra, tiyatro sanatı üzerinde 230 yıl sürecek bir baskı rejimini başlatacaktı). Bu din dersi parçası, erkeğin kadın karşısındaki üstünlüğüne duyulan saygının olduğu gibi, din ve evlilik kurumlarının da birer alay konusu olarak görüldüklerini ortaya koyuyordu. Bazı cevaplarında olduğu gibi Rebecca'nın gözlerinde de gördüğü bunun bir yansımasıydı; yani, böylesi şeyler yayınlayan yüksek sınıftan kişilerde görülen gevşekliğin daha alt sınıflardaki bir yansımasıydı. Bu durum bir gün en iğrenç yönetim biçimine, yani anarşiyle eşanlamlı olan demokrasiye götürebilirdi. Sorgu yargıcı kendini insani duyguların en istenmeye-

nine kaptırmış hissediyordu: Yaşlıydı ve yaşlı olmaktan memnunluk duyuyordu.

Etrafına bakındı ve uzun boylu kâtibin yerine dönmüş olduğunu gördü; Rebecca istediği suyu içmiş, şimdi, kımıltısız, bir sabır anıtı gibi, alçakgönüllü bir boyun eğmişlikle bekliyordu. Ancak Mr. Ayscough yeniden koltuğuna dönmedi. Sorgulamasını ayakta durduğu yerden sürdürdü. Ancak birkaç soru sorduktan sonra kadının karşısındaki koltuğunda yerini aldı ve bir kez daha Rebecca'nın bakışlarındaki o sapmaz doğrudanlığa katlanmak zorunda kaldı. Bu bakışlar gerçekten de o kadar doğrudandı ki, bu bakışlara hiçbir zaman inanamadığını, inanamayacağını biliyordu.

* * *

S. Pekâlâ, bayan, daha sonra ne oldu?

Y. Gizli gizli aşağıya indik ve Dick iki atı dışarı çıkardı. Atlara bindik ve yola koyulduk. Tek bir sözcük konuşmadan, taş sütunlara ya da daha doğrusu iki adamın atları bağladıkları birkaç yüz adım ötedeki direğe gelene kadar, bir milden daha fazla bir mesafeyi tırıs adımlarla katettik. Gökyüzü kapalıydı, ne yıldız ne de ay vardı ama yine de ben onları karanlıkta, büyük mezartaşları gibi görüyordum. Böyle bir yerde böyle bir vakitte niçin olmamız gerektiğini bilmediğimden de, korkudan aklımı kaçıracak gibiydim. Yürümekte bile güçlük çekiyordum ancak Beyefendi beni yürümeye zorladı. Biraz uzakta, bir çobanın ışığına benzer bir ışık gördüm ve aklımdan bağırmak geçti ancak beni duyacaklarından kuşkuluydum çünkü bulunduğumuz noktaya göre uzak sayılırdı. Sonunda dikili taşların yakınına geldik ve merkeze doğru yönelerek taşların oluşturduğu çemberin içine girdik.

S. Üçünüz de mi, demek istiyorsunuz?

Y. Evet.

S. Jones'a Dick'in orada olmadığını söylemişsiniz.

Y. Şimdi gerçekten olanları söylüyorum. Beyefendi yassı bir taşın bulunduğu noktada durdu ve "Fanny, şu taşın üzerinde diz çök" dedi. Ben yerimden kımıldayamıyordum çünkü iki adamın kötü niyetleri olduğunu, büyücülük gibi, kara güçlerin çağırılması gibi, işte ne bileyim böyle şeylerin olacağını düşünüyordum, sonra her yanım buz kesmiş de ölüyormuşum gibi doğal olmayan bir üşüme duygusuna da kaptırmıştım kendimi. Bu yüzden diz çökmedim,

ağzımdan tek bir sözcük çıkmadı, öylesine korkmuş ve üşümüştüm. Ve Beyefendi bir kez daha, "Diz çök, Fanny" dedi ve ben de o zaman dilim çözülerek, "Kötü bir şey yapıyoruz, efendim, ben böyle bir şey için kiralanmadım" dedim. O da, "Diz çök, bakayım, kötülük yapmaktan söz etmek sana düşmez" diye cevap verdi. Ben hâlâ diz çökmemekte diretiyordum, bu yüzden her birisi beni bir kolumdan tuttular ve taşın üstünde diz çökmeye zorladılar. Taş sertti ve dizlerimi acıtıyordu.

S. Jones'a sizi taşın üzerine uzanmaya zorladıklarını söylemişsiniz.

Y. Hayır, yalnızca diz çökmeye zorladıklarını. Sonra onlar da her iki yanımda çayırın üstünde diz çöktüler.

S. Nasıl yani?

Y. Öyle işte.

S. Eller dua eder gibi kavuşturulmuş olarak mı?

Y. Hayır, elleri kavuşturulmuş değildi, yalnızca başları eğikti.

S. Şapkaları hâlâ başlarında mıydı?

Y. Beyefendi'nin şapkası başındaydı. Dick'in şapkası yoktu.

S. Yüzünüz hangi yöne bakıyordu?

Y. Kuzeye, sanırım. Çünkü batıya doğru ilerlemiş ve tapınağa sağ taraftan girmiştik.

S. Devam edin.

Y. Ben dua ettim ve Tanrı beni bağışlar ve bu işten sağ salim kurtulmama izin verirse bir daha asla fahişelik yapmayacağıma yemin ettim. Şeytan'ın eline düşmüş olduğumu düşünüyordum, Madam Claiborne'un evinde başıma gelen kötü şeylerden daha da kötüydü bu; vücudum kadar ruhumu da aşağılayıp kirletmekte sakınca görmeyen birinin eline düşmek...

S. Evet, evet, bunu hayal edebiliyorum. Şimdi söyle, ne kadar zaman öyle diz çökmüş halde kaldın?

Y. Beş dakika, belki de daha fazla, bilemiyorum. Sonra üstümüzde gökyüzünde büyük bir hışırtı oldu, tıpkı kanat sesi gibi bir ses ya da uğuldayan şiddetli bir rüzgâr. Dehşet içinde gözlerimi kaldırıp yukarı baktım ama hiçbir şey göremedim; hayır, o gece rüzgâr da yoktu, sakin bir geceydi.

S. Beyefendi ile Dick onlar da yukarıya doğru baktılar mı?

Y. Dikkat edecek durumda değildim.

S. Bu hışırtı, bu uğuldayan rüzgâr, bu ses ne kadar zaman sürdü?

Y. Birkaç saniye. Ona kadar saydığımızda geçen zamandan daha fazla değil.

S. Ses bu zaman içinde gitgide arttı mı?
Y. Dosdoğru gökyüzünden üstümüze doğru düşüyor gibiydi.
S. Yani bir yandan gelip öteki yana uçan bir göçmen kuşlar sürüsünün çıkaracağı ses gibi bir ses değildi, öyle mi?
Y. Hayır, yukarıdan geliyordu.
S. Bundan tamamen emin misiniz?
Y. İsa'nın varlığından emin olduğum kadar eminim.
S. Peki sonra?
Y. Birdenbire durdu ve bir sessizlik oldu. Ve bu duraklama anında havaya öylesine bir koku yayıldı ki anlatamam, tıpkı yeni biçilmiş çayırların, çok tatlı kokuları olan yaz çiçeklerinin kokusu gibi bir şeydi; gariptir ki mevsimi de değildi bunların, sonra bu soğuk ve çorak yöreden böyle şeylerin fışkırıp çıkması da garipti. Derken, yeniden, birdenbire, her yanımız yukarıdan gelen ışıkla kaplanıverdi, insanların şimdiye kadar yapageldikleri her türlü ışıktan daha parlak bir ışıktı, tıpkı güneş gibiydi, öylesine parlaktı ki ona bakar bakmaz gözlerimi kamaşmış halde aşağı eğmek zorunda kaldım, az daha kör olacakmışım gibi geldi bana. Derken onları gördüm, diz çöktüğümüz yerden on beş adım ötede, taşların arasında, genç bir adam ile yaşlı bir adam ayakta durmuş bize bakıyorlardı.
S. Buna inanmıyorum ve seni uyarıyorum, benimle alay etmene izin vermeyeceğim.
Y. Gerçeği söylüyorum.
S. Hayır. Bütün bunları her zamanki kurnazlığınla kafamı karıştırmak için hazırladın. Sen ve peygamberliğini ilan eden kocan. Bahse girerim ki bu zırvaları kafana sokan odur.
Y. Hayır, o bir şey yapmadı. Ona bunlardan hiç söz etmedim.
S. Odur ya da değildir ama sen yine de yalan söylüyorsun.
Y. Hayır, sana onları gördüğümü söylüyorum, bu odanın uzunluğundan biraz daha ötede ayakta duruyorlardı. Gerçi onları pek iyi seçemiyordum çünkü gözlerim sözünü ettiğim ışıktan ötürü kamaşmıştı.
S. Hangi konumdaydılar?
Y. Ayakta durmuş bize bakıyorlardı. Genç olanı biraz daha yakında, yaşlısı arkada. Ve genç olanı parmağını ışığa doğru işaret ediyor ama bu arada gözlerini de benden ayırmıyordu.
S. Hangi ifadeyle?
Y. Bunu gerçekten söyleyemeyeceğim çünkü gözümün kamaşması geçmeden önce ışık kaybolmuştu.
S. Peki ya yaşlısı?

Y. Onun yalnızca beyaz bir sakalı olduğu dikkatimi çekti.
S. Nasıl elbiseler giymişlerdi?
Y. Yaşlısınınkini görmedim. Genç olanı, tıpkı duvarcı ustalarının ve marangozların giydiği türden bir önlük giymişti.
S. Tapınağı inşa etmiş olan paganların mı hayaletiydi demek istiyorsunuz?
Y. Kocam ve babam gibi, bugünün bir işçisinin giyindiği tarzda giyinmişti.
S. Peki, bunlar boyanmış siluetler olamazlar mıydı?
Y. Hayır. Canlıydılar. Düş ya da hayal değildiler.
S. Uzun boylu ve iri yapılı mıydılar?
Y. Hayır. Boyları bosları normaldi.
S. Bu ışık ne kadar zaman sürdü?
Y. Çok az. Tam anlamıyla bir ışıktan çok bir şimşek gibiydi. Ancak şöyle bir görülebilmişti, daha fazla değil.
S. Gözleriniz kamaşmışken şöyle bir görülebilmişti, diyorsunuz ve yine de bu kadar eminsiniz?
Y. Evet.
S. Onlar dikili taşlardan ikisi olamaz mıydılar?
Y. Hayır.
S. Peki hiç gökgürültüsü olmadı mı, Belzebuth'un sesini duymadınız mı?
Y. Hayır, hiçbiri olmadı. Ama tatlı kokulu sıcak bir hava esintisi hissettim, size daha önce de söylediğim gibi, tıpkı yaz tarlalarının kokusunu andırıyordu, yalnızca buruna değil insanın ruhuna da tatlı geliyordu. Geri kalan her şey ortadan kaybolduğunda, o kaldı. Ve artık korkmuyordum, bunun bana kötülük getirmeyeceğini, tersine, beni rahatlatacağını ve avuntu vereceğini biliyordum. Gerçekte ruhumu şimdi başka bir ışık kaplıyordu, korktuğum şeylerden, artık korkmuyordum. Hatta bu kadar çabuk gelip gidişinden ötürü, onu bütünüyle içime alamayışımdan, gözümü dört açmama rağmen daha fazla bir şey göremediğimden ötürü bir çeşit hüzün duyuyordum. Bununla birlikte umudumu da korumam gerekiyordu. Çünkü diyorum ya, bütün bunlarda hiç kötülük yoktu, birlikte olduklarım da kötü değildi. Bunu anlamalısın.
S. Yalnızca bir tek şeyi anlıyorum, sana hiç inanamayacağımı.
Y. Sözümü bitirdiğimde inanacaksın. Seni temin ediyorum, inanacaksın.
S. Evet, evet, balık kavağa çıkınca inanacağım, bayan, daha önce değil. Şimdi anlattığın saçmalıklarda biraz daha öteye gidelim. Gördüğünüzü iddia ettiğin bu ışık nereden geliyordu?

Y. Yukarıdan gökyüzünden.
S. Bütün her yanı aydınlatıyor muydu? Gerçek güneşin yaptığı gibi, geceyi gündüze çeviriyor muydu?
Y. Hayır, gece ötelerde karanlık kalıyordu.
S. Peki havada yüzen bu büyük ışık seli içinde, kalın ya da ince mumlar falan gördünüz mü?
Y. Hayır. Yaz güneşi gibi beyazdı, bir gül, bir çember şeklindeydi.
S. Ve tapınağın üstündeki gökyüzünde asılı mıydı?
Y. Evet.
S. Peki, kımıldamıyor muydu?
Y. Hayır.
S. Ne kadar yüksekteydi?
Y. Söyleyemeyeceğim.
S. Güneş ve ay kadar yüksekte miydi?
Y. Hayır. Daha az yüksekteydi. Gökyüzündeki bulutlar kadar bile yüksekte değildi. St. Paul Katedrali'nin yuvarlak kubbesinin üstündeki bulutlar.
S. Yüz ayak var mıydı?
Y. Dedim ya söyleyemeyeceğim.
S. Peki bu ışık yukarıda nasıl asılı duruyordu, size göre?
Y. Bilemiyorum. Belki de büyük bir kuşun kanatlarıyla taşınmıştı.
S. Ya da büyük bir yalancının. Işığın parlamasından önce sözünü ettiğin bu gürültünün, bir kanat hışırtısına, sonra da rüzgârın uğultusuna benzediğini söyledin. Aynı şeyler değil ki bunlar.
Y. Nasıl açıklayacağımı bilemiyorum. Daha çok bir kanadın çıkardığı gürültü gibiydi.
S. Ya da sırtında şaklayacak bir kırbacın. Bir açığını yakalarsam, bunu da işiteceksin, bilmiş ol. Peki, parmağını kaldırmış şu işçiyle onun büyükbabası, bir şey taşıyorlar mıydı?
Y. Hayır.
S. Beyefendi konuştu mu onlarla?
Y. Hayır ama şapkasını çıkardı.
S. Ne! Bir marangozla yaşlı bir bunağa şapkasını mı çıkardı?
Y. Dediğim gibi oldu.
S. Peki onlar da karşılığında hiçbir hareket yapmadılar mı? Kendilerine gösterilen bu nezakete bir saygı işaretiyle cevap vermediler mi?
Y. Gördüğüm kadarıyla vermediler.
S. Peki, ışık ortadan kaybolduğunda hiçbir hareket sesi işitilmedi mi?
Y. Hayır.

S. Ama artık görülmüyorlardı da, öyle mi?
Y. Hayır görmüyordum çünkü gözlerim hâlâ ışıktan kamaşmış haldeydi.
S. Yukarıdan gelen herhangi bir ses falan?
Y. Her şey sessizdi.
S. Peki bütün bunlardan ne sonuç çıkardın?
Y. Beyefendi'nin inandığımdan farklı biri olduğu sonucunu. Çünkü çok geçmeden yerinden doğruldu ve benim ayağa kalkmama yardım etti; sonra minnetini göstermek isteyen biri gibi ellerimi aldı ve sıktı, hava karanlık olmasına rağmen gözlerimin içine baktı ve bana "Aradığım kişi sizsiniz" dedi. Derken, yerinden kalkmış olan Dick'e doğru döndü ve ikisi kucaklaştılar ama bir efendiyle uşağı gibi değil de, işlerinin mutlu bir sonuca varmasını kutlayan iki kardeş gibi.
S. Aralarında bir işaretleşme olmadı mı?
Y. Yalnızca birbirlerinin boyunlarına sarıldılar.
S. Peki sonra?
Y. Beyefendi bizi taşların bulunduğu alandan dışarı çıkardı. Sonra durdu ve benimle yeniden konuştu, bana gördüklerimi hiç kimseye anlatmamam gerektiğini söyledi. Bütün bunların bana hiç kötülüğü dokunmamıştı ve bundan böyle de dokunmayacaktı, bu kadar garip görünen şeylerden hiç korkmamalıydım. Sonra yine ellerimi aldı ve bu kibar tavrının gerçek doğasını bana karşı sergilediği eski davranışlarından daha çok gösterdiğini kanıtlamak istercesine bir kez daha onları sıktı.
S. Ne cevap verdiniz peki buna?
Y. Gördüklerimden söz etmeyeceğimi söyledim. Bu sözüme, "Pekâlâ, şimdi Dick ile git" diye cevap verdi. Böylelikle, Beyefendi arkada kalırken, ben Dick'le birlikte oradan uzaklaştım. Ancak daha hana varmadan Beyefendi bize yetişti, demek ki pek fazla oyalanmamıştı.
S. Neler olup bittiğini sormadınız mı ona?
Y. Hâlâ katetmemiz gereken kısa mesafe içinde, bizi birkaç adım arkadan izledi. Ve hanın avlusuna vardığımızda da bana iyi geceler diledi ve atını, koşumunu çözüp ahıra götürmesi için Dick'e bırakarak odasına çıktı. Ben de kendi odama çıktım.
S. Dick işini bitirdiğinde, yanınıza gelmedi mi?
Y. Onu o gece bir daha görmedim.
S. Pekâlâ. Şimdi şu anlatacaklarımı bir dinleyin bakalım Jones'a ilkin tapınağa niçin gittiğiniz konusunda Beyefendi'nin sizi haberdar ettiğini, yani Beyefendi'nin size orada, şehvetle ilgili bir boş inancın ritlerine uyarak, tensel olarak sahip olacağını anlattığını söylemişsiniz.

Ve daha sonra da Jones'a, bir taşın üzerine koskocaman bir doğan gibi tünemiş, leş gibi kokan, cesediniz üzerine atılmaya her an hazır kapkara bir habeşten ve daha bilmem başka şeytani görüntülerden de söz etmişsiniz. Doğru mu bunlar?

Y. Yalan söyledim.

S. Yalan söylemiş! Ben de size yalan üzerine bir gerçeği söyleyeyim, bayan. Bir kez yalan söyleyen hep yalan söyler.

Y. Şimdi yalan söylemiyorum. Sözlerimin doğruluğu üzerine ant içtim.

S. Jones'a niye bu kadar utanmazca yalan söylediniz?

Y. Çünkü yalan söylemem gerekiyordu çünkü olup bitenler konusunda en kötü şeyleri düşünmesi, bu işe bulaşmış olmakla suçlanmak korkusundan konuşmaya hiç cesaret etmemesi için böyle yapmam gerekiyordu. Yeri gelince ona niye yalan söylediğimi açıklayacağım.

S. Açıklayacaksınız, sizi temin ederim ki açıklayacaksınız. Şimdi, söyleyin bakalım, ertesi gün Beyefendi'nin hali tavrı değişmiş mi gözüküyordu?

Y. Sadece bir kez, at üzerinde ilerlerken, döndü ve biz onunla aynı hizaya gelene kadar bekledi, sonra, bana dikkatle bakıp, "Her şey yolunda mı?" diye sordu. Ben de, "Evet" diye cevap verdim. Daha fazla konuşmak isterdim ama o daha fazla konuşmak istemiyormuşçasına hemen dönüp yoluna devam etti.

S. Taşların arasında gördüğünüzü iddia ettiğiniz şeyler hakkında ertesi gün ne düşündünüz?

Y. Bu işte bir çeşit büyü, büyük bir esrar olduğunu düşündüm. Bunun bir işaret olduğunu ama yine de kötülük taşımadığını düşündüm. Sana söyledim, bu işte kötülük görmüyordum ve aynı zamanda korkmuyordum.

S. Peki, Beyefendi daha sonradan, sizin aradığı kişi olduğunuzu söylediğinde ne düşündünüz?

Y. Bende amaçlarına uyan bir şeyler gördüğünü düşündüm.

S. Yani?

Y. Eskiden günah işlediğimi ve artık günah işlemeyeceğimi.

S. Nasıl yani! O sizi daha fazla günaha ve şehvete itmedi mi?

Y. Evet itti ama sonunda doğru yola çıkabilmem için itti.

S. Demek oluyor ki istediği bizim sandığımız şey değildi; yani iktidarsızlığının tedavisi değildi, öyle mi?

Y. Aradığı şey, olan bitenlerdi.

S. Sıradan bir fahişenin insan aklını aşan şeylere yol açması mı? Demek istediğiniz bu değil mi? Bu ziyaretin ona değil de size yapılmış

olduğunu mu söylemek istiyorsunuz? O sizin yanınızda ama daha alçakta diz çökmemiş miydi?

Y. Yalnızca bir görünüştü bu. Ben orada kendi irademle değil, onun iradesiyle bulunuyordum. Ona hizmet etmekten başka bir şey yapmadım ben.

S. Peki bu iki adamın kimler olduklarını düşünüyorsunuz?

Y. Sana bunu şimdi söylemeyeceğim.

S. Bu oyalamalara bir son verin artık. Siz burada kanunların önündesiniz, bayan, peygamberlik toplantılarınızdan birinde değil. Bu kaçamaklı cevaplarınızla beni daha fazla oyalayamazsınız.

Y. Buna mecbur kalacaksın, Yargıç Ayscough. Çünkü Beyefendi'nin istediği şeyi sana şimdi söyleyecek olursam, benimle alay eder ve inanmazsın.

S. Şu anki inatçılığın eski sokak sürtüğü tavırlarından daha da kötü. Niye gülümseyip duruyorsun?

Y. Sana gülümsemiyorum, rica ederim bana inan.

S. Benden kaçamayacaksınız, bayan.

Y. Sen de Tanrı'nın verdiklerinden kaçamayacaksın.

S. Şimdi Dick'ten söz edelim. Ertesi gün değişmiş görünüyor muydu Dick?

Y. Cinsel iştahında hiçbir değişiklik yoktu.

S. Ne şekilde?

Y. At üzerinde yolumuza devam ederken.

S. Ne demek istiyorsunuz?

Y. Beyefendi önde, Mr. Brown ile Jones da arkada gidiyordu.

S. Ne oldu peki?

Y. Bunu söylemeyeceğim. Ama Dick bir hayvan gibi, Yüce İsa'da henüz ruhunu kazanamamış Adem gibi şehvetten kudurmuştu.

S. Ve siz de onu bu şehvetten kurtardınız, öyle mi?

Y. Daha fazla bir şey söylemeyeceğim.

S. Yol kenarında, çalıların arasında mı demek istiyorsunuz?

Y. Daha fazla bir şey söylemeyeceğim.

S. O gece Wincanton'da ne oldu peki?

Y. Varışımızdan hemen sonra çağırması dışında, Beyefendi beni bir daha çağırmadı; çağırmasının nedeni de Jones'a bir mesaj götürmemi istemesiydi yalnızca. Onunla hemen konuşmayı arzu ediyordu Beyefendi.

S. Niçin, biliyor musunuz?

Y. Hayır, bilmiyorum. Ben mesajı götürdüm, hepsi bu.

S. Jones sizinle bunun hakkında konuşmadı mı?
Y. Hayır.
S. Peki Beyefendi o gece sizden daha fazla bir şey istemedi mi?
Y. Hayır.
S. Dick odanıza gizlice geldi mi peki?
Y. Evet.
S. Peki onunla yattınız mı?
Y. Evet.
S. Size olan ilgisinden usanmamış mıydınız artık?
Y. Bu ilgisini daha önce kabullendiğim gibi kabullendim, yani bir fahişe gibi değil.
S. Ona acıdığınızdan mı demek istiyorsunuz?
Y. Evet.
S. Peki kadınlık şehvetinizi uyandırmadı mı Dick?
Y. Bu seni ilgilendirmez.
S. Demek uyandırdı, öyle değil mi? (*Non respondet*) Odanızda çok kaldı mı peki?
Y. Önceki gibi. Uyandığımda o gitmişti.
S. Ertesi gün Taunton'a hareket ettiniz. Beyefendi sizinle o gün daha çok konuştu mu?
Y. Benimle yalnızca bir sefer konuştu, atını yanımıza yaklaştırmışken. Bana nasıl olduğumu, at yolculuğundan ötürü bir yanımın tutulup tutulmadığını sordu. Ben de, tutulduğunu söyledim çünkü at yolculuğuna alışık değildim bunun üzerine, "Yolculuğumuzun hemen hemen sonuna geldik, yakında dinlenebileceksin" diye cevap verdi.
S. Tavrı nazik miydi?
Y. Evet. Daha çok başlangıçtaki gibiydi.
S. Peki ona o zaman pagan tapınağında nelerin olup bittiğini sormadınız mı?
Y. Hayır.
S. Bunun için vakit müsait değil miydi?
Y. İstediği zaman bundan söz edeceğini biliyordum. Ve istemediğinde de susacağını. Şimdi onun koruması altında olduğumu da düşünüyordum, bu onun için daha önceki zalimliği ya da kayıtsızlığından daha değerli bir şeydi. Gerçi hâlâ niçin böyle olduğunu da bilmiyordum.
S. Peki o gün, at sırtındayken, Dick'in cinsel açlığını yine tatmin ettiniz mi?
Y. Hayır.
S. Teşebbüste bulunmadı mı?

Y. Karşı çıktım.
S. Kızmadı mı? Sizi bunu yapmaya zorlamadı mı?
Y. Hayır.
S. Peki geceye kadar beklemek zorunda mı kaldı?
Y. Gece de bir şey yapamadı. Taunton'da, Beyefendi'nin zevkine uygun bir han bulamadık, bu yüzden şehrin merkezinden uzak, kötü bir yerde konaklamak zorunda kaldık. Orada ben öteki hizmetçi kızlarla birlikte yattım, Beyefendi ile Mr. Brown küçük bir odada, Jones ile Dick ise çatı arasındaki samanların üzerinde yattılar. İstesem de, Beyefendi ya da Dick'le bir an yalnız kalamazdım. Bu yüzden hiçbir şey olmadı. Tabii, bitlerle pirelerin saldırıları dışında.
S. Peki. Ertesi gün?
Y. Bütün gün at sırtında yol aldık ve sanırım önceki günden daha fazla mesafe katettik. Bampton'ı geçince, anayoldan ayrılıp yeşil patikalara saptık ve buralarda da hiç kimseyle karşılaşmadık.
S. Daha önce Madam Claiborne'un evine hiç dönmemeyi, Bristol'e anne babanızın yanına gitmeyi tasarladığınızı söylememiş miydiniz?
Y. Evet.
S. Peki o zaman niçin bu kadar uzaklara gelmeyi seçtiniz? Bristol'e kolaylıkla kaçabileceğiniz yörenin çok daha batısında değil miydi burası?
Y. Evet, gerçekten de öyleydi. Ama kaçmaya hiç cesaretim yoktu ve bunu nasıl gerçekleştirebileceğimi de bilemiyordum. Yüce İsa bağışlasın beni, kalbimin derinliklerinde hâlâ bir fahişeydim. Randevuevi yaşantısı insanı günah içinde katılaştırır, başka bakımlardan ise yumuşatır. Bizim de tıpkı hanımefendiler gibi hizmetçilerimiz vardır, ihtiyaçlarımız karşılanır. Biz kendimizi o anki ruh durumumuz neyse ona bırakırız, yalnızca o anımızı düşünürüz. Ayaklarımız yere basmaz, gelecekten kaçmamıza yardım edecek inancımız yoktur bizim. Sana söylediğim gibi, hâlâ Bristol'e gitmeyi, yaşamımı değiştirmeyi çok arzu ediyordum; ancak oraya bu dolambaçlı yoldan gittiğime de hiç aldırış etmiyordum çünkü bu yol da beni Londra'dan uzaklaştırıyordu. Dediklerimle alay edebilirsin, kendimi savunacak değilim. Taunton'dan hareket ettiğimizde, bu sonuncu gün olacaktı. O günden itibaren, artık benimle alay etmene izin veremem; eğer edersen de yalnızca kendinle alay etmiş olursun.
S. Yeter. Artık bahsetmeyelim bundan.
Y. Aslında, bahsetmem gerekiyor. Yoksa ne benim ne de Beyefendi'nin ruhunun geçtiği yolları anlayamayacaksın. Beni bağışla ama sana tek

bir konuda, bütün gerçeği söylemiyorum. Bu işe, zorlandığım için başladığım ve sonra da Dick'e acıdığımdan ötürü devam ettiğim doğrudur. Ancak şimdi gitgide şunu anladım ki, Dick bana sandığımdan da çok zevk veriyordu, evet, şimdiye kadar tanımış olduğum bütün erkeklerden, daha gepegençken ve ailemin bana öğrettiklerine karşı isyan halindeyken tanıdığım ilk erkekten bu yana karşıma çıkan bütün erkeklerden daha çok zevk veriyordu. Günahla dolu aşk sanatını bilmiyordu Dick, hiç bilmiyordu. Ne var ki bana bu sanatta usta gözükenlerden çok daha fazla zevk veriyordu. Çünkü beni en çok seven oydu, sözcüklere dökemese de beni bütün kalbiyle, o tuhaf kalbiyle seviyordu. O zamandan beri şunu düşündüm ki, bu sözcük yokluğunda bana sözcüklerin ifade edebileceklerinden daha çok şey söylüyordu. Hayvanca bir çiftleşmeden başka bir şey olmayan tensel birleşmelerimiz sırasında değil de, başka zamanlarda. Yoldayken, başımı göğsüne dayayarak uyuduğumda, bakışlarımız karşılaştığında ...bilemiyorum, dili olsa söyleyebileceğinden çok daha iyi ifade ettiği tavırlarıyla. O son gece yatağıma geldi ve istediğini benden aldı; sonra kollarıma dolanıp ağladı ve ben de ağlamaya başladım çünkü gözyaşlarının nedenini biliyordum. Sanki bizler iki ayrı hücrede yaşayan tutuklular gibiydik, birbirimizi görüyor, birbirimizin ellerine dokunabiliyor ama daha fazla bir şey yapamıyorduk. Buna, ne istersen diyebilirsin ama ben sana bu gözyaşlarının, benim için hem çok garip hem çok tatlı olduğunu söylüyorum. Çünkü bu gözyaşlarının beni fahişelik yaşamımdan, günahlarımdan, kalbimin katılaşmasından, masumluğumu kaybettiğim o ilk günden beri olduğum her şeyden kurtardığını görüyordum. Bütün bu yıllar boyunca sanki karanlıklar içinde yaşamış, taşlaşmış gibiydim ve şimdi yeniden vücuduma kavuşuyordum, henüz bir Hıristiyan olmasam da, kurtulmuştum. Bana ister inan, ister inanma, Yargıç ama söylediğim her söz gerçektir.

S. Seviyor muydun Dick'i?

Y. Eğer kendini eski kimliğinden sıyırabilse onu sevebilirdim.

S. Peki sizinle yaptığı bu sözcüksüz konuşmalardan ne anlıyordunuz?

Y. Benim gibi mutsuz ve umutsuz biri olduğunu; gerçi farklı nedenlerle. Bunu biliyor ve kendisini itmediğim, kendisiyle alay etmediğim için de beni seviyordu.

S. Pekâlâ. Şimdi söyleyin, yolculuğun bu son gününde, Beyefendi ile birlikte yoldan bir an için uzaklaşmadınız mı?

Y. Evet, uzaklaştık, bir tepenin doruk noktasına çıkmak için uzaklaştık, oradan millerce öteyi görebilmek mümkündü.

S. Dick parmağını belli bir yöne, belli bir yere doğru işaret etmemiş miydi?
Y. Ben bunun, bölgeyi iyi tanıdığına bizi inandırmak için yapılmış bir hareket olduğunu düşündüm.
S. Beyefendi Dick'ten belli bir yeri göstermesini istemiş miydi? Aralarında daha önce bir işaretleşme geçmiş miydi?
Y. Hayır.
S. Dick'in uzaklarda gösterdiği yer, ertesi gün ulaştığınız şu mağara değil miydi?
Y. Bunu söyleyemeyeceğim.
S. Aynı doğrultudaydı, öyle değil mi?
Y. Batıya doğruydu. Daha fazla bir şey söyleyemeyeceğim. Ama haklı olabilirsin.
S. Bu yer o gece konakladığınız yerden ne kadar uzaklıktaydı?
Y. At sırtında iki saat ya da biraz daha fazla.
S. Peki yolculuğunuz boyunca başka hiçbir şey olmadı mı?
Y. Beyefendi, burnumun altına bir demet menekşe yerleştirmiş olmama bozuldu. Tatlı kokuları için bir kumaş parçasının içinde burnumun altına yerleştirmiştim menekşeleri. Beyefendi bunu bir densizlik olarak gördü. Bilmiyorum niye böyle düşündü. O an hiçbir şey söylemedi.
S. Saçma mı göründü bu size? Peki bu menekşe demetinden başka onu hoşnutsuz kılacak bir şey yapmadınız, öyle mi?
Y. Hayır, bundan eminim.
S. Daha sonra ne dedi peki?
Y. Akşam yemeğinden sonra, beni Dick aracılığıyla çağırttı. Ben de hemen her zamanki şey için olduğunu düşündüm. Ancak Dick'i derhal gönderdi ve bana önünde çıplak kalmamı buyurdu; ben sonunda, üstümde erkeklik gücünü deneyeceğini bekleyerek söylediklerini yapmak zorunda kaldım. Ama istediği bu değildi; beni tıpkı bir tövbekâr gibi, önündeki bir sıranın üstüne oturttu ve menekşelerden dolayı, bana küstah dedi, sonra, "sen bir fahişesin" dedi, daha birçok böyle şeyler söyledi, eskisinden daha da zalimdi, yarı delirmiş gibiydi çünkü beni diz çökmeye ve bütün söylediklerinin doğru olduğu üzerine yemin etmeye zorladı. Derken birdenbire değişiverdi ve zalimliğinin beni sınavdan geçirmekten başka bir şey olmadığını, aslında, benden son derece memnun olduğunu ileri sürdü. Sonra bana, ertesi gün buluşacağımız su muhafızlarından söz etti, beni oraya onları tatmin etmem için götürdüğünü, bunu yapmam gerek-

tiğini, karşılığında beni ödüllendireceğini söyledi. Bu büyük şehir havalarını –aynen bu sözcükleri kullandı– bir yana bırakmalıydım; randevuevinden çıkan biri gibi değil de, elimden geldiğince basit, mütevazı biri gibi görünmeliydim.

S. Bu sularla Londra'da sözünü ettiği suları mı kastediyordu?

Y. Evet.

S. Muhafızlar konusunda başka bir şey söylemedi mi?

Y. Yabancı olduklarını, İngilizce konuşmadıklarını ve başka bir Avrupa dili de konuşmadıklarını söyledi; onların kötü kadınlarla da hiçbir ilişkileri yoktu. Ben, günahı hiç tanımamış masum bir genç kız gibi olmalıydım her bakımdan. Ve atılgan değil, yumuşak başlı görünmem gerekiyordu.

S. Peki muhafızlar konusunda başka ayrıntı vermedi mi? Bu kişilerin geldikleri belli bir yöreyi ya da ülkeyi belirtmedi mi hiç?

Y. Hayır.

S. Peki bu kişilerin adlarını nerede duyduğuna dair bir imada da bulunmadı mı?

Y. Yalnızca onlarla buluşmayı çok arzu ettiğini söyledi.

S. Onlarla daha önce hiç buluşmamıştı, değil mi? Söylemek istediği buydu.

Y. Evet. Ancak onları daha önce hiç görmemiş olduğu oldukça dolambaçlı bir şekilde söylenmiş bir şeydi.

S. Peki Beyefendi'nin şimdi, tıpkı bir pezevenk gibi, sizi başkalarına vermekten söz etmesini garip bulmamış mıydınız?

Y. Evet, biraz bulmuştum.

S. Niye yalnızca biraz diyorsunuz?

Y. Çoğunlukla böyle bilmece gibi konuştuğunu öğrenmiştim artık.

S. Wiltshire'daki tapınakta olup bitenlerin kötü bir niyet taşımadığını düşünmenize rağmen yine de yeniden korkuya kapılmadınız mı?

Y. Beyefendi'nin bu kara mizahları ardında hâlâ hiçbir kötü niyet görmüyordum. Yaptıklarını anlamıyor ve en çok da kendi cahilliğimden korkuyordum.

S. Şimdi bir de şunu öğrenmek istiyorum. Beyefendi'nin, onun uşağına olan duygularınızın farkında olduğunu düşünüyor muydunuz? Olan biten bilgisi dahilinde miydi yoksa hiçbir şey bilmiyor muydu?

Y. Biliyordu çünkü beni Dick'in kollarındayken çok fazla zevk almakla suçladı. Bir efendinin diyebileceği gibi, "Ben sizi kendi zevkim için satın aldım oysa siz bunu bir başkasının kollarında buluyorsunuz" dedi. Durumu menekşe demetini görünce fark etmişti.

S. Size emir verdiği şu durumlar dışında Dick'le gizli gizli yattığınızı biliyor muydu?
Y. Yaptırmak için beni satın aldığı şeyi yalnızca iki kez yaptık, daha fazla değil; Beyefendi sanki bundan bir sonuç elde edebilme konusundaki bütün umutlarını yitirmişti ve beni Dick'e bırakıyordu; bununla birlikte benim bu şeyden aldığım zevk de onu çok öfkelendiriyordu.
S. Çiftleşmenizin hedeflediği amaca ulaşmadığını gördü ve ilgisini kaybetti mi demek istiyorsunuz?
Y. Beyefendi'nin birden fazla amacı vardı ve bir tanesi çok daha önemliydi.
S. Açıklayacaksınız bu amacı bana.
Y. Vakti gelince.
S. Hemen açıklamanızı tercih ederim. Beyefendi'nin bu esrarengiz yabancılara hizmet etmenizde ısrarlı davranması ancak bir yandan da Dick'i başınızdan atmanız için size önceden hiçbir emir vermemiş olması ilginç değil miydi?
Y. Olabilir ama böyle yaptı.
S. Yani, size göre, eğer bu kişiler arzu ederlerse, sizin onlara fahişelik etmenizi istiyordu, hem de masum bir görüntü içinde, öyle mi?
Y. Ben öyle anladım.
S. Peki, bu bir emir miydi? Bunu yapmanız mı gerekiyordu? Yoksa seçiminizde özgür mü bırakıyordu sizi?
Y. İsteklerine itaat etmem gerekiyordu.
S. Beyefendi size başka bir şey söylemedi mi?
Y. Hayır.
S. Tereddüt ediyorsunuz.
Y. Belleğimi yokluyorum.
S. Ve hâlâ "Hayır" diyorsunuz, öyle mi?
Y. Hayır diyorum.
S. Cevaplarınızda sevmediğim yan şu, bayan. Benimle bilmece gibi konuşmanızı sevmiyorum. Şaka edilecek bir mesele değil bu, sizi uyarıyorum.
Y. Eğer bilmece gibi konuşuyorsam, benimle böyle konuşulduğu için konuşuyorum. Kafanı karıştırıyorum çünkü benim de kafamı tamamen karıştırdılar.
S. Beyefendi kovdu mu sizi?
Y. Evet.
S. Ertesi günün sabahına kadar onu bir daha görmediniz mi?

Y. Hayır.
S. Odanıza gittiniz ve sonra da Dick geldi, öyle mi?
Y. O geldiğinde ben uyuyordum.
S. Peki, "Yarın bir başka adamın kollarında yatmam gerekiyor" diye hiç düşünmediniz mi?
Y. Yüce İsa'ya şükürler olsun, o zaman yarının ne olacağını bilmiyordum.
S. Yarın yakındır. Artık ertelemeyeceksin bunu.
Y. Biliyorum.
S. Jones'un o gece kaçacağını aklınıza düşüren hiçbir şey olmadı mı?
Y. Hayır, hiçbir şey olmadı.
S. Size bundan hiç söz etmemiş miydi?
Y. Az konuşurduk.
S. Niçin?
Y. Çünkü başlangıçta bana hep sinsice sorular sormuştu, geçmişteki hayatım konusunda kendisine söylenenlerden daha fazla şeyler bilen biri gibi davranıyor ve susması için kendisine borçlu olduğumu ima ediyordu.
S. Bu iddialarında demek yalan söylemiyordu Jones?
Y. Hayır. Ama Dick'le sağır ve dilsiz olduğu için alay ederdi. Bundan da hoşlanmıyordum ben. Sonuna kadar hiç samimi konuşmadı.
S. Hareketinizden hemen sonra, Mr. Brown'ın da sizden ayrılacağını biliyor muydunuz?
Y. Hayır.
S. Şaşırmadınız mı?
Y. Hayır. Bu garip gelmedi bana. Görevi bitmişti.
S. Pekâlâ. Mr. Brown atının üzerinde uzaklaştı ve siz de Bideford yolu-na çıktınız. Peki sonra?
Y. Çok geçmeden korulara girdik, son derece yabani bir yerdi burası, yolu kesen bir ırmağa kadar ilerledik ve sonra da ırmağı geçmemiz gerekti. Beyefendi burada durdu ve arkaya Dick'e doğru baktı çünkü o önde, biz ise arkada ilerliyorduk; derken Beyefendi iki işaretparmağını haç biçiminde çatarak elini havaya kaldırdı. Dick ise buna daha ileriye gitmek gerektiğini işaret ederek cevap verdi; bununla birlikte, o ana kadar üstünde ilerlediğimiz ve ırmağın aktığı noktada keskin bir kavis yapan yolu değil de, suyun aktığı, önümüzdeki tepeyi işaret ediyordu.
S. Ne sonuç çıkardınız bundan?

Y. Dick'in bu yöreyi tanıdığını, Beyefendi'nin ise tanımadığını; ya da en azından bilgisinden emin olmadığını.
S. Aralarında başka işaretleşme oldu mu?
Y. Beyefendi bir şeyi ölçmek istiyormuş gibi ellerini iki yana açtı. Ve Dick iki parmağını kaldırdı. O zaman bunun ne olabileceğini anlayamadım ama şimdi sanıyorum bu, iki mil ötede anlamına geliyordu. Bundan başka işaretleşme olmadı. Ancak yerlerinden kımıldamıyorlar ve birbirlerinin bakışlarından büyülenmiş iki kişi gibi, sabit gözlerle birbirlerine bakıyorlardı. Derken birdenbire Beyefendi atını çevirdi ve ağaçların arasından geçerek Dick'in işaret ettiği yukarıdaki tepeye tırmandı.
S. Size hiçbir şey söylemedi mi?
Y. Hayır, tek bir sözcük bile söylemedi, hatta bakmadı. Sanki ben orada yokmuşum gibi davrandı.
S. Onları daha önce birbirlerine böyle bakarken görmüş müydünüz?
Y. Evet. Bir ya da iki kez ama bu kadar uzun değil.
S. Bir efendi ile uşağının birbirlerine bakması gibi değildi, öyle mi?
Y. Daha çok iki çocuğun inatla gözlerini birbirlerinden ayırmaması gibiydi.
S. Yani belirgin bir husumetle, öyle mi?
Y. Hayır o da değil. Olağan bir bakış değildi bu. Ağızları kıpırdamamasına rağmen adeta konuşuyor gibiydiler.
S. Pekâlâ. Yukarıdaki vadiye çıkan yola saptınız. Jones bana bundan söz etmişti. Şimdi ilk duruşunuza gelelim.
Y. Çok geçmeden atlarımızdan inmek zorunda kaldık çünkü hayvanların düşme tehlikesi vardı. Orada benim atımla yük atını idare eden Dick oldu, ben arkada yürüyordum, Beyefendi de kendi atını arkadan yürütüyordu. Nal seslerinin taşlar üzerinde çıkardığı gürültü dışında her şey sessizlik içindeydi. Irmağın yanından ilerledik. Bir mil ya da biraz daha fazla, tam olarak bilemiyorum. Derken Dick birdenbire durdu ve iki atı bir ağaç dalına bağladı, sonra Beyefendi'nin atını aldı, onu da bir başka dala bağladı. Sonunda da, yük atının üstünde bulunan Beyefendi'nin büyük sandığının ipini çözmeye koyuldu.
S. Dick Beyefendi'nin emriyle durmamış mıydı?
Y. Hayır, kendiliğinden durdu, sanki gittiğimiz yeri en iyi o biliyormuş gibi.
S. Devam edin.
Y. Beyefendi yanıma geldi ve bana elbisemin buluşacağımız kişiler

için uygun olmadığını söyledi. Yanında daha uygun bir başka elbise getirmişti ve benim şimdi onu giymem gerekiyordu çünkü varacağımız yere iyice yaklaşmıştık. Ben de, "Daha iyi bir yol yok mu?" diye sordum. O, "Hayır" diye cevap verdi. Yalnızca bu yol vardı. Sonra da, korkmamam gerektiğini, eğer dediklerini yaparsam bana hiçbir zarar gelmeyeceğini söyledi. Bu arada sandık yere indirilmiş ve açılmıştı. Elbiseleri sandıktan alıp bana veren Beyefendi'nin kendisi oldu.

S. Neydi bu elbiseler?

Y. Şey, bir gömlekle bir iç etekliği, sonra süslü kol yenlerinde patiska fırfırlar ve pembe kurdele fiyonklar bulunan, Hollanda kumaşından beyaz güzel bir elbise ve bir de gene beyaz, Nottingham işi çok güzel dantel çoraplar. Ve aynı renkte ayakkabılar. Her şey beyaz ve yeniydi ya da yeni yıkatılıp kolalanmıştı.

S. Bir Mayıs Şenliği elbisesi gibi yani?

Y. Genç bir köylü kızın giyeceği türden bir elbiseydi. Gerçi bir hanımefendiye yakışır tarzda daha ince işlenmişti ve daha iyi bir kumaştandı.

S. Peki sizin ölçülerinize uygun mu yapılmıştı?

Y. Yeterince.

S. Size bu konuda daha önce hiçbir şey söylenmemiş miydi?

Y. Hayır, hiçbir şey söylenmemişti.

S. Peki sonra?

Y. Yeni elbiselerimi giymeden önce, bana banyo yapmam gerektiğini söyledi Beyefendi.

S. Banyo mu yapmanız!

Y. Bana vücudumun geçmişteki hayatımdan hiç iz taşımaması gerektiğini, tamamen saf olmamı söyledi. Ve biraz arkada kalan bir noktayı gösterdi, burada ırmak yatağı oyulmuş durumdaydı ve pek derin olmayan bir gölcük oluşturuyordu zira başka yerlerde su taşların üzerinden çok sığ akıyordu.

S. Peki ne düşündünüz bu emir karşısında?

Y. Suyun çok soğuk olduğunu. Suyun soğuk olduğunu söylediğimde dediğine itaat etmem gerektiği, bu ırmağın benim Ürdün'üm olacağı cevabını verdi.

S. Bu sözcükleri mi kullandı: "Bu ırmak senin Ürdün'ün olacak" mı dedi?

Y. Evet.

S. Şaka eder gibi mi konuşuyordu?

Y. Bunun nasıl bir şaka olduğunu anlayacaksın. O zaman şaka gibi gözüküyordu, gerçi benim için değil.
S. Banyo yaptın mı?
Y. Yapabildiğim kadar yaptım. Çünkü su ancak dizlerime kadar geliyordu. Bu yüzden çömelmem gerekti. Su buz gibiydi.
S. Çıplak mıydın?
Y. Çıplaktım.
S. Beyefendi seyrediyor muydu seni?
Y. Görebildiğim kadarıyla sırtı dönüktü. Zaten, ben de ona sırtımı döndüm.
S. Peki daha sonra?
Y. Su kıyısında kurulandım; yeni elbiseleri giydim ve güneşte ısınmaya koyuldum. Beyefendi yeniden oturduğum noktaya doğru geldi ve bana Dick'in her zaman yanında taşıdığı bir çakıyı verip şöyle dedi: "Bugün 1 Mayıs ve etrafında yeterince akdiken var, Fanny. Sen kraliçe olacaksın ama kendi tacını kendin yapmalısın."
S. Yine keyifli bir edayla mı konuşuyordu?
Y. Bana oldukça keyifli geldi. Ama aklı başka yerlerdeydi. Çünkü birkaç adım uzaklaştı ve Dick'in gittiği doğrultuda o tarafa doğru baktı.
S. Dick ne zaman gitmişti? Banyonuzu yapmanızdan önce mi?
Y. Sandık açılır açılmaz ve atlar da daha iyi bağlandıklarında. Irmağı geçip dik tepe yamacını tırmandı ve çok geçmeden gözden kayboldu.
S. Atlar geldiğinizdeki gibi bağlı bırakılmadı mı?
Y. Hayır. Çünkü ben yıkanmak için biraz öteye doğru giderken, Dick'in atları bir yana çektiğini, eyerlerini ve koşumlarını çıkardığını ve ırmağın suyundan içip etrafta buldukları otları yiyebilsinler diye onları çok daha uzun iplerle ağaç gövdelerine bağladığını gördüm.
S. Orada kalmaları uzun sürecekmiş gibi mi?
Y. Evet.
S. Peki Jones size yetişip de gözetlemeye koyulduğunda onu görmediniz mi?
Y. Aklımda o hiç yoktu, başka kimseyi de düşünmüyordum, sadece kendimi düşünüyordum. Elimden geldiği kadar tacımı yaptım, sonra Dick döndü ve beklemekte olan Beyefendi'ye işaret etti.
S. Şöyle bir işaret, değil mi?
Y. Hayır, öyle değil.
S. Jones öyle olduğunu söylüyor.

Y. Hayır, öyle değildi, Jones'un gizlendiği yerden o kadar iyi görebilmiş olduğunu sanmıyorum.
S. Peki nasıldı?
Y. Göğsün önünde kavuşturulmuş iki el. Bu, daha önce görmüş olduğum bir işaretti ve onun aşağı yukarı, "Oldu" ya da "Bana emredileni yaptım" anlamına geldiğini biliyordum. Demek oluyor ki, o durumda, "Buluşmamız gereken kişiler bizi yukarıda bekliyorlar" anlamına gelebilirdi. Çünkü Beyefendi hemen oturduğum yere geldi ve bana gitmemiz gerektiğini söyledi. Biz de öyle yaptık. Ancak Dick beni bir süre kollarında taşımak zorunda kaldı çünkü zemin çok kayalık ve yokuş da çok dikti.
S. Dick yukarıdan döndüğünde heyecanlı ya da keyifli gözüküyor muydu?
Y. Hayır.
S. Pekâlâ. Şimdilik bu kadar yeter. Seninle henüz mağaraya çıkmayacağız, bayan. Akşam yemeğini yemen için kâtibim seni başka bir odaya götürecek. Kocanla ya da başka bir kimseyle zinhar konuşmayacaksın, anlaşıldı mı?
Y. Öyle olsun. Ben ruhumun kocasıyla birlikte olacağım, yani İsa ile.

Uzun boylu ve biraz kambur yürüyüşlü bir adam olan kâtip, kapıyı açar, tutukluyu dışarı çıkarır ve onun arkasından yürür. Derken bir koridordan geçip başka bir kapıya doğru ilerlerken bu kez kâtibi izleyen kadın olur. Kâtip ancak kadın odaya girip de kendisine doğru döndüğünde konuşur.

"Bira mı yoksa biraz daha su mu istersiniz, bayan?"

"Su."

"Bu odadan ayrılmayın."

Kadın kendisine söylenenleri onaylar tarzda başını sallar. Kâtip kadının sözüne güvenebileceğinden kuşkulanıyormuşçasına, ona uzun uzun bakar, sonra kapıyı arkasından kapatarak dışarı çıkar. Odanın tek pencereli küçük bir yatak odası olduğu anlaşılmaktadır ve pencerenin

önünde bir masayla iki sandalye bulunmaktadır. Kadın yatağa doğru yönelir; eğilir, yatak örtüsünü kaldırır yatağın altını inceler, aradığı şeyi bulup kendine doğru çeker, sonra da eteklerini çabucak kaldırıp onun üzerine oturur.

Başka hiçbir elbise parçasını çıkarmak zorunda kalmaz, şu basit nedenle ki, hangi sınıftan olursa olsun o dönemde hiçbir İngiliz kadını, iç etekliğinin altına herhangi bir şey giymemektedir ve en azından altmış yıl boyunca da giymeyecektir. Kadın içgiysileri ya da daha doğrusu o dönemde İngiliz kadınlarının içgiysi kullanmamaları konusundaki bu ilginç ve az bilinen gerçek, bir araştırma konusu olabilir. Fransız ve İtalyan kadınları bu eksikliğe uzun zaman önce bir çare bulmuşlardır; keza, İngiliz erkekleri de; çare bulamamış olanlar bir tek İngiliz kadınlarıdır. Son moda saray giysileri içinde son derece zarif ve ihtişamlı olan ve on sekizinci yüzyıl ressamlarının bize çok çeşitli görüntülerini bıraktıkları yüksek sınıflardan gelen bütün bu hanımefendiler –açıkça konuşmak gerekirse– donsuzdurlar. Ve üstelik, gedik bir kez açılınca –ya da daha doğrusu kapanınca!– ve ilk kadın donları ve onların arkasından da pantaletler on dokuzuncu yüzyılın başında ortaya çıkınca, son derece utanmazca ve erkekler açısından tahrik edici şeyler olarak görülürler; bu kadar çabuk yaygınlık kazanmalarının nedeni de hiç kuşkusuz budur.

Rebecca rahatlamış olarak doğrulur, porselen oturağı yatağın altına iter ve yatağın örtüsünü düzeltir. Sonra yavaşça pencereye doğru yürür ve pencereden büyük arka avluya bakar.

Avlunun ucunda, duvarın hemen yanında, özel bir araba durmaktadır, arabanın dört atının da koşumları hâlâ üstlerindedir, az önce gelmiş gibi görünmektedir. Arabanın kapısındaki armada kanatlı bir ejder ile bir leopar resmi vardır; ancak bu uzaklıktan ne üzerindeki yazı okunabilmekte, ne de karo şeklindeki iki kırmızı figürden başka bir şey seçilebilmektedir. Ortalıkta yolcu da, arabacı da yoktur; atlara göz kulak olması için orada durduğu belli olan bir oğlan çocuğu göze çarpmaktadır yalnızca. Şurada burada birkaç tavuk, bir dövüş horozu kaldırım taşları arasında eşinmekte, arabaya aylak bir edayla yaslanmış olan çocuk, avucundaki tahıl taneleriyle, serçeleri ve bir çift kumruyu beslemektedir. Arada sırada da tanelerden daha irilerini ağzına atıp çiğnemektedir. Rebecca birdenbire, sanki bu manzarayı daha fazla seyretmeye katlanamıyormuş gibi, başını eğer ve gözlerini kapatır. Dudakları kıpırdamaya başlar ancak dudaklarından hiç ses çıkmaz; belli ki şimdi kendinde konuşma hakkı gördüğü şu kocasıyla konuşmaktadır.

Dudaklarının kıpırtısı durmuştur. Koridorun tahta döşemesinden ayak sesleri gelir. Rebecca gözlerini yeniden açar ve sırtını kapıya dönerek çabucak sandalyelerden birine oturur. Kapı açılır ve eşikte kâtip görünür; kâtip gözlerini bir an kadının sırtına diker. Rebecca arkasına dönmez; birkaç saniye sonra, sanki içeriye hiç kimsenin girmediğini, açılan kapının gürültüsünü başka bir gürültünün takip etmediğini gecikerek anlaşmışçasına, omzunun üzerinden geriye doğru bir bakış atar. Karşısında onu buraya getirmiş olan alaycı kâtibi değil de yaşlı, orta boylu ve oldukça tıknaz başka bir adamı, griler giymiş bir beyefendiyi görür. Adam ne odaya girmektedir, ne de odanın tümüyle dışındadır, orada kapı eşiğinde donmuş gibi kalmış, Rebecca'yı seyretmektedir. Rebecca ayağa kalkar ama saygı ifade eden başka bir hareket yapmaz. Adam sıradan siyah bir şapka giymiştir ve sağ elinde garip bir şey sıkmaktadır; ucu yere kadar değen bir çoban değneğine benzemektedir elindeki. Ne var ki bir çoban değneği değildir bu; bir çoban değneğinin ucu tahtadan ya da boynuzdandır; oysa bu adamın elinde tuttuğu değneğin ucu cilalı gümüştendir ve daha çok bir piskopos asasını andırmaktadır.

Ona yönelttiği bakış da olağan bir bakış değildir; adeta bir hayvanın; bir kısrağın ya da bir ineğin kaç para edeceğini göz kararıyla ölçüp biçen bir kişinin bakışıdır. Sıradan insanlara karşı kayıtsız, onları hiçe sayan, hatta her türlü yasanın üstünde gözüken bu bakışta hem buyurganca hem krallara özgü bir yan vardır; ama aynı zamanda bu bakışta, adeta onda olmaması gereken alışılmadık bir şey de vardır. Adam birdenbire konuşur; sözlerini yönelttiği kişi Rebecca değildir ama gözlerini ondan ayırmaz.

"Öne çıkarın onu. Tamamen ışıkta dursun."

Kâtip dışarıda görünür ve eşikte duran adamın arkasından, işaretparmağını çabukça iki kez bükerek, Rebecca'ya doğru bir emir işareti yapar. Rebecca ilerler. Gümüş uçlu asa birdenbire kalkıverir, adam kızı daha fazla yaklaşmaması için uyarır, genç kadın iki metre kadar ötede kıpırdamadan kalır. Adamın ağır bir yüz ifadesi vardır, her türlü mizah duygusundan yoksundur bu yüz, cömertlikten de uzaktır; hatta garip bir biçimde, olağan bir merak duygusu da taşımaz. Kuşkucu ve asık suratlı yüz ifadesinin ardında bir melankoli de sezilmektedir. Ancak bu izlenim bile, mutlak bir hakka sahip olduğunu düşünmenin yarattığı bir bilinç halesiyle büyük ölçüde bozulur; bu mutlak hak duygusu sözcüğün sıradan anlamında olduğu kadar eski monarşi anlamında da geçerlidir. Besbelli ki hem alışılmış hem insanı tutsaklaştıran bir duygudan yoksunluktur bu. Şimdi genç kadın ona daha yakın olmasına rağmen, adam

ona bir hayvana baktığı kadar bile bakmaz; bakışlarını sadece, içlerinde yatan bir metafizik anlamı okumaya çalışıyormuşçasına, genç kadının gözlerine dikmiştir. Rebecca, elleri karnının üzerinde kavuşturulmuş, yüzünü ona çevirmiştir ve o da adama bakmaktadır; ancak ne saygılı bir tavırla, ne de küstahça; sadece, eşit, sakin bir bekleyiş içinde.

Adamın eli yavaş yavaş asa boyunca aşağı kayar ve adam asayı ileriye doğru uzatır; ancak hareketi tehditkâr olmaktan çok neredeyse ihtiyat doludur, asanın kıvrık gümüş ucu genç kadının giydiği beyaz bonenin kenarına dokunur. Derken adam asanın kıvrık ucunu biraz daha bükerek, genç kadını kendine doğru çekmeye çalışır. Ancak bütün bunlar o kadar ihtiyatla, hatta başka koşullarda son derece sıkılganca denebilecek bir tarzda yapılır ki, genç kadın asanın kıvrık ucu kendisine dokunduğunda da, kendisini adama doğru çektiğinde de, bir çekinme belirtisi göstermez. Boynunda hissettiği sürece asanın kıvrık ucuna itaat eder ve yüzleri birbirlerinden kırk elli santim kalana değin yaklaşır. Ne var ki birbirlerine gerçekte yaklaşmış gözükmemektedirler; aralarında yalnızca bir yaş ve cinsiyet ayrılığı olduğundan ötürü için değildir bu mesafelilik, birbirlerine hepten yabancı iki ayrı insan türüne ait oldukları içindir de.

Derken, adam, ortaya çıkışı kadar ani bir biçimde, bu sözcüksüz konuşmaya bir son verir. Asasını sabırsız bir edayla birden çeker ve yeniden sertçe yere dayar; sonra da, hayal kırıklığına uğramış gibi, dönüp gider. Rebecca'nın, adamın bayağı topallayarak yürüdüğüne dikkat edecek vakti olur: Kıvrık uçlu asa yalnızca bir süs eşyası değil, bir zorunluluktur. Rebecca'nın aynı zamanda, kâtibin başını aşağılara eğerek geri bir adım attığını, sonra Mr. Ayscough'ın da eğilip selam verdiğini –o biraz daha az eğilir– ve adamın peşisıra yürüdüğünü görecek zamanı da olur. Kâtip öne doğru ilerler ve genç kadına doğru biraz sorgulayıcı bir bakış atarak, kapı eşiğinde durur. Sonra hiç beklenmedik bir şekilde, ona göz kırpıyormuş gibi, sağ gözü bir an seğirir. Derken bir iki dakika ortadan kaybolur ve sonra elinde tahta bir tepsi taşıyarak döner; tepsinin üzerinde soğuk bir tavuk, büyük bir bardak, küçük bir su sürahisi, yılların etkisiyle kararmış bakır bir maşrapa, bir kâse yeşil turşu, mücver ve hıyar turşusu, bir tuzluk, iki elma ve bir somun ekmek vardır. Kâtip bütün bunları masanın üzerine yerleştirir ve cebinden bir bıçak ile iki dişli iki çatal çıkarır. Derken üzerindeki paltoyu da çıkarır ve onu yatağın üzerine atar. Rebecca yerinden kımıldamamıştır ve bakışları yere dönüktür. Kâtip, üzerinde gömleğiyle masaya oturur ve elinde bıçak, tavuğu keyifle eline alır.

"Yemelisin, kadın."

Rebecca yerinden kıpırdar ve gelip onun karşısına, pencerenin yanına oturur; kâtip parçaladığı tavuğun göğüs kısmını ona uzattığında, genç kadın başını sallar.

"Onu dışarda olan babamla kocama göndermek istiyorum."

"Hayır, olmaz. Kendini beslemesen bile, hiç olmazsa karnındaki piçi besle. Hadi." Derken kâtip bir dilim ekmek keser, tavuğun göğüs kısmını onun üzerine yerleştirir ve genç kadının önüne koyar. "Hadi ye bakayım, doğurana kadar nasıl olsa darağacından uzak sayılırsın." Ve yine, sanki bir tiki varmışçasına, sağ gözü seğirir. "Kocanla baban bu kadar iyi yemek yemiyorlar. Ama isteseler karınlarını doyurabilirlerdi. Onlara ekmekle peynir gönderdim. Peki ne söyleseler beğenirsin? Şeytan'ın yiyeceğine el sürmeyeceklerini söylediler. Ekmekle peyniri sokağa attılar, ayaklarının dibine; iyilik günah olur muymuş?"

"Hayır. Hiç de günah değil. Teşekkür ederim sana."

"Ben de sana ederim, bayan, Günahlarımı bağışladığın için."

Genç kadın, demin tek başına dua ederken yaptığı gibi, başını birkaç saniye eğer; şükran duasını okuduktan sonra yemeye başlar. Kâtip de yemeye koyulur; bir tavuk budu alır, büyük bir dilim ekmek keser, çatalını hıyar turşularıyla doldurur. Sonra aldıklarını, incelikten yoksun bir tavırla, teker teker kurt gibi yer. Bir çeşit gerçekçi görünmek, gerçeği kabullenmektir bu: İnsanın hayatta her zaman aç kalma tehlikesi vardır ve insan önüne böyle bir bolluk çıkmışken bunu hafife almamalıdır. Genç kadın bardağına su koyar, çatalıyla bir hıyar turşusu alır, sonra bir tane daha alır, sonunda bir üçüncüsünü alır. Kendisine sessizlik içinde önerilen ikinci göğüs parçasını yine reddeder ama elmayı alır. Genç kadın karşısında oturan kâtibe bakar ve adam yemeğini tamamen bitirmiş gözüktüğünde tavuğun yalnızca kemikleri kalmış ve bütün bira içilmiştir onunla konuşur.

"Adın ne senin?"

"Kralların taşıdığı bir ad, bayan. John Tudor.

"Peki, bu kadar hızlı yazmayı nerede öğrendin?"

"Kısaltılmış yazı mı? Pratik yapa yapa öğrendim. Bir kez öğrenince, çocuk oyuncağı, çok kolay. Daha sonra mektupları uzun olarak yeniden yazdığımda, eğer tuttuğum kısa notları okuyamazsam, ben de, uyduruyorum. Bu yüzden ben bir adamı ipe gönderebilirim ya da bağışlatabilirim ve yaptığım da anlaşılmaz." Genç kadın bir kez daha kâtibin sağ gözündeki tiki fark eder.

"Ben okuyabiliyorum. Ama adım dışında, yazmasını bilmiyorum."

"O zaman bu yazamıyorsun demektir."

"Yine de öğrenmek isterdim yazmayı." Kâtip yanıt vermez ama aralarındaki buz eriyip dağılmıştır. Genç kadın sözünü sürdürür.

"Evli misin?"

"Evliydim. Ama kurtuldum."

"Nasıl kurtuldun?"

"Senden daha kötü biriyle evlenmiştim, çenesi çok düşüktü. Ama kavga etme ya da tartışma dışında ağzını hiç açmazdı. Gerçek bir cadalozdu. Meslekten bir tiyatrocu kadar da rol yapardı. Hakaretlerini, sövgülerini kesmesini söyleyecek olsam, tersine, daha da üstüme gelirdi. Bu böyle onu bir güzel dövdüğüm güne kadar devam etti; yediği dayağı çoktan hak etmişti. Ama buna katlanamadı ve beni terk edip gitti. Ve bana büyük bir iyilikte bulundu."

"Nereye gitti peki?"

"Nereye gittiğini bilmiyorum ve hiç de aldırmıyorum, bayan. Bütün kadınların gittiği yere gitti herhalde, cehennemin dibine ya da bir başka erkeğe. Senin gibi hoş da değildi. Başımdan gittiği iyi oldu." Sağ gözü yine seğirir. "Sen olsan belki de arardım."

"Bir daha geri dönmedi mi?"

"Hayır." Kâtip, bütün bunlardan söz ettiğine hayıflanıyormuş gibi omuzlarını silker." O zamandan beri köprülerin altından çok su geçti. Gideli on altı yıl oluyor."

"Peki sen hep aynı kişi için mi çalıştın?"

"Denebilir."

"O zaman Dick'i de tanıyordun, öyle değil mi?"

"Onu hiç kimse tanımıyordu, bayan. Tanınabilecek biri değildi o. Ama galiba o seni tanıyabildi. Daha da garip olan bu."

Genç kadın gözlerini eğer. "Tam bir erkekti o."

"Gerçekten mi?". Genç kadın, kâtibin sorusunun alaycı olduğunu fark ederek, duraksar bir tavırla ona bakar; adam besbelli ki genç kadının verdiği yanıtı anlamamıştır. Derken kâtip bir an pencereden dışarı bakar ve sonra yeniden genç kadına doğru döner. "Bir zamanlar olduğun şey iken, şu şey tiplerden söz edildiğini işitmedin mi hiç?"

"Şey tipler de kim?"

"Hadi hadi, bayan. Her zaman da bir azize değildiniz siz. Daha bugün erkekleri tanıdığınızı söylediniz ve bu da akla çok yatkındı. Yani hiçbir izlenim edinemediniz mi?"

"Seni hiç anlamıyorum."

"Doğaya son derece aykırı ve büyük suç olan bir şeyden söz ediyorum. Uşağın efendi ve efendinin de uşak olduğu durumdan."

Genç kadın uzunca bir süre gözlerini kâtipten ayırmaz; kâtip kadının kuşkusunu ortadan kaldırmak için, başını hafifçe eğerek bir onay işareti yapar ve genç kadın bir kez daha kâtibin sağ gözünün seğirdiğini fark eder.

"Hayır."

"Buna dair hiçbir belirti görmediniz mi?"

"Hayır."

"Peki böyle olabileceği bile hiç aklınızdan geçmedi mi?"

"Hayır, bu bile geçmedi."

"Pekâlâ, Tanrı masumluğunuzu korusun sizin, sorulmadıkça da bundan hiç söz etmeyin sakın. Eğer hayatınıza değer veriyorsanız, bu duvarların dışında da bundan asla söz etmeyin, bayan."

Aşağıdan at nallarının kaldırım taşları üzerinde çıkardığı gürültü, demir çemberli tekerleklerin ağır gıcırtısı ve bir arabacının bağırışları gelmektedir. Kâtip ayağa kalkar ve saatine bakar. Ve araba uzaklaştığında, genç kadının oturduğu yere doğru dönmeden, adeta kendisiyle konuşuyormuşçasına yeniden konuşur. "Bunun dışında her şeyi duyulabilir."

Derken gidip yatağın üzerine bırakmış olduğu paltosunu alır ve üstüne geçirir.

"Şimdi sizi yalnız bırakıyorum, bayan. İhtiyaçlarınızı giderin, sizi Mr. Ayscough'a götürmek için çok geçmeden döneceğim." Genç kadın başını evet anlamında hafifçe eğer. "Gerçeği söyleyin. Korkmayın."

"Ben gerçeği söyledim ve yine gerçeği söyleyeceğim. Başka bir şey değil."

"İki gerçek vardır, bayan. Birisi inanan kişinin gerçeği, ötekisi ise tartışılmaz olan gerçek. Sizin bize kendi gerçeğinizi vereceğinizden eminiz ama bizim aradığımız ikincisi."

"İnandığım şeyi söylerim ben."

Kâtip kapıya doğru yürür ama orada durur ve genç kadına doğru döner. "Seni arardım ben."

Sağ gözü son bir kez seğirir, sonra gider.

Rebecca Lee'nin İfadesinin Devamı

*die et anno praedicto**

* Lat.: Belirtilen gün ve yılda. (ç.n.)

S. Yeniden başlayalım, bayan. Unutmayın, sözlerinizin doğruluğu üzerine ant içtiniz. İlk olarak şunu sormak istiyorum. Sodom kötülüğünün neye dayandığını biliyor musunuz?
Y. Evet.
S. Beyefendi ile ilk kez karşılaştığınızdan beri şu ya da bu zamanda, onun ve uşağının bu kötülüğün kurbanları olduğunu gösteren herhangi bir işaret gördünüz mü? Ya da daha doğrusu bu kötülüğü işlemekten suçlu olduklarını gösteren bir işaret?
Y. Hayır. Bundan kesinlikle eminim, görmedim.
S. Peki Beyefendi size ilk kez cinsel yetersizliğinden söz ettiğinde, bu kötülüğe yetersizliğinin gerçek nedeni olarak hiç imada bulundu mu?

Y. Hayır.
S. Peki daha sonra?
Y. Bulunmadı hiç.
S. O, istediği şeyi söyleyebilir, peki siz, bunun gerçek neden olması gerektiğini aklınızdan geçirmediniz mi hiç?
Y. Bu işlerin içinde olanların farklı tavırlara sahip olduklarını biliyordum, günahkâr olduğum o yerde onları iyi tanıyorlardı. Onlar için kullanılan "küçük ustalar" ya da "hoş oğlanlar" gibi adlar vardı. Zarafete gerçek erkeklerden daha düşkündü onlar. Matrak ve rezilce şeylerden hoşlanan, kendini beğenmiş, züppe delikanlılardı. Deniyordu ki, bulundukları duruma karşı bir hınç duygusuyla kendilerini lanetlenmiş gördükleri için başka her şeyi de lanetlemek istiyorlardı.
S. Beyefendi böyle biri değil miydi?
Y. Hayır, hiç değildi.
S. Dick size onun gözleri önünde sahip olduğunda, bunun doğaya aykırı bir şekilde yapılmasını buyurmadı mı?
Y. Ne ağzından bir söz çıktı, ne de başka bir şey yaptı. Orada bir taş gibi sessiz kaldı.
S. Dinleyin, Bayan Lee, bu konudaki yargınıza saygı duyuyorum. Emin misiniz?
Y. Bu türden insanlarda görülen ortak özelliklerden hiçbirini taşımadığına eminim, sonra adı onlardan biri olarak da hiç geçmedi. Madam Claiborne'un evinde bu konuda ondan söz edildiğini hiç işitmedim, hem de bizim oraya bütün gelip gidenler hakkında aklımıza estiği gibi dedikodu yapma alışkanlığımız olduğu halde; kusurlarından, karıştıkları skandallardan söz edip dururduk hep. Londra'nın en yılan dilli insanı olan Lord B. beni bir gün bizzat sorguya çekti. O, arkadaşı için kötü şeyler söylesem bunları duymaktan çok mutlu olurdu. Ancak o bile böyle bir kötü alışkanlığa hiç imada bulunmadı. Yalnızca Beyefendi'nin soğukluğundan, tensel zevklere baskın çıkan kitap ve çalışma düşkünlüğünden söz etti; bir de benim onu tahrik edip, bu çeşit düşkünlüklerini ikinci plana atmasına neden olup olmadığımı merak ediyordu.
S. Ne cevap verdiniz peki siz?
Y. Kendi de asılsız olanı söyledim: O söylenti asılsızdı.
S. Pekâlâ. Şimdi şu mağaraya gelelim.
Y. Bu konuda da gerçeği söyleyeceğim, Yargıç Ayscough.
S. Ama ben kuşkularımı dile getirmekten geri kalmayacağım.

Y. Kuşkulanılan gerçek, daha az gerçek değildir.
S. Demek oluyor ki kuşkulanıldığı için daha az gerçek de değildir. Devam edin konuşmaya.
Y. İlkin, mağaranın bulunduğu yere doğru çıkarken, birdenbire yolumuzun ortasında, gümüşi elbiselere bürünmüş bir hanım belirdi; bir toprak yığınının arkasına gizlendiğinden onu pek de iyi göremiyorduk.
S. Nasıl gümüşi elbiselere bürünmüş?
Y. Evet, çok garip bir şekilde, üzerinde ne bir motif, ne de desen olan gümüşi renkte elbiseler giymişti. Ve daha da garibi, üzerinde, şu denizcilerin ya da Kuzey insanlarının giydikleri türden dar bir pantolon vardı, bir gün Londra'da, bir süvarinin üstünde böyle bir pantolon görmüştüm ama o daha da dardı, adeta vücuda yapışmış gibiydi. Ve üstüne de yine aynı kumaştan yapılmış pırıl pırıl parlayan ve gövdesine iyi oturmuş bir gömlek giymişti. Ayaklarında süvari çizmelerine benzeyen ancak daha az yüksek, siyah deriden çizmeler vardı. Ve orada öylece durmuş, sanki gelişimizi bekliyormuş gibi, bizi gözlüyordu.
S. Böyle birdenbire boşluktan çıkıverdiğini mi iddia ediyorsunuz?
Y. Biz oraya varana kadar o, toprak yığının ardında gizlenmiş gibiydi sanki.
S. Niçin bir hanımefendi olduğunu söylüyorsunuz peki?
Y. Sıradan bir insan gibi gözükmüyordu.
S. Hizmetkârları var mıydı, peki? Bir seyis ya da bir hizmetçi?
Y. Hayır. Tek başınaydı.
S. Genç miydi yoksa yaşlı mı?
Y. Genç ve güzeldi, bağlı olmayan kopkoyu saçları vardı, bir kuzgunun kanadı kadar siyahtı saçları; ancak alnının üzerinde tuhaf bir biçimde tek çizgi halinde kesilmişti, hiç perçemi yoktu.
S. Bir bone ya da şapka giymiş miydi?
Y. Hayır. Sana şunu da söyleyeyim ki görünüşü kadar tavırları da garipti çünkü bir hanımefendi gibi değil de daha çok genç bir beyefendi gibi hareket ediyordu, yani demek istiyorum ki, gösterişe ve biçimsel görünüşe pek aldırış etmeyen rahat ve basit bir tavrı vardı; sonra aynı zamanda bizi garip bir şekilde selamladı, tıpkı dua eder gibi ellerini önüne doğru uzatarak. Ancak insanın yolda karşılaştığı bir arkadaşını şöyle çabucak selamlamasında olduğu gibi, elleri çok kısa bir an böyle kaldı.
S. Sizin gelişinizden ötürü hiç şaşırmış gözükmedi mi?

Y. Hayır, hiç gözükmedi.
S. Beyefendi'nin tepkisi ne oldu?
Y. Beyefendi hemen diz çöktü ve saygılı bir tavırla şapkasını çıkardı. Dick de aynı şeyi yaptı ve ben de niçin olduğunu anlamamama ve onun kim olduğunu bilmememe rağmen, onlar gibi yapmak zorunda kaldım. Bu arada genç hanımefendi, böyle bir nezaket gösterisini hiç beklememiş ancak onu takdirle karşılayan biri gibi, gülümsüyordu.
S. Hiç konuşmadı mı peki?
Y. Hayır, tek bir sözcük bile etmedi.
S. Beyefendi konuştu mu onunla?
Y. Başını eğerek diz çökmüş halde kalmıştı; adeta onun yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu.
S. Daha önce karşılaşmış olduklarını düşündünüz mü peki?
Y. Sadece onun kim olduğunu bilir gözüküyordu.
S. Beyefendi'yi selamlamak ya da ona saygısını göstermek için herhangi bir hareket yapmadı mı?
Y. Hayır.
S. Şu ilginç elbiseleri hangi kumaştan yapılmışlardı?
Y. Şimdiye kadar gördüğüm hiçbir şeye benzemiyorlardı. Kaliteli ipek gibi pırıl pırıl parlıyorlar ancak kadın hareket ettiğinde, daha sert gözüküyorlardı.
S. Kadının genç olduğunu söylüyorsunuz, öyle mi?
Y. Benim yaşlarımdaydı ya da daha gençti.
S. Sizden ne kadar uzaklıkta duruyordu?
Y. Elli adım olabilir, daha fazla değildi.
S. İngiliz'e mi yoksa bir ecnebiye mi benziyordu?
Y. İngiliz değildi.
S. Peki o zaman hangi millettendi?
Y. Görünüşü daha çok şu son iki yazdır Mall yakınındaki bir çadırda gösterilen ve Korsan Kadın adını verdikleri kadına benziyordu. Bu kadın Batı'da ele geçirilen bir gemiden alınıp getirilmişti ve gemi kaptanının metresi olmasına rağmen bir erkek kadar da acımasız bir denizci olduğu söyleniyordu. Geminin kaptanı bir dönekti, onu Deptford doklarında astılar, kadının hayatı ise bağışlandı. Onu seyretmek için para ödeyen bizlere öyle bir bakardı ki, zincire vurulmuş olmasa bizi parça parça edeceğini anlardık; ancak son derece hoştu ve vücudu da güzeldi. Claiborne onu randevuevine almayı düşünüyordu, gözü pek çapkınlar onun vahşiliğini evcilleştirmekten özel bir haz duyabilirlerdi ancak onu ellerinde tutanlarla ödenecek

fiyat konusunda anlaşamadı. Kadın zaten böyle bir şeye katlanamayacağını, bunu yapmaktansa kendini öldürmeyi yeğleyeceğini söylüyordu. Yolumuza çıkan sözünü ettiğim hanımefendi o değildi, sakın yanlış anlama. Bu hanımefendinin yüzü vahşi değil, tatlıydı.

S. Çadırda bulunan, sözünü ettiğiniz bu kadın Mağripli miydi? Bir Türk müydü?

Y. Bilmiyorum, yalnızca siyah gözleri ve saçları ve zeytin renginde bir teni vardı. Ne ruj, ne de allık sürmüştü, Londra'da görmüş olduğum Yahudi kadınlarına benziyordu biraz; ancak hal ve tavırları onlarınki gibi alçakgönüllü ve ürkekçe değildi. Bazılarının çadırdaki kadının, iddia ettiği gibi korsan bir kadın değil, bu rolü oynamak için para almış sıradan bir Çingene olduğunu söylediklerini de işitmiştim. Sana söyledim ya, genç hanım yolumuzun üzerinde göründüğünde sırf aklıma geldiği için anlattım bütün bunları.

S. Peki, kadının halinin tavrının niçin daha çok genç bir beyefendinin tavırlarına benzediğini söylüyorsunuz?

Y. Çünkü Londralı bir hanımefendinin yapacağı gibi yapmacıklı bir zarafet tavrı sergilemiyordu, sosyal konumunu kanıtlamak için modaya da, tavırlar takınmaya da hiç ihtiyacı yok gibiydi. Bizi orada diz çökmüş görmek onu şaşırttı çünkü böyle bir şeyin gerekli olmadığını düşünüyor olmalıydı. Zaten çok geçmeden, şaşkınlığını ifade etmek isteyen bir erkeğin yapacağı gibi, ellerini kalçalarının üstüne koydu.

S. Öfkeye mi kapılmıştı?

Y. Hayır çünkü hâlâ gülümsüyordu; davranışımız daha çok onu eğlendirmiş gibiydi. Derken birdenbire, bir yabancıyı bir yere girmeye davet etmek için yapılan şu jesti yaptı, kolunu arkaya doğru uzattı. Anne babasının gelmesinden önce konuk ağırlayan bir ev kızı gibiydi.

S. Peki bu kişide bir kötülük eğilimi, bir kötü niyet görmediniz mi?

Y. Jones'a onun hakkında kötü şeyler söyledim, Tanrı beni bağışlasın. Dediğim gibi, garip giysiler ve garip tavırlar görmüştüm; gerçekte masum bir güzellik dışındaki her şeyde, İngiltere'yi de, bizim yolumuzu yordamımızı da bilmiyordu ancak yine de onda hiçbir İngiliz kadının sahip olmadığı bir serbestlik ve rahatlık vardı.

S. Peki sonra ne oldu?

Y. Elleriyle o aynı jesti yaptı; şöyle. Sonra da kendi bahçesinde sessiz sakin dolaşıyormuşçasına –çünkü bu arada yere eğilip bir çiçek kopardı ve burnuna götürdü– evet böyle arkasına döndü ve

yürüyüp gitti. Biz orada hiç yokmuşuz gibi davranıyordu adeta. Derken Beyefendi yerden doğruldu ve kadının bize ilk göründüğü yere doğru çıktık; orada önümüzdeki her şeyi ve mağaranın bize yakın olan ağzını görebiliyorduk. Kadın şimdi mağaranın ağzında duruyordu; bizi görünce, eliyle su birikintisine doğru işaret ederek kendisini orada beklememizi buyurdu ve sonra arkasına dönüp mağaraya girdi ve karanlıklar içinde kayboldu.

S. Tırmandığınız şu patika başkalarının da geçtiğini gösteren çok sayıda iz taşıyor muydu?

Y. İzler çok belirsizdi ya da hemen hemen hiç yoktu.

S. Peki Beyefendi'ye bu kişinin kim olduğunu hiç sormadınız mı?

Y. Evet, sordum ve o da cevap verdi. Arkadaşın olması için dua ediyorum dedi. Başka da bir şey söylemedi.

S. Devam edin.

Y. Mağaranın önündeki şu su birikintisi ile dikili taşın bulunduğu yere geldik. Beyefendi biraz kenara çekildi ve ben de su birikintisinin yanında diz çöküp yüzümü yıkadım ve biraz su içtim çünkü güneş çok kavurucuydu ve beni sıcak basmıştı.

S. Şimdi size şunu soruyorum, bayarı... evet, sizi sıcak basmıştı, peki bu güneş, yürümenin yorgunluğu zihninizde bir bozukluğa yol açıp da sizde gerçek sandığınız birtakım imajlar yaratmış olamaz mıydı?

Y. Hayır, bundan eminim.

S. Şimdiye kadar böyle bir şey işitilmiş değil: Bir kadının, hem de hanımefendi görünüşlü ecnebi bir kadının, bu yerlerde tek başına dolaşması.

Y. Hiç işitilmemiş daha birçok şey var. Her şeyi anlattığımda bir yargıya varırsın.

S. O zaman, anlatın.

Y. Beyefendi su birikintisinin yanında oturduğum yere geldi ve bana "Vakit geldi, Fanny, muhafızlar bekliyorlar" dedi. Şimdi sana şunu da itiraf edeyim ki olup biteceklerden ötürü bir süredir büyük bir kaygı duymaya başlamıştım. Otların arasındaki mağaranın bu kara ağzı hiç hoşlanılacak gibi değildi, insanı şifalı sulara götürmekten çok cehenneme götüren bir açıklığa benziyordu. Ve Beyefendi konuştuğunda, korkmaya başladığımı söyledim. O da bana, "Artık korkmak için çok geç" cevabını verdi. Yapacağımız şeylerden başıma hiçbir kötülük gelmeyeceğine dair bana güvence vermesini istedim. Eğer dediklerine itaat etmezsem başıma daha kötü şeyler geleceğini söyledi bana. Muhafızlar üzerine daha fazla şey öğren-

mek istedim ama sabırsızlığa kapıldı ve "Yeter artık!" dedi ve sonra beni Dick'in bulunduğu yere, dikili taşın yanına götürmek için kolumdan yakaladı ve sonra da bana mayıs tacımı giydirdi. Derken, Beyefendi iki adım arkamızda bizi takip ederken –korku içinde, ben bunun bir eşlikten çok kaçmamı engellemek için olduğunu düşünmüştüm– Dick beni elimden tuttu ve dosdoğru mağaraya götürdü. Ben artık, Tanrı bağışlasın, insan maskesi taşıyan iki cinin eline düştüm diye büyük bir dehşete kapılmıştım; sözünü ettikleri şifalı sular günahkârlar için cehenneminin derinliklerinde sonsuza kadar kaynadığı söylenen sular olmalıydı ve muhafız da, birazdan karşılaşacağım Şeytan'ın ta kendisi olmalıydı. Bütün bunlar üzerimde öyle bir etki yaptı ki, yürürken dizlerimin üzerine çöktüm ve Beyefendi'ye bana gerçeği söylemesi için yalvardım. Bir günahkâr olduğumu biliyordum ancak günahlarım başka birçok günahkârınkinden daha fazla değildi, beni bağışlaması için yalvarmaya ve daha, ne bileyim birçok şey söylemeye başladım. Bana sertçe, bir aptal olduğumu söyledi ve şöyle dedi: Beni götürdüğü yer eğer cehennemse niye korkuyordum ki, orada beni kollarını açarak memnunlukla karşılarlardı, kötülüğün güçlerine büyük bir hevesle hizmet eden ben değil miydim? Şeytan'ın sadık hizmetkârı ben değil miydim? Benim asıl cennetin gazabından korkmam gerekmez miydi? Derken beni tekrar ayağa kalkmaya ve yürümeye zorladı.

S. Beyefendi sizi kılıcıyla tehdit etmedi mi peki?

Y. Hayır, kılıcını kınından çekip elinde tutmasına rağmen etmedi. Sesinde öfke yoktu, ben amaçlarına karşı çıktığım için sabırsızlık duyuyor görünüyordu daha çok.

S. Biraz geriye dönelim. Beyefendi yanınıza gelip de sizi götürmeden önce, mağara tarafından vaktin geldiğini gösteren herhangi bir işaret gördünüz mü? Gümüşi elbiseler giymiş olan kadın size mağaraya girmeniz için işaret yaparak yeniden görünmedi mi? O ya da bir başkası?

Y. Bunu bilemeyeceğim. Kendimi korkularım ve düşüncelerim içinde öylesine kaybetmiştim ki o yöne doğru bakmadım.

S. Mağara ağzının yakınlarında toprak zeminin yanmış olduğu dikkatinizi çekmedi mi?

Y. Evet. Bunu söylemeyi unuttum.

S. Peki ne çıkardınız bu gözlemden?

Y. Yeni yanmışa benziyordu bununla birlikte hiç kül yığını yoktu. Büyük bir ateşin artıkları gibi, bir çember biçimindeydi.

S. Pekâlâ. Devam edin.
Y. İlk önce yalnızca gölgeler gördüm çünkü gözlerim güneş ışığından kamaşmıştı. Zaten kendimi Dick'in kılavuzluğuna bırakmış olduğumdan, nereye gittiğimi de bilmiyordum. Derken birdenbire Dick beni durdurarak sol yanıma doğru döndürüverdi.
S. Niye durmuştun?
Y. Yaratık, kurtçuk.
S. Ne kurtçuğu, ne yaratığı?
Y. Mağaranın en dipteki kısmında, havada yüzüyordu, şişip şişip koskoca olmuş bir kurtçuk gibi bir şey, kar gibi beyazdı.
S. Ne!
Y. Evet, bir kurtçuk gibiydi ama kurtçuk değildi. Kocaman gözü üzerimize dikilmiş parıldıyordu, damarlarımdaki kanın donduğunu hissettim ve onun ne olduğunu bilmediğimden korkudan bir çığlık attım. Derken Beyefendi yanıma geldi ve beni öteki kolumdan tutarak ilerlemeye ve sonra da diz çökmeye zorladı.
S. Yalnızca siz mi yoksa hepiniz mi diz çöktünüz?
Y. Hepimiz diz çöktük. Tıpkı tapınakta ve patikada olduğu gibi.
S. Bu kurtçuk üzerine daha çok şey bilmek istiyorum. Nasıl bir görünüşü vardı peki?
Y. Beyazdı ama etten ve kandan yaratılmışa benzemiyordu, daha çok cilalanmış tahta ya da yeni kalaylanmış bir metal gibiydi, art arda konulmuş üç araba kadar büyüktü, hatta daha büyüktü, koskoca bir göz bulunan başı daha da büyüktü, vücudunun kenarlarında yine parıldayan başka gözler de gördüm, gerçi bunlar yeşilimsi bir camın ardında kalmışlar gibi daha az parlaktı. Ve bir ucunda, zift gibi kapkara, karnını boşaltabileceği dört koca baca vardı.
S. Peki büyük ve küçük dişleri de var mıydı?
Y. Hayır, hiç yoktu, ayakları da yoktu ancak altında, ağız gibi altı tane siyah delik vardı.
S. Yerin üzerinde değil miydi? Havada asılı mıydı? İpler ya da kerestelerin yardımıyla? Göremediniz mi hiç?
Y. Hayır, böyle bir şey görmedim.
S. Ne kadar yükseklikteydi?
Y. Bir insan boyunun iki katı yüksekteydi, belki de daha fazla. O zaman aklımda ölçü mölçü yoktu.
S. Peki niye bir kurtçuk diyorsunuz?
Y. Çünkü ilkin öyle olduğunu sandım. Bir kurtçuğun başına benzer bir başı ve gövdesi vardı, bir kurtçuk gibi şişman ve beyazdı.

S. Kımıldıyor muydu?
Y. Önünde ilk duruşumuzda kımıldamıyordu, havada bir uçurtma gibi asılı duruyordu ama ipi falan olmayan bir uçurtma. Ya da havada süzülen ama öteki kuşlar gibi kanat çırpmayan bir kerkenez kuşu gibi.
S. Peki boyutları ne kadardı?
Y. Kalınlığı bir adam boyundan daha fazlaydı. Belki de iki adam boyuydu.
S. On, on iki ayak kadar, öyle mi?
Y. Evet.
S. Ve üç araba boyu, hatta daha fazla uzunlukta olduğunu söylüyorsunuz, değil mi? Ama tam bir fantezi bu. Her şeyi uyduruyorsun, hiç de inanılacak gibi değil. Bu şey nasıl oldu da ağzı kendisini almayacak bir mağaradan içeri girebildi ya da ağızdan da dar olan bir iç odaya sığabildi?
Y. Orada olması dışında hiçbir şey bilmiyorum ben. Anlattığım gibi olduğuna inanmıyorsan, o zaman daha fazla anlatmam. Yalan söylemiyorum.
S. Bak, Jones'a anlattığın şu üç büyücü hikâyesine ya da sana sahip olan Şeytan'a inanırım da, buna inanmam.
Y. Çünkü sen bir erkeksin. Senin cinsiyetinden olanlar için bir ayna olmamı isterdin sen. Sen bir fahişenin ne olduğunu bilir misin, Yargıç Ayscough? Bütün erkeklerin bütün kadınların olmasını istediği şeydir fahişe çünkü böylelikle kadınlar hakkında düşünebilecekleri kötülükleri daha kolaylıkla düşünebilirler. Bana, eşim olmayı ya da eşinin benim gibi olmasını istediğini söyleyecek her erkek için bir gine verilse, zengin olurdum ben.
S. Yeter! Şu edepsiz dilini tut artık. Bu hikâyeleri anlatmanı henüz kesecek değilim ama bilesin bunları birer zırvadan başka bir şey olarak görmüyorum. Şu saçma kurtçuk hikâyesine gelelim tekrar başka bir işaret, belirti taşıyor muydu bu yaratık?
Y. Gövdesinin yan kısmında, üzerinde bir sıra halinde şekiller bulunan bir tekerlek vardı; karnının üzerinde de aynı şekilde bir başka tekerlek göze çarpıyordu.
S. Nasıl bir tekerlek yani?
Y. Beyaz derisi üzerine, deniz ya da gök mavisi renginde boyanmış gibiydi ve tekerlek poyrasının çevresinde çok sayıda parmak vardı.
S. Peki şekiller?
Y. Onları tanımıyordum. Harfler ve rakamlar gibi bir çizgi halindeydiler ve ancak bilenler tarafından okunabilirlerdi. Biri bir kuşa

benziyordu, belki de uçuş halinde olan bir kırlangıca; bir diğeri şu porselen vazoların üzerine resmedilen bir çiçeğe, gerçi tam olarak gerçek bir çiçek gibi değildi ve hepsi de aynı boydaydı. Yine bir diğeri, bir eğri çizgiyle iki parçaya bölünmüş bir daireydi; bir yarısı siyah, öteki yarısı ise beyazdı, tıpkı orta evreye gelmiş ay gibi.

S. Peki alfabe harfleri ya da rakam yok muydu?

Y. Hayır, yoktu.

S. Hıristiyanlığa ait hiçbir simge de dikkatinizi çekmedi mi?

Y. Hayır.

S. Hiç ses çıkarmıyor muydu?

Y. Bir uğultu vardı ama alçak perdedendi, tıpkı yakılıp kapatılmış bir ocağın ya da ekmek pişirmek için iyice yakılmış bir fırının çıkardığı uğultuya benzer bir sesti. Ya da bir kedinin guruldamasına da benziyor diyebilirdiniz. Ve çok geçmeden daha önce tapınakta burnuma gelen o tatlı kokuyu aldım ve onun üzerimizde asılı durmuş olan aynı ışık olduğunu tahmin ettim. Kalbim huzura kavuşmuştu çünkü bu şeyin görünüşüne rağmen bize hiçbir kötü şey getirmeyeceğini biliyordum.

S. Nasıl olur! Tabiat kanunlarına aykırı iğrenç, mucizevi bir şeye tanık oluyorsunuz ve bunda hiçbir kötü yan görmüyorsunuz?

Y. Hayır, bu tatlı koku sayesinde onun kötü bir şey olmadığını biliyordum; tıpkı bir İncil meselindeki gibiydi: içi tamamen bal dolu bir aslan leşi. Daha sonra anlatırım bunu.

S. Ne! Bir kokuya bakarak neyin iyi, neyin kötü olduğunu söyleyebileceğinizi mi düşünüyordunuz?

Y. Bu koku sayesinde, evet, düşünüyordum. Çünkü saflığın ve kutsanmışlığın kokusuydu o.

S. Öyle mi? Şimdi bana saf ve kutsanmış olanın nasıl koktuğunu bir anlatın bakalım o zaman.

Y. Bunu sözcüklerle dile getiremem; ama kokusunu hâlâ duyuyorum.

S. Oysa ben senin bu kokuşmuş cevap verme tarzında yoldan çıkmış olan dindarlığını seziyorum. Bu kokuyu tarif etmeni emrediyorum sana.

Y. Koku alma duyusu için iyi olan her şey vardı bu kokuda.

S. Ama, tatlı mıydı? Ya da daha çok kekre miydi? Misk, bergamot, gül esansı ya da sarı sakız kokusu muydu? Çiçek ya da meyve kokusu muydu? Kolonya ya da Macar suyu gibi imal edilmiş suların kokusu muydu? Yanan bir şeyin mi yoksa kendi doğal özü öyle kokan bir şeyin kokusu muydu? Niye cevap vermiyorsunuz?

Y. Sonsuz yaşamın kokusuydu.

S. Bayan, size başka bir soru sormuş olsaydım, sözgelimi inancınız ya da umudunuz neye dayanıyor deseydim, böyle cevap verebilirdiniz. Ama sorduğum soruya böyle bir cevap veremezsiniz. Bunun bir koku olduğunu ve onu hâlâ duyduğunuzu söylüyorsunuz. Pekâlâ. Ama bu saçmalıkları kabul ettiremezsiniz bana.

Y. Daha çok, haziran aylarında çit kenarlarında biten yabangülü kokusuydu; küçükken biz buna bakire gülü derdik, bir kız eğer bu mevsimde gelin olursa taşıyacağı çiçek demetinin içine bundan da bir tane koyması gerekirdi. Bu çiçek yalnızca bir ya da iki gün taze kalır ve ilk kez açmaya başladığında da kokusu çok güçlüdür ve tam ortası altın renklidir..

S. Beyaz yabangülü diyorsunuz, öyle mi?

Y. Sapı çok narin ve desteklenmezse düşen yabangülünü söylüyorsunuz. Onun kokusu bahçelerde biten güllerin kokusundan daha az hoştur. Benim dediğimin benzer ama daha güçlü bir kokusu vardı, adeta yoğunlaşmış bir kokuydu. Ama bu kokudan böyle söz etmek bir insanın yüzüne bakıp onun ruhundan söz etmek gibi bir şey.

S. Jones'a söylediğiniz gibi, mağaranın zemininde büyük bir ateş yanmıyor muydu?

Y. Hayır ama daha önce belli ki böyle bir ateş yakılmıştı, mağaranın dışındaki gibi burada da izleri vardı bu ateşin. Ancak aradan çok zaman geçmiş olmalıydı, sadece kararmış küller kalmıştı, geride ne en küçük bir köz, ne de kor vardı.

S. Emin misiniz? Bir yanık kokusu da yok muydu?

Y. Eminim. Hiç yoktu.

S. Şimdi ona daha yakın olduğunuza göre, bu büyük ışığa neyin yol açtığını görmediniz mi?

Y. Hayır görmedim çünkü bu ışık donuk bir camın ya da kalın bir muslin örtünün arkasından geliyor gibiydi. Ne var ki şimdiye kadar görmüş olduğum herhangi bir fener ya da lambadan daha parlaktı.

S. Genişliği ne kadardı?

Y. Bir ayak.

S. Daha fazla değil miydi?

Y. Dediğim kadardı. Ama güneşten daha parlaktı. İnsan doğrudan bakamıyordu.

S. Diz çöktüğünüzde ondan ne kadar uzaklıktaydınız?

Y. Oldukça yakındık. Buradan şu duvara kadar.

S. Bunun tapınaktan getirilmiş bir makine olduğunu ve bir kuş gibi gökyüzüne çıkabilecek bir şey olduğunu mu iddia ediyorsunuz?

Y. Evet. Hatta daha da fazla, daha başka bir şey olduğunu.
S. Gerçi ne tekerleği, ne kanadı, ne de onu çeken atları vardı, öyle değil mi?
Y. Yargıç Ayscough, bu konuda daha çok şey dinlemen gerek. Seni hiç kınamıyorum. Benim aklımı yitirdiğimi kanıtlamak, bana hayaller gören çılgın kadın demek istiyorsun sen. Tanrı'nın soluğuna tekerlekler ve kanatlar koymamı istiyorsun. İyi biliyorsun ki, pek fazla eğitimi olmayan, zavallı bir kadınım ben ve doğal halimle çekicilikten de yoksun bir kadınım. Ben sana şunu söylüyorum ki bu bir düş değildi, bir hayal değildi, daha çok Londra'da sahnede gördüğüm şu mucizevi olaylar gibiydi. Bunların düzmece olduğunu, aldatmacayla, hile ile yapıldığını söyleyebilirsin; ama onların görülemeyeceğini söyleyemezsin.
S. Peki, bütün bunlar olup biterken, Beyefendi'nin davranışlarına dikkat ettiniz mi? Bu canavarımsı mucize karşısında kaygılı ya da korkmuş gözüküyor muydu?
Y. Daha çok bir şeyleri bekler gibiydi. Şapkasını bir kez daha çıkarmıştı ve yanında tutuyordu.
S. Kendisinden daha büyük birinin huzuruna girdiğini bilen biri gibi mi?
Y. Evet.
S. Peki Dick? O korkmuş gözükmüyor muydu?
Y. Daha çok hayret ve şaşkınlık içindeydi, gözlerini yere doğru eğmişti.
S. Devam edin.
Y. Dediğim gibi, diz çöktük, Beyefendi tıpkı eskiden kralının önünde secde eden bir soylu gibi, kılıcının ucunu yere doğru tutuyordu ve elleri de kılıcının topuzcuğunun üstündeydi. Derken havada asılı duran kurtçuktan iç çekişi gibi bir ses geldi ve kurtçuk, yavaş yavaş, bir tüy gibi, yere inmeye başladı; karnı yere iyice yapışana kadar da indi; sonra o karından, uçlarında siyah kocaman ayaklar bulunan ince ince bacaklar çıktı ve birdenbire kurtçuğun gövdesinin orta kısmında bir kapı belirdi.
S. Ne! Bir kapı mı?
Y. Kurtçuk havada asılı dururken, hiçbir kapı görmemiştim ben; ancak yere konduğunda, orta kısmında bir kapı açıldı ve nasıl olduğunu ve kimin tarafından yapıldığını göremeden, kapı bir menteşenin etrafında döndü ve aşağıya doğru, birbirinin içine geçen ince gümüşi tabakalardan oluşmuş, üç ya da dört basamaklı küçük bir merdiven iniverdi.
S. İçeride ne gördünüz peki?

Y. Şey, kalp ve bağırsaklar değil tabii; değerli taşlardan oluşmuş bir duvara benziyordu, içerde renkleri parıldayan topaz ve zümrüt, yakut ve safir, mercan ve zebercet ve daha bilmem birçok değerli taş ve ayrıca oldukça sisli bir su vardı, tümü de arkadan göremediğim mumlarla aydınlatılmış gibiydi. Bir çan kulesinin renkli vitrayını andırıyordu ancak parçaları daha küçüktü.

S. Açık konuşacağım. Tekrar ediyorum, bu gerçek bir kurtçuk ya da canlı bir yaratık değil, yapma bir şeydi, bir makine ya da bir vasıtaydı.

Y. Öyle diyelim. Ve bize doğru daha da kuvvetli gelen o tatlı koku, oradan çıkıyordu. Ve şimdi, Beyefendi, suların muhafızları diye adlandırdığı kişilerin ortaya çıkacaklarını söylemek istercesine başını eğiyordu.

S. Peki bu bacaklar... nereden çıkıyordu onlar?

Y. Gövdesinden, sözünü ettiğim şu kara deliklerden; böylesi bir ağırlığı taşıyamayacak kadar ince gözüküyorlardı ama taşıyorlardı işte.

S. Kalınlıkları ne kadardı? Butları, baldırları var mıydı?

Y. Hayır. Baştan başa aynı kalınlıktaydı; bir köylünün harman değneği ya da bir muhafızın sopası kalınlığındaydı. Üstteki o koskoca cüssenin altında bir örümceğin bacaklarını andırıyordu.

S. Devam edin.

Y. Derken kapıda birisi göründü. Daha önce görmüş olduğumuz, gümüşi elbiseler giymiş kadındı bu. Elinde kar gibi beyaz bir çiçek demeti tutuyordu. Gülümseyerek kurtçuğun gövdesinden çıkan merdivenleri canlı bir edayla indi ve karşımızda durdu ama orada birden yüzünü arkaya doğru çevirdi çünkü arkada, aynı biçimde giyinmiş ama daha yaşlı, saçları kırlaşmış ama dimdik duran bir başka hanımefendi belirmişti. O da bize gülümsedi ancak onun gülümsemesi daha ağırbaşlıcaydı, adeta bir kraliçenin gülümsemesini andırıyordu.

S. Kaç yaşlarındaydı peki?

Y. Kırk yaşlarında, daha fazla değil; hâlâ en güzel yıllarındaydı.

S. Devam edin, niye duruyorsunuz?

Y. Söyleyeceğim daha çok şey var. Ama sen bunlara da kuşkuyla bakacaksın ne var ki gerçek söyleyeceklerim. Yüce Tanrı tanığımdır.

S. Yüce Tanrı'yı bu işlere karıştırmayın, bayan.

Y. O zaman onun zavallı kuluna inanman gerek. Çünkü bu ikinci hanımefendi de aynı şekilde gümüş renkli basamakları indi ve mağaranın zeminine ayak basar basmaz, bu sefer kapıda bir başka hanımefendi

görünüverdi, o daha yaşlıydı, saçları ağarmıştı ve vücudu daha yıpranmış gözüküyordu. Orada durdu ve bize öteki iki hanım gibi baktı, sonra basamakları yavaşça inip, mağaranın zemininde duran öteki ikisinin yanına geldi. Orada üçü de durup bize o sevecen bakışlarıyla baktılar. Bu çok daha büyük bir mucizeydi çünkü onların ana, kız ve torun oldukları besbelli bir şeydi. Böylelikle, üç farklı yaşta aynı kadın gibi gözüküyorlardı, aralarındaki yaş farkına rağmen yüz çizgileri birbirine tıpatıp benziyordu.

S. Bu diğer ikisi ne şekilde giyinmişlerdi?

Y. Çok gariptir ki, ilki gibi giyinmişlerdi, gümüşi renkte pantolon ve bluz. En yaşlı olanında sen, bunun uygunsuz bir elbise kaçacağını düşüneceksin ama hiç de öyle gözükmüyordu; çünkü hepsi de elbiselerini, bir çeşit soytarıca bir zevk düşkünlüğünden ötürü değil, bu elbiselere alıştıkları için, bu tür elbiseler basitlikleri ve rahatlıklarıyla onlara en uygun düşen elbiseler olduğu için giyiyorlardı.

S. Hiç mücevher ya da süs eşyası takmamışlar mıydı?

Y. Hayır, takmamışlardı. Bununla birlikte en yaşlı olanı elinde, siyaha yakın, koyu mor bir çiçek demeti; en genç olanı, daha önce de söylediğim gibi, kar gibi beyaz bir demet ve annesi de, kan kırmızı renkte bir çiçek demeti taşıyordu. Bunun dışında üçü de birbirine, aralarındaki yaş farkına rağmen, üç su damlası gibi benziyorlardı.

S. Peki, çevrelerinde kurbağa ya da tavşan veyahut kara kedi falan görmediniz mi? Dışarıda öten kuzgunlar falan yok muydu?

Y. Hayır görmedim, hiç görmedim. Çalı süpürgesi ya da kazan falan da görmedim. Ayağını denk al, kiminle alay ettiğini bilmiyorsun sen.

S. O örümcek bacaklı uçan yaratığının yanında bu tabloda tek eksik olan bu korkuluk kadınlarındı senin.

Y. Sana daha da inanılmaz olanı söylemem gerekiyor, Yargıç. Ortadakinin her iki yanında durmakta olan hem genci hem de yaşlısı, ona doğru döndüler ve ona yaklaşmak için ileriye bir adım attılar. Ve yine nasıl olduğunu bilmiyorum, çok garip bir ustalıkla, onda birleşip kaynaşır gibi oldular ve bir duvarı geçen hayaletler gibi ortadan kayboluverdiler. Şimdi tek bir kadın, ak saçlı olan anne, diğer üçünün olduğu yerde kaldı, bunu apaçık görebiliyordum. Ancak artık elinde kendi kırmızı çiçek demetini değil, beyaz, kırmızı ve koyu mor olmak üzere üç demeti de tutuyor ve bizleri adeta gözlerimizin inanmadığı şeye inandırmak istiyordu.

S. Bütün Hıristiyanlık âlemindeki en safdil budala bile buna inanmaz, bayan.

Y. O zaman bu saf rolünü senin oynaman gerek. Çünkü sana, gerçek olmayan ama kuşkularınla daha çok bağdaşacak başka bir hikâye uyduracak değilim. Yalvarırım, öfkene hâkim ol. Sen bir kanun adamısın, sözlerimi anlayabilmen için onları özenle tartmalı, ölçüp biçmelisin. Sözlerimin ruhun sözleri olduğu konusunda uyarırım seni. Sözlerimle alay edip onları hiçe sayarsan, bil ki bu dünyada daha bilge biri olmayacaksın.
S. Bunu göreceğiz, bayan. Sen bu zırvalarını anlatmaya devam et hele.
Y. Bu hanım, yani anne, diz çöktüğümüz yere yaklaştı ve önce Beyefendi'ye doğru yönelerek ona ellerini uzattı ve onu ayağa kalkmaya davet etti; Beyefendi de aynen öyle yaptı. Sonra kadın kollarını Beyefendi'ye dolayarak onu kucakladı, tıpkı bir annenin, uzun süredir yolculukta olan, yıllardır görmediği ve dokunamadığı bir çocuğunu kucaklayışı gibi. Sonra da kadın onunla hiç bilmediğim bir dilde, alçak ve çok tatlı bir sesle konuştu. Beyefendi de kadının söylediklerine, o aynı garip dilde karşılık verdi.
S. Bu kadar hızlı gitme. Hangi dildi bu?
Y. Daha önce hiç duymadığım bir dildi.
S. Hayatında hangi dilleri duydun sen?
Y. Felemenkçe ve Almanca ve ayrıca Fransızca. Bundan başka biraz İspanyolca ve İtalyanca.
S. Bunlardan hiçbiri değil miydi?
Y. Hayır.
S. Beyefendi kadına cevap verdiğinde, bu dile aşina gözüküyor muydu?
Y. Son derece aşina görünüyordu. Ve konuşma tarzı da her zamanki tarzına benzemiyordu.
S. Ne bakımdan benzemiyordu?
Y. Şey, daha saygılı ve minnet dolu bir tavırla konuşuyordu. Dedim ya, tıpkı uzun bir ayrılıktan sonra annesine kavuşmuş bir oğul gibi. Ha, başlangıçta bana çok garip gelen bir şeyi daha unutuyordum: Kadın ona yaklaştığında, Beyefendi kılıcını ve aynı zamanda kılıcın omuz kayışıyla kınını, artık ihtiyaç duymayacağı şeylermiş gibi bir yana atmıştı; uzak, tehlikeli yerlerde bulunmuş ve şimdi sonunda huzur içinde olabileceği kendi evinin çatısı altına dönen biri gibi tıpkı.
S. Kılıcını attığını söylüyorsun, bayan; bu sözlerinizle kılıcını özenli bir biçimde yere koyduğunu mu, yoksa, uzağa doğru, tam bir kayıtsızlıkla attığını mı kastediyorsunuz?
Y. Beyefendi artık onları bir daha hiç takmayacakmış gibi tam bir kayıtsızlıkla attı çünkü kılıcı on ayak kadar arkaya düştü, tabii kılıcın

omuz kayışı ve kını da aynı şekilde düştüler; sanki bu nesneler o zamana kadar kılık değiştirme maksadıyla takılmış bir aksesuardan, bir maskeden başka bir şey değillerdi ve şimdi artık onlara ihtiyaç yoktu.

S. Şunu sormak istiyorum: Beyefendi ve o, daha önce karşılaşmış kimseler gibi mi selamlaşıp konuşmuşlardı?

Y. Eğer birbirlerini tanıyor olmasaydılar, Beyefendi daha fazla şaşkınlık gösterirdi. Derken Beyefendi bizi tanıştırmak için döndü ve ilk önce de, diz çökmüş halde duran Dick'i tanıştırdı. Hanımefendi elini ona doğru uzattı ve Dick de kadının elini ateşli bir edayla kavrayıp dudaklarına götürdü. Sonra hanımefendi onu ayağa kaldırdı ve sıra bana geldi. Sana şunu söyleyeyim ki Beyefendi ona kendi dilinde birtakım sözler mırıldandı, ne dediklerini anlayamama rağmen adımın açık seçik telaffuz edildiğini işittim, hem de Fanny değil vaftiz adım olan Rebecca'nın, evet Beyefendi'nin şimdiye kadar hiç kullanmadığı ve nereden öğrendiğini de hiç bilmediğim vaftiz adımın söylendiğini işittim.

S. Ona hiç bundan söz etmemiş miydiniz? Ya da Dick'e? Ya da bir başkasına?

Y. Madam Claiborne dışında randevuevindeki hiç kimseye de söz etmemiştim.

S. O zaman bunu Madam Claiborne'dan öğrenmiş olmalı. Devam edin.

Y. Bu hanımefendi diz çöktüğüm yerin önündeydi. Bana, uzun bir ayrılıktan sonra yeniden karşılaşmış eski bir arkadaşımmış gibi gülümsedi. Ve birdenbire çömeldi, ellerimi tuttu ve beni ayağa kaldırdı; birbirimize çok yakın olarak öylece kaldık çünkü ellerimi bırakmıyor, ne kadar değiştiğimi öğrenmek isteyen eski bir arkadaş gibi gözlerini gözlerimden ayırmıyor ve gülümsüyordu. Derken, bana sunacağı özel bir hediyeymişçesine elindeki üç renkli çiçek demetini uzattı ve adeta buna karşılık olarak da, başımdaki mayıs tacını alıp elinde tuttu; bir an taca baktı ancak onu başına takmadı çünkü gülümseyerek tacı yeniden başıma koydu ve hoş geldin demek istercesine, eski tarzda, beni usulca ağzımdan öptü. Bütün bunlar olup biterken ne yapacağımı bilmiyordum, yalnızca verdiği çiçeklere teşekkür etmek için eğildim ve ben de ona gülümsedim ancak benim gülümsemem beni çok iyi tanır gibi gözüken ve bana bir anne ya da teyze şefkatiyle yaklaşan onun gülümsemesinden farklı bir gülümsemeydi.

S. Aranızda hiç konuşma geçmedi mi?

Y. Hayır, tek bir sözcük bile edilmedi.
S. Hareketlerinde zarafet ve rahatlık var mıydı? Bir hanımefendi gibi mi hareket ediyordu?
Y. Kızı gibi tam bir yalınlık içinde hareket ediyordu, bu dünyanın afra tafrasına hiç aldırış etmeyen, hatta bunları hiç bilmeyen biri gibi.
S. Ancak yine de yüksek tabakadan biriydi, öyle mi?
Y. Evet. En yüksek tabakadan biri.
S. Peki size verdiği şu çiçekler neydi?
Y. Üç renkleri vardı; görünüş bakımından Cheddar kayalıklarında yetişen, yaz ortasında Bristol'e getirilen ve halkın haziran karanfili adını verdiği şu çiçeklerle aynı türdendiler. Ancak onlardan farklıydılar da, bunlar daha iriydi ve kokuları da daha kuvvetliydi; zaten ötekilerin henüz mevsimi de değildi.
S. Daha önce böylelerini hiç görmemiş miydiniz?
Y. Hayır, hiç görmemiştim; ama onları yeniden görmeyi ve koklamayı umuyorum.
S. Nasıl yeniden görmek yani?
Y. Birazdan anlattığımda anlayacaksın. Sonra hanımefendi yeniden elimi tuttu ve beni kurtçuğa doğru götürmek istedi. Yaratıktan korkmuyordum ama içine girmek korkutuyordu beni, bu yüzden ne yapmam gerektiğini sormak için, başımı arkamda duran Beyefendi'ye doğru çevirdim. Beyefendi, hiç konuşmamam gerektiğini söylemek istercesine bir parmağını dudaklarına götürdü ve bir baş işaretiyle bana, bizi karşılamış olan hanımefendiyi gösterdi: Bu, onun dileklerine boyun eğmem gerektiği anlamına geliyordu. Gözlerimi kadına çevirdiğimde, kadın arzu ettiğim şeyi anlar gözüktü ve kızının yaptığı gibi, ellerini göğsünün önüne doğru kaldırarak, kaygılarımı yatıştırmak için o da bana içten bir gülümseyişle gülümsedi. Böylelikle, onun istediği gibi, onunla birlikte ilerledim ve gümüşi renkli merdivenleri çıktım; beni arabanın ya da küçük özel odasının, ne bileyim işte böyle bir yerin içine soktu çünkü son derece şaşırtıcı bir yerdi burası, duvarları açık kapı aralığından görmüş olduğum bütün şu değerli taşlarla baştan başa kaplı bir odaydı.
S. Beyefendi ile Dick de geldiler mi?
Y. Geldiler.
S. Hanımefendi sana öncelik mi tanıdı?
Y. Evet.
S. Peki sana böyle muamele edilmesinden ötürü şaşkınlık duymadın mı? Sen, bir fahişe...

Y. Nasıl olur da şaşkınlık duymazdım? Kafam allak bullak olmuştu.
S. Bu odadan daha fazla söz et. Nasıldı bu değerli taşlar?
Y. Bazıları ötekilerden daha çok parlıyordu ve her çeşit renkte taş vardı, bazıları yuvarlak, bazıları kare kesilmişti ve bütün duvarlar, hatta yukarıdaki tavan ya da çatının bir kısmı da onlarla kaplıydı. Ve birçoğunun üzerinde, sanki her birinin anlayamadığım büyülü ya da gizli bir kullanımı varmış gibi, birtakım işaretler bulunuyordu. Ve yine birçoğunun yanında küçük saatler ya da cep saatleri vardı ancak saatlerin akrep ve yelkovanları hareket etmiyordu, saatler kurulmamıştı.
S. Kadranlar üzerinde saatler de işaretli değil miydi?
Y. İşaretler vardı ama bizim dünyamızdaki gibi işaretler değildi bunlar.
S. Bu oda ne büyüklükteydi?
Y. On ya da on iki ayaktan daha geniş değildi; uzunluğu daha fazlaydı, belki de yirmi ayak; yüksekliği de genişliği kadardı.
S. Nasıl aydınlatılmıştı?
Y. Tavanda bulunan iki ışık panosuyla; ancak verdiği ışık, dışarıda kurtçuğun gözünden çıkan ışık kadar kuvvetli değildi ve daha az çiğdi.
S. Işık panosu mu? Nasıl yani?
Y. Buzlu cama benziyordu, arkasındaki hiçbir şey seçilmiyor yalnızca ışık geçiyordu.
S. Peki hiç perde, hiç mobilya yok muydu bu odada?
Y. Geldiğimizde hiç görmedik ancak içeri alındığımızda, hanımefendi parmağıyla, yanındaki değerli bir taşa dokundu ve içeri girdiğimiz kapı, gizli bir mekanizmayla, açıldığı gibi kapandı ve gümüşi renkli merdivenler de kendiliğinden toplandılar. Sonra hanımefendi bir başka taşa, belki de aynı taşa dokundu ve her iki duvardan da oturmak için banketlerin indiğini gördüm. Bunun nasıl olduğunu bilemiyorum, belki de bir sandıktaki gizli çekmecelerde olduğu gibi, bir menteşenin üzerindeki bir yay vasıtasıyla oldu. Ve derken hanımefendi bizi bu banketlerde oturmaya davet etti; Beyefendi ile Dick bir tarafta, ben ise öteki tarafta. Benim oturduğum banket son derece ince sahtiyandan, beyaz bir deriyle kaplanmış gibiydi ve kuştüyü kadar yumuşaktı. Sonra odanın dibine doğru gitti ve bir başka taşa dokundu, ortaya içinde çok sayıda küçük ve büyük şişenin bulunduğu bir dolap çıkıverdi; şişeler, tıpkı bir eczacı dükkânında olduğu gibi, buzlu camdandı ve artık bilemiyorum, bazılarının içlerinde toz, bazılarının ise sıvı vardı. Eline aldığı küçük şişelerden birinin içindeki şey Kanarya Adaları şarabına benziyordu çünkü

altın rengindeydi; bu şaraptan, kesme olmayan ancak ışığı harikulade bir şekilde tutan üç kristal bardağa koydu ve tıpkı bir hizmetkâr gibi üçümüze de servis yaptı. İlkin içmek istemedim çünkü bunun tehlikeli bir iksir olabileceğinden korkuyordum ancak Beyefendi ile Dick içmekte hiç tereddüt etmediler. Derken hanımefendi oturduğum yere kadar geldi, bana gülümseyerek elimdeki bardağı aldı, içinden biraz içerek korkmam gereken hiçbir şey olmadığını kanıtlamak istedi; sonra bardağı bana geri verdi ve ben de böylece içtim. Sandığım gibi şarap değildi, daha çok meyve tadı vardı, kayısı ya da armut olabilirdi ancak daha şekerli ve daha keskindi ve boğazım kurumuş olduğundan, susuzluğumu yatıştırdı.

S. Alkollü içki tadı yok muydu? Brendi ya da cin tadı?

Y. Sıkma meyveden elde edilen meyve suyu tadı vardı.

S. Sonra?

Y. Sonra hanımefendi geldi ve yanı başıma oturdu; elini başımın üzerine doğru uzattı ve duvarın üstündeki mavi bir taşa bastı. Birdenbire her şey kararıverdi, odanın içinde hiç ışık kalmadı ancak daha önce sözünü ettiğim göz şeklindeki şu küçük pencereler sayesinde dışarıdan içeriye belli bir aydınlık sızıyordu... Ha, şeyi söylemeyi de unuttum, içeriden görüldüklerinde bu pencereler aynı görünüşe sahip değillerdi, yeşil camdan değil, kusuru da kabarcığı da olmayan çok açık renkli bir camdandılar. Eğer hanımefendi beni rahatlatmak için karanlıkta bir elini omuzlarıma dolayıp öteki eliyle de elimi tutup sıkmamış olsaydı, herhalde korkudan orada ölüverirdim. Böylelikle hanımefendi bize hiçbir kötülük yapmak istemediğini, hiçbir kötülük yapmayacağını söylemek istiyor ve beni, aklımı aşan bu şeyleri görmekten ötürü duyduğum korkuyu yatıştırmak için, tıpkı çocuğunu tutar gibi tutuyordu.

S. Sizi çok yakından mı tutuyordu?

Y. Bir arkadaş ya da kız kardeş gibi. Bazen Madam Claiborne'un randevuevinde boş zamanımız olduğunda ya da müşteri beklerken yaptığımız gibi.

S. Peki sonra?

Y. İşte o zaman daha da mucizevi bir şey oldu çünkü odanın dibinde kurtçuğun başının tam altına gelen yerde birdenbire bir başka pencere görünüverdi, bu pencere üzerinde bir kuş gibi uçtuğumuz büyük bir kente açılıyordu.

S. Ne?

Y. Dediğim gibi, büyük bir kente açılıyordu.

S. Ben de açılamaz diyorum, bu kadarı da artık fazla.
Y. İsa üzerine yemin ederim ki öyle oldu ya da öyle gözüküyordu.
S. Demek değerli taşlardan yapılma bu güzel oda bir saniye içinde mağaranın dışına çıkıp büyük bir şehrin üzerinde uçmaya başladı, öyle mi? Ben, aldatacağınız şu safdil, kaz kafalı insanlardan biri değilim, bayan, Yüce Tanrı şahidimdir ki değilim.
Y. Anlatış tarzım aldatıcı geliyor sana. Başka bir şey değil. Gördüklerimi anlatıyorum ama bunları nasıl görebildiğimi ben de bilmiyorum.
S. Aklı başında bir insana hiçbir şey demeyen gezgin satıcı ağzı bunlar. Ben senin hâlâ hilekâr bir fahişe olduğuna inanıyorum, bütün bu saçma sapan hikâyelerin, ipe sapa gelmez bu hayali iddialarınla...
Y. Gerçeği söylüyorum. Yalvarırım, bana inanmalısın.
S. Bu fantastik görüntülere yol açmış olan sana içirilen o iksir değil miydi?
Y. Kendimi hiç de uyuklar ya da uykulu bir halde hissetmiyordum; sonra bu kentin üzerinde uçarken, sana anlatacağım daha birçok şey gibi, her şey son derece gerçek gözüküyordu. Yine de bir düşte olduğu gibi, her şey bir ölçüde iyi bir büyü sayesinde yaratılmışa benziyordu çünkü bütün şu küçücük pencerelerden bizim hâlâ mağarada, onun duvarları arasında olduğumuzu görebiliyordum.
S. Şehri gördüğünüz bu pencere ne büyüklükteydi?
Y. Üç ayağa dört ayak. Genişliği yüksekliğinden daha fazlaydı.
S. Yine de içine girmiş olduğunuz bu makinenin mağaradan dışarı hareket etmediğini söylüyorsunuz, öyle mi?
Y. Hayır, hareket etmemişti.
S. Peki büyülenmiş olamaz mıydınız ya da aldığınız bir ilacın etkisiyle duyularınızı kaybetmiş?
Y. Olabilir çünkü kendimi tamamen uçmuş hissediyordum. Bu pencereden görünenler sıradan bir camın arkasından görülebilecek şeyler değildi. Sanki daha çok başka birisi bizim böyle görmemizi istiyor gibiydi: orada, uzaktan, burada, daha yakından; burada bu taraftan, orada öte taraftan. Gözlerimi istediğim gibi sağa sola, arkaya çevirmeyi arzu ediyor ama bunu bir türlü yapamıyordum. Bakışlarım boşu boşuna dolaşıyordu sağda solda; camın gördüğü gibi görmem gerekiyordu benim.
S. Bir cam göremez, bayan. Aklınız başınızda değildi sizin. Peki, üzerinde uçtuğunuzu söylediğiniz bu şehir hangi şehirdi?
Y. Son derece güzel bir şehirdi, daha önce hiç görmediğim ve adını da hiç işitmediğim bir şehir. Her şey beyaz ve altın renginde inşa

edilmişti ve her yerde parklar, sokaklar ve gezinti yerleri, bahçeler ve yeşil meyve bahçeleri, ırmak ve içi balık dolu havuzlar vardı. Şehirden çok birçok insanın bulunduğu bir sayfiyeye benziyordu. Ve her yanda huzur vardı.

S. Meyve bahçeleri olduğunu nereden biliyorsunuz? Çok yukarıda uçmuyor muydunuz siz?

Y. Meyve bahçelerinde olduğu gibi, yan yana dizilmiş küçük ağaçlar seçiyorduk, ben de öyle olduklarını düşündüm. Ve onların arasında, altınla kaplanmış gibi gözüken, büyük büyük yollar vardı ve bu yolların üzerinde insanlar ve pırıl pırıl parlayan arabalar gidip geliyordu. Arabaları atlar çekmiyordu ama yine de hareket ediyordu arabalar.

S. Nasıl hareket ediyordu yani?

Y. Bilmiyorum. Ve altın renkli caddelerde de hiç kimse yürümüyordu, ayakları ve bacakları da kımıldamıyordu ama kaldırımın kendisi kayıyor ve insanları da götürüyordu. Ancak bizim gibi hareket edebilecek güce sahiptiler çünkü üzerinden uçtuğumuz bir tarlada, dans eden kızlardan oluşan iki halka vardı ve bir başkasında da erkekler dans ediyordu ama onlar çizgi halindeydiler; ötekiler ise bizim gibi yürüyorlardı.

S. Ne çeşit bir danstı bu?

Y. Dans ederken şarkı söyler gözüküyorlardı, genç kızların hareketleri son derece zarifti, sanki yeri süpürüyormuş gibi yapıyorlar ve sonra da yüzlerini neşe içinde gökyüzüne doğru çeviriyorlardı; erkekler ise önce tohum eker ve sonra da hasat biçer gibi jestlerle dans ediyorlardı ancak ritimleri çok daha canlıydı. Bu ülkede belli ki ruh temizliğine tapılıyordu çünkü gördüğüm çoğu kişi ellerinde süpürgelerle altın döşeli bütün bu yolları süpürüyorlar ve bu hareketleriyle adeta pisliğe tahammül edemediklerini söylemek istiyorlardı. Bu arada başkaları da dere kenarlarında çamaşır yıkıyordu. Ve dans eden erkekler Ulu Tanrı'nın bolluklarını yüceltiyorlardı. Her yerde tatlı bir düzen hüküm sürüyordu; bahçelerde ve meyve bahçelerinde ve hiç kuşku yok ki aynı zamanda evlerde.

S. Dış görünüşleri bize benziyor muydu bu insanların?

Y. Birçok milletten insan vardı. Bazıları beyaz, bazıları sarı ya da zeytuni renkte, bazıları kahverengi, bazıları ise gece gibi kapkaraydı. Hepsini göremedim, çok aşağıdaydılar. Sanki büyük bir kulenin üstünde duruyormuşuz gibiydi ancak hareket eden bir kuleydi bu, adeta bacakları vardı.

S. Peki bu kişilerin elbiseleri nasıldı?
Y. Erkek ya da kadın, hepsi de üç hanımefendinin giyindiği gibi giyinmişlerdi, üstlerinde aynı gümüşi renkten pantolon ve bluzlar vardı. Üzerlerinden o kadar hızlı geçiyorduk ki her şeyi göremedim; bir şey görünür görünmez hemen kayboluveriyor ve ortaya yeni bir şey çıkıyordu.
S. Peki şu siyah vahşiler, onlar çıplak değil miydi?
Y. Hayır değildi.
S. Hiç kilise görmediniz mi?
Y. Hayır.
S. Peki Tanrı'nın ya da O'nun dininin bir işaretini?
Y. Hepsi de bir işaretti ancak alışılmış herhangi bir işaret yoktu. Ne kilise, ne papaz, ne de böyle bir şey vardı.
S. Pagan tapınağı da yok muydu peki?
Y. Hayır, yoktu.
S. Peki saray ya da büyük binalar? Hal binaları, hastaneler, adalet sarayları falan da yok muydu?
Y. İnsanların, aralarında hiçbir ayrım, hiçbir sınıf farkı gözetilmeksizin ortaklaşa yaşar göründükleri büyük ve güzel binalar dışında, bunların hiçbirisi yoktu. Bu binaların çoğu çitler ya da duvarlarla çevrilmemişti, insanlar birbirine yakın, kalabalık ve pis dumanlar içinde değil, yeşillikler arasına dağılmış olarak yaşıyorlardı. Hepsi de güzeldi bu binaların, her biri kendi tarlası içindeki bir çiftlik evi gibiydi. Her şey, yazın en güzel günlerindeki gibi yemyeşildi. Ve güneş, sonsuza dek sürecek gibi gözüken bir haziran ayında hep, ışıl ışıl parlıyordu. Bize gösterilen bu ışıltılı toprağa ben, Sonsuz Haziran diyorum.
S. Ona ne diyorsunuz, bayan?
Y. Sonsuz Haziran.
S. Bir başka deyişle, olmayacak hayallerinizle İspanya'da şatolar kuruyorsunuz. Peki bu evler hangi malzemeden inşa edilmişti? Taştan mı ya da tuğladan mı? Çatıları saz mı yoksa arduvaz mı kaplıydı?
Y. Bunların hiçbirisi değildi çünkü bilebildiğim kadarıyla bu evler bizim dünyamızın evlerine benzemiyorlardı. Bir deniz kabuğunun içi kadar düz, beyaz duvarları ve altından çatıları ve kapıları vardı. Sonra bu evler çeşit çeşitti; bazıları büyük çadırları andırıyordu, bazılarının düz olan çatılarında garip şekilli bahçeler vardı, bazıları büyük peynir somunları gibi yusyuvarlıktı ve çeşitli biçimler taşıyan başka evler de göze çarpıyordu.

S. Peki, bu evlerin çatılarının ve kapılarının ve ayrıca yolların altından olduğunu nereden biliyorsunuz?
Y. Bilmiyorum ama öyle gözüküyorlardı. Ayrıca ortaklaşa olarak kullanılan şu büyük evlerden de gördüm, bunlar dünyamızda olduğu gibi yalnızca tek bir aileyi değil, çok sayıda insanı barındıyorlardı ve bazıları erkeklerin bazıları ise kadınların oturması için yapılmıştı. Bu ayrım başka her şeyde de görülebiliyordu. Her iki cinsten kişilerin toplandıkları açık havada bir yer vardı; toplanmış olan kişiler konuşmakta olan birini dinliyorlar ama kesinlikle kendilerine ayrılmış olan yerlerde oturuyorlardı, kadınlar sol tarafta, erkekler ise sağ tarafta. Bu durum, evlerinde olduğu gibi, başka her yerde de erkeklerle kadınların ayrı olmaları gerektiğini gösterir gibiydi.
S. Peki hiç evli çift ya da sevgililer falan görmediniz mi?
Y. Hayır, hiçbir tane görmedim. Sonsuz Haziran'da böyle şeyler yok.
S. Öyle olmayan nedir? Bunlar Katolik rahipleri ya da manastıra kapanmış rahibeler gibi mi yaşıyorlar yani? Hiç çocuk görmediniz mi?
Y. Etten kemikten yaratılmış çocuk görmedim. Et ve günahlarının orada yeri yok. Eğer yeri olsa, Sonsuz Haziran da var olmazdı.
S. Peki, çalışan hiç kimse de görmediniz mi?
Y. Yalnızca bahçelerde ve tarlalarda zevk için çalışan insanlar gördüm.
S. Hiç dükkân, satıcı ya da pazaryeri yok muydu?
Y. Hayır. Hiçbiri yoktu. Görebildiğim kadarıyla atölye ya da değirmen de yoktu.
S. Peki askerler? Silah taşıyan insanlar?
Y. Orada hiç kimse silah taşımaz.
S. Bu inanılmaz bir şey, bayan.
Y. Bu dünyada inanılmaz, tabii.
S. Peki bu hava seyahati sürerken, sizin o güzel hanımefendiniz neredeydi?
Y. Oturduğum bankette yanıma oturmuştu o da. Vücudunu hep bana dayayarak beni tutuyordu, ta ki şehri seyrederken başımı onun omzuna dayayana kadar.
S. Vücudu sıcak mıydı?
Y. Evet, benimki gibi.
S. Peki size rüyanızda gösterilen bu mucizevi şehir hakkında ne düşündünüz?
Y. Hanımefendinin buradan geldiğini, onun bu dünyaya değil, bizlerin hiçbir şey bilmediğimizi oysa onların her şeyi bildiği çok daha

güzel bir dünyaya ait olduğunu düşündüm. Bu dünyanın sakinleri bazı özellikleriyle bize benziyorlar, bazı özellikleriyle ise bizden farklılık gösteriyorlardı, özellikle barış ve refah içinde gözükmeleri bakımından bizden ayrılıyorlardı. Çünkü orada ne yoksul, ne dilenci, ne sakat, ne hasta ve ne de tek bir açlık çeken kişi gördüm. Bizim dünyamızda olduğu gibi zenginlik ve debdebe içinde gösterişli bir yaşam süren kişiler de görmedim; herkesin eşit yaşam koşulları içinde olduğu ve hiç kimsenin yoksunluk içinde olmadığı, bunları bilmekle yetindiği apaçık ortadaydı; sonra iffetli oldukları için, hiç kimse günah içinde de yaşamıyordu. Bizde olduğu gibi, insanların kalpleri açgözlülük ve kendini beğenmişlikle taşlaşmamıştı, bu yüzden onlar yalnızca kendileri için davranmak, kendileri için yaşamak zorunda değillerdi.

S. Bana gördüklerinizi söyleyin, bayan; demokrasi havarisi kesilen isyankâr ruhunuzun size söyletmeye çalıştığını değil.

Y. Demokrasi nedir bilmem ben.

S. Ayaktakımının idaresidir. Sende kokusunu alıyorum bunun.

Y. Hayır, ben Hıristiyan adaletini istiyorum.

S. Yeter kes, ona ne isim verirsen ver, aynı şey.

Y. Doğru ben bu dünyanın yalnızca gelip geçen dış yüzünü gördüm. Ancak bu dünyada, bazılarının orada sürülen yaşamla uyum içinde olmadığını, bazılarının kötülük yaptığını ve bu yüzden bunları engellemek ya da cezalandırmak gerektiğini gösteren ne asker, ne muhafız, ne de zindan ve zincire vurulmuş insanlar gibi başka herhangi bir işaret gördüm.

S. Yeter diyorum sana.

Y. Kuşku duyuyorsun, seni bunun için kınayacak değilim. Çünkü ben de o zamanlar dünyamızın gerçeklerine öylesine kapılıp kalmıştım ki, farklı milletlerden insanların barış ve uyum içinde yaşamaları şöyle dursun, tek bir milletin insanlarının bile bunu yapabileceklerine kuşkuyla bakıyor ve kendi kendime "Acaba bu mümkün mü?" diye sorup duruyordum. Ama orada ne savaş, ne yıkım, ne acımasızlık, ne kıskançlık vardı; varolan, yalnızca sonsuz yaşamdı. Gerçi ilkin fark edemedim ama bilesin, bu cennetin ta kendisiydi.

S. Ya da senin cennet sandığın şey. İkisi aynı şey değil.

Y. Beni dinlemelisin, Yargıç Ayscough. Çünkü şimdi gitgide daha alçaktan, Sonsuz Haziran'ın bu kutsanmış topraklarına daha yakın uçuyorduk ve sonunda ot ve çiçeklerle kaplı bir çayırlıkta yere konduk. Orada bir ağacın altında bizi karşılamak üzere beklemekte

olan iki erkekle bir kadın duruyordu. Ve onların arkasında, çayırın ucunda da, kuru ot biçen ve biçtikleri otları tınazlar halinde yerleştiren, etrafı çocuklarla çevrili başka erkekler ve kadınlar gördüm. Ancak bunların çeşitli renklerde uzun elbiseler giymiş olmaları ve elbiselerinin ötekilerininkinden farklı olması dikkatimi çekti; ağacın altında beklemekte olan iki erkek beyaz elbiseler giymişti, yanlarındaki kadın da aynı şekilde beyazlara bürünmüştü.

S. Çalışan hiç kimse görmediğinizi ileri sürmemiş miydiniz? Şimdi ne uyduruyorsunuz?

Y. Bizim gibi çalışmıyordu onlar.

S. Nasıl bizim gibi çalışmıyorlardı?

Y. İstedikleri için çalışıyorlardı, çalışmaları gerektiği için değil.

S. Nasıl anladınız bunu peki?

Y. Şarkı söyleyip eğleniyorlardı; bazıları da dinleniyor ya da çocuklarıyla oynuyordu. Derken, ağacın altındaki beyaz elbiseli iki adamın, tapınakta geçirdiğimiz gece sırasında görmüş olduğum, genç ve yaşlı o iki kişi olduğunu anladım. Şimdi, o zaman bir marangoz olduğunu sandığım ve parmağını gökyüzüne doğru çevirmiş olan daha genç olanı, omuzunda bir tırpanla ayakta duruyordu, az önce bitirmişti tırpan biçmeyi. Yaşlı adamın ise ak bir sakalı vardı; ağacın gölgesinde elinde çoban değneğine benzer bir değnek tutmuş, ağacın yaprakları ve portakala benzeyen pırıl pırıl meyveleri altında öylece duruyordu. Üzerinde hem çok kibar hem de çok bilge bir kişinin havası vardı; kendisi çalışmaya katılmıyordu ama olan biten her şeyi bakışlarıyla denetliyordu; çevresindeki öteki kişiler onu babaları ve ustaları olarak görüyor olmalıydılar.

S. Bu yaşlı adam hangi milletten birine benziyordu?

Y. Aynı zamanda bütün milletlere mensup gözüküyordu. Ne beyaz ne siyah, ne koyu, ne de sarı renkliydi.

S. Bu bir cevap değil.

Y. Ne var ki, verebileceğim tek cevap da bu. Ayrıca çok şaşırtıcı bir şey daha vardı. Bizi beklediğini gördüğüm, kurtçuğun içindeki banketin üzerinde kendisine yaslandığım ve eli hâlâ benim elimi tutan kadındı. Bu durum kafamı öylesine karıştırdı ki bakışlarımı yanımda oturan kadına çevirmek zorunda kaldım, büyük bir mucize eseri olarak gördüğüm yine oydu, dışarda da gözükmesine ve farklı beyaz bir elbise giymiş olmasına rağmen, yanımda sessiz sakin oturuyordu. Ve yanımda oturmakta olan bana, bir kız kardeşe gülümser gibi gülümsedi, hatta bir bilmece sorup da muzip bir edayla bunun cevabını

bekleyen bir kız kardeş gibi. Derken birdenbire öne doğru eğildi ve saf bir sevgi ifadesi olarak dudaklarını dudaklarımın üzerine yapıştırdı, bu hareketiyle adeta pencereden gördüğüm şeylerden ötürü hiç korkmamam gerektiğini, aynı anda hem bana yaslanabileceğini hem de dışarıda, şimdi ona daha fazla yaklaşması için eliyle işaret etmekte olan yaşlı adamın yanında olabileceğini söylemek ister gibiydi. Yaşlı adamın jesti, "O benimdir, benim etimden kanımdandır" demek istiyordu açıkça.

S. Kadının aynı anda iki farklı yerde görünmesi, bir rüya görmüş olduğunun kanıtı değil mi bu?

Y. Senin için öyle kuşkusuz; benim içinse bir rüya değildi bu. Çayırın üstünde şimdi benim de ona doğru yürüyor gözükmem de bir rüya değildi.

S. Peki, bütün bunlar olup biterken Beyefendi ne yapıyordu? Bütün bu görüntüleri pencereden nasıl seyrettiğini izlemediniz mi onun? Olan bitenlere kapılmış, onlara inanır gibi mi yoksa bir inanmazlık havası içinde mi gözüküyordu?

Y. Bütün bunlar olup biterken onu hiç düşünmedim, Dick'i de düşünmedim; özellikle de sözünü ettiğim o anda. Daha önce, odada bulundukları yere doğru şöyle bir göz atmıştım; Beyefendi pencereden dışarıya bakmıyordu, sıkıntılı olup olmadığımı anlamak istercesine bana doğru bakıyordu. Tıpkı bir tiyatrodaki gibi, oyunu seyredecek yerde, yanında oturduğu hanımın izlenimleriyle ilgilenir gözüküyordu.

S. Peki bu durum, gösteriyi daha önce görmüş olduğunu, size onun bildiği bir şeyi gösterdiklerini düşündürtmüyor muydu?

Y. Ben yalnızca, benim de kendisine baktığımı gördüğünde gülümsediğini ve "Beni değil, orayı seyretmek gerek' dercesine elini pencereye doğru uzattığını biliyorum.

S. Ne çeşit bir gülümsemeydi bu?

Y. Daha önce yüzünde hiç görmediğim bir gülümsemeydi; sanki bir çocuğu, anlaması için bakmaya cesaretlendirmek ister gibiydi.

S. Peki ya Dick?

Y. O da en az benim kadar hayret içinde seyrediyordu her şeyi.

S. Pekâlâ. Şimdi şu çayıra dönelim.

Y. Dediğim gibi, bu çayırda yürüyor gibiydim çünkü burnum çevredeki çiçeklerin ve yeni biçilmiş tatlı otun kokusunu alıyor, kuşların ötüşünü duyuyordum. Ardıç kuşlarıyla tarla kuşlarının cıvıltılı sesleri, kuru otları kaldıranların söyledikleri şarkılar.

S. Ne çeşit şarkılardı bunlar? Sözlerini işitebiliyor muydunuz? Bildiğiniz bir hava mıydı?

Y. Evet, eski zamanlara ait bildiğim bir havaydı, ailemin inancı bende müzik zevkini engellediği halde, küçükken işitmiştim bu havayı. Evet, kulağıma daha önce çalınmış gibiydi bu hava.

S. Hâlâ hatırlıyor musunuz onu?

Y. Ne yazık ki hatırlamıyorum.

S. Devam edin.

Y. Sanki cennette yürüyormuşum gibiydi, bu zalim dünyadan ve onun her türlü kötülüğünden uzakta, iğrenç günahlarımdan ve sefil kendimi beğenmişliğimden uzakta sonsuz yaşam ve sınırsız mutluluk içindeydim ve bu hatalarımın şimdi bağışlanacağını düşünüyordum. Bir ışık denizinde yürüyordum, her şey ışıktı, artık ruhumda hiç gölge yoktu. Ve bu üç kişiye doğru ilerlerken, zaman olağan bir şekilde geçmiyordu, hareketler bir düşteki gibi çok daha yavaştı. Derken yaşlı adamın kolunu kaldırdığını ve başının üzerindeki daldan bir meyve koparıp onu, anne kimliğindeki kadına uzattığını gördüm, ben yaklaşırken kadın meyveyi aldı ve almam için bana uzattı. Özel bir bağış olarak değil de, sadece yiyebilmem için, basit bir hediye olarak; ben de aslında bütün ruhumla bunu yapmaya can atıyor ama adımlarımı hızlandırmama rağmen meyveyi bir türlü ele geçiremiyordum. Derken aklıma elinde tırpan tutan adamın yaşlı adamın oğlu olduğu ve kadının da onlarla çarpıcı bir benzerliği bulunduğu, hepsinin de aynı aileden olabilecekleri geldi. Ve işte o zaman, içimdeki bir ses, son derece neşeli bir ses dile geldi ve ben bu üç kişinin gerçekte kim olduklarını bildim. Yargıç Ayscough, sana şimdi bunları benim için o an olduğundan daha açık biçimde anlatıyorum çünkü ilkin her şey bir ürperme, bir kekeleme, olup biteceklerden kuşku duyma biçiminde ortaya çıktı. Ama ben de senin gibiydim o zaman, bütün bu şeylerin olup bittiği bu son derece tuhaf koşullardan kuşkulanmam gerekiyordu. Benim bir Quaker olarak yetiştirildiğimi biliyor olmalısın, bana tanrısallığı, soluyan bir beden biçiminde değil de, saf bir ruh, insanın içindeki bir ışık olarak düşünmem öğretildi. Çünkü Kardeşler şöyle der: "Görüntü olarak gerçek ruh yoktur ve hiçbir görüntü de gerçek ruhun görüntüsü olamaz." Peki ben kendim de büyük bir günahkâr değil miydim, bütün bunlara layık olduğumu nasıl olur da umabilirdim? Ama işte o zaman en garip şey oldu çünkü elinde tırpan tutan adam bir el hareketiyle, bakmam için yanındaki kesilmemiş otları gösterdi ve orada, otların

arasında sırt üstü uzanmış olarak ikizi yatıyordu, tırpanı yanında, bir ölü gibi çiçeklerle örtülmüş olarak, uyuyordu. Uyurken düşünde gülümsüyordu ve bana eliyle onu gösteren adamın yüzünde de aynı gülümseme vardı. Artık hiçbir şey gizleyecek değilim, yeminler olsun ki hiçbir şey gizlemeyeceğim. Bu iki adam gerçekte tek bir kişiydi, tekti, bütün insanlar arasındaki insandı: Hepimiz için ölmüş ama yeniden dirilmiş olan Yüce Efendimiz Hazreti İsa'ydı.

S. Ne! Şimdi de cennette misiniz yani? Fahişeyken birdenbire azize oluverdiniz bakıyorum!

Y. Alay et sen, alay et, ben şimdi ancak daha sonra gördüklerimden söz ediyorum. Ötekilerin, azizlerin kısacık bir an içinde görebildiklerini, ben karışıklık içinde gördüm. İnsanların dedikleri gibi, gerçeğin bir saniye içinde ortaya çıktığı doğru değil; gerçek daha yavaş ortaya çıkabilir, nitekim benim için böyle oldu. Evet, anlamakta bu kadar güçlük çektiğim için benim de kendimle alay etmem gerekirdi. Diyorum ya, ne kadar büyük günahkâr olursam olayım, Baba ile Oğul'un huzuruna çıkarıldığım konusunda kesinliğe, en mutlak kesinliğe sahiptim. Evet, orada tarlalarında iki basit köylü gibi durmalarına rağmen, kesinlikle onlardı; ama ben orada bu basitlik yüzünden aptal durumuna düştüm. Ve bir de üstelik, omzuna yaslandığım kadının kim olduğunu hâlâ bilmiyordum. Evet, asıl bunda en aptalca davrandım, heyhat ve en körce.

S. Bilmece gibi konuşmayı kesin. Şimdi şunu söyleyin: Kimdi bu kadın?

Y. Kadın değildi o, kraliçelerin kraliçesi, en büyük hanımefendiden daha da büyük bir hanımefendiydi. Varlığı olmaksızın Tanrı Baba'nın eserlerini gerçekleştiremeyeceği, bazılarının Kutsal Ruh diye adlandırdığı kişiydi. Kutsal Bilgelik Ana'ydı.

S. Kutsal Ana, öyle mi? Bakire Meryem mi yani?

Y. Daha da büyük biri. Kutsal Bilgelik Ana, Tanrı'nın iradesini taşıyan ruh, başlangıçtan beri Tanrı ile bir olan, Kurtarıcımız İsa'nın vaat ettiklerini gerçekleştirecek olan. İsa'nın hem Annesi, hem Dulu hem Kız kardeşiydi o; ilkin gördüğüm tek bir kişi haline gelmiş üç kadının gerçeği de burada yatıyordu. Her zaman yaşayacak olan ve her zaman benim hanımım kalacak olan kişiydi o.

S. Kadın, bütün bu söylediklerin küfürlerin en kötüsü. Havva'nın, İsa'nın yedinci kaburgasından yaratılmış olduğu Tekvin'de açık açık yazılıdır.

Y. Sen de bir anadan doğmadın mı? Onsuz sen bir hiç olurdun, Üstat, onsuz, hiç doğmazdın. Eğer Kutsal Bilgelik Ana başlangıçların

başlangıcında Tanrı Baba ile birlikte olmasaydı Cennet Bahçesi de, Adem ile Havva da olmazdı.

S. Ne! Bu yüce anne, bu *magna creatrix*,* seni kollarında, randevuevindeki fahişe arkadaşlarından birinin tuttuğu gibi mi tuttu? Bunu mu söyledin gerçekten de?

Y. Sevecen bir dostluk duygusuyla, tatlı bir bağışlayıcılıkla tuttu beni. Bağışlanmayacak kadar günahkâr hiç kimse yoktur. Sonra sen, körlüğüm içinde onu tanımadığımı da unutuyorsun. Çünkü tanımış olsam önünde diz çökerdim.

S. Bu faraziyeleri bir yana bırakalım şimdi. Sonra ne oldu?

Y. Onun krallığı gelecek, İsa'nınki de gelecek, hem de bu haksızlık dünyasının öngördüğünden çok daha erken. Tanıklık ederim buna, Amin.

S. Demek buna tanıklık edersin, kadın. Şimdi bu yepyeni kutsal gerçeğini ve peygamberce vaazlarını bir yana bırak da mağarada başka neler oldu, onu söyle.

Y. Çok kötü şeyler oldu. Bu tatlı anlardan sonra, son derece acı şeyler yaşadım. Kutsal Bilgelik Ana'nın bana uzattığı meyveyi almak için o cennet gibi çayırda koşmaya başladım, meyvenin neredeyse ellerimin arasında olduğunu sanıyordum. Birdenbire her şey kardı, her yer zifiri bir geceyle kaplandı. Derken ışık yeniden geldi ancak bir daha asla yeniden görmek istemediğim bir sahneyi aydınlatarak geldi çünkü en dehşet verici meydan savaşlarından biriydi bu, insanların vahşi hayvanlar gibi çarpıştıkları, çevremizi bağırış çığırışların, şakırdayan demirlerin, savrulan küfürlerin, korkunç tüfek ve top seslerinin kapladığı, oluk gibi kanın aktığı umutsuz bir savaş sahnesiydi. Ölenlerin hırıltıları, kan, duman her şey birbirine karışıyordu. O zalimliği, o korkunç şeyleri ve duyduğum dehşeti sana anlatamam; çünkü savaş bana o kadar yakın gözüküyordu ki askerlerin bulunduğumuz odayı her an istila etmelerini bekliyordum. İşte o zaman, duyduğum büyük dehşet içinde, yardımını istemek üzere yüzümü Kutsal Bilgelik Ana'ya doğru çevirdim ve daha da büyük bir dehşetle karşılaştım; çünkü Kutsal Bilgelik Ana artık orada değildi, Beyefendi ve Dick de yoktu, hiçbir şey, daha önce olanlardan hiçbir şey yoktu. Yalnızca uğursuz bir karanlık hüküm sürüyordu ve ben o karanlığın içinde yalnızdım. Yapayalnızdım.

S. Hâlâ kurtçuğun içindeki odada mıydınız? Size gösterilen bu savaşı daha önce olduğu gibi pencereden görmüyor muydunuz?

---

* Lat.: Büyük yaratıcı. (ç.n.)

Y. Evet görmüştüm ama ötekilerin kımıldayıp ortadan kaybolduklarını ne görmüş, ne işitmiş, ne de hissetmiştim. Şimdi yalnızdım, hatta yalnız olmaktan da kötü bir durumdaydım, bana yoldaşlık eden Deccal ile birlikte korkunç bir hapishaneye tıkılmıştım. Olabileceğini sandığımdan çok daha fazla kötülük ve dehşeti seyretmek zorunda kaldım orada, her sahne bir öncekinden daha kötüydü.

S. Bu, meydan savaşı sahnesinden de mi daha kötüydü?

Y. Kat kat kötüydü, sadece bir savaş sahnesinden değil, bütün iğrenç suç ve günahlardan da kötüydü; işkencelerden, cinayetlerden, ihanetlerden, masumların katlinden de kötüydü; Deccal'i hiç bu kadar açık seçik görmemiştim. Ve insanların acımasızlığı, en vahşi hayvanlarınkinden daha da vahşiceydi. Hayvanların insanlara göstereceği acımasızlıktan bin kez daha fazlaydı.

S. Nedenleri ve şartları farklı olsa da, Jones'a anlattığınız da bu muydu?

Y. Jones'a bazı bölümlerini anlattım, hepsini değil. Bazı şeylerin söylenmemesi gerekir.

S. Ve siz bir alevler denizi içinde yanıyordunuz, öyle değil mi?

Y. Evet, askerler tarafından yakılan bir evden kaçmaya uğraşan on dört yaşında bir kız çocuğu vardı; çok kötü yanmıştı, elbiseleri alevler içindeydi, hiç kimsenin onun acısıyla ilgilenmemesi, ona gülüp alay etmeleri yüreğimi paramparça etti; eğer yapabilsem onların kollarını bacaklarını teker teker koparmak isterdim. Oturduğum yerden fırladım ve ona yardım etmek için pencereye doğru koştum çünkü o da bana doğru geliyordu; ama ah sevgili ruh, ona erişmek için yüz kez ölmeye razıydım çünkü kendimi onda görmüştüm, günahkâr hayatıma başlamazdan önceki halimle onda görmüştüm kendimi; ancak aramızdaki cam, bir duvardan daha da dirençle dikildi karşımıza, Ah Güzel Allahım! Zavallı yavrucak üç adım ötemde cayır cayır yanıyor ve ben bu camdan duvarı bir türlü kıramıyor, hüngür hüngür ağlıyor, bağırıp duruyordum. Onu hâlâ görür gibiyim, hatırlamak bile gözlerime yaş getirir benim, yardım istemek için bir kör gibi ellerini ileriye uzatışı ve o kadar yakınında olan benim, sanki ondan on bin fersah uzaktaymışım gibi ona bir türlü yardım edemeyişimi içim burkularak hatırlarım.

S. Peki, bu sahne ile öteki zalimlik görüntüleri bunlar bu dünyaya mı ait gözüküyorlardı?

Y. Bu dünyadakilere çok benziyorlardı, fazlasıyla benziyorlardı, hiç sevgi yoktu; her şey acımasızlık, işkence ve ıstırap üzerine kuruluy-

du ve bütün bu acılar, en ufak bir son bulma olasılığı bulunmaksızın, hep masumlara, kadınlara ve çocuklara çektiriliyordu.

S. Yine soruyorum. Onların arasında bu dünyaya ait yüzler ya da yerler tanıdınız mı?

Y. Bu dünya olduğundan kuşkuluyum. Ama böylesi bir dünyanın var olabileceğinden hiç kuşku duymuyorum.

S. Gördüğünüz kişiler bu dünyanın insanları değil miydiler yani?

Y. *Cathay** değilseler, hayır çünkü yüzleri daha çok, vazolar üzerinde resmedilen Çinlilerin yüzleri gibiydi, derileri sarı, gözleri çekikti. Bununla birlikte tam iki kez, bir katliam sahnesi üzerinde pırıl pırıl parlayan üç ay gördüm ve bütün bu sahne onların ışığında daha da korkunçtu.

S. Yanılmıyorsunuz değil mi; üç ay?

Y. Hayır, yanılmıyorum. Biri daha büyüktü, diğer ikisi ise daha küçük. Ve daha da garip olanı, hayret edilecek siyah şeylerin olmasıydı: İçlerinde top taşıyan büyük arabalar en hızlı attan daha da hızlı gidiyorlardı; kükreyen kanatlı aslanlar gibiydiler, kudurmuş eşek arıları gibi hızla dalıyorlar ve düşmanlarının üzerine koca koca bombalar atıp her şeyi yakıp yıkıyorlardı. Kentler baştan başa tahrip edilmişti, Büyük Yangın sonrası Londra'nın haline benziyordu yıkılıp yakılmış bu kentler. Ve başka yerlerde de, koca koca duman ve alev kuleleri her şeyi yakıyor, bulundukları yerlerde depremlere ve kasırgalara yol açıyordu; bütün bunların görünüşü o kadar korkunçtu ki, karşılaştırıldığında yaşadığımız dünya sevimli bir yer bile sayılabilirdi. Ancak şunu da çok iyi biliyorum ki kötülük tohumları bizim dünyamızda da bulunuyor, aynı zalim sonuçlara erişmek için bizde eksik olan onların şeytani sanatları ve ustalıkları. İnsan yalnızca kendiliğinden kötü değil, hiç değil, insan Deccal'in iradesiyle kötü. Deccal ne kadar uzun hüküm sürerse, lanetlenmemiz de o kadar çok olacak ve her şey alevler içinde son bulacak.

S. Sen, senin türünden olanlar gibisin, kadın, hep daha kötüye inanıyorsun. Bu pencereden lanetlenmeden başka bir şey görmedin mi?

Y. Hep acımasızlık vardı, hep acımasızlık.

S. Dolayısıyla Tanrı'sız bir dünya vardı. Böyle bir dünya nasıl gerçek olabilir? Bazılarının zalim ve adaletten uzak olmaları mümkün ama herkesin böyle olması, bu gerçek değil, görülmüş bir şey değil bu.

Y. Bir kehanetti bu; dünyanın böyle olacağının kehaneti.

---

* Eski İngilizce'de Çin-Çinli. (ç.n.)

S. Hıristiyan bir Tanrı böyle bir şeyin olmasına müsaade etmez.
Y. Günahlarından ve sahte idollerinden ötürü, Gözyaşı Şehirleri'ni yıktı O.
S. Dünyadaki çok sayıda şehir arasında yalnızca birkaçını yıktı. Ona gerçekten tapanlara ve Kelamı'na inananlara bir şey yapmadı. Ama yeter artık, tekrar şu kurtçuk hikâyene dönelim senin.
Y. Pencerenin önündeydim, bu masum çocuğun yanışını görüyordum, gözlerimin önünde öldü zavallıcık, ben de umutsuzluğumdan odanın zeminine çöktüm kaldım, artık bakmak istemiyordum zaten bakmam da mümkün değildi çünkü pencerenin camını yoğun bir sis kaplamıştı ve birden her şeyi silip gizleyen Tanrı lütfu bir sessizlik baş gösterdi. Derken odanın içinde bir ışık belirdi. Ve odanın dibinde Beyefendi'yi fark ettim; ancak çok gariptir ki, onu ilkin hiç tanıyamadım çünkü üzerinde Sonsuz Haziran'dakilerin giydikleri ipekten gömlekle pantolon vardı ve peruğunu da çıkarmıştı. Yüzüme bakıyor ve bana daha fazla ıstırap getirmek istemediğini, tersine amacının gönlüme su serpmek olduğunu söylemek istercesine çehremdeki hüznü yumuşak bir acıma duygusuyla seyrediyordu. Derken çöküp kaldığım yere geldi ve beni bankete kadar taşımak üzere yerden kaldırdı, sonra üzerime şimdiye kadar hiç göstermediği sevecen bir dostlukla eğilerek beni usulca sırtüstü yatırdı. "Beni unutma, Rebecca, beni unutma" dedi ve sonra yine usulca, tıpkı bir kardeşin öpebileceği gibi, beni alnımdan öptü. Hâlâ gözlerimin içine bakıyordu ve yüzü sanki Sonsuz Haziran'daki çayırda gördüğüm, bütün günahları bağışlayan ve bütün umutsuzlukları yatıştıran kişinin yüzüyle aynı olmuştu.
S. Ben de seni hiç unutmayacağım, bayan; bu garantiyi veririm sana. Hikâyeni taçlandıran anekdot bu mu yani? Bütün insanların Efendisi, Kurtarıcı'sı olmuş olan Beyefendi mi?
Y. Senin kitabına uymuyorsa, elimden bir şey gelmez. Ancak benim için öyleydi. Öylesine bir sevinç duydum ki, bu olaydan sonra uyumak ihtiyacını hissettim ve uyudum da.
S. Uyumak ihtiyacını mı hissettin! Böyle bir durumda zavallı bir budala dışında kim uyuyabilirdi?
Y. Ruhlarımız kavuşabilsin diye üzerime eğilmiş olan bir sevecen çehreye gözlerimi kapatmam gerektiğini biliyorum yalnızca. Öylesine sevecen bir kocaydı ki, sevgisi bana dinlenme arzusu veriyordu.
S. Peki, yalnızca ruhlarınızın kavuştuğundan emin misin?
Y. Böyle şeyler düşündüğün için utanmalısın.
S. Sana aynı zamanda bir şeyler de içirmedi mi?

Y. Hayır. Yalnızca gözlerimin içine baktı.
S. Peki ya senin şu Kutsal Bilgelik Ana'n? O da ortaya çıkmadı mı?
Y. Hayır çıkmadı, Dick de çıkmadı. Yalnızca o vardı.
S. Peki nerede uyandın? Yine cennette mi?
Y. Hayır cennette değil, girdiğimiz mağaranın zemininde duran sert bir yatağın üzerinde, gerçi ilkin buna inanamadım, kendimi hâlâ tatlı tatlı uyuyakaldığım yerde sanıyordum. Ama çok geçmeden büyük bir kayba uğradığımı fark ettim çünkü vücudum buz kesmiş, her yanım uyuşmuştu ve üzerimdeki mayıs kraliçesi elbiselerinin teki bile yoktu. Sonra Kutsal Bilgelik Ana'yı hatırladım, ilkin senin de düşündüğün gibi onu sanki bir düşte görmüşüm gibi, sonra bunun bir düş olmadığını anladım, o çekip gitmiş ve ben de böyle çaresiz, yapayalnız kalmıştım; elbiselerden yoksun vücudumdan daha da kötü durumda olan, bu dünyaya çırılçıplak atılmış olan ruhumdu. Derken ansızın, tıpkı düşmeye başlayan sonbahar yaprakları gibi başka anılar sökün etti, çayırda görmüş olduğum şu üç kişi, onların kim olduklarını ancak şimdi anlayabiliyordum: Baba ve Oğlu, hem yaşayan, hem ölü olan oğlu ve yanlarında da O, Kutsal Bilgelik Ana; ayrıca kuru otları kaldıran azizler ve melekler. Bana bu kutsal bilgiyi vereni de unutamıyordum. Ah çaresizlik, perişanlık! Sonsuz Haziran'ın o tatlı yaz kokusunu hâlâ rutubetli mağara havasının içine hafifçe dağılmış olarak alıyordum ve kesinkes şunu anladım ki bu tatlı şeyleri ben bir düşte görmemiştim, bunları bizzat yaşamıştım. Sahip olup da gerçekten tanıyamadan kaybettiğim şeyleri düşününce gözlerimden yaşlar boşanıverdi. Bunu, şimdiye kadar tanık olduğum bütün o zalimliklerden daha zalimce buldum. Evet, hâlâ kendini beğenmiş ve kötüydüm, hâlâ bir fahişeydim, hâlâ yalnızca kendimi düşünüyordum, horgörülmüş, bir kenara atılmış ve girdiğim büyük hayat sınavında başarısızlığa uğramıştım. Zavallı budala ben, orada taşın üzerinde diz çöktüm ve beni yeniden güzel güzel uyuduğum o yere götürmeleri için dua ettim. Artık önemi yok, şimdi ruhum daha bilge.
S. Ruhunu dinlemekten bıktım senin! Mağaranın içinde ışık var mıydı, söyle?
Y. Çok az vardı. Görebiliyordum.
S. Kurtçuk gitmiş miydi?
Y. Gitmişti.
S. Ben de böyle düşünüyordum seninle dalga geçti onlar. Böyle bir yaratık ne içeri girebilir, ne de dışarı çıkabilir. Bütün bunlar senin kadın aklının ürünü; söylediklerinde biraz gerçek varsa bu gerçeği

kurnazca allayıp pulladın ve onu rahmindeki o küçük solucan gibi büyüttün sen.

Y. Konuş sen hâlâ. Olduğum şeyi inkâr et, istediğini yap, benim için hiç önemli değil çünkü bunlar İsa'nın gerçeğini değiştirmeyecek. Ama ruhun bir gün acı acı pişmanlık duyacak.

S. Yeter. Mağaranın içini araştırmadın mı, onu söyle? Senin gibi Beyefendi de bir köşede uyuyakalmış olamaz mıydı? Hiçbir belirti yok muydu?

Y. Vardı. Sonunda gitmeye karar verdiğimde, ayağım, Beyefendi'nin fırlatıp attığı yerde duran kılıcına takıldı.

S. Yerden almadın mı kılıcı?

Y. Hayır.

S. Peki, Beyefendi'nin orada bir yerde uzanıp uzanmamış olduğunu araştırmadın mı?

Y. Beyefendi gitmişti.

S. Nasıl gitmişti yani?

Y. Onu son gördüğüm yere, içeriye doğru gitmişti.

S. Nereden biliyorsun bunu, sen uyuyakalmamış mıydın?

Y. Uyuyakalmıştım doğru, nasıl olduğunu bilemesem de, biliyorum işte.

S. Bu makineden başka bir şeyle gitmiş olamaz mı diyorsun yani?

Y. Senin dilinde konuşamam ben, benim dilim tamamen farklı.

S. Senin şu Sonsuz Haziran'ına götürüldüğünü mü söylüyorsun?

Y. Götürülmedi, oraya döndü.

S. Peki bu kutsal görüntülerin, tıpkı adi hırsızlar gibi seni soyup elbiselerinden yoksun bırakmasına ne diyorsun?

Y. Kutsal Bilgelik Ana'nın benden bütün alıp götürdüğü geçmişteki günahkâr yaşamımdı. Bir hırsızlık değildi bu, ruhum için bana yeni elbiseler göndermek istedi ve gönderdi de çünkü şimdi hâlâ onları giyiyorum ve onunla bir daha karşılaşana kadar da giyeceğim. Ben onun ruhundan ikinci kez doğdum.

S. Jones seni ele geçirir geçirmez, utanmazca yalan söylemek için, değil mi?

Y. Ona yönelik bir şey değildi bu. Bazı insanlar, tıpkı zor idare edilen gemiler gibi, ağır ve kalın kafalı doğarlar, vicdanları da, İsa'nın ışığı da gittikleri doğrultuyu değiştirmeye yetmez. Jones benden istifade etmek istediğini hiç gizlemiyor ve ben de bu isteğine direniyordum. Onun bu emellerinden kaçabilmek için aklımı kullanıp biraz kurnazlık etmek zorunda kaldım.

S. Benden kaçmak için tıpkı şimdi yaptığın gibi.
Y. Sana gerçeği söylüyorum ama sen bunu kabul etmek istemiyorsun. Bana inanmaları için yalan söylemem gerektiğini kendin de kanıtlamış oluyorsun böylece.
S. Kuyruklu yalanlar ya da iffet duygusundan yoksun meseller, hepsi bir bunların. Şimdi, bayan, vakit geç oldu ama seninle işim henüz bitmiş değil, bu gece kocanla kafa kafaya verip yeni meseller uydurmanızı da istemiyorum. Bu çatının altında, akşam yemeğini yediğiniz bu odada uyuyacaksınız, anlaşıldı mı? Ve kâtibim dışında hiç kimseyle de konuşmayacaksınız, bir müracaat memuru gibi yakından izleyecek o sizi.
Y. Buna hakkın yok, hele Tanrı'nın gözü önünde hiç yok.
S. İstesem seni zindana attırırdım ve orada yalnızca ekmek ve su ile yetinir ve bit dolu samanların üzerinde yatardın. Karşı çıkmayı kes yoksa bunun bedelini kötü ödersin.
Y. Sen bunları babamla kocama söylemelisin. Beni beklediklerini biliyorum.
S. Küstahlık etmeyi bırak. Hadi şimdi git de, sana gösterdiğim merhamet için Tanrı'ya şükret. Buna hiç de layık değilsin sen.

On dakika sonra Mr. Ayscough'ın odasında üç adam, sanki biraz daha ileri gitseler bulaşıcı bir hastalığa yakalanacaklarmış gibi kapının yanında hiç kımıldamadan ayakta durmaktadırlar. Bu kişilerin bir protestocu topluluğu olduğu bellidir; bunun kadar açık olan bir başka şeyse, sorgu yargıcının Rebecca'nın küstahça tavırları karşısında fikrini değiştirmiş olmasıdır. Genç kadın yanında muhafızı olduğu halde odadan çıktığında, Mr. Ayscough, günün erken saatlerinde yaptığı gibi, pencereye doğru yürümüştür: Güneş batalı çok az olmuştur ve şimdi çok daha sakin olan meydan, sabahki halinden çok farklı gözükmektedir. Bununla birlikte değişmeden kalan bir şey de vardır: Pencerenin altında, karşıdaki sokağın köşesinde, Erinnye'ler* kadar karamsar ve çaresiz görünen o üç adamın siluetleridir bu. Ama şimdi bu üç kişinin

* İrlanda'ya ve İrlandalılara eskiden verilen ad. (ç.n.)

arkasında ve çevrelerinde, aralarında Rebecca gibi giyinmiş altı kadının da bulunduğu on kişi daha vardır; kadınların üçü yaşlı, üçü ise gençtir. Eğer bu kişiler neredeyse üniforma denecek tarzda, aynı türden bir elbise giymemiş olsalardı ve hepsi de bakışlarını aynı noktaya, az önce Mr. Ayscough'ın göründüğü pencereye doğru çevirmemiş olsalardı, insan bu kişilerin orada rastlantı eseri toplandıklarını sanabilirdi.

Mr. Ayscough'u hemen tanımışlardır ve tam on üç çift el, hızlı ve düzensiz aralıklarla, dua etmek üzere on üç göğüse doğru kaldırılmıştır. Bir bağış dileme hareketi, bir yakarış değildir bu. Ne bağırış çağırış eşlik etmektedir bu harekete, ne de düşmanca ve tehditkâr bir jest. Gene de sessiz bir protesto, bir çeşit meydan okumadır. Topluluk kendini yalnızca ağırbaşlı ve dikkatli yüz ifadeleriyle ortaya koymaktadır. Ayscough birkaç saniye bu erdem anıtlarını seyretmiş ve sonra pencereden uzaklaştığında kâtibinin odaya geri dönmüş olduğunu görmüştür; kâtibi ona hiçbir şey söylemeksizin elinde tuttuğu büyük anahtarı göstermektedir, bu Rebecca'yı kilitlediği odanın anahtarıdır. Derken kâtip yazı masasına gitmiş ve çeşitli karalamalarla kaplı kâğıtlarını toplamaya koyulmuştur, yoğun bir emek gerektiren temize çekme işlemi için bir hazırlık çalışmasıdır bu. Birdenbire Ayscough, öfkeye kapılmış gibi, sert bir ses tonuyla konuşmaya başlamıştır. Kâtip kendisine emredilen şeye şaşırmış görünmüş ama hiçbir şey dememiştir; derken Mr. Ayscough'a selam verip odadan yeniden ayrılmıştır.

Üç adamdan ortada olanı, terzi James Wardley'dir; aralarında en kısa boylusu ancak görünüşe bakılırsa en otoriter olanıdır. Kırlaşmış saçları, öteki iki arkadaşınınkiler gibi, uzun ve diktir. Yüzü yıpranmış, derin çizgilerle kaplanmıştır; ellisini aşmış bir insanın yüzüdür bu. Tel çerçeveli gözlükler takmamış olsa, mizah duygusundan yoksun basit bir satıcıya benzerdi kuşkusuz; taktığı gözlüğün kolları da yandan gelen ışığı süzmek üzere koyu renkli cam parçalarıyla donatılmıştır ve küçük merceklerin ardında sorgu yargıcına dik dik bakan bu miyop gözlerde sürekli bir kötücüllük ifadesi okunmaktadır. Wardley de diğer ikisi de Quaker'lere özgü şapkalarını çıkarmamışlardır. Ve aşırılığa kaçan tüm aykırı grup mensuplarının –ister dinsel ister siyasi– ötekilerle bir araya gelmek zorunda kaldıklarında sergiledikleri ortak bir özelliği sergilemektedirler: Geleneksel toplumdan nasıl kopuk olduklarını ortaya koyan o farkında oluş bilinci; hem meydan okuma hem çekingenlik duyma.

Rebecca'nın kocası her zamanki sıska, cılız hali ve gözle görünür bir sıkıntı içinde orada durmaktadır. Peygamberlik iddiasına rağmen,

içinde bulunduğu anın törensi atmosferinden oldukça etkilenmişe benzemektedir ve üzerinde isyankâr bir havadan çok, kendisini aşan bir işe rastlantı eseri katılmış sıradan bir insanın havası vardır. Sorgu yargıcının birkaç adım önündeki belli bir noktaya bakıyormuş gibi, bakışlarını inatla yere doğru eğmiştir. Adeta orada hiç bulunmamış olmayı ister gibi bir hali vardır. Ancak Rebecca'nın babasının tavrı tamamen farklıdır. Damadı ne kadar silik görünüyorsa o da bir o kadar azimli durmaktadır koyu kahverengi paltosunun içinde; Wardley'in yaşlarında gözüken bu tıknaz, güçlü kuvvetli adamın, amaçlarından zerre kadar taviz vermeyeceği bellidir. Wardley'in bakışına kararlı denirse, onunki cüretkâr, hatta saldırgancadır ve sanki dövüşmeye hazırmış gibi, yumruklarını sıkılı tutmaktadır.

Wardley'in huysuzluğu ve kavgacılığı inançlarının zayıflığından ya da görüşlerinin gerçekliğine derin bir inancı olmadığı için değil, her şeyden önce düşmanlarının mantıksızlıklarıyla alay etme fırsatını yakalamaktan hoşlandığı, hem de adaletten yoksun bu züppe dünyada sergilenen kendini beğenmişliği lanetleyip –intikam tatlıdır– gelecekte lanetlenmiş olarak görmek istediği içindir. Tom Paine gibi on yedinci yüzyıl mücadelecilerinin ruhu yaşamaktadır onda. Onu Fransız peygamberlerden ayıran ise, mizacının onu –bu temelde konformist olmayan ve her şeyi kolay kolay kabullenmeyen bir mizaçtır– Tarih'in tek bir yol üzerinde ilerlediğini reddetmeye götürmesidir.

Rebecca'nın melankolik kocası gerçekte cahil bir mistikten başka bir şey değildir; peygamberce görülere sahip kişilerin dilini benimsemiştir ancak sözlerinin tanrısal bir esin taşıdığından da emindir; açıkçası tüm saflığı içinde kendine inanmakta ve kendini aldatmaktadır. O dönemde bu sınıftan birçok kişi gibi o da, günümüzde kendisinden çok daha aptal birinin bile tanıyacağı bir şeyi kavramış olmaktan yoksundur: Her insan varlığında kendi kimliğine ilişkin bir bilincin, bir kendi bilincinin bulunmasıdır bu; her insan bu bilinç aracılığıyla, içinde yaşadığı dünyaya karşı çıkar ve az bir ölçüde de olsa onu denetler ya da istediği gibi kullanır. John Lee *Cogito, ergo sum** sözünü anlayacak durumda değildi asla ve bu sözün günümüzde kullanılan daha özlü şekli olan Ben varım'ı anlaması ise hiç söz konusu değildir. Çağdaş Ben, var olduğunu bilmek için düşünmeye gerek duymaz. Elbette John Lee'nin zamanının aydın takımının günümüzün modern anlayışınkine benzeyen ama tamamen onun gibi olmayan açık bir kendi duygusu anlayışları vardı. Sanatçı

* Descartes'ın "Düşünüyorum, öyleyse varım" anlamına gelen ünlü sözü. (ç.n.)

dehasının, bir dönemin zihniyetini ille de yansıtmadığını unutarak, bir dönemi yalnızca Pope'lar, Addison'lar, Steele'ler ya da Johnson'lar gibi büyük adamlarıyla hatırlamak ve değerlendirmek yolundaki alışkanlığımız, bizi John Lee'ye, o zamanlar yalnızca elit bir tabakanın ayrıcalığı olan kişisel bir kimlik duygusu mal etmeye götürmektedir.

John Lee elbette vardır; ancak her şeyin tümüyle önceden belirlenip düzenlendiği bir dünyada bir aygıt ya da bir hayvan ne kadar varsa o kadar vardır. İncil'i okuyup anlamak için ne kadar çaba harcıyorsa, çevresindeki dünyanın bilincine varmak, onu anlamak için de o kadar çaba harcamaktadır; dünyayı onaylanacak ya da karşı çıkılacak; savunulacak ya da çarpışılacak bir şey olarak görmeyip onu sadece olduğu gibi ya da hep olacağı, olması gerektiği gibi almaktadır; yani önceden değişmez bir biçim içinde belirlenmiş bir anlatıdır söz konusu olan. Lee, Wardley'in sahip olduğu az çok özgürlüğüne kavuşmuş aktif ve yarı polifik zihniyete, eylemlerin dünyayı değiştirebileceğine duyduğu inanca sahip değildir. Lee hiç kuşkusuz böyle bir değişiklik kehanetinde de bulunmaktadır ama böyle bir değişiklik için o basit bir araçtan başka bir şey değildir. Ve bütün mistikler gibi (burada kendini ifade etmeye çalışan kişi de içinde olmak üzere, bütün romancılar gibi) güncel gerçeklik önünde allak bullak olmakta, bir çocuk gibi çaresiz kalmaktadır; bu yüzden güncel gerçekliğin dışında kaldığında, bir geçmişi anlatmaya ya da bir gelecek üzerinde kehanette bulunmaya yöneldiğinde daha mutlu olmaktadır. Dilbilgisi kitaplarının bilmediği o garip zaman kipinde tutsak kalmıştır o: "düşşel şimdi" kipinde.

Terzi Wardley'i, Fransız peygamberlerin öğretilerinin onu sadece gerçek mizacına uygun düştükleri için çektiğine asla inandıramazdınız. Ve bu adamcağıza; bir mucize eseri, tanınmayan bir taşra mezhebinin önderi olacak yerde, elinde büyük bir iktidar bulundursaydı, o uğursuz gözlükleriyle Robespierre'in bir habercisi gibi görünen bu adama Robespierre kadar zalim bir tiran olabileceğini de dünyada kabul ettiremezdiniz.

Mezhepdaşlarının bu çeşitli eksiklikleri, Rebecca'nın babası marangoz Hocknell'ı, görece, aralarındaki en doğru ve birçok bakımdan da en tipik kişi kılmaktadır. Siyasal görüşleri gibi dinsel inancı da tek bir şeyden kaynaklanmaktaydı: Ellerinin hünerinden. Wardley'den de, John Lee'den de daha fazla bir el işçisiydi; iyi bir dülgerdi. Fikirleri fikir olarak pek dikkate almıyor ve onlara, doğramacılık ve marangozluk gibi kendisininkine yakın uğraşlardaki süs unsurları gözüyle bakıyordu: Kısacası bunlar fazladan ve Tanrı'nın gözünde de kınanacak şeylerdi.

Ayrılıkçı hareketin üslup yalınlığına duyduğu bu belirgin eğilim, yapısal sağlamlığın vurgulanması, iyi işçilik, beğenide ağırbaşlılık yani kısacası fantezi ya da yararsız lüks olarak gözükebilecek her şeyin reddi; bütün bu özellikler, elbette, püriten öğretinin başlangıcından itibaren ortaya çıkmışlardır. Bu yalınlık ve süsten arınmışlık estetiği, 1730'dan, hatta kral II. Charles'ın 1660'daki restorasyon hareketinden beri, zengin ve eğitim görmüş tabakalar tarafından hor görülmüş ve gözden düşürülmeye çalışılmıştır; ancak Hocknell gibi, yalnızca çalışma ve dinin yaşama bir anlam verebileceğini düşünenler, böyle bir yalınlık estetiğinin savunucuları olmuşlardır.

Gerçekten de dülgerlik uğraşı Hocknell için bir çeşit din olmuştu. Onun için önemli olan, bir görüşün, bir fikrin, bir yaşama biçiminin yalın, açık, amacına uygun olmasıydı; tıpkı iyi imal edilmiş, iyi takozlanmış, gereken yerlerinde iyi yuvalar açılmış, işlevine uygun olarak tasarlanmış nesnelerde olduğu gibi. Ve özellikle de ne olduğunu gizleyecek bir dekorasyon unsuru ya da süs taşımamalıydı bu nesneler, bu anlayıştan uzaklaşan her şey kötü ya da dine aykırıydı. Estetik doğruluk ahlaksal adalet olmuştu; yalın, yalnızca güzel değil, aynı zamanda erdeme uygun olandı. Ve bütün bu şeyler arasında en şeytani ve erdeme en uzak olanı da, yakışık almayan aşırı süsleri altında kaba kaba sırıtan, İngiliz toplumunun kendisiydi.

Hocknell, kendisinden istendiğinde, inceden inceye işlenmiş süslü kitaplıklar, oymalı şömine rafları ya da bu türden şeyleri yapmayı reddedecek kadar fanatik biri değildi; ancak bütün bunları şeytanın işi olarak görüyordu. Temel gerçekleri gizleyen, saklayan ya da yadsıyan yahut yeryüzündeki adaletsizliklere katkıda bulunan güzel evleri, güzel giysileri, güzel arabaları ya da binlerce başka şeyi küçümsüyor ve bir yana itiyordu. Onun temel gerçeği İsa'nın gerçeğiydi ve bu gerçek dülger için, belli bir bina ya da ev olmaktan çok, bir avluda terk edilmeye bırakılan, iyice kurutulmuş değerli bir kereste yığını kadar açık ve çürütülmez bir şeydi. Bu keresteler orada kendisi gibi insanlar tarafından kullanılmak üzere vardı. Kendi kehanetlerinde kullandığı metaforlar da hep bu türden imgelere dayanıyordu: İçinde bulunan ev çürümüş, çökmeye yüz tutmuştu oysa elinin altında çok daha iyi yapı gereçleri bulunuyordu. Onun kehanetleri, görünüşe bakılırsa havarilerle ve Eski Ahit'in bazı peygamberleriyle doğrudan bir bağlantı kurmuş olan damadının kehanetlerinden çok daha basitti. Dülger, İsa'nın yeryüzüne ikinci kez gelişine kesinkes inanmaktan çok böyle bir şeyin olmasını umut ediyordu; ya da kendisinden önceki ve sonraki birçok Hıristiyan

gibi, bunun doğru olması gerektiğine, başka türlü olamayacağına inanıyordu.

Bunun elbette doğru olması gerekiyordu çünkü İncil kolaylıkla siyasal bir belge olarak da okunabilir; ortaçağ kilisesinin onu Avrupa'nın bayağı dillerinden uzak tutmak için bunca uzun süre savaşım vermiş olması nedensiz değildi. Eğer bütün insanlar İsa'nın önünde eşit iseler, eğer İsa onları cennete kabul etmek için yalnızca kişisel niteliklerini göz önünde tutuyorsa, o zaman insanlar kendi gözlerinde niçin eşit değillerdi? Bile bile çetrefilleştirilen teolojik metinlerin ya da bu dünya Sezar'larını doğrulamak için özenle seçilmiş olan alıntıların hiçbiri bu soruya bir yanıt veremez. Dülger Hocknell, İsa'nın yeryüzündeki babasının da dülger olduğunu unutmuyor ve gerçekte bundan kendi payına, kendini beğenmişlik günahına tehlikeli biçimde yakın, şiddetli bir gurur da duyuyordu.

Alışılagelmiş sözcüklerle Hocknell, birçok bakımdan alıngan, kolay öfkelenir ve haklarını ya da hakkı olarak gördüğü şeyleri savunmakta kararlı bir adamdı. Bu haklar arasında, kızlarının yaşamlarını yönetmek ve hata yapanı evinden kovmaya kadar varan babalık hakları da vardı; Rebecca eve dönüşünde babasından şiddetli bir tepki görmekten çok korkmuştu. Sağduyulu davranarak ilk önce annesinin merhametini kazanmaya çalışmış ve kazanmıştı da ya da daha doğrusu, babasının da onu bağışlaması koşuluyla kazanmıştı. O zaman babasının yanına annesinin eliyle götürülmüştü. İki kadın Hocknell'ı, yeni inşa edilmiş olan bir eve kapı takarken bulmuşlardı, Hocknell büyük bir menteşeyi yerine çakmak için diz çökmüştü ve Rebecca'nın ağzından o sözcük, Baba! sözcüğü çıkana kadar da onların farkına varmamıştı. Derken arkasına dönmüş ve sanki karşısında cisimleşmiş halde Şeytan'ı görmüş gibi, ona son derece dehşet dolu bir bakış atmıştı. Rebecca dizleri üstüne çökmüş ve başını eğmişti. Ancak çok gariptir ki adamın yüzü büzülmüş büzülmüş, her türlü öz denetimi yitirmiş ve can çekişen bir insanın ifadesini almıştı. Hemen ardından kızını güçlü kuvvetli kolları arasına almış ve her ikisi de Ayrılıkçılık hareketinden çok daha eski bir insani geleneğin ürünü olan, gözyaşları ve hıçkırıklar seli içinde hüngür hüngür ağlamaya başlamışlardı.

Ancak insanın kendini yoğun heyecan nöbetlerine bırakması, Ayrılıkçılık hareketinin temel özelliklerinden birisiydi ve uygulamada da aynen böyle kabul görüyordu. Belki de Ayrılıkçılık hareketi bu duyguda, aristokrasinin gelenek ve göreneklerini reddetmenin bir biçimini buluyordu; daha sonraları aristokratlara benzemeye çalışan burjuvazi-

nin malı olan bu gelenek ve görenekler şimdi de bütün İngiliz geleneğinin evrensel bir parçası olup çıkmışlardır. Bu gelenek, doğal duyguları dile getirmekten korktuğu için, soğukkanlılık, sinizm, kendine hâkim olma gibi şeyler en yüksek değerler haline gelmişlerdir. Ayrılıkçı hareketin ilk tapınma törenlerinde sık sık karşılaştığımız bütün bu aşırılığa dayanan olaylara, isterik coşkulara, ağlayıp sızlanmalara, hezeyanlarla dolu konuşmalara, günümüzün psikiyatri terimleriyle, oldukça ironik bir uzaklıktan, serinkanlı bir gözle bakabiliyoruz bugün. Ancak benlik duygusunun hemen hemen hiç var olmadığı ya da var olur olmaz bastırıldığı; ya da insanlarının çoğunun hâlâ John Lee gibi insanlardan oluştuğu, günümüzde özgür sözcüğüne verdiğimiz anlamda özgür birer birey olmaktan çok kişisel kimlik taşımayan insanlardan oluşmuş bir dünya hayal etsek gerçeğe daha yakın olmaz mıydık acaba?

* * *

Mr. Ayscough masasından kalkar ve kapının yanında ayakta duran üç adamın karşısında dikilir ya da daha doğru bir deyişle, dikilmeye çalışır çünkü boyu Wardley'inkinden bile kısadır ve hali tavrı kendini bir dövüş horozu gibi göstermeye çalışan bir cüce horoz gibidir. Ama adamların yüzlerine bakmamakla, her üçüne de tepeden bakan bir tavır takınmayı başarır. Kâtip bir el işaretiyle bu üç kişiye efendisini izlemelerini buyurur ve onlar da öyle yaparlar; alaycı yüzlü kâtip, arkalarından gider.

Mr. Ayscough başta olmak üzere beş adam, avluya bakan odaya kadar bir sıra halinde yürüyüp içeri girerler. Mr. Ayscough pencereye doğru ilerler ve yüzü dışarıya dönük biçimde, orada dikilir. Ellerini sırtında açık paltosunun altından kavuşturur ve şimdi alacakaranlığa gömülmüş olan avluyu seyre dalar. Rebecca, sanki alelacele kalkmış gibi, yatağın yanında ayakta durmakta ve bu görkemli delegasyon karşısında belli ki şaşırmış görünmektedir. Onları selamlamak için yerinden kımıldamaz, onlar da Rebecca'yı selamlamazlar ve bu tür karşılaşmalarda hep olduğu üzere bir iki saniyelik sıkıntılı bir duraksama anı olur.

"Hemşire, bu adam senin bu gece burada istemediğin halde yatmanı istiyor."

"İstemediğim halde değil, Wardley kardeş."

"Yasalar ona bu hakkı vermiyorlar. Sen suçlu değilsin."

"Buna vicdanen mecburum."

"Hazreti İsa'ya mı danıştın?"

"Bunu yapmamı söyleyen O'dur."

"Durumunu göz önünde tutarak soruyorum, ruhuna ya da bedenine kötü davrandılar mı senin?"

"Hayır, davranmadılar."

"Bu adam kurnazca hilelere başvurarak seni inancından uzaklaştırmaya çalışmadı mı?"

"Hayır."

"Emin misin bundan?"

"Evet, eminim."

"Sana hiç, bildiğin şeyleri söyleyeceksin, bana itaat etmezsen, daha sonra pişman olursun, demedi mi?"

"Hayır."

"Eğer alay etmeye ya da seni yoldan çıkarmaya, ışıktan uzaklaşmaya zorlarsa, hiç korkma, hemşire; bütün gerçeği söyle, yalnızca İsa'nın gerçeğini söyle."

"Ben de bunu yaptım ve hep yapacağım."

Wardley bu suskunluk karşısında besbelli ki şaşkınlığa kapılır. Mr. Ayscough hâlâ avluyu seyretmektedir; herhalde yüzünü görmelerini istememektedir.

"Yaptığın şeyin İsa indinde yapılacak en iyi şey olduğundan emin misin?"

"Tamamen eminim, kardeş."

"Seninle dua edeceğiz, hemşire."

Ama Ayscough arkasına döner ve sert bir ses tonuyla: "Onun için dua edebilirsiniz ama onunla birlikte edemezsiniz. Onu duydunuz, ona kötülük yapmış değilim, hâlâ ikna olmadınız mı?"

"Onunla birlikte dua edeceğiz."

"Hayır, etmeyeceksiniz, beyefendiler. Gereken noktalarda ona soru sormak hakkı verildi size. Ama size toplu halde dua etme hakkını da verecek değilim."

"Kardeşler, buna tanıksınız. Dua etmek gereksiz bir şey gibi düşünülüyor."

Üç adamın arkasında ayakta duran kâtip, ileriye doğru bir adım atar ve kendisine en yakın olan Rebecca'nın babasını kolundan tutarak onu dönüp gitmeye zorlar; ancak bu dokunuş adeta kaynar su etkisi gösterir çünkü Hocknell hızla arkasına döner ve kâtibin bileğini yakalayıp bir mengene gibi sıkıverir; sonra o kolunu zorla aşağı indirip yüzüne dik dik bakar.

"Bana dokunma, sen... Şeytan."

Wardley elini Hocknell'in öteki kolunun üstüne koyar.

"Haklı öfkeni yatıştır, kardeşim. Zamanı gelince yargılanacak onlar."

Hocknell, birkaç saniye, pek itaat etmek istemiyormuş gibi görünür; ancak sonunda kâtibin bileğini bırakır ve Wardley'e doğru döner.

"Despotluk bu. Dualarımızı yasaklamaya hiç hakları yok."

"Kâfirler arasındayız, kardeşim."

Hocknell, Rebecca'ya doğru şöyle bir bakar: "Diz çök, kızım."

Babasının verdiği bu emri izleyen suskunluk içinde, Rebecca yerinden kımıldamaz; erkekler de hiç hareket etmezler çünkü kızdan önce diz çökmenin onur kırıcı olacağını düşünmektedirler. Kocası, orada hiç olmamayı istermişçesine, bakışlarını yere doğru eğmiştir; Wardley ise ötelere bakmaktadır. Derken Rebecca babasının önüne gelir ve gülümser.

"Ben her şeyde senin kızınım. Hiç korkma, kendimi bir daha ezdirmeyeceğim. Ben şimdi, İsa'nın da kızıyım." Bir an duraksar, sonra sözlerini sürdürür: "Senden rica ederim, baba, şimdi huzur içinde git."

Üç adam, böyle bir meselede bir kadının karar vermesinden açıkça kuşku duyuyorlarmışçasına, hâlâ ayakta durmaktadırlar. Önlerindeki bu olağanüstü tatlılıktaki yüzü, aynı zamanda yalınlık ve dengelilik taşıyan ve sanki kendilerini yargılayan oymuş gibi bakan bu munis çehreyi seyre dalmışlardır. Bir kuşkucu ya da bir tanrıtanımaz, genç kadının bu erkekleri inançlarının içtenliği konusunda ve aynı zamanda da cinsiyetleri yüzünden hor gördüğünü düşünebilir ama bunda yanılırdı. Çünkü Rebecca hor görmemekte, yalnızca acıma duymakta ve inançlarının içtenliğinden de bir an olsun kuşkulanmamaktadır. Mr. Ayscough bu ana kadar oldukça kayıtsız davranmıştır; ancak şimdi Rebecca'yı büyük bir dikkatle izlemektedir. Uzun sessizlik anını bozan Wardley olur.

"Daha fazla sevgi, hemşire. İsa'nın ruhu seninle birlikte olsun."

Rebecca gözlerini babasının hâlâ kızgın gözüken yüzünden ayırmaz.

"Daha fazla sevgi, birader."

Babasının elini tutar ve onu dudaklarına götürür; bu jestinde geçmişteki bir olaya, babasının öfkeli mizacını gene aynı şekilde yatıştırdığı bir başka vesileye bir ima var gibidir. Ancak Hocknell yatışmış gözükmez ve kendine sorduğu soruya bir yanıt arıyormuş gibi, kızının kararlı bakışlarında ve belli belirsiz gülümsemesinde bir şeyler arar. Bu soru, o beni bu kadar iyi tanıyorken ben onu niye bu kadar az tanıyorum? sorusudur. Sanki, yaşamının artık bu son demlerinde, şimdiye kadar hiç

tanımamış olduğu bir şeyle şöyle bir karşılaşmaktadır; kereste bloklarından ve katı ahlaki ilkelerden çok uzak bir hafiflik, bir sevecenliktir bu; kendisine tümüyle yolunu şaşırtan bir şeydir. Ancak Rebecca'nın kocasına karşı tutumunda böyle bir ima söz konusu değildir. Rebecca ona doğru döner ve iki elini tutar ancak onları öpmez, yüzünü de öpmez. Yalnızca aralarında bir bakışma olur ne var ki ellerini kavuşturmuş olmalarına rağmen, adeta birbirine yabancı iki insanın bakışmasıdır bu.

"Gerçeği söyle."

"Söylüyorum."

Hepsi bu kadardır söyleyeceklerinin. Üç adam çıkıp giderler, kâtip arkalarından onları izler. Mr. Ayscough Rebecca ile birlikte yalnız kalır ve onu gözlemeye devam eder. Rebecca ona neredeyse sıkılganca bakar, sonra da gözlerini mahcup mahcup yere doğru eğer. Mr. Ayscough bir süre daha onu seyreder ve sonra, birdenbire, tek bir sözcük etmeden, odadan çıkıp gider. Kapı kapanınca, kilitte dönen bir anahtar sesi duyulur. Rebecca bir an uzaklaşan ayak seslerini dinler, sonra yatağa yaklaşıp çömelir. Gözleri açık kalır; dudakları da kıpırdamaz. Yeniden ayağa kalkar ve yatağa uzanır. Ellerini belirginleşmeye başlayan karnının üzerinde gezdirir ve sonra ona şöyle bir bakmak için boynunu biraz kaldırır; derken başını yeniden arkaya doğru bırakır ve bakışları tavanda sabitleşirken yüzüne genişçe bir gülümseme yayılır.

Garip bir gülümsemedir bu, masumluğu içinde gariptir. Ne kendini beğenmişlik ne de gurur vardır bu gülümsemede, zor bir durumdan kurtulmuş olmanın doyumu bile yoktur, üç biraderinin İsa'ya duyduğu katı inanca verilmiş bir yanıt da değildir. Derinlerde yatan içsel bir kesinliğin bir yansımasıdır bu gülümseme daha çok; bir irade çabasıyla edinilmiş bir kesinlik değil, kendisine verilmiş olan bir kesinlik; şimdi, istemeden sahip olduğu bir kesinlik. Ortak bir inanca sahip olmaları dışında, Rebecca kocasıyla tek bir şeyi paylaşır: Kendisi de kocası gibi günümüzün modern ego'sunu niteleyen kavrayıştan oldukça uzaktır. Aslında kendisine İsa'nın inayetiyle ermişlik bağışlandığını gördüğü için gülümsüyordur gerçekte: İçinde taşıdığı çocuk, bir kız olacaktır. Bugün biz, Rebecca'nın böyle olmasını istediğini keşfettiğini söyler ve onun hissettiği şeyler konusunda tamamen yanılırdık. Onun gülümsemesi, böyle kişisel bir bilginin verdiği bir gülümseme değildir, bu bilgiye sevindiğini gösteren bir gülümseme de değildir. Bir sesi işitmiş olan, bu sesin ilettiği müjdeyi bekleyen birinin gülümsemesidir.

James Wardley'in Sorgulaması ve İfadesi

Yukarıda adı geçen kişi, Büyük Britanya'nın ve
İngiltere'nin tanrı Kral'ının lütfuyla
tahtında oturan hükümdarımız
II. George'un saltanatının onuncu yılının
bu Dört Ekim günü,
sözlerinin doğruluğu üzerine ant içmiştir.

ADIM James Wardley, terziyim. 1685'te, Moor ilçesine bağlı Bolton'da doğdum. Evliyim.

S. Bakın Wardley, vakit geç oldu, sizi fazla tutacak değilim, sizinle inançlarınızı tartışmayacağım, yalnızca Rebecca Lee'yi ilgilendiren bazı gerçekleri doğrulamak istiyorum. Sizin sürünüzden, din topluluğunuzdan, artık adına ne diyorsanız, ondan saydığınız biri o, değil mi?

Y. Ben ruhları, bir cimrinin paralarını saydığı gibi sayan bir rahip ya da papaz değilim. Bizler cemaat halinde yaşıyoruz. O benim kardeşim ve benim inandıklarıma inanıyor.

S. Fransız peygamberlerinin doktrinlerini öğretiyorsunuz, öyle değil mi?

Y. Gerçeği öğretiyorum ben: Bu dünyanın günahlarından dolayı sonuna yaklaştığını; Hazreti İsa'nın dünyayı bir kez daha kurtarmak için döneceğini öğretiyorum. Her kim O'na inanırsa ve O'nun ışığıyla yaşarsa, kurtulacaktır. Geriye kalan herkes ise sonsuz bir lanete uğrayacaktır.
S. Lanetlenecek olanlar sizin ardınızdan gitmeyen herkes mi?
Y. Havariler'in ilk kilisesinin son bulmasından beri, Deccal'in arkasından gidenler ve Yüce Efendimiz'in, vahiylerle duyurulmuş olan sözünü işitmeyenler.
S. O zamandan beri varolan bütün dinlerin Deccal'in mi eseri olduğunu söylüyorsunuz?
Y. Yüz yıl önce, Kardeşler'in gelişine kadar. Onlar dışında herkesin içine, Şeytan'ın büyük Ben'i girmiştir. "Defol git, büyük Ben, yok ol buradan." Dualarımızda böyle deriz biz.
S. Kalvinistler gibi, insan kaderinin önceden belirlendiğine inanmıyor musunuz siz?
Y. Hayır, zaten onların tanrısına da inanmıyoruz.
S. Ne eksik var onların doktrininde?
Y. Bu öğretide insanın, eğer yapması gerektiği gibi yapmayı seçerse, yaşayan İsa'nın içinde değişemeyeceği, ten arzularıyla savaşamayacağı ve günahlara son veremeyeceği söyleniyor.
S. Bu doktrini İncil'den mi çıkarıyorsunuz siz?
Y. İnsan ikinci kez doğmadıkça Tanrı'nın krallığını göremeyecektir. Kutsal Kitap iyi bir tanıktır ve bilgeliklerle doludur; ama her şey de değildir. Böyle deriz biz.
S. Nasıl her şey değildir! Kutsal ve yanılmaz gerçek değil midir Kitap?
Y. Bizler Kutsal Kitap'ın iyi insanlar ve azizler tarafından yazıldığını ve bu insanların yalan söylemeden, içlerindeki ışığa uyarak yazdıklarını söylüyoruz. O zaman insanların anladıkları şuydu: Bazı şeyler için, bu oldukça kesin bir gerçek değildi. Yanılgıya sürükleyen, yalnızca sözcüklerdir. Yüce Efendimiz yazılı şeylere hiçbir şey borçlu değildir. Kutsal Kitap da onun son tanıklığı değildir; çünkü bu, onun şimdi ölü olduğunu söylemektir ki, bu da günahkârların vicdan azabı çekmeden günah işleyebilmeleri için Deccal'in yaymış olduğu iğrenç bir sapkınlıktır. O ölmedi, yaşıyor, her şeyi görüyor ve yakında aramızda olacak.
S. Bana söylenenlere bakılırsa Kutsal Teslis'e inanmıyormuşsunuz.
Y. Kutsal Teslis denilen bu şey tamamen erkek ürünü olduğu, içinde kadına hiç yer olmadığı için; buna inanmıyoruz biz.

S. İsa'nın dünyaya yeniden bir kadın biçiminde gelebileceğini; dinsel gerçeklere hakaret eder bir tarzda bunu mu söylemek istiyorsunuz?
Y. Bunda ne hakaret var? İlk ve en büyük günah, her ikisi de eş ölçüde suçlu olan, Adem ile Havva'nın zina yapması oldu. Onlardan çıkan erkek ve kadının her ikisi de kurtarıcı olabilir. Onların her birisi de İsa'nın benzerliğini taşıyabilir ve taşıyacaktır da.
S. Cennet'ten gizlice gelmiş olabileceğine, şu anda dünyada görülebileceğine inanıyor musunuz siz O'nun?
Y. İsa bir giz değildir. Dünyanın bugünkü hali bunun cevabını veriyor sana. Eğer görülmüş olsaydı, dünya şu anda olduğu gibi olmazdı, yani körlük ve yozlaşmışlık içinde.
S. Peki ya Kutsal Bilgelik Ana?
Y. O kim?
S. Kutsal Ruh'a böyle demiyor musunuz siz?
Y. Hayır.
S. Böyle denildiğini de hiç işitmediniz mi?
Y. Hiç işitmedim.
S. Peki, Sonsuz Haziran adı verilen cenneti, sonsuz yaşamı?
Y. Seni fena halde faka bastırmışlar, Üstat. Cennetin öyle özel bir mevsimi falan yoktur, Haziran olmaz da başka herhangi bir ay da olur.
S. Sizler her türlü ten hazzından uzak mı duruyorsunuz?
Y. Ten hazları, tensel doğa Deccal'in evidir ve biz oraya hiç girmeyiz. Bizi onun zincirlerinden özgür kılan şey iffettir, başka bir şey değil. Biz böyle deriz ve böyle yaşamak için de elimizden geleni yaparız.
S. Bir soru daha soracağım. Sizin inancınıza göre, gerçek bir müminin vücudu ölümünden sonra da yaşar mı?
Y. Ötekilerde olduğu gibi içinde ışığı taşıyanlarda da, her türlü ten yozlaşmadır. Yalnızca ruh yeniden dirilir.
S. Bu fikir sadece sizden değil, kendilerini Fransız Peygamberler olarak ilan eden bütün şu kişilerden de kaynaklanıyor, öyle değil mi?
Y. Buna kendin karar verebilirsin. Okuduğun kitaplarda Misson ve Elias Marion ile karşılaşmışsındır. Otuz yıl kadar önce Yüce Tanrı'nın yanına giden Thomas Eames ile. Hatta Sir Richard Bulkeley ile. Günümüze kadar bu yörede yaşamış olan ve benim de çok iyi tanıdığım John Lacy'den bilgi rica edebilirsin, o şu anda yetmiş iki yaşında ve gerçeğe benden çok daha uzun zamandır tanıklık ediyor.
S. Pekâlâ. Şimdi şu anki davamıza gelelim. Rebecca'nın sizinle ve sözünü ettiğiniz bu kişilerle aynı inancı paylaştığına inanıyor musunuz?
Y. Evet.

S. Yani kocasının ya da babasının isteğiyle, her ikisinin ya da birinin hoşuna gitmek için bu inanca bağlanmadı, öyle mi? Yalnızca sizinkinde değil bütün dinlerde böyle şeyler çok oluyor çünkü.
Y. Hayır. O kendi vicdanının sesini dinleyerek bizim inancımızı kabul etti. Ona ve onu benden çok daha iyi tanıyan karım Jane'e bu konuda birçok soru sordum.
S. Geçmişini biliyor musunuz onun; Londra'da fahişelik yaptığını?
Y. Nedamet getirdi o.
S. Yine soruyorum. Eskiden sürdüğü hayat hakkında bilginiz var mı?
Y. Ben, erkek din kardeşlerime ve karım da hemcinslerine bundan söz ettik ve onun kurtulacağını umuyoruz.
S. Sadece umuyorsunuz, öyle mi?
Y. Yargı gününden sonra, onu yalnızca İsa kurtaracak.
S. Geçmişindeki hayatından pişmanlık duyması konusunda samimi olduğuna inanıyor musunuz onun?
Y. Evet, kurtarılmaya can atıyor.
S. Yani, inançlarınızı paylaşıyor ve bunları fanatikçe destekliyor, öyle mi?
Y. Bu soruna yanıt vermeyeceğim. Ben barış taraftarıyım.
S. Quaker'lerden de bu barış sorunu yüzünden ayrılmadınız mı? Siz Quaker olarak doğmamış mıydınız?
Y. Ben gerçeğin dostu olarak doğdum ve öyle de öleceğim; ama Yüce Tanrı'ya hamdolsun, bu arada, İsa'nın kelamı için de mücadele edeceğim. Şimdi bazılarının yaptığı gibi, İsa düşmanları beni ilgilendirmez diyemem. Eğer bunlardan biri ruhani meselelerde bana meydan okursa, ben de ona okurum.
S. Onlar sizi bu şehirdeki toplantı yerlerinden kovmadılar mı?
Y. Eğer sesimi çıkarmamış olsaydım, hâlâ aralarında olabilirdim. Bu tıpkı, bir insan yürüyebilir ve yürüyecektir ama zincirler takarak, demek gibi bir şey. Efendim Hazreti İsa'nın inayetiyle, bunu kabul etmeyeceğim ben.
S. İki yıl önce onların toplantılarından dışlanmadınız mı?
Y. Ben İsa'nın yeniden gelişinden söz ediyordum, onlarsa beni dinlemek istemiyorlardı.
S. Gerçek Hıristiyanlar olarak adlandırdığınız sizin gibi kişilerin sivil otoriteyi tanımayacağını söylemediniz mi? Ve bu otoritenin, dünyanın mahkûm olduğu günahların en çarpıcı bir örneği olduğunu?
Y. Sivil otorite bize vicdanımıza karşı bir şey söyletmeye ya da yaptırtmaya çalıştığında, tanınamayacağını söyledim. Her zaman itaat

etmemek gerektiğini söylemedim. Eğer böyle düşünmüş olsam, şimdi önünüzde olur muydum?

S. Bütün zenginliklerin ve mülklerin ortaklaşa paylaşılmasını istediğiniz ve bu doğrultuda konuştuğunuz söylendi bana.

Y. Tanrı günahkârlardan intikamını alınca, O'na inananlar arasında böyle olacağı kehanetinde bulundum ben. Bunun şimdi yapılması gerektiğini söylemedim.

S. Şayet yapılsa, dünyamızın daha iyi olacağını iddia ediyorsunuz, öyle mi?

Y. Yapıldığında daha iyi bir dünya olacağını iddia ediyorum ve bir gün Tanrı'nın iradesiyle, olacak bu.

S. Her şey altüst olduğunda, daha iyi bir dünya mı olacak burası?

Y. İsa her şeyi altüst etti. Biz kendi doğrulamamızı onda buluyoruz.

S. İsyan ve başkaldırı tohumları ekmek için, öyle değil mi?

Y. Bu konuda elinde hiç kanıt yok. Buna kanıt yok.

S. Fransız Peygamberler'den burada kaç kişisiniz?

Y. Kırk ya da elli kadar, doğduğum yer olan Bolton'da da birkaç kişi var. Ve ayrıca Londra'da da.

S. O zaman pek güçlü değilsiniz?

Y. Damlaya damlaya göl olur. Başlangıçta, İsa'nın etrafında daha az kişi vardı.

S. Bir başkaldırı hareketine girişmemenizin sebebi de bu değil mi? Bunu başaramayacak kadar zayıf olmanız; ama daha kuvvetli olsaydınız, teşebbüs ederdiniz buna, öyle değil mi?

Y. Kurnazca varsayımlarınla beni tuzağa düşüremezsin, üstat. Bütün sivil meselelerde sivil hukuka itaat ediyoruz biz, vicdanımıza aykırı olmadıkça hiçbir kimseyi incitmiyoruz. Günaha karşı ayaklanmak istiyoruz, elbette, günaha karşı kılıç elde çarpışmak istiyoruz, ruhları kurtarmak için istiyoruz bunu. Buna karşı hiçbir yasa yok. Ve güçlendiğimizde de, yasalara karşı bir ayaklanma olmayacak çünkü herkes bizim İsa'da yaşadığımızı görecek ve bizim saflarımıza katılacak. O zaman insanlar arasında barış ve gerçek saygı olacak.

S. Kanunlar resmi kiliseye ve onun otoritesine itaat ister, öyle değil mi?

Y. Evet. Roma Kilisesi de eskiden resmi kiliseydi.

S. Bu krallıktaki resmi kilise olan Protestan Kilisesi de Roma Kilisesi kadar kötü ve kokuşmuş mu yani? Bunu mu demek istiyorsun?

Y. Bütün kiliselerin insanlardan oluştuğunu söylüyorum. İnsanlar etten kemikten yaratılmışlardır ve etten kemikten yaratılmış bir şey doğuştan yozdur. Resmi kilisenin bütün kişilerinin yozlaşmış

olduklarını söylemiyorum. *A Serious Call to a Devout and Holy Life*'ı okudun mu sen? Onu yazan ve senin kilisenden olan William Law'u yargılayacak değilim ama o kötü bir adam. Bu utancını İsa'nın ışığına köstebek gibi kör olan başkalarına da taşıyor işin kötüsü.

S. Bu da hiç hak etmedikleri bir yeri işgal ediyorlar anlamına geliyor. Onlara karşı ayaklanmak için yapılmış açık bir çağrı bu. Geçen yüzyılda da atalarımız, hatalarına ve hoşgörüsüzlüğe böyle sürüklendiler işte. Tarihin de kanıtladığı gibi, lanetlenmiş olduğunuzu kendi ağzınızla söylemiş oluyorsunuz böylece.

Y. Eğer kötü ya da kör bir adamın, sırf olduğu gibi olmasından ötürü, bulunduğu yerde kalması gerektiğini düşünüyorsan, sen de aynı hataya düşüyorsun demektir. Bu tür akıl yürütmelerle, Şeytan'ın da iyi ve yerine uygun olduğunu kanıtlayabilirsin. Etini kötü bir kasaptan almak istemezdin, değil mi? Benim mesleğimden olup da dikiş dikmesini bilmeyen birine gitmek de istemezdin elbette. Ama İsa'nın Kelam'ının çarpıtılmış olmasından, O'nun sözüne ihanet edilmiş olmasından hiç kaygı duymayacaksın. Çünkü bir papazın vasıflarını taşıyan ya da adının arkasına bir sürü unvan ekleyen kişi yiyip içebilir, fahişelerin arkasından koşabilir, istediğini yapabilir, bunları yapabilmek elindedir onun.

S. İnsanlar arasında kurulacak barış ve saygıdan bunu mu anlıyorsunuz siz? Mr. Fotheringay haberdar olacaktır bundan.

Y. Peki bu da senin benim inançlarımı tartışmama tarzın demek ki? Umarım Mr. Fotheringay bundan büyük yarar sağlayacaktır.

S. Yeter. Şimdi şunu bilmek istiyorum: Toplantılarınızda Lee'nin karısı kehanetlerde bulundu mu?

Y. Hayır.

S. Herkesin arasında ya da özel olarak, onda bu yeni din duygusunu uyandıran şeyden herhangi bir biçimde söz etti mi?

Y. Yalnızca geçmiş hayatındaki korkunç günahları ve bundan duyduğu pişmanlığı itiraf etti.

S. Kendisinde böylesi bir değişikliğe yol açan özel bazı durumlardan söz etmedi mi?

Y. Hayır.

S. Hiçbir özel bir günden ya da bir yerden?

Y. Hayır.

S. Peki, başka kişilerin de içinde bulunduğu durumlar olup olmadığından?

Y. Hayır.

S. Emin misiniz?
Y. Olması gerektiği gibi, yumuşak başlı biri o ve şimdi İsa'da yaşıyor, en azından O'nda yaşamak istiyor.
S. Nasıl yaşamak istiyor yani? İnancından hâlâ emin değil mi?
Y. Ona henüz kehanette bulunma gücü verilmedi. Bu, İsa'nın inayetiyle olur ve olması için de bizler dua ediyoruz.
S. Aranızdaki en kabiliyetliler gibi ahkâm kesebilsin diye mi?
Y. Kendisine ışığın görkemli dilinin bağışlandığını görebilir ve karımın ve ötekilerin yaptığı gibi, bunu ilan edebilir.
S. Demek bundan yana hâlâ eksikliği var, öyle mi?
Y. Kehanette bulunmuş değil.
S. Sakın sizi aldatıyor olmasın?
Y. Niye aldatsın ki?
S. Aslında içten içe hâlâ öyleyken, bir zamanlar olduğu gibi olmadığını iddia etmek için.
Y. O, bir gün İsa'da yaşayabilmek için, İsa için yaşıyor. O ve kocası yoksul insanlar, bir dilim kuru ekmeğe muhtaç olacak kadar yoksullar, kocası geçimlerine yetecek kadar para kazanmıyor. Senin Babil'inde yaptığı gibi, zenginlik ve ten zevkleri içinde yaşayabilecekken, niye yalandan böyle yaşamayı istesin ki?
S. İhtiyaçlarını sağlamıyor musunuz onların?
Y. Elimden geldiğinde yapıyorum bunu, İsa'ya inanan bütün din kardeşlerimiz de yapıyorlar.
S. Bu özel bir yardım mı yoksa ihtiyacı olan herkese mi veriliyor?
Y. Herkese veriliyor. Çünkü George Fox ile ilk din kardeşlerimiz şöyle demişlerdir: Gerçeğin ışığı ruhun kendisine nüfuz etmeden önce, ruhun saklandığı kutsal dolap olan beden, gerektiği gibi beslenmeli ve giydirilmelidir. Sana niçin böyle dediklerini de söyleyeceğim: Çünkü onlar çevrelerinde, insanlığın büyük bir bölümünün, sefalet içinde, ilkel insanlardan daha kötü bir durumda yaşadıklarını görüyorlardı ve aynı zamanda, kendilerini kurtarabilecek olanları ve kurtarması gerekenleri de görüyorlardı çünkü onlar giyinip kuşanmak ve beslenmek için gerekenden bile daha fazlasına sahiptiler ancak bencilce kendini beğenmişliklerinden ve açgözlülüklerinden sahip olduklarını paylaşmaya yanaşmıyorlardı. Ve bu iyilikseverlik eksikliği Yüce Efendimiz Hazreti İsa'nın burnuna pis bir leş kokusu gibi çarptı ve O, bu kadar körcesine davranan bütün bu insanları lanetledi. Şimdi, istersen, bize isyancı de, evet, bu bakımdan, birer isyancıyız bizler; vermenin iyi ve adil bir şey olduğunu ve Hazreti

İsa'nın bize öğrettiği gerçek kardeşliğin en iyi örneğinin burada yattığını biliyoruz. İstersen bize isyancı de, böyle dersen, O'na da isyancı demiş olursun.

S. İsa, merhamet ettiği için veriyordu, sizin durumunuzda ise böyle bir şey yok. Sizler, toplum içinde hak ettiği yerde bulunduğu halde kendilerini sizin aldatmacalarınıza kaptıranları hâkimiyetiniz altına alabilmek için veriyorsunuz.

Y. Hak edilen durumda olmak açlıktan ölmek ve paçavralar içinde dolaşmak mı? Hemşiremizin yaşadığı sokakta şöyle bir dolaşsan iyi ederdin. Gözlerin var senin değil mi?

S. Senin hemşirenin elbisenin eteği ardında iyice gizlendiğini ve bu yoksul şehirde hiç de açlık çekmediğini görecek kadar gözüm var.

Y. O kadar iyi gizleniyordu ki, onu buldun.

S. Onu aylardır arıyordum.

Y. Bak, şu dün bana, yapmış olduğum iki elbise için ödenen bir gine; sen de buna bir gine ekle de bu iki gine'yi, senin hak ettiği durumda olduklarını düşündüğün oysa açlık çeken ve dilencilerden daha kötü koşullarda yaşayan, şu Toad Lane sakinlerine vereyim. Ne o, vermek istemiyor musun? İyilikseverliğe inanmıyor musun sen, Üstat?

S. En yakın içki satıcısının cebini dolduracak böyle bir iyilikseverliğe inanmıyorum ben.

Y. Sen, yarına da inanmıyorsun. Ben sende büyük bir ihtiyatlılık görüyorum. Peki Hazreti İsa, senin için de vermedi mi, hem de bir gine'nin değerinden çok daha fazlasını vermedi mi? Peki ya o da senin kadar ihtiyatlı olsaydı ve "Bu adamı kurtarmasam iyi ederim çünkü o zayıf, kanım en yakın içki satıcısının ceplerini doldurmaktan başka işe yaramayacak" deseydi?

S. Küstahlaşıyorsunuz, buna müsaade edemem.

Y. Ben de senin gine'ni alacak değilim, böylece ödeşmiş olduk.

S. Bu kadının büyük bir suç işlemiş olması ihtimali var.

Y. Sen de benim kadar iyi biliyorsun ki, Havva'dan doğmuş olmak dışında, hiçbir büyük suç işlemedi o.

S. Büyük bir yalancı olabileceğinden kuşkulanıyorum onun.

Y. Bırak bunları, ben senin ününü duydum. Senin haksever bir adam olduğunu ama efendine hizmette çok sıkı davrandığını söylüyorlar. Ama şimdi ününe yakışır davranmıyorsun, beni tanımadığını ileri sürüyorsun, peki, öyle olsun alışığım ben buna. Sen beni ve benim inancımdan olan herkesi, zenginleri yoksullardan ayırmak için katı birer metale dönüşmüş, o tuğla kalınlığındaki koca kanun

kitaplarına çarpıp parçalamak isterdin. Ama hayır, bizi parçalayamayacaksın, ne kadar uğraşsan da yapamayacaksın bunu, sana karşı direneceğiz. Coplarınla vurdukça, bu coplar elinde bizi iyi tahıl tanelerine dönüştürecek birer harman döveci olacak. Şimdi sana babamın zamanından bir hikâye anlatacağım, hikâye aynı zamanda, benim de doğum tarihim olan, 1685, Monmouth yılında geçiyor. İsa'ya şükürler olsun, babam, ışığı ilk gören George Fox ve karısıyla Swarthmoor'da tanıştığından beri, bir gerçek âşığı oldu ve temelsiz bir gerekçeyle Bolton'da zindana atıldı. Hapisteyken Mr. Crompton adında bir sorgu yargıcı kendisini sorguya çekmiş ve babamı yolundan döndürmeye, Kardeşler topluluğundan ayırmaya çabalamış. Ancak babam kendisini bu sözlerin etkisine kaptırmamış ve inancından o kadar iyi söz etmiş ki, inancı sarsılan sorgu yargıcı olmuş. Çünkü sonunda babamı bir yana çekmiş ve şunları söylemiş. "Bu dünyada iki çeşit adalet vardır; sen Tanrı'nın adaleti önünde masumsun, insanların adaleti önünde ise suçlusun." Ve üç yıl sonra bu sorgu yargıcı büyük bir skandala neden olmuş çünkü zincirlerini kırıp bizim saflarımıza katılmaya gelmiş, gerçi bu ona çok pahalıya da mal olmuş çünkü dünyada sahip olduğu birçok şeyi de yitirmiş. Babamla yeniden karşılaştığında ise, onu şu sözlerle selamlamış: "Bir zamanlarki sefil halimi yargılamak şimdi sana düşüyor, kardeşim; çünkü şimdi, ışıktan yoksun adaletin atkısız bir dokuma olduğunu ve bundan hiçbir zaman iyi bir kumaş çıkmayacağını biliyorum."

S. Yargıçlar kurulu onu başından atmakla iyi etmiş. Kanunları günahtan ayırt edemeyen bir millet kayıp demektir. Suç, kanıtlanabilen ya da kanıtlanamayan bir gerçektir. Günahı yargılamak ise, yalnızca Tanrı'ya düşer.

Y. Sen gerçeğe karşı körsün.

S. Sen de bütün öteki insanların düşünüp karar verdikleri şeye karşı körsün. Günah bir kez suça dönüştü mü, Papacıların Engizisyonu gibi, bundan büyük bir tiranlık çıkar.

Y. Engizisyon sözcüğü senin ağzına çok iyi yakışıyor, hukukçu üstat. İnsanlar düşünür, insanlar düşünür... evet, insanların çoğu düşünür. Ve çoğu kez de, bu dünyevi hayatlarına, burada sürdükleri günahkâr hayatlarına en çok neyin uygun olduğunu düşünürler. Ama hepsinin de yargılanacakları yukarının mahkemesini hiç düşünmezler. İşte orada sen, Deccal'in hizmetinde olan yasalarının yanında, günahın bu kadar az değeri olup olmadığını öğreneceksin.

S. Yeter, kes. Çok inatçı bir adamsın sen.

Y. Ve Hıristiyan kaldığım sürece, öyle de olmaya devam edeceğim, Yüce Efendi'mize şükürler olsun.

S. Yarın senden de, yoldaşlarından da hiç ayak direme istemiyorum, anlaşıldı mı? Öyle, pencerenin altında falan da toplaşmayacaksınız. Seni ikaz ediyorum, bu isyankâr mizacını kontrol altına alsan iyi edersin. Yoksa dosdoğru, ne yapmak istediğimi ve soruşturmamın amacını bilen Mr. Fotheringay'i çağırtırım. Hadi şimdi git.

Hiſtorical Chronicle, 1736.

OCTOBER.

Friday 1.

ONE *James Todd* who repreſented the Miller's Man, in the Entertainment of Dr *Fauſtus*, this Night, at the Theatre in *Covent-Garden*, fell from the upper Stage, in a flying Machine, the Wires breaking, fractur'd his Scull, and dy'd miſerably; 3 others were much hurt, but recover'd. Some of the Audience ſwooned, and the whole were in great Confuſion upon this ſad Accident.

Lately, a large Grampus was drove a-ſhore at *Staithe* near *Whitby*, *Yorkſhire*, the Lordſhip of *Francis Middleton*, Eſq; the Head was 5 Yards long, the Fins 4 Yards each, the Tail 3, and the Body 17.

Thurſday, 7.

A Man and his Wife, at *Ruſhal* in *Norfolk*, having ſome Words, he went out and hang'd himſelf. The Coroner's Inqueſt found it *Self-Murder*, and order'd him to be buried in the Croſs-ways: But his Wife ſent for a Surgeon, and ſold the Body for half a Guinea; the Surgeon feeling about the Body, the Wife ſaid, *He is fit for your Purpoſe, he is as fat as Bacon*; and then he was put naked into a Sack, with his Legs hanging out, thrown upon a Cart, and convey'd to the Surgeon's.

Saturday, 9.

A great Storm did conſiderable Miſchief to our Shipping, but was in *France* much more violent.

There had like to have been a Goal-Delivery at *Newgate*, *Briſtol*, by the greateſt Rogues, who propos'd to the reſt, either to make their Eſcapes, or to have their Throats cut; but one *Smith* run up Stairs, gave the Alarm to the Keepers, and cauſed the Projectors to be ſecured, with their Chiſſels, Files, Iron Crows, &c. with which they were at work.

Monday, 11.

This Evening a Shoemaker in *Dublin* finding another Man in Bed with his Wife, deſired him to take his Time, and not be in too much haſte, and paid his Compliments with a brotherly Kiſs, for the Labour he took off his Hands; but he was not ſo civil to his Lady, for he cut her Noſe cloſe off to her Face, deſired her to follow her Gallant, and ſee whether he would like this Addition to her Beauty or no.

Thurſday, 14.

A The Parliament met at *Weſtminſter*, and was further Prorogued to *Thurſday*, *Nov.* 25.

Friday, 15.

At the Seſſions, at the *Old Baily*, 3 Criminals received Sentence of Death (*viz.*) *Wm Rins* and *Samuel Morgan*, for the Highway, and *Mary Campton*, for ſtealing Goods; one was burnt in the Hand, 12 order'd for Tranſportation, and 12 acquitted. *Daniel Malden*, (See p. 550 E) received his former Sentence. The 5 *Spittlefields* Rioters were all found Guilty, order'd to be impriſon'd for 2 Years and find Security for their good behaviour for 7 Years.

Saturday, 16.

Mrs *Mapp* the Boneſetter, with Dr *Taylor*, the Oculiſt, being at the Playhouſe in *Lincoln's-Inn Fields*, to ſee a Comedy call'd the Husband's Relief, with the Female Boneſetter and Worm Doctor; it occaſion'd a full Houſe, and the following:

EPIGRAM.

While *Mapp* to th'actors ſhew'd a kind regard,
On one Side *Taylor* ſat, on th' other *Ward*:
When their mock Perſons of the Drama came,
Both *Ward* and *Taylor* thought it hurt their *Fame*;
Wonder'd how *Mapp* cou'd in good Humour be—
Zoons, cryes the Manly Dame, it hurts not *me*;
Quacks without Art may either blind or kill;
But * *Demonſtration* ſhews that mine is *Skill*.

* This alludes to ſome Surpriſing Cures ſhe perform'd before Sir *Hans Sloane* at the *Grecian* Coffee-houſe (where ſhe comes once a Week from *Eſſex* in her Chariot with four Horſes) viz. a Man of *Wardour-ſtreet* whoſe Back had been broke 9 Years, and ſtuck out 2 Inches; a Niece of Sir *Hans Sloane* in the like Condition; and a Gentleman who went with one Shoe heel 6 Inches high, having been lame 20 Years, of his Hip and Knee; whom ſhe ſet ſtrait and brought his Leg down even with the other.

And the following was Sung upon § Stage.

YOU Surgeons of *London*, who puzzle your Pates,
To ride in your Coaches, and purchaſe Eſtates,
Give over, for Shame, for your Pride has a Fall,
And § Doctreſs of *Epſom* has out-done you all.
Derry Down, &c.

What ſignifies Learning, or going to School,
When a Woman can do, Wout Reaſon or Rule,
What puts you to Nonplus, & baffles your Art;
For Petticoat-Practice has now got the Start.

In Phyſick, as well as in Faſhions, we find,
The neweſt has always its Run with Mankind:
Forgot is the Buſtle 'bout *Taylor* and *Ward*;
Now *Mapp*'s all §Cry, & her Fame's on Record.

Dame Nature has giv'n her a Doctor's Degree,
She gets all § Patients, and pockets the Fee;
So if you don't inſtantly prove her a Cheat,
She'll loll in her Chariot whilſt you walk § ſtreet
Derry down, &c.

Monday, 18.

The County Hoſpital at *Wincheſter* was opened; when Dr *Alured Clarke* preached before a numerous Congregation, I many of them Gentlemen of Rank, who made on handſome Collection, beſides their annual Subſcription. It were to be wiſh'd ſuch charitable Undertakings was encouraged all over *England*.

Tuesday, 19.

The common Crier made Proclamation at *Guildhall*, before the Lord Mayor, &c. for *Henry Fiſher*, Gent. to appear and anſwer to the Charge of Felony and the Murder of Mr *Darby*, or otherwiſe he would be Outlaw'd. —The ſaid *Fiſher* eſcaped out of *Newgate* ſome Years ago.

60 Horſe Load of Tea amounting to 70 hundred Weight was ſeized in *Suſſex*, by 3 Riding Officers, aſſiſted by 3 Dragoons, and carry'd to *Eaſtbourn* Cuſtom-houſe. The Smugglers were about 40, a good Part of whom after an Hours tipling, made an Attempt to regain the Goods, but were repulſed and ſeveral of them wounded.

Dublin. A Woman big with Child going into the Country to lie in, was taken with her Labour on the Road, no body being near but a blind Man and a Boy, ſhe begg'd the latter to go for Help, he refuſ'd unleſs paid beforehand, ſhe pull'd out her Purſe, in which was ſome Silver and a ſmall Piece of Gold, which the Boy ſeeing told the Blind Man of, he immediately knock'd out her Brains with a Staff, took the Purſe and went off: A Gentleman coming by, and ſeeing the Woman murder'd, rode up to the Boy, and threatning to kill him, he confeſs'd the Fact, and both were ſent to *Kilmainham* Goal.

Wednesday 20.

At Powderham, Devonſhire, a Toad-Fiſh was thrown aſhore; it is 4 Foot long, has a Head like a Toad, 2 Feet like a Gooſe and the Mouth opens 12 Inches wide. One of this Kind was diſſected at the College of Phyſicians in the preſence of K *Charles* II.

Thurſday, 21.

A ſmall Congregation of Proteſtant Diſſenters met at *Brixworth*, *Northamptonſhire*, for divine Worſhip, the Mob of the Town A roſe, daſh'd the Windows to Pieces, threaten'd the Life of a youug Gentleman of *Northampton*, who they ſuppoſed was to officiate there, ſeiz'd *William Beck* Maſter of the Houſe, and threw him ſeveral Times into the Mud: It's hop'd that Perſons of ſuperior Character, to whom Application is made, will conſider how much the Liberty of the Subject and the pub- B lick Safety are concerned in this Affair.

Friday, 22.

K The Magiſtrates of *Edinburgh*, to make an exact Scrutiny into the late Riot and Murder of Capt. *Porteus* order'd all the Burgeſſes, Traders, &c. to appear before the Dean of *Guild*, and give in an exact Liſt of their Servants and Apprenttices. Five of the late C Rioters have been committed to the Caſtle.

Came on before the Rt Hon. the Ld Chancellor the Hearing of a Petition of Mr *Allcock*, of *Waterford* in *Ireland*, Guardian to *Michael Aylmer*, an Infant about 6 Years old, Heir to a great Eſtate in that Kingdom, ſhewing, That the Mother, to bring up the D ſaid Child in the *Romiſh* Religion, did privately convey it away; and that the ſaid Guardian coming to *London* after it, found the Mother, but not the Child: To which ſhe anſwer'd, That ſhe brought it over for Advice of Phyſicians, and that her Footman had, without her Privity, convey'd it away; but ſhe was order'd to bring it into Court by E the next Thurſday, or ſhe ſhould be ſent to the *Fleet*.

Monday, 25.

Mr *George Kelly*, formerly Secretary to the Biſhop of *Rocheſter*, made his Eſcape from the *Tower*, where he had been confin'd 14 Years, but had lately the Liberty to take the Air with a Warden: He wrote a Letter next Morning to the D. of *Newcaſtle*, acknowledging his Majeſty's Goodneſs towards him, and excuſing the Attempt he had made to regain his Liberty, and another to a Gentleman in the *Tower* aſſigning over to him all his Books, &c. at his Lodgings. A Reward of 200l. is offer'd for apprehending him.

X The induſtrious *Dutch* having this Year G taken 589 Whales and 3 young Ones, the *French* and *Spaniards* 70; on this Occaſion it was remarked, That if *England* has not had her Share in this profitable Fiſhery, ſhe may boaſt of having out done all her Neighbours in *Horſe-racing*.

Wednesday, 27.

H At a Court of Common-council at *Guildhall*, it was Reſolved that *Stocks market* was the fitteſt Place for building the Manſion-houſe for the Lord Mayor, and it was referr'd to the former Committee to prepare a Plans.

Several Perſons have been apprehended on Suſpicion of murdering Capt. *Innys* mention'd in our laſt.

Ertesi sabah erken bir vakitte Rebecca, daha önce alındığı aynı odaya, Ayscough'ın yanına götürülür. İçinde, on yedinci yüzyıl üslubu, masif ve şişkin ayaklı bir masa bulunan, oldukça geniş bir odadır burası. Sadece çalışma odasına dönüştürülmüş basit bir han odası değil, hanın gereksinimlerine göre, arada sırada yemek odası, kulüp ve özel toplantı salonu olarak da kullanılan bir yerdir. Rebecca muhatabından iki metre kadar uzaklıkta, cilalanmış meşe ağacından döşemenin üzerinde durmaktadır. Çok gariptir ki Ayscough, sanki bir hanımefendinin karşısındaymışçasına, onu selamlamak için ayağa kalkar. Ancak bir hanımefendi için yapacağı gibi eğilmez. Yalnızca yüzüne doğru bakarak başını hafifçe sallar ve oturması için işaret eder. Sandalyenin önündeki masanın üzerine bir su sürahisi konulmuştur, belli ki ona ihtiyaç duyulacağı öngörülmüştür.

"İyi dinlendiniz mi, bayan? Karnınızı da doyurdunuz mu?

"Evet."

"Kaldığınız yerden hiç şikâyetiniz yok, değil mi?"

"Hayır."

"Oturabilirsiniz."

Rebecca oturur ancak sorgu yargıcı ayakta kalır. Masanın öteki ucunda yerini almış olan John Tudor'a doğru döner ve ilk söylenecek olanların kaydedilmemesi gerektiğini çabuk bir hareketle işaret eder.

"Dün akşamki davranışınızdan ötürü sizi övmem gerek. Wardley'e ve babanıza, taşıdığı kötü niyetlerinde cesaret vermekten kaçındınız. İyi bir örnek oldunuz."

"Onların kötü niyeti yoktu."

"Bu noktada, aynı fikirde değilim ben. Her neyse, Bayan Rebecca. Saygıdeğer bir baba, sıradan bir babadan başka her yönden farklı olabilir; ancak bir noktada, bir evladın kaybı söz konusu olduğunda, her ikisi de birbirine benzer ve ilgimize eş ölçüde layıktırlar. Öyle değil mi?"

"Bütün bildiğimi anlattım size."

Ayscough genç kadının sabit ve kendisindeki tavır değişikliğinden ötürü şimdi biraz şaşkınlığa kapılmış olan gözlerine uzun uzun bakar. Bu son yanıttan sonra, kadının bir şey eklemesini bekliyormuşçasına, her zaman yaptığı gibi, perukalı kafasını yana doğru eğer. Ancak Rebecca hiçbir şey söylemez. Derken sorgu yargıcı pencereye doğru yürür, düşünceli düşünceli dışarıya bakar, sonra yeniden genç kadına döner.

"Bayan Rebecca, biz kanun adamları idareli olmak zorundayız. Tarlalarımızı öteki insanlardan daha özenle devşirmeli, en küçük gerçek tanesini bile değerli sayıp muhafaza etmeliyiz, özellikle de kıtlık zamanlarında. Size soracak daha bir sürü sorum var ki dindarlığınızdan ötürü bunları hakaret olarak görebilirsiniz.

"Sorun. Günah işlediğimi unutmuyorum."

Ayscough, yanında durduğu pencereden giren ışığın aydınlattığı bu bekleyiş halindeki, boyun eğmez çehreyi uzun uzun seyreder.

"Bayan, bana dün anlatmış olduğunuz ve zihninizde hâlâ taze olan masalı yeniden tekrarlatacak değilim. Başlamadan önce, ilkin şunu söylemek istiyorum. Eğer dün gecenizi düşünüp taşınarak geçirdikten sonra tanıklığınızda bir değişiklik yapmayı arzu ediyorsanız, bundan dolayı hiçbir şekilde suçlanmayacaksınız. Eğer önemli bir şeyi atlamışsanız, eğer korktuğunuzdan ötürü, bulunduğunuz durumdan ötürü ya da başka herhangi bir sebeple tüm gerçeği söylememişseniz, bundan zarar görmeyeceksiniz. Bu konuda size söz veriyorum.

"Bütün gerçeği söyledim ben."

"Her şeyin anlattığınız gibi mi olup bittiğine inanıyorsunuz?"

"Evet."

"Beyefendi cennete mi gitti yani?"

"Evet."

"Bayan Rebecca, böyle olmuş olmasını isterdim, hatta böyle olmasını diliyorum. Ama size göre bir avantajım var benim. Siz Beyefendi'yi sadece bir aydan biraz fazla zaman önce tanıdınız ve kendinizin de itiraf ettiğiniz gibi, bu arada sizden birçok şeyini gizledi. Ben ise onu yıllardır tanıyorum, bayan. Ne yazık ki, benim ve daha birçok insanın da tanıdığı kişi, sizin bize tarif ettiğiniz kişi değil."

Rebecca hiç yanıt vermez. Sanki hiçbir şey söylenmemiş gibidir. Ayscough bekler, sonra sözüne devam eder.

"Bir sır olarak size ondan biraz bahsetmek istiyorum, bayan. Beyefendi'nin size gösterdiği ilgi kendi ailesini de, mensup olduğu arkadaş çevresini de çok, çok şaşırtmıştır çünkü yakınları Beyefendi'yi kadınların en az hoşlanacağı bir tip olarak görmüşlerdir hep. O malum işlerde ölü bir balık kadar duyarsız olduğu söylenegelmiştir. Ve bütün bu yıllar boyunca, bayan, mensup olduğu sosyal tabakaya rağmen, resmi dine en ufak bir saygı göstermemiştir. Kırlangıçlar kış balçığından ne kadar hoşlanırlarsa o da bir kilisede mutluluk içinde diz çökmekten o kadar hoşlanır olmuştur. Sizin Claiborne'un evinde sürdüğünüz eski hayata son vermeye ve bunun için de önünüze çıkacak her türlü yardımı kabullenmeye hazır olduğunuza inanabilirim. Ancak bu yardımı size, bir ay öncesine kadar hiç görmediği sıradan bir fahişeye temin edecek kişinin Beyefendi olduğuna hiç inanamam, bayan. Buna dünyada inanamam."

Mr. Ayscough yine genç kadının yanıt vermesini bekler ama Rebecca yine hiç yanıt vermez. Sorgu yargıcı gözlerini Rebecca'nın gözlerinden ayırmadan masanın önündeki koltuğuna döner. Rebecca'nın gözlerinde belki de bir zaafın, bir savunma tavrı ifadesinin belireceğini ummuştur ama genç kadın aklın her türlü sesine sağırmışçasına, gözleri yumuşak başlılık ve kararlılık karışımından oluşan o garip ifadeyi korurlar. Sorgu yargıcı sözünü sürdürür.

"Sadece, yine inanamadığım birkaç şeyden söz edeceğim, bayan, Mesela sizin, son derece dine aykırı şartlar altında, Yüce Efendimiz ve Onun Kutsal Babası ile karşılaşmak üzere, pagan putperestliğinin bu başlıca yerine ve yine din bakımından son derece skandal yaratacak şartlar altında, her şeyin daha da anlaşılmaz olduğu, Devonshire'daki bir mağaranın dibine götürülmeniz. Tanrısallaşan şu yoksul babalar ve

dülgerler; Kutsal Ruh diye tanınan şu kadın figürü şey, Wardley bana onun peygamberleriniz arasında bile bilinmediğini, Sonsuz Haziran diye bir şeyden de haberleri olmadığını söyledi. Bayan Rebecca, siz hiç de budala bir insan değilsiniz; dünya hallerini hiç görmemiş bir kadın da değilsiniz. Bir başkasından sizin anlattığınız gibi bir masal duymuş olsaydınız, anlatanın aklından mı yoksa kendi aklınızdan mı şüphe ederdiniz? İçinizden bağırmak geçmez miydi? Bu saçma sapan ve dine saldıran masala inanamam ve inanmıyorum, bu beni aldatmak, yanıltmak, daha yalın gerçeği görmemi engellemek için uydurulmuş bir masal olmalı, demez miydiniz?"

Ne var ki Rebecca gözlerini hâlâ sorgu yargıcından ayırmamak dışında yanıt vermez; oysa şimdi, onun da bir yanıt vermesi gerektiği apaçık ortadadır. Gerçekte olan biten, bu sorgulamada birçok kez olup bitmiş olan şeydir. Yanıt vermekte son derece yavaş davranmaktadır Rebecca. Tedirgin ve sıkıntılı bir tavırla söyleyeceği sözcükleri arayan ya da arar gözüken bir kadının duraksaması değildir bu; daha çok sanki, bir yanıt vermeden önce, Ayscough'ın kullandığı sözcükleri bir yabancı dilden bir başka dile çeviriyormuş gibi davranan birinin duraksamasıdır. Onda Wardley'in saldırgan tezcanlılığı ve hazırcevaplığından eser yoktur; zaman zaman sanki kendisi yanıt vermemekte, esrarengiz bir akıl hocasının gereken yanıtları kulağına fısıldamasını beklemektedir.

"İsa'nın ilk gelişinde insanların çoğunun kuşku duyduklarını ya da ona inanmadıklarını söylemek istiyorum. Ben yalın gerçeği söyledim. Daha fazlasını bilmiyorum."

"Çok mütevazısınız, bayan. Madam Claiborne sizin, işinizin icap ettirdiği kabiliyet kadar aktrislik kabiliyetiniz de olduğunu söylemişti. Jones'a anlattıklarınızda hiç gerçek payı olmadığını kendiniz itiraf etmemiş miydiniz? O zaman yalan söylemeye zorlandığınızı iddia edebilirsiniz ama hiç yalan söylemediğinizi edemezsiniz."

"Önemli konularda hiç yalan söylemedim."

"Her şeye kadir Yüce Tanrı ve Onun Oğlu ile karşılaşmak üzere cennete götürülmek önemsiz bir konu mu?

"O kadar önemli ki bundan sözcüklerle bahsetmek neredeyse olanaksız bir şey. O zaman bundan sözcüklerle nasıl bahsedeceğimi bilmiyordum; sana nasıl söyleyebileceğimi de hâlâ bilmiyorum. Ancak her şey öyle olup bitti ve ben Hazreti İsa ile Babası'nı görmeye mazhar oldum; gördüklerim ruhum için bir merhem etkisini gösterdi çünkü onların varlıkları beni büyük bir sevinçle, hiçbir yeryüzü hazzının veremeyeceği kadar büyük bir hazla doldurdu."

"Her şeye kadir küçük bir toprak sahibi, Kurtarıcı olan bir köylü, kuru otları kaldıran biri, bunlar bağdaşan şeyler mi?"

"Kutsal Tanrı Baba bir tahtın üzerinde ihtişamla oturmazsa daha az mı Tanrı olur? Hazreti İsa bir çarmıhın üzerinde sonsuz ıstırap çekmezse daha az mı İsa olur? Peki ya melekler, kanatlarını kaybettikleri ve ellerinde harp ya da trompet yerine birer tırpan taşımaya başladıkları andan itibaren daha az mı melek olurlar? Sana söylemiştim, beni Şeytan'dan geldiği ileri sürülen bütün dindarlık imgelerinin reddedildiği bir ortamda yetiştirdiler. Gördüklerim, bedenimin gözleriyle gördüklerim, biricik gerçeğin gölgeleriydi yalnızca; ama ruhumun gözleriyle, ilk ve son sevgi nesnem, ışığın kendisini gördüm ben."

"Gözlerinizle istediğinizi görebilirsiniz çünkü bütün gördüğünüz yalnızca bir yanılsama, öyle değil mi?"

"Gözlerimle gördüklerim maddi şeylerdi, bunlarda yalnızca ışığın taşıdığı kesin gerçek yoktu. Kendi gözümle gördüğüm maddi şeyler, senin ya da bir başka erkeğin ya da kadının gördüklerinden ne daha fazla ne de daha az gerçekti."

Bu diyalogdan sonra, gizlemeye çalışmasına karşın, güç bir durumda kalır Ayscough. Günümüzün bir insanı, Rebecca'nın yalan söylediğinden ya da en azından uydurduğundan bir an olsun kuşku duymazdı. Okuması yazması olmayan Akdeniz köylülerine arada sırada Bakire Meryem'in görünmesi dışında, artık tanrılar insanlara kendilerini göstermiyorlar. Ayscough'ın zamanında bile, böylesi görünmeler Katoliklerin bir aldatmacası olarak yorumlanıyor ve bu tür sahtekârlıkları kınayan dini bütün Protestanları hiç de şaşırtmıyordu. Ne var ki Ayscough'ın İngiltere'sinde, onun sınıfından olan kişiler bile, bizim kesin doğrularımıza sahip olmaktan çok uzaktılar. Sözgelimi, Ayscough, hayaletlere inanıyordu; kendisi hiç görmemekle birlikte, birçok hayalet hikâyesi okumuş ve işitmiş ve hiç kuşkusuz bunları yalnızca kocakarılardan ya da bunamış kişilerden de duymamıştı. O çağda, hayaletler ve ruhlar, kendini fantezilere kaptırmış aylak bir hayalgücünün ürünü değillerdi; bunlar büyük ölçüde hâlâ aydınlatılmamış, yalnız ve tüm nüfusu günümüzün modern Londra'sının bir bölümünün nüfusundan bile az bir İngiltere'nin içinde bulunduğu gerçek gecenin bağrından kaynaklanıyordu.

Ayscough hiç kuşku yok ki bu aynı yıl, Büyücülüğün Yasaklanması Kararı'nın kaldırılmasını (İskoçya dışında) desteklemiştir. Ne var ki bunun nedeni büyük ölçüde, işittiği, hatta kariyerinin başlangıcında bizzat uğraşmak zorunda kaldığı büyücülük vakalarının, kusurlu yasalardan ve çoğu kez de tartışma götürür tanıklıklara dayanmış olmalarından

kaynaklandığını şimdi kabul ediyor olmasındandır. Yine, hiç büyücülük yapılmamış olduğunu ileri sürmemekte; yalnız büyücülüğün kötü yanlarının ortadan kalktığını söylemektedir. Devonshire'ın ücra bir köşesinde, kötücül bir büyücüler topluluğunun hâlâ eski uygulamalarını izliyor olmaları, pekâlâ ihtimal dahilindedir. Rebecca'nın, anlattığı şu kutsal görüntüler hikâyesinde kesinkes yalan söylediğini hissedebilmekte (gene de bunlardan, efendisinin oğlu hakkında birtakım bilgiler çıkarmaktadır; ama şunu da belirtelim ki, efendisinin oğluna, mensup olduğu sosyal sınıfa duyduğu saygı yüzünden yumuşatılmış da olsa, eski bir tiksinti de duymaktadır), evet Rebecca'nın gerçeği kesinkes gizlediğini hissetmekte; ama yine de içinde, yadsıyamadığı, görmezden gelemediği olası bir gerçek parçası da kalmaktadır. Bunu hiçbir zaman kabul edemeyecek ama bu gerçekten duyduğu kuşku da içini hep bir kurt gibi kemirecektir.

"İfadenizi değiştirmek istemiyor musunuz? Tekrar ediyorum, bunun zararını göreceksiniz."

"Gerçeğin bana zararı dokunmaz. İfademi değiştirmeyeceğim."

"Pekâlâ, bayan. Bir mahkeme salonunda asla sahip olamayacağınız büyük bir lütfu sundum ben size. Peki, istediğiniz gibi olsun. Ama eğer iddia ettiğiniz şeylerin gerçek olmadığı ortaya çıkarsa, bunun sorumluluğunu da taşıyacaksınız. Şimdi yeniden, şerefiniz üzerine yemin edeceksiniz." Yerine oturur ve masanın öteki ucuna yerleşmiş olan John Tudor'a bir bakış atar. "Söyleyeceği her şeyi yazın."

* * *

S. Kullandığınız kelimelerin hepsi düzmece olsa da, biz yine şu görme meselesine dönelim. Beyefendi çalıştığınız randevuevine gelmeden önce, onu hiç görmediğinizden emin misiniz?
Y. Eminim, hiç görmemiştim.
S. Ondan söz edildiğini de işitmemiş miydiniz?
Y. Hayır.
S. Yaptığınız iş çoğunlukla önceden ayarlanıyordu, değil mi?
Y. Evet.
S. Beyefendi ile de öyle mi oldu?
Y. Madam Claiborne'un defterinde, benim adımın altına, "Lord'un bir arkadaşı" diye yazılmıştı.
S. Ne kadar zaman önce yazılmıştı?
Y. Beyefendi'nin geldiği günün sabahına kadar bana bundan hiç söz etmemişti Madam Claiborne.

S. Her zaman böyle mi yapardı?
Y. Evet.
S. Peki size bilgi vermek için yazdığı şeyi yüksek sesle okurken ne yazılı olduğunu görmemiş miydiniz?
Y. Dediğim gibi, onun kim olduğunu ancak sonradan öğrenebildim.
S. Kızlar zaman zaman şehre iniyorlar mıydı? Şenliklere, balolara, tiyatroya falan gidiyorlar mıydı?
Y. Arada sırada ama hiçbir zaman tek başlarına değil.
S. Peki nasıl?
Y. Ava çıkarken bile Madam Claiborne ile fedaileri yanımızdan hiç eksik olmazdı.
S. Ava çıkmak mı?
Y. Günahkârları randevuevine çekmek için tavlamak yani. Baştan çıkıp da bir randevu talep edenlere bunu yalnızca randevuevinde elde edebileceklerini söylüyorduk.
S. Peki, siz ya da arkadaşlarınız hiç özel randevu vermiyor muydunuz?
Y. Madam Claiborne kendisini aldattığımızı fark ederse, bize ödetiyordu bunu.
S. Cezalandırıyor muydu sizi?
Y. Fedaileriyle birlikte yemek yemek zorunda kalıyorduk. Buna "ailece yemek yemek" deniyordu. Onların yanında kanunların verdikleri cezalardan bile daha kötü muamele görüyorduk. Madam Claiborne bizi böyle idare ediyordu. Ailece yemek yemektense ölmek daha iyidir derdik hep aramızda.
S. Ama size hiç böyle muamele edilmedi, değil mi?
Y. Böyle muamele görenleri tanıdım.
S. Yine de, zaman zaman, halkın gittiği yerlere gidiyordunuz. Beyefendi sizi ilkin bu yerlerden birinde görmüş olamaz mı?
Y. O beni görmüşse de ben onu görmedim.
S. Dick'i de mi görmediniz?
Y. Hayır.
S. Tanışmanızdan sonra, Beyefendi hiç sizi daha önceden tanıdığını söylemedi mi? Uzun zamandır sizinle tanışmaya çalıştığını ya da bu tür sözler?
Y. Hayır.
S. Ama yine de sizden söz edildiğini işitmiş olabilirdi, öyle değil mi? Şehirde hakkınızda dedikodu çıkmamış mıydı?
Y. Ne yazık ki.

S. Şimdi şunu öğrenmek istiyorum: Herhangi bir kimseye hiç, yaşadığınız hayattan memnun olmadığınızı, bu hayattan kurtulmak istediğinizi açtınız mı?
Y. Hayır.
S. Kader arkadaşlarınızdan birine de mi içinizi dökmediniz hiç?
Y. Onların hiçbirine güvenemiyordum. Başkalarına da keza.
S. Beyefendi'nin sizinle birlikte o olağan tensel hazzı alamadığını düşünürsek, ilk buluşmadan sonra sizi yeniden görmek istemesindeki ısrarı çok şaşırtıcı bir şey değil miydi?
Y. Galiba bir şeyleri umut etmekten haz alıyordu.
S. Sizin bambaşka bir maksatla seçilmiş olduğunuza dair hiçbir imada bulunmadı mı?
Y. Hayır. Hiçbir imada bulunmadı.
S. Size geçmişiniz konusunda sorular sordu, değil mi?
Y. İki ya da üç soru, daha fazla değil.
S. Peki randevuevindeki hayatınız hakkında soru sormadı mı? Bu hayattan usanıp usanmadığınızı falan?
Y. Oradaki hayatım hakkında sordu ama bu hayattan usanıp usanmadığımı sormadı. Gerçi çoğu erkek bunu soruyor. Çoğunlukla da kendi günahlarından korktukları için soruyorlar.
S. Nasıl yani?
Y. Erkekler hem günahtan korkup hem de o günahı işlediklerinde daha çok haz alıyorlar sanki. Bazıları, o hayvanca tutkularının en ateşli anlarında, bizleri orospu diye adlandırmaktan ya da çok daha kötü şeyler söylemekten büyük zevk alıyorlardı; bazıları da bizlere sevdikleri kişilerin adlarını, karılarının hatta Tanrı bağışlasın analarının, kız kardeşlerinin, kızlarının adlarını vermekten hoşlanıyordu. Ve tek bir sözcük etmeden, hayvan gibi davrananlar da oluyordu. Tensel hazlara kapılmış bütün bu kişiler lanetlenmişlerdir ancak şu hayvan gibi davrananların lanetlenmişlikleri ötekilerinkinden biraz daha azdır belki.
S. Hangi doktrinmiş bu? Yani son derece kaba ilkel insanlar gibi günah işleyenler, suçluluklarının bilincinde olarak günah işleyenlerden daha az mı suçlu oluyorlar sizce?
Y. Tanrı her zaman her yerdedir; ya da yoktur.
S. Sizi hiç anlamıyorum, bayan.
Y. Tanrı insanları oldukları halleriyle yargılar, olmak istedikleri halleriyle değil ve yaptıkları şeyin bilincinde olanları daha şiddetle yargılar.

S. Tanrı bu konuda size görüşlerini açmayı münasip buldu galiba, öyle mi?

Y. Sana ne kötülük ettik biz, Mr. Ayscough? Hiç kötülük etmek istemiyoruz sana; açık açık konuştuğumuzda bizi kırmakta, bizi küçümsemekte niye bu kadar kararlısın? İnançlarımız Tanrı'dan geliyor bizim; ama inançlarımızda da alçakgönüllüyüz biz. Bu inançların yalnızca bizlere ifşa edildiklerini söylemiyoruz; hayır, Deccal'e tapmadıkları sürece, bu inançların başka herkese de açık olduğunu iddia ediyoruz. Ben şunu söylüyorum: Ten günahını işleyenler lanetlenmişlerdir, daha büyük ya da daha küçük, bunun hiç önemi yok, onlar lanetlenmişlerdir.

S. Şimdi yeniden sorduğum soruya gelelim. Londra'dan ayrılmanızdan önce, amaçlarına uygun olup olmadığınızı, yani elinize bir fırsat geçerse randevuevinden ayrılıp ayrılamayacağınızı ortaya çıkarmak için, Beyefendi'nin özel bir soruşturma yapmış olduğuna inanıyor musunuz?

Y. Tapınağı ziyaretimizden önce, Beyefendi'nin niyetinden hiç haberim yoktu.

S. Bu niyetini hiç açığa vurmamış mıydı yani? Nasıl isterseniz öyle kabul edin ama siz seçilmiş değil miydiniz, bayan?

Y. Ben seçilmedim, kurtarıldım.

S. Aynı şey. Kurtarılmanız için seçilmeniz gerekiyordu.

Y. O zamanlar ne birini, ne de ötekini biliyordum.

S. Pekâlâ. Şimdilik bunu bir yana bırakalım. Şu lanetlenme meselesine bıraktığınız yerden devam etmenizi istiyorum. Eğer kanunlara uygun olarak evlenirlerse, erkek ve kadın zaman zaman ten hazlarını tadamazlar mı? Niçin cevap vermiyorsunuz? Hadi söyleyin, onlara üremeleri buyurulmadı mı?

Y. Onlar Sonsuz Haziran'da yaşamayacaklar.

S. Orada çocuklar gördüğünüzü söylememiş miydiniz?

Y. Onlar ruhtan yaratılma çocuklardır. Bizim gibi etten kemikten değillerdir. Bizim her türlü tensel günahı tiksintiyle karşılamamızı hor görüyorsun sen. Ben de sana diyorum ki, Sonsuz Haziran'da görmüş olduğum bütün kişiler, hayatları boyunca bu iğrenç günaha karşı savaşmış olan ve şimdi de bunun ödülünü elde eden kişilerin ruhlarıdır. Ödülleri ise, inandığınız gerçeğin kutsal kanıtıdır.

S. Fransız Peygamberleri'nin doktrini mi bu?

Y. Ve evlenmemiş olan İsa'nın da doktrini.

S. Bütün ten hazları günah mıdır?
Y. Özellikle de bu haz, bütün günahların kaynağıdır o; bu günaha karşı savaşmadıkça, kurtulamayacağız.
S. Yine soruyorum, bayan. Kocanız bu konuda sizinle aynı fikirde mi yoksa başka bir görüşü mü savunuyor?
Y. Sana şöyle yanıt vereceğim: Bu, İsa ile bizim aramızdaki bir meseledir, seni ilgilendirmez.
S. Niye, "Evet, benimle aynı fikirde, biz İsa'da yaşıyoruz" diye cevap vermiyorsunuz ki? Yoksa aynı fikirde değil misiniz? (*Non respondet*). Pekâlâ, suskunluğun senin yerine konuşsun. Peki şimdi Beyefendi'nin hikâyenizdeki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Onun sizi seçmiş olduğunu niçin düşünüyorsunuz? Eğer amacı buysa, kurtarabileceği bu kadar kişi arasından, niçin bir başkasına yardıma gelmedi de size geldi peki?
Y. İhtiyacım vardı benim.
S. Peki, başkalarının sizin kadar ihtiyaçları yok muydu? Daha az günah işlemiş olan başkalarının?
Y. Ben yanıp yanıp kül olmuştum, anlıyor musunuz, kül; uzun süren bir körleşmenin cezasıydı bu.
S. Bu, sorumun cevabı değil.
Y. İsa'nın inayeti çoğu kez en az layık görünen yere gelir.
S. Bu konuda sizinle tartışmayacağım, bayan.
Y. Bu inayet bir zamanlar olduğum şey için olamaz, eski halimden daha iyi olmakla birlikte şu anki halim için de olamaz. O zaman yaptığım şey için.
S. Ne yapıyorsunuz peki?
Y. İster istesinler ister istemesinler, kadınların bu dünyada yapmaları gereken şeyi.
S. Bütün bunlar karnınızda bir çocuk taşıyabilesiniz diye mi oldu bitti?
Y. Taşıdığım çocuk tensel bir işaretten başka bir şey değildir.
S. Neyin işareti?
Y. Daha fazla ışığın ve daha fazla sevginin.
S. Çocuk mu bunları getirecek yoksa çocuğu doğurmak suretiyle siz mi getirmiş olacaksınız?
Y. Özellikle o, kızım getirecek.
S. Ne! Nasıl oluyor da çocuğunuzun kendi cinsiyetinizden olacağından bu kadar emin görünebiliyorsunuz? Cevap verin.
Y. Sana bunu kendi dilinde söyleyemem.
S. Bayan, tek bir dil ve yalnızca da tek bir dil vardır, bu da her zaman

konuştuğumuz İngilizce'dir. İleri sürdüğünüz şeyden nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?

Y. Bunu bilmiyorum ama eminim.

S. Ve kızınız büyüdüğünde, vaazler verip kehanetlerde bulunacağından hiç kuşkum yok.

Y. O, Kutsal Bilgelik Anamız'ın hizmetçisi olacak.

S. Onun için çok kötü ve dine karşıt bir şeye özlem duymuyor musunuz? (*Non respondet.*) Ben senin ruhunun en derin noktalarına nüfuz etmedim mi? Peygamberlerin de bunları söylemiyorlar mı? Büyük bir günaha girerek, İsa'nın dünyaya ikinci gelişinde, kadın olarak döneceğini ileri sürmüyorlar mı? Böyle bir düşünceyi dile getirdiğim için Tanrı beni bağışlasın, şu anda karnında taşıdığın varlığın dişi bir İsa olduğuna gizli gizli inanmıyor musun sen?

Y. Hayır, hayır, yemin ederim ki inanmıyorum, bu kadar kendini beğenmiş biri değilim ben. Bunu hiç söylemedim, kalbimin derinliklerinde bile söylemedim.

S. Belki de demedin; ama böyle düşünmüş olduğuna bahse girerim.

Y. Hayır, hayır, böyle bir şey olmadı. Bu kadar günahkâr bir kişi nasıl olur da böyle bir şeyi aklından geçirebilir?

S. Gerçekten de bir azize olduğuna inanmadıkça böyle bir şeyi nasıl düşünebilir! Ancak Tanrı ile, Onun Oğlu ile ve ayrıca Kutsal Ruh ile karşılaşmak ona ihsan edildiğine göre, buna pekâlâ da inanabilirdi. Peki siz, bu kehanetlerinizden yola çıkarak, böyle etekli bir İsa'nın ortaya çıkabileceğini inkâr mı ediyorsunuz?

Y. Karnımda taşıdığım çocuğun o olduğuna inandığımı bütün ruhumla inkâr ediyorum.

S. Bu kadar mütevazı olmayın, bayan. Daha yüksek tabakadan bazı kişiler tarafından da şereflendirildiniz siz. Dick'inkinden daha tanrısal bir tohumu içinizde taşıdığınıza niye inanmayasınız ki?

Y. Beni tuzağa düşürmek istiyorsun sen. Bir kadın olmanın ne anlama geldiğini bilmiyorsun.

S. Benim de bir karım var, senden daha büyük iki kızım ve ayrıca da kız torunlarım. Nedir bir kadın? Bu bilmeceyi daha önce de duydum ve buna cevap verdim, bayan.

Y. Bir bilmece değil bu. Fahişeyken kullanıldığım gibi, şimdi de kullanılabilirim. Ve aynı şekilde bütün öteki kadınlar da kullanılabilirler.

S. Nasıl? Bütün kadınlar fahişelik mi ediyorlar?

Y. Şu anlamda fahişe gibi davranıyorlar: Biz kadınlar alay edilmekten

korktuğumuz için, inandığımız şeyleri söyleyemiyoruz, düşündüğümüz şeyleri de keza söyleyemiyoruz. Eğer erkekler bir şeyin şu ya da bu biçimde olması gerektiğini düşünürlerse, elimizden itaat etmekten başka bir şey gelmiyor. Yalnızca senden değil, dünyanın her yanındaki bütün erkeklerden söz ediyorum. Kutsal Bilgelik Ana ne işitiliyor, ne de görülüyor, getirebileceği şeylere de kulak asılmıyor.

S. Onun ne getireceğini şimdi bir yana bırakalım. Ben, sizin dünyaya ne getireceğinizi bilmek istiyorum, bayan.

Y. Rahmimde taşıdığım kız, evet, o beni aşacak, ben yalnızca onu dünyaya getirmek için varım. Onun yeryüzüne ikinci kez gelecek Hazreti İsa olduğu meselesine gelince, bunu söyleyebilmeye layık biri değilim ben, böyle olduğunu iddia edecek kadar kendini beğenmiş de değilim. O her ne olursa olsun ağlamayacağım ama Yüce Efendimiz'e bana onu verdiği için bütün kalbimle şükredeceğim. Ve sana şunu da söylememin zamanı: Beyefendi yalnızca bu dünyada değil, bundan çok daha yüce bir dünyada da soylu bir kişiydi ve bunu gizlemesi gerekiyordu. İlkin anlayamamama rağmen, onun zalimliği sandığım şey aslında iyiliğiydi ve bu aynı zamanda da, bu dünyanın insanlarının Deccal'in karanlığında yaşıyor olduklarını gördüğünün bir işaretiydi. Çoğu kez kim olduğunu açıklamak zorunda kalmayacak şekilde konuşuyordu; tabii Yüce Tanrı'nın inayetinin uyandırdığı kişilerin dışındakilere. Evet, o, kendini, kendi ülkesiyle savaşta olan bir ülkede bulan birisi gibiydi ve gerçek bağlılığını gizlemesi gerekiyordu ama güvenini kazananlardan ya da kendisinin güven beslediği kişilerden de bunu tamamıyla gizlemeyerek. Yanılgıya kapılmayın, onun Kitap'taki kişi olduğunu falan söylemiyorum. Sadece O'nun ruhundan olduğunu ve her ikisinin de O'nun için ve O'nun adına konuşup hareket ettiğini söylüyorum. Dün Beyefendi'den ve uşağından söz ettim ve birçok bakımdan nasıl tek bir kişi gibi göründüklerinden. Ve şimdi, gerçekte, onların tek bir kişi olduklarını görüyorum: Dick tensel ve yetkin olmayan beden, Beyefendi ise ruhtu; hepimizde olduğu gibi iki ikiz doğa ama onların durumunda bu, iki ayrı varlıkta cisimleşmiş oluyordu. Ve tıpkı Hazreti İsa'nın bedeninin çarmıhın üzerinde can vermesi gibi, günümüzdeki bu dünyevi bedenin, zavallı Dick'in, öteki yarının kurtulabilmesi için ölmesi gerekiyordu. Şimdi sana bir kez daha söylüyorum: Bu öteki yarının yeryüzünde bir daha görülmeyeceğine inanıyorum, yeni aldığı şekil içinde bile görülmeyecek; ancak o

ölmüş değil, Sonsuz Haziran'da yaşıyor ve Hazreti İsa ile tek bir bütünü oluşturuyor, bunu kendi gözlerimle gördüm ben. İşte böyle açık açık ve hem de çok çabuk konuşuverdim ve sen bana yine inanmayacaksın.

S. Beyefendi'nin bu dünyadan çekip alınmak üzere, Tanrı tarafından gönderilen şu kurtçuk benzeri makinenin içinde götürüldüğünü mü söylemek istiyorsunuz?

Y. Evet.

S. Para vererek sizi satın almasına ve sizi büyük bir şehvet oyununa zorlamasına rağmen mi?

Y. Cehenneme giden yolun bundan geçtiğini görebilmem için. O, bu şehvet oyununa ne katıldı, ne de bundan haz aldı.

S. Ancak onun öteki yarısı, sözünü ettiğiniz şu tensel yarı, Dick denilen şu hödük, bu işten böyle bir haz aldı, değil mi?

Y. Bunun için de ölmesi gerekti. O ilk seferden sonra, adi ve şehvet dolu bir haz değildi benim de duyduğum; daha önce de söylediğim gibi, bu kadar kuvvetle hissetmekten şaşkınlık duyduğum bir acıma ve sevecenlikti ve niçin böyle olduğunu da bir türlü anlayamıyordum. Şimdi, kollarımda gözyaşı döken kişinin, o düşmüş yarı olduğunu; ışığın altındaki gölge olduğunu ve bunu bildiği için de ıstırap çektiğini biliyorum; tıpkı, terk edildiğinden ötürü haykıran İsa gibi.

S. Ancak bütün bunlara rağmen, onlarda böyle bir şeyi sizden başka da gören olmadı, değil mi? Ben size gerçeği söyleyeyim, bayan. Efendi: kendi soylu sınıfını hor gören, lütufkâr babasına karşı itaatsiz, Tanrı'ya saygıda kusur eden, aile görevlerine başkaldıran biriydi; uşak ise: insandan çok hayvana yakındı; işte onlar için bütün söylenebilecek bundan ibaretti, sizin dışınızdaki herkes için böyleydi onlar.

Y. Başka insanların neye inandıkları hiç umurumda değil. Ben yalnızca kendi inandığımı biliyorum ve ölene kadar da buna inanacağım.

S. Beyefendi'nin aldatmacalar kullanmak zorunda kaldığını, gerçek bağlılığını, yani, Kurtarıcı'nın ruhundan olduğunu gizlemesi gerektiğini söylüyorsunuz. Bu nasıl oluyor, bayan? Yüce Efendimiz'in kendisi böyle mi davranmıştı? Gerçeği özellikle her şeyin üstünde tutmamış mıydı O? İncil'de tek bir sayfa var mıdır ki O'nun, kendi canı için korkan ikiyüzlü bir sahtekâr gibi, aldatmacalara başvurduğunu ya da bazı şeyleri gizlediğini anlatmış olsun? Ne diyorsunuz buna? Bunu düşünmek bile dine karşı büyük bir hakaret değil mi?

Y. Ferisiler* güç kazandılar.
S. Ne demek istiyorsunuz bu sözünüzle?
Y. İsa'nın bu dünyaya istediği gibi gelemeyeceğini, bu dünyanın günahlarla çok karanlıklaştığını söylemek istiyorum. İsa, dünya Deccal'den arıtıldığında bütün ihtişamı içinde gelecek. Şu anki durumda, O'nun aramızda olduğu ve eskiden yaptığı gibi öğretisini vaaz ettiği öğrenilse, onu yeniden çarmıha gererlerdi ve şayet kadın olarak gelecek olursa, kesinkes böyle yaparlardı. Herkes senin gibi davranırdı, O'nunla alay eder, O'nu hor görür, Tanrı'nın, Havva'nın cinsiyetinden olamayacağını haykırır, bunu iddia etmenin bile dine hakaret sayılacağını söylerdi. Başlangıçta oldukları gibi, Hıristiyanlar yeniden gerçek Hıristiyan olduklarında gelecek O. İşte o zaman, erkek ise erkek, kadın ise kadın ama olduğu gibi görünecek.
S. Ama bu arada Tanrı'nın kuşkulu vekillerinin ya da habercilerinin aramıza girme riski var, öyle değil mi?
Y. Sen her şeye bu dünyanın ışığı altında bakıyorsun. Havariler'in yazdıklarını hiç okumadın mı? Bir insan ikinci bir kez doğmadıkça, Tanrı'nın krallığını göremez. Görülen şeyler geçicidir; görülmeyen ise sonsuzdur. İnanç umulan şeylerin özü, görülmeyen şeylerin ise işaretidir. Tanrı dünyayı böyle yaratmıştır. Sen hâlâ bende hilekâr orospuyu, Beyefendi'de itaatsiz oğlu ve Dick'de de ilkel, hayvani kişiyi görmeye çalışıyorsun. Eğer böyle düşünüyorsan, hiçbir şeyi değiştiremeyeceksin. Yalnızca bir kez doğunca, ister istemez, kendi ışıklarınla yaşaman gerekecek.
S. Yüzünüzdeki bu alçakgönüllülük boşuna, bayan, pis bir gurur kokusu saçılıyor etrafa.
Y. Bende İsa'nın gururu var, başka bir şeyin değil. Kötü konuşsam bile, O'nun ışığı için konuşmak istiyorum.
S. Ve bütün alışılagelmiş ve benimsetilen inançlara meydan okuyarak mı?
Y. Tanrı'nın krallığı bir "gereklilik" değildir. Eğer bir şeyin olması gerekiyorsa, İsa'nın orada yeri yoktur. Bir fahişenin her zaman bir fahişe olarak kalması gerekir: İsa'nın burada yeri yoktur. Erkeğin kadını her zaman idare etmesi gerekir: İsa'nın burada yeri yoktur. Çocukların açlıktan ölmeleri gerekir: İsa'nın burada yeri yoktur. Bütün insanların doğuştan itibaren ıstırap çekmeleri gerekir: İsa'nın burada yeri

* Ferisilik: Yazılı yasalara sıkı sıkıya bağlılıkları ve kutsallık iddialarıyla tanınan bir Yahudi mezhebi. Ferisi sözcüğü, mecazi anlamda ise, "ikiyüzlü", "hep kendini haklı gören" kişi demektir. (ç.n.)

yoktur. Bu dünyanın ışıkları altında görülen hiçbir gereklilikte, İsa'nın yeri yoktur. Bu dünyanın günahlarından ötürü kapatıldığı mezardır bu, karanlıktır.

S. Şimdi de Hıristiyanlığın gerçek özünü, kalbini inkâr etmek istiyorsunuz. Kutsal İncil bizlere ödevlerimizi, neler yapmamız gerektiğini buyurmuyor mu?

Y. Yapılması gereken şeyi değil de, neyi yapmanın en iyi olacağını söylüyor o; çoğu kişi de bu en iyiyi yapmıyor.

S. İsa'ya itaat etmemiz gerekmez mi bizim?

Y. Evet ama önce O'na itaat etmemekte özgürsek; çünkü O, bizim kendisini özgürce seçmemizi ister, bu yüzden biz kötüyü, günahı ve karanlığı seçmekte de özgür olmalıyız. Bunda ise hiç "gereklilik" yoktur. Wardley Kardeş de bunları söylüyordu. İsa her zaman yarında ikamet eder. Bugün günahlarımız ve körlüklerimiz ne olursa olsun, yarın gözlerimizin açılacağı ve günahlarımızdan kurtulacağımız umudu hep vardır. Ve O, tanrısal gücü ve gizemiyle bizlere, insanın kendi isteğiyle değişebileceğini ve yine O'nun inayetiyle kurtuluşa erişebileceğimizi söyler.

S. Wardley'den almış olduğunuz bir inanç mı bu?

Y. Geçmişteki yaşamımla şimdiki yaşamıma dönüp baktığımda, kendi kafamdan çıkan bir inanç aynı zamanda.

S. İnsanın değişebileceğine duyulan ve her aklı başında insanın ruh ve ruhun kurtuluşu meselelerinde onaylayacağı bu inanç, dünya meselelerine de tatbik edildiğinde son derece yıkıcı ve tehlikeli bir prensip olarak ortaya çıkmıyor mu acaba? Sivil savaşlara ve ihtilallere, meşru düzenin altüst olmasına götürmez mi bu inanç? Bu inanç özellikle de kötü ve tehlikeli olan şu nosyona varmaz mı: İnsanın değişmesi gerekir ve eğer insan bu değişmeyi kendi iradesiyle yerine getiremezse, o zaman bu değişiklik kanlı bir güç, zalimce bir kargaşa vasıtasıyla yerine getirilecek demektir. Öyle değil mi?

Y. İsa böyle bir değişikliği savunmuyor. Hatta O'nun adına yapılsa bile.

S. Peygamberler'in, inançlarını yaymak için ellerine kılıç almak istemeyen Quaker'lerden ayrıldığı nokta da burası değil mi?

Y. Has buğdaydan yapılma ekmeğin kara olduğunu iddia etmek kadar yanlış bir şey bu. Biz inancımızı kılıç gücüyle değil, yalnızca ikna yoluyla yaymak istiyoruz. Bizim İsa'ya inanış tarzımız bu.

S. O zaman şimdi Wardley'i inkâr etmiş oluyorsunuz. Çünkü dün bana o, kendisi gibi inanmayanlara karşı elde kılıç savaşacağını söy-

ledi ve ağzından şu an hükümet edenlere karşı birtakım tehditkâr sözler de çıktı.

Y. O bir erkektir.

S. Başkaldıran bir erkek.

Y. Ben onu sizden daha iyi tanıyorum. Yakınları arasında, kibar ve merhametli biridir Wardley. Tehdit edilmediği sürece de, sağduyu sahibi bir insandır.

S. Ben de sana şunu söyleyeyim: Onda sağduyu denilen şeyden eser yok ve yakında bir gün bunun cezasını çekecek. Vaaz vermeyi kes artık, bunun önemi kalmadı. Şimdi Dick'e gelelim. Onun hakkında başka herkesten daha fazla şey söyleyebilirsiniz. Dick'in dış görünüşü arkasında, göründüğü kadar talihsiz olmayan başka bir insanın mı gizlendiğini söylüyorsunuz?

Y. Olduğu şeyden ötürü ıstırap çekiyordu o, bu bakımdan hiç de hayvani bir yanı yoktu.

S. Çoğu kişinin sandığından çok daha fazla anladığını da mı düşünüyorsunuz?

Y. Düşmüş biri olduğunu anlıyordu.

S. Peki bundan başka bir şey? Efendisi üzerine son derece yüce şeyler söylediniz. Şundan ne mana çıkarıyorsunuz peki: O son sabah, Beyefendi'ye yolu gösteren Dick değil miydi? Anayoldan ne zaman ayrılmanız gerektiğini, atlarınızdan ne zaman inip yola yayan devam etmeniz gerektiğini bilir gözüken Beyefendi değil de Dick değil miydi? Siz daha aşağıda beklerken önden giden gene o değil miydi?

Y. Onda daha mükemmel insanların, hatta Beyefendi'nin bile sahip olmadığı bir bilgi vardı.

S. Birinin ya da diğerinin buralara daha önce gelmiş olduğunu gösteren hiçbir kanıt yok muydu?

Y. Hayır, hiç yoktu.

S. Öyle gözüküyor ki Dick hareket tarzına bakarsak bu yöreyi tanıyordu. Peki nasıl tanıdığı konusunda hiç kuşkunuz olmadı mı?

Y. O, Tanrı'yı gönül yoluyla tanıyordu. Evlerinden çok uzaklarda kaybolmuş olsalar da, oralara hiç kimsenin yardımına gerek duymadan dönebilen hayvanlar gibiydi o.

S. Sizin şu Sonsuz Haziran'ınızın ve gördüğünüz hayallerin onun için bir ev gibi olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

Y. Kutsal Bilgelik Ana bize ilk kez geldiğinde, ona, sahibesinden uzun süre ayrı kalmış sadık bir köpek gibi, sevincinden içi içine sığmayarak davrandı.

S. Jones Dick'in mağaradan, sizin çıkmanızdan önce, büyük bir korku ve dehşete kapılmış ve kaçıp kurtulmaktan başka bir şey düşünmeyen biri gibi, koşa koşa çıktığını söylüyor. Sahibesini yeniden bulan hangi köpek böyle yapardı peki?
Y. Günahlarıyla yüzleşemeyen, bunu yapmaya gücü yetmeyen biri yapardı.
S. Sizin için bu kadar iyilik ve merhamet göstermiş olan bu Kutsal Bilgelik Ana niçin bu zavallı yaratığa aynı şeyleri hiç göstermedi acaba? Niçin onun kaçmasına ve bu büyük *felo de se* suçu işlemesine izin verdi?
Y. Sen benden yalnızca Tanrı'nın yanıt verebileceği bir şeyi söylememi istiyorsun.
S. Ben senden inanabileceğim bir cevap istiyorum.
Y. Buna yanıt veremem.
S. O zaman ben sana inandırıcı bir cevap vereyim: Cehaleti içinde onu böylesine altüst etmiş olan tek bir sebep olamaz mı? Beyefendi'nin gözleri önünde öldürüldüğünü ya da kendisinden koparılıp alındığını görmek ve böylelikle de bundan böyle koruyucusuz kaldığını anlamak. Bu olamaz mı sebep?
Y. Neler olup bittiğini bilmiyorum ben. O sırada uyuyordum.
S. Bayan, ilkin sizi bu yere götürmüş olması orada daha sonra olup bitecekleri de bildiğini düşündürüyor bana; ancak buna rağmen, orada olup bitenler onu canına kıymaya sürükledi. Oldukça anlaşılmaz bir şey değil mi bu?
Y. Eğer Tanrı isterse, her şey anlaşılmazdır.
S. Ve sizin böyle cevap vermek istemeniz de, kendinizi sıradan akıl gibi önemsiz şeylerin üstüne yükselip bulutlar arasındaki azize rolünü oynamanız da, en az o kadar anlaşılmaz, be kadın. Size Dick'in ölmüş olduğunu ilk söyleyişimde fark ettim bunu. Hangi kadın, çocuğunu taşıdığı erkeğin öldüğünü duyduğunda, gözünden tek damla yaş akmaz ve sizin gibi davranırdı? Sanki çocuğunun babası değil de bir başka kişi ölmüş gibi tepki gösterirdi. Üstelik bu kadın onu herkesten daha çok sevdiğini söylüyor ve bu kadın diğer bütün kadınlar arasında öyle bir kadın ki, kokuşmuş etin üstüne üşüşen sinek kadar âşığı olmuş geçmişteki hayatında. Şimdi de tutmuş hiçbir şey söyleyemeyeceğini, hiçbir şey bilmediğini ve bütün bunların önemi olmadığını söylüyor. Ne düşünmemi bekliyorsunuz benden?

Y. Şunu: Onun çocuğunu taşıyorum ama kalbim yine de onun ölümüne seviniyor; kendim için değil onun için seviniyorum. Şimdi günahlarından arınmış olarak yeniden dirilecek o.
S. Hıristiyan kardeşliğinden anladığınız bu mu sizin?
Y. Yine söylüyorum, sen beni, kendi cinsiyetinin yarattığı cinsiyetimin bir aynası gibi görmek istiyorsun. Ben bu düşündüğün şeye uymuyorum. Fahişelik ettiğim dönemde, onun açlığını, cinsel isteğini giderdiğimi söyledim sana; çünkü o öyleydi, boğa ya da aygır gibi, cisimleşmiş bir şehvetten başka bir şey değildi. Değişmiş olduğumu göremiyor musun? Artık fahişe değilim ben, İsa'da yeniden doğdum, Sonsuz Haziran'ı gördüm. Senin düşündüğün şeylere uymuyorum. Fahişe Rahab da inancı sayesinde ölüp gitmedi.
S. Sen nedamet getirmiş bir fahişeden de kötüsün. Başrahibelik rolü oynuyorsun sen, kadın. Bu çılgınca fantezilerinden, bu saçma sapan düşlerinden, yok bilmem Sonsuz Haziran'mış, yok bilmem Kutsal Bilgelik Ana'ymış, bütün bu zırvalardan bir teoloji kurmaya cüret ediyorsun kendi mezhepdaşlarının bile bilmediği bunca şeyi hangi hakla uydurabiliyorsun, söyler misin?
Y. Senden başka hiç kimseye söylemedim bunları, bundan sonra da söyleyemeyeceğim. Bunlar bu dünya için yalnızca birer sözcük ancak öte dünya için sözcüklerden çok daha büyük birer işaret. Yüce Efendimiz'i ululamak için sözcükler kullanan senin kilisenin ilahileri kötü şeyler mi? Onlar Tanrı'ya birer övgü değil mi? Tabii hükümetin onlara izin vermesi gibi bir farkla.
S. Diline hâkim ol.
Y. Eğer sen de diline hâkim olursan.
S. Utanmazca bir küstahlık bu senin yaptığın.
Y. Bunu başlatan ben değilim.
S. Yeter. Demek, sana göre, Dick, sana duyduğu şehvetin yol açtığı suçluluktan ötürü öldü.
Y. Günah işlemiş olan tensel varlığını inkâr edip ondan vazgeçebilsin diye öldü.
S. Şimdiye kadar hiç hamile kalmamış mıydın?
Y. Hayır.
S. Oysa bunun için eline bayağı fırsat da geçti. Faal bir gecede, kaç sefer yattığın oldu birinin altına? (*Non respondet*). Hay dindarlığını frengi alsın götürsün, be kadın, cevap ver! (*Non respondet*). Her neyse önemi yok, tahmin edebiliyorum bunu. Peki, karnındaki piçin bu adamdan peydahlandığını nereden biliyorsun?

Y. Kısırlığım Tanrı'nın iradesinin sonucuydu ve yine O'nun iradesiyle şu anda neysem oyum. Kocam kızımın bu dünyadaki babası olacak, tıpkı Yusuf'un İsa'nın babası olması gibi, kızım bir piç olmayacak.
S. Peki bu dünyadan olmayan babası kim?
Y. Senin dünyan benim dünyam değil, Hazreti İsa'nınki de değil.
S. Benden gizlemek istediklerini sana söyleteceğim, kadın. Bu isyankâr ruhun için gerçek baba kim? Dick mi yoksa Beyefendi mi?
Y. Beyefendi ne ise odur; ne daha az, ne daha fazla; o bu dünyada baba değildir.
S. Ama bir başka dünyada onu böyle mi görüyorsun?
Y. Ruhen görüyorum. Tohumundan ötürü değil.
S. İnsan otoritesine karşı isyan etmenin bir günah olduğu Tanrı'nın kanunlarıyla belirtilmedi mi? Her şeye Kadir Yüce Tanrı'nın ilk hareketi de, sonsuza kadar böyle olması gerektiğine tanıklık etmiyor mu?
Y. İnsanlar tarafından böyle olduğu söyleniyor.
S. Kutsal İncil düzmece bir tanık mı yani?
Y. O yalnızca bir görüş açısından tanıklık ediyor. Ve bu hata, Tanrı'ya ya da Oğlu'na değil, insana ait. Tekvin'in ikinci bölümünde Havva'nın Adem'in kaburga kemiğinden yaratıldığı söyleniyor. Birinci bölümdeyse, Tanrı'nın erkekle kadını kendi imgesine göre yarattığı; Kendi'sinden erkek ve dişi olmak üzere iki cinsiyet yarattığı söyleniyor. Yüce Efendimiz Hazreti İsa da daha ilerde, Aziz Markus'un İncil'inin on dokuzuncu bölümünde bundan söz ediyor; ancak orada kaburga kemiği lafı falan geçmiyor, erkeklerin karılarını boşayabileceklerine izin veren Musa'nın adı anılıyor. Ve Hazreti İsa, başlangıçtan itibaren durumun böyle olmadığını, erkek ve kadının eşit yaratıldıklarını söylüyor.
S. Ben senin yeniden doğmuş bir kadın olduğuna asla inanmıyorum, özellikle de şu üstündeki sıradan bonen ve etekliğinle zerre kadar inanmıyorum. Sen yalnızca kendini yeni bir kötü alışkanlığa kaptırdın, hepsi bu. Senin şimdiki zevkin, atalarımızın bilgelikleri içinde bizlere inanmamız için söyledikleri şeyleri hiçe saymak. Oysa sen, erkeklerin zevkleri için yararlandıkları bir sokak yosmasıydın yalnızca, öyle değil mi? Şimdi sen bu kötü niyetli sözlerinle onlardan intikam almaya çalışıyorsun, onları kendi zevklerin için kullanmaya çabalıyorsun, eski hallerini tavırlarını, geçmiş bir modaymış gibi, eski bir elbiseyi bir kenara atıyormuş gibi başından atmaya çalışıyorsun. Seni gidi kurnaz karı! Din senin için yalnızca bir maske, başka

bir şey değil. Bir kadına hiç de yakışmayan bu intikam şekli, tam da sana yaraşan bir şey.

Y. Beni tuzağına düşüremeyeceksin.

S. Tuzak! Tuzak! Ne tuzağıymış bu?

Y. Bana kavgacı ve şirret bir kadınmışım gibi, kendimi intikam fikriyle yiyip bitirdiğimi söyletmeye çalışıyorsun; yanlış anlaşılırım korkusuyla sana yanıt veremeyeceğimi ortaya çıkarmaya çabalıyorsun.

S. Şeytani amacını seziyorum senin.

Y. Ben sana söyleyeyim şeytani amacımı: Bu dünyada haksız olan şeyler, Yüce Efendimiz Hazreti İsa'nın değil insanın iradesiyle haksızdırlar yalnızca. Amacım işte bunu değiştirmek.

* * *

Ayscough, bu sözleri söylemiş olan genç kadından, gözlerini ayırmaz. Şimdi yanıt vermekte yavaş davranan kendisidir. Genç kadın sanki karşısındaki bizzat Deccal'in kendisiymiş gibi, her zamanki alışkanlığıyla ellerini kucağında kavuşturmuş, gözleri onun gözlerinde, tahta sandalyesinde dimdik oturmaktadır. Gözlerinde hâlâ yumuşak bir ifade varsa da, yüz çizgileri hiçbir şey önünde geri adım atmayacağını, boyun eğmemekte kararlı olduğunu gösterecek şekilde gerilmiştir. Ayscough sonunda konuşur ancak ona hitap etmekten çok, ondan söz ediyor gibidir.

"Sen bir yalancısın, kadın. Utanmaz arlanmaz bir yalancı."

Genç kadının yüz ifadesinde hiçbir tepki olmaz. John Tudor, sorgulamanın duraklamaya uğradığı sıralarda her zaman yaptığı gibi, başını yazdığı sayfadan kaldırıp ona doğru bakar. Genç kadın gözlerini eğmez. Başlangıçtan beri hep böyle devam etmiştir; sorgu yargıcı her zaman saldırıya hazır olmuş, Rebecca ise gözlerini hiçbir zaman eğmeden, yanıt vermekte yavaş davranmıştır. Ayscough'ın sabrının artık taşmakta olduğu apaçık ortadadır. Bugün sorgulamaya önceki günlerde olduğundan daha kibar ve daha gönül okşayıcı bir edayla başlamayı seçmiş; ancak sorgulama ilerledikçe, genç kadının bu görünüşteki saygılı tavırlara aldanmayacağını anlamıştır. Ne nazikçe ne de kaba sözler onu heyecanlandırıp harekete geçirebilmekte, gizlediği bilmeceyi, gerçekte olan bitenleri ortaya çıkarabilmektedir. Bir iki kez Ayscough'ın zihni gerçek sorgulamaların uygulandığı eski günlere, işkence sehpalarına ve parmak kelepçelerine gitmiştir. Hiç olmazsa bu yöntemlerle, meselelerin özüne gidilebilmekteydi; ancak "İnsan Hakları Bildirgesi", vatana ihanet gibi büyük suçlar dışında, İngiltere'de bu tür

yöntemlerin uygulanmasına son vermiştir, bu yöntemler yalnızca Fransa gibi, yozlaşmış Katolik ülkelerde kullanılmaya devam etmiştir ve bütün kusurlarına karşın Ayscough, bir Fransız değil, bir İngiliz'dir. Ne var ki bir İngiliz olması, içinde gitgide bir öfke nöbetinin yükselmesini engellememektedir.

Rebecca bu sözler karşısında suskun ve mesafeli kalır. Günümüzde olabileceği gibi, kişiliğini ve inancını hakarete uğramış hissettiği ve kendisine inanılmadığı için değil; sözlerinin yalan olarak görülmesinden ötürü kırıldığı için de değil aslı aranırsa, eğer böyle olmasa şaşırır ve bayağı da kuşku duyardı; çünkü o zamanlar tanıkların ve sanıkların kovuşturmaya uğramaları ve kendilerinden kuşku duyulması çok görülen bir şeydi. Suskunluğunun nedeni daha çok bu sorgulamanın, dinin gerçek sebebinin, onun mutlak bir gereksinim ve kaçınılmaz bir şey olduğunun tam olarak anlaşılmasına olanak vermemesidir. Gerçekte, Ayscough' ile Rebecca birbirlerinden yalnızca yaş, cinsiyet, sosyal sınıf, eğitim, köken gibi çok sayıda engellerle değil, bütün bunlardan çok daha derinlere inen bir şeyle, insan ruhunun çok farklı iki yarısına ait olmakla ayrılmaktadırlar. Günümüzün bilimi, bu ikiye ayrılmanın kökenini ve açıklamasını, beynimizin iki yarımküresinin, sol ve sağ yarımkürelerin farklı işlevlerinde bulmaktadır. Bu işlevler kendilerinde ne iyi ne de kötüdürler. Kendilerinde sol yarımkürenin (dolayısıyla sağ elin) ağır bastığı kişiler akılcı, metodik, matematiğe yetenekleri fazla, iyi konuşan ve genellikle dikkatli ve toplumun kurallarına itaat eden kişilerdir; toplumun çok fazla engelle karşılaşmadan ilerlemesini ya da en azından ilerlemesini sağlayanlar onlardır. Beyninin sağ yarımküresi daha fazla gelişmiş olanlar ise, aklı başında ve ciddi evrim tanrısı tarafından, gizemciliğin ve duygusallığın mantığa ağır bastığı sanat ve din gibi ikincil özellikte bir iki etkinlik dışında, çok daha az istenir kişiler olarak görülürler. Rebecca gibi, akıl yürütme yetileri zayıftır, tartışmalarda çoğu kez kafaları karışır, zaman duyuları da eksiktir, fırsatlardan yararlanmayı genellikle bilmezler. Geçmişi ve geleceği denetim altında tutmak yerine, sağ ellerini kullananlar gibi onları sıkı sıkıya ayırmak yerine, onları sınırsız bir "şimdi" içinde karıştırarak yaşamaya eğilim duyarlar. Bozarlar, altüst ederler, karıştırırlar. Sorgu yargıcı Ayscough ile mistik Rebecca'nın birbirleriyle konuşmaya çalıştıklarında yüz yüze geldiği güçlükler de, düşünce ve duyarlığın bu farklı yönelimleriyle açıklanır kuşkusuz: Karşıt kutuplardan konuşan iki farklı insan...

Şimdi Rebecca iyice içine kapanmış, benliğinin derinliklerinde adeta kendisiyle baş başa kalmıştır. Sonunda konuşur, ağzından çıkan

sözcükleri o kadar alçak sesle söylüyordur ki sanki kendisiyle konuşuyor gibidir.

"Körcesine oynuyorsun sen. Körcesine oynuyorsun."

"Benimle böyle konuşma. Buna tahammül edemem."

Rebecca zıvanadan çıkmış bir halde, sözünü sürdürür.

"Tahammül edemezmiş, tahammül edemezmiş! Sen bulutsun, sen gecesin, sen sorularınla Şeytan'sın. O kanun adamı zincirlerinle beni körleştirmek istiyorsun ama böylelikle de kendini körleştirmiş oluyorsun. Bu dünyanın bitip tükenmiş olduğunu göremiyor musun? İnsanlar günah işledikleri için değil, bu günah zamanın başlangıcından beri hep vardı. Binbir kez yırtılıp kirlenmiş bir kumaş bu dünya, bu kumaşın her bir ipliği de bir günah. Sana bu kumaşın asla yıkanıp başlangıçtaki gibi temiz olamayacağını, yenilenemeyeceğini söylüyorum. Hayır, sen ve senin gibilerce asla yenilenemeyecek dünya ve bütün masumları daha doğdukları andan itibaren bozan ondaki bütün kötü şeyler de fırlatılıp atılamayacak. Anlamıyor musun, sen ve senin gibiler körsünüz?"

Ayscough birdenbire koltuğundan kalkar.

"Sus be, kadın! Sus, diyorum sana."

Ama Rebecca şimdi kendisinden hiç beklenilmeyen bir şey yapar. O da ayağa kalkar ve suçlayıcı sözlerini sürdürür, sesi şimdi yavaş da çıkmamakta; tersine, o kadar hızlı konuşmaktadır ki ağzından çıkanlar neredeyse anlaşılmaz olmuştur.

"Tanrı'yı nasıl onurlandırıyorsun sen? Bu dünyayı cehenneme çevirerek İsa'da yaşayan bizlerin senin tek umudun olduğumuzu anlayamıyor musun? Bu yaşam tarzını bırak da Hazreti İsa'nın öğrettiği gibi yaşa. Oysa sen bunları unuttun, günah dolu dünyan bu yaşam tarzıyla alay ediyor, böyle yaşayanlara zulmediyor, onları öldürüp gömmek istiyor. Sen ve senin gibiler lanetlendiniz, evet bu kesin ve sizler her gün biraz daha lanetleniyorsunuz. Evet, bütün bunlar gelip geçecek, İsa'nın yaşam tarzı yeniden dirilecek, günahkârlar bunu görecek ve ona inanan bizler haklı çıkacağız. Sen ve senin gibi olanlar ise, körlüğünüzden ötürü, kötü yaşam tarzlarınızdan ötürü, Deccal ile birlikte lanetleneceksiniz. Zaferi böyle kazanacağız işte biz. Sana bir kez daha söylüyorum, İsa aramıza dönecek, evet bu bir kehanet, O'nun ışığı bütün eylemlerde ve sözlerde parıldayacak; bütün dünya bir pencere ve parıldayan ışık olacak ve bütün kötülükler bu pencereden görülüp cehennemde cezalandırılacak ve senin gibi lanetlilerin hiçbiri de bu cezadan kaçamayacak."

"Seni zindana attırıp kırbaçlatacağım!"

"Kes sesini, kötü ruhlu cüce! Beni bu şeytani tuzaklarına düşürmek istiyorsun ama başaramayacaksın bunu. Sana bir kez daha söylüyorum, geçmiş zaman artık geride kalmıştır, boşuna uğraşıyorsun ona tutunmaya, şimdi yeni bir dünya geliyor, bu yeni dünyada artık günah yok; erkekle erkek arasında, erkekle kadın arasında, anababalar ile çocuklar arasında, efendilerle hizmetkârlar arasında artık çatışma da yok. Hayır, hiçbiri yok, ne kötü niyet, ne de korkaklık var bu yeni dünyada: Öyle omuz silkmek, olup bitenlere aldırış etmemek, senin yaptığın gibi rahatını ve bencil yaşam tarzını tehdit eden her şeye karşı körce davranmak yok. Artık yoksulları yargılayacak bir yargıç da olmayacak bu yeni dünyada. Açgözlülük de olmayacak, kendini beğenmişlik, acımasız alaylar, başkaları açlık çekerken verilen şölenler, başkaları çıplak dolaşırken giyilen süslü püslü elbiseler de olmayacak. Anlayamıyor musun, aslan kuzunun yanı başında uyuyacak, her şey ışık ve adalet olacak. Göremiyor musun, kendi sonsuzluğuna bu kadar kör olamazsın, olamazsın, olamazsın..."

Ayscough, başı öne eğik, alelacele notlar alan John Tudor'a doğru bir bakış atar.

"Tanrı aşkına, biraz kımıldan da, şu kadını sustur oğlum."

Tudor ayağa kalkar, bir an duraksar.

"Sana söylüyorum, görüyorum, görüyorum, gördüğümü göremiyor musun, yaklaşıyor, yaklaşıyor işte..."

Tudor genç kadını susturmak için ilerler; ancak hemencecik durur. Olağanüstü bir şey olmuştur. Genç kadın o son "görüyorum" sözünü söylerken, bakışlarını Ayscough'ın üzerinden ayırıp, bulunduğu yerden dört beş metre kadar öteye, odanın köşesine doğru çevirmiştir. Oradaki küçük kapı belli ki bitişik odaya açılmaktadır. Sanki birisi bu kapıdan içeri girmiştir de, içeri giren kişinin suskun varlığı Rebecca'yı sözlerini sürdürmekten alıkoymuştur. Bu olayın yol açtığı izlenim o kadar canlı olur ki, hem Ayscough hem kâtip küçük kapının bulunduğu noktaya doğru çabucak bir göz atarlar. Kapı kapalıdır. İçeriye de hiç kimse girmemiştir. Her ikisi de aynı anda, bakışlarını Rebecca'ya doğru çevirirler ve genç kadının hâlâ hiç kımıldamadan, suskun ve çehresinde kendinden geçmiş bir ifadeyle o noktaya doğru bakakaldığını görürler. Ancak Rebecca ne afallamış ne de şaşırmış gözükmektedir; tersine, yüzünde adeta, susturulduğu için minnet duyan bir insanın yumuşamış ifadesi vardır. Yüzündeki o gergin ve inatçı ifade esrarengiz bir biçimde ortadan kayboluvermiştir. Gördüğü her ne idiyse, dudaklarında bir gülümseme belirir, ilginçtir ki sıkılgan, çocukça ve bir şeyleri beklediği-

ni yansıtan bir gülüştür bu; hiç beklemediği anda sevdiği ve güvendiği birisiyle yüz yüze gelmiş olan birinin gülümsemesidir.

Ayscough yeniden kapıya doğru bir bakış atar ve sonra da Tudor'a doğru dönerek: "İçeriye hiç kimse girmedi, değil mi?" der.

"Hiç kimse girmedi, efendim" diye yanıt verir Tudor.

İki adam bir an bakışırlar. Sonra Ayscough yeniden Rebecca'ya doğru döner.

"Bir kriz geçiriyor. Bak bakalım, onu uyandırabilecek misin?"

Tudor ona yaklaşır ve trans halinde bulunan genç kadından belli bir uzaklıkta durur. Derken bir elini ihtiyatla genç kadına, sanki o bir yılan ya da tehlikeli bir hayvanmışçasına uzatarak, koluna dokunur. Rebecca hâlâ bakışlarını kapının bulunduğu noktadan ayırmamıştır.

"Daha sıkı tut, oğlum, daha sıkı tut. Korkma seni ısırmaz."

Tudor genç kadının arkasına geçer ve sandalyesini geriye doğru çekerek, onu her iki kolundan da tutar. Genç kadın önce bunu fark etmiş gözükmez ancak kâtip onu sarsmaya devam edince, canı acımış gibi, küçük bir çığlık atar. Ancak bu çığlık gerçek bir acıdan çok, kaybedilen bir şeyden duyulan iç parçalayıcı bir üzüntüyü, sevilen kişi artık ortada olmadığı zaman ağızdan çıkan bir iç çekişi düşündürtmektedir insana. Derken Rebecca'nın bakışları yavaş yavaş yer değiştirir ve hâlâ masanın öteki tarafında ayakta durmakta olan Ayscough'ın bakışlarıyla karşılaşır. Genç kadın gözlerini hemen kapar ve başını öne eğer.

"Oturtun onu."

Tudor sandalyeyi genç kadının arkasına koyar.

"Oturun, bayan, geçti."

Rebecca, başı hâlâ öne eğik, sanki kendi iradesi dışında hareket ediyormuş gibi oturur; sonra yüzünü ellerinin arasına gömerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya koyulur; adeta utanç duyuyor ve heyecanını gizlemeye çabalıyor gibidir. Ayscough, elleri masanın üzerinde, ona doğru eğilir.

"Neydi o? Ne gördünüz demin?"

Rebecca'nın verdiği tek karşılık daha derinden gelen bir hıçkırık olur.

"Su, su verin ona."

"Onu kendi haline bırakalım, efendim. Buhar gibidir bu; geçer."

Ayscough hıçkıra hıçkıra ağlayan genç kadını bir süre daha dikkatle inceler; sonra birdenbire yan kapıya doğru gidip onu açmaya çalışır. Ancak gitgide büyüyen bir öfkeyle iki kez, üç kez açmaya çalışmasına karşın, bir türlü açamaz çünkü kapı anahtarla kilitlenmiştir. Daha yavaş adımlarla pencereye doğru yürür ve dışarı bakar; ancak hiçbir şey gör-

mez. O ana değin uzlaşmasız, soğuk ve mesafeli görünen sorgu yargıcı bu olay karşısında Rebecca'nın kendisi kadar sarsılmıştır; ancak bunu kabul etmek istemez ve hıçkırıkları gitgide yükselmekte olan ve her türlü utancın ötesinde iç parçalayıcı bir yoğunluğa erişen Rebecca'ya bir daha dönüp bakmaz. Hıçkırıklar ancak biraz daha seyrekleşince arkasına döner. Kâtibinin onu su içmeye ikna ettiğini ve genç kadın hâlâ başı öne doğru eğik öylece otururken, kâtibin bir eli genç kadının omzunda, ayakta durduğunu görür. Ayscough bir süre sonra koltuğuna geri döner. Genç kadının eğik başını bir iki saniye seyreder, sonra bir el hareketiyle Tudor'a yerine dönmesi için işaret eder.

"Kendinize geldiniz mi, bayan?" Rebecca başını hafifçe sallayarak evet der. "Devam edebilecek miyiz?" Rebecca yeniden başını sallar. "Ne oldu size böyle?" Genç kadın yanıt vermez, sadece başını iki yana doğru sallar. "Niye kapıya doğru öyle sabit gözlerle baktınız peki?"

Gözlerini hâlâ kaldırmayarak, genç kadın sonunda konuşur:

"Gördüğüm şeye baktım."

"Orada hiç kimse yoktu ki! Niye cevap vermiyorsunuz? Bütün o saçma sapan sözlerinizi ve küstahlığınızı, bana hakaret dolu sözlerinizi bağışlayacağım. Yalnızca gördüğünüz şeyi bilmek istiyorum, hepsi bu." Göğsünde kollarını kavuşturur ve bekler ancak beklemesi boşunadır. "Gördüğünüz şeyden utanç mı duyuyorsunuz?"

Derken Rebecca ona bakmak için başını kaldırdığında gözleri karşılaşır ve genç kadın ellerini bir kez daha kucağına koyar. Genç kadının çehresi onu şoke eder çünkü bu çehrede belli belirsiz fark edilen bir gülümseme vardır. Ayscough bu gülümsemeyi uzun zaman anımsayacaktır.

"Hiç utanmıyorum."

"Niye gülümsüyorsunuz peki?" Yeterli bir yanıtmışçasına, Rebecca gülümsemeye devam eder. "Biri mi vardı orada?"

"Evet."

"Bu dünyadan bir kimse miydi o?"

"Hayır."

"Onun Yüce Efendimiz, Kurtarıcımız olduğuna mı inanıyorsunuz?"

"Hayır."

"Kutsal Bilgelik Ana adını verdiğiniz kişi miydi o?"

"Hayır."

"Bayan, bu ketumluğunuzdan bıktım usandım. Orada duran, odaya girmiş olan birine bakıyor gibiydiniz. Öyle değil mi? Hadi, söyleyin, kimdi o?"

Rebecca'nın yüzü deminki esrarengiz gülümsemesini kaybetmiştir; birdenbire bulunduğu yeri, bir düşmanın karşısında olduğunu anımsamış gibidir. Ancak sorgulamanın bundan sonraki bölümünde, farklı bir biçimde görünecektir. Şimdi artık kazanamayacağı bilinmektedir; ne tarihsel bir şimdide, ne de gelecekte kazanamayacaktır. Bu bilinir ama kendisi bunu bilmez.

* * *

Y. Bulmak istediğiniz kişiydi.
S. Beyefendi mi yani? Beyefendi'nin bu odaya girip orada ayakta durduğunu gördüğünüzü mü iddia ediyorsunuz?
Y. Bana inanmazsın sen.
S. Yüzünde nasıl bir ifade vardı?
Y. Dostça bir ifade.
S. Ne çeşit elbiseler giymişti? Devon'a yaptığınız yolculuk sırasında giydiği türden elbiseler mi? Yoksa rüyanızda gördüğünüz gibi mi?
Y. Sonsuz Haziran'da giydiklerindendi.
S. İçeriye girmek için kapıyı açıp sonra da arkasından kapattı mı?
Y. Hayır.
S. Demek o zaman içeriye, sıradan insan vücudu için bir engel oluşturan şeylerin kendisini hiç engellemediği bir hayalet, bir hortlak gibi girdi, öyle mi?
Y. İçeriye girdi.
S. Konuşmadı mı?
Y. Onun konuşmaya ihtiyacı yoktur.
S. Onu böyle gördüğünüzden ötürü şaşırmadınız mı peki? Cevap verin bana, bayan. Her şey şöyle olmadı mı? 1 Mayıs gününden beri onu başka vesilelerle yine böyle gördünüz, öyle mi? Gerçek değil mi bu? Size onunla herhangi bir şekilde haberleşip haberleşmediğinizi sorduğumda, başlangıçta bana yalan söylememiş miydiniz? Yoksa başka türlü nasıl olabilir, söyleyin?
Y. Söyleyeceklerime inanmazsın sen.
S. Bu bir cevap değil. Onu gördünüz mü, görmediniz mi, bugün buradaki gibi olmayabilir ama yine de şu şartlar altında onu gördüm diyebilirsiniz, öyle değil mi?
Y. O benim dostum.
S. Demek onu görmüş olduğunuzu söyleyebiliyorsunuz, öyle mi?
Y. Onu çok yakından tanıdım.

S. Daha aklı başında bir kimse, onun ruhunu çok yakından hissettim derdi, öyle değil mi?
Y. Çok yakın hissettim.
S. Onu, burada olduğu gibi, etten kemikten biri olarak mı gördünüz?
Y. Etten kemikten ne demek?
S. Tepemi attırıyorsun ha! Bunun ne olduğunu bilmen gerek.
Y. O bu dünyanın etinden kemiğinden yaratılmış değildi ama yine de oradaydı.
S. Ruhunun size çok yakın olduğunu hissettiğiniz böyle bir durumda, Beyefendi sizinle hiç konuştu mu?
Y. Sözlerle değil. Ruhen.
S. Nasıl ruhen yani? Benim size dediğim gibi, şunu ya da bunu yap, şuna ya da buna inan dedi mi?
Y. Ruhen dedi.
S. Ruhunuza ne yapması ve neye inanması gerektiği mi söylendi yani?
Y. Yaptığı ve inandığı şeyin doğru olduğu söylendi.
S. Peki Beyefendi'nin ruhu –ya da ona her ne demek istiyorsanız o– kendisinden, cismani varlığının şu an nerede bulunduğundan da hiç söz etmedi mi?
Y. Hayır. Buna gerek yoktu.
S. Sizin Sonsuz Haziran'ınızda olduğundan emin misiniz onun?
Y. Evet.
S. Bu konuşmalarınızdan başka herhangi bir kimseye hiç söz ettiniz mi? Kocanıza, anababanıza, arkadaşlarınıza ya da tanışlarınıza?
Y. Hayır.
S. Böyle görüntüler gördüğünüze, manevi konuşmalar yaptığınıza hiç kimse tanıklık edemez mi?
Y. Ondan ve Yüce Efendimiz Hazreti İsa'dan başka hiç kimse edemez.
S. 1 Mayıs gününden beri kaç sefer oldu bu? Bayan, başınızı sallamayın. Şöyle bir genel fikir verin bana sadece. Sık sık mı oluyordu bu? Yoksa yalnızca zaman zaman mı?
Y. Buna ihtiyaç duyduğumda.
S. Sık sık mı yoksa daha seyrek mi?
Y. Başlangıçta, sık sık.
S. Ve sonraları gitgide daha az, öyle mi?
Y. Evet.
S. Mezhepdaşlarınıza görmüş olduğunuz şeylerden söz açmanız, böylece de onlara inançlarınızın gücünü ispat etmeniz alışılageldik bir

şey değil midir? Niçin gördükleriniz hakkında hiç kimseye bir şey söylemediniz, bayan?

Y. Böyle bir varlığa inanamayacaklarını bildiğimden.

S. Beyefendi'nin, Hazreti İsa'nın ruhundan olduğunu söylememiş miydiniz? Bu yeterli bir mevcudiyet değil mi?

Y. Onu görmelerinin vakti daha gelmedi.

S. İnanç arkadaşlarınıza bu son nisan ayından beri olup bitenleri anlatmış olsaydınız, onlar Beyefendi'yi tanıyamazlardı, öyle mi? Ona niçin bu kadar büyük bir değer verdiğinizi anlayamazlardı, öyle mi? Sizin kadar uzağı göremiyor mu onlar?

Y. Toplandığımız yerde, onu aramızda gördüm ben; benim için apaçık bir şeydi bu, erkek ve kadın din kardeşlerim içinse değildi. Beyefendi hâlâ hepimiz tarafından görülmek istemiyor.

S. Zamanı gelince, onlara söyleyecek misiniz bunu?

Y. Onlara söylenecek.

S. Siz söylemeyecekseniz, kimin tarafından söylenecek peki?

Y. Gerçek ortaya çıkacak ve lanetlenmişler dışında onu herkes görecek.

S. Bu kelimeyi niçin hep ciğer yemiş kedinin yalanması gibi hazla telaffuz ediyorsunuz? Başkalarının lanetlenmesinden bu kadar büyük bir sevinç duymanız bir Hıristiyana yakışır şey mi?

Y. Sevinmiyorum. Buna sevinenler, bu dünyada sen ve senin gibi olanlar daha çok; evet, bu dünyada hiçbir şeyin değişmeyeceğine, sen ve senin gibilerin altınızda bulunan insanlar için cehennemden de kötü bir cehennem yaratmış olduğunuza hiç sevinmiyorum. Şimdi ben sana samimiyetle soruyorum: Bir Hıristiyana yakışır bir şey mi bu? Benim sıradan bir kadın olduğumu biliyorsun oysa sen görmüş geçirmiş bir kanun adamısın. Sen ve yasaların, bu açık soruya yanıt veremez misiniz? Bunun böyle olduğunu sen de biliyorsun. Bana niçin olduğunu söyleyebilir misin? Bu durumu haklı çıkarabilir misin?

S. Herkese kendi değerine göre. Bu iş baştan böyle tespit edilmiş.

Y. En zenginler her şeyin en çoğuna sahip oluyorlar. Evet, bu iş baştan böyle tespit edilmiş ama Tanrı'nın iradesiyle değil, yalnızca zengin insanların iradesiyle.

S. Eğer Tanrı'nın isteği de bu olmasaydı, buna hiç müsaade etmezdi.

Y. Tanrı'nın şu ana kadar gazabını göstermemiş olması, bundan sonra da göstermeyeceğini kanıtlamaz. O'nun sabrını çarpıtarak söylediklerini haklı çıkarmaya çalışıyorsun.

S. Ve sen de, bayan, O'nun öfkesinde kendi hıncının tatminini buluyorsun.
Y. Merhamet borç verilen bir paradır yalnızca. Bir gün ödenmesi gerekir ve onu ödemeyen de bundan zararlı çıkar. Herkese bir ibret olur. Her şey toz ve kül olur, her şey gördüğüm ateş gibi olur.
S. Hâlâ birtakım kehanetlerde bulunuyorsunuz. Olabilecek şeylerden olmuş gibi söz ediyorsunuz. Söylediğiniz şeyler de arzunuzun ne kadar taşkın olduğunu, gerçeğin ortaya çıkacağı gelecek zamana şimdiden uzandığını gösteriyor. Bir kez daha soruyorum size: Bu dünyayı nasıl değiştireceksiniz?
Y. Yaşamamız gerektiği ve yaşamak istediğimiz gibi yaşayarak, yani İsa'nın ışığına ve sözlerine uyarak.
S. Eğer her şeyde bu kadar ters ve inatçı davranırsanız, bayan, o zaman ben de sizi sürgüne göndereceklerini ve bunun için de yeterli sebepler bulunacağı kehanetinde bulunabilirim. Cevap vermeyin sakın, bu anlamsız tartışmalara kendimi daha fazla kaptırmaya niyetli değilim. Sizinle işim şimdilik hemen hemen bitti. Ancak önce, şimdi belirteceğim şu meseleler konusunda sizi ikaz etmek, hem de sıkı sıkıya ikaz etmek istiyorum: Burada olup bitenlerden de, bu yıl daha önce olan şeylerden de hiç kimseye tek kelime etmeyeceksiniz. Ne kocanıza, ne babanıza, ne Wardley'e, ne de başka herhangi bir kimseye. Bunları inançlarınızı kanıtlamak, Beyefendi'yi hiçbir zaman olmadığı şey yapmak için de anlatmayacaksınız. Ne şimdi ne de daha sonra kehanetlerde bulunacaksınız. Anlaşıldı mı?
Y. Herod ne kadar anlaşıldıysa.
S. Sizden artık gerçeği de, yalanı da işitmek istemiyorum. Bundan böyle yalnızca susacaksınız. Bu konuda ant içmenizi ve şu kâğıdın üzerine imzanızı atmanızı istiyorum. Adınızı yazmayı biliyor musunuz?
Y. Eğer sen ve senin gibiler Tanrı'nın gerçeğini hapishaneye atabileceklerini düşünüyorlarsa, yanıldığınızı kanıtlamak için buna engel olacağım ben. Bedenimin adını elbette ki yazabilirim.
S. Seni ikaz ediyorum. Ant içmene rağmen konuşabileceğini ve benim de bundan haberdar olmayacağımı sanma. Haberdar olurum ve seni konuştuğuna da pişman ederim.
Y. Ant içip de ihanet edeceğim gün, ben kendimi lanetlerim.
S. Hepsi bu değil. Gerçeği söylediğin üzerine yemin etmeni ve sorgulamanın başlangıcında söylemiş olduğun şeylerin altına imza atmanı da istiyorum. Yani Beyefendi'yi bir daha hiç görmediğine,

geçen mayıs ayının ilk gününden beri onunla herhangi bir şekilde konuşmadığına, onunla hiç haberleşmediğine ve üçüncü bir kişi aracılığıyla ondan hiç haber almadığına. Sadece şunu söylemen gerekiyor: Ona ne olduğundan haberim yok.

Y. İmzalayacağım.

S. Gülümsüyorsunuz, bayan?

Y. Küçük şeyler için beni sıkıştırıyorsun ama büyük şeylere hiç aldırış etmiyorsun.

S. Emirlerimi hafife alırsanız, sizi zindana attırana kadar sıkıştırırım.

Y. Her şeyi hafife alacağım.

S. Sizi son defa ikaz ediyorum. Eğer yalan söylemişseniz ve ben günün birinde böyle olduğunu ortaya çıkarırsam, sizin de başınıza, kendilerine bağışlanan merhameti ödemeleri gerektiğini unutan şu sözünü ettiğiniz kişilerin başlarına gelenler gelir. Beyefendi'nin ailesinin haklı gazabından ve benim gazabımdan kurtulamazsın. Çok korkunç bir ibret olursun herkese.

Y. Daha azına da layık değilim ben.

(Bu noktada, sözü edilen tumturaklı yazılı ifade genç kadına okunur, genç kadın adını imzalar ve ifade tanıklar tarafından uygun biçimde belgelenir.)

S. Pekâlâ. Gidebilirsiniz. Şimdilik artık size ihtiyacım yok. Ama serbest olduğunuzu sanmayın. Başka sorulara cevap vermek üzere çağırılırsanız, yine burada olacaksınız.

* * *

Rebecca ayaktadır. John Tudor, masanın öteki ucunda oturduğu yerden, gözlerini yavaşça kaldırır; işler beklendiği gibi gitmemiş gibi bakmaktadır efendisine, şaşırtıcı olmuştur sonuç. Rebecca gitmek için hazırlanırken Ayscough onu durdurur.

"Son bir şey daha var, tavsiyelerim hilafına yapmamı istediler bunu. Bana kalsa ettiğin küstahlıklar için senin kırbaçlandığını görmek isterdim." Bir an duraksar. "Yalanlarına rağmen, karnındaki çocuk için şunu sana vermemi buyurdular."

Ayscough yeleğinin iç cebini karıştırır ve sonra masanın üzerine küçük bir altın sikke koyar. Bir gine'dir bu.

"İstemiyorum."

"Al onu. Bu bir emirdir."

"Hayır."

"Şu yeni gururun yüzünden almak istemiyorsun. Başka bir şey değil."

"Hayır."

"Al, diyorum. Bir daha tekrar etmeyeceğim." Rebecca sikkeye doğru gözlerini eğer ve başını sallar. "O zaman sana reddedemeyeceğim şeyi vereceğim." Yüz yüze, bakışırlar. "Bir kehanet bu: Hâlâ asılma ihtimalin var."

Rebecca hâlâ gözlerini ondan ayırmamıştır.

"Ben de senin ihtiyacın olan bir şey vereceğim, sana; daha fazla sevgi vereceğim."

Rebecca gider ve Ayscough kâğıtlarını toplamaya başlar. Birkaç dakika sonra, masanın üzerindeki reddedilen sikkeyi uzanıp alır ve sanki öfkesini John Tudor'dan çıkarmak istiyormuşçasına, ona doğru haşin haşin bakar. Ancak kâtip budala biri değildir; başını aşağıya eğmiştir bile.

Manchester, 10 Ekim

Saygıdeğer Efendim,

Zatıaliniz; burada inanabileceğinden şüphe ettiğim birçok şey okuyacak. Bununla birlikte bana şu hususu da belirtme imkânını tanıyacağına güven duyarak şunu söyleyebilirim ki, kurnazca uydurulmuş sıradan bir yalanlar yumağıyla, hilekâr bir yosmanın canını kurtarmak için uydurduğu bu tür bir masalla karşı karşıya olduğumuzu söyleyemeyiz bulunduğumuz şartlar altında. Çünkü o gerçekten de böyle kurnaz biri olsaydı, mutlaka bu saçma sapan şeylerden çok daha inanılır şeyler bulur ve bu suretle de kendi biçare canını tehlikeye atmış olmazdı. Sözün kısası, Lee adını taşıyan bu kadının anlattıklarına bakarak,. eski kilise babalarının dediği gibi, *Credo quia absurdum* diyebiliriz; yani, eğer inanılacaksa, saçma olduğu, inanmaya imkân olmadığı için inanılacak. Zira şurası apaçık ki, Beyefendi de uşağı da kadını ellerinde çok rezilce oyuncak etmişler ve bu da randevuevi hayatının onda yarattığı o yakışık almaz hıncı daha da artırmaktan başka işe yaramamış. Kelimenin olağan anlamında pek yalan söylemediğine kâni olmuş haldeyim, yani bu olaylar konusunda, bu olayların doğası ve anlamına duyduğu inançlar konusunda; bununla birlikte, yaptığı tanıklığın, olan bitenlerin gerçek hakikatini bize anlattığı kanaatinde değilim.

Bu noktada Zatıaliniz'e ilkin, genç kadının hayaller görme nöbeti konusunda açıkça ortaya konmamış olan şu hususu belirtmem gerekiyor. Bu hayaller bana kötü niyetle tezgâhlanmış bir şey olarak ya da

genç kadının mezhepdaşları arasında yaygın olduğu söylenilen diğer boş inan biçimlerinden doğası itibariyle farklı bir şey gibi gelmedi. Genç kadının bu görüntüleri görüp de kendine geldikten sonraki halini ben çok daha kuşku verici buldum, kolay kolay bir açıklamasını yapamayacağım bir konu bu; bana öyle geldi ki, genç kadın o ana kadar gizli tuttuğu bir yanını, eski patronu Madam Claiborne'da gördüğüme benzer bir fahişe küstahlığını açığa vurmuştu. İfadede genç kadının gülümsediği yazılı ama kendisine gördüğü şeylerden utanç duyup duymadığı sorulduğunda gizlemekte güçlük çektiği hor görme yazılı değil. Ancak beni aldatma niyetiyle hareket ettiğini varsayarak, ondaki bu küstahça hor görme ifadesi bile pek kurnazca bir şey sayılmazdı. Ben daha çok şuna inanmaktan yanayım: Yakalandığı o nöbet, içindeki inatçı gururu daha da pekiştirdi ve soruşturmama duyduğu saygı eksikliğini gizleme konusunda daha aldırışsız davranmasına sebep oldu.

Zatıaliniz, genç kadının inançlarında bir nebze olsun akıl ve mantık olmadığına dikkat edecektir. Böylesine apaçık gözüken bir yığın saçmalığı ortaya dökmek için daha ısrarlı davranmadığımdan ötürü de beni kınayabilirsiniz. Sizden sözlerime kelimesi kelimesine inanmanızı rica ediyorum: Bu tür kadınlar kolay kolay mütevazı davranamazlar, böyle şeylerde küstahlıkları en uç noktalara kadar çıkar ve sonuçta bu noktalardan bir daha geriye dönemezler. Bu tür cahil kişileri çok iyi tanırım. Sağduyunun sesini dinleyip hatalarını itiraf etmektense, darağacında sallanmayı tercih ederler; körce bir inatçılıkları vardır. Kadın olmalarına rağmen, savundukları saçma sapan fikirlerde, çok daha adil bir davayı savunan bir erkek kadar kararlı ve inatçıdırlar. Bir sefer duyup da bir daha unutmadıkları efsanevi bir romansın büyüsüne kapılan ve bütün ömürleri boyunca da onun kölesi olarak kalanlar gibidirler. Hiçbir şey onları bu romansın gerçek olmadığına inandıramaz. Lee böylesi bir sapkınlıktan en derinden etkilenmiş bir kişi. Zatıaliniz'in tahmin edeceği üzere, kötü eğilimleri ve kibri vasıtasıyla olsa da, *rota fortunae** onu gerçek sosyal mevkiinin kat kat üstüne yükseltti. Onun cinsiyetinden olan kişilerin çoğunlukla yapageldikleri gibi, Tanrı'nın bilgeliğinin kendisine çizdiği yolu, yani bir erkeğin yoldaşı olup, evinde, çocuklarının yanı başında yaşamak bilgeliğini asla anlayamadı.

Sözün kısası Zatıaliniz, bu kadının kendine seçmiş olduğu yoldan kolay kolay döndürülemeyeceği konusunda bana inanacaktır sanıyorum. Bahsettiğim durumdan başka, genç kadının genel konuşma tarzında, verdiği yazılı ifadede görünebileceğinden daha çekingen bir tavır

* Lat.: Talihin çarkı, cilvesi. (ç.n.)

ve çelişki vardı; adeta böyle dobra dobra cevap vermekten ötürü üzüntü duyduğunu ancak inancının kendisini böyle davranmaya mecbur kıldığını ima etmek ister gibiydi. Bu küçük hususu onun lehine bir şey olarak görüyorum ancak başka birçok bakımdan kaybettiği de ortada. Dahası, inançlarında, Zatıaliniz'in hizmetkârının ömründe pek nadir olarak karşılaştığı bir inatçılığı var; Beyefendi'nin gizli tabiatı ve karakteri konusunda (Zatıaliniz'in de çok iyi bildiği gibi) söylediklerinde de görülüyor bu; keza, karnında taşıdığı şu piç için beslediği umutta da.

Şurası apaçık ki, dine karşı edilmiş son derece iğrenç bir hakaretle yüz yüzeyiz. Ancak bu kadına göre, geçmişte olan bitenler (gerçekten deli olan bir kadının iddia edebileceği gibi mutlak bir kesinlik taşımamasına rağmen) bir izahat taşımaktan tamamen uzak da değil. Zatıaliniz belki de, genç kadının sözlerinin doğru dürüst bütün dinler için iğrenç bir hakaret olduğunu ve genç kadının bu yüzden adalet karşısına çıkması gerektiğini düşünecek. Ancak ben zamanın ona kibrinin kolay kolay kaldıramayacağı iyi bir ceza vereceğinden ve çok geçmeden kadının o inatçı aptallığından yeterli ibret dersini çıkaracağından kuşku duymuyorum; zaten sanıyorum ki Zatıaliniz de bu meseleyi düşünüp taşındıktan sonra böyle ayan beyan dine saldıran bir ifadenin yayınlanmaması gerektiği konusunda benimle hemfikir olacaksınız. Aldatmacalarla dolu böylesi rezil kehanetlerin, kendilerine aylak ve safdil ayaktakımı arasında taraftarlar bulması, çok görülmüş bir şeydir. Yapılacak en iyi iş uyuyan yılana dokunmamaktır; yılanın uyanıp da şehirlerin sokaklarında dolaşmasından doğacak sonuçları Zatıaliniz'e belirtmeme gerek yok herhalde. Rebecca Lee gibi kişilerin aldatıcı dindarlığının sokaklara dökülmesindense böyle sıradan kişiler olarak kalmaları; bu dünyanın dökküntüsü, *puellae cloacarum** olmaları daha evladır.

Genç kadının mensup olduğu mezhebin bu şehirde yıkıcı bir faaliyeti olduğunu düşünüyorum; keza onlarla daha fazla alışverişi olan Mr. Fotheringay de benimle aynı fikri paylaşıyor. Çünkü görünüşte kanunlara itaat etmekle birlikte, kendi aralarında bu kanunlara hiç saygı göstermiyorlar ve gerçekte bu kanunları, gelecekte ortadan kaldırılması gereken bir tiranlık olarak da görüyorlar. Mr. Fotheringay'in de dediği gibi, sanki bizim dilimizi konuşmuyorlarmış gibi, sanki aramızda kalmış Fransız sürgünleriymiş gibi, kendi görüşlerine karşı çıkan ya da kendileriyle tartışan bütün herkese karşı sağır davranıyorlar. Wardley'in sık sık, sıradan Hıristiyanlarla dini meseleleri tartışmanın yararsız ve boş bir şey olduğunu çünkü sıradan Hıristiyanların cehaletleri yüzünden

* Lat.: Sarhoş kadınların mideleri. (ç.n.)

Türklerden farksız olduklarını ve bu yüzden de lanetleneceklerini söylediğini işittik.

Mr. Fotheringay'in onların arasına soktuğu bir casusu var; yakından izleniyorlar; iyi bir gerekçe bulur bulmaz onları engellemek üzere harekete geçeceğini söylüyor bana. Bunun da çok sürmeyeceği kanaatinde. Ancak bu kişiler arasında sıkı bir dirsek teması var ve Zatıaliniz'in karşı karşıya bulunduğumuz bu davadan da anlayacağı gibi kendilerini savunmakta gözü pek davranıyorlar. Bununla birlikte, geçmişteki hataları ne olursa olsun, Lee'nin bu yeni inancında azimli ve kararlı olduğuna inanıyorum. Zatıaliniz'in beni kendisine vermek üzere görevlendirdiğiniz parayı almayı reddetti genç kadın; hem de için için bu parayı almaya can atan biri gibi değil de, iyilikseverlikle verilmesine rağmen (Tanrı onu bağışlasın) bu parayı Şeytan'ın parası, dolayısıyla kabul edilemeyecek bir şey olarak gören birisi gibi. Zaman zaman yumuşak başlı bir insan kisvesine bürünmesine rağmen, kuvvetli bir iradeye sahip olduğuna hiç şüphe yok. Zatıaliniz onun sıradan bir kadın olmadığını söylediğinizde, her zamanki gibi doğruyu dile getiriyordunuz. Bu konuda daha fazla bir şey ekleyecek değilim.

Zatıaliniz, geçen hafta, beni vardığım sonuçları sahip olduğunuz son derece mümtaz sosyal mevkiye duyduğum doğal saygıdan ötürü gizlememeye davet ettiğinizde, bana büyük bir şeref bahş etmiş oldunuz. Şimdi ben de büyük bir gönülsüzlükle de olsa Zatıaliniz'in bu arzusunu yerine getireceğim. Bu arzunuzu yerine getirirken gözümden birkaç damla yaş da akabilir çünkü varmış olduğum en muhtemel gerçek aynı zamanda gerçeklerin en acı olanı. Söyleyeceklerimi şöyle özetleyebilirim: Beyefendi'nin hâlâ hayatta olduğunu umabilirim ama buna inanabilmem için hiçbir makul dayanağım yok. Bunu da Zatıaliniz'in daha önceden bildiği şeylere dayanarak, yani Beyefendi'nin ortadan kayboluşundan beri ne kira gelirlerine dokunmuş olduğu, ne de kendisine tahsis edilen parayı aldığı gerçeğini göz önünde tutarak söylüyorum.

Uşağı Thurlow'un ölümünü de hesaba katıyorum. Bu adamın tüm ömrü boyunca Beyefendi'ye göstermiş olduğu bağlılığı Zatıaliniz gayet iyi biliyor. Hayatına kendi elleriyle son vermesine şundan başka bir sebep göremiyorum ben: İnsan şekli taşıyan sadık bir köpek olduğu için, sevgili efendisinin öldüğünü biliyor ve onun ardından yaşamayı reddediyordu. Böyle durumlarda çoğu kez olduğu gibi, efendisinin yanı başında melankoliden ölmemiş olduğu bir gerçek. Ancak ben yine de onu seçtiği bu umutsuz sona götüren şeyin efendisinin ölümü olduğunu sanıyorum. Size daha önce de anlattığım gibi, canına kıydığı yer dik-

katle ve benim nezaretimde araştırıldı. Şimdi yanılmış olduğumuzdan korkuyorum. Her şey çok basit olarak şöyle cereyan etmiş olabilir: Thurlow, Beyefendi'nin mağarada öldüğünü gördü; Jones'un da anlattığı gibi, oradan büyük bir dehşet içinde kaçtı; ancak daha sonra, genç kadın ile Jones'un oradan ayrılmalarından sonra, belki de ertesi sabah o kıt aklıyla, görüp de inanmak istemediği şeyi yeniden görmek üzere mağaraya geri döndü ve orada bulmaktan korktuğu şeyle, efendisinin cesediyle karşılaştı; onu orada bir yere gömdü ya da daha büyük ihtimalle, bilmediğimiz başka bir yere taşıdı; bu son derece korkunç işi bitirdikten sonra da koşmaya başladı ve mutsuzluğa kapılarak kendini astı. Beyefendi'nin ölümünün sebebini araştırırken bu varsayım üzerinde ne yazık ki biraz daha durmam gerekiyor.

Ama önce bunlara, kendi başına düşünüldüğünde, varsaydıklarımızın sadece tersini ispatlayan bir kanıt olmasına rağmen, geçen zamanla birlikte gitgide güçlenen bir başka kanıtı eklemem lazım: Şu karanlık 1 Mayıs gününden beri Beyefendi'den ne tek kelime haber alındığını, ne herhangi bir gemiye binmiş olduğunu, ne de herhangi bir yabancı şehre yerleşmiş olduğunu söylemek istiyorum. Elbette, Bideford ya da Barnstaple dışında bir limandan da bir gemiye gizlice binebilir ve şu anda bizim bilmediğimiz bir yerde yine gizlilik içinde yaşayabilirdi; bunları araştırmış değiliz. Ancak ne diye uşağını da yanında götürmedi öyleyse? Hiçbir kesinliğe sahip olmadığımız böylesi meselelerde, ihtimallerle yetinmemiz gerekiyor. Ne yazık ki şu anda yurtdışında bir köşeye çekilmiş olarak yaşadığının daha ihtimal dahilinde olduğu söylenemez. Zatıaliniz'in de bildiği gibi, kendilerine yazmış olduğum görevlilerimizin ve elçilerimizin hiçbiri bize bu konuda umduğumuz bir cevap vermediler.

Eğer Zatıaliniz tahminlerimin arasında en üzücü olanı işitmeyi kabul ederlerse, şimdi, Beyefendi'nin bu acıklı ve talihsiz sonla nasıl karşılaşmış olduğu konusunda bir fikir yürütmek istiyorum. Saygıdeğer efendim, eğer inanabilseydim, Beyefendi'nin orada bulunanların elleriyle iğrenç bir biçimde katledilmiş olduğunu söylerdim. Ya da eğer bir kanıt bulunabilseydi, hiç tanımadığımız başka biri tarafından öldürüldüğüne inanmış olmak isterdim. Gelgelelim Zatıaliniz de benim kadar biliyorlar ki böyle bir kanıt yok; sonra Beyefendi böyle bir şeyle karşı karşıya gelmiş olsaydı bile Thurlow onu müdafaa ederdi. *Horresco referans.** şunu söylemek mecburiyetindeyim: Beyefendi kendi canına kıydı. Ve Thurlow da gerçekte, başka birçok şey konusunda yaptığı şeyi yaptı, yani efendisinin ardından gitti.

* Lat.: Anlatırken dehşete düşüyorum. (ç.n.)

Zatıaliniz'in benden çok daha iyi bildiği ve bir baba olarak şahsınızı sık sık sıkıntıya düşürmüş olduğundan ötürü tasvip etmediğiniz Beyefendi'nin geçmişteki hayatındaki olan biten her şeyi burada tekrarlayacak değilim. Ancak öyle sanıyorum ki, geçen nisan ayında olan bitenlerin açıklamasını en çok da bu noktada aramalıyız. Beyefendi'nin, Zatıaliniz'in arzularına inatla karşı gelerek, bu son senelerde sürdürdüğü felsefi araştırmalardan söz etmek istemiyorum yalnızca; daha da derinlerde yatan bir şeyden, onun kendini bu araştırmalara kaptırmasına yol açan, bir karşı gelme zihniyetinden söz etmek istiyorum.

Böylesi araştırmaların, kendini onlara adamış kişileri aklın soylu dünyasından, yararlı ve övgüye değer araştırmalardan koparıp Düşler Âlemi'nin kara labirentlerine, açık açık dine saldıran ve ölümlülere yasaklanmış olan meselelere sürüklemiş olduğuna dair tarihte birçok örnek vardır. Beyefendi'nin de başından böyle bir şey geçmiş olduğuna inanıyorum ben. Kötü bir eğilime kapılarak varoluşun karanlık bir sırrına nüfuz etmeye çabaladı ve dahası, büyük tasarısını gerçekleştiremeyeceğini anlayınca da belki de deliye döndü. Genç kadının Jones'a anlattığı şeylere kelimesi kelimesine inanılması gerektiğini söylemek istemiyorum; ancak bu anlattıkları gerçeğe, bana söylediklerinden daha yakın olabilir. Bile bile yalan söylediğini de iddia etmiyorum; yalnızca karanlık bazı yollarla, gerçekte söylemek istediği şeylerin karşıtına inanmaya sürüklenmiş olduğunu söylüyorum. Zatıaliniz bana bunların hangi yollar olduğunu sorarlarsa ben kendisine yalnızca şu cevabı verebilirim: Şundan hiç kuşkum yok ki Beyefendi genç kadında doğal bir istidat olduğunu fark etti ve bu istidadın tasarılarının gerçekleştirilmesinde kendisine büyük yardımı dokunacağını da anladı.

Beyefendi'nin kafasındaki bu büyük tasarının genel anlamı konusunda da hiç kuşkum yok. Şimdi Beyefendi'nin geçmişini yeniden hatırlatarak Zatıaliniz'i usandıracak değilim; bildiğiniz gibi, bu geçmişte onu, aklın ve bir oğulun göstermesi gereken saygının gereği olarak kendisinden beklenenleri inkâr etmeye götüren şey, sapkın bir prensip olmuştur. Aslı aranırsa, kendisinden beklenen şeyleri yalnızca kabul etmesi değil, sahip olduğu son derece talihli sosyal mevkii düşünürsek, desteklemesi ve savunması da gerekirdi. Hepimiz zaman zaman Beyefendi'nin ağzından, hem tanrısal bilgeliği hem onun bu dünyadaki yansımasını inciten sözler işitmişizdir bu dünyanın kendini en iyi şekilde idare etmesine ve akılcı kanunlarını sosyal ve siyasal hayatın bütün alanlarına benimsetmesine yarayan bilgeliği kastediyorum. Ola ki Beyefendi, soylu babası önünde kendini bu tarzda konuşmaktan çoğu kez alıkoyan bir saygı

duymuştu. Benim de tanık olduğum başka vesilelerde bu tarzda konuştuğunda bile, hanımefendilerin onun çok şakacı biri olduğunu söylediklerini işitmiş, beyefendilerin ise onu, ruhunun ölümsüzlüğünden çok kibar sosyete arasında uyandırdığı yankıya aldırış eden, son moda bir sinik olarak gördüklerini müşahede etmiştim. Hatta daha ince eleyip sık dokuyanlar bile, onun bu görüşlerini, ailenin küçük oğlu oluşuna ve bu durumundan ötürü de anlaşılır bir hınç duymasına veriyorlardı.

Burada Sir Richard Malton'ın bana "Büyücülüğün Kaldırılması Kararı" konusunda belirttiklerini tekrarlamak isterim: Büyücü kocakarıların ortadan kaybolacağı hesaplanıyordu ama onların yerini alan dinsiz imansız ve saygısız filozoflar hiç eksik olmadı. Saygıdeğer efendim, sefahat âlemlerinden aldıkları hazlar dışında hiçbir şeye inanmayan çok sayıda filozof var böyle Londra'da; bunlar açık açık Kilise'ye ve dine, hatta Kral'a ve Anayasa'ya metelik vermediklerini söyleyip duruyorlar; özel bir imtiyaz ya da lütuf elde edebilmek içinse Müslüman olmaya bile dünden razılar. Ne var ki, Sir Richard zamanımızın tehlikeli ve yıkıcı bir akımının kölelerinden başka bir şey olmayan ve ne olduklarını da gizlemeyen bu kişilerden söz etmiyordu. *Nos haec novimus esse nihil;** zira kötüleri, daha da kötüleri var. Bu son sözünü ettiklerim gerçekte inandıklarını bir maskenin arkasında gizliyorlar ve öte yandan da sivil ve siyasi hayatta boy gösteriyorlar; ya da daha incelikli bir şekilde bir modanın köleleri oldukları sanılsın diye bu yüzlerinin sadece bir tarafını gösteriyorlar; Beyefendi'nin durumu da işte bu sözünü ettiğim özellikleri taşıyor. Tilki gibi kurnaz olduklarından, dış çevreye gösterdikleri saygısız yüzlerini kendilerine bir maske yapıyorlar ve böylelikle bizler onların gerçekte neye niyet ettiklerini de, sinsi sinsi yürüttükleri karanlık manevraları da bir türlü kavrayamıyoruz.

Geçen yıl Beyefendi'ye, araştırmalarının amacının ne olduğunu öylesine soracak oldum ve o da bana –biraz buruk bir şaka olarak gördüğüm bir tavırla– bir kurbağayı insan, bir budalayı da bir filozof nasıl yapabilirim, buna uğraşıyorum, diye cevap verdi. O zaman ben de tanrısal kudrete el uzatmak ister gibi gözüktüğünü belirttim. Bu sözüme karşılık olarak yanıldığımı söyledi çünkü ona göre dünya bize insanları kurbağaya ve filozofları da budalaya çevirmenin hiç de zor olmadığını öğretmekteydi ve dolayısıyla ele geçirmeye çalıştığı kudret, Şeytan'ın kudretiydi. Şimdi şunu düşünüyorum ki, saygıdeğer efendim, bu konuşmamız onun tarafından yapılmış kısmi bir itiraftı ve şartlar eğer daha

* Lat.: Bu şeylerin olduğunu hiç bilmiyorduk. (ç.n.)

müsait olsaydı, bu konuda daha çok şey de söyleyebilirdi. Gerçekte o her şeyden şüphe ediyordu: doğumdan, toplumdan, hükümetten, adaletten; bu sözleriyle, dünyamızın dirlik ve düzeninin, daha uyumlu bir dünyada kötülük ve kokuşmuşluk olarak görüleceğini söylemek ister gibiydi. Ancak bu şeyleri açık açık konuşmayacak kadar da kurnazdı ya da bunu yapacak kadar gözü peklik gösteremiyordu.

Şunu sanıyorum ki, saygıdeğer efendim, geçen nisan ayında olup bitenlerin nedeni bu zayıflık ya da korkuydu. Bütün bu olup bitenlerde nispeten masum ve aldatılması kolay birini seçti ve kendi söylemeye cesaret edemediği şeyleri, genç kadının mensubu olduğu ayrılıkçı mezhep kisvesi altında, genç kadına söyletebilmek için onu ikna etti. Daha açıkça konuşursak, var olduğu şekliyle bu dünyanın düzenini bozmak gerekiyordu. Bunu gerçekleştirmek için seçtiği kişinin bir kadın, dahası bir fahişe olması, onun adına bir çılgınlık olarak görülebilir; böyle bir serüvene bu kadar küçük ve sefil bir yosmayı kullanarak atılması bir çılgınlıktır; ancak genç kadın belki de bir ilk deneme için tutulmuş da olabilir; basit bir zevk kadınının gizli amaçlarına hizmet etmek üzere bir fanatiğe dönüştürülüp dönüştürülemeyeceğini anlamak için de tutulmuş olması muhtemeldir.

Bunlar aklı başında hiç kimsenin tasvip edemeyeceği şeyler zira bir insanın liyakatini, sahip olduğu sosyal mevkiye göre yani doğuştan getirdiği şeylere göre değil de sırf bu dünyada var olması gerçeğine göre değerlendirmeyi esas alıyor. Bizim Fransız kadın peygamberimizin talep ettiği de bu aslında: Bütün insanların eşit kişiler olarak düşünülmesi. Bu genç kadın böylesine tehlikeli bir inancı dinsel temeller üzerine oturtmayı gerçekleştirebilir. Onda siyasi bir fanatizm, ayaktakımının diğer birçok şeyle birlikte mirasın kutsal yasalarını da ortadan kaldırmayı amaçlayan fanatizmin olduğu apaçık ortada. Bunun gibiler milletimizi bölüp parçalamak hevesindeler. Beyefendi'nin onların dinine zerre kadar ilgi gösterdiğinden kuşkuluyum; ancak onların diğer arzuları aynı zamanda Beyefendi'nin de arzularıydı.

Saygıdeğer efendim, bu kadar karamsar bir tahminden sonra şu noktaya gelmek zorundayım: Beyefendi kendisini yaratmış olan ve her şeyini, hatta seçmiş olduğu bu karanlık yolları izlemesini bile kendisine borçlu olduğu dünyayı ortadan kaldırmak isteyerek, aslında kendini ortadan kaldırdı. *Fiat experimentum in corpore vili.** Ve bunu yapmak suretiyle gerçekte kendini alçalttı, kendi tuzağına düştü. Seyahati sırasında kendisi

* Lat.: Değersiz vücudunda deneyim (deill) olsun. (ç.n.)

ve davranışları hakkında söylenenlere baktığımızda, tasarıları konusunda sık sık gizli bir şüphe içinde olduğunu, teşebbüsünün tamamlanmazdan çok önce bile ona ciddi kaygı ve kuşkular vermiş olduğunu görüyoruz. Nasıl olurdu da, Stonehenge'de yaptığı gibi, âlimce bir araştırmayı adi bir aldatmaca uğruna terk etmiş olduğunu fark edemezdi? Gökyüzüne o ışığı nasıl çıkarttığını ve Her şeye Kadir Yüce Tanrı ve Oğlu diye yutturduğu o iki figürü ortaya nasıl çıkardığını bilemiyoruz. Her şey olup bittiğinde o arkada bir yerde kaldı çünkü şundan hiç şüphem yok ki tuttuğu kişiler paralarını almayı bekliyorlardı ve bütün aldatmaca izleri de gece içinde ortadan kaldırıldı. Aynı şekilde mağarada da benzer şeyler oldu; orada olup bitenlerin bize ancak Lee'nin ağzından ulaşmış olduğunu unutmamamız gerektiğine ve anlatılanların inanılır gerçeklerden çok, kaba fanteziler olmalarına rağmen durum aynıydı. Sanıyorum ki genç kadın bütün bu hikâyeleri kötü bir niyetle değil de, muhtemelen kendisine verilmiş olan bir ilacın ya da bir iksirin, yahut kara büyü yapılırken kullanılan başka bir şeyin tesirinde kalarak anlattı.

Sanıyorum ki bu noktada Tanrı'nın bir lütfu olarak bir vicdan uyanışı Beyefendi'nin serüvenine son verdi; sonunda kendini tehlikeli bir çılgınlığa kaptırmış olduğunu, edep haya kaidelerine tiksinç gelen şeylerle korkunç bir beraberliğe girmiş olduğunu gördü ve bütün bunlara sadece soylu ve saygıdeğer babasına duyduğu akıl dışı bir kin ve nefret yüzünden değil, saygıya layık bütün toplumların ve makul bütün inançların kutsal prensiplerine duyduğu kin ve nefret yüzünden sürüklenmiş olduğunu da anladı. Beyefendi'nin en küçük kız kardeşi bir seferinde bana, ağabeyinin bir sarkaç gibi olduğunu, her an hareket halinde bulunup dakikadan dakikaya ruh halinin değiştiğini belirtmişti. O karanlık Devonshire mağarasında da, kendini birdenbire o ana kadar yaptığı her şeye yabancı bulmuş ve yaptıklarından büyük şiddetle pişmanlık duymuş olması pek muhtemel. Ve duyduğu böylesi bir pişmanlık da onu hayatına son vermeye kadar götürdü. Saygıdeğer efendim, tabii her şeyin gerçekten de böyle olup bittiğini iddia edemem. Ancak bunun çok muhtemel olduğunu tahmin edebiliyorum, özellikle de şu hususu göz önünde bulundurarak: Beyefendi çok iğrenç bir günah işlemiş olduğunu anladığından, bu korkunç suçun kefaretini ödemek için, kendi canına kıymaktan daha ağır bir ceza bulamamıştı.

Zatıaliniz umarım ki vardığım sonuçları bu kadar açık açık dile getirmiş olmama kızmayacaklardır çünkü ben onun buyruklarına göre hareket ettim sadece. Kuşkusuz kendilerinin de pekâlâ hatırlayacakları gibi, bizzat kendileri bir seferinde bana, mütevazı hizmetkârlarına şu ifşaatta

bulunmuşlardı: Eğer bütün kanıtlar, özellikle de tartışma götürmez olan şu fizyonomi benzerliği inkâr edilebilmiş olsaydı, Beyefendi'nin doğum esnasında değiştirilmiş bir çocuk olduğuna kolaylıkla inanırdım demiştiniz. Korkarım ki Zatıaliniz bu söylediğinizde yanılmadınız: Kan bağı dışındaki bütün meselelerde Zatıaliniz haklı olarak, Beyefendi'nin kendi hakiki oğlu olmadığını, onun değiştirilmiş bir çocuk olduğunu düşünebilir.

Zatıaliniz bana ayrıca, bu meseleyi çok sevgili zevcelerine nasıl açmaları gerektiğini de sormuşlardı; bu konuda kendilerine meseleden çıkarılacak bir teselli olduğunu hürmetkârane ifade edeceğim. Meseleye dair mevcut bilgisizliğimiz içinde, Beyefendi'nin kötü şeyler yaptığını bildirmek zorunda değiliz, zaten ben de burada hiç istemeye istemeye en fazla muhtemel görünen şeylerden birtakım sonuçlar çıkardım. Lee adlı kadının Beyefendi'ye dair söylediği şeylere onun bir zamanlarki hali ile daha sonra olduğu şey inanmak çok güç; bunlar bizim ve Beyefendi'nin dostlarının onun hakkında bildikleriyle tamamen çelişiyor. Ancak Zatıaliniz, Beyefendi'nin validesinin anne ıstırabını hafifletmek için, meseleyi biraz daha yumuşak bir tonda arz etmeyi münasip bulabilir. Bundan başka, Beyefendi ortadan kaybolduğuna göre, bu ortadan kayboluşun sebebi, Beyefendi'nin kendini Zatıaliniz'in oğlu olmaya layık görmeyişine ve Zatıaliniz'i mevcudiyetinden kurtarmak isteyişine mal edilebilir. Beyefendi'nin halen, gizlendiği yerin sırrını hiç kimsenin öğrenemeyeceği ecnebi bir toprakta yaşadığı, Zatıaliniz'e yaptığı haksızlığı sonunda anlayıp, Zatıaliniz'i daha fazla rahatsız etmek istemediği söylenemez mi? Hatta, kendini suçlu gördüğü bu haksızlık üzerinde düşünüp taşındığı, bir gün dönüp Zatıaliniz'in bağışını dileyeceği umudunun da beslendiği ileri sürülemez mi?

Postaya vermekte gecikmemek için bu satırlar biraz aceleyle yazıldı; Zatıaliniz'in bunu anlayacağını umarım. Zatıaliniz'in ayrıca içinde bulunduğum derin üzüntüyü ve göstermiş olduğum bunca dikkate ve harcadığım çabalara rağmen, meseleyi daha mutlu bir sona vardıramayışımın yol açtığı korkuyu da anlayacağından şüphem yok. İnsan, tabiatı icabı her şeyi bilmek isteyen bir varlık; ne var ki neyin bilinip neyin bilinmeyeceğine karar veren sadece Tanrı'dır. Bu meselede O'nun büyük bilgeliğine ve inayetine boyun eğmek zorundayız; O bugünkü şartlar altında biz ölümlülerin meselenin ancak bu kadarını bilmemizi takdir etmiş olabilir, bizim için en iyisinin bu olduğunu irade buyurmuş olabilir. Bu büyük sırrın ortasında ben hizmetkârınız son derece naçizane olarak Zatıaliniz'e, sevgili ve saygıdeğer zevcelerine, saygıdeğer

soylu oğlu, markiye (zavallı kardeşinden farklı olarak o, babasının erdemlerini tevarüs etmek gibi muhteşem bir talihe sahiptir) ve kızları şu sevimli hanımlara sürekli bir sevecenlik göstermede huzur bulmalarını tavsiye edebilirim. Ne yazık ki bir bukette bir çiçek solup kuruyabilir ancak diğerleri teselli vermek üzere hâlâ o bukettedirler.

Zatıaliniz'in bu mektubumu alışından çok kısa bir süre sonra yanlarında olacağım ve emirlerini bekleyeceğim. Mektubuma son verirken, Zatıaliniz'den, bana verdikleri soruşturmanın vardığı bu mutsuz sonuçtan ötürü en derin üzüntülerimi ve ayrıca en samimi itimatlarımı ve bağlılığımı kabul etmesini rica ederim.

Henry Ayscough

Dışardaki odadan birtakım mırıltılar gelmektedir ve gelen seslere bakılırsa bunların çoğu kadındır; sessizce bir olayı bekliyor gibidirler. Bekleniyor görünen o olay, gerçekte daha önce, 29 Şubat'ta meydana gelmiş, olup bitmiştir. Orada bulunan üç erkek, yani Wardley, Hocknell ve John Lee daha önce gönderildikleri yerden, ayakta dikilip bekledikleri Toad Lane'den geri çağırılmışlardır. Rebecca, hücre görünüşlü iç odanın dibinde, sert bir yatak üzerinde tek başına yatmaktadır; yüzünde sakin bir ifade vardır ve şimdi her şey bittiği için yüz çizgileri gevşemiş, çehresi neredeyse karamsar bir görünüş almıştır. Öğle vaktidir, yatakta yatılacak zaman değildir, Rebecca da kalkmayacağını, bunu yapmaması gerektiğini bilmese kalkacaktır zaten. Birdenbire dışarıdaki sesler kesilir. Kapıda bir gölge belirir ve Rebecca bakmak için başını

kaldırır. John Lee yeni kundaklanmış bebeği sağ koluyla sıkıca kavramış, orada ayakta durmaktadır ve üzerinde adeta resim çektirmek üzere poz veren sıkıntılı bir adamın hali vardır. Şapkasını yavaşça, neredeyse isteksiz bir tavırla çıkarması bu görüntüyü pek değiştirmez; benzer mütevazı koşullarda gerçekleşen ama çok daha büyük bir öneme sahip bir başka doğumun bir yankısı gibi gördüğü bu doğuma gösterilmesi gereken saygıyı, bu jestiyle yerine getirmektedir sanki. Genç kadın yalnızca, adamın sağ kolunda tuttuğu kundaklanmış çocuğa bakar. John Lee'nin ciddi ve ekşi yüz ifadesi dünyanın sonunun geldiğini söyleyecek gibidir; ancak bu sefer de, birdenbire, yeni bir düşünceye kapılmış gibi dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme belirir.

"Nasıl, her şey iyi mi?"

"Çok iyi."

"Senin için ve bu günahsız yeni ruh için dua ettim."

"Teşekkür ederim."

Derken John Lee ilerler ve bir paket gibi saçma sapan sarıp sarmalanmış bebeği iki eliyle tutarak, onu almak için ellerini uzatmış olan genç kadına bırakır. (Bu korkunç kundaklama adeti, o dönemde, daha yüksek sosyal sınıflar arasında, filozof Locke'un uyarıları sayesinde terk edilmek üzereydi; ancak yoksul sınıflar arasında, hâlâ yaygındı.) Demirci peygamber eşini uzun uzun seyrederken, genç kadın paket benzeri kundağı yanına koyar. Kadın çocuğa yarı sevgi yarı kuşku karışımı, aynı zamanda hem kendi çocuğuna hem de başkasının çocuğuna bakar gibi, kesinliği ve şaşkınlığı bir arada taşıyan garip ve çelişik bir yoğunlukla bakar; kendi doğurduğu ama sonra okyanusun derinliklerinde uzun zaman kalan ancak mucizevi bir şekilde hâlâ canlı olan bir şeyle ilk kez karşılaşan genç bir annenin ifadesi vardır. Bebeğin yüz ifadesinde tanrısallıktan eser yoktur; kırışmış, inatçı bir yüzdür bu, yeryüzü gerçekliğine, havaya ulaşmış olmaktan çok hâlâ deniz gerçekliğine bağlıdır sanki. Bebek gözlerini açar ve sanki doğmuş olduğu bu sefil ve karanlık dünyanın varlığından afallamış gibi gözlerini uzun süre koca koca açık tutar; ancak bu gözlerde daha şimdiden koyu lacivert bir iz, boş bir gökyüzü izi vardır. İlerde, bir gün, insanlar, saf bir mavilik taşıyan bu gözleri, gerçeği barındıran ve hiç de boş bir ifade taşımayan bu gözleri anımsayacaklardır.

John Lee geniş kenarlı şapkasını yeniden başına koyar.

"Sana bir hediye aldım."

Genç kadının bakışları çocuktan adama doğru kayar ve son derece dünyevi kaçan bu söze, alttan alta inanamadığını dışa vuran bir tebessümle hafifçe gülümser.

"Nedir o aldığın hediye?"

"Sadece bir kuş. Görmek ister misin?"

"İsterim."

Adam dönüp öteki odaya gider ve oradan çok geçmeden, tıpkı çocuk gibi bezlerle sarıp sarmalanmış küçük bir kutuyla çıkagelir ve Rebecca'nın görebilmesi için kutuyu yatağının üzerine doğru tutup kutunun üstündeki bezleri kaldırır. Sazdan yapılma, yirmi yirmi beş santim büyüklüğünde küçük bir kafestir bu; içinde bir saka kuşu vardır. Parlak renkli küçük kuş ürker ve kahverengi kafes demirlerine çarpa çarpa kanat çırpar.

"Evcilleşip ötecek ilerde."

Rebecca çekingen çekingen, boş olan kolunu uzatır ve parmağıyla küçük kafese dokunur.

"Onu kapının yanına, ışığa asmak gerek."

"Evet, öyle."

Adam bir an, kafesin bir köşesine büzülmüş olan ve şimdi kendisine yatakta Rebecca'nın yanında yatmakta olan çocuğun yüzünden adeta daha önemli gibi gelen kuşa bakakalır. Derken kafesi yeniden beze sarar ve sonra şunları söyler:

"Yüce Tanrı dün gece kıza koymam için bir ad verdi bana."

"Neymiş bu ad?"

"Mary."

"Yüce Tanrı'ya onun adını Ann koyacağıma söz vermiştim."

"O'nun dediğine itaat etmelisin. Bu kadar açıkça sunulan bir ihsanı reddedemeyiz."

"Ben hiçbir ihsanı reddetmiyorum."

"Evet, reddetmek istiyorsun. Böyle bir anda iyi bir şey değil bu. Yüce Tanrı'nın verdiğini almak zorundayız."

"Başka ne verdi peki Yüce Tanrı?"

"Onun Hazreti İsa'nın aramıza dönüşünü göreceğini irade buyurdu."

"Her iki adı da verebiliriz ona."

"İki ad kendini beğenmişlik olur. Biri yeterli."

Genç kadın bir an hiçbir şey söylemeden kocasına bakakalır. Sonra bakışlarını çocuğu saran kaba saba battaniyeye doğru indirir. "Sana şunu söylüyorum, John Lee, Yüce İsa aramıza döndüğünde, erkek değil kadın olarak dönecektir bu kez ve bir anne kızının adını bilir.

Adam hiç yanıt vermeden ona bakar, böylesi bir densizliği kınayıp kınamamakta kararsızdır ancak öylesine sivri bir sözdür ki bu, bulunulan koşullarda onu duymazdan gelmek kuşkusuz daha iyi olacaktır.

Sonunda adam eğilir ve bir elini beceriksizce Rebecca'nın omuzuna koyar; bu hem bir kutsama hem bağışlayıcılık jestidir; ama daha çok da, bir anlayış eksikliğini ifade eden bir jesttir. John Lee de pek çok peygamber gibi, şu anda olup biten şeylere karşı kördür. Derken, eğildiği yerden doğrulur.

"Şimdi uyu. Uyandığında, itaat etmeyi öğreneceksin."

Adam kafesi de götürerek odadan çıkar; genç kadın bir iki saniye daha battaniyeye bakmayı sürdürür. John Lee dışarıda alçak sesle, belki de saka kuşu hakkında bir şeyler söylemektedir. Derken sessizlik olur ve sonra, sokağa bakan kapının yanından kuşun ötüşü duyulur: Gümüşi bir şakımadır kuşunki, bir uçuş ötüşüdür ve güneş ışığı gibi karanlık odaları delip geçmektedir. Ancak William Blake'in geleceği günlere daha vardır.

Şimdi Rebecca kollarındaki küçük yaratığa bakmaktadır. Gözlerinde, kendi dünyasına girmiş olan bu başka varlığa yönelik hayranlığa benzer bir şey vardır; ona doğru eğilir ve çocuğun pembe ve buruşuk alnını çok hafifçe öper.

"Daha fazla sevgi, Ann. Daha fazla sevgi, yavrum."

Çocuğun yüz çizgileri her an ağlamaya başlayacakmış gibi büzülür. Derken çocuk vıyaklamaya başlar. Birkaç saniye sonra, o küçücük ağzı annesinin memesiyle ilk kez temasa gelince, ağlaması durur. Bitişik odadan yeniden birtakım mırıltılar yükselir. Rebecca, gözleri kapalı, bir heyecan seli içinde kaybolmuşçasına, çocuğunu emzirir; bildiği sözcüklerin hiçbirinin tasvir edemeyeceği bir kendini doğrulamadır bu; aslı aranırsa, bu sözcükleri bilmiş olsa bile böyle bir tasvire hiçbir zaman kalkışmak da istemeyecektir. Bir an o tatlı kahverengi gözlerini açar ve sanki orada biri ayakta durmuş da kendini seyrediyormuş gibi, odanın karanlık bir köşesine uzun uzun bakar; sonra gözlerini yeniden kapar. Bir süre sonra, çocuğu hafif hafif sallamaya koyulur ve çok geçmeden de, neredeyse belli belirsiz, mırıldanmaya başlar. Ağır tempolu bir ninnidir söylediği, bebek çok geçmeden yatışır. Söylediği bu ninni çok basit bir havadır, sözleri sürekli olarak yinelenen iki sözcükten ibarettir.

Vive vi, vive vum, vive vi, vive vum, vive vi, vive vum... Bunların ussal sözcükler olmadıkları ve hiçbir anlama gelmedikleri apaçık ortadadır.

Sondeyiş

Manchester'lı bu bebeğin on sekizinci yüzyılın gerçek dünyasında ne olacağını bilen SİZ OKURLAR'a, bunun tarihsel bir roman olmadığını söylememe hiç gerek yok. Sanıyorum ki çocuk, gerçekte, hikâyemin başlamasından iki ay önce, 29 Şubat 1736'da doğdu. Çocuğun annesi hakkındaki gerçeği hiç bilmiyorum; Lacy ve Wardley gibi tarihte gerçekten varolan öteki roman kişileri hakkında da hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum. Taşıdıkları adları dışta tutarsak, hepsi de neredeyse tamamen kurmaca kişiler. Tarihsel açıdan bana bu kişiler hakkında bildiklerimden daha fazla bilgi sağlayabilecek kitaplar ve belgeler olabilir; ben bunlardan hiçbirine başvurmuş değilim, bu tür şeyleri bulabilmek için herhangi bir çaba da harcamadım. Yineliyorum, bu yalnızca bir masal yoksa tarihsel gerçek düzleminde de, dil düzleminde de, tarihin bilinen bir yüzünü yeniden üretmek üzere girişilmiş bir yapıt değil.

Gerçekliği tartışma götürmez ve titizlikle belgelendirilmiş tarih araştırmalarına büyük bir saygım var benim; kaldı ki zamanımın bir bölümünü (çok mütevazı bir biçimde) buna ayırmışımdır. Ancak tarih, titizlik gerektiren bir bilim ve hem amaçları hem de yöntemleri, kurmacanın amaç ve yöntemlerinden tamamen farklı. Daniel Defoe'nun adını (1731'de ölen bu yazarı) bu sayfalarda yalnızca bir kez andım; aslında bu kadarı, onun için hep duyduğum hayranlık ve beğeni duygularını ifade etmeye yetmez. Bu kitabı kaleme alırken ona herhangi bir şekilde öykünmeye çalışmadım; zaten o, öykünülemez bir yazardır. Ancak şunu seve seve itiraf edebilirim ki, romanlarında denediği yaklaşımların ve güttüğü amaçların ardından gitmeye çalıştım.

İnanmış bir tanrıtanımazın Hıristiyanlığın az tanınan bir mezhebini romanının konusu yapması pek görülmüş bir şey değildir. Bununla birlikte, bu kitap kısmen, Ann Lee tarafından kurulmuş olan ve daha çok "Shakers" adıyla tanınan United Society of Believers in Christ's Second Appearing'in* bende uyandırdığı derin sempatiden ötürü yazılmıştır. Sanırım, günümüzde çoğu kişi için "Shaker" sözcüğü bir mobilya stili ve yüzeysel olarak bazı tarikatların çileciliğine yakın olan (Cistercian'lar gibi) ancak dinsel esinlerini tamamen karşıt yönlerden alan bir ultrapüritenizm olmanın ötesinde pek bir şey ifade etmiyor. Ortodoks tanrıbilimciler bu mezhebin öğretisindeki nahifliği her zaman küçük görmüştür; Ortodoks komünistler bu mezhebin boş inançlarını; ortodoks duyumcular tensel olandan tiksintisini ve ortodoks erkekler de, çok belirgin olan feminizmini küçümsemişlerdir. Ben bu mezhebi, Protestan Ayrılıkçılığı'nın uzun tarihindeki en büyüleyici –ve karşı tarafın savlarını en çok boşa çıkaran– olaylardan biri olarak görüyorum.

Ve bu yalnızca toplumsal ya da tarihsel nedenlerden ötürü de değildir. Shaker düşüncesi ve tanrıbilimindeki bir şey, özellikle de Kutsal Üçleme'deki dişil bir bileşenin gerekli varlığına duydukları inanç, mezhebin garip ritüelleri ve olağanüstü yaratıcılık taşıyan pratik yaşamları, zengin eğretilemelerle dolu dilleri, dans ve müziği son derece düşsel bir yaratıcılıkla kullanmaları, kısacası yaşam ve düşünme tarzlarındaki bir şey bana her zaman kurmaca-gerçeklik ilişkisinin bir ön habercisi gibi görünmüştür. Biz romancılar okurlarımızdan aynı zamanda, normal gerçeklikle karşılaştırıldığında çoğu kez saçma görünen, kayıtsız şartsız bir inanç da talep ederiz ve yapıtlarımızdaki mecazların ardındaki gerçekler iletilip, "işlemeye" başlamalarından önce, okurlarımızın bu eğretilemeleri derinden kavramış olmalarına ihtiyaç duyarız.

* İsa'nın Dünyaya İkinci Gelişine İnananların Birleşik Derneği. (ç.n.)

Kuşkusuz İngiltere, 1640'larda ve 1650'lerde, açık açık ortaya konan bir ayrılıkçılık (ve aynı zamanda kendini keşfediş) dönemi yaşamıştı; Ann Lee'nin ayrılıkçılığı tarihsel olarak daha sonra geldi. Doğumundan birkaç yıl sonra, 1739'un nisanında, Anglikan İngiliz kilisesinin rütbeli –ama bu kiliseden pek hoşnut olmayan– bir papazı, o zamanlar Bristol kentinin dışında bir tepe olan Kingsdown'a çıktı ve esas olarak Bristollü madencilerle onların ailelerinden oluşan, çoğunluğu yoksul geniş bir topluluk önünde, vaaz vermekten çok, bir konuşma yaptı. Dinleyicilerin çoğu ağlamaya başladı, diğer bir grup dinleyici de bu konuşmadan o denli etkilendi, o denli heyecana kapıldı ki trans haline geçti. Hiç kuşkusuz bu dinleyiciler kaba saba, okuması yazması olmayan ve kolay etki altında kalan insanlardı; böylesi bir trans hali günümüzde hem antropologlar hem psikologlar tarafından çok iyi biliniyor. Ancak Kingstown tepesinde, o gün, konuşmacının karizmasının ötesinde bir şey daha söz konusuydu: O gün orada bulunan dinleyici kitlesine ışığın kendisi veriliyordu. O gün orada bulunanlar sanki doğuştan kördüler ya da (aslında birçok madencinin gerçekte yaşadığı gibi) bütün ömürleri boyunca karanlıklar içinde yaşamışlardı.

Öyle sanıyorum ki bizler, okuması yazması olmayan kişilerin bütün bu hıçkırıklarına, bu gözyaşlarına ve vecd hallerine, filozofların akıllarına ve sanatçıların duyarlılıklarına borçlu olduğumuz kadar borçluyuz. Ortodoks olmayan din, filozof ya da sanatçı olmayan insanların çoğu için, bireyin varlığını usdışı ancak geleneklerle örülü bir toplumun sert toprağından ıstırapla koparıp ifade edebilecekleri tek araçtı; kuşkusuz usdışı bir toplumdu varolan ancak bu toplumun usdışılığı, varlığının bu geleneklerin sürdürülmesine bağlı olduğunu bilmeyecek kadar da değildi; toplum geleneklerinin sorgulandığını ve temellerinin sarsıldığını pekâlâ görebiliyorlardı. Yeni doğmuş olan ego'nun (bu ego'nun yeni yetmelik dönemine Romantik Çağ diyoruz) çoğu kez kendini sınırlayan araçlar kadar usdışı olan var olma ve kendini ifade etme araçları seçmiş olmasına hayret edebilir miyiz acaba?

Şu kadarını söyleyeyim ki, Madison Avenue'nun reklam tekniklerini ve o tiksinç tutucu politikasını kullanmaktan çekinmeyen şu modern evangelizmden* nefret ediyorum ben. Bu öğreti hemen her zaman şaşmaz biçimde Hıristiyanlığın en geri yanları üzerine temellenmiş, çağdaş düşünce ve politikada gerici olarak görülebilecek ne varsa sinsi sinsi

* Evangelizm: Ruhun ancak İsa'nın tüm insanlığın kefaretini ödemiş olan ölümüne inanarak kurtulabileceğini ve hayır işleri, ayinler gibi şeylerin kendi başlarına yeterli olmadığını savunan Protestan öğretisi. (ç.n.)

onları desteklemiş ve dolayısıyla da İsa'nın gerçek özünü yadsımıştır. Benzer bir eğilim gördüğüm daha birçok başka din ve İslam için de iyi şeyler düşünmüyorum. Ancak yukarıda sözünü ettiğim John Wesley'in, Ann Lee'nin ve benzerlerinin on sekizinci yüzyılda başlarından geçenler tümüyle farklıdır: *Siecle des Lumieres*'i* ünlü kılan entelektüel aydınlanmanın yanında ve hemen hemen bu aydınlanmaya karşın (burjuva sınıfına özgü bir aydınlanmadır bu) bir de heyecansal bir aydınlanma söz konusudur. Bu kişiler –Wesley enerjisi ve inançlarının dingin kudretiyle, Ann Lee inatçı (ve son derece cesaretli) kararlılığı, şiir duyusu ve olağanüstü imge dehasıyla– dünyalarında doğru gitmeyen şeyleri çok açık seçik olarak görebilmişlerdir. Ann'in görüşü Wesley'inkinden daha da keskin olmuştur, bunu belki onun kadın oluşuna ama hiç kuşkusuz özellikle de okuması yazması olmayan biri oluşuna bağlayabiliriz; yani beylik inançlarla, öğrenilmiş geleneklerle kafasını doldurmamış ve diğer aydınlanma türlerinden etkilenmemiş oluşuna. Ann gibi kişiler kalben devrimci kişilerdi, ilk Hıristiyanlarla ve Hıristiyanlığın kurucusuyla tam bir uyum içindeydiler.

Çabalarının (özellikle de John Wesley'in çabalarının) bir gün darkafalı bir sofuluk ile başlangıçta kendilerinin de kaçmak istedikleri tiranlık kadar insanlık dışı bir içsel tiranlığa meydan vermesi, her zamanki gibi kaçınılmaz oldu. Ancak ben burada, dine inanan yeni kişiler kazandırmak için girişilen örgütlenmeden ve yeni yandaşların kitleler halinde gelip de inançlarının temelindeki son derece kişisel gücü bulanıklaştırmasından, hatta bu güce ihanet etmesinden önceki, fitili ilk ateşleyen kişiden, başlangıçta olan o ruhtan söz ediyorum. Tüm din tarihinin en acı ironilerinden biri de, bizlerin Shaker stili mimarlığa ve mobilyalara bu kadar büyük bir hayranlık duymamız; tıpkı, Mies van der Rohe'nin, Hancock Round Barn önünde yaptığı gibi bu tür şeyler önünde diz çöktüğümüz halde bu eserleri yaratmış olan inanç ve yaşam tarzını tamamıyla reddetmemizdir.

Shaker'lar, safkan İngiliz'di ama çok geçmeden uğradıkları kovuşturmalar onları İngiltere'yi terk etmeye zorladı. Manchester'daki gerçek Ann Lee bir iplik atölyesinde işçi olarak çalışacak, sonra bir şapkacının yanında kürk kesme işiyle uğraşacak, daha sonra bir hastanede ahçılık yapacak; Abraham Stanley ile (o da bir demirciydi) evlenecek, ondan hepsi de küçük yaşlarda ölen dört çocuğu olacaktı. 1774'te, yanında sadece bir avuç mezhepdaşı ile birlikte Amerika'ya gitti. Kocası onu

* Fr.: Aydınlanma Çağı. (ç.n.)

orada hemen terk etti ve kadının "ailesi" uzun yıllar boyunca orada da İngiltere'deki baskıyla karşılaştı. "United Society"nin gelişimi, olgunlaşması ve sonunda da çöküşü Amerika'da oldu. Derneğin dogmaları ve ayinleri Ann'in 1784'teki ölümünden sonra, Joseph Meacham ve Lucy Wright gibi müridleri tarafından geliştirildi; ancak bütün bunların arkasında (ve 1840'lardaki büyük yeniden doğuş hareketi sırasında daha da güçlenmiş bir şekilde) Ann'in kendine özgü kişiliğinin ektiği tohumlar yatmaktadır.

Ann Lee'den geriye kalan şeyleri –"esinli" resimler, "dikte edilmiş" şarkılar ve müzik, trans durumları– bütün bunları naif bir dinselliğin belirimleri olarak ve en azından bir ölçüde, derneğin ortaya çıkabilecek olan tehlikeleri bilmeksizin vaaz ettiği cinsel ilişkiden kaçınmanın (zira "konuşmalar" ve öteki ritüeller, bu yoksunluğu telafi edebilmek için geliştirilmişlerdi yalnızca) yol açtığı etkiler olarak reddetmek bugün yeterince kolaydır. Benzer ölçüde katı ve şaibeli bir din anlayışı, Ann'in yaşadığı dönemden çok daha önce, adlarını Wardley'in ağzından aktardığım, şu Fransız Peygamberler'de de bulunmaktadır.

Ancak United Society'nin daha ciddi bir yanında, öyle kolay kolay reddedilemeyecek olan bir eğilim de sürekli ortaya çıkmaktadır. Bu, salt bilimden, salt akıldan, toplum kurallarından, yerleşik inançlardan ve dinden kaçabilmek; böylesi güçlü sosyal tanrıların reddini doğrulayan tek şeye, yani daha insani bir toplumun kurulmasına sığınabilmek için duyulan bir özlem, bir kararlılıktır... kısacası, "daha fazla sevgi" ifadesinde söylenilmek istenen şeydir. Adeta Ann Lee ile ilk Shaker'lar, Deccal'in olmasa bile, kesinlikle *Mammon* denilen şeyin, yani bütün insanlarda varolan evrensel bir açgözlülüğün, daha fazla paraya, daha fazla kişisel servete sahip olmanın, bu dünyayı bir gün ele geçirip sonra da yıkıp ortadan kaldırmakla tehdit ettiğini daha önceden görebilmişlerdir. Bizim bugünkü dünyamız Ann'in basitlik, aklı başındalık ve kendine egemen olma çağrısına Dick kadar sağırdır. Toplantıları ya da cemaatleriyle birlikte varolan Shaker'cılık, günümüzde hemen hemen ortadan kaybolmuştur; çünkü yirminci yüzyılın Adem ile Havva'sına, inançları çok doğrudan, kuralları ise çok sıkı gelmektedir. Ancak benim için, onda ölmemiş olan bir şey vardır.

Uyuşmazlık evrensel olan bir insani görüngüdür; ne var ki Kuzey Avrupa ile Amerika'nın uyuşmazlığı, sanırım, bizim dünyaya bırakmış olduğumuz en değerli mirastır. Biz bu kavramı özellikle de dinle birleştirmekteyiz çünkü bütün yeni dinler uyuşmazlıkla, yani iktidarı ellerinde tutanların bize inandırmaya çalıştıkları şeylere karşı çıkmakla baş-

lamaktadır. İster totaliter bir tiranlık ve kaba kuvvet söz konusu olsun ister bir medya manipülasyonu ya da kültürel hegemonya, bizler hangi şekilde olursa olsun, bize inanmamız için buyurulan şeyleri reddetmekteyiz. Ancak uyuşmazlık özünde, biyolojik ve evrimsel bir mekanizmadır yoksa toplumun evriminin belli bir anında, dinsel inancın büyük bir metafor ve dinden başka daha birçok şeyin de içine oturtulacağı bir döküm kalıbı olduğu belli bir anda, bir seferliğine gereksinim duyulmuş bir şey değildir. Uyuşmazlığa her zaman gereksinim duyulmuştur, çağımızda ise her zamankinden daha fazla.

Tarihsel olarak evrimleşmiş ve (bir hayvan ya da bitkide olduğu gibi) belli bir koşullar bütünüyle mücadele edebilmek için kendini çevreye uyarlamış bir dışsal biçim, ortaya yeni koşullar çıktığında yıkıma uğrar; kanımca bu durum, yalnızca United Society'nin değil, tüm Batı toplumunun karşılaştığı güçlüklerde de çok iyi görülmektedir. Shaker'ların yaşamak zorunda kaldıkları toplumda ve dünyada "karşı çıktıkları" ya da mahkûm ettikleri şeyler bugün bizlere tuhaf ya da ütopik gelebilir; önerdikleri çareler de günümüzde erişilmez gibidir; ancak en azından sormuş oldukları soruların bazıları ve giriştikleri meydan okumalar bana hâlâ bir yanıt bekler gibi gözükmektedir.

On sekizinci yüzyıldan beri diğer birçok alanda ölçülemeyecek kadar büyük bir gelişme gösterdiysek de, merkezi bir önem taşıyan şu basit soru açısından; insan toplumlarındaki apaçık ortada olan adaletsizliği ve eşitsizliği hangi ahlak doğrulayabilir? sorusu açısından bir arpa boyu bile yol almış değiliz. Bunun başlıca nedeni işlemiş olduğunuz şu büyük günâh; yani aşırılıklar karşısında ortalama değerleri benimsemenin eski anlamını yitirmiş olmamızdır; yani bilgece ve dürüst bir ölçülülüğü yitirmemizdir. Bireysellik duygumuz arttıkça, bu sözcüğün içeriğini eğip büktük ve sözcük günümüzdeki modern anlamını alıncaya kadar da onu bozduk. Yunanların, Troyalılara sundukları hediye gibi, ödememiz gereken gizli bir bedeldir bu; yirminci yüzyılın bireysellik bilinci ve saplantısı için doğa tarafından konulmuş, ödenmesi gereken bir bedel. Bir canlı türü yaşamsal mekânını bir yandan saçma bir aşırılığa kadar doldurup bir yandan da aşırılığı, ölçüsüzlüğü, orta değerlerden uzaklaşmayı yüceltemez. Aşırılık başarıyla eşanlamlı tutulduğunda, bir toplumun yıkımı kaçınılmaz olur; hatta toplum İsa'nın uğradığı yıkımdan daha fazla bir yıkıma uğrar.

Uzun düşünüp taşınmalardan sonra şu sonuca vardım ki, hangi türden olursa olsun bütün yerleşik dinler artık var olmayan koşulları karşılamak için yaratılmış biçimlerin en iyi örnekleridirler. Bana bugünkü ve

gelecekteki dünyanın kendi iyiliği için en çok neden kurtulması gerektiği sorulacak olsa, ben hiç duraksamadan, bütün yerleşik dinlerden, derim. Ancak dinlerin geçmişteki gerekliliklerini de yadsıyor değilim. Tabii, daha sonraları ne kadar kör, ne kadar bayağı ve tutucu olsalar da, bir iskeletin ortadan kaldırılması, en azından yeni bir dünyaya uyarlanması gerektiğini gören bütün bu dinlerde bu kuruluş aşamasını ya da anını da hiç yadsıyor değilim (bunu hangi romancı yadsıyabilir ki?). Biz şimdilerde değişikliğe uğramayacak kadar çok akıllandık; Shaker'ların kullandığı terminolojiye göre, çok bencilleştik ve çok çoğullaştık; Şeytan'ın, büyük Ben'in çok egemenliğine girdik; kendimizin despotları olduk, kendi rahatlarımıza çok düşkün olduk; çok yorgun, başkalarına karşı çok kayıtsız, çok ürkek olduk.

Ben bu mezhebin kurallarının, ayinlerinin oluşturduğu dış biçimi için değil, onun kaybolan ruhu için yas tutuyorum; Ann Lee'nin sözlerinin, kelamının cesareti ve hayalgücü; taşıdığı neredeyse tanrısal kudret için yazıklanıyorum.